

ft

DIMITRIE BOLINTINEANU

O P E R E

XI

C O R E S P O N D E N Ț Ă

Ediție îngrijită, note și comentarii

de

TEODOR

VÂRGOLICI

S C R I I T O R I R O M Â N I
E D I T U R A M I N E R V A
.Hue ur ești — 19 8 9

J?

NOTA EDITORULUI

Volumul XI al ediției noastre cuprinde *Corespondența* lui Dimitrie Bolintineanu, emisă între anii 1847—1871. Unele dintre scrisorile incluse în prezentul volum au mai fost publicate, în diverse perioade de timp și în diferite locuri, fiind reunite acum, pentru prima dată, împreună cu cele inedite, pentru a oferi o imagine completă și unitară asupra relațiilor lui Dimitrie Bolintineanu cu contemporanii săi, cu diverse instituții și publicații din epoca în care a trăit.

În cazul scrisorilor care au mai fost publicate am mers din nou la sursă, reproducându-le după manuscrisele originale, prin respectarea criteriilor de transcriere aplicate în toate volumele anterioare ale ediției noastre. În acest mod, am corectat lecțiunile eronate, am introdus cuvintele omise și pasajele eliminate, am stabilit cu mai multă precizie data emiterii unor scrisori. Am procedat astfel pentru a asigura deplina acuratețe și integralitate a scrisorilor, pentru a nu perpetua lecțiunile eronate și pentru a reintroduce în text pasajele eliminate în mod deliberat. De pildă, începînd să publice *Scrisori din exil* ale lui Dimitrie Bolintineanu, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 6, 1 iunie 1909, p. 463, N. Cartoian preciza, într-o scurtă notă introductivă: „În publicarea acestor scrisori se vor omite pasajele care cuprind amănunte prea intime de familie, sau mici răutăți privitoare la contemporani, care pot deștepta încă oarecare jigniri.” Mergînd direct la sursă, la manuscrise, am mai avut surpriza să constat că, în cazul unor scrisori, N. Cartoian nu a publicat textul original în limba franceză, ci o versiune românească proprie.

În volumul de față, scrisorile în limba franceză au fost reproduse întocmai, dîndu-le îndată, pe fiecare în parte, și în traducere.

Scrisorile au fost grupate în ordinea alfabetică a destinatarilor și, în cadrul fiecărei grupe, în ordinea cronologică a emiterii lor. Scrisorile către Alexandru Zanne și soția sa au fost incluse în aceeași grupă deoarece poetul le scria, în mod frecvent, amîndurora deodată, unele scrisori continuîndu-se *Una pe alta, pe aceeași hîrtie*. În ultima grupă, *Diverse*, am inclus scrisori

ISBN 973—21—0075—3

ISBN 973—21 0074 5

și cereri particulare ale lui Dimitrie Bolintineanu adresate unor instituții sau publicații, precum și circulare, comunicate, apeluri, dispoziții etc. emise ca ministru de Externe (1861) și apoi ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1863—1864), în timpul Unirii, sub propria sa semnătură. Ele sînt deosebit de interesante pentru cunoașterea exactă și adîncită a rolului prestigios îndeplinit de Dimitrie Bolintineanu în epoca marilor reforme sociale și naționale, împlinite sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza. Comparîndu-le cu circularele și ordinele semnate de ceilalți miniștri și publicate în *Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române*, se poate constata cu ușurință, de la prima lectură, că tot ceea ce purta semnătura poetului, în calitatea sa oficială, era elaborat de el însuși, că toate circularele, adresele și apelurile erau scrise cu propria sa mîină, reflectînd întocmai concepțiile sale, modul său personal de a gîndi și a acționa, în concordanță, desigur, cu orientarea generală a guvernului din care făcea parte și cu politica lui Alexandru Ioan Cuza, pe care o slujea cu fidelitate. Circularele, adresele și scrisorile publice ale lui Dimitrie Bolintineanu, ca ministru, nu au nimic din stereotipia actelor oficiale, evită permanent formulele aride, purtînd amprenta vizibilă a propriului său stil.

Pentru datarea scrisorilor am adoptat un sistem unitar, trecîndu-le pe toate în colțul din dreapta, sus, însă transcriindu-le întocmai cum au fost notate de scriitor. Unele scrisori, neputînd nici o dată, au fost datate de noi, între paranteze drepte, în funcție de o serie de elemente care justifică datările respective, explicate în capitolul de *Note și comentarii*. Datele incomplete de la alte scrisori au fost întregite potrivit aceluiași sistem. De asemenea, am menționat în capitolul de *Note și comentarii* și alte modalități de datare, ca, de pildă, data la care unele cereri au fost înregistrate la instituțiile cărora le erau adresate.

În textul scrisorilor, am marcat cu trei puncte între paranteze drepte cuvintele sau frazele pe care nu le-am putut descifra, fie din cauza scrisului complet ilizibil, fie din cauza deteriorării manuscriselor originale. De asemenea, între paranteze drepte am marcat și cuvintele care lipsesc din textul original, dar pe care le-am introdus noi, fiind cerute cu necesitate de claritatea frazei și a sensului ei.

Textele scrise în limba franceză au fost corectate tacit numai sub aspect ortografic.

În cazul unor citate din *Note și comentarii*, parantezele drepte cu trei puncte în interiorul lor indică suprimarea unor fraze sau pasaje, pentru a reține numai ceea ce am considerat necesar și semnificativ.

În fiecare grupă alfabetică, scrisorile sînt numerotate în ordinea cronologică a emiterii lor. Numerotarea corespunde cu aceea din capitolul de *Note*

și comentarii, unde, la fiecare scrisoare, am repetat și datarea, pentru a facilita consultarea paralelă a textului și a notelor. Cifrele din textul fiecărei scrisori corespund cu cele din *Note și comentarii*, unde ne-am străduit să dăm toate lămuririle necesare pentru cunoașterea exhaustivă a numeroaselor și variatelor aspecte conținute de corespondența lui Dimitrie Bolintineanu.

În capitolul de *Note și comentarii*, am indicat mai întîi sursa textului de bază. Cu unele excepții, scrisorile au fost transcrise direct după manuscrisele originale conservate în arhivele și bibliotecile publice. Unde a fost cazul, am specificat și locul unde au mai fost publicate, precizînd dacă s-au tipărit integral sau parțial, iar la cele scrise în limba franceză dacă au apărut numai în traducere.

Celelalte scrisori, circulare, comunicate, apeluri și adrese, al căror manuscris original nu s-a păstrat, au fost transcrise din volumele sau periodicele în care au fost publicate, menționînd și locul unde s-au reprodus ulterior.

Volumul se încheie cu un *Indice de nume* din corespondența lui Dimitrie Bolintineanu și din capitolul de *Note și comentarii*.

TEODOR VĂRGOLICI

CORRESPONDENȚĂ

16 martie 1851, Paris

Iubite amice,

Nu știu în credință dacă am pus la poștă sau nu scrisoarea ce-ți făcusem. Atîta știu că ți-am scris. Această îndoială, dacă nu vei fi primit scrisoare de la mine, este pricina neprimirii unui răspuns la scrisoarea ce mi-ai trimis. Oricum o fi, o iau ca cînd nu ți-aș fi scris și încep de la început. Am primit o scrisoare grasă și rătundă, cum poate fi de grasă și de rătundă suma de patru sute doi franci. Îți mulțumesc iubite și i-am primit ca de la un prietin ce' stim și iubesc și m-am mîngîiat cu speranța că va veni o zi cînd această sumă de bani voi putea să ți-o întorc sau a face și mai bine, ca și mai mult să te mulțumească, a-i întrebuința într-o faptă bună sau în folosul patriei (după cum se exprimă Eliade).

Îmi cereai la Paris să-ți spui ce opinie am despre poeziile tale. Crede-mă, iubite, și e destul a-ți zice aceasta: că eu nu citesc alte poezii în limba noastră decît poeziile tale. Numai în ele aflu realizarea frumuseșilor ce am visat vreodată despre poezie și mă despăgubesc ca să zic așa de necazul și dezgustul ce-mi pricinuiesc ceilalți poeți care nu simt nimic.

Versurile tale, adică:

Dulci-s ochii ca din rai,
Dulci ca soarele de mai

ș-apoi:

Negri-s ochii cu văpăi,
Dar pe fruntea ta bălaie
Se topesc ca nori de ploaie

sînt niște versuri ce numai Virgil cînd și cînd ne-a dat cîte-o probă².

Eu făcusem o critică a poeziilor tale, dar nu o trimisei încă la gazetă, căci voi să o mai completez.

Mi-e dor de Negri ca de un frate pe care nu l-am văzut de mulți ani. Sărută-l în locul meu. În zilele acestea îi voi scrie.

Astăzi alegerile se isprăviră; ele sînt, lucru neașteptat, în favorul republicanilor. Lumea s-a declarat pentru ei.

Te îmbrățișez d-o mie și una de ori,

al tău sincer prietin,
Bolintineanu

*Versuri adresate ție, amicului meu
Vasilie Alecsandri*

Tu mă-ntrebai odată de ce muza mea tace?
Să scriu? Singurul bine ce poci încă a face
Românilor, iubite, nu e decît să tac,
Căci versurile mele perdut-a tonul drag,
Căci orice lovitură ce patria primit-a,
Căzut-a p-a mea viață și inima-mi zdrobit-a.
Căci cîntecele mele de vise și d-amor,
Acum, o, dragă frate, sînt țipete de dor.
Și dacă cîteodată speranța îmi zîmbește
Și harpa-mi să module un cînt suav voiește,
Cîntarea mea recheamă l-ai mei ascultători
O buhă care cîntă în seri de sărbători.
Dar tu c-ești favoritul urșiții, o, poete,
Tu ce, născînd, fericirea jucă cu-a tele plete,
Tu din a cărui liră se scură etern și lin
Un cînt suav și dulce ca fumul după crin,
Tu ce lăsînd pe coarde o mîină fugătoare,
Grațiile în preajmă-ți trag hora rîzătoare,
Tu ce îneînți chiar urșii prin glasul tău plăcut,
O, frate, o, poete, de ce oare-ai tăcut?

Am auzit că lira lăsînd-o la o parte,
La cîrmuirea țării ai fi luînd tu parte;
Că părăsînd eterul cu stele semănat,

în delile Arhivei tu capul ai plecat,³
Urmînd unei vechi datini sau sîntă datorie
De a servi în țară, servind a ei domnie.
O, frate, lasă proza și-acel guvernămînt!
Decît a fi un rege, mai bine-aș vrea să cînt.
Și reluîndu-ți zborul, ca pasere ușoară,
De tina cîrmuirii te șterge pe picioare,
Un cînt de libertate e mai folositor
Moldovii, decît domnii ce vin și se strecor,
la lira ta, poete, de roze semănată!
la fluieru-ți de aur și cîntă încă-o dată!
Pe cînd ambițioșii visează la domnii,
îmbată-te de fumul suavei poezii.
Pe cînd românul varsă pîraie înfocate,
Modulă, o, modulă un imn de libertate.
S-auz încă o dată un răcnet vitejesc
Chemînd fiii lui Ștefan în cîmpul românesc.
Apoi o doină dulce ca fremete ușoară
Ce vîntul face-n roze, în seri dezmiardătoare;
Un fluier ce suspină lin turburat de vînt,
Ce în tăcerea nopții se joacă p-un mormînt,
Și mîndrile miorițe ce-aci glasul le strînge,
Plîng ciobănelul june, cu lacrimi de sînge.

Zi, zi încă o dată, cînd sufletul setos
Spre o dorință dulce s-avîntă grațios,
P-un armăsar sălbatic ce ca un cuget zboară
Cînd o speranță dulce o inimă-nconjoară
Și îmbătat de vise, perdut în line seri,
Necat în focul lumii, răpit de dulci plăceri,
O horă grațioasă de tinere fecioare
Aleargă ca să-ți șteargă a tale lacrimioare.
Apoi cînd al tău suflet s-aprinde de amor,
Creezi o Babă Cloanță — cu inima în dor,
Și-arăți că supt o formă hidoasă, diavolească,
Tot poate ca să arză o patimă cerească.
Apoi, cătînd repaos, lași sufletul rănit
Și formele bizare cu părul lor zbîrlit,
Și p-aripe de grații, din luncile uscate,

Zbori către văi, de fete și roze semărate;
Și-acolo ne-arăți nouă o dulce mîndruliță
Cu flori galbeni în coamă, cu roze pe guriță.
Și-acolo, o, poete, prin fragede cîntări
Te-mbeți p-ale ei buze de calde sărutări.

D. Bolintineanu

Cher poete,

Je te prie de faire imprimer ces vers dans un journal roumain.⁴
Adieu, pense à moi.

Bolintineanu

Dragă poete,

Te rog fă să se publice aceste versuri într-un ziar românesc.⁴
La revedere, gîndește-te la mine.

Bolintineanu

2

1851, Paris, oct. 6

Poetul meu!

Înainte de vestita bătălie de la Călugăreni, unde armia românească se încunună de o fală nemuritoare, Mihai Viteazul trimise două mii de români, supt comanda hatmanului Udrea, să bată Nicopolul. Oștirea noastră trecu pe gheață Dunărea, înconjură și în mai puțin de șapte ceasuri luă cetatea cu asalt.

Iată istoria.

Dama mea muză luă sujetul acesta și în cîteva nopți de nesomn, născu această poemă.¹

Făcută în trei, patru nopți, va trăi trei, patru zile. Cu toate acestea, trei, patru zile de viață, în comparație cu o eternitate de moarte, tot este ceva, și iată pentru ce te rog să o tipărești.²

Cît pentru cuvintele ce mă siliră să ți-o dedic ție, sînt mai multe: unul este recunoștința pentru grațioasele și armonioasele tale versuri ce mă mîngîie în singurătatea exilului meu; altul,

6

pentru că poema mea îmi pare slabă, și prin urmare are trebuință de protecția numelui tău într-acea frumoasă Moldovă unde sînt cunoscut mai puțin decît autorul lui Arghir³. O să mă întreb: «Ce este slabă? Sînt leneș, mai întîi de toate celealte, leneș ca un derviș; apoi, ce vei? nu este rău să lase cineva întîia inspirație astfel cum vine...»

Ți-am trimis mai multe versuri cu destinație de a vedea lumina tiparului. Asemenea comisioane sînt cam ciudate cînd versurile sînt stihuri, ca să mă slujesc de o veche expresie; dar ce vei, poetul meu? Este și vina ta; tu nu mai scrii nimic!... Dacă ne vei priva încă de plăcerea de a te citi, îți făgăduiesc că te voi face eu a seri, «ăci am de gînd a-ți trimite, cu cel dintîi balon, șase tomuri de stihuri, afară de proză.

Serv și amic,
D. Bolintineanu

3

30 mai [1867J, București

Iubite poete,

Îți trimit prin d. Marian², studente în drept, român, întîia broșură din publicațiunea poeziilor mele noi.

Această poemă *Conrad*³, unde se răsfrînge ceva din caracterul Bălcescului⁴, din viața lui, din inima lui, ți-am dedicat-o împreună cu Negri⁵. Petreci bine pe acolo? Nu mă îndoiesc. Aici pe noi ne-a luat dracul. Țipete și răcnete ca în timpii lui Halcinski⁶. Săraca țară. Socoteam că a terminat cu nenorocirile și suferințele, și ea abia începuse!

Cîntecile poporane au să iasă întregi în socoteala Azilului Elena, în aceste zile.⁷ Volumul I l-am văzut, s-a tipărit mai de mult. Spiritul românesc de literatură a căzut de tot. Un art. murdar și stupid de politică face mișcare în toată țara; un cap d-operă de literatură trece fără să știe neminea; puțini mai citesc poezii sau proză dacă nu ar fi cu politică, și ce politică? Dacă nu ar vorbi rău de Rosetti și Brătianu!

Dacă toți poeții Greciei și Romii cei mari ar veni astăzi în ara noastră, ei ar trece necitiți și necunoscuți, și noi care ne mai

7

I

ținem suntem datori numai trecutului nostru literar dinainte și dupe 1848.

Dar nici nu mai iese nici un talent! Unele foi literare au apărut; dar ele sunt palide, stupide; nu clădesc nimic, și tind a dărâma și ce este făcut din trecut*.

Eu îți urez bună petrecere la expozițiune și uitare pentru câțva timp a mizeriilor ce bîntuie țara ca singura fericire posibilă.

Al vostru
amic sincer și bătrîn,
D. Bolintineanu

P.S. îți recomand pe d. Marian ca amic al nostru și bun băiat, foarte îndatoritor și inteligent.

Către BALIGOT DE BEYNE

1

Le 19 Oct. 1857, Jassy

Cher Baligot,

C'est avec un vif plaisir que je viens de recevoir ta lettre par Negri. Je voudrais vous écrire longuement sur la célèbre séance d'aujourd'hui qui a décidé de l'avenir ou de l'honneur de notre nation.¹ Mais ce brave Marin² vient de me dire qu'il vous a déjà écrit une longue lettre pleine de détails. Malgré cela, je ne puis m'empêcher de te dire que: dds que le règlement concernant l'intérieur de l'Assemblée fut discuté, Negri fut élu vice-président à l'unanimité. Rallet³ fut élu secrétaire de l'Assemblée et puis secrétaire du comité des propriétaires (grands). Hourmousaky*, Rolla⁴ (beau-frère d'Alecsandri), Pano⁵, Mavrogheni⁷ furent aussi [élus] secrétaires. Mais je m'arrête là car le vieux Marin me dit qu'il vous a déjà écrit sur tout cela. La séance fut ouverte aujourd'hui lundi à 11 heures du matin. Déjà une foule d'hommes encombrait la salle. La loge réservée pour les dames attirait les yeux des spectateurs, par la foule, la beauté et l'élégance des êtres charmants qui y avaient pris place.

Nous fûmes présentes ici comme représentants de la Valachie. Le président annonça l'ouverture. Un secrétaire (Rolla) lut un journal. Après vint le tour de Kogalnitziano qui lut le projet concernant les quatre points et je regrette de ne pas pouvoir te l'envoyer, étant trop long. Nous l'avons envoyé à Bucarest au Divan ad-hoc. Kogalnitziano, Hourmousaky, Rolla, Rallet, Mavrogheni, Malinesco⁸ sont les auteurs de ce parfait travail.

Après le projet, Hourmousaky tint un long et intéressant discours sur la position présente, passée et à venir des Principautés, avec l'explication des quatre points. Après lui, deux députés, les seuls antiunionistes, dirent qu'ils ont quelques propositions à faire contre l'Union. Il y avait un article dans le règlement qui di-

sait que tout amendement doit etre soutenu par quatre deutes. Mais il n'y avait que deux des leurs dans la Chambre. Quelques-uns se proposerent en vertu du reglement de leur defendre de parler, mais l'Assemblee marcha sur l'art du reglement et donna au proposant la liberte de s'exprimer. C'etait la tactique des anti-unionistes; ils comptaient sur le refus de l'Assemblee, pour avoir le droit de crier que cette Assemblee avait exerce de la pression; on comprit leur pensee et on les laissa parler. Le premier c'est A. Balch'. Il s'est rendu ridicule — par sa maniere de faire. Il ne savait ni parler ni lire. Un autre a lu sa proposition. L'autre etait le lieutenant de l'evêque de Roman. A peine il ouvrit la bouche pour parler contre l'Union que D. Rallet tira de sa poche un acte signe par le prelat, il y a un an, dans lequel il demandait la reunion avec un prince etranger, lui et 150 autres individus. Le prelat resta stupefait, ne sachant plus que dire. La seance s'est terminee avec beaucoup de dignitê. Tous les deutes ont signe l'Union, excepte trois.

Bolintineanu

Pour ton affaire il est encore temps, patience.

19 oct. 1857, Iași

Dragă Baligot,

Cu mare plăcere am primit acum scrisoarea ta, prin Negri. Aș vrea să vă scriu pe larg despre celebra ședință de astăzi, care a hotărât viitorul și onoarea națiunii noastre. Dar dragul de Marin' tocmai mi-a spus că v-a scris deja o scrisoare lungă și plină de detalii. Totuși, nu pot să mă împiedic să-ți spun că: de îndată ce regulamentul privind interiorul Adunării a fost discutat, Negri a fost ales vicepreședinte în unanimitate. Rallet' a fost ales secretar al Adunării și apoi secretar al comitetului proprietarilor (mari). Hurmuzachi,' Rolla' (cumnatul lui Alecsandri), Panu', Mavrogheni' au fost de asemenea aleși secretari. Dar mă opresc aici căci prietenul Marin îmi spune că v-a scris deja despre toate acestea. Ședința a fost deschisă astăzi luni la ora 11 dimineața. O mulțime de bărbați umplea deja sala. Loja rezervată doamnelor atrăgea privirile spectatorilor prin mulțimea, frumusețea și eleganța ființelor adorabile care luaseră loc aici.

Noi am fost prezentați aici ca reprezentanți ai Valahiei. Președintele a anunțat deschiderea. Un secretar (Rolla) a citit ordinea de zi. Apoi a venit rîndul lui Kogălniceanu care a dat citire proiectului privind cele patru puncte

și regret că nu pot să ți-l trimit, fiind prea lung. L-am trimis la București, Divanului ad-hoc. Kogălniceanu, Hurmuzaki, Rolla, Rallet, Mavrogheni, Mălinescu' sînt autorii acestei lucrări perfecte.

După proiect, Hurmuzaki a ținut un lung și interesant discurs asupra poziției prezente, trecute și viitoare a Principatelor, explicînd cele patru puncte. După el, doi deputați, singurii antiunioniști, spuseră că au cîteva propuneri de făcut împotriva Unirii. Exista un articol în regulament care spunea că orice amendament trebuie susținut de patru deputați. Dar nu erau decît doi de-ai lor în Cameră. Cîțiva își propuseră, în virtutea regulamentului, să-i împiedice să vorbească, dar Adunarea trecu peste art. din regulament și-i dădu propunătorului libertatea de a se exprima. Era tactica antiunioniștilor; ei contau pe refuzul Adunării, pentru a avea dreptul să țipe că această Adunare exercitase presiune; le-am înțeles gîndul și i-am lăsat să vorbească. Primul a fost A. Balș.' El s-a făcut de rîs — prin modul său de a interveni. Nu știa nici să vorbească, nici să citească. Altcineva i-a citit propunerea. Acest altcineva era locțiitorul episcopului de Roman. De-abia deschise gura pentru a vorbi contra Unirii că D. Rallet a scos din buzunar un act semnat de prelat, în urmă cu un an, în care cerea unirea cu un prinț străin, el și 150 alți indivizi. Prelatul a rămas stupefiat, nemaștiind ce să zică. Ședința s-a terminat cu multă demnitate. Toți deputații au semnat Unirea, în afară de trei.

Bolintineanu

Pentru problema ta mai este încă timp, răbdare.

2

Le vendredi, [Nov. 1857], Galatz

Cher Baligot,

Me voici de retour à Galatz. Demain matin je pars pour Giurgevo — et puis à Bucarest. J'ai parle avec Negri relativement à mon projet. Pour le moment il est impossible de le mettre à execution à cause des occupations politiques de ces messieurs; ils n'ont pas la tete à aux. Des que le Divan sera ferme, on s'occupera de cela. En attendant Marin' tâche de faire des abannes pour la *Presse d'Orient*. Dejâla/Yesse auraitdes centaines d'abonnements en Moldavie, si cette feuille pouvait y parvenir regulierement. Malheureusement, la *Presse d'Orient* n'entre point

en Moldavie; ceux qui stnt abonnes ne la recoivent guere, et tu sais bien que ce n'est pas agreable de payer un journal qu'on ne recoit jamais. Est-ce le gouvernement qui l'empeche d'y arriver? Est-ce la poste autrichienne qui en fait main basse? Est-ce le facteur de Paris, qui s'acquitte mal de son devoir? Je n'en sais rien. Ce qu'il y a de positif, c'est qu'elle ne paraît pas sur ce sol inhospitalier.

Marin doit t'envoyer l'argent provenant de quelques abonnements. As-tu reçu ma lettre de Jassy et celle de Marin dans laquelle je te faisais connaître le resultat des premieres seances du Divan? Les antiunionistes comptent beaucoup sur deux articles ou points que le Divan va prononcer entre autres pour mettre de la division dans son sein. Deja on dresse des listes et on demande des signatures afin d'en faire une vive protestation contre le Divan. Les points sur lesquels l'attaque va etre dirigee, ce sont la question des paysans ou l'abolition du boeresk, et le point concernant la naturalisation des etrangers. La premiere question est encore pendante; en la garde pour la fin, vu qu'on craint qu'en Fagitant maintenant, la sensation n'est soit pas trop vive; l'autre point est deja projete; vendredi il sera fixe. Il s'agit de donner des droits civils et politiques à tous les etrangers qui se trouvent en Moldavie et qui voudraient se naturaliser, de quelque rite qu'ils soient, pourvu qu'ils soient Chretiens. Les colons armeniens et hongrois qui jusqu'à present avaient des devoirs et pas des droits, vont etre consideres comme indigenes dorenavant, à condition toutefois de demander la naturalisation. Mais une pârte des deputes s'y oppose, sous l'instigation des gens malveillants; il est à esperer qu'ils vont revenir de cette erreur. Vendredi, demain, le Divan va se prononcer sur douze points qui sont entre autres l'indigenat, l'indépendance de l'église roumaine, la rectification du territoire, la tolerance de tout culte ou rite, l'armee, la regularisation des biens monastiques etc., etc.

Kogalnitziانو et Hourmousaky representent dans le Divan deux partis: Kogalnitziانو, le parti liberal, et Hourmousaky le parti modere.

Mais Kogalnitziانو, soit à cause de son talent reel, soit parce qu'il defend une cause plus vitale, s'eleve tous les jours tandis que Hourmousaky perd sa popularite.

J'ai parcouru toutes les provinces de la Moldavie — il paraît reellement qu'on a dépense plus de 100 mille ducats pour les

premieres elections. Un individu m'a dit avec un sang froid admirable qu'il avait reçu 500 ducats d'un boyard et 500 d'un autre pour son vote, mais qu'il l'a donne à celui qui avait la chance d'etre un jour ministre. Par suite de ces dépenses, la vistierie est dans la debine; la banque a declare qu'elle ne peut plus lui faire credit; les employes et les militaires depuis six mois ne sont pas payes. L'etat de l'administration est deplorable. Le calmakam ne comprend rien aux affaires; il change les employes tous les jours; il arrive souvent qu'il nomme deux et trois personnes à la fois pour exercer les memes fonctions.

Aussi l'anecdote du carmouritor de Botochani en est tres drole. Il est arrive que deux individus sont arrives à Botochani avec l'ordre d'accepter la place de carmouritor, et puis un autre est survenu. Dernierement le ca'imakam a fait venir au Conseil les ministres avec les gendarmes. Il est honnete; il ne vole pas, mais ses ministres font main basse sur tout. Il veut les changer, mais les personnes honnetes ne veulent pas servir l'Etat et se retirent. Ionesco est destitue deja; tu sais qu'il etait chef des colons feulgares; il paraît qu'il etait trop severe. Les professeurs de l'Academie au nombre de vingt ont proteste contre l'inspecteur Lauriano⁴ et donne leurs demissions en masse; l'affaire est devant une commission.

Je m'ennuie affreusement ici. Alecsandri est à Paris, malade, il a envoye sa demission de depute⁵. Negri va t'ecrire un de ces jours; il est tres aime et populaire. J'ai ete reçu tres bien par les Moldaves. Les dames me comblent de cadeaux en bourses de tabac, j'en ai tant que je pourrai ouvrir un magasin. J'ai refusé des cadeaux de prix, mais j'ai du recevoir de la part des patriotes une riche bague en brillants⁶. Tous mes ouvrages ont ete vendus; mais les amis m'ont mange l'argent provenant de mon travail⁷. Je vais t'ecrire de Bucarest. Là le Divan avait fait la betise de s'arreter apres avoir proclame les quatre points. Je crois qu'il en est revenu. lis ne sont pas forts en politique.

Mes amities à Pietri. A bientôt et peut-etre au revoir.

Bolintineanu

Vineri, [noiembrie 1857]; Galați

Dragă Baligot,

Iată-mă întors la Galați. Mîine dimineață plec la Giurgiu — și apoi la •București. Am vorbit cu Negri în ceea ce privește proiectul meu. Pentru mo-

ment este imposibil să-l îndeplinim din cauza ocupațiilor politice ale acestor domni; nu-și mai văd capul. De îndată ce Divanul va fi închis, ne vom ocupa de asta. Până atunci, Marin' încearcă să facă abonamente pentru *Presse d'Orient*.¹ Deja *Presse* ar fi avut sute de abonamente în Moldova dacă această foaie ar fi putut să ajungă acolo în mod regulat. Din nenorocire, *Presse d'Orient* nu intră deloc în Moldova; cei care sînt abonați nu o primesc și știi că nu este plăcut să plătești un ziar pe care nu-l primești niciodată. Oare guvernul îl împiedică să ajungă? Oare poșta austriacă îl șterpelește? Oare factorul de la Paris se achită rău de datoria sa? Nu știu nimic, singura certitudine este că ea nu apare pe acest pămînt inospitalier.

Marin trebuie să-ți trimită banii provenind din cîteva abonamente. Ai primit scrisoarea mea de la Iași și cea a lui Marin în care îți aduceam la cunoștință rezultatul primelor ședințe ale Divanului? Antiunioniștii se bizuie mult pe două articole sau puncte pe care Divanul le va pronunța între altele pentru a face dezbinare în sînul său. Se fac deja liste și se cer semnături cu scopul de a provoca un viu protest împotriva Divanului. Punctele asupra cărora va fi îndreptat atacul sînt problema țărănilor sau abolirea boierescului, și punctul privind naturalizarea străinilor. Prima chestiune este încă în suspensie; se păstrează pentru final, de teamă că dacă s-ar agita acum, senzația ar putea fi prea mare; celălalt punct este deja proiectat; vineri va fi fixat. Este vorba să se dea drepturi civile și politice tuturor străinilor care se găsesc în Moldova și care ar voi să se naturalizeze, de orice rit ar fi, numai creștini să fie. Coloniștii armeni și unguri care pînă acum au avut doar datorii și nu drepturi, vor fi considerați de acum înainte indigeni, însă cu condiția ca ei să ceară naturalizarea. Dar o parte dintre deputați se opune la aceasta, instigați de oameni răuvoitori; să sperăm că vor reveni asupra acestei greșeli. Vineri, mîine, Divanul se va pronunța asupra a douăsprezece puncte care sînt, între altele, indigenatul, rectificarea teritoriului, tolerarea oricărui cult sau rit, armata, secularizarea averilor mînăstirești etc., etc.

Kogălniceanu și Hurmuzachi reprezintă în Divan două partide: Kogălniceanu, partidul liberal, și Hurmuzachi partidul moderat.

Dar Kogălniceanu, fie din cauza talentului său real, fie deoarece apără o cauză mai vitală, se ridică pe zi ce trece, în timp ce Hurmuzachi își pierde popularitatea.

Am cutreierat toate provinciile Moldovei — se pare că într-adevăr s-au cheltuit mai mult de 100 de mii de ducați pentru primele alegeri. Un individ mi-a spus cu un sînge rece admirabil că primise 500 de ducați de la un boier și 500 de la altul în schimbul votului său, dar l-a dat celui care avea șansa de a fi într-o zi ministru. În urma acestor cheltuieli, visteria este în debandadă; banca a declarat că nu mai poate să-i acorde credit; funcționarii și militarii

nu mai sînt plătiți de șase luni. Starea administrației este deplorabilă. Caimacamul nu pierde nimic din afaceri; schimbă funcționarii în fiecare zi; adesea se întîmplă ca să numească două sau trei persoane deodată pentru a exercita aceleași funcții.

Astfel anecdota cîrmuitorului din Botoșani este foarte amuzantă. S-a întîmplat că doi indivizi au sosit la Botoșani cu poruncă să primească funcția de cîrmuitor, iar apoi a mai sosit încă unul. De curînd, caimacamul a adus cu jandarmii pe miniștri la Consiliu. El este cinstit; nu fură, dar miniștrii săi șterpelesc totul. Vrea să-i schimbe, dar persoanele cinstite nu vor să slujească statul și se retrag. Ionescu este destituit deja; știi că era șeful coloniștilor bulgari; se pare că era prea sever. Profesorii de la Academie, în număr de douăzeci, au protestat contra inspectorului Laurian' și și-au dat demisia în masă; problema a fost adusă în fața unei comisii.

Mă plictisesc îngrozitor aici. Alecsandri e la Paris, bolnav, și-a trimis demisia de la deputăție.² Negri îți va scrie într-una din aceste zile; este foarte iubit și popular. Am fost foarte bine primit de către moldoveni. Doamnele mă încarcă cu cadouri sub forma de pungi pentru tutun. Am ațitea că voi putea deschide un magazin. Am refuzat cadourile de preț, dar a trebuit să primesc din partea patrioților un frumos inel cu briliante.³ Toate lucrările mele s-au vîndut; dar prietenii mi-au mîncat banii proveniți din munca mea.⁴ Îți voi scrie de la București. Acolo Divanul făcuse prostia de a se opri după ce proclamase cele patru puncte. Cred că și-a îndreptat greșeala. Nu sînt prea tari în politică.

Toate cele bune lui Pietri. Pe curînd și poate la revedere.

Bolintineanu

3

Boukarest, 16/28 Fevrier [18]64

Principatele Unite Române
Ministerul Cultelor
și
Instrucțiunei Publice
Cabinetul ministrului

Domnule Baligot!

Am primit acele cinci lire oferite de elevii școlii Crăciunescu pentru cumpărări de arme, pe care le-am înaintat d. ministru Dinîntu, de a cărora primire am și răspunsul domniei sale cu adresa n. 6130 din 28 februarie.

Primiți încredințările osebitei mele considerațiuni.

Ministru *,
D. Bolintineanu

Către PHILARETE CHASLES

Le 21 Avril [1866],¹ Bucarest

*Monsieur Chasles,*²

Tous les jours je voulais prendre la plume et répondre à vos aimables lettres et tous les jours je pensais à ce que je devrais vous écrire. Nous sommes sur *le qui vive*. Le Prince Charles de Hohenzollern a été élu, par un plebiscite, Prince de la Roumanie à la suite de la renonciation du duc de Flandre. Cette élection n'a pas été accueillie avec enthousiasme, toutefois on a voté dans l'espoir de faire rentrer le pays dans la voie de l'ordre et de la stabilité.

Les journaux de Bucarest ont applaudi avec fureur à un bruit qui s'y est répandu que vous allez tenir un cours à la Sorbonne sur la littérature roumaine.³ Les colons Macedono-Roumains de Bucarest, ayant lu dans les journaux du pays la traduction de la préface que vous avez eu la bonté de joindre à mes poésies, par leur propre initiative, viennent de m'envoyer une adresse à votre nom par laquelle ils vous remercient d'avoir fait mention de leur nationalité. Cette adresse a été publiée dans les journaux de Bucarest. Je m'empresse de vous l'envoyer par la présente.⁴

Je ne laisserai pas passer l'occasion sans vous remercier de la gracieuse et délicate attention que vous avez eue particulièrement pour moi à l'occasion de mes poésies. Je ne puis pas non plus ne pas vous avouer la peine que j'ai eu de voir trainer en longueur l'exécution de la promesse que je vous avais faite étant à Paris et qui aurait été réalisée depuis lors, sans les événements politiques qui sont arrivés.⁵

Je vous prie, Monsieur Chasles, de présenter mes hommages les plus respectueux à Mme Chasles.

Je suis
Votre tout dévoué serviteur,
D. Bolintineanu

21 avril [1866],¹ Bucarest

*Domnule Chasles,*²

En chaque jour j'ai voulu savoir et répondre à vos amables lettres, et en chaque jour je me souviens de ce que j'ai dû faire. Nous sommes en état d'alerte. Le Prince Carol de Hohenzollern a été élu, par un plebiscite, prince de la Roumanie, à la suite de la renonciation du duc de Flandre. Cette élection n'a pas été accueillie avec enthousiasme, toutefois on a voté dans l'espoir de faire rentrer le pays dans la voie de l'ordre et de la stabilité.

Les journaux de Bucarest ont applaudi avec fureur à un bruit qui s'y est répandu que vous allez tenir un cours à la Sorbonne sur la littérature roumaine.³ Les colons Macedono-Roumains de Bucarest, ayant lu dans les journaux du pays la traduction de la préface que vous avez eu la bonté de joindre à mes poésies, par leur propre initiative, viennent de m'envoyer une adresse à votre nom par laquelle ils vous remercient d'avoir fait mention de leur nationalité. Cette adresse a été publiée dans les journaux de Bucarest. Je m'empresse de vous l'envoyer par la présente.⁴

Nu voi lăsa să-mi scape ocazia de a vă mulțumi pentru grațioasa și delicata atenție ce ați avut în mod special față de mine, în ceea ce privește poeziile mele. Nu mă pot împiedica, de asemenea, să vă mărturisesc cu câtă durere am văzut că întârzie rezolvarea promisiunii ce v-am făcut fiind la Paris și care ar fi fost împlinită de atunci, de nu ar fi fost evenimentele politice care au survenit.⁵

Vă rog, domnule Chasles, să prezentați omagiile mele cele mai respectuoase d-nei Chasles.

Sînt
Al dumneavoastră devotat servitor,
D. Bolintineanu

10.832

Le 3 Nov. 1856, Samos, Vathi'

Madame,

Votre charmante lettre m'a trouve en voyage, à Samos, par exemple. Il m'est impossible de pouvoir communiquer autrement que par des lettres à madame Gropler² toutes les belles expressions que vous lui adressez; mais il n'en est pas ainsi pour ce que vous dites dans votre lettre, pour Madame Lucie Ghica aussi, tout en m'acquittant envers elle, j'ai tâche d'en mettre toute la grace et l'amabilité que vous auriez desirée. Elle m'a invité, à son tour, en vous écrivant, de ne pas mettre moins de zèle pour exprimer le plaisir qu'elle a toujours de savoir de vos nouvelles.

Samos est une des belles îles de l'Archipel. Ici, l'hiver c'est le printemps. Malheureusement elle ne peut nous offrir qu'un doux climat; la société est loin de répondre à la beauté de cette nature privilégiée, et nous ne sommes plus au temps de Florian¹. Les morts seuls y parlent encore le langage que nous pouvons comprendre et goûter. Mais cette société, les générations qui ne sont plus, ne se font rappeler que par des temples tombés en ruine et ces ruines elles-mêmes sont outragées par l'homme d'aujourd'hui; bientôt elles vont disparaître; l'homme attire par l'éclat de l'or, fouille les tombeaux des morts et disperse leur poussière.

La position de notre pays est tout à fait compromise par le manque de patriotisme des différents macams qui ont envoyé à Constantinople des pétitions couvertes de signatures contre l'idée de la réunion. Cette manière d'agir nous a fait un grand tort dans l'opinion du monde et Ton nous croit un peuple perdu, entièrement

perdu. Des nouvelles conférences vont décider, peut-être, de son avenir; on pense avoir trop donné et on veut en rabattre. Je doute de la présence d'une commission étrangère à Bucarest. La Porte a proposé que les membres du Divan ad-hoc soient nommés et non pas élus. Comme le cabinet russe doit sourire à tout ce qu'on fait chez nous ! On tâche de lui faire une belle position dans notre pays — sans s'en douter. Je suis étonné de voir combien ces messieurs peuvent-ils commettre des fautes aussi graves? Cela me réconcilie avec mon incapacité en matière politique.

Monsieur et madame Ghica comptent de partir vers le mois de mars pour Jerusalem.

Je prendrai la liberté de vous prier de me rappeler au souvenir de M. N. Crezzulesco, votre époux.

Le prince A. Ghica a perdu la bonne opinion qu'on s'était faite de lui en Europe, par sa propre faute. Mais le moyen de lui faire comprendre cela?

Je termine cette lettre, en vous remerciant de nouveau de n'avoir pas oublié un des ceux qui a pour votre personne la plus haute estime et qui se trouve heureux de pouvoir signer

avec le plus profond respect,
votre très humble serviteur,

D. Bolintineanu

3 noiem. 1856, Samos, Vathi'

Doamnă

Încântătoarea dumneavoastră scrisoare m-a găsit în călătorie, la Samos, de fapt. îmi este imposibil de a comunica altfel decât prin scrisori doamnei Gropler² toate frumoasele cuvinte pe care i le adresați; dar nu mă aflu în aceeași situație în ceea ce privește cuvintele pe care, în scrisoarea dumneavoastră, le adresați doamnei Lucia Ghica; de aceea, achitându-mă față de dînsa, m-am străduit să-i arăt toată grația și amabilitatea pe care ați fi dorit să i le arătați. Dînsa m-a invitat, la rîndul său, ca atunci cînd vă scriu să nu pun mai puțin zel pentru a exprima plăcerea pe care o resimț în totdeauna de a primi vești de la dumneavoastră.

Samosul este una dintre frumoasele insule ale Arhipelagului. Aici, iarna este ca primăvara. Din nefericire, ea nu poate să ne ofere decât un climat blînd; societatea este departe de a corespunde acestei naturi privilegiate, și noi nu mai sîntem pe vremea lui Florian.¹ Numai morții încă vorbesc aici limbajul pe care noi putem să-l înțelegem și să-l savurăm. Dar această so-

cietate, generațiile care nu mai sînt, nu se mai fac amintite decît prin templele cázute în ruină și chiar aceste ruine sînt insultate de către omul de astăzi; în curînd ele vor dispărea; omul, atras de strălucirea aurului, răscolește mormintele celor morți și împrăstie țărîna lor.

Poziția țării noastre este cu totul compromisă prin lipsa de patriotism a caimacamilor care au trimis la Constantinopol petiții pline de semnături împotriva ideii de Unire. Acest fel de a acționa ne-a produs mari daune din punctul de vedere al părerii pe care lumea și-o face despre noi și ne crede un popor pierdut, definitiv pierdut.

Noi conferințe vor decide, poate, viitorul său; ei cred că au dat prea mult și ar vrea să ne ofere mai puțin. Mă îndoiesc de prezența unei comisii străine la București. Poarta a propus ca membrii Divanului ad-hoc să fie numiți și nu aleși. Vai! cum surîde cabinetul rus aflînd tot ce se petrece la noi. Unii încearcă să-i creeze o bună poziție în țara noastră, fără să-și dea seama. Sînt uimit să văd cîte greșeli de o asemenea gravitate pot comite acești domni. Aceasta mă împacă cu incapacitatea mea în materie de politică.

Domnul și doamna Ghica speră să plece cam prin luna martie la Ierusalim.

Îmi voi lua libertatea de a vă ruga să-i reamintiți de mine d-lui N. Crețulescu, soțul dumneavoastră.

Prințul A. Ghica a distrus buna părere care se formase despre el în Europa, din vina sa. Dar oare cum să-1 fac să înțeleagă aceasta?

Închei această scrisoare mulțumindu-vă din nou pentru că nu l-ați uitat pe acela care are pentru persoana dumneavoastră cea mai înaltă stimă și care e fericit să poată semna

cu cel mai profund respect,
foarte umilul dumneavoastră servitor,
D. Bolintineanu

Către ALEXANDRU IOAN CUZA

1

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 14 nov. 1860

Son Altesse Serenissime le Prince Regnant
Jassy

Le ministre des Affaires Etrangères vient de faire un rapport à Votre Altesse pour l'abolition de la place de secrétaire à la Commission du Danube sans qu'il m'en fasse aucune part, lorsque cette place a été votée par l'Assemblée et la Commission centrale et est indispensable au commencement des travaux de la Commission.'

D. Bolintineanu

14 nov. 1860

Alteței Sale Serenissime Domnitorului
Iași

Ministrul Afacerilor Străine tocmai a făcut un raport Alteței Voastre pentru desființarea postului de secretar la Comisia Dunării fără să-mi facă cunoscut acest lucru, atunci cînd acest post a fost votat de Adunare și Comisia centrală și este indispensabil pentru începutul lucrărilor Comisiei.'

D. Bolintineanu

2

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în [mai 1861]'

A Son Altesse le Prince Regnant
Jassy

Hier la droite de la Chambre avait l'air de soutenir le ministère, aujourd'hui elle s'unit à la gauche pour lui donner un vote de me-

fiance à la suite d'une entente pendant la nuit entre les deutes des deux partis'. Mais le vote n'est pas simple, en voici quelques expressions qui changent la nature du vote de mefiance donne ordinairement aux ministres — „că ministeriul priimit prin o proclamație solidaritate actelor ministeriului trecut”³ — et les retrogrades qui blâment la proclamation sont les memes qui, le 28 septembre, venaient vous feliciter des mesures prises. J. Flotresco⁴ pendant deux jours n'a pâru à la Chambre qu'un instant et a manqnp de se rendre au rendez-vous des ministres pour donner sa demission avec les autres, depuis lors il le fait.

On croit ici que ce sera lui qui sera charge de former de ministree. L'etat des choses demande la presence de Votre Altesse à Bucarest. Je n'aime pas du tout la physionomie de la Chambre; il faudrait donner des instructions aux commandants des corps Duca et Paucesco de doubler la surveillance; il faudrait separer [tout] de suite le commandement de Farmee et laisser le ministre de la guerre à ses attributions ordinaires et charger une de ces deux personnes provisoirement avec le commandement superieur; le commandant de place devrait etre place sous ses ordres; le commandant en chef devrait avoir l'ordre de surveiller la Chambre; les ministres devraient continuer leur exercice jusqu'à l'arrivee de Votre Altesse et ne rien decider de definitif avânt que Votre Altesse ne voie par ses yeux tout ce qui se passe.

D. Bolinteanu

[Mai 1861]

Alteței Sale Domnitorului

Iași

Ieri, dreapta Camerei părea că susține ministerul, astăzi ea se alătură stîngii pentru a-i da un vot de neîncredere, ca urmare a unei înțelegeri din timpul nopții între deputații celor două partide.² Dar votul nu e simplu, căci iată cîteva expresii care schimbă natura votului de neîncredere dat în mod obișnuit miniștrilor — „că ministeriul priimit prin o proclamație solidaritate actelor ministeriului trecut”³ — și retrograzii care blamează proclamația sînt aceiași care, la 28 septembrie, veneau să vă felicite pentru măsurile luate. I. Florescu timp de două zile n-a apărut la Cameră decît un moment și a lipsit de la înfîlnirea miniștrilor pentru a-și da demisia împreună cu ceilalți; de atunci vine la Cameră.

Se crede aici că el va fi acela care va fi însărcinat să formeze ministerul. Starea lucrurilor cere prezența Alteței Voastre la București. Nu-mi place **Ideloc fizionomia Camerei; trebuie date instrucțiuni comandanților de corpuri Duca și Păucescu să dubleze supravegherea; va trebui separat de îndată comandantul de armată și lăsat ministrul de Război la atribuțiile sale obișnuite și însărcinată provizoriu una dintre aceste două persoane cu comanda superioară; comandantul pieței va trebui să fie pus sub ordinele sale; comandantul suprem va trebui să aibă ordinul de a supraveghea Camera; miniștrii (Vor trebui să-și continue misiunea lor pînă la sosirea Alteței Voastre și să nu hotărască nimic definitiv înainte ca Alteța Voastră să vadă cu ochii săi tot ce se petrece.**⁵

D. Bolinteanu

3

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1/6 1861

Son Altesse le Prince Regnant

Jassy

Mon Prince!

On a depose aujourd'hui sur le bureau de la Chambre l'acte d'accusation du ministere passe. Je prie Votre Altesse de nous faire envoyer par un courier extraordinaire les papiers sur Fenquete que Votre Altesse a deja sanctionnee par telegraphe. Cela nous donnera 614—1672-1592.¹

Bolinteanu

1/6 1861

Alteței Sale Domnitorului

Iași

Măria Voastră!

S-a depus astăzi pe biroul Camerei actul de acuzare a ministerului trecut. Rog pe Alteța Voastră să dispună să ni se trimită printr-un curier extraordinar documentele anchetei, pe care Alteța Voastră a aprobat-o deja prin telegraf. Aceasta ne va da 614 — 1672 - 1592.¹

Bolinteanu

4

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1/6 1861

*Prea înălțatului domn stăpînitor
Iași*

Consulul englez a reclamat sunt trei luni satisfacțiunea în privința maltratării acei supuși ionieni de către autoritățile din Ploiești. Ministru de atunci nu a făcut ancheta și s-a mulțămît a promise satisfacțiunea, a promis a scoate pe prefect, nu l-a scos. Acum consulul a venit la mine și mi-a zis că el cere trei lucruri: scoaterea prefectului, a se da supușilor săi dispăgubire de o somă de bani ce au avut în casa lor și care a dispărut, dispăgubire de timpul pierdut și apoi o notă către consulat prin care să arăt că regret acele întâmplări în această chestiune sub ministeriul trecut.

I-am răspuns verbal că ne vom sili a face satisfacțiune în trei sau patru zile. Dar conservînd formalitățile și respectînd legea am decis a se trimite o anchetă la fața locului, nu putem noi miniștrii constituționali să silim pe vinovații în această pricină a plăti banii, nefiind noi un tribunal am trebuit dar să ne ținem de lege și de forme, pe cînd totodată am suspendat pe prefect și eram gata a încunoștința pe consulat, anunțîndu-i încă că chestia materială încă va lua o grabnică soluțiune. Ne pomenirăm cu o notă de la consulat fulgerătoare și în termeni puțini flatări pentru ministeriul trecut. Măria Voastră, lucrul se va aranja precum el îl cere, administratorul s-a suspendat și dimineată vom scrie consulului că se regretează că nu i s-a făcut mai înainte satisfacțiunea, însă pentru banii ce îi cere este mai greu, pricina se va pune astă-seară încă o dată în Consiliu. Ieri s-a și trimis o anchetă din partea ministeriului Dinlăuntru la Ploiești. Cu toate aceste, aștept ordinile Măriei Voastre pînă miine.'

Bolintineanu

5

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 2/6 1861

Mon Prince!

Après des pourparlers, le consul d'Angleterre a été apaisé. Il a promis d'attendre encore. A la Chambre aujourd'hui, le

24

ministère a été interpellé sur la question de la loi électorale, à propos du bruit répandu que cette loi sera faite par les conférences. Je crois qu'il faudrait repousser tout bonnement que nous avons un projet de loi électorale que nous allons envoyer bientôt à la Commission Centrale; on répondra mardi. On a interpellé après si nous avons hérité les opinions du ministère passé et si nous sommes contre l'enquête électorale. Le ministre Arghirov a répondu [tout] de suite qu'il n'a rien hérité d'aucun ministère. Quant à l'enquête, nous y avons pensé depuis notre arrivée au ministère, et que nous attendrons la sanction prindere, pour en user. La Chambre a été enchantée, blancs et rouges sont venus remercier les ministres.

D. Bolintineanu

2/6 1861

Măria Voastră!

După tratative, consulul Angliei a fost potolit. A promis să mai aștepte. Astăzi, la Cameră, ministrul a fost interpelat asupra opiniei sale privitoare la problema legii electorale, apropo de zvonul răspîndit că această lege va fi făcută de conferințe. Cred că el va trebui să răspundă pur și simplu că noi avem un proiect de lege electorală pe care îl vom trimite în curînd la Comisia centrală; va răspunde marți. După aceea am fost interpelați dacă am moștenit opiniile ministerului trecut și dacă sîntem împotriva anchetei electorale. Ministrul Arghirov a răspuns îndată că n-a moștenit nimic de la nici un minister. Cît despre anchetă, ne-am gîndit la aceasta de la venirea noastră la minister și așteptăm aprobarea domnească, pentru a o folosi. Camera a fost înaintată, albi și roșii au venit să mulțumească miniștrilor.

D. Bolintineanu

6

5 iunie 1861

înalte Doamne,

Jurnalul de Constantinopoli tipări o scrisoare din Galați prin care zicea că comerțul de cereale din Principate este căzut, căci cerealele sunt putrede din cauza inondațiilor. Am dat o plăcută

25

satisfacție comerțului, anonțind în *Monitor* că s-a luat măsuri a se dezminți în streinătate acest zgomot calomnios.

Independența Belică reproduce un art. din *Le Pays*, prin care **Zice** că principele Cuza, nemulțumindu-se numai cu dobândirea Unirii, va să surpe suzeranitatea Porții, cere aboliția ministerului responsabil și altele multe. Am luat măsuri în țară și afară a se dezminți și aceasta; însă totdeauna în rezerva și cuviința ce se cere. Știți cine poate seri astfel de articoli, acei, negreșit, care au strigat principe strein în Adunare. *lis ne sont pas forts!*

Baligot îmi trimise aceste rînduri de jurnal pe care și eu le înaintez M. V.

Negri, între altele, mi-a scris că se sună că conferința se va face iară la Paris.²

Cît pentru *albi* *cei furioși*, parcă s-au mai potolit. Cu toate acestea o să mai avem o vijelie, cea mai din urmă și are să se ridice ori în cursul acestii luni, sau a doua zi dupe ce se va ține conferința la Paris. Însă eu unul nu am nici o temere; mai tare le este lor frică de mine decît mie de dînșii.

Veți ști M. T. că popoul este pentru tronul M. T. Dacă albi ar întemeia vreo speranță pe cineva, nu va fi nici pe popol, nici pe guvern. Chiar atunci cînd toată armia ar lipsi, noi încă am putea răspunde cu capetele noastre despre liniștea publică, cu atît mai mult acum cînd este și o armată pentru ordine.

În districte este mai multă încredere și o mare întoarcere de simpatie pentru tronul român. Agenții circulă prin districte și raporturile ce ne dau sunt bune. Guvernul merge bine; sunt mulțumiți cei mai mulți. Niște schimbări făcute de administratori nu prea au fost nemerite, nefiind făcute în Consiliu; dar iară în privința schimbărilor, puțini sunt care se pot vreodată mulțumi. Tîlharul cel vestit s-a prins; aceasta a făcut bun efect în țară.

Veți ști M. V. că Orășeanu scrie art. în gazete în favorul M. V. și al guvernului și contra principelui strein. În aceste zile a pus în caricatură pe Catargiu ducînd legat cu funia pe principele strein, în chip de azin și cu uniformă nemțească și prezentîndu-l lui Branc, Știrb, și Arsaki¹. O piedică însă se ivește. Dupe cum văz, mai toți acești oameni doresc să ia și ei parte activă la trebile statului. Crez, M. V., că nu ar fi rău să-i împiegăm pe aceia dintr-înșii care vor fi onești și care nu se vor schimba.

Alături pe lîngă aceasta două scrisori din partea mea către St.-Marc Girardin⁴ și Leon Plee⁵, ca de veți fi de părere să le

trimit, să le citiți și să adăogați sau să ștergeți dupe voința M. V. Socot că nu este rău a vorbi cu acești bărbați, mai ales acum că are să fie Unirea.

Eu iară vă recomand pe cumnată-meu T. Bolintineanu⁶ care este cu totul pentru simțimentele noastre. Era vorbă să-l puie la post și pe Săvescu la Brăila administrator, și s-a întîrziat din pricina anchetii de la Brăila.

Librecht⁷ lucrează cu energie astfel cum a trebuit să facă. Hoții din București, între care unul vestit, Ion Chelu, s-a prins. Ajutorul poliției este cam slab și nu prea este sigur. Crez că Nenișor⁸ ar fi mai priincios acolo.

Ieri am fost în județul Ilfov; am găsit cîteva neregularități, spre exemplu, oamenii duși dupe lăcuste i-au pus să scoată rădăcini pentru arendași. S-a făcut reparațiune. Am luat toți miniștrii sarcina, dumincele și sărbătorile să ne repezim cîte unul prin sate, ca să vedem ce se face, cum stau spiritele.

Cu consoliu o duc bine.

Electiile sunt astfel cum am crezut că or să fie. Numai cinci poate și șase, nu zic ministeriali, căci nu este aceea ținta mea; dar pentru simțimentele noastre. Directorul meu încă s-a ales.

Al Mării Voastre
prea plecat și prea supus serv,

D. Bolintineanu

Bucharest, le [5] Juin 1861

A Monsieur St.-Marc Girardin

Monsieur,

L'interet que vous avez constamment temoigne pour les Principautes Unies et l'appui efficace que vous avez si noblement prete à tous les peuples qui sentent leur malheur, me font un devoir de vous donner quelques breves explications touchant la crise fâcheuse qu'elles sont en voie de subir.

Bien qu'en ma qualite de Roumain, mon temoignage coure le risque d'etre, jusqu'à un certain point, considere comme recusable, j'ose esperer toutefois, que votre confiance en mon impartialite jointe à l'interet incontestable que nous avons tous ici à declarer franchement la verite des faits, vous dissuadera, Monsieur, de regarder ce temoignage comme suspect.

J'aurais vivement à coeur d'établir que, nonobstant un resultat qui semblerait attester le contraire aux yeux des gens qui se limitent à un examen superficiel, les Roumains ne sont nullement indignes du regime liberal qui leur a été octroyé.

J'accorde que les ameliorations qu'on esperait n'ont pas été effectuées, enfin que le nouvel ordre des choses est loin d'avoir jusqu'à present, procure les benefices qu'on s'était flatté d'en obtenir. Mais j'ose en même temps affirmer que la faute n'eut revient ni au peuple roumain ni au vote du 24 Janvier, vote qui nous a arretés sur la pente d'un abîme ou notre nationalité avait tant à risquer par suite des dispositions de la Convention de Paris. Elle est exclusivement imputable aux vices d'un mecanisme constitutionnel étrangement compliqué et dont tous les ressorts sont enrayés par des entraves correspondantes qui les empêchent de fonctionner.

Sans entrer dans les details, je me borne à appeler votre attention, Monsieur, sur le vague qui regne dans la definition des attributions respectives des pouvoirs legislatif et executif. Les conditions dans lesquelles ces deux pouvoirs sont placés-à-vis l'un de l'autre ne pouvaient qu'entraîner un conflit.

Et ce conflit, vu les dispositions actuelles de la loi electorale *m* pouvait, — à chaque dissolution inevitable de la Chambre, — qu'aboutir au triomphe de ce parti dont la majorité au sein de l'Assemblée, tout en ayant les apparences de représenter le pays, n'est en réalité que l'expression d'une poignée de privileges regrettant leurs privileges, hostiles au nouveau regime, intéressés à lui susciter des entraves et, ainsi qu'il apparait des récents débats parlementaires, peu scrupuleux sur le choix des moyens à adopter aux fins d'empêcher l'accomplissement d'un fait qui est le vœu le plus cher des Roumains.

Il serait bien à désirer que les Puissances, convaincues enfin, par une expérience dont nous avons fait les frais, de l'insuffisance du système dont elles nous ont gratifiés sans tenir assez compte des circonstances locales et autres qui devaient en paralyser le jeu, nous accordent les réformes sans lesquelles un regime, excellent d'ailleurs à tant d'égards, risque de nous devenir funeste.

Si, par les raisons que j'indique, les résultats n'ont pas répondu à l'attente et aux efforts des Roumains, la patience vraiment exemplaire avec laquelle ils ont traversé tant d'épreuves, doit être, ce

me semble, prise en quelque consideration; elle est de bon augure pour l'avenir.

Nos ennemis ont tâche de prêter à cette patience, ainsi qu'à la resignation avec laquelle le peuple roumain a accepté la Convention de Paris, qui frappait en quelque sorte le droit d'autonomie, le caractère de faiblesse particulier aux peuples habitués à l'esclavage. Il n'en fallait pas davantage pour que les adversaires du nouveau regime vinsent lui prêter un appui dangereux. Eh bien! Monsieur, ce qui a pu passer pour une faiblesse de la part des Roumains, n'est en réalité que ce gros bon sens des peuples qui sentant, par instinct, l'inutilité ou les dangers d'une agitation inopportune, se recommandent par la sagesse de leur attitude et savent se créer par leurs vertus pacifiques le droit de vivre à l'avenir. Les gouvernements d'Europe sont trop justes et trop éclairés pour ne pas nous donner, en revanche, le droit d'esperer en une prompté réparation, qui ne saurait être pour le moment que l'Union des deux provinces sous l'élu du 24 Janvier et la reconnaissance des besoins indiqués par l'état de civilisation actuel de cette nation relativement à la loi electorale.

Veillez agréer, Monsieur, avec l'expression de mes remerciements bien sincères pour vos genereux efforts en faveur du peuple roumain, l'assurance de ma consideration la plus distinguée.

București, [5] iunie 1861

Domnului St.-Marc Girardin

Domnule,

Interesul pe care l-ați manifestat în mod constant pentru Principatele Unite și sprijinul eticace pe care cu atâtă noblețe l-ați acordat tuturor popoarelor care simt nenorocirea lor, mă fac dator de a vă da câteva scurte explicații privind criza supărătoare pe care sînt pe cale să o sufere.

Cu toate că în calitatea mea de român, mărturia mea se expune riscului de a fi, pînă la un anumit punct, considerată ca recuzabilă, totuși îndrăznesc să sper că încrederea dumneavoastră în imparțialitatea mea alături de interesul incontestabil pe care îl avem toți aici de a declara sincer adevărul faptelor, vă va împiedica, domnule, să priviți acesta mărturie ca suspectă.

Aș fi vrut cu ardoare să stabilesc că, în ciuda unui rezultat care ar părea să ateste contrariul în ochii oamenilor care se limitează la un examen superficial, românii nu sînt deloc indignați de regimul liberal care le-a fost acordat.

Sînt de acord că îmbunătățirile pe care le speram nu au fost îndeplinite, în sfîrșit că noua stare de lucruri este departe de a fi procurat, pînă în prezent, binefacerile pe care speram să le obținem. Dar îndrăznesc totodată să afirm că vina nu se datorează nici poporului român nici votului de la 24 ianuarie, vot care ne-a oprit pe marginea unei prăpăstii unde naționalitatea noastră avea mult de riscat ca urmare a prevederilor Convenției de la Paris. Ea este imputabilă exclusiv viciilor unui mecanism constituțional complicat în mod straniu și ale cărui resorturi sînt toate înfrîinate prin piedici susceptibile să le oprească să funcționeze.

Fără a intra în detalii, mă mărginesc a vă atrage atenția, domnule, asupra impreciziei care domnește în definirea atribuțiilor respective ale puterilor legislativă și executivă. Condițiile în care aceste două puteri sînt plasate una față de alta nu pot decît să declanșeze un conflict.

Și acest conflict, avînd în vedere dispozițiile actuale ale legii electorale, nu putea — la fiecare dizolvare inevitabilă a Camerei — decît să ducă la izbînda acestui partid a cărui majoritate în sinul Adunării, avînd toate aparențele de a reprezenta țara, nu este în realitate decît expresia unei mîini de privilegiați, ce regretă privilegiile lor, ostili noului regim, interesați în a-i ridica piedici și, astfel cum apărea din recentele dezbateri parlamentare, prea puțin scrupuloși în alegerea mijloacelor adoptate cu scopul de a împiedica realizarea unui fapt care este dorința cea mai scumpă a românilor.

Ar fi într-adevăr de dorit ca Puterile, convinge, în sfîrșit, printr-o experiență plătită de noi, de insuficiența sistemului cu care ele ne-au gratificat fără să țină destul cont de împrejurările locale și de altă natură care paralizau jocul, să ne acorde reformele fără de care un regim, excelent de altfel din ațitea privințe, riscă să devină funest pentru noi.

Dacă, avînd în vedere cauzele pe care le arăt, rezultatele nu au răspuns la așteptările și la eforturile românilor, răbdarea cu adevărat exemplară cu care ei au trecut prin atîtea încercări trebuie să fie, cred, privită cu oarecare considerație; ea este de bun augur pentru viitor.

Inamicii noștri au încercat să atribuie acestei răbdări, precum și resemnării cu care poporul român a acceptat Convenția de la Paris, care lovea într-un fel dreptul de autonomie, acel caracter de slăbiciune propriu popoarelor obișnuite cu robia. Nu trebuia mai mult ca adversarii noului regim să vină să-i acorde un sprijin periculos. Ei bine! domnule, ceea ce a putut să treacă drept o slăbiciune din partea românilor, nu este în realitate decît acest simplu bun simț al popoarelor care simt, din instînt, inutilitatea sau pericolele unei agitații inoportune, se recomandă prin înțelepciunea atitudinii lor și știu să-și creeze prin virtuțile lor pașnice dreptul de a trăi în viitor. Guvernele Europei sînt prea drepte și prea luminate pentru a nu ne da, în schimb, dreptul de

ța spera într-o promptă despăgubire, care nu ar putea fi pentru moment decît * Unirea celor două provincii sub alesul de la 24 ianuarie și recunoașterea 4 bevoilor reclamate de starea de civilizație actuală a acestei națiuni în ceea ce privește legea electorală.

Vă rog să primiți, domnule, odată cu expresia mulțumirilor mele foarte sincere pentru generoasele dumneavoastră eforturi în sprijinul poporului român, asigurarea celei mai distinse considerații.

Bucharest, le [5] Juin 1861

A Monsieur Flee, redacteur du „Siccle”

Monsieur le redacteur,

Depuis que les Puissances garantes, prenant en consideration les vœux des Roumains, se sont preoccupées d'y faire droit, notre pays a traversé bien des agitations sans pouvoir encore s'affranchir d'un état de crise bien fâcheux à tant d'égards.

S'il y a lieu de s'en affliger beaucoup, en ne saurait s'en étonner outre mesure car tout passage d'un régime à un autre implique nécessairement des perturbations analogues; toutefois il faut avouer que, chez nous, cet état des choses persiste d'une manière qui serait inquiétante si les causes qui l'entretiennent ne s'indiquaient d'elles-mêmes, tout en indiquant aussi les moyens efficaces d'y couper court.

Grace aux conditions qui nous ont été faites par la Convention de Paris, nous nous débattons dans un cercle vicieux d'ou il appartient aux Puissances garantes de nous faire sortir, puisque c'est surtout à elles que nous devons d'y être engagés. Aussi bien avons-nous tout lieu de croire qu'éclairées par les faits, elles apprécieront comme il convient les difficultés qui résultent pour nous d'un système dont les vices sont démontés si nettement par l'expérience.

Les Roumains ne sont pas moins aptes que tout autre peuple au régime constitutionnel et j'ose affirmer qu'il le prouveront des qu'ils auront été mis à même de manifester cette aptitude; mais voilà précisément ce que les dispositions étranges de la Convention ne leur ont jusqu'à présent pas permis,

Dans les conditions respectives où l'on a placé le pouvoir législatif et le pouvoir exécutif, un conflit était inévitable. Le sys-

teme dont on nous a fait l'application, est une sorte particuliere de machine dont tous les rouages se contrarient.

Je n'ai garde de mettre en doute les bonnes intentions des Puissances, mais je ne saurais m'empêcher de déclarer — pour l'honneur de notre pays — que la maniere dont ce bon vouloir s'est exerce en notre faveur, ne pouvait produire que les tristes resultats que nous avons la douleur de constater.

Reduit à l'alternative de confier les interets du pays à une majority factice foncierement hostile au nouveau regime, ou de soutenir contre elle une lutte dans laquelle il ne pouvait qu'avoir le dessus par suite des vices de la loi electorale actuelle, le Prince élu des Roumains devait consumer son activite en efforts impuissants.

C'est qu'en effet grace à cette loi qui ne permet pas au pays de se donner une representation qui soit son expression sincere, depuis plus de deux ans les Chambres ont ete continuellement composees en majorite de representants qui, pendant trente annees, furent les defenseurs des privileges. Durant tout cet intervalle, le gouvernement a ete confie à des hommes liberaux, qui, ne trouvant aucun appui dans l'Assemblée, ont ete mis en demeure de decliner leur volonte devant celle du passe ou de quitter le pouvoir. Quant à un ministere pris dans la majorite retrograde, lors meme qu'il n'eut pas ete un obstacle à la mise en vigueur des dispositions conventionnelles, la confiance et les sympathies de la nation lui auraient completement fait default.

Le malaise politique du pays tient essentiellement à cette cause, sans prejudice à d'autres causes secondaires qui y contribuent aussi dans une certaine mesure mais qui, en tout cas, ne sont imputables ni au patriotisme ni à la sagesse de la nation roumaine. Celle-ci, au contraire, dans la crise qu'elle a subie et qu'elle continue à traverser, a fait preuve d'une sagesse, d'une patience veritablement dignes d'un meilleur sort.

Esperons que les Puissances sauront lui en tenir compte et que la question de l'Union et les autres questions qui s'y rattachent seront resolues, dans la nouvelle conference, d'une fason qui permette enfin aux Principautes de sortir d'un etat provisoire qui paralyse le developpement de leurs ressources et qui s'est oppose jusqu'ici à la consolidation de notre nationalite.

C'est là notre voeu le plus cher et tous nos efforts tendront à le realiser, sans toutefois nous faire illusion sur des difficul-

tes dont ma recente participation aux affaires m'a permis de mesurer de pres l'etendue.

Le prix que j'attache à l'opinion du journal auquel vous appartenez et le desir que j'ai de conserver à notre pays, des sympathies dont il l'honore, m'ont entraîné, Monsieur, à vous donner ces quelques explications sur les causes qui ont si malheureusement entrave ses efforts.

Agreez à cette occasion, Monsieur, l'assurance de ma consideration tres distinguee.

București, [5] iunie 1861

Domnului Flee, redactor la „Siccle”

Domnule redactor,

De când Puterile garante, luînd în considerație dorințele românilor, s-au preocupat de a face dreptate aici, țara noastră a trecut prin multe frămîntări, fără să poată încă să se elibereze dintr-o stare de criză foarte supărătoare din atîtea privințe.

Dacă putem regreta aceasta, nu avem dreptul să ne mirăm prea mult, căci orice trecere de la un regim la altul implică în mod necesar perturbații analoge; totuși, trebuie să mărturisim că, la noi, această stare de lucruri persistă într-un mod care ar fi îngrijorător dacă acele cauze care o întrețin nu s-ar vădi de la sine, arătînd de asemenea mijloacele eficiente pentru a-i pune capăt în scurt timp.

Datorită condițiilor care ne-au fost create prin Convenția de la Paris, ne zbatem într-un cerc vicios de unde numai Puterile garante pot să ne scoată, întrucît mai ales datorită lor am ajuns în această situație. De aceea avem dreptul de a crede că, luminate de fapte, ele vor aprecia cum se cuvine dificultățile care rezultă pentru noi dintr-un sistem ale cărui vicii sînt demonstrate atît de limpede de experiență.

Românii nu sînt mai puțin apți decît orice alt popor pentru regimul constituțional și îndrăznesc să afirm că ei o vor dovedi de îndată ce vor fi puși ei înșiși în situația de a manifesta această aptitudine; dar iată tocmai ceea ce dispozițiile strării ale Convenției nu le-au permis pînă în prezent.

În condițiile respective în care a fost pusă puterea legislativă față de puterea executivă, un conflict era inevitabil. Sistemul pe care ni l-a aplicat este un fel aparte de mașină ale cărei roțițe se împotrivesc între ele.

Mă feresc să pun la îndoială bunele intenții ale Puterilor, dar nu mă pot abține să declar — pentru a apăra onoarea țării mele — că modul în

care această bunăvoință s-a exercitat în favoarea noastră nu putea produce decât triste rezultate pe care avem durerea să le constatăm.

Redus la alternativa de a încredința interesele țării unei majorități artificiale prin natura sa, ostilă noului regim, sau de a purta contra ei o luptă din care n-ar putea ieși decât înfrîntă ca urmare a viciilor legii electorale actuale, domnitorul ales al românilor trebuia să-și desfășoare activitatea în eforturi zadarnice.

Într-adevăr, datorită acestei legi ce nu permite țării să aibă o reprezentare care să fie expresia sa sinceră, de mai bine de doi ani Camerele au fost continuu compuse în majoritate din reprezentanți care, timp de treizeci de ani, au fost apărătorii privilegiilor. În tot acest interval, guvernele au fost încredințate unor oameni liberali, care, neaflînd nici un sprijin în Adunare, au fost puși în situația de a-și declina voința lor în fața celei a trecutului sau de a renunța la putere. Cît despre un minister recrutat din majoritatea retrogradă, chiar atunci cînd nu ar fi fost un obstacol în punerea în aplicare a dispozițiilor Convenției, încrederea și simpatiile națiunii i-ar fi lipsit cu desăvîrșire.

Strîmtoarea politică a țării se datorește cu deosebire acestei cauze, fără a trece cu vederea alte cauze secundare care contribuie la aceasta, de asemenea, într-o anumită măsură, dar care, în orice caz, nu sînt imputabile nici patriotismului nici înțelepciunii națiunii române. Aceasta, dimpotrivă, în criza pe care a suferit-o și pe care continuă să o traverseze, a dat dovadă de o cumpătare, de o răbdare cu adevărat demne de o soartă mai bună.

Să sperăm că Puterile vor ști să țină seama de aceasta și că problema Unirii și celelalte chestiuni care se leagă de ea vor fi rezolvate, în noua conferință, într-un mod care să permită Principatelor, în sfîrșit, să iasă dintr-o stare de lucruri provizorie care paralizează dezvoltarea resurselor lor și care s-a opus pînă acum consolidării naționalității noastre.

Aceasta este voința noastră cea mai scumpă și toate eforturile noastre tind să o înfăptuiască, fără a ne face totuși iluzii asupra dificultăților pe care recenta mea participare la guvernare mi-a permis să le măsoz de aproape.

Prețul pe care-l pun pe opinia ziarului căruia îi aparțineți și dorința pe care o am de a păstra țării noastre simpatiile cu care o onorează, m-au determinat, domnule, să vă dau aceste cîteva explicații asupra cauzelor care au împiedicat atît de nefericit eforturile sale.

Primiți cu acest prilej, domnule, asigurarea prea distinselor mele considerații.

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 11 iun. 1861

A Son Altesse le Prince Regnant
Jassy

Les partisans du prince etranger sont battus. Le parti liberal et tout le pays ont compris que le prince etranger de ces messieurs c'est la separation et deux hospodars roumains. De tous les districts nous recevons des felicitations pour avoir soutenu l'etat actuel. Le pays [se] retourne encore avec plus d'amour vers son elu du 24 Janvier'. Une seule classe reste encore indecise, celle des fermiers; Votre Altesse peut d'un seul mot les rendre fanatiques, ce mot, c'est la reduction. J'ai trouve jusqu'à present sept contrats originaux entre les cālougares grecs et les fermiers. Sur ces contrats on lit la reduction plus forte encore et plus avantageuse pour les fermiers que celle que nous avons voulu faire. Toute protestation de la part des Puissances contre *aa* reduction devient impuissante en face de pareils documents. On m'a apporte un placard qu'on a trouve à la metropole, les idees d'un fou, il n'a aucun sens. On ne sait ce que l'auteur a voulu dire. Aussi, j'ai trouve qu'il ne vaut pas la peine d'etre envoye à Votre Altesse. Je ferai ecrire deux brochures en francais concernant l'Union et tout-à-fait dans l'esprit du memorandum de Votre Altesse; car à dire la verite c'est la seule politique saine que je puisse approuver. Le metropolitain espere qu'il sera nomme par Votre Altesse vicaire du metropolitain en Moldavie; la mesure serait politique. Mon Prince, soyez sans inquietude sur les choses ici, comptez sur nous; tout va bien. Marsillac demande 100 # comme accompte sur la subvention à venir. Je n'ose rien faire sans l'ordre de Votre Altesse.

D. Bolintineanu

11 iun. 1861

Alteței Sale Domnitorului
Iași

Partizanii prințului străin sînt învinși. Partidul liberal și toată țara au înțeles că prințul străin al acestor domni înseamnă dezunirea și doi domni-

tori români. Din toate districtele primim felicitări pentru că am susținut starea de lucruri prezentă. Țara se întoarce cu și mai multă dragoste spre alesul său de la 24 ianuarie.' O singură clasă rămâne încă nehotărâtă, aceea a moșierilor; Alteța Voastră poate cu urj singur cuvânt să-i facă fanatici, acest cuvânt este reducerea impozitelor. Am găsit pînă acum șapte contracte autentice între călugării greci și moșieri. În aceste contracte se poate citi o mai mare și încă mai avantajoasă reducere a impozitelor pentru moșieri decît aceea pe care am vrut să o facem noi. Orice protest din partea Puterilor contra reducerii impozitelor devine neputincios în fața unor astfel de documente. Mi s-a adus un afiș găsit la mitropolie, cu ideile unui nebun, fără nici un sens. Nu se știe ce a vrut să spună autorul. De asemenea, am considerat că nu merită osteneala să fie trimis Alteței Voastre. Voi pune să fie scrise două broșuri în franceză privitoare la Unire și cu totul în spiritul memorandumului Alteței Voastre; căci, ca să spunem lucrurilor pe nume, aceasta e singura politică sănătoasă pe care aș putea să o aprob. Mitropolitul speră că va fi numit de Alteța Voastră vicar al mitropoliei din Moldova; măsura va fi politică; Măria Voastră, fiți fără grijă în ceea ce privește situația de aici, contați pe noi; totul merge bine. Marsillac cere 100 # ca acout pentru subvenția viitoare. Nu îndrăznesc să fac nimic fără ordinul Alteței Voastre.

D. Bolintineanu

8

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 22/6 1861

A Son Altesse le Prince Regnant

Jassy

Void la redaction du papier qui va etre signe aujourd'hui par tpute la populace à Philaret'. Le peuple roumain de la capitale, conduit par l'esprit du bien et de la prosperite de la patrie, vient par la presente manifester ses voeux et ses aspirations patriotiques; de la maniere la plus legale il declare qu'il soutiendra de toute son energie et sa Constance les voeux suivants:

1. L'Union definitive des deux pays avec un seul ministere et une seule Chambre.
2. L'etendue du cens electoral d'une maniere convenable et qui pourrait représenter les interets de toute la nation.
3. Un seul prince regnant pour les deux pays dans la personne de l'elu du 5 et 24 Janvier.

36

J'espere et je suis sur que le peuple se conduira de maniere à donner une preuve de son amour pour le souverain et pour l'ordre public.

Toutes les mesures sont prises.

D. Bolintineanu

22/6 1861

Alteței Sale Domnitorului

Iași

Iată redactarea actului care va fi semnat astăzi de toată populația la Filaret.' Poporul român din capitală, condus de spiritul binelui și prosperității patriei, vine prin aceasta să manifeste dorințele și aspirațiile sale patriotice; în modul cel mai legal el declară că va susține cu toată energia și consecvența sa dorințele următoare:

1. Unirea definitivă a celor două țări cu un singur minister și o singură Cameră.
2. Extinderea censului electoral într-un mod convenabil și care ar putea să reprezinte interesele întregii națiuni.
3. Un singur domnitor peste cele două țări în persoana alesului de la 5 și 24 ianuarie.

Sper și sînt sigur că poporul se va purta în așa fel încît își va dovedi dragostea sa pîntru suveran și pentru ordinea publică.

Toate măsurile au fost luate.

D. Bolintineanu

9

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 30 iunie 1861

A Son Altesse le Prince Regnant

Jassy

Mon Prince!

Pour l'amour de Dieu! ne me prenez pas pour un brouillon; j'ai ecrit à Votre Altesse au sujet du prefet, mais je n'ai nullement pretendu le suspendre sans l'ordre du Prince. Je crois meriter moins que tout autre cette reproche, vu mon amour et mon res-

37

pect pour mon souverain. Je vous prie, mon Prince, de ne pas douter un seul instant du sentiment d'amour et de respect que je vous porte.

D. Bolintineanu

30 iunie 1861

Alteței Sale Domnitorului

Iași

Măria Voastră!

Pentru Dumnezeu ! nu mă luați drept un încurcă-lume; v-am scris Alteței Voastre în privința prefectului, dar nicidecum n-am pretins să-l fi suspendat fără ordinul domnitorului. Cred că merit mai puțin decât oricare altul acest reproș, avînd în vedere dragostea și respectul ce le am pentru suveranul meu. Vă rog, Măria Voastră, să nu vă îndoșiți un singur moment de sentimentul de dragoste și de respect pe care vi-l port.

D. Bolintineanu

10

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1 iulie 1861

Mon Prince !

Le directeur du controle vient de donner sa demission pour la raison qu'il a demande sa pension. L'habitude est dans ce ministere qui ne s'occupe que des chiffres, de faire avancer les employes inferieures selon le tour de chacun. Il y a deux chefs de section les plus anciens, l'un M. Stanculesco qui compte 23 ans de service, l'autre M. Boziano qui compte quelques mois de moins. Le dernier est frere de Boziano l'avocat; en consequence je prie Votre Altesse de vouloir bien m'indiquer lequel des deux dois-je lui recommander par mon rapport ou si je dois remettre al recommandation pour l'arrivee de Votre Altesse à Bucarest. L'effet produit par la reduction, excellent; une foule de commercants sont venus nous feliciter et benir le nom de Votre Altesse.

D. Bolintineanu

38

1 iulie 1861

Măria Voastră!

Directorul controlului tocmai și-a dat demisia pe motiv că și-a cerut pensionarea. În acest minister care nu se ocupă decât de cifre, obiceiul este de a promova funcționarii inferiori fiecare la rîndul său. Sînt doi șefi de secțiune cu cea mai mare vechime, unul dl. Stănculescu care numără 23 de ani de serviciu, altul dl. Bozianu care numără cîteva luni mai puțin. Ultimul este fratele avocatului Bozianu; în consecință, rog pe Alteța Voastră să binevoiască a-mi indica pe cine dintre cei doi să-l recomand în raportul meu sau dacă trebuie să amîn recomandarea pentru sosirea Alteței Voastre la București. Efectul produs prin reducerea impozitelor, excelent; o mulțime de comercianți au venit să ne felicite și să binecuvînteze numele Alteței Voastre.

D. Bolintineanu

11

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 3/7 1861

Mon Prince!

Dans la crainte que personne ne vous ait ecrit au sujet du dîner que le minist. a donne dernièrement à M. Leon Plee, je m'empresse de vous mettre au courant de ce qui s'est passe. Le dîner a eu lieu Chez le ministre des Cultes, on y avait invite toute la mission francaise au service de Votre Altesse. Le premier toast a ete à la sante de V. A. Rosetti a porte un toast à la France. Leon Plee à V. A. et à la Roumanie unie, le ministre des Cultes à la mission francaise, le ministre des Affaires Etrangeres à la sante de S.M. l'empereur des Francais. Ces messieurs on ete plus que contents, ils ont ecrit cela en France.

Leon Plee est charme de trouver un pays si riche, si avance. **11** nous fait des offres au sujet des chemins de fer, d'une banque etc. Il part pour Constantinople. Comme il a ete fete à l'occasion de son voyage à Turin par les Piemontais, comme il a ete recu à Pesth par les Hongrois d'une maniere brillante, nous avons cru de notre devoir au nom de Votre Altesse de la recevoir avec distinction'. Sa plume sera dorenavant au service du pays et de V. A. Il s'est charge une fois à Paris d'ecrire et de faire ecire dans ies journaux les voeux des Roumains. Il a vu par ses propres

39

yeux que le peuple roumain aime son prince, et il partit enchante. Mais son enthousiasme pour le pays et surtout ses sympathies pour V. A. lui ont valu des bouderies de la part d'un de ses compatriotes que V. A. pourrait deviner. Malinesco vous a annonce la proposition de Catargi. Demain nous devons etre forces de repondre. Un comite central au sujet de la petition est forme à Bucarest, parmi les membres figurant Polichroniadi, Boleac, Melic, Orașeano, Seruriu, popa Grigoriu, Rosetti C. et [dj]autres. Les comites des districts sont egalelement formes. On travaille avec energie. Quatre des premiers membres vont partir pour les districts. Tout en etant sur qu'ils ne vont faire rien de nuisible, nous avons pris des mesures de surveillance severe. Je saisis l'occasion pour prier V. A. de vouloir bien m'autoriser de venir à Buzău ou à Focshani au-devant d'elle.

D. Bolintineanu

3/7 1861

Măria Voastră!

Temîndu-vă că nimeni nu v-a scris despre dîneul pe care minist. l-a dat nu de mult d-lui Leon Plee, mă grăbesc de a vă pune la curent cu ceea ce s-a petrecut. Dîneul a avut loc la ministrul Cultelor, unde am invitat întreaga misiune franceză aflată în serviciul Alteței Voastre. Primul toast a fost în sănătatea Alteței Voastre. Rosetti a ținut un toast pentru Franța. Leon Plee pentru Alteța Voastră și România unită, ministrul Cultelor pentru misiunea franceză, ministrul Afacerilor Străine în sănătatea M.S. împăratul francezilor. Acești domni au fost mai mult decît mulțumiți, au scris aceasta în Franța.

Leon Plee este încîntat să găsească o țară așa de bogată, de înaintată. Ne face oferte în legătură cu drumurile de fier, cu o bancă etc. Pleacă la Constantinopol. Avînd în vedere că a fost sărbătorit cu prilejul călătoriei sale la Torino de către piemontezi, că a fost primit la Pesta de către unguri într-un chip strălucit, am crezut că este de datoria noastră să-l primim, în numele Alteței Voastre, cu distincție. Pana sa va fi de aici înainte în serviciul țării și al A.V. Odată ajuns la Paris, s-a însărcinat să scrie și să facă să se scrie în ziare dorințele românilor. El a văzut cu proprii săi ochi că poporul român își iubește domnitorul, și plecă încîntat. Dar entuziasmul său pentru țară și mai ales simpatiile sale pentru A.V. i-au adus supărări din partea unuia dintre compatrioții săi pe care A.V. ați putea să-l ghiciți. Mălinescu v-a comunicat propunerea lui Catargi. Mîine noi trebuie să fim forțați a răspunde. Un comitet central în legătură cu petiția s-a format la București, printre

membrii săi figurînd Polihroniadi, Bolliac, Melic, Orașanu, Serurie, popa Grigoriu, Rosetti C. și alții. Comitetele de districte sînt de asemenea formate. Lucrăm cu energie. Patru din primii membri vor pleca în districte. Fiind siguri că ei nu vor face nimic dăunător, am luat măsuri de supraveghere severă. Profit de ocazie pentru a ruga pe A.V. de a binevoi să mă autorizeze să vin la Buzău sau la Focșani înaintea Alteței Voastre.

D. Bolintineanu

12

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 4/7 1861

. Mon Prince !

La seance d'aujourd'hui est devenue orageuse apres l'interpellation Stirbey. Malinesco a repondu tres convenablement dans le sens que le gouvernement ne peut donner aucun concours à la petition ni au comite, mais qu'il ne peut non plus empecher, à l'en croire, le droit de petitionner, que la petition ne renferme aucun principe illegal, que tout ce que la petition renferme ne sont que de simples voeux. Mitica Ghica a repondu pour repeter certaines expressions de Stirbey et C. Rosetti, par un discours energique a fait l'historique de la vie des blancs sous les regimes de Liderson, de Omer-pacha, sous les drapeaux desquels se trouvait Stirbey. A. C. Golesco frere de Ștefane, a declare que la Chambre [est] peut-etre legale, mais elle n'est pas nationale. Mitica Ghica a pris la parole. Entre autres choses desobligeantes pour les ministres de Votre Altesse, il a ajoute:

„Dacă am suferit pînă acum pe băncile ministrului atîtea ministere și cu acesta din urmă am făcut pentru respect pentru domn, dar nu știm pînă cînd vom avea acest respect.”.

En face de ce propos de nature à blesser la dignite supreme et lorsque le president de l'Assemblée ne veut pas rappeler l'orateur à l'ordre, le devoir des ministres etait de protester, mais comme quatre autres orateurs avaient [la] parole il fallait attendre une heure encore pour parler. Dans un pareil cas nous nous sommes retires, ne pouvant plus rester dans l'Assemblée ou la dignite du prince a ete blessee. Qu'on attaque les ministres c'est bien, mais il y a un principe que personne ne doit jamais attaquer le prince. La Chambre en majorite est en revolte. On a mis au

vote une proposition basee sur plusieurs articles, comme acte d'accusation du ministere actuel. Entre autres choses on nous reproche de ne pas vouloir ouvrir la Chambre moldave. Le vote de mefiance a ete donne 32 contre 22 voix.

Nous prions le telegraphe [de] vous transmettre l'acte en question et [de] prendre les ordres de Votre Altesse si nous devons donner nos demissions.

D. Bolintineanu

All 1861

Măria Voastră!

Ședința de astăzi a devenit furtunoasă după interpelarea Știrbei. Mălinescu a răspuns foarte convenabil în sensul că guvernul nu poate să dea nici un ajutor petiției, nici comitetului, dar că el nu poate nici împiedica, dacă ar fi să-I credem, dreptul de petiționare, că petiția nu cuprinde nici un principiu ilegal, că tot ceea ce petiția cuprinde nu sînt decît simple dorințe. Mitică Ghica a răspuns pentru a repeta anumite expresii ale lui Știrbei și C. Rosetti, printr-un discurs energic a făcut istoricul vieții albilor sub regimul lui Lidersoh, al lui Omer-pașa, sub drapelele cărora se află Știrbei. A. C. Goleșcu, fratele iui Ștefan, a declarat: Camera este poate legală, dar nu este națională. Mitică Ghica a luat cuvîntul. între alte lucruri nepoliticoase față de miniștrii Alteței Voastre, a adăugat:

„Dacă am suferit pîna acum pe băncile ministrului atîtea ministere și cu acesta din urmă am făcut pentru respect pentru domn, dar nu știm pîna cînd vom avea acest respect.”

în fața acestor vorbe de natură să rănească demnitatea supremă și cînd președintele Adunării nu vrea să cheme oratorul la ordine, datoria miniștrilor era de a protesta, dar cum alți patru oratori aveau cuvîntul, trebuia să așteptăm încă o oră pentru a vorbi. într-o asemenea situație, ne-am retras, nsmaiputînd rămîne în Adunarea în care demnitatea domnitorului a fost rănită. Că se atacă miniștrii e bine, dar există un principiu că nimeni nu trebuie niciodată să atace domnitorul. Camera în majoritate este în revoltă. S-a pus la vot o propunere bazată pe mai multe articole, ca act de acuzare a ministerului actual. între alte lucruri ni se reproșează că nu vrem să deschidem Camera moldoveana. Votul de neîncredere a fost dat 32 contra 22 voturi.

Rugăm telegraful de a vă transmite actul în cauză și de a lua ordinez Alteței Voastre dacă noi trebuie să ne dăm demisia.

D. Bolintineanu

No. 755, 10 iulie 1861

Prea înălțate Doamne,

Consiliul Miniștrilor din Țara Românească, în ședința sa de la 5 iuliu curgător, încheind alăturatul aici jurnal, relativ la îmbunătățirea serviciului *Monitorului oficial* și înființarea unei foi sătești, suprimîndu-se publicarea *Monitorului* francez ce este astăzi ca netrebuincios, subsemnatul vine a supune plecat la înalta Măriei Voastre aprobare mai sus-zisul jurnal, însoțit de statul personalului acestui serviciu, dupe cea de acum întocmire a lui, și a înfățișa la a sa semnătură proiectul de decret pentru numirea d. A l. Zanne' în postul din nou creat, de șef al cancelariei publicațiunilor oficiale, cu leafă de lei 1250 și diurnă de lei 500 pe lună și a d. P. Aurelian, de redactor special pentru foaia sătească, însărcinat tot într-un timp cu corispondința și arhivele acestei cancelarii; iar în posturile de corectori d. S. Stilescu și N. Zotescu, »celălalt personal rămîind cum se află astăzi în ființă, afară de cele • două posturi ce se desființează prin această nouă combinare, acela de redactor al *Monitorului* și acela de ajutor arhivist.

Acest cerc este într-adevăr foarte restrîns, dar pentru acum alocațiunea votată de Cameră, neiertînd a se face mai mult, rămîne ca orice dezvoltare experiința va dovedi trebuincioasă, să se introducă la formarea noului buget, cînd va fi să se chibzuiască și înființarea buletinului legilor.

Sunt cu cel mai profund respect,

Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministrul Trebilor Străine și
secretar al statului,
D. Bolintineanu

14

29 oct. sv. [1861]Buiucdere

Măria Voastră!

D. Negri v-a comunicat cele din urmă noutăți în privința Unirii. Sunt mai bune decît pîna aici. Mă voi mărgini a vă seri

impresia adîncă ce mi-a făcut opinia lumii diplomatice de aici despre situația țării române. Două lucruri ni se impută, întîi că s-a lăsat să se treacă trei ani și ni s-a organizat nimic în administrație; al doilea se impută căderea puterii executive. Amîndouă sunt atribuite politicii domnitorului pe care o numesc slăbiciune. Și iată cum explică lucrul: că domnitorul nu a știut sau nu a voit să facă să triumfe prerogativele puterii executive în față cu o Adunare ambițioasă, chiar în condițiile create de legea electorală.

Într-una din conferințele din urmă, apropo de Consiliul de Stat, un ambasador s-a exprimat contra numirii membrilor de domnitor la Consiliul de Stat și a pus înainte că acel Consiliu, în condițiile de care este vorba, ar deveni un corp fără nici o voință, priimind voința de la domnitor care a lăsat Camera să facă totdeauna ce a voit. Știm, a adăugat el, că în acești din urmă ani nu a guvernat domnitorul, ci Camera. Astfel nu putem a-i imputa starea de guvernare, dar îi vom imputa că nu a fost destul de avar cu prerogativele sale în față cu puterea legiuitoare. Negreșit că unele puteri găsesc plăcere a exprima lucrurile din punctul de vedere al intereselor lor politice. Ele nu țin nici o socoteală de dificultățile unei stări de tranziție îngreuiate încă prin dispoziții făcute însuși de puteri și care toate acestea pentru noi trebuie să aibă oarecare considerație, cel puțin pentru cei din urmă trei ani în care situația era atît de întunecată.

D. Negri se luptă cu puterea ce-i dă buna credință și lealitatea caracterului său a convinge pe toți despre greutățile ce se încercară și care greutăți în parte suntem datori însuși puterilor. Lumea începe a se convinge despre aceste greutăți, dar pe cît ele se vor face a se considera pentru anii din urmă, pe atît pentru viitor vor pierde toată considerația lor.

Astfel eu care nu m-am înlăturat de politica M.V. în trecut în ceea ce privește favoarea libertăților constituționale, de aici înainte, însuși interesele vitale ale patrii, tărirea ei, respectul ce i se cuvine în Europa, îmi vor impune datoria a vedea lucrurile cu oarecare simpatie pentru ordine și tăria puterii executive. Trebuie lucruri făcute și ca să ajungem la acel scop, ne trebuie un guvern tare, de acea tărie adevărată ce aduce cu sine faptele și respectul pentru principiul autorității.

Cred, Măria Voastră, că dupe ce se va face Unirea, ar trebui să se adopteze politica despre care totdeauna mi-ați vorbit. Cred încă că ar trebui un minister compus din oamenii cei mai capabili

ce avem și devotați cu totul tronului M.V. Un asemenea minister ar trebui să rămîie mai mulți ani, să facă parte din, ca să zic așa, din puterea M.V., sacrificîndu-se toate Adunările care vor încerca să-l dărîme. Românii, știind această nestrămută hotărîre a M.V., se vor lipi de acel minister în loc de a-l combate. Dacă însă Adunarea va stărui pe calea cea veche de anarhie, dupe două dizolvări de rînd și mai ales dupe o călătorie a M.V. prin țară înaintea alegerilor, majoritatea Camerii va fi pentru minister. Dupe cum văz în lume, singura autoritate ce are simpatiile puterilor este numai aceea a domnitorului și mai mult se întărită cabinetele cînd aud că s-a schimbat un minister decît că s-a dizolvat o Adunare. Lucrul este lesne de înțeles și mai ales astăzi,, căci toate cabinetele țin mai mult la întărirea tronurilor decît a parlamentelor.

Vederile partidelor politice din țară n-au nici o însemnătate afară și mai ales pentru Franția. Conservatori, liberali, nu se ocupă nimeni; nimeni nu vor să știe. Numai turcii, care vor să ia astă dată rola Rusii în Principate, caută a sprijini pe boieri și sunt îndemnați de Austria care sprijină pe turci în toate ideile lor. Turcii dar puneau înainte că boierii singuri pot să le garanteze,, cu Unirea, drepturile lor în Principate; atunci ambasadorul Franciiei, ca să nu mai afle asemenea pretexte în gura turcilor și nemților, consilia pînă la Unire să se îmbrățișeze oarecum boierii, apoi în urmă pot să se plimbe. în fine, țara se personifică numai în M.V., căci Europa nu cunoaște decît pe M.V.

Linia de conduită de mai sus, toată lumea afară o așteaptă de la M.V. îndată ce se va face Unirea și toți o așteaptă cu o condiție, fără care viitorul românilor va fi compromis.³

Ceea ce poate să ne scape este energia în idei, nu în forme numai. Și am văzut cu durere că în pricina popii Costa³ ministerul nu a procedat astfel. Ministerul din Valahia, deși pare inspirat de dorința d-a face a se respecta autoritatea, însă cade în eroarea guvernului Mănu ce credea că dacă a făcut cîteva loviri de poliție a făcut acte de mare energie.

Chestia municipalității, chestia Bolliac*, le-au făcut mult rău.

Un punct care ne desconsideră mult afară din țară și care face cutezanța turcilor să devie mai nesuferită decît altădată, un punct funest pe care se reazemă *Sir Henri* ce sprijină toate velleitățile turcilor contra drepturilor noastre totdeauna împotriva

instrucțiilor cabinetului său, este cearta între partide în țară, în Adunare și în presă și de multe ori făcută cunoscut prin scrisori particulare ale conservatorilor către turci și nemți chiar astăzi. Acestea trebuiesc puse în hotarele legale; în ziua Unirii, legea presii din Moldova se poate aplica și în Valahia, fără nici o altă formă. Cît pentru Adunare, se poate pune pe cale prin stăruitoarea voință a M. V. Cît pentru trădători sunt legi și înșchisori care ar trebui să înceapă să vorbească.

Am văzut o listă de persoanele numite în comisia de unificare: mai toți oamenii lui A1. Ghica' puși de partida lui din minister. Destul este ca această comisie să hotărască ca cu unirea ministerelor, o parte din funcționarii ministerialist! să rămîie pe dinafară, ca să compromită Unirea, pe cînd ar fi mijloc a rămînea toți despărțiți în două divizii, una a lucrurilor din Moldova, ceialtă a celor din Valahia sub un director. M. V. îmi veți permite încă a spune aici un adevăr: știu că vorbesc unui suflet mare care iubește a i se spune ceea ce amicii săi cred cel puțin că este adevărul și iată pentru ce iau îndrăzneala a vorbi astfel. Sunt cu totul convins că înainte de toate M. V. trebuie să vă faceți o partidă în țară. Să nu-mi mai vorbiți de demisionare! Unirea făcută, deveniți personificarea Unirii și prin urmare a națiunii noastre. Din acea zi sunteți legați de nație ca și Unirea, legați pentru toată viața, căci Unirea se va da numai pe viața M. V. Trebuie dar să lucrați astfel ca dupe moartea M. V. să lăsați aceste două țări tot atît de doritoare a rămînea unite ca și astăzi. Misia M. V. este dar dificilă, dar și frumoasă. Dar să mă întorc la partidă. Toți domnii români care au plecat, au lăsat dupe ei partidele lor care chiar astăzi îi doresc și îi servă. M. V. nu aveți nici o partidă încă nici în Moldova, nici în Valahia și mîne (ferească Dumnezeu) să vă duceți din țară, nu veți lăsa în urmă decît doi sau trei amici cu inima, amici ai persoanei M. V., nu ai domnitorului, pentru că nu ați căutat a rădica oameni noi și mai ales a-i sprijini, a lovi de moarte pe cei ce v-au voit răul, a rădica pînă la picioarele tronului pe cei ce vă vor binele și a-i sprijini cu energie. Sacrificiul cere sacrificii și datoria drepturi. M. V. ați neîngrijit aceasta. Ați căutat a vă servi cu oamenii ce v-au dat pe rînd toate ministerele de colori diferite care au venit, oameni fără principii, instrumente ale celorlalți trei domni, lepădate însuși de dînșii și altele ce le-au rămas credincioase, împinse ca să vă trădeze pe M. V. Cu aceasta urma ca cei ce au arătat simpatii

pentru M. V. să fie alungați, părăsiți. Astfel cît am auzit în țară cu urechile mele, zicîndu-se că domnitorul lovește pe cei ce îl iubesc și îmbrățișează pe cei ce îl urăsc și mai bine este a-l combate, căci pe toți cei ce l-au combătut i-a îmbrățișat.

Dacă Napoleon III nu ar fi căutat a-și face partida sa, nu ar fi astăzi pe tronul Franciiei. Dacă ar fi păstrat pe Changarnier, Lamarcieri etc., nu ar fi putut face *le coup d'etat* care l-a pus în stare să facă gloria Franciiei. Spun unii că acești oameni-instrumente sunt trebuincioși și nicidecum periculoși, pentru că sunt oameni de bani sau de posturi. Eu cred că tocmai pentru aceasta sunt periculoși, căci ei se schimbă îndată ce alții la oferă mai mult.

Politica ce ați avut pînă acum și care consistă a împăca toate partidele, toate individele, era bună poate pentru anii din urmă. De la ziua *Unirii* înainte va deveni periculoasă. D. Lavalette' a zis, e cîtva timp, la o persoană de conființă: „Quel dommage qu'on ne peut compter sur le Prince Couza! On aurait pu faire des grandes choses !”¹⁰ Aceste vorbe lasă să se înțeleagă o mare idee a Franciiei în privința țărilor noastre. Ele însă au raport cu politica, nu cu persoana M. V.

Acum îmi rămîie a vă copia aici următoarele rînduri dintr-o scrisoare ce priimii de la Paris.

„îndată ce am ajuns în Paris, m-am dus să văz pe d. Leon Plee pentru a împlini comisiile cu care m-ai însărcinat către dînsul. Îți voi spune că toate cele ce dorești să fac. Niciodată *Secolul* n-a susținut cu mai multă ardoare cauza română și pe domnitorul ei. Toate jurnalele celealte, care de cîtva timp erau în contra țării, au tăcut în urma unui articol al d-lui Plee cum și inaugurații unei noi politici, favorabilă nouă și ieșită din amicie cu regele Prusii a guvernului. D. Plee pregătește o broșură despre țara românilor. Săptămîna trecută a fost la Turin de s-a înțeles cu Ricazoli cu o misie secretă în privința românilor. Mîne se va tipări în *Secolul* o scrisoare a lui Mălinescu ce se zice a fi bine scrisă și răspuns la atacurile *Constituționalului* din Paris.”

Rămîi cu cel mai adînc respect,

al M. V. prea plecat și prea supus
D. Bolintineanu

P.S. Unirea are să se hotărască aici în curînd. Ambasadorul Franciiei, Moustier, s-a oprit pe cale încă douăsprezece zile de astăzi, ca în acest timp să ia conferințele un sfîrșit cu Lalleman

care cunoaște lucrurile Unirii. Dacă în acest timp nu se va face, apoi atunci nu se va mai face aici. Și caută a o face M. V. Dar M. V., iar nu Camera, înaintea deschiderii Camerii. Ați lucrat și ați suferit prea mult pentru Unire ca să nu vă bucurați M. V. de inițiativă.

15

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1 ianuarie 1862

A Son Altesse le Prince Regnant

Jassy

Il nous est presque impossible d'unir toutes les parties du parti national sur un seul et meme programme. Notre idee speciale a ete d'engager les interets politiques du trone et ceux de l'Union de la Roumanie contre la reaction de l'antinationalisme, arretant aussi quelques principes capitaux pour faire le plus de partisans possible. La fraction Costaforu^Boziano' nous a tout gate, lis ont emis l'idee de ne pas faire de programme pour le moment, de travailler tacitement selon l'inspiration et de viser [tout] de suite à une solution de la question rurale. Nous croyons le moment inoportun de faire agiter dans la presse et l'Assemblée cette question si importante et qui est de nature à diviser toutes les classes et tous les partis. Nous avons tenu bon; alors ils se sont retires du comite; nous avons fait un programme politique que M. Librecht va vous expedier. Il a ete vote et approuve à l'unanimité par la reunion presente. Il devait etre soumis à l'approbation des electeurs de la capitale par leurs deutes. En consequence ces deutes ont demande à la police la permission d'inviter les electeurs à une reunion pour leur en rendre compte. Le ministere refuse cette autorisation; il craint que ce programme ne devienne celui de tout le pays, etant approuve par la capitale. Si nos desirs ne correspondaient pas aux vues de Votre Altesse ou si elle n'approuvait pas nos travaux nous pourrions rectifier.

D. Bolintineanu

48

1 ianuarie 1862

Alteței Sale Domnitorului

Iași

Ne este aproape imposibil să unim toate grupările partidului național sub un singur și același program. Ideea noastră specială a fost de a angaja interesele politice ale tronului și acelea ale Unirii României împotriva reacțiunii antinaționale, hotărînd, de asemenea, cîteva principii capitale pentru a face cît mai mulți partizani cu putință. Frațiunea Costaforu' —Bozianu' ne-a stricat totul. Ei au emis ideea de a nu face un program pentru moment, de a lucra pe tăcute după inspirație și de a năzui îndată la o soluționare a chestiunii rurale. Noi credim momentul nepotrivit de a face să se agite în presă și Adunare această chestiune atît de importantă și care e de natură a diviza toate clasele și toate partidele. Noi am rezistat; atunci ei s-au retras din comitet; noi am făcut un program politic pe care vi-l va expedia dl. Librecht. El a fost votat și aprobat în unanimitate de Adunarea prezentă. Trebuia să fie supus aprobării alegătorilor din capitală prin deputații lor. În consecință, acești deputați au cerut voie de la poliție să invite alegătorii la o întrunire pentru a le da seamă. Ministerul refuză această autorizație; se teme ca acest program să nu devină acela al întregii țării, fiind aprobat de capitală. Dacă dorințele noastre n-ar corespunde vederilor Alteței Voastre sau dacă n-ați aproba lucrările noastre, noi am putea rectifica.

D. Bolintineanu

16

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 19 ianuarie 1862

A Son Altesse le Prince Regnant

Jassy

Nos travaux ont ete entraves, mais le parti national ne renoncera pas à son programme. Votre Altesse donnant au pays le Divan ad-hoc, le pays acclamera l'heredite dans sa familie. Je parle avec certitude. Un comite d'hommes qui vous sont devoues et dont j'ai l'honneur de faire pârte a ete choisi afin de s'occuper des à present de l'invitation des personnes de la capitale et de la province, connus pour leurs sentiments nationaux et leur devoue-

49

ment au trone, au nombre de 400, pour un banquet qui doit preceder la premiere seance de l'Assemblée. Lâ notre programme sera lu et de la il se repandra dans le pays et servira â eclairer la Chambre. Nous ne ferons toutefois pas mention du Divan ad-hoc et de l'heredite avânt de savoir si cela entre dans les vues de Votre Altesse. Mon Prince, n'ayez aucun ombrage de ce banquet. D'ailleurs vous serez â Bucarest alors, et rien ne sera fait sans que vous soyez informe. Si M. Pisotzky' etait autorise â me dire deux mots de sa part, je saurais ainsi l'opinion de Votre Altesse â ce sujet.

D. Bolinteanu

19 ianuarie 1862

Alteței Sale Domnitorului
Iași

Lucrările noastre au fost împiedicate, dar partidul național nu va renunța la programul său. Alteța Voastră dînd țării Divanul ad-hoc, țara va aclama ereditatea în familia sa. Vorbesc cu certitudine. Un comitet de bărbați care vă sînt devotați și din care am cîntea de a face parte a fost ales cu scopul de a se ocupa chiar de acum de invitarea persoanelor din capitală și din provincie, cunoscute pentru sentimentele lor naționale și devotamentul față de tron, în număr de 400, la un banchet care trebuie să preceadă prima ședință a Adunării. Acolo, programul nostru va fi citit și de acolo se va răspîndi în țară și va servi la luminarea Camerei. Totuși nu vom face mențiune în Divanul ad-hoc și de ereditate înaintea de a ști dacă aceasta intră în vederile Alteței Voastre. Măria Voastră, să nu vă supărați de acest banchet. De altfel, veți fi la București atunci și nimic nu va fi făcut fără să fiți informat. Dacă d. Pi-soțchi' ar fi fost autorizat să-mi spună două cuvinte, aș ști astfel părerea Alteței Voastre în această problemă.

D. Bolinteanu

17

Le 2 Fevrier 1862, Bucarest

Mon Prince,

Je voulais savoir ou je me trouve avec les chefs du parti liberal de Valachie, lorsque eux-meme sont venus chez moi me

50

dire que les choses deviennent graves. Je viens de leur declarer que, quant â moi, je suis decide plus que jamais, quelques soient les evenements, de rester devoue au trone d'Alexandre Jean. Voici ce qu'ils viennent de me declarer, tout en m'autorisant non seulement de vous en parler, mais encore de vous l'ecrire: qu'ils ont absolument les memes sentiments que moi et que pour vous donner une preuve de leur devouement pour le vote du 24 Janvier et pour les interets du pays, ils sont prêts â faire le plus grand des sacrifices, c'est-â-dire que, dans les circonstances graves ou nous nous trouvons, si Votre Altesse est convaincue que leur absence du pays pouvait etre de quelqu'utilite au trone, au pays, â la marche des choses, ils acceptent avec bonheur de quitter la patrie pour plusieurs annees.

Je leur ai conseille de faire mieux que cela: de se rendre utiles â leur pays et au prince, en restant dans le pays, de faire un programme raisonnable, plus modere que celui avec lequel les blancs vont se mettre en route, afin de se reconcilier les sympathies des Puissances garantes par la sagesse et la moderation; de s'unir et s'effacer dans le parti liberal de la Moldavie et [de] ne chercher [â] avoir [d']autre chef que le chef naturel: l'elu du 24 Janvier.

Ils m'ont dit que c'est lâ ce qu'ils desirent.

Je viens d'apprendre que le nouveau chef de la droite, apres son discours qui n'est autre chose qu'une attaque â votre personne, a recu les felicitations du premier ministre! C'est trop! Votre patience, c'est de la vertu, je la comprends et l'admire, mais il faut craindre qu'elle ne soit interpretee par vos ennemis pour de la faiblesse.

Permettez-moi, mon Prince, sous l'impression du profond devouement que je vous porte, de vous avoir envoye cette lettre.

De Votre Altesse Serenissime
le tres humble et tres
obeissant serviteur,

D. Bolinteanu

P.S. Le prince Grigoire' vous attaque [pour] avoir demande aux etrangers de reviser la loi electorale. J'ai lu le dernier memorandum de V.A. par lequel vous demandez que cette loi ne soit pas revisee par les conferences, mais bien par le pays. Je crois qu'il faut lui donner un dementi, en le faisant publier ou bien lire â quelques deputes.

51

Măria Voastră,

Voiam să știu unde am ajuns cu șefii partidului liberal din Muntenia, atunci cînd ei înșiși au venit la mine să-mi spună că lucrurile devin grave. Tocmai le-am declarat că, în ceea ce mă privește, sînt hotărît mai mult ca oricînd, oricare ar fi evenimentele, să rămîn devotat tronului lui Alexandru Ioan. Iată ceea ce ei mi-au declarat acum, autorizîndu-mă nu numai de a vă vorbi, dar și de a vă scrie: că ei au absolut aceleași sentimente ca mine și că pentru a vă da o probă de devotamentul lor față de votul de la 24 ianuarie și față de interesele țării, ei sînt gata să facă cel mai mare dintre sacrificii, cu alte cuvinte, în circumstanțele grave în care noi ne găsim, dacă Alteța Voastră este convinsă că absența lor din țară ar putea fi de oarecare utilitate tronului, țării, mersului lucrurilor, ei acceptă cu bucurie să părăsească patria pentru mai mulți ani.

I-am sfătuit să facă ceva mai bun decît aceasta: de a deveni utili țării lor și domnitorului rămînînd în țară, de a face un program mai rezonabil, mai moderat decît acela cu care alții vor să pornească la drum, cu scopul de a atrage simpatia Puterilor garante prin înțelepciune și moderație, de a se uni și de a se contopi în partidul liberal al Moldovei și de a nu căuta să aibă alt șef decît șeful firesc: alesul de la 24 ianuarie.

Mi-au spus că aceasta doresc și ei.

Am aflat acum că noul șef al dreptei, după discursul său care nu este altceva decît un atac la persoana dumneavoastră, a primit felicitări de la primul ministru! E prea mult! Răbdarea dumneavoastră este o virtute, o înțeleg și o admir, dar trebuie să ne temem ca ea să nu fie interpretată de inamicii dumneavoastră drept slăbiciune.

Permiteți-mi, Măria Voastră, sub impresia profundului devotament ce vă port, de a vă fi trimis această scrisoare.

Al Alteței Voastre Serenisime
prea umilul și prea supusul servitor,
D. Bolintineanu

P.S. Prințul Grigore' vă atacă pentru că ați cerut străinilor să revizuiască legea electorală. Am citit ultimul memorandum al A.V. prin care cereți ca această lege să nu fie revizuită de către conferințe, ci de către țară. Cred că trebuie să-i dați o dezmințire, publicînd-o sau mai bine citînd-o la câțiva deputați.

Bucarest, 9-bre 1862

Altesse!

La lettre ci-jointe c'est ce que j'ai écrit de mieux dans ce genre. C'est une lettre de la part de Votre Altesse au president du Conseil concernant la litterature roumaine, une loi d'admissibilite aux fonctions publiques et l'esprit public en Roumanie, dont j'ai eu l'honneur de parler dans le temps à V. A.

Cette lettre, adressee par V. A. au ministre, est destinee à faire un grand bruit dans le pays et à l'etranger, à s'allier les sympathies de tous les hommes de pensee et à occuper une page dans l'histoire de la vie de V. A.

Vous m'avez dit une autre fois, à propos de cette sorte de lettres, qu'il ne faut pas avoir l'air de faire du charlatanisme. Helas! le bon Dieu lui-meme, en creant le monde tel qu'il est, a du subir l'influence de ce que V. A. appelle du charlatanisme!

Et d'ailleurs, pourquoi le chef supreme de la nation n'aurait-il pas le droit de parler en public des moyens à prendre pour ameliorer le sort de son peuple?

Rien ne pourrait tant nuire à Vos ennemis politiques que les pensees de cette lettres. Aussi j'ose prier tout particulierement V. A. de jeter les yeux sur les pensees qui font le sujet de la lettre, et dans le cas qu'il convient à la sage politique de V. A., de l'envoyer, de la remettre à M. Baligot pour ajouter ou supprimer certaines choses que V. A. voudrait bien modifier.

Je viens d'envoyer à la *Reforma* un article concernant la petition des antiunionistes de la Moldavie'. Il faut les battre en breche. Il me semble que ce fait doit avoir des ramifications avec l'election [en tant que] depute du prince Bibesco. L'article est un peu violent'.

De Votre Altesse
le tres humble et tres obeissant serviteur,
Demetre Bolintineano

București, noiembrie 1862

Alteță!

Scrisoarea aci alăturată este ceea ce am scris mai bine în acest gen. Este o scrisoare din partea Alteței Voastre către președintele Consiliului cu privire

la literatura română, o lege pentru admisibilitatea în funcțiile publice și spiritul public în România, despre care am avut onoarea să vorbesc A. V. altădată.

Această scrisoare, adresată de către A.V. ministrului, este sortită să facă un mare zgomot în țara și în străinătate, să-și alăture simpatiile tuturor oamenilor de idei și să ocupe o pagină în istoria vieții A.V.

Mi-ați spus altă dată, în legătură cu scrisorile de acest fel, că ele nu trebuie să pară că fac șarlatanism. Vai! Bunul Dumnezeu însuși, creînd lumea așa cum este, a trebuit să sufere influența a ceea ce A.V. numește șarlatanism !

Și de altfel, pentru ce șeful suprem al națiunii n-ar avea dreptul să vorbească în public despre mijloacele ce trebuie folosite pentru a ameliora soarta poporului său?

Nimic n-ar putea vătăma mai mult pe dușmanii dumneavoastră politic: decât ideile din această scrisoare. De aceea îndrăznesc să rog, în mod cu totul deosebit, pe A.V. să-și arunce ochii pe ideile care fac subiectul scrisorii și în cazul când convine înțeleptei politici a A.V., să o trimită, să o înmâni d-lui Baligot pentru a adăuga sau suprima anumite lucruri pe care A.V. ar binevoi să le modifice.

Am trimis la *Reforma* un articol privitor la petiția antiunioniștilor din Moldova.¹ Trebuie contraatacați de îndată. Îmi pare că faptul acesta trebuie să aibă legături cu alegerea ca deputat a prințului Bibescu. Articolul este cam violent.²

Al Alteței Voastre,
prea umilul și prea supusul servitor,
Dimitrie Bolintineanu

19

1 ghenariu 1863

Prea înalte Doamne,

Bolnav de două săptămâni, mă grăbesc de a vă ura Mării Voastre și M.S. doamnei tot binele de doriți pentru Anul nou, rugînd a priimi cu aceasta expresia simțimintelor mele de devotament și respect adînc.

Al M.V.
prea plecat și prea supus serv,
Dimitrie Bolintineanu

54

20

No. 1080, 18 octomvrie [1863]¹

Prea înălțate Doamne,

Prin jurnalul încheiat de Consiliul Miniștrilor în ședința de la 23 august expirat, încuviințîndu-se Regulamentul și instructive pentru serviciul pădurarilor și al brigadierilor, predecesorul meu a avut onoarea a-l supune la cunoștința Măriei Voastre pe lângă raportul său no. 406, de la 24 ale aceleeași luni, pe care înălțimea Voastră ați binevoit a-l aproba prin înaltul decret no. 334, din 31 august anul curent, urmînd acum, Prea înălțate Doamne, ca acest Regulament să se publice sub formă de ordonanță domnească, am onoarea a vă supune cu respect la semnătura Măriei Voastre anexatul aci proiect de decret.

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat
la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice²
D. Bolintineanu

21

No. 30222, 22 octombre [1863]¹

Prea înălțate Doamne,

Lipsa cea simțită în învățătura publică, de a avea profesori bine preparați pentru școlile secundare și superioare, a nevoit pe guvern a trimite un număr de tineri în străinătate, cu îndatorirea, cînd se vor întoarce înapoi, de a servi statului în diferitele ramuri ale instrucțiunii publice. Dar cu toate sacrificiile care le-a făcut statul pînă acum, scopul abia a putut a se ajunge în parte, din cauză că trebuințele țării, de cînd a început a se dezvolta poporul român, sunt cu mult mai mari decât ar putea să se împlinească pe drumul încercat.

Încă din anul 1860 s-au deschis aici în București două cursuri speciale de învățămîntul superior, adică: cursul de Istoria națională

55

și cursul de Istoria literaturii clasice, cu scop de a le completa succesiv cu celelalte cursuri indispensabile pentru compunerea unei facultăți de litere, care va putea să servească de școală normală, pentru formarea de profesori gimnaziali. Însă completarea aceasta s-a amînat din an în an și cele două catedre, rămînd izolate, n-au putut să aducă fructul dorit.

Subscrisul, încurajat de înalta sollicitudine cu care Măria Voastră ați binevoit a aproba punerea în lucrare a școalei superioare de științe matematice și fizice², crede că a sosit momentul de a completa și școala superioară de litere cu catedrele cele indispensabile și de a-i da o direcțiune cît se va putea mai practică **pentru formarea de profesori la învățămîntul secundariu, în ramurile literaturii, filosofiei, istoriei și geografiei**. Punerea ei în lucrare nu cere nici un sacrificiu însemnat. Două catedre există deja, adică aceea de Istoria românilor și cea de Istoria literaturii clasice, rămîne dar a se acoperi numai remunerațiunea celorlalte două catedre, adică de Istoria universală critică și de Istoria filosofiei, ce există în gimnaziu, și cărora, pentru lunile noiembrie și decembrie, li se va adăogi cile lei 500 pe lună, prevăzîndu-se în anul viitor în budgetul statului salariul întreg pentru aceste două catedre. Asemenea va trebui pentru menționatele două luni suma de 1500 lei pentru cinci burse, rămînd ca în budgetul anului viitor să se prevadă suma pentru 15 burse. În fine, tot în acel budget se va putea prevedea crearea altor catedre pentru cursurile anului 1865.

Conduc de aceste considerente, viu cu adine respect, Prea înălțate Doamne, a supune spre aprobarea Măriei Voastre alăturatul **Regulament** pentru școala superioară de litere în capitala București, în care se cuprinde și programa elaborată de Consiliul superior de instrucțiune publică, și vă rog să binevoiți a decreta instituirea ei³, și a mă autoriza ca, din rezerva ce lasă budgetul Instrucțiunii Publice, să acopăr spezele de mai sus, în sumă de lei 3500, pe aceste două luni.

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat
la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice,
D. Bolintineanu

[1863]

Altețu,

Felicit pe Măria Voastră pentru pasul țepăn ce ați luat în privința votului adunării proprietăricești despre monăstiri. Acest vot este ca cîntecul lui Don Juan ale cărui vorbe erau vesele și rîzătoare și a cărui arie era cu totul melancolică. În cămașa lui generoasă se ascunde multe patimi strimte și poate însuși ideea criminală a compromite Unirea românilor.

Către acestea auzii că ministerul ar fi preparînd un proiect de lege întru aceasta. Eu, Altețu, cred că M. T. ar trebui să nu dai nici o atenție acestui vot, pînă cînd mai nainte nu se va decide cu cestia cea mai mare, cea mai vitală, cea mai națională: **cestia rurală**. Cred că ar fi bine a combate înrîurirea Camerii în acest vot enigmatic și perfid și trimițîndu-i un proiect de lege lămurit și sincer pentru cestia rurală, mai generos decît acela ce a făcut ea, și că a doua zi va cădea masca preinșilor patrioți; a doua zi se vor certa și dezbina între ei, cît va fi un scandal la care vor rîde cinci milioane de țărani și toată Europa.

Cestia monastirilor închinată este un fapt dobîndit prin urmarea lucrurilor și trebuințele de astăzi; se va dobîndi curînd sau mai tîrziu, cu votul sau fără votul dat de Adunare. Apoi este o cestică de interes material și de puțină importanță în față cu marea cestică de afranchiare a românilor robiți de români. România nu poate fi liberă din afară pînă mai întîi nu va fi liberă înuntru, adică pînă ce românii nu vor fi afranchiați și cetățeni, iar nu robi, șerbi. Această mare faptă este lăsată Măriei Voastre să o îndeplinești și timpul a sosit a împleni aceasta pe ghirlanda unde este scrisă **Unirea românilor**.

Prin votul monastirilor ei vor să vă puie în luptă cu nația; printr-un proiect de lege rurală M. V. îi puneți pe ei în luptă cu nația și chiar cu Futerile garante pentru care în aceasta au fost mai generoase decît boierii români. Nu uitați că ceea ce ei doresc este numai a vedea Adunarea dizolvată asupra votului monastirilor ca să ajungă la o țintă ce măgulește numai ambiția lor personală. Adunarea însă nu trebuie a fi dizolvată decît asupra respingerii de către dînsa a unui proiect de lege rurală dat de M. V. Și cu ținta nobilă a libera pe români mai nainte.

Vorbesc cu atîta convicție, că disprețuiesc și laudele și criticele partidelor politice bolnave de popularitatea cea mincinoasă, și dacă M.V. permiteți, poci a da publicității această idee.

Al Mării Voastre
prea plecat și prea supus serv,
Dim. Bolintineanu

23

28 decern. [1863] \ București

Prea înălțate Doamne,

M.S. doamna alaltăieri mi-a vorbit că nu s-a trecut în budget nimic pentru Azilul Elena, nici în budgetul anului curent, nici în acela al anului viitor. Greșala ministrului trecut o făcusem și eu. Dar astăzi am reparat-o; fiind încă timpul, am pus o sumă bunicică în budget pentru Azilul Elena. Știind că aceasta face plăcere M.S. doamnei, cu cel mai adînc respect supui aceasta la cunoștința M.V.

Locuitorii de la Rîmnicul Sărat au trimis aici către d. Simeon 30 galbeni pentru o medalie d-lui Negri. Am zis d-lui Simeon să le scrie din parte-i, că mai nainte eticheta cere să se adrese cu petițiune către domnitor, cerînd voia a face acest lucru. Aceasta se va face astfel, fără care sunt sigur că d. Negri va refuza. în fine, aceasta este o datină care se face chiar cu decorațiunile etc.

Sunt cu cel mai adînc respect,

al M.V.
prea plecat și prea supus servitor,
D. Bolintineanu

24

Ian. 14, 1864

Prea înălțate Doamne!

Domnișoara Constanța Dunca a prezentat ministeriului un memoriu asupra educațiunei populare a fetelor din România.

58

. Această lucrare dîndu-se în deliberarea Consilului superior de instrucțiune, acest corp prin procesul-verbal încheiat în ședința de la 19 februarium anul expirat a opinat ca opul în cestiune să fie imprimat pe spezele statului, iar autoarei să i se facă, spre * încurajare, o recompensă de galbeni una sută.

Această dispozițiune, Prea înălțate Doamne, nu s-a putut executata din cauza lipsei totale de fonduri pentru asemeni încurajeri; acum însă subsemnatul avînd în vedere pozițiunea d-rei Dunca, cu respect propune înălțimei Voastre să binevoiți a ordona ca din § de ajutoare lăsat în dispozițiunea Măriei Voastre, pentru anul curent, să se elibere numitei galbeni una sută.

Sunt, Prea înălțate Doamne, cu cel mai profund respect,
al Măriei Voastre prea plecat servitor,
ministrul Cultelor și Instrucțiunei Publice,
D. Bolintineanu

25

No. 1174, 15 ianuarie [1864]

Prea înălțate Doamne,

în urma raportului ce subsemnatul a avut onoare a vă îndrepta, întemeiat pe un raport al d-lui N. Racoviță, eforul avocat, prin care arăta că ar fi găsit neregulată cancelaria advocaturei de Dolj, ce pe atunci se ocupa acest post de d. Ștefan Zăgănescu, înălțimea Voastră ați binevoit, și prin ordonanța cu no. 1270, din 7 decemvrie, anul trecut, ați numit în locul numitului pe d. Nicolae Stanomirescu.

Acum prezentîndu-se la minister numitul d. Zăgănescu, cu certificat afirmativ de buna sa conduită și îndeplinirea datoriilor sale cu exactitate, mai de la toți miniștrii ce au ocupat fotoliul acestui ministeriu, din timpul funcțiunei sale în calitate de avocat la acest județ,

: Subsemnatul cu tot respectul anexează acel certificat în original, și în temeiul atestației ce se face că numitul și-a îndeplinit datoriile sale, în tot cursul serviciului său, Vă roagă, Prea înălțate Doamne, să binevoiți a-l grația pentru greșeala ce se impută de ținerea cancelariei în neregulă, avînd motiv a crede că se va pune de numitul cancelaria în toată regula, binevoind a-l reintegra

59

în postul său; iar d. N. Stanomirescu, ce l-a înlocuit, să treacă la Romani, în locul d-lui I. Amărăscu, care rămîne în disponibilitate, pentru un alt post de avocat².

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat
la Departamentul Cultelor și Instrucțiunei Publice,
D. Bolintineanu

26

No. 2530, 29 ianuarie 1864

Prea înălțate Doamne,

Cu toate silințele ce pune de la un timp încoace guvernul Măriei Voastre pentru îmbunătățirea soartei persoanelor clericale, unii din aceștia, răuvoitori țării lor și spiritului de progres și îmbunătățiri morale, tipăriră și răspîndiră în public o plîngere către prea sînția sa mitropolitul Ungro-Vlahiei, în contra dispozițiunilor bugetare ale anului curent. Actul acesta necalificabil fiind cu totul necompatibil cu caracterul bisericesc cu care sunt investite aceste persoane, cît și cu disciplina religioasă și amorul de patrie tradițional, ce totdeauna a profesat clerul din timpii străbunilor noștri, și prin care țara a scăpat din multe pericole; fiind încă și mai mult, fiind un început de uneltiri sedicioase care ar putea avea consecuențe triste pentru ordinea publică și liniștea spiritelor, și fiind provocat și uneltit chiar de aceste persoane, din care cea mai mare parte sunt funcționari publici, și prin aceasta dînd și altora exemple de uitarea celui mai sînt din principii, lealitatea, care ar fi un germine coruptor datinilor sociale, subsemnatul am onoare a supune plecat, la aprobarea Măriei Voastre, ca persoanele mai jos însemnate care se află funcționînd să fie destituite, iar pînă la înlocuirea curatorilor prin alte persoane, secretarii ce se află astăzi funcționînd la aceste locașe, să fie însărcinați cu privigherea serviciului administrativ, ajutîndu-se în acest serviciu de cel mai bătrîn din preoții ce se

60

află la fiecare din aceste monastiri. Aceste persoane sunt următoarele: P.S.L. arhiereul Calist Stratonichias, vicar la st. mitropolie și curator la Snagov; arhiereul Ionichie Evantias, curator la Cîmpu-Lung; Theodorit Sinadon, curator la Sf. Ecaterina; Athanasie Troados, curator la Sadova și Zlătari; arhimandriții Ieronim de la Bistrița, Inochentie Chițulescu, curator la Dealu și rector al seminariului din București; Axentie, curator la Radu-Vodă; Nichifor, curator la Văcărești și îngrijitor la biserica Comana; Chesarie, curator la Motru; Chesarie, curator la Comana, Iosif Năniescu, curator la Găiseni și Sărindar; Hipolit, curator la Plumbuita; Eugenie, la Nucetu; protosinghelul Justin, curator la Pătoaria; Ciprian, curator la Măxineni, și ieromonahul Martirian Nisipeanu la Banu. Iar părintele Ambrozie Stavropoleanu, deși se afla subscris pre prezisul act, fiind însă că acum prin petiția ce a dat subsemnatului arată că a fost surprins văzînd cuprinderea hîrtiei tipărite, cînd dînsul credea a fi subscris o hîrtie rugătoare către guvern, va rămînea în postul său.

Cuvioșii superiori, Onufrie de la Sinaia, Ghervasie de la Recea, și Ierotei de la Izvoară, vor fi deocamdată suspendați din funcția lor pînă la alte măsuri.

Osebit de aceasta, toți monahii implicați în aceste uneltiri, afară de arhierii cari vor trebui a sta în capitală, se vor trimite toți de P.S.S. părintele mitropolit, fiecare pe la metaniile lor.'

Sunt cu cel mai^ profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat
la Departamentul Cultelor și
Instrucțiunei Fublice,
D. Bolintineanu

27

No. 2651, 30 ianuarie 1864

Prea înălțate Doamne,

Subscrisul, voind a se încredința dacă la monastirea Snagov al cărui superior este prea sf. sa arhiereul Calist Stratonichias, se află tot personalul cuprins prin budgetul acei monastiri, și

61

dacă salariile se răspund conform aceluși budget, am însărcinat un angajat al ministeriului ca să meargă la fața locului și să se încredințeze despre aceasta.

Din parte-i am primit raportul cu data de 27 ale curente, prin care arată că, după cercetările locale ce a făcut, a constatat următoarele:

I. Din trei preoți prevăzuți în budget, numai doi dintr-înșii, și anume preotul Ioan și Constantin, sunt preoți de mir, cari locuiesc afară din monastire și cari foarte rar sau numai când sunt de rînd, mîncă la masa comună.

II. Numiții preoți au declarat că nu și-au primit salariile pe trimestrul al patrulea a anului 1863, adăogînd a arăta că și cînd li se dă primesc numai pe socoteala de 400 lei pe an, adică cu 50 lei mai puțin decît leașa prevăzută în budget.

III. Cîntărețul din dreapta, anume monahul Silvestru, a declarat că nu și-a primit leașa pe șase luni din anul expirat și că în total primește numai 400 lei pe an, adică cu 200 lei mai puțin decît leașa prevăzută prin budget.

IV. Alți monahi, afară de cei în funcțiune, numitul impiecat n-a găsit în monastire, afară de unul care s-a declarat de econom; prin urmare, numărul de patru monahi a ^cărora îmbrăcăminte și nutriment se află asigurat în budget, nu există, și în fine numitul arată că în urma acestor constatări, făcînd comparație între budgetul lucrătoriu și statul de prezență înaintate de prea sf. superior al zisei monastiri pentru întregul an expirat nu s-au văzut nici o economie, ci din contra, au primit toate sumele asigurate în budget pînă la finele anului încetat.

Descrisele împrejurări, subscrisul supuinđu-le la cunoștința înălțimei Voastre, cu respect propun ca, așa precum numitul arhieru este destituit din funcția de egumen, după raportul no. 2530, pentru alte abătute urmări, apoi să binevoiți a încuviința împlinirea de la el a tuturor sumelor ce se vor constata că le-a primit de la minister și nu le-a întrebuințat conform menirei lor.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la Departamentul
Cultelor și Instrucțiunei Publice,
D. Bolintineanu

Prea înălțate Doamne,

Comitetul de inspecțiune al școalelor din județul Argeș, pe lîngă raportul no. 19, a înaintat ministeriului un proces-verbal prin care se constată că părintele Anania Melega, rectorele seminariului episcopiei de Argeș, a comis la 22 ianuarie expirat un fapt de natură ce a ocazionat un mare scandal în societate.

Observîndu-se acest proces-verbal, s-a văzut că numitul părinte, în ziua de 22 ianuarie spre seară, a venit în orașul Curtea de Argeș, sub pretext de a-și tîrgui cele necesare, însoțit fiind de un Dinu Vlădescu, cunoscut de toți ca omul cel mai corupt și vițios, s-au dus la un han și au mîncat și au băut în cea mai mare dezordine.

În urmă, pe la orele 11 din noapte, poliția orașului, atrasă de zgomotul și tapagiul ce se făcea la acel han, a găsit pe părintele Anania în pozițiunea cea mai scandaloasă, după cum mai pe larg se constată în alăturatul proces-verbal.

Asemenea imorală conduită din partea unei persoane bisericesti, chemată a priveghea creșterea și educațiunea junimei, subsemnatul crede a-și împlini a sa datorie, rugînd pe înălțimea Voastră să binevoiți a aproba destituirea acestui călugăr din postul de rector și înlocuirea provizorie prin d. N. Nenciulescu, vechi impiecat în cancelaria acestui minister și actual îngrijitor al Academiei din București, pentru care supun la semnătura Măriei Voastre alăturatul proiect de decret.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul Cultelor și Instrucțiunei Publice,
D. Bolintineanu

Prea înălțate Doamne,

Postul de inspector general al serviciului silvic fiind desființat, prin proiectul de budget pentru exerciciului anului 1864, și încetat

în fapt deodată cu încetarea creditelor suplimentare, subsemnatul, cu cel mai profund respect, vă roagă să binevoiți a încuviința ca d-lui M. Rîmniceanu să rămîie simplu cap de secțiune, potrivit cu remunerariul ce i-a rămas.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul Cultelor și Instrucțiunii
Publice,
D. Bolintineanu

30

No. 7261, 10 martie [1864]

Prea înălțate Doamne,

Prin adresa cu no. 9052, din 9 martie curent, domnul ministru de Interne comunică subsemnatului că a luat informări pozitive că în județul Buzău e urzită o propagandă, că se subscriu petițiuni prin îmdemnul fățiș al protopopilor, că asemenea propagandă ce neodihenște spiritele locuitorilor ar fi pornită și patronată de însuși p. s.s. locotenintele de episcop al Buzăului Dionisie, și cere a se lua pe dată cuvenitele măsuri de a se pune înfrînare unor așa urmări și tendințe condamnable ale clerului din acel udeș.

În vederea unor asemenea acte, provocate și patronate de un înalt impiecat clerical, subsemnatul este de părere, Prea înălțate Doamne, a se destitui pe dată pr. s.s. părintele locoteninte de episcop al Buzăului și a se numi în Iocu-i preacuvioșia sa părintele arhimandrit Ghenadie, actualul curator la biserica Sf. Gheorghe Nou, persoană demnă de a împlini cu cuvenita demnitate această înaltă funcțiune, pentru care rog prea plecat pe înălțimea Voastră,

ca, de încuviințați, să binevoiți a subscrie alăturatul proiect de decret ce vi se supune pe lîngă aceasta.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice,
D. Bolintineanu

31

No. 7665, 2/14 aprilie 1864

Prea înălțate Doamne,

Luîndu-se în privire că toți funcționarii statului, ce au manipulații bănești și sunt depozitari a mai multor obiecte, precum documente și altele, au depuse garanții în această categorie sunt și curatorii civili rînduiți la bisericile statului, cari, pe lîngă sumele ce li se eliberează din minister pentru întreținerea bisericilor, le sunt încredințate și zestrele unor asemenea, compuse din odoare pentru serviciul divin și alte obiecte bisericesti.

Pentru buna întrebuințare dar a sumelor ce li se încredințează acestor curatori conform budgetului, și pentru că nu vor înstrăina nici un obiect din cele ce le sunt încredințate cu inventării,

Subscrisul cu tot respectul propune înălțimei Voastre, rugîndu-vă să binevoiți a încuviința, ca toți acești curatori să dea o garanție în valoare de două sute galbeni, care să stea la minister în tot timpul cît vor funcționa.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul Cultelor și Instrucțiunii
Publice,
D. Bolintineanu

65

Nr. 13080, 29 aprilie/11 mai 1864

Prea înălțate Doamne !

Subsemnatul are onoare a supune la aprobarea Măriei Voastre, următoarele schimbări de civili la bisericile secularizate, adică: preotul Radu Șapcă să se numească curator civil la monastirea Cozia, al caria curator nu are încrederea guvernului, iar în locul preotului Șapcă, curator la monastirea Hotărâni să se numească părintele Irineu Grădeanu, actualul curator la Snagov, și în locul acestui din urmă civil la Snagov să se numească preotul Nicolae Caimacamu, și roagă pe Măria Voastră ca, de veți binevoi a încuviința, să subscrieți alăturatul proiect de decret.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul Cultelor și Instruct. Publice,
D. Bolintineanu

No. 18604, 11 iunie [1864]

Prea înălțate Doamne,

Informându-mă că veniturile monastirei Mărcuța de lângă București nu se varsă în tezaurul public și că ea se administra de o epitropie în numele Ipsilanti, am căutat a mă încredința, l-i pe ce baze s-a instituit acea epitropie asupra unei monastiri pe pământul României, și al 2-lea daca în urma legii prin care s-a secularizat toate monastirile din țară mai poate fi tolerată.

Examinând dar documentele ce am găsit în Arhiva Statului și din dosarele cancelariei ministeriului relative la zisa monastire, am văzut că acea monastire a fost fondată de români pămînteni și că servea din vechime de sucursală a mitropoliei; iar din hrisovul răposatului domn Alexandru Ipsilanti cu anul 1780 se vede că

acea monastire, prin consimțimîntul mitropolitului de atunci, se trece în administrația acestui domnitor, de către care se și înzestrea-ză cu câteva moșii. Prin acest hrisov se dedică prezisă monastire la o monastire din Constantinopole sub nume de Halchi, însă atîta timp cît și acea monastire se va afla sub stăpînirea sa; iar întîmplîndu-se a i se lua acea monastire, monastirea Mărcuța să rămîie de sine independente, administrîndu-se de către neamul său dupe timp în scopul voinței sale, adică de a întreține monastirea dupe toată cuviința, de a înființa o școală și alte ajutoare de binefaceri.

Din dosar se constată că monastirea Halchi din Constantinopole s-a fost luată din stăpînirea Ipsilanti și că monastirea Mărcuța, mai-nainte de anul 1834, se administra de mitropolie, iar de pe la anul 1836, dupe cererea făcută de dumneai Elisaveta Ipsilanti, se dă prezisă monastire sub administrația domniei sale, în temeul zisului hrisov, de guvernul de atunci, cu încuviințarea Adunării legislative din acea epocă, desființîndu-se totodată și din rîndul monastirilor pămîntene.

Este locul aci a se observa că hrisovul nu da familiei Ipsilanti nici un drept de împărtășire în venitul prezisei monastiri, ci îl obligă a cheltui tot venitul pentru diferite creațiuni și îmbunătățiri.

Asupra acestor împrejurări, consultînd și pe domnii efori advocați asupra chestiunei de drept, dacă funcționarea acei epitropii mai poate fi valabilă în urma legii posterioară din anul 1863, care ordonă secularizarea tuturor monastirilor din țară de orice categorie, consiliul, prin jurnalul său își exprimă a sa părere că oricare ar fi legalitatea actelor petrecute în anul 1836 prin care s-a recunoscut familiei Ipsilanti dreptul de administrație a prezisei monastiri, prin legea posterioară din anul 1863 se cunoaște desființată, și că dupe art. I din zisa lege, monastirea Mărcuța se privește și ea secularizată ca toate celealte monastiri. Această opinie împărtășind-o și subsemnatul, prin referatul no. 17140 am supus-o în deliberația onorabilului Consiliu de Miniștri, care, prin jurnalul no. 2, o și încuviințează, hotărînd ca prezisă monastire cu toate proprietățile ei să intre în administrația statului, să se ia dispoziții prin administrație de a se varsa în tezaurul public veniturile acei monastiri, luîndu-se și documentele de la acea epitropie.

Acestea, cu tot respectul le supun la cunoștința înălțimei Voastre dimpreună cu acel jurnal în original, pe care, de veți binevoi a-l încuviința, vă rog a da înalta Măriei Voastre aprobăție.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul învățămîntului
Public și al Cultelor,
D. Bolintineanu

34

No. 19999, 20 iunie [1864]

Prea înălțate Doamne,

Avuția principală a țării constă în producțiunea materiilor brute. O puternică sorginte a unei însemnate producțiuni de asemenea natură sunt și pădurile statului, importante și pentru salutaria lor influență asupra climei.

Cu astă credință, subsemnatul și-a îndreptat toată serioasa atențiune asupra conservării pădurilor pînă la punerea lor într-o exploatațiune în adevăr sistematică și pînă la reducerea acestui fond într-un capitol productiv pentru stat, dupe un bun plan economic.

Dar, încă de mult nenumărate delictе bîntuie neconținut acele păduri. Drept orice penalitate, delictenților nu se aplică decît art. 7 de la capitolul X, **Adaos pentru stricăciuni**, partea V, din Condica lui Caragea.

Acest articol însă nu face decît a supune pe delictent la răspunderea îndoitei valori a lemnului tăiat, și prin urmare nu prevede decît despăgubirea civilă convenită proprietarului lezat printr-un asemenea delict, fără a pedepsi și delictul.

Toate privigherile administrative se sfărîm în deșert în fața unui asemenea sistem, care, în loc de a stîrpi delictеle, este menit a le înmulți, căci cu cît ele sunt mai puțin pedepsite cu atît cresc în proporțiuni mai mari, încît pînă azi au ajuns a dezmembra masa pădurilor statului.

S-au făcut mai multe protestări din partea diferitelor autorități, chemate a lua parte la conservarea pădurilor, contra acestui sistem

puțin propriu de a înfrîna pe delictenți, fără ca fosta administrațiune silvică să fi luat vreo altă dispozițiune întru aceasta și fără chiar a căuta să aplice pe cele existente. Apoi chiar acum am întîmpinat din partea d-lui prefect de Mehedinți raportul cu no. 3925, și a d-lui prefect de Argeș cu no. 1746, prin care declară sistemul de imperfect și impropriu pentru împuținarea și stîrpirea delictelor, arătînd încă că cu mulțumire plătește delictentul în îndoit materialul tăiat dintr-o pădure a statului, care poate să fie în apropiere și-l scutește de a-l cumpăra și transporta din păduri depărtate.

Totdeodată îmi cer și mezie mai eficace pentru înfrînarea unor asemenea abateri.

Avînd dar în vedere deplorabila stare în care au ajuns aceste păduri, stare în care ele n-ar mai putea suferi asemenea tăieri neregulate, fără a ajunge la o ruină completă, și considerînd că, ca delictе, tăierile de lemne în pădurile poprite sunt prevăzute de Condica penală în alineat II, art. 380, care, fără a exclude sus-zisul art. 7, prescrie amendă către stat sau închisoare, subsemnatul a pus în deliberarea consiliului de avocați, de pe lîngă ministeriul ce dirige, cesiunea dacă, conform spiritului legei existente, se pot combina în aplicațiune art. 7 din Codul lui Caragea cu art. 380, alineat II din Codul penal. Asupra acestora, consiliul, prin jurnalul său de la 16 curent, a opinat a se aplica amîndouă articolele sus-menționate contra acelor ce comit delictе pădurești.

Supuind Măriei Voastre acestea, vă rog, Prea înălțate Doamne, ca, în considerarea interesului și utilității generale a conservării pădurilor statului, și pînă la formarea unei noi și complete legiuiri pădurare, să binevoiți a aproba și Măria Voastră măsura de a se combina cele două articole sus-menționate în aplicarea lor contra delictentului, și a mă autoriza ca, conform cu art. 52 și 53 din procedura Coi. dicei penale, să dau d-lor prefecti convenitele instrucțiuni întru aceasta.'

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul Cultelor și Instrucțiunei Publice,
D. Bolintineanu

No. 21133, 3 iulie [1864]

Prea înălțate Doamne,

Instrucțiunea publică, sub înalta protecțiune a Măriei Tale, a dobândit în anul din urmă dezvoltarea imperios reclamată de epoca actuală. Rămîne acum, Prea înălțate Doamne, ca, dupe modelul celoralte state civilizate, precum învățămîntul enciclopedic, cel preparatoriu pentru facultăți, formează o unitate sub numele de gimnaziu, asemenea și învățămîntul superior, acela din facultăți, să formeze un tot, o unitate, un corp universitar, sub numele colectiv de *Universitatea din București*.

Spre acest sfîrșit, avînd în vedere și opiniunea Consiliului superior de instrucțiune, exprimată prin procesul-verbal de la 25 iunie expirat, vin cu respect a Vă ruga, Prea înălțate Doamne, să binevoiți a da înalta Măriei Voastre aprobare ca facultățile din București, unite împreună, să poarte numirea de: *Universitatea din București*. Profesorii diferitelor facultăți adunîndu-se împreună să aleagă pe rectorele Universității, iar profesorii fiecărei facultăți în parte, pe decanul facultății respective.

Dacă, Prea înălțate Doamne, binevoiți a da acestui raport înalta Măriei Voastre sancțiune, vă rog prea respectuos a semna alăturatul proiect de decret.

Sunt cu cel mai profund respect,
Prea înălțate Doamne,
al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus servitor,
ministru secretar de stat la
Departamentul învățămîntului Public și al Cultelor,
D. Bolintineanu

14 noiem. 1864

Prea înălțate Doamne!

Dorînd a pune sub tipar toate scrierile mele poetice vechi care s-au epuizat de mult timp, și scrierile poetice noi, inedite,

au o traducțiune în limba franceză, și neavînd toate mijloacele ce cer pentru această tipărire, vin cu adîncă plecăciune a ruga pe Măria Voastră, dacă veți binevoi, să mi se avanseze o sumă de cinci sute galbeni din § din budgetul Instrucțiunii pentru premii de cărți.

Subsemnatul se îndatorează a întoarce acești bani cît și dobînda lor, în exemplare tipărite din această operă, luîndu-se în vedere prețul unui exemplar și determinîndu-se numărul exemplarelor ce vor fi a se da, dupe acest preț, cu suma datorită cu dobînda lor. Acele exemplare vor servi ministerului la împărțirea premiilor ce se dau în toți anii la examene.'

Al Măriei Voastre
prea plecat și prea supus serv,
D. Bolintineanu

[12 februarie 1871]

15/27 octombrie 1852, Brusa

Domnule Ministru,

Am onoare a vă înainta pe lângă aceasta una sută cincizeci și cinci (155) exemplare din *Viața lui Traian August* a un leu și șaiszeci și opt exemplaru, douăzeci exemplare din *Traianida* a doi lei și cincizeci bani exemplaru, cinci exemplare din *Conrad* a doi lei și cincizeci bani exemplaru, un exemplar *Alexandru Lăpușneanu* a doi lei și cincizeci bani exemplaru, două exemplare *Viața și faptele lui Ștefan-Vodă*³ a un leu și șaiszeci și opt bani exemplaru, nouă exemplare *Ștefan George-Vodă** a doi lei și cincizeci bani exemplaru, cincisprezece exemplare din *Cîmpul și salonul*, poezii, a trei lei și treizeci și șase bani exemplaru și trei exemplare din *Plingerile României* a doi lei și cincizeci bani exemplaru, care toate aceste cărți fac suma de patru sute nouă lei și paisprezece bani, și vă rog, domnule ministru, ca dacă găsiți de cuviință a se cumpăra pentru distribuirea premiilor, să binevoiați a le primi și a da cuvenitele ordine pentru a mi se emite mandatul de costul lor.⁵

Primiți, vă rog, domnule ministru, încredințarea prea osebitei mele considerațiuni.

Dimitrie Bolintineanu**D. Sale****D-lui ministru Cultelor și Instrucțiunii Publice****Frate Gabriely,**

îmi răspunseși la scrisoarea mea și îmi păru foarte bine; dar nevenirea ta aici îmi displăcu. Burta se vede că nu te lasă a veni, iar nu ciflikul⁶, căci o săptămână în Brusa unde să vezi un frate, nu putea să-ți pricinuiască perderi în comerțul ciflikului.

Nu-mi scrii îndestul despre Filomela. O să te însărcinez să mi-o ceri de nevastă tată-său.

Aici auzirăm că ați ars cu totul pe acolo.

Fratele Simon îți trimite multe complimente și pe aducătorul acestui bilet cu două borcane cu dulceață și o cutie de pastă de gutui ca să le dai d-ei Ghika, buna noastră română. Această dulceață și pasta este făcută de Ghiță prin influența lui Zanne inginerul. Simon îi va trimite mai multă pastă, dacă aceasta îi Va place.

Dă-i totdeodată și această scrisoare de la mine.

Ce fac frații de acolo Crețulescu, prințipolul etc.? Complimente la toți.

Lui D. Ghika nu-i scrisesei astă dată, neavînd timp, nici destule noutăți a-i zice.

Complimentele mele lui Duranu fiul — și fetelor — iar mai ales dulcineii imaginației mele Filomela.⁷

Scrie-mi ce a rămas cu nunta ta, căci bela a trecut pe acolo; Se vede că nu-i placii. Nu te întrista, frate, îți rămîne timp, căci **ești tînăr încă.**

Ninka este mai bine?
La revedere, spune golanilor că-i îmbrățișez.

Bolintineanu

P.S. Crețulescu nu s-a catadicsit să-mi răspundă. Iubite Gabriely, dă și această scrisoare lui Alexandru Golescu ca să îi puie el adresa către fratele său Ștefan la Paris, și să o iei să o arunci **la** poșta franceză, fiind foarte interesantă.

Către ION GHICA

22 mai 1847, Paris'

Scumpul meu domn,

Trianon îmi comunică ideea întreprinderii sale despre care vei lua mai lămurită înțelegere din chiar scrisoarea sa ce o alătur pe lângă aceasta. Ca să facă un lucru bun însă, nu rămîne îndoiială că avea trebuință de concursul bărbaților cu capacitate ce posedăm. Astfel se îndreaptă către d-ta care te cunoaște și speră că-i vei primi propoziția.

Eu mă grăbesc a-ți trimite această scrisoare, și chibzuind dacă se poate pune în lucrare ceva ce cere el, ai bunătatea a-i răspunde. Cu această ocazie mă recomand amicitiei ce ai avut totdeauna pentru mine și-ți mulțumesc de cîte faci pentru primirea și tipărirea poeziilor mele de către comitet.²

Află totdeodată ceva noutăți după aici. Este o săptămîină de cînd gardienii din Bois de Boulogne au condus la cor de gardă o damă română ce a avut bizara plăcere să doarmă în brațele amantului său pe iarbă verde. Bărbatul acestii dame s-a dus a doua zi la poliție și după ce a aflat cauza, ș-a tras nevasta de la închisoare, cum și pe amantul ei, — un român, ca să nu se bată în duel a fugit nu se știe unde. Popescu o să dea un concert. Soru-sa ia aer seara pe trotuarul bulevardului foarte regulat pînă la 11 ceasuri, după cum am auzit însă. Zinidi au pus decorația la mont. de pietate. Isvoranu a fost chemat la duel de un francez cu care jucase cărți, și s-a dus la poliție să-ntrebe dacă legile Franciiei opresc duelul. Dar ca să-ți spuie toate cîte s-a făcut de la Paște pînă acum, ar trebui zece coli.

Complimente lui Alexandrescu, S. Golescu, d-lor Voinescu, Predescu și celoralți.

N. Bălcescu s-a întors din Roma unde a aflat un nou izvor de fapte istorice ale lui Mihai¹. Se ocupă acum cu istoria lui în parte, și te salută amicalmente.

Închei pentru astă dată și aștept cu plăcere o altă ocazie ca să-ți scriu.

Al d-tale
slugă, mai mic, sincer amic,
Bolintineanu

Bălăceanului și Kogălniceanului complimente, de vor fi pe acolo.

Monsieur le spătar Jean Demetre Ghika
à Bucarest, en Valachie.

2

Le 5 Novem. 1849, Paris

Je ne suis arrive à Paris que le 30 du mois passe.¹ J'ai trouve ici Balcesco et Balaciano. Balaciano partira bientôt pour Montpellier, lieu d'exil que son pere lui designa.

Spleny² a ete indigne contre Eliade pour avoir fait un bruit d'une chose qu'il lui avait confiee pour son mieux et tout autrement que ce dernier pretend lui avoir ete dite. Ils vont avoir, à ce qu'on m'a fait croire, une explication ensemble.³

Aucun Valaque ou Moldave ne va plus chez Eliade; on le blâme, on le deteste. Du reste, sa conduite, je veux dire la vie qu'il mene à Paris a beaucoup contribue à éloigner de lui tous les gens qui se respectent⁴. Mais il m'a fait de la peine de voir les Golesco non moins haïs et non moins abandonnes qu'Eliade et Tell par leurs compatriotes et cela à cause de l'amitie que les Golesco n'ont pas encore cesse de leur porter. Aussi ils sont reduits à vivre dans un cercle etroit qui ne se compose que de la lieutenantance, plus Aristia⁵, Grădișteano⁶ et Pleșoiano.⁷

Quant à Alexandre Golesco⁸, il a rompu avec ces ms. depuis quelques semaines. Aujourd'hui il les deteste et il m'est arrive de le voir par hasard en presence d'Eliade et de Tell sans leur dire un seul mot et leur tourner le dos. [...].

76

; N. Golesco et Tell avouent qu'ils ont signe la circulaire par laquelle ils defendent Eliade. Ils ne disent autre chose que jusqu'à present il n'est pas encore prouve qu'Eliade vous ait denoncé. Si vous pouvez, envoyez-nous une copie de cette circulaire. M. Tell pretend en outre que vous aviez promis d'envoyer à Paris une copie du papier d'Eliade depose contre vous, mais que vous ne l'avez pas encore envoyee, preuve que ce papier n'existe pas.⁹

N. Balcesco, lors de son depart de la Transylvanie, l'annee passee, ayant eu une querelle avec le marechal Tell, vient de provoquer ce dernier, mais le fameux general refuse de lui donner une pareille satisfaction, sous pretexte que Balcesco est malhonnete; vu qu'il possede de l'argent de l'Etat et qu'avisant que cet argent ne doit etre depose entre les mains de la lieutenantance, il ne pourrait convenir de se lutter.¹⁰ Nous allons avoir une nouvelle reunion des Valaques ou nous esperons connaître les deux masques qui se croient encore en carnaval et qui, non contents d'avoir escamote l'argent depose par Constantin Balcesco¹¹ à Cronstadt¹², veulent s'approprier la seule somme qui reste encore et qui a une autre destination que de servir à payer les filles publiques de M. Eliade. Il faut finir une fois avec des gens qui, apres avoir compromis l'avenir du pays par leur incapacity et leur poltronnerie, cherchent à calomnier ceux qui sont les meilleurs parmi nous.

M. Eliade vit maritalement avec une femme de rue nommee Delcaretto, venue de la Moldavie d'ou elle a ete, à ce qu'on dit, chassée par la police.¹³

J'espere que les Golesco ne tarderont pas à s'apercevoir qu'ils ont ete la dupe de ces ms. Je vois tous les jours Balcesco, Voinesco, Alecsandri, Balaciano, — Rosetti et Bratiano rarement.

J'ai parle avec Balcesco pour l'affaire du journal, il a eu la meme idee, et nous ne tarderons pas de nous mettre en train de travailler sous la redaction de nous trois. Il vous a ecrit à cet effet du reste.¹⁴

Mon cher ami, envoyez-moi la lettre de recommandation pour Calimaky¹⁵. Je tiens plus que jamais à devenir attache d'ambassade, car il y a une emulation deja parmi les freres cauzăși, et puis cela me donnera en quelque sorte une espece de reliefance.

Alecsandri est nomme chef des archives à Jassy, ou il va se rendre dans un mois d'ici.

77

Votre frere¹⁶ se porte bien ainsi que tous les Valaques qui m'ont chargé de les rappeler à votre souvenir.

La semaine prochaine je vous donnerai plus de nouvelles et je tâcherai de manière que dorénavant je vous envoie mes lettres par l'ambassade.

Mes amitiés à Cathargi, Marine et les autres cauzași. A Cathargi je vais lui écrire avec l'autre paquebot.

Votre ami devoue,
Bolintineanu

5 noiembrie 1849, Paris

N-am sosit la Paris decât la 30 ale lunii trecute.¹ Am găsit aici pe Bălcescu și Bălăceanu. Bălăceanu va pleca în curând la Montpellier, locul de exil pe care tatăl său i l-a desemnat.

Spleny² a fost indignat împotriva lui Eliade care a făcut zgomot în jurul unei chestiuni ce i-o încredințase spre binele său și încă cu totul altfel decât acesta din urmă pretinde că i-a fost spusă. Ei vor avea, după cum m-au făcut să cred, o explicație împreună.³

Nici un muntean sau moldovean nu mai merge la Eliade; toți îl blamează, toți îl detestă. În rest, purtarea sa, vreau să spun viața pe care o duce la Paris a contribuit mult să îndepărteze de la el pe toți oamenii tineri care se respectă.⁴ Dar m-a îndurerat să văd pe Golești nu mai puțin urâți și nu mai puțin părăsiți decât Eliade și Tell de către compatrioții lor și aceasta din cauza prieteniei pe care Goleștii nu au încetat încă să le-o poarte. De aceea ei sînt constrinși să trăiască într-un cerc strîmt care nu se compune decât de locotenentă, plus Aristia,⁵ Grădișteanu⁶ și Pleșoianu.⁷

Cît privește pe Alexandru Goleșcu,⁸ el a rupt-o cu acești domni de cîteva săptămîni. Astăzi îi detestă și am avut prilejul să-l văd din întîmplare în prezența lui Eliade și Tell fără să le spună un singur cuvînt și întorcîndu-le spatele. [...].

N. Goleșcu și Tell mărturisesc că ei au semnat circulara prin care apără pe Eliade. Ei nu spun altceva decât că pînă în prezent încă nu s-a dovedit că Eliade te-ar fi denunțat. Dacă poți, trimite-ne o copie după această circulară. Dl. Tell pretinde mai mult, că promiseseși și să trimiți la Paris copia hîrtiei lui Eliade depusă contra dumatăle, dar că nu ai trimis-o încă, dovadă că această hîrtie nu există.⁹

N. Bălcescu, cu ocazia plecării sale din Transilvania, anul trecut, avînd o ceartă cu mareșalul Tell, l-a provocat pe acesta din urmă, dar faimosul general refuză să-i dea o asemenea satisfacție, sub pretextul că Bălcescu este

necinstit; avînd în vedere că posedă banii statului și găsind de cuviință că acești bani nu trebuie să fie depuși în mîinile locotenentei, nu putea conveni să se bată.¹⁰ Noi vom avea o nouă întrunire a muntenilor unde sperăm să cunoaștem cele două măști care se cred încă în carnaval și care, nemulțumite de a fi șterpelit banii depuși de Constantin Bălcescu¹¹ la Cronstadt,¹² vor să-și însușească singura sumă care există încă și care are o altă destinație decât de a servi la plata femeilor publice ale d-lui Eliade. Trebuie să se sfișească odată cu oamenii care, după ce au compromis viitorul țării prin incapacitatea și lașitatea lor, caută să calomnieze pe cei care sînt cei mai buni printre noi.

Dl. Eliade trăiește în concubinaj cu o femeie de stradă numită Delcetto, venită din Moldova, de unde a fost, după cum se spune, alungată de poliție.¹³

Sper că Goleștii nu vor întîrzia să bage de seamă că au fost înșelați de acești domni. Văd în fiecare zi pe Bălcescu, Voinescu, Alecsandri, Bălăceanu, — pe Rosetti și Brătianu mai rar.

Am vorbit cu Bălcescu în problema ziarului, el a avut aceeași idee și nu vom întîrzia să ne punem pe treabă sub redacția a noi trei. De altfel, el ți-a scris în această privință.¹⁴

Dragul meu prieten, trimite-mi scrisoarea de recomandare pentru Caiimachi.¹⁵ Țin mai mult ca oricînd să devin atașat de ambasadă, căci există deja o întrecere printre frații cauzași și apoi aceasta mă va pune oarecum în relief.

Alecsandri a fost numit șef al arhivelor la Iași unde se va duce peste o lună.

Fratele dumatăle¹⁶ e sănătos ca și toți muntenii care m-au însărcinat să-ți amintesc de ei.

Săptămîna viitoare îți voi da mai multe noutăți și mă voi strădui astfel încît de acum înainte să-ți trimit scrisorile mele prin ambasadă.

Salutări lui Cathargi, Marin și ceilalți cauzași. Lui Cathargi îi voi scrie cu celălalt paquebot.

Prietenul dumatăle devotat,
Bolintineanu

3

Le 26 Novembre 1849, Paris

Cher ami,

J'ai reçu la lettre que vous m'avez adressée le 5 du mois* Elle m'a causé un inexprimable plaisir. Je vais aussi vous donner

quelques nouvelles sur Immigration valaque d'ici. Depuis mon arrivée à Paris, il s'est passé bien de choses, et d'abord c'est la brochure de M. Eliade.¹ Dans cette brochure, à force de 15 ou 16 pages, l'auteur parle de son voyage à Paris, à Londres et à Marseille. Si vous n'avez pas encore reçu la brochure, je vais vous en donner une idée à peu près, en vous citant quelques passages. L'auteur commence par son voyage et on le voit faire avec l'adresse que nous lui connaissons tous. Je fuyais, dit-il, et la terre disparaissait sous mes pas. Enfin il arrive aux pieds des Carpathes. Là il s'arrête, penchant son front sur la pierre, il pleure et chante en même temps. Mais voyons ce dont il chante. Il s'adresse par des strophes plaintives, je ne sais pas à qui. Ce que je sais c'est qu'il finit par un refrain: *Vive la republique moscovite!* et la tour Severe, ajoute le poète, de répéter: Vite! et le Danube: Vite! On s'est moqué beaucoup de ces expressions, mais je comprends très bien de dire cela, parce qu'il était si pressé d'arriver plus tôt à Hermanstadt.² Mais le calembour? Heureusement que cette fois-ci il n'a pas recouru à des mots turcs selon son habitude, car il aurait choisi le mot *Elbet!* et l'écho de répéter: bete! bete!

L'auteur arrive à la douane avec une giberne sur le dos. Il s'enquerra avec les douaniers. Les douaniers, dit-il, sont pires que les brigands. Christ avec tout son amour, les détestait aussi.

Et puis il fait des réflexions d'économiste politique, c'est ce qui a beaucoup fâché Constantin Balcesco.

¹ L'homme d'Etat est présenté à Londres chez lord Palmerston.³ Là, il parle pour l'intégrité de l'empire ottoman. La réception à Londres avait précédé son arrivée à Paris (c'est son expression). Il arrive à Paris, on le fait présenter chez le ministre. On le reçoit en bonnet de nuit, c'était bien, dit l'auteur, car c'est républicain. Mais l'antichambre! Là, il fut reçu comme un chien dans une cuisine, ou pour mieux dire, comme M. Eliade dans la diplomatie. Ici viennent les réflexions profondes sur la politico-philosophie, comme s'exprime Beanitz le fameux.

L'Anglais — dit le philosophe valaque — calcule, or l'Anglais est Dieu! Calculer, ajoute-t-il, c'est prouver, prouver c'est arriver à une vérité par la démonstration. Démontrer c'est raisonner, raisonner c'est rendre justice, rendre justice, c'est Dieu, or l'Anglais c'est Dieu.

SO

Le poète va voir les Champs Elysees; il croit trouver des tombeaux ou voir les ombres des grands hommes de la France. Quelle déconfiture pour lui de n'y trouver qu'un lieu de promenade! Il faut l'entendre comme il est furieux!

Il s'embarque à Marseille pour Constantinople, l'orage gronde sur sa tête, mais — dit-il — je ne crains point les vagues, je les attends pour venir laver mes pieds de la poussière que j'avais ramassée en France. Il dit et se tait, et puisqu'il se tait, je m'arrête aussi.⁴

A présent, passons au second acte. Je vous ai déjà écrit ou nous en étions avec l'histoire de notre ami Balcesco. Vous savez que j'étais son témoin. Enfin le général Tell, tout en protestant pour son échange, a refusé de se battre, en prenant pour prétexte que l'honneur lui défendait d'aller se mesurer avec un homme malhonnête.

La réunion dont je vous avais parlé a eu lieu hier au soir. Là, après avoir entendu l'accusation envoyée par écrit de la part de Teii contre Balcesco, on a écouté aussi la défense de ce dernier, après quoi l'assemblée a voté l'unanimité que Balcesco est l'homme le plus honnête du monde. En même temps on a décidé de nommer dans une autre séance une commission pour examiner l'accusation portée contre la lieutenance par Balcesco et autres.⁵ Voici de quoi nous accusons à notre tour: I. Pour 1 000 ducats données à Tell avant la révolution; II. 200 ducats données toujours à Tell pour la garde nationale; III. 90 000 piastres que celui-ci a reçues dans le district de Romanatzi; IV. Mille ducats déposés par C Balcesco entre les mains de la lieutenance à Hermanstadt; V. Mille cinq cents ducats qu'on avait laissés à Grant⁶ pour [les] envoyer à Paris etc. Cette commission sera chargée d'éclairer les points susmentionnés et de faire son compte-rendu à l'émigration.

Voici, mon cher ami, ou nous en sommes. Avec l'expédition prochaine je vous dirai le résultat.

Mes hommages respectueux à Mme Ghika.

Votre ami dévoué,
Bolinteanu

J'avais un papier contre la lieutenance portant quelques signatures; il n'est bon à rien, car Andreesco et autres qui l'avaient

signe, ont écrit à Golesco qu'on les avait trompés et qu'ils retirent leurs parts.

Monsieur Ion Ghika
Constantinople
Hotel d'Angleterre

26 noiembrie 1849, Paris

Dragă prietene,

Am primit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o la 5 ale lunii. Ea mi-a produs o nespusă plăcere. La fel, am să-ți dau câteva noutăți despre emigrația munteană de aici. De la sosirea mea la Paris s-au petrecut multe lucruri și mai înii este broșura d-lui Eliade.¹ În această broșură, sforțându-se pe 15 sau 16 pagini, autorul vorbește de călătoria sa la Paris, la Londra și la Marsilia. Dacă nu ai primit încă broșura, am să-ți dau o idee aproximativă despre ea, citindu-ți câteva pasaje. Autorul începe cu călătoria sa și se vede că o face cu dibăcia pe care noi toți i-o cunoaștem. Eu fugeam, zice el, și pământul dispărea sub pașii mei. În sfârșit, ajunge la poalele Carpaților. Acolo se oprește și aplecând fruntea sa pe piatră, plînge și cîntă în același timp. Dar să vedem despre ce cîntă. El se adresează prin strofe plîngărețe, dar nu știu cui. Ceea ce știu este că el sfîrșește printr-un refren: *Trăiască republica moscovită!* și turnul lui Sever, adaugă poetul, repetă: repede! și Dunărea: repede! S-a rîs mult de aceste expresii, dar înțeleg foarte bine că spune așa pentru că era foarte grăbit să ajungă mai curînd la Hermanstadt.² Dar calamburul! Noroc că de data aceasta n-a recurs la cuvinte turcești după obiceiul său, căci ar fi ales cuvîntul *Elbet!* și ecoul l-ar repeta: prost! prost!

Autorul sosește la urmă cu un patronaș în spate. Se ceartă cu vameșii. Vameșii, spune el, sînt mai răi decît tîlharii. Cristos, cu toată dragostea sa, îi detesta de asemenea.

Și apoi face reflecții de economie politică, ceea ce a supărat mult pe Constantin Bălcescu.

Omul de stat s-a prezentat la Londra, la lordul Palmerston.³ Acolo el pledează pentru integritatea Imperiului Otoman. Primirea la Londra precedase sosirea sa la Paris (este expresia sa). Sosește la Paris, este prezentat ministrului, îl primește în scufia de noapte, ceea ce era bine, zice autorul, căci acesta este republican. Dar anticamera! Acolo a fost primit ca un cîine într-o bucătărie, sau mai bine zis ca dl. Eliade în diplomație. Aici vin reflecțiile profunde asupra politico-filozofiei, cum se exprimă faimosul Beanz.

Englezul — zice filozoful muntean — calculează, deci englezul este Dumnezeu! A calcula, adaugă el, înseamnă a dovedi, a dovedi înseamnă a ajunge la un adevăr prin demonstrație. A demonstra înseamnă a judeca, a judeca înseamnă a face dreptate, a face dreptate înseamnă Dumnezeu, deci englezul este Dumnezeu.

Poetul merge să vadă Champs Elysees; crede să găsească morminte sau să vadă umbrele marilor oameni ai Franței. Ce decepție pentru el de a nu găsi acolo decît un loc de plimbare ! Trebuie să-l auzi cît e de furios !

Se îmbarcă la Marsilia pentru Constantinopol, furtuna mugește deasupra capului său, dar — spune el — nu mă tem deloc de valuri, le aștept să vină să-mi spele picioarele de praful pe care-l strînsesem în Franța. Spune și tace, și deoarece el tace, mă opresc și eu.⁴

Acum să trecem la al doilea act. Ți-am scris deja cum stăteam cu povestea prietenului nostru Bălcescu. Știi că eram martorul său. În sfârșit, generalul Tell, protestînd la rîndul său, a refuzat să se bată, pretextînd că onoarea îl oprea să se măsoare cu un om necinstit.

Întrunirea de care ți-am vorbit a avut loc ieri seară. Acolo, după ce am auzit acuzația trimisă în scris din partea lui Tell împotriva lui Bălcescu, am ascultat de asemenea apărarea acestuia din urmă, după care adunarea a votat în unanimitate că Bălcescu este omul cel mai cinstit din lume. În același timp s-a decis să se numească, într-o altă ședință, o comisie pentru a examina acuzația adusă împotriva locotenentei de către Bălcescu și alții.⁵ Iată de ce o acuzăm la rîndul nostru: I. Pentru 1000 ducați dați lui Tell înainte de revoluție ; II. 200 ducați dați tot lui Tell pentru garda națională; III. 90 000 piaștri pe care acesta i-a primit în districtul Romanați; IV. O mie ducați depuși de către C. Bălcescu în mîinile locotenentei la Hermanstadt; V. O mie cinci sute ducați pe care-i lăsasem la Grant⁶ pentru a fi trimiși la Paris etc. Această comisie va fi însărcinată să lumineze punctele mai sus menționate și să-și facă darea de seamă în fața emigrației.

Iată, dragul meu, care e situația. Cu poșta următoare îți voi spune rezultatul.

Respectuoasele mele omagii d-nei Ghica.

Prietenul dumitale devotat,
Bolintineanu

Aveam o hîrtie contra locotenentei purtînd câteva semnături; nu e bună de nimic, căci Andreescu și alții care o semnaseră au scris lui Golescu că îi înșelaseră și că își retrag părțile lor.

Domnului Ion Ghica
Constantinopol
Hotelul Angliei

26 dekem. 1849, Paris
Quai Voltaire, hotel Voltaire

Iubite amice,

Comisia însărcinată cu luarea socotelilor nu ș-a săvârșit încă lucrările sale. Comitetul nu face încă nimic, din pricină că nu știe încă dacă o să primești a face parte din el. De nu vei primi, nici Bălcescu nu primește. Magheru scrise ieri lui N. Goleșcu[nu știu în ce chip, dar gândesc că nici el nu o să primească, fiind îndoctrinat de scrisorile lui Eliade și Tell. Îți voi seri rezultatul. Eu în locu-ți nu aș primi a face parte din acest comitet pentru cuvântul că nefiind ales cu trâmbiță, și fiind singur, poți face mai mult decât dacă erai în comitet, și mai ales că ținta adevărată a acestui comitet pentru a cărui alegere am stăruit mult era numai un mijloc ca să cază locotenenta, și astăzi îmi pare că s-a împlinit, căci după știrile ce am abia să mai fi rămas **2**ece emigrați în partea lui Eliade. Când o fi să numim cu tobe și surle un comitet cu condiția ca să facă ceva, atunci orînduiesc unul; însă și acel unul mai bine poate lucra la umbră decât la lumină unde tot-dauna s-ar afla ticăloși să raporteze lui Știrbei și altora lucrările lui, apoi socotesc că foloasele ce ar izvorî de aci ar fi prea mici, și trebuie, mai ales acei dintre noi care au merite, să se păstreze pentru ocazii unde ne-ar aduce mai mari foloase.¹

Noi schimbăm adunările în adunări literare ca să aducem mai mulți români. Alecsandri citi niște cîntece poporane tare gingașe în adevăr, și se duse; eu citii o apreciație asupra poezii. Zisei că poeziile lui Roset au oarecare grație și sunt spirituale. Ionescu răspunse că nu le găsește spirituale.² Brătianu vorbi despre poezie, și făcu un discurs politic. Apoi ne despărțirăm, și nici oratorii nu știa ce vorbise, nici auditorii ce ascultase. Tot ce rămase încă, era cîntecile cele frumoase ale lui Alecsandri.

Aud că rușii țin bine, și unii se bucură legănați de speranța că va fi resbel. Mie mi-e teamă că Divanul să nu fie slab ca tot-dauna și să ne sacrifice. La resbel nu cred. Rusia vrea să spăimînte pe turci și să facă a se recunoaște totdodată dreptul de a ține garnizoană în principate, de puterile streine. Cere mult, amenință, ca să aibă ceva. Franța și Englitera nu cred să împingă la resbel și apariția flotelor lor acolo e numai o comedie politică. Spiritul de onoare, de glorie nu mai domnește în aste nații; numai

spiritul burgeoisii cîrmuiește, și aceasta va face chiar cu sacrificiul onoarei și intereselor politice de influență etc.

Facă dar Rusia un tractat de comerț în favorul Engliterii, și o să vezi că trage flota și dă drept țarului să ție garnizoană în țară. Afară numai dacă țarul n-a fi hotărît, caute apoi caute să ia Constantinopolu, dacă și atunci nu le-a veni mai bine să-mpartă Turqnia, decât să se înceapă ostilități între puteri.

Am văzut azi pe comte Teleki.³ El e plin de speranță că Const, nu mai există un'an de aici înainte. Mie însă nu-mi vine să mai cred nimic despre viitor, căci tot ce am crezut nu s-a realizat, și mi s-a urît a călca pe seînduri putrede. Nu mă descurajez către acestea. Reacționarii erau mai rău decât noi în anii trecuți, dar nu perduseră curajul și au izbutit. Astfel vom izbuti și noi, însă trebuie să călcăm bine acu și pe seînduri mai sigure, și să ne așteptăm cîtăva vreme încă a vedea reacția tot creșeînd. Astfel mai mult cred că vom rămînea cu garnizoana muscălească.

Coralii, deputat francez ce i-am făcut cunoștința, va redija un jurnal numit *Les Nationalites*. Am fost chemați la dînsul cîtiva români cum și comte Teleky și ne-am luat legătură a-i da note despre țările noastre, legîndu-se însuși a da totdauna cîte un articol despre noi. Scopul acestei foi este de a propovedui resbelul și a sprijini naționalitățile apăsate.³

Scrii lui Bălcescu de am putea pune mîna pe Ciprian Robert.⁴ El umblă să puie mîna pe noi. A cerut ajutor în bani de la români și de la unguri, și se arată foarte doritor a face cunoștința românilor. Acum dacă vrei ceva noutăți despre căuzașii d-aici, Eliade a promis (*entre nous soit dit*, căci persoana ce mi-a spus m-a rugat să nu o numesc) să mijlocească a-i face turcii pensie 2 000 lei pe lună, cu condiție a suscri un act prin care să recunoască pe el, Eliade, cap legitim al emigrației. Ce mizerie!

Teulescu, C. Bălcescu, Teologu sunt într-o poziție foarte tristă din pricina neaverii. Sunt între Clichy și spitalul. Voinescu încă nu e mai fericit. Ar fi bine să faceți ceva pentru dîșii prin moldoveni.

Îmi scrii că ai de gînd să faci pe turci a trimite aci cîtiva tineri să învețe. Ideea este sublimă. Cred însă că nu trebuie să scapi din vedere pe Teulescu care are și silință și mijloace dacă nu mai multe dar tot așa ca Magheru și alții, și care aici astăzi nu poate face nimic din pricina totalii lipse a mijloacelor de viață. Asemenea îți numesc pe Burely.⁶ El a luat medalia de la școala de

beaux arts, și acum va lua încă una; profesorii și camarazii săi îl arată ca pe cel mai bun student al școlii aceștia, și zice oricărui român că Burely va face onoare patriii lui. Către acestea a isprăvit banii săi ce-i avea și de nu va avea un ajutor, va fi silit a pleca în țară. E de prisos a ți-l recomanda ca un amic al nostru.

Cît pentru mine, aștept să-mi faci treaba ce mi-ai făgăduit, măcar de aș fi numit fără nici o retribuție, numai pentru onoare. Aș putea, odată acolo, face mult pentru stîrpirea intriganților ce au înconjurat pe bietul Calimaky.⁷

Catargiul îți va spune cauzele pentru care nici un român, afară de moldoveni, nu a fost invitați la balul ambasadorului otoman. C. Russet⁸ a făcut un răspuns la acuzația ce i-a adresat astă-vară Eliade, foarte frumos, și în care îi ridică masca cu totul.

Bengescu vine la Paris cu sora Goleșcului. Iată tot ce poci a-ți seri deocamdată. *La suite*⁹ cu ceialtă poștă.

Salutațiile mele respectuoase m-meii Ghica.

Scrisoarea ce mi-a trimis, deși plină de descurajare cînd vorbește de România și de români, mi-a pricinuit o mare bucurie. Dacă m-me Ghica nu-mi scria că Scarlat Filipescu e la Const[antinopol] cînd mi-a scris că un fecior de boier mare ce se află la Const[antinopol] a furat niște lucruri de la un neguțător, și dacă n-aveam convicția că ești onest, te-aș fi luat pe tine de hoțul acela, căci alt fiu de boier mare nu mai știam în Constantinopol.

*Passez-moi cette plaisanterie*¹⁰ și primește de la mine sincerele încredințări de devotament și adevărat prieteșug,

Bolintineanu

5

10 genarie 1850, Paris
Hotel Voltaire, quai Voltaire

Iubite prietene,

Cu poștia trecută nu știu încă dacă mi-ai scris, fiindcă plicul adresat către Bălcescu și în care cred că ar fi o asemenea carte, s-a trimis, fără a se deschide, la Londra unde se află provizoriu. Am voit să-ți scriu cu vaporul francez, dar am întîrziat cu o zi, și acum profit de această ocazie ca să-ți scriu cîteva rînduri, cu toate că n-am multe a zice. Emigrația de aici nu e atît de fecundă

ca cea de la Brusa; iar cît despre politică nu știm nimic mai mult decît ce vedem prin gazete.

Am primit de la Andreescu o scrisoare unde îmi zice că românii din Brusa a trecut cu arme și bagajuri de la Eliade, și totdeodată îți scrie o carte de mulțumire sau atestat pe care n-am aprobat-o decît pentru că e o dovadă că românii de acolo au început să vază mai bine. Cît meritele tale politice, nu aveai trebuință de aprobația lor, ca să o știi.

Comitetul s-a dezmădulat fiindcă nu primește Magheru, însă și mai mult din pricină că s-a auzit că nu vei să primești, ceea ce a făcut și pe Bălcescu să se tragă. Cu toate acestea nu-mi pare rău, pentru cuvînt că nici eu nu voiam paradă, nici calabalic mult. Și dacă am luat parte la a lui numire a fost numai cu scop de a face să cadă locotenenta. Acum dar locotenenta nu mai este și mai bine aș voi să nu mai avem vătășei. Ci tu să șezi la Constantinopol și pe ascuns să lucrezi și să ne scrii și nouă aici ce faci și ce să facem și noi, căci eu sprijin că dacă om avea un cap, trebuie numai unul, și acel unul să fii tu, dacă nu pentru alte cuvinte, cel puțin pentru că ești la Constantinopol și acolo este singurul loc unde poate cineva lucra pentru țară, și unde nimeni altu nu poate avea nici creditul nici influența ta.

Eu aș fi început jurnalul, dar n-am bani. Catargiul mi-a scris că m-me Rosnovanu are de gînd să-mi trimită 600 fr. pentru acest jurnal. Dacă se va ține de vorbă, voi începe lucrul.

Eu mă cert mereu cu oamenii turcilor pentru politica ce au avut aceștia în principate, și aceasta, voind să apăr pe Voinescu și Brătianu. Ieri îmi zicea Baligot că cît a fost locotenenta turcii erau siguri de români; pe urmă însă, căzînd locotenenta, sigur iar că ar fi ieșit alt guvern contra Turcii, dovadă la aceasta este Voinescu și Rusett care fac propagandă contra turcilor.

Prin urmare Turcia nu putea să dea românilor drepturi. Aceasta nu cred că fie sentimentele adevăraților turci, dar sunt ale celor mai mulți ce guvernă astăzi în Turcia. Am aflat că grecul de aici (tartorul) se hrănește cu ideea de a se face odată domn în Valahia sau în Moldova.¹ Aceasta explică îndestul vorbele amploiaților lor. Astfel fiind lucrurile, vezi bine că nu poci a mai dori d-a fi *attache*.² Trebuie să am bani, ca să slujesc fără leafă și să mă bucur de poziția mea. Și stare n-am; dar poci fi cu leafă la ambasadă: pentru toată lumea nu voi. Pe bietul Sefels³ îl tratează ca pe o slugă, trimițîndu-l muierea grecului să-i facă

comisioane. Să fie ambasadorul turc, ar fi altfel, dar grecii ăștia încă sînt nesuferiți. Cu bucurie însă aș dori un asemenea post la Londra unde ambasadorul e turc. Dacă poți fără să te coste osteneală și dacă aceasta s-ar putea face sigur fără să te refuze, atunci te rog fă-mi această treabă, însă cum zic pentru Londra.

Aștept cu nerăbdare să-mi răspunzi.

Salutații respectuoase m-meii Ghica.

Ce face Toto?'

Adio, adevărat amic,
Bolintineanu

6

26 genarie 1850, Paris

Iubite amice,

De cîteva săptămîni nu am nimic interesant a-ți seri și dacă astă dată chiar nu aș fi avut să te rog ceva, mai că nu-ți scriam, fiindcă nu aveam nimic a-ți spune. Iată *de quoi il sagit*.¹ D. Voinescu a făcut hîrtii către Reșid-pașa², știi în ce pricină (Voinescu mi-a spus că ți-ar fi scris). Această hîrtie va veni la Constantinopole recomandată și trimisă de ambasadorul turc de aici. Însă fiindcă acest din urmă nu prea iubește pe d. Voinescu, poate să se întîmple ori să nu o trimită sau să o trimită, dar să o recomande astfel încît în loc să-i facă bine, să nu-i facă mai rău. Pentru aceea eu te rog, de va fi cu puțință, să cercetezi dacă asemenea hîrtie o fi venit acolo și ce efect a făcut.

Despre frații cauzași, sunt liniștiți deocamdată. Deconfitura locotenenții la Brusa a opărit cu totul partida numită Eliade.

Noi, adică nu noi, ci cîțiva dintre noi, fac mereu la comisii, astfel cît a ajuns de rîs comisiile. Într-una din aceste comisii se numi ca să reguleze chestiunea proprietății.

Respectuoasele mele salutațiuni m-meii Ghica.

Complimente la frații români.

Sincer amic,
Bolintineanu

Cu viitoarea ocazie cred că îți voi seri mai mult, sperînd în subiectul ce o să-mi dea cauzași.

7

6 fevr. 1850, Paris

Iubite amice,

Am primit scrisoarea ce mi-ai trimis. De la Brusa au venit o hîrtie cu mai multe suscripturi cerînd a se orîndui trei membri șefi ai emigrației etc. Eu cred că toate acestea nu sunt ah decît mijloace de a nu putea face niciodată nimic și a paraliza orice acțiune. Astfel mai bine aș voi să se facă un comitet secret. Aci ar intra chiar din moldoveni, și atunci ar fi lucrul mai puțin provincialist cum se pare acum, ba încă și alți români din alte părți ale României și apoi puind mîna pe moldoveni, vom avea și bani pentru comitet, căci numai ei sunt în stare a da bani. Români emigrați sunt săraci. Negri o să vie peste curînd la Paris. Poate a se forma acest comitet între trei persoane, și aceste trei să numească pe cine ar voi, și cu bani, să trimită în urmă com. pe cîți ar cunoaște buni, în deosebite părți pentru deosebite lucrări, cum în Transilvania etc. Astfel vom și pune aceasta în lucrare cu cea mai mare tăcere și comitez asupra-ți că o să primești. Scrie-mi.

Bălcescu se ceartă cu R[osetti] și Brătianu pentru comitetele ce se cer să facă cei de la Brusa. Acești din urmă pretind că în poziția noastră trebuie să *conspirăm cu jurnalele*. Nu știu cînd o să dobîndim tact și și seriozitate.

Îmi scrii despre socotelile comisii că nu trebuie să se tipărească, și îmi zici că o să-mi trimiți socoteala ce o ai regulat. Nu e pentru asta din urmă nici o trebuință, fiindcă în lista dată de Russet de cîți au avut bani ai statului, nu intri nici într-un chip, și toți știu că ceea ce ți se trimise la Const[antinopol] ca leafă, s-au întors statului prin seefstru ce ți s-a pus pe stare'. Așadar n-ai nici o grijă despre un lucru care nu te mai privește. Iar cît despre tipărit, au rămas a nu se mai tipări.

*Mes hommages respectueux à M-me
Ghica ?.*

Sincer amic,
Bolintineanu

Le 16 Mars 1850, Paris

Mon tres cher ami,

Je vous écris sous l'impression des élections qui cette fois-ci ont été favorables à la cause démocratique. Vive la république!

Il paraît que je me suis mal exprimé dans ma lettre lorsque je disais que vous n'êtes pas sur la liste des personnes qui ont des comptes à rendre. J'avais dit cela pour répondre à ce que vous me disiez que vos comptes sont prêts. Voilà tout. Mais laissons cela. Le projet de faire publier les comptes est tombé dans l'eau justement parce que nous en aurions fait du scandale.

Ici, les royalistes qui se donnent eux-mêmes le nom de modérés, sont au désespoir par suite du résultat des élections. L'armée, surtout, s'est montrée contre le g[ouvernement] par la presque unanimité du suffrage qu'elle a donné aux socialistes.

L'émigration valaque s'endort sur ses lauriers. On dirait qu'elle médite un grand coup, tant elle est silencieuse. Il n'y a que ce pauvre M. Eliade qui se trompa un temps: [il a] fait publier quelques brochures aux applaudissements de Mme. Delcaretto et Gradistiano. Il vient de publier le second volume des impressions d'un proscrit. On y reconnaît l'auteur par la forme du raisonnement et la hauteur du génie. Ce précieux ouvrage se trouva déposé à la librairie des frères Golesco et c-ia. Je vous avais écrit quelques lignes il y a un mois, à propos de Bourelly. Il vient de passer un autre examen, qui lui [valut] une nouvelle médaille. Il doit rester encore un an et demi à Paris, mais comme il a fini l'argent, il se verra forcé de retourner plus tôt et avant de terminer ses études. Répondez-moi, les Turcs ne voudront-ils lui donner 100 fr. par mois pour deux ans? Il s'engagerait à tout, pourvu qu'il ne soit forcé de s'arrêter au milieu de son chemin, et [de] perdre le fruit de cinq ans de travail. Vous encouragez le travail et le talent, surtout lorsqu'il y a si peu de Valaques qui travaillent et qui promettent quelque chose.

Salut à Toto qui connaît déjà plus des langues qu'il n'a de dents.

Votre dévoué,
Bolintineanu

Mille salutations de la part du jeune Marghiloman. Il vous aime beaucoup.

16 martie 1850, Paris

Mult iubitul meu prieten,

Îți scriu sub impresia alegerilor care de data aceasta au fost favorabile cauzei democratice. Trăiască republica!

Se pare că m-am exprimat rău în scrisoarea mea atunci când spuneam că **nu** ești pe lista persoanelor care au de dat seamă. Spuneam aceasta pentru a răspunde la ceea ce îmi spuneai că socotelile duminicale sînt gata. Iată tot. Dar să lăsăm asta. Proiectul de a publica socotelile a căzut baltă, pe bună dreptate, deoarece am fi făcut scandal.

Aici, regaliștii, care ei înșiși își dau numele de moderați, sînt disperați în urma rezultatului alegerilor. Armata, mai ales, s-a arătat împotriva guvernului prin aproape unanimitatea sufragiului pe care l-a dat socialiștilor.

Emigrația munteană se culcă pe laurii săi. S-ar spune că pregătește o mare lovitură, atît este de liniștită. Nu este decît acest biet dl. Eliade care se înșelă cînd a publicat cîteva broșuri în aplauzele d-nei Delcaretto și ale lui Grădișteanu. Acum a publicat al doilea volum din impresiile unui proscris. Recunoaștem aici autorul prin forma raționamentului și înălțimea geniului. Această prețioasă lucrare se găsește depusă la librăria fraților Golesco et c-ia. Îți scrisesem cîteva rînduri acum o lună, în legătură cu Bureli. Acum a trecut un alt examen, care i-a adus o nouă medalie. Trebuie să rămînă încă **un** an și jumătate la Paris, dar cum a terminat banii, se va vedea forțat să se întorcă mai devreme și înainte de a-și termina studiile. Răspunde-mi, turcii **nu** vor vrea să-i dea 100 fr. pe lună timp de doi ani? El se va angaja la toate, numai ca să nu fie forțat să se oprească la jumătatea drumului său și să piardă fructul a cinci ani de muncă. Dumneata încurajezi munca și talentul, mai ales atunci cînd sînt atît de puțini munteni care muncesc și care promit ceva.

Salutări lui Toto care cunoaște deja mai multe limbi decît are el dinți.

Al duminiciale devotat,

Bolintineanu

Mii de salutări din partea tînărului Marghiloman. Te iubește mult.

16 iunie 1850, Paris

Iubite amice,

Îți scriu și cu acesta ocaziune, cu toate că n-am multe a-ți zice.

Adrian de la Brusa îmi trimise o scrisoare ca s-o împărtășesc fraților de aici pentru organizarea despre care e vorba: vor și mai multe nu să aleagă un comitet. N-aș vrea aceasta, numai din pricina că nu aș vrea să se deziluzioneze bieții băieți de acolo care cred ca misie în numirea unui comitet. Dar să lăsăm acolo.

Eu voi să mă duc la Pesta. Bălcescu ți-o fi scris, poate, pentru ce. Daca nu ți-a scris, iată-o: A. G. mi-a scris că sunt fonduri la frații transilvăneni spre tipărirea unui jurnal român și că trebuie să mă duc să iau redacțiunea'. Aceasta mi s-a părut mai pozitiv și îndată ce voi avea bani, voi pleca. Atunci îți voi scrie ce politică *km* de gând să fac a lua această gazetă, și îți voi trimite și o manieră de scris cu care o să te zici, când oi fi acolo, de ceea ce vom face sau s-o face cu noi. Până atunci scrie-mi părerea ta asupra acestui lucru și mai ales ce cugeti despre opiniile acestui jurnal, căci voi, mai nainte de toate, ca el să fie cum am zice glasul nostru a câțiva care ne înțelegem.

Respectele mele m-me Ghica.

Pe micul Toto il sărută în locu-mi și-l întreabă daca mă ține minte.

Amic sincer,
Bolintineanu

Monsieur Ion Ghika
Constantinople

10

Le 26 J[uin] 1850, Paris

Cher ami,

Notre petite bruyante colonie Moldo-Valaque s'est reume le 23 du courant pour portes des toasts aux dieux de la revolution, en nombre de 27 sacrificeurs, excellents buveurs et plus ou moins bons patriotes. Ils ont bu à la Roumanie et puis à la sante de Winterhalder. Brătianu/e *grand* a tenu un discours et Rosetti en a pris des mots. Quant à moi, je me suis abstenu d'assister au banquet, pour cause de reaction.

Mme" la princesse Aurelie Ghika, autrefois Mme Grasset, enfant de la rue St. Lazare, vient de faire paraître une brochure sous le titre de *Valachie moderne*², ouvrage fort amusant par le

coloris serieux, les phrases bilingues, le nouveau langage psychologique et surtout son style elegant et coulant comme un coupe de remise. Je lui ai deja fait une reponse à pen pres dans le genre suivant.

L'auteur part pour la Valachie, descend à Giurgevo, d'ou il prend la route de Bucarest à travers une foule de croix de bois qui bordent le chemin. Alors elle s'adresse à son mari, livre savant, comme Dante à l'ombre de Virgile, qui le conduisait par tous les coins du paradis, et lui demande la cause de ces monuments. Une noble rougeur colore le front du noble cicerone, et prenant un air grave, [il] laisse tomber les paroles suivantes:

„La Valachie et la Moldavie formaient autrefois la moitie de l'empire dace, habite par ies Daces, peuple hebreux ou scandinave, que Trajan ou Romulus avait soumis à sa domination. Le bon empereur, suivant le systeme d'un savant russe Machiavel, avait fait peupler la Valachie de colonies roumaines. Ces colonies ont prospere, malgre les invasions des barbares. Les croix de bois que vous voyez sont elevees en memoire des barbares que nous avens tues, pour defendre notre sol. C'est le poeme epique de notre nation". Et l'auteur decrit dans sa brochure: „Depuis Giurgevo jusqu'à Bucarest on ne voit que des croix de bois oii sont enterres les ossements des emigrations barbares, trace du passe, poeme epique des nations."³

Mais, Madame, votre cicerone vous a trompe, trompe par amour pour son pays. Car les croix sont de deux especes. Des croix portent l'image de quelque saint que la veneration du pays a fait elever pour rappeler à l'esprit des voyageurs l'idee de Dieu; et d'autres, elevees depuis le ravage de la peste et du cholera, ces deux fleaux qui ont seme les champs'd'ossements des malheureux.

Mais suivons la gracieuse voyageuse lorsqu'elle fait son entree dans Bucarest. Elle attend qu'on vint !ui presenter les chefs de la ville, qu'on fasse sonner les cloches; mais helas ! rien de tout cela ! car Bucarest est en pleine revolution, et les revolutionnaires, monstres barbares, sont trop betes pour apprecier la beaute.

L'auteur entre dans la ville. Il est frappe à la vue des cocardes, des drapeaux tricolores etc. La livree de carnaval, dit-il, qu'il avait laisse à Vienne, avait passe en Valachie. Cependant il a cru dans la conviction du poete Eliade qui se trouvait etre le chef des autres saltimbanques, parce que, ajoute-t-il, un poete avait joue le meme role en France, et parce que ces joueurs de

93

cordes conservent leur origine meme dans l'habitude saltimbanque. Honneur done au poete que l'auteur protege. Quant aux autres revolutionnaires, poursuit-il, je ne [leur] attache pas grande importance, [ils] etaient des jeunes gens qui peuvent changer tres facilement.

Il ajoute: avoir l'esprit dans la tete, c'est toucher à la folie; l'avoir dans le coeur, c'est arriver à l'heroisme. Devinez donc quel est l'endroit ou la gracieuse princesse a-t-elle arrete son esprit?

„La liberte de la pensee etant supprimee en Valachie, les Valaques ne s'en trouvent que plus heureux.”

Madame, supposons que la censure etait etablie en France comme en Valachie; he bien ! nous aurions ete prives du bonheur de lire votre instructif et ingenieux ouvrage. [Cela] aurait ete dommage!

„Les femmes moldo-valaques sont musiciennes, mais elles ont le bon esprit de ne l'etre que pour elles et chez elles.” Elles font bien; pourquoi done, Madame, n'avez-vous pas profite de cet exemple avant de faire imprimer votre brochure?

„Les vieux boyards sont, en diplomatie, superieurs à Machiavel!” Pauvres boyards! ou pauvre Machiavel!

L'auteur decrit le chateau de Colentina, majorat de son mari, et il devient poete en parlant des differents uniformes militaires qui meublaient le salon de ce soit-dit chateau. Il nous parle de la chatelaine, Mme Marie Ghika qu'il compare à une fee à la main blanche. Une fee? Soit; mais c'est une fee qui pese quatre cent livres comme le boeuf gras de Paris, sans compter les dents.

Fuad-effendi' est beau et galant; mais ces deux qualites sont pour lui comme la reliure doree d'un livre savant et profond. Et pour nous donner un echantillon de son esprit, l'auteur parle de lui à tort.

Fuad, devant qui Ton demandait pourquoi le cholera qui sevisait alors à Paris, ne faisait de ravages sur les representants de la gauche, repondait: le cholera ne va pas sur la montagne! Mais qu'est-ce que c'est que ce Fuad, Madame? D'ou vient-il, qu'a-t-il fait? et que veut-il?

Il vient de Constantinople pour sauver la Valachie du communisme et il a fait danser quelques femmes que la jeunesse valaque avait abandonnees au repos. Suffit, suffit. A present

la chose se comprend. Le temps me manque de vous entretenir jusqu'à la fin, et je cesse.

Mes respectueuses salutation à Mme Ghika. Je lui ai ecrit la semaine passee.

Bolintineanu

26 i[unie] 1850, Paris

Dragă prietene,

Mica și zgomotoasa noastră colonie moldo-munteană s-a reunit la 23 ale curenteii pentru a ține toasturi zeilor revoluției, sacrificatorii au fost în număr de 27, excelenți băutori și mai mult sau mai puțin buni patrioți. Au băut în cinstea României și apoi în sănătatea lui Winterhalder.' Brătianu **cel mare** a ținut un discurs și Rosetti a reluat câteva cuvinte din el. Cît despre mine, m-am abținut de a asista la banchet, din cauza reacțiunii.

D-na prințesă Aurelia Ghica, fostă d-na Grasset, copil al străzii St. Lazare, a scos acum o broșură cu titlul de *Muntenia modernă*, lucrare foarte amuzantă prin coloritul serios, frazele bilingve, noul limbaj psihologic și mai ales prin stilul său elegant și curgător ca o caleașca de casă mare. I-am făcut deja un răspuns cam în felul următor.

Autorul pleacă în Muntenia, coboară la Giurgiu, de unde pornește spre București de-a lungul unei mulțimi de cruci de lemn care mărginesc drumul. Atunci ea se adresează soțului său, carte savantă, ca Dante la umbra lui Virgiliu, care îl conducea prin toate colțurile raiului, și îl întrebă care e rostul acestor monumente. O nobilă roșeață colorează fruntea nobilului cicerone și, luînd un aer grav, el lasă să-i cadă cuvintele următoare:

„Muntenia și Moldova formau altădată jumătatea imperiului dac, locuie de daci, popor evreu sau scandinav, pe care Traian sau Romulus îl supuseră sub stăpînirea sa. Bunul împărat, urmînd sistemul unui savant rus Machiavel, populase Muntenia cu clonii românești. Aceste colonii au prosperat, în ciuda invaziilor barbarilor. Crucile de lemn pe care le vezi sînt ridicate în memoria barbarilor pe care noi i-am ucis, pentru a apăra pămîntul nostru. Acesta este poemul epic al națiunii noastre.” Și autorul descrie în broșura sa: „De la Giurgiu pînă la București nu se văd decît cruci de lemn unde sînt îngropate osemintele emigrațiilor barbare, urmă a trecutului, poem epic al națiunilor.”

Dar, doamnă, ciceronele dumneavoastră v-a înșelat, înșelat de dragostea pentru țara sa. Căci crucile sînt de două feluri. Crucii purtînd imaginea unor sfinți pe care venerația țării le-a ridicat pentru a reaminti în cugetul călătorilor ideea de Dumnezeu; și altele, ridicate după ravajul ciumei și holerei, aceste două flagele care au semănat cîmpurile cu osemintele nefericiților.

Dar si urmăm pe grațioasa călătoare atunci cînd își face intrarea în București. Ea așteaptă să vină să i se prezinte șefii orașului, să se tragă clopotele, dar, vai! nimic din toate acestea! căci Bucureștiul este în plină revoluție și revoluționarii, monștri barbari, sînt prea proști ca să aprecieze frumusețea.

Autorul intră în oraș. Este frapat la vederea cocardelor, drapelurilor tri-colore etc. Livrea d; carnaval, spune autorul, pe care o lăsase la Viena, trecuse în Muntenia. Cu toate acestea el a crezut în convingerea lui Eliade, care ss întîmpla să fie șeful celorlalți saltimbanci, deoarece, adaugă el, un poet jucase același rol în Franța și acești jucători pe funii își păstrează originea lor chiar în obișnuințele de saltimbanci. Onoare deci poetului pe care autorul îl protejează. Cît despre ceilalți revoluționari, urmează el, nu le acord mare importanță, fiind oameni tineri care pot să se schimbe foarte ușor.

El adaugă: a avea capul pe umeri înseamnă să fii aproape nebun; să ascuți glasul inimii înseamnă să ajungi la eroism. Ghiciți deci glasul cărei părți a trupului îl ascultă grațioasa prințesă?

„Libertatea gîndirii fiind suprimată în Muntenia, muntenii sînt cu atît mai fericiți”.

Doamnă, să presupunem că cenzura ar fi instituită în Franța ca în Muntenia; ei bine! noi am fi fost lipsiți de fericirea de a citi instructiva și ingenioasa dumneavoastră lucrare. Ar fi fost păcat!

„Femeile moldo-muntene sînt muziciene, dar ele au bunul simț de a nu fi decît pentru ele și la ele.” Ele fac bine; de ce, doamnă, n-ați profitat de acest exemplu înainte de a publica broșura dumneavoastră?

„Bătrînii boieri sînt, în diplomație, superiori lui Machiavel!” Bieții boieri sau bietul Machiavel!

Autorul descrie castelul din Colentina, proprietate a soțului său, și devine poet vorbind de diferitele uniforme militare care mobilează salonul acestui așa-zis castel. Ne vorbește de castelana, d-na Maria Ghica, pe care o compară cu o zîină neprihănită. O zîină? Fie, dar este o zîină care cîntărește patru sute de livre precum un vițel gras de Paris, fără a număra și dinții.

Fuad-efendi' este frumos și curtenitor; dar aceste două calități sînt pentru el ca legătura aurită a unei cărți savante și profunde. Și pentru a ne da o probă de spiritul lui, autorul vorbește rău de el.

În prezența lui Fuad, cineva întreba de ce holera care bîntuia atunci la Paris nu făcea ravagii printre reprezentanții stîngii. El a răspuns : holera nu se leagă de montagnarzi!

Dar ce este acest Fuad, doamnă? De unde vine, ce-a făcut? și ce vrea?

Vine de la Constantinopol ca să salveze Muntenia de comunism și a făcut să danseze cîteva femei pe care tinerețea munteană le lăsase să se odih-

nească. De ajuns, de ajuns. Acum lucrul se înțelege. Timpul îmi lipsește ca să vă vorbesc de aceasta pînă la capăt și încetez.

Respectuoasele mele salutări d-nei Ghica. I-am scris săptămîna trecută.

Bolintineanu

II

Le 6 Milet 1850, Paris

Mon cher ami,

Voici une lettre que je vous avais ecrite la semaine passee, une lettre qui est restee sur ma table jusqu'aujourd'hui ou mon etourdissement me l'avait cachee. Je ne vous dirai rien sur notre petite colonie. Elle est devenue siencieuse depuis le fameux banquet ou le fameux Bratiano a tenu un fameux discours. Il parait qu'elle pense encore aux paroles de notre orateur.

Les Moldo-Valaques arrivent à Paris pour trepasser; nous en avons deja une execution des deux sexes, une Moldave s'est empoisonnee pour un Francais; une Francaise vient de faire la meme chose pour un Moldave. Il y a eu des blesses, mais comme dans le duel de Floresco, personne n'a ete tue. Cela nous fera connaitre à Paris. Aussi, en ma qualite de patriote, je suis fier de nos concitoyens.

Si vous voulez savoir quelque chose sur moi, je ne puis vous ecrire autre chose que ces deux mots: je m'ennuie!

Ecrivez-moi plus souvent; cela me console.

Tout devoue,

Bolintineanu

J'embrasse mille fois le petit Toto — mais de loin, car d'apres ce que vous m'avez dit de sa main, je crandrais de l'approcher.

6 iulie 1850, Paris

Dragul meu prieten,

Iată o scrisoare pe care ți-o scrisesem săptămîna trecută, o scrisoare care a rămas pe masa mea pînă astăzi, unde zăpăceala mea o ascunsese. Nu-ți voi spune nimic despre mica noastră colonie. A devenit tăcută după faimosul

banchet unde faimosul Brătianu a ținut un faimos discurs. Se pare că ea gîndește încă la cuvintele oratorului nostru.

Moldo-muntenii vin la Paris pentru a muri. Avem deja un exemplu pentru fiecare sex, — o moldoveancă s-a otrăvit pentru un francez; o franțuzoaică a făcut același lucru pentru un moldovean. Au fost și răniți, dar ca în duelul lui Florescu, nimeni n-a fost omorît. Asta ne va face cunoscuți la Paris. Astfel, în calitatea mea de patriot, sînt mîndru de concetățenii noștri.

Dacă vrei să știi ceva despre mine, n-aș putea să-ți scriu altceva decît aceste două cuvinte: mă plictisesc!

Scrie-mi mai des; asta mă consolează.

Devotatul tău,
Bolintineanu

îmbrățișez de mii de ori pe micul Toto — dar de departe, căci după ce mi-ai spus despre mîna sa, mi-ar fi frică să m-apropii de el.

12

Le 16 Jfuillef] 1850, Paris

Mon cher ami,

J'ai recu vos deux lettres. Par la premiere vous m'annoncez le depart d'Ionesco, Ioranu et leur cheval pour la Dobrogea, ainsi que leur projet de conquete. Je ne connais que trop le fameux duel entre Bfălcescu] et T[ell]. On a eu soin de me cmmuniquer le proces verbal.

Je suis malade depuis quelque temps â cause de la vie sedentaire que je mene et surtout â cause de la mauvaise nourriture. Mais cela passera avec la pauvrete.

Je m'occupe serieusement d'ecrire l'histoire de la decadence de l'empire ottoman', seconde par M. Trianon, qui m'a prie de vous faire ses compliments. Je vais envisager la question de la maniere suivante: quelles sont les causes de la decadence de l'empire? Sont-elles la religion, la corruption des moeurs, Favilissement des grands etc. comme plusieurs l'ont pretendu? Je prouve qu'il n'y a rien de tout cela, en demontrant que la corruption des moeurs chez les Turcs commence avec leur histoire et que les Turcs avaient envahi une pârție de l'Europe, que les vices

qui pesent aujourd'hui sur eux etaient tout aussi grands du temps de leur grandeur.

J'attribue done la cause de cette decadence â leur politique basee sur le principe des sages qui est *attendre tout du benefice du temps*. Cette politique qui peut etre utile â certaines nations civilisees, a ete funeste pour les Turcs, car une nation ne peut exister qu'â la condition d'etre forte par les armes ou d'etre eclairee, et les Turcs, nation non eclairee, ne pouvaient exister que par les armes. Quant â la conclusion, je vais leur prouver qu'il n'y a qu'une seule politique bonne â suivre, celle de donner aux peuples qui composent cet empire plus de libertes que la Russie pourrait leur promettre, ce qui ne serait pas beaucoup, et de prendre l'initiative et se mettre â la tete des nations civilisees de l'Orient. ^ Leon, le colonel Moldave, et le jeune Varnav Costin sont MI Paris. Negri ne vient pas. M. Odobesco' doit arriver aujourd'hui. Eliade se trouve presque abandonne par se meilleurs amis qui commencent â voir clair.

Quant â la nouvelle que vous me donnez de la non reussite aupres du ministere, je vous laisse maitre absolu d'agir comme vous voulez; mais je pense que nous n'aboutirons â rien par ces gens lâ. Vous me laissez voir, en parlant de l'arrivee de Mme Mavro³, une tres grande joie; cela ne m'a pas surpris. Cependant j'approuve beaucoup ces sentiments.

Vous savez, peut-etre, que votre tante Mme Campineano (autrefois Mme Otethelechanu) se trouve â Paris.

Je n'ai rien [d']autre chose â vous dire, sinon que le projet de faire paraitre le journal est tombe dans l'eau.

Ecrivez-moi quelque chose sur Toto. Ce gaillard m'interesse beaucoup. Dites-moi s'il a quelque disposition de devenir poete. Je m'en chargerai de lui enseigner l'art de faire des vers.

J'ecris â Mme Ghika.

Votre ami devoue,
Bolintineanu

P.S. Kogălniceanu a donne sa demission.⁴

16 ifulie] 1850, Paris

Dragul meu prieten,

Am primit cele două scrisori ale dumatile. Prin prima mă anunți plecarea lui Ionescu, Ioranu și calul lor în Dobrogea, potrivit proiectului lor

de cucerire. Eu cunosc mai mult decât aş vrea faimosul duel dintre Bjalcescu] şi T[ell]. S-a avut grijă să-mi comunice procesul-verbal.

Sînt bolnav de cîtva timp din cauza vieţii sedentare pe care o duc şi mai ales din cauza hranei proaste. Dar aceasta va trece odată cu sârăcia.

Mă ocup în mod serios să scriu istoria decăderii Imperiului Otoman,¹ ajutat de dl. Trianon, care m-a rugat să-ţi transmit complimentele sale. Voi înfăţişa problema în felul următor : care sînt cauzele decăderii imperiului? Sînt ele religia, corupţia moravurilor, înjosirea celor mari etc., aşa cum mai mulţi au pretins? Voi dovedi că nici una dintre aceste variante nu este ade-vărată, demonstrînd că, la turci, corupţia moravurilor începe cu istoria lor, de pe vremea cînd turcii invadaseră o parte din Europa, că viciile care apasă astăzi asupra lor erau la fel de mari şi pe vremea măreţiei lor.

Atribui deci cauza acestei decăderi politicii lor bazate pe principiul înţeleptilor care este: a aştepta totul de la binefacerile timpului. Această politică ce poate fi utilă anumitor naţiuni civilizate a fost funestă pentru turci, căci o naţiune nu poate exista decît cu condiţia de a fi puternică prin arme sau de a fi luminată, şi turcii, naţiune neluminată, nu puteau exista decît prin arme. Cît priveşte concluzia, le voi dovedi că nu există decît o singură politică bună de urmat, aceea de a da popoarelor care compun acest imperiu mai multe libertăţi decît Rusia ar putea să le promită, ceea ce nu va fi mult, şi de a lua iniţiativa de a se pune în fruntea naţiunilor civilizate ale Orientului.

Leon, colonelul moldovean, şi tînărul Vîrnav Costin sînt la Paris. Negri nu vine. Dl. Odobescu² trebuie să sosească astăzi. Eliade se află aproape părăsit de cei mai buni prieteni ai săi, care încep să vadă limpede.

Cît priveşte vestea pe care mi-o dai despre insuccesul de pe lîngă minister, te las stăpîn absolut de a acţiona cum vrei; dar mă gîndesc că nu vom reuşi să ajungem la nimic prin acei oameni. Mă laşi să vad, vorbind despre sosirea d-nei Mavro³, o foarte mare bucurie; aceasta nu m-a surprins. În acelaşi timp aprob mult aceste sentimente.

Ştii, poate, că mătuşa dumitale, d-na Cîmpineanu (altădată d-na Oteleşanu), se află la Paris.

N-am altceva să-ţi spun, afară de faptul că proiectul de a face să apară ziarul a căzut baltă.

Scrie-mi cîte ceva despre Toto. Acest voinic mă interesează mult. Spune-mi dacă are ceva înclinaţie să devină poet. Mă voi însărcina să-l învăţ arta de a face versuri.

Scriu d-nei Ghica.

Prietenul dumitale devotat,
Bolintineanu

P.S. Kogălniceanu şi-a dat demisia.⁴

Le 26 Aoîit 1850, Paris

Mon cher ami,

Nous avons lu dernièrement dans le journal *La Ligue des peuples*, sous la roubrique de Bucarest, un article oii vous etes traité d'agent russe¹, dans les termes suivants:

„Le gendre du general Mavros et le neveu de Campineano qui se trouve à Constantinople comme agent secret de la Russie, avait fait des efforts aupres des detenus valaques de Brousse pour les determiner à prendre part dans une conspiration contre les Turcs.”

On ajoute que vous avez deja envoye vos emissaires en Transylvanie etc.

Cet article a fait une impression si forte sur les jeunes gens d'ici, que dans le premier moment nous avons voulu aller chez Eliade et lui donner une paire des soufflets; d'autres ont voulu tirer le gerant du journal par-devant les jures, si toutefois celui-ci refuserait de faire inserer dans son journal une defense ecrite et signee par plusieurs Valaques que nous avons eu l'intention de lui envoyer. Mais reflechissant mieux, j'ai trouve que la meilleure chose serait de ne rien faire, et [de] laisser que la calomnie tombe d'elle-meme, tandis qu'en faisant du bruit nous aurions fait la reputation du journal et donne une valeur à cette calomnie. Trianon a ete le premier à adherer à cette proposition. Je suis convaincu d'avance que vous-meme vous aimez mieux cela. Du reste, nous ne pouvions rien faire avânt de savoir quelle est votre idee lâ-dessus.

Pantazaky², à qui j'avais recommande la prudence, emporte par une juste et honorable colere, s'est rendu chez Eliade [pour] lui demander raison des propos et calomnies qu'il ne cessa pas de tenir à votre compte. A cette apparition inattendue, le roi des Roumains fait le signe de la croix, s'arrache le sein et jure sur ses enfants et sur la reine sa femme que ce n'est pas lui qui a ecrit cet article. Pantazaky quitte le roi des Roumains, va chez le gerant du journal en question, dans l'espoir que celui-ci lui nommerait l'auteur de l'article ou le fournisseur des nouvelles qu'on pretendait etre arrivees de Bucarest. Il somme le gerant de lui montrer les lettres. Celui-ci, contre tout, repond qu'il

est prêt à recevoir dans son journal une réponse, mais à condition que ce soit une preuve contraire de ce qu'on vous accusait, une preuve comme quoi l'accusation n'était fondée. Quant à moi, je n'ai pas approuvé la conduite de Pantazaky, dont je prévoyais le résultat dès le commencement.

Voilà oii nous en sommes, c'est-à-dire réduits à garder le silence.

Après cela, si je savais que vous aviez adhéré à la proposition de tirer le gerant du journal par-devant les jurés, je l'aurais fait. Mais je vous répète qu'une telle conduite n'aurait servi qu'à faire un nom au journal.³

L'auteur de cet article n'est autre qu'Eliade. Zatriano et Magheru étant allés chez Eliade, trois jours avant que cet article ne soit imprimé, celui-ci leur a tenu un discours qui ne renfermait autre chose que le contenu de l'article en question; seulement, dans son discours il désignait vos émissaires partis pour la Transylvanie sous les noms d'Alexandre Golesco et Bratiano.

Je suis sûr que cet article, enrichi d'autres commentaires, est déjà envoyé à Rechid-pacha à Constantinople et connu à Vienne.

Le secrétaire intime d'Eliade, du reste le seul Valaque qui lui reste encore attaché ici à Paris, est Gradistiano. Le pauvre homme est mort lui-même sous les coups qu'il croyait vous envoyer. S'il continue cette honorable lutte, je suis sûr qu'il finirait tout à fait de se perdre dans l'esprit de tous les hommes honnêtes et intelligents.

Il a voulu vous faire la réputation d'un agent russe, il a fini par se faire connaître comme calomniateur. Il a voulu en même temps, croyant tirer une vengeance contre les jeunes gens de Brousse qui ont refusé de lui envoyer encore de l'argent, les montrer aux Turcs disposés de prendre part à un mouvement russe dans le pays, par suite de leurs relations avec vous.

Je crois que vous ferez bien d'écrire à Brousse à tous ces jeunes gens en leur faisant savoir cette nouvelle calomnie et en leur demandant de déclarer Eliade comme un calomniateur, et en lui défendant en même temps d'écrire ou de faire quelque démarche au nom de l'émigration. Une pareille déclaration sera couverte même ici de nos signatures.

Vous m'écrivez que je puis compter sur vos cent ducats, si je vais en Autriche pour faire paraître le journal. J'y compte.

Mais je ne puis partir avant d'avoir reçu de mon beau-frère l'argent du voyage.

Je vous avais écrit dans le temps que je travaille à faire un ouvrage sur la Turquie; il est déjà terminé.

À propos, il y a ici des jeunes gens Valaques comme Teulesco, Teologo, Voinesco, Iscovesco et autres, que le manque des moyens pour vivre, [fles] a réduits dans la position de prendre deux résolutions: la *mendicite* ou la *Seine*.

Les Turcs, si généreux ordinairement envers les révolutionnaires Valaques qui leur sont recommandés par l'ambassadeur russe, eux qui démentent dit-on de donner à Tell et Eliade 160 mille piastres pour payer leur [...] et 3 000 piastres par mois, pourquoi ne veulent-ils pas venir en aide à ceux qui, faute de la protection russe, ne savent se recommander que par leurs sympathies pour la Turquie?

Il faut faire quelque chose pour ces jeunes gens. Car au bout de compte ce n'est pas une bonne manière de s'attacher les Valaques, en les deportant et en les laissant mourir de faim.

Pourquoi ne parlez-vous pas à ces messieurs? Car outre la misère dans laquelle se trouvent ces pauvres diables, mais on commence déjà à croire ici, que ce n'est pas qu'ils soient malheureux, mais parce qu'ils sont médians, voleurs etc., qu'il ne payent leurs [...]. Veres vient de partir subitement, laissant des créanciers, tailleurs, serviteurs d'hôtels, chemisiers, cordonniers etc. Teologo va partir ces jours-ci pour son château de Clichy. Teulesco manque d'habit et bottes pour sortir, Voinesco ne mange que deux fois par semaine. Quant à Timoleon Paleologo je crois qu'il se nourrit de feuilles et de racines, tant il est devenu irrécouvrable. Ce n'est pas là la pauvreté, c'est la plus grande misère, ce qui est presque la mort. Quant à ceux qui ont quelque fortune, parmi les Valaques d'ici, il ne faut pas en compter; ils sont incapables de leur venir en aide. Aussi, s'il ne sont pas encore morts, [c'est] grâce à la générosité des Français.

Bratiano, Rosetti, Balcesco et Malinesco vont faire paraître un journal valaque. Ils m'ont proposé d'y prendre part, mais j'ai refusé, parce que je ne conçois par un journal sans abonnés, ça me fait le même effet qu'un théâtre sans spectateurs, et je vais mieux faire imprimer des brochures (si Ton a la manie d'écrire toujours) que de parler dans le désert.⁴

Parce que le gouvernement autrichien me permet de rester à Peste et de faire imprimer un journal, mais j'ai des grandes espé-

ranees dans une telle entreprise, et j'y tiens d'autant plus que vous-meme, vous paraissez y tenir beaucoup.

Mme Laura Paleologue qui vient de partir pour Bucarest, nous a dit que Mme Golesco (Zoe) a recu du hospodar une gratification de mille ducats. Cela m'a paru impossible. Si vous en savez quelque chose, écrivez-moi; mais je n'y mets aucune foi, connaissant trop les sentiments de cette dame, et j'arrive mieux [a] croire que c'est une calomnie.

Parmi les nouveaux arrives de Bucarest on compte Alex. Calinesco, N. Balcesco, Gherman le negociant serbe, le fameux Paleologo et autres.

À present parlons de Toto. Que fait-il? et combien de langues parle-t-il jusqu'à present? Tenez, je parie qu'il sait plus que Marine. A propos de Marine, demandez-lui si la trãite tiree sur mon beau-frere a-t-elle ete payee? et si cette liquidation l'encourage-t-elle de m'avancer encore une somme de 30 ducats? On m'a dit qu'il etait parti pour le pays, mais, comme on lui a refuse l'entree, il est retourne à Constantinople.

À Mme Ghika je viens d'ecrire, ainsi qu'à Catargi.

Salut et fraternite,
Bolinteanu

Ici les affaires commencent à choquer.

26 august 1850, Paris

Dragul meu prieten,

Am citit de curînd în ziarul *La Ligue des peuples*, la rubrica Bucureștu un articol unde ești făcut agent rus,¹ în termenii următori:

„Ginerele generalului Mavros și nepotul lui Cîmpineanu, care se află la Constantinopol ca agent secret al Rusiei, făcuse eforturi pe lângă deținuții munteni din Brusa pentru a-i determina să ia parte la o conspirație contra urcilor.”

Se adaugă că ai trimis deja emisarii dumitale în Transilvania etc.

Acest articol a făcut o impresie așa de puternică asupra celor tineri de aici, încît în primul moment noi am vrut să mergem la Eliade și să-i dăm o pereche de palme; alții au vrut să-l aducă pe girantul ziarului în fața juraților, dacă totuși acesta ar refuza să insereze în ziarul său o apărare scrisă și semnată de mai mulți munteni, pe care am avut intenția să i-o trimitem.

Dar gîndind mai bine, am găsit că cel mai bun lucru va fi de a nu întreprinde nimic și de a lăsa calomnia să cadă de la sine, în timp ce făcînd zgomot am fi făcut reputația ziarului și am fi dat importanță acestei calomnii. Trianon a fost primul care a aderat la această propunere. Eu sînt convinși dinainte că dumneata însuși preferi aceasta. În rest, nu putem să facem nimic înainte de a ști care este ideea dumitale asupra celor de mai sus.

Pantazachi,² căruia îi recomandasem prudența, mînat de o dreaptă și onorabilă mînie, s-a dus la Eliade pentru a-i cere socoteală de vorbele și calomniile pe care nu înceta să le arunce în seama dumitale. La această apariție neașteptată, regele românilor face semnul crucii, își smulge pieptul și jură pe copiii săi și pe regina soția sa că nu el este acela care a scris acest articol. Pantazachi părăsește pe regele românilor, merge la girantul ziarului în chestiune, în speranța că acesta îi va numi pe autorul articolului sau pe furnizorul veștilor despre care se pretinde a fi sosit de la București. Îl somează pe girant să-i arate scrisorile. Acesta, dimpotrivă, răspunde că e gata să primească în ziarul său un răspuns, dar cu condiția ca acesta să fie o probă contrarie a ceea ce te-a acuzat, o dovadă cum că acuzația nu era întemeiată. În ce mă privește, n-am aprobat conduita lui Pantazachi, al cărei rezultat îl prevăzusem de la început.

Iată unde am ajuns, adică reduși la tăcere.

În fond, dacă știam că ai fi aderat la propunerea de a aduce pe girantul ziarului înaintea juraților, așa fi făcut-o. Dar îți repet că o asemenea conduită n-ar fi servit decît a face renume ziarului.³

Autorul acestui articol nu este altul decît Eliade. Zatrianu și Magheru mergînd la Eliade, cu trei zile înainte ca acest articol să fie tipărit, el le-a ținut un discurs care nu cuprindea altceva decît conținutul articolului în cauză; însă, în discursul său indica pe emisarii dumitale plecați în Transilvania sub numele de Alexandru Golescu și Brătianu.

Sînt sigur că acest articol, îmbogățit cu alte comentarii, a fost deja trimis lui Reșid-pa.șă la Constantinopol și este cunoscut la Viena.

Secretarul intim al lui Eliade, de altfel singurul muntean care îi rămîne atașat încă, aici la Paris, este Grădișteanu. Sărmanul om a murit el însuși sub loviturile pe care credea să ți le dea. Dacă el continuă această onorabilă luptă, sînt sigur că va sfîrși prin a dispărea cu totul din spiritul tuturor oamenilor cinstiți și inteligenți.

El a vrut să-ți facă reputația de agent rus, dar a sfîrșit prin a se face cunoscut drept calomniator. El a vrut în același timp, crezînd că poate să se răzbune pe tinerii din Brusa care au refuzat să-i mai trimită bani, să-i arate turcilor gata de a lua parte la o mișcare rusească în țară, ca urmare a legăturilor lor cu dumneata.

Cred că vrei face bine să scii la Brusa tuturor acestor tineri, făcându-le cunoscută această nouă calomnie și cerându-le să-l declare pe Eliade calomniator, și interzicându-i totodată să scrie sau să facă vreun demers în numele emigrației. O asemenea declarație va fi acoperită chiar aici de semnăturile noastre.

Îmi scii că pot conta pe o sută de ducați de la dumneata, dacă merg în Austria pentru a scoate ziarul. Am de gând să fac asta. Dar nu pot pleca înainte de a fi primit de la cumnatul meu banii de drum.

Îți scrisesem cândva că pregătesc o lucrare despre Turcia; este deja terminată.

Apropo, sînt aici tineri munteni ca Teulescu, Teologu, Voinescu, Iscovescu și alții, pe care lipsa mijloacelor de trai i-a adus în situația de a nu mai avea decît două soluții: *cerșetoria* sau *Sena*.

Turcii, atît de generoși în mod obișnuit față de revoluționarii munteni care le sînt recomandați de către ambasadorul rus, se spune, deși ei dezmint, că dau lui Tell și Eliade 160 mii piaștri pentru a plăti [...] și 3000 piaștri pe lună. De ce n-ar voi ei să vină în ajutorul celor care, în lipsa protecției rusești, nu știu să se recomande decît prin simpatia lor pentru Turcia?

Trebuie făcut ceva pentru acești tineri. Căci, la urma urmelor, acesta nu este un bun mod de a atrage simpatia muntenilor, deportîndu-i și lăsîndu-i să moară de foame.

De ce nu vorbești dumneata acestor domni? Căci nu numai că acești bieți nenorociți se zbat în mizerie, dar unii încep deja să creadă pe aici că ei n-ar fi atît de nefericiți, ci fiindcă ei sînt răi, hoți etc., nu-și plătesc [...]. Vereș a plecat subit, lăsînd neplătiți creditorii, croitorii, servitorii de hoteluri, lenjerese, cizmari etc. Teologu va pleca în aceste zile la castelul său de la Clichy. Teulescu n-are haină și cizme ca să iasă, Voinescu nu mănîncă decît de două ori pe săptămîna. Cît privește pe Timoleon Paleologu cred că se hrănește cu frunze și rădăcini, atît a devenit de nerecunoscut. Acolo nu e sărăcie, ci cea mai mare mizerie, ceea ce e aproape moartea. Cît privește pe cei care au oarecare avere, printre muntenii de aici, nu trebuie să contăm pe ei; sînt incapabili de a veni în ajutorul lor. Dacă ei nu sînt încă morți, asta se datorește generozității francezilor.

Brătianu, Rosetti, Bălcescu și Mălinescu vor să scoată un ziar muntean. Mi-au propus să iau și eu parte, dar am refuzat, deoarece nu concep un ziar fără abonați, ceea ce îmi face aceeași impresie ca un teatru fără spectatori, și mai bine voi tipări broșuri (dacă avem mania de a scrie mereu) decît să vorbesc în deșert.'

Deoarece guvernul austriac îmi permite să rămîn la Pesta și să scot un ziar, am mari speranțe într-o astfel de antrepriză și țin la aceasta cu atît mai mult cu cît și dumneata însuși pari a ține.

D-na Laura Paleologu care tocmai a plecat spre București, ne-a spus că d-na Goleșcu (Zoe) a primit de la domnitor o gratificație de o mie de ducați. Dacă știi ceva, scrie-mi; dar n-am nici o încredere, cunoscînd prea mult sentimentele acestei doamne și cred mai curînd că este o calomnie.

Printre noii sosiți din București se numără Alex. Călinescu, N. Bălcescu, Gherman negustorul sîrb, faimosul Paleologu și alții.

Și acum să vorbim de Toto. Ce face? și cîte limbi vorbește pînă acum? Iată, pariez că știe mai multe decît Marin. Apropo de Marin, întrebă-l dacă polița emisă pe numele cumnatului meu a fost plătită? și dacă această lichidare îl încurajează să-mi avanseze încă o sumă de 30 ducați? Mi s-a spus că era plecat în țară, dar, cum i s-a refuzat intrarea, s-a întors la Constantinopol.

D-nei Ghica tocmai i-am scris, ca și lui Catargi.

Salutare și frăție,

Bolintineanu

Aici, treburile încep să se complice.

14

Le 16 Octobre 1850, Paris

Mon cher anii,

Je viens d'expedier à Constantinople, à l'adresse de Catargi, deux manifestes au peuple roumain. L'un est du comite revolutionnaire et l'autre de la lieutenance premiere, signe Eliade. Le dernier est tres amusant, à force d'etre insolent, tres comique, à force d'etre serieux, et d'un francais si correct que ce pauvre Pascal en est enfonce. Tuer la tete du dragon — a tăia capul balaurului — traduction litterale, il voulait dire abattre la tete de l'hydre. Mais je ne veux m'arreter plus longtemps lâ-dessus. Je vous [l']envoie toutefois [pour] le lire lorsque vous chercherez une occasion de vous distraire, car j'appuie beaucoup sur ces mots: il est tres amusant!

Quant à l'autre appel, adresse ou manifeste, quoique beaucoup plus modeste, [il] ne manque pas de poser, et me rappelle le grand Napoleon, dans son testament.

Je me suis abstenu de le signer par la raison toute simple que je ne suis qu'un petit individu, sans credit dans le monde, absolument inconnu par ceux à qui j'aurais parle; de maniere que si j'avais signe, je me serais trouve dans la meme categorie et sur la meme ligne que le Floresco.

Cependant ces ms. m'en veulent beaucoup pour n'avoir pas voulu me rendre ridicule, je ne m'en plains pas.

À present revenons à notre projet. Je tiens plusque jamais de quitter Paris et d'aller en Autriche, soit à Peste, soit à Bukovine pour y mettre à execution le projet du journal'. Cependant l'argent que mon beau-frere va envoyer ne suffira qu'à payer mes dettes. Vous m'avez promis pour cette affaire 100 ducats, et j'y tiens, si vous pouvez m'avancer l'argent du voyage, je partirai tout de suite.

Si une fois lâ-bas, le gouvernement autrichien refuse de m'accorder la permission de faire imprimer cette feuille, alors j'aurai deux choses à faire, passer en Turquie, à Belgrade, comme vous l'avez dit, ou renoncer à ce projet, et aller en Transylvanie pour faire imprimer l'histoire de la revolution roumaine de 1848. C'est un ouvrage assez long que j'ai deja termine. J'y commence par faire un tableau de l'etat des principautes avant la revolution; j'y donne les portraits de plusieurs boyards, du hospodar Bibesco, [de] sa femme et [de] ceux de nos hommes de la revolution depuis Eliade jusqu'à Christophi. Vous-meme, vous y tenez votre page. Ne m'en voulez pas !²

Repondez-moi si vous pouvez m'avancer cet argent pour que je fasse mes preparatifs de voyage et me munisse de lettres de recommandation pour le ministere de Vienne.

L'Autriche depuis quelque temps voit avec inquietude la marche de l'influence russe en Transylvanie et chez les Slaves, aussi, tout en faisant semblant de ne rien faire pour detruire cette influence. Elle verrait avec joie une feuille qui conseillerait aux Valaques à briser leur idole moscovite.

Mes salutations à Mme votre epouse et vous lui direz que la paresse est la mere des âmes delicates et nobles.

Salut et fraternite,
votre ami devoue,
Bolintineanu

Dragul meu prieten,

Acum am expediat la Constantinopol, pe adresa lui Catargi, două manifeste către poporul român. Unul este al comitetului revoluționar și altul al locotenentei supreme, semnat de Eliade. Ultimul este foarte amuzant prin insolența sa, foarte comic de serios ce e, și de o franceză atât de corectă încât îl înfruntă și pe bietul Pascal aici. *Tuer la tete du dragon* — a tăia capul balaurului — traducere literală — *il voulait dire abattre la tete de l'hydre*. Dar nu vreau să mă opresc mai mult timp asupra celor de mai sus. Ți-l trimit totuși, pentru a-l citi atunci când vei căuta un prilej de a te distra, căci insist mult pe aceste cuvinte: este foarte amuzant!

Cît privește celălalt apel, adresă sau manifest, cu toate că e mult mai modest, este emfatic, și-mi amintește de marele Napoleon, în testamentul său.

Eu m-am abținut de a-l semna din motivul foarte simplu că nu sînt decît un individ mic, fără credit în lume, absolut necunoscut de cei cărora le-aș fi vorbit, încît dacă l-aș fi semnat, m-aș fi aflat în aceeași categorie și pe aceeași linie cu Florescu.

Totuși acești domni îmi reproșează că nu am vrut să mă fac ridicul; nu mă plîng de asta.

Și acum să revenim la proiectul nostru. Țin mai mult ca oricînd să părăsesc Parisul și să merg în Austria, fie la Pesta, fie în Bucovina, pentru a pune în execuție proiectul ziarului. Totuși banii pe care cumnatul meu mi-i va trimite nu vor ajunge decît ca să-mi plătesc datoriile. Mi-ai promis pentru această treabă 100 de ducați, la care țin, și dacă poți să-mi avansezi banii de drum, voi pleca îndată.

Dacă odată ajuns acolo, guvernul austriac refuză să-mi acorde permisiunea de a tipări această foaie, atunci voi avea două lucruri de făcut, să trec în Turcia, la Belgrad, cum mi-ai spus, sau să renunț la acest proiect și să merg în Transilvania pentru a tipări istoria revoluției românești de la 1848. Este o lucrare destul de lungă pe care am terminat-o deja. Încep prin a face un tablou despre starea principatelor înainte de revoluție; aici dau portretele mai multor boieri, al domnitorului Bibescu, al soției sale și ale acelor oameni ai revoluției de la Eliade pînă la Christophi. Este o pagină chiar despre dumneata. Nu te supăra !²

Răspunde-mi dacă poți să-mi avansezi acești bani, ca să fac pregătirile de drum și să mă înarmeze cu scrisori de recomandare pentru ministerul din Viena.

De cîta timp Austria privește cu neliniște evoluția influenței rusești în Transilvania și la slavi, de asemenea, prefăcîndu-se a nu face nimic pentru

'truge această influență. Ea ar vedea cu bucurie o foaie care ar sfătui munteni să spargă idolul lor moscovit.

Salutările mele soției dumitale și-i vei spune că lenea este mama sufletelor delicate și nobile.

Salutare și frăție,
al dumitale prieten devotat,
Bolintineanu

15

16 iulie 1851, Paris

Cu vie mulțumire am primit scrisoarea ce mi-ai adresat. Eu nu ți-am mai scris din mai multe cauze, și cea mai întâi este necazurile ce am cercat cu creditorii mei, acei fii obraznici ai aurului.

Acum mai răsuflu, nu că poziția s-ar fi îmbunătățit, dar pentru că m-am dat cu acești *englezi*, cum și cu ideea de a fi sărac.

Îmi scrii că te-ai lăsat de gândul de domnie. Cu toate că este o glumă, dar sunt sigur că or să se afle mulți din *burgravi* sau *ulemale*, cărora acest cuvânt le-ar face alt efect ca mie. Ce vrei? astfel este lumea, cu vicisitudinile ei!

Pe aici certele a mai conținut între *burgravi*. Numai Eliade a scris o carte a revol. prin care toți au o parte, și nu ești cruțat.'

Dar crede-mă, aceste lucruri s-au trezit și nu se mai citesc decât de cei ce nu știu să-și petreacă timpul mai bine.

Negri, Alecsandri, m-me Catherine Negri se află aici în Paris. N. Bălcescu e bolnav de pept.

O numeroasă colecție a venit din principate. Cantacozin, caimacamul, Gigiță, la baronne Rucman, m-me Vacaresco, Bibesco, femeia lui Știrbei, cu o numeroasă suită.

Coroana a ajuns la Paris o zi înainte, cu *train* special.

N. Crețulescu ține cheltuiala. O cucoană din suita domnească a furat o bonetă, pentru care a vrut să o trimită la St. Lazare. O adevărată invazie de barbari, în număr de 200. Unii merg pe la cafenele și se desculță, alții se bat pe pod, sparg sticle și pahare, se judecă la tribunale etc., etc.

Este descurajetor a-i vedea; însă, spre răsplătire, avem pe amicii noștri spre exemplu Alecsandri, Negri și m-me C. Negri care este o femeie plină de calitate, modestă și bine crescută.

Acum, să revin la mine. Aveam de gând, cum știi, să merg în Austria; dar nu mai lasă nici un român pe acolo, și aceasta după o poruncă a lui Știrbei sau Ioanid către împăratul nemțesc!'

Ieri se adunară românii și aleseră alt comitet pentru aducerea junilor să învețe. Deschide-ți punga, că te va călca focul!

Arată m-meii Ghica respectuoase sărutări de mîni. I-am scris de vreo două ori și nu mi-a răspuns; i-am trimis și un album de poezii; nu știu de la primit. Recheamă-mă la suvenirea rotundului Toto despre care am auzit că știe limbi peste limbi.

Cu altă ocazie îți voi scrie mai multe.

Adevărat prieten,
Bolintineanu

Constantinople
Turquie
Monsieur Jean Ghika
Pera, hotel d'Angleterre

16

23 septem./5 octom. 1852

Iubite prietene,

Sîmbătă venii în munți unde se află Pădeanu, venii însoțit de un batalion de dame, cavaleri, cai și măgari. Aici se dete o masă mare și trecurăm seara înaintea unui foc homeric. De atunci mă aflu aici, prin văi și prin munți, trăind supt corturi ca părintele Abraham și Aaron din *Biblie*.

Persicele s-au trecut și nu mai este mijloc de a face colecția despre care era vorba; dar în locul aceștia am pus eu și Zanne inginerul pe Ghiță gîngavul, ce se află conductor la drum, să facă pentru m-me Ghica dulceața ce mi-a recomandat. Această dulceață, de se va face pînă mîne, o vom trimite împreună cu această scrisoare; iar de nu, cu vaporul celalt.

Pleșoianu scrisese părintelui popa Radu Șapcă, care se află și el supt cortul lui Aaron cu mine, că turcii a zis sus-numitului domn că nu pot să facă leafă popii Șapcă, dar nu pot nici să-l lase să plece din Brusa, unde îl socotește ca prins. Se vede că

aceasta este o măsură energică, inventată de ministrul actual, o nouă invenție ca să facă să moară de foame condamnații. Trebuie să fie ideea prințului Grigore Știrbei. Frații cauzași nu vor să ajute pe popa decât cu condiții ca să-l aibă în partida fiecăruia.

Dacă te întâlnești cu cineva din guvernă otomanicească, te rog vorbește de popa Șapcă, căci este nedrept și absurd să refuzeze omului aceea ce unui prizonier de război chiar nu i se refuză; iar dacă turcii n-au parale să ție un prizonier, atunci să-l lase să plece de aici undeva unde să poată câștiga hrana vieții; sau dacă nici asta nu se poate, apoi să-i ia capul, și pace. Nu văz nici o pricină pentru care să nu vrea să dea de mîncare unui arestat, afară numai dacă Aristarhi nu voiește să poruncească încă ministrului turcesc întru aceasta.

Apropo de greci, — am citit aici o broșură grecească făcută de Sutzu prin care zice să facă o Grecie din malurile Rusiei pînă la Nil și să aibă trei centruri: Atena pentru științe, Constantinopolul pentru guvernament și Ierusalimul pentru religie. Ce zice M. de La vaiete? Se vede că bietul autor și-a pierdut mințile, mai ales că pe noi ne ține de greci și că vrem să facem parte din acest imperiu imaginar.

Eu sunt dezesperat din pricina poziției mele, căci am primit o scrisoare din Paris de la creditorii ce nu i-am plătit încă. Aceasta mă face să mă gîndesc mai departe. O să îmbătrînesc pe la ușile unora și altora, fără poziție nici socială, nici demnitate de om independent. Toate acestea pentru patria care nici nu mă știe, nici vreun bine nu aștept de la ea. Te încredințez că sunt minute în care aș fi vrut să fi fost altfel crescut, ca să poci face, fără să roșesc de mine, ceea ce fac toți oamenii ceialți, aceia care mă numesc pe unul ca mine vagabond etc.¹ într-o zi însă am de gînd să tai nodul gordian.

Bolintineanu

P.S. Scrie-mi și mie cîte ceva și mai ales în pricina lui popa Șapcă.

Arată m-meii Ghica respectele mele.

Monsieur Jean Ghika

Bebek

[1856]

îmi pare foarte rău că nu am putut să vin să te văz la pornire. Cu toate acestea am rugat pe zeul călătoriilor și mai ales pe Neptun să te ducă sănătos către un țel care va fi de onoarea tuturilor românilor, ce trebuie să fie mîndri că au dat dintre ei un om demn d-a ocupa un loc și o poziție onorabilă în Turcia. Raletti ți-o fi scris despre cele ce s-a mai întîmplat pe aici, de cînd ai plecat. Pentru aceea nu-ți zic nimica. Vei fi aflat că Napoleon a născut un fiu, rege al Algerului, ceea ce, dupe logica naturală, ar trebui să fie născut cu barbă și cu mustăți. Dar lăsînd la o parte glumea, acest copil se născu în minute de glorie pentru Franția. Așteptă să treacă guvernul lui Louis-Filippe care degradase Franția la străini, guvernul republican care nu făcu nimica, și se născu cînd francezii se încarcă de glorie!

Cezar Bolliac scrie o lungă istorie despre România. Broșura întîi mi se pare foarte bună, citind numai scara în care promite lucruri bune². l-am scris să fie nepărtinitor, dacă voiește să facă ceva bun și să nu cază în categoria lui Eliade.

Cartea mea înaintează, dar a-ți spune adevărul, mai mai îmi vine s-o rump, căci mi-e teamă să nu fie prea crudă pentru unii oameni politici din țară. Este un război declarat celor bătrîni și arăt că numai prin cei tineri se găsesc oameni de a cîrmui.³

Profit de aceasta și te rog să arăți d-nei Ghica cele mai respectuoase salutații.

Am scris și lui Zâne, trimițîndu-i o scrisoare de la soacră-sa.

Al d-le șerb,
Bolintineanu

Le 31 Mars 1857, **Vathi**

Mon prince,

Je voulais vous ecrire depuis longtemps deja; mais â vous dire la verite, je n'avais rien â dire. Cette fois-ci l'occasion se presente d'une maniere plus favorable. Nous venons de faire

une tournée de plusieurs jours dans l'île (je dis nous, car Zanne était aussi de la partie). En vérité, cette île renfermait des trésors de beauté, mais ce qui m'a frappé le plus, c'est l'endroit qui se présente sur la route de Pagonda à Pergo. Nous y avons remarqué surtout une cascade qui peut prendre sa place à côté des cascades les plus renommées.

Partout les villageois semblent bien disposés. [...]. Je viens de fortifier dans mon opinion que c'est à tort que ceux qui gouvernent se plaignent de l'ingratitude de leurs peuples. Le peuple est mécontent lorsqu'un prince lui donne raison de l'être; il ne l'est pas quand c'est le contraire et alors les ambitieux eux-mêmes, quelque grand que soit leur nombre, sont réduits à garder le silence. Ce n'est pas donc sans un vif plaisir que j'ai entendu prononcer votre nom partout, avec affection et reconnaissance. On vous y adore. Je vous dis tout cela non pas dans l'intention de vous dire des choses aimables. [...].

Zanne a tâche pendant cette promenade d'examiner le terrain afin de préparer son [travail]. La route locarini atteint déjà le jardin d'Orlagos, celle d'Alexis, réveille de son apathie, a pris les mors aux dents. La route de Vathi avec les brigands qui y travaillent, me fait l'effet des tonneaux des Danaïdes. Toutefois le gouffre s'est beaucoup retrécit. La route de Tigani a bien commencé; celle du haut Vathi sommeille encore, faute d'ouvriers.

Je viens de recevoir *VEtoile du Danube*. J'ai eu la patience de lire tous les n-ros. Ce journal prend, malheureusement, la couleur du journal de Nogues', sous le rapport de la grossièreté et de l'inhabileté. J'ai lu des lettres adressées par des Valaques, l'une au ministre sarde; l'autre à Rechid-pacha, une autre de la part d'un Ion le bœuf anglais et boucher à lord Palmerston. Dans la première l'auteur cherche à persuader le ministre qu'une fois les principales unies, les Roumains vont tomber sur l'Autriche, l'ennemi commun. Dans la troisième, le signataire Ion le bœuf parle de guerre, de commerce, d'industrie, des bouchers, des bœufs et des Roumains qu'il recommande à lord Palmerston. De tels écrits font du tort à la cause que ces messieurs défendent ainsi qu'au journal [...].

Je compte quitter Samos bientôt.

Vos enfants se portent très bien, ainsi vous pouvez être tranquille là-dessus. Je les ai vus hier encore.

Je vous prie de présenter à Madame mes salutations les plus respectueuses. Je lui souhaite bon voyage.

Votre dévoué serviteur,
Bolinteanu

P.S. Mile Missir est encore à Samos. Elle s'ennuie ici comme la statue d'Henri IV sur son piédestal.

31 martie 1857, Vathi

Prinț,

Voiam să-ți scriu deja de mult timp; dar, îți spun drept, n-aveam nimic să-ți spun. De data aceasta ocazia se prezintă într-un mod mai favorabil. Noi am făcut ds curînd un turneu de mai multe zile în insulă (zic noi, căci Zanne era de asemenea părtaș). În adevăr, această insulă conține tezauri de frumusețe, dar ceea ce m-a izbit mai mult este locul care se înfățișează pe drumul de la Pagonda la Pergo. Am remarcat mai ales o cascadă care poate sta alături de cascadele cele mai renumite.

Peste tot sătenii par bine dispuși. [...] Acum mi-am întărit opinia că n-au dreptate cei ce guvernează să se plîngă de ingratitudea popoarelor lor. Poporul este nemulțumit atunci cînd un prinț îi dă motive de a fi nemulțumit; nu este nîmulțumit în caz contrar și atunci ambițioșii înșiși, oricît de mare ar fi numărul lor, nu pot decît să tacă. Nu fără o vie plăcere am auzit pronunțîndu-se numele dumatile peste tot, cu afecțiune și recunoștință. Te adoră aici. Îți spun aceasta nu în intenția de a-ți spune lucruri amabile. [...].

Zanne s-a străduit în timpul acestei plimbări să examineze terenul cu scopul de a pregăti lucrul său. Drumul locarini atinge deja grădina din Orlagos, aceea a lui Alexis; trezit din apatie sa, s-a pus pe treabă. Drumul de la Vathi, cu tîlharii care lucrează aici, mi-a făcut impresia butoaielor Danaidelor. Totuși prăpastia s-a mai umplut. Drumul de la Tigani a început bine; acela din sus de Vathi somnolează încă, din lipsă de muncitori.

Am primit de curînd *Steaua Dunării*. Am avut răbdarea să citec toate numerele. Acest ziar ia, din nenorocire, culoarea ziarului lui Nogues,' sub aspectul grosolaniei și al inabilității. Am citit scrisori adresate de munteni, una ministrului sard, alta lui Reșid-pașa, o alta din partea lui Ion boul englez și măcelar la lordul Palmerston. În prima autorul caută să convingă ministrul că odată principatele unite, românii vor cădea sub Austria, inamicul comun, în a treia, semnatarul Ion boul vorbește de război, de comerț, de industrie, de măcelari, de boi și de români pe care îi recomandă lordului Palmerston. Astfel de scrieri fac rău cauzei pe care acești domni o apără, ca și ziarului [...].

Am de gînd să părăsesc Samosul în curînd.

Copiii dumitale sînt foarte bine, așa că poți fi liniștit în privința aceasta. I-am văzut și ieri.

Te rog să prezinți doamnei salutările mele cele mai respectuoase. Îți urez drum bun.

Al dumitale devotat servitor,
Bolintineanu

P.S. D-ra Missir este încă la Samos. Se plictisește aici ca statuia lui Henric IV pe pedestalul său.

19

Mardi [1857]

Mon cher prince,

Je suis occupe à écrire des lettres un peu partout, — je ne puis me refuser de répondre aux instances de Baligot. Mais comme vous avez trouvé que la publication du discours entier ne peut vous convenir, je vous prie (si toutefois cela ne vous fait rien) de me donner quelques petites notes sur le contenu du discours.

Tout à vous,
Bolintineanu

*Son Altesse
Le prince J. Ghika*

Marți [1857]

Dragul meu prinț,

Sînt ocupat să scriu scrisori cam peste tot, — n-aș putea să-mi refuz de a răspunde la insistențele lui Baligot. Dar cum dumneata ai găsit că publicarea întregului discurs nu poate să-ți convină, te rog (dacă totuși aceasta nu te încurcă) să-mi dai cîteva mici note despre conținutul discursului.

Al dumitale,
Bolintineanu

*Alteței sale
Prințului I. Ghica*

116

20

Ministerul Cultelor
Și
Instrucțiunii Publice
No. 121

București, 3 ianuarie 1864
Foarte urgent

Domnul meu,

Vă rog să priimiți alăturatul testament al ilustrului istoric N. Bălcescu. Vi se trimite d-voastră în original pentru că sunteți executorul voințelor sale cele din urmă. Și sunt încredințat, domnul meu, că în ziua cînd țara va reclama acest act între actele scumpe ce va voi ea să conserve, domnia voastră veți avea o mare plăcere a-l depune în Muzeul Națiunii.

Priimiți, vă rog, domnul meu, încredințarea înaltei mele considerațiuni și stimă.

Ministru,
D. Bolintineanu

Onorabilului domn Ion D. Ghica

21

29 august [1866] \ Tîrgu Jiului

Am plecat prin districte ca să mai răsflu. Pretutindeni pe unde am trecut, toată lumea m-a luat de trimis al d-tale cu misiune politică, lucru ce îmi atrăgeau mulțime de onori din partea locuitorilor și pe care nu știam la ce să le atribuiesc. Aceasta mi-a dat în adevăr ideea a mă informa despre starea districtelor, și am trimis o serie de articoli pe la jurnale în București. Spiritul districtelor ar fi bun, dacă nu ar exista temerea despre foamete. Ministerul actual este pretutindeni bine gustat și ar fi și mai mult dacă le-ar lipsi bănuiala ce au toți că ați fi avînd înțelegeri cu roșii, care sunt cu totul morți în toate districtele, afară de Argeș, unde se mai susțin prin nenumărate rudenii ale Brătianului. Vei ști însă că ministerul este reprezentat în persoana d-tale, pe cealți miniștri

117

nu-i prea cunosc. Roșii nu cred să fie aleși nicăiri, afară numai dacă guvernul nu-i va susține.

Desființarea școalelor comunale a făcut o tristă impresiune pretutindeni și a perdut pe Strat în opinione. În adevăr, mi se pare o idee nenorocită o desființa școalele comunale și a nu pune nimic în loc, și tocmai atunci când instrucțiunea este obligatorie pentru toți! Aceasta era ideea cneazului la Moldova de a reduce școalele comunale, sub cuvânt că nu se găsesc învățători. Sistemul vechi de a îndatora pe preotul de la fiecă biserică de sat a ține o școală spre a învăța pe copii a seri și a citi, mi se pare singurul lucru practic la noi astăzi. Cel puțin toți românii ar învăța să scrie și să citească și statul n-ar avea cheltuială. Oricare ar fi responsabilitatea Ministerului Instrucțiunii, despre instrucțiune, să nu uiți că domnia ta ești în fața țării responsabil chiar de ceea ce fac ceilalți miniștri.

Argeșul a rămas înapoi sub administrațiunea lui Kirilescu. Nemulțumiri mari și destituirea lui a făcut plăcere. Rîmnicul Vîlcii cu Goleșcu pare mulțumit. Omul este onest, dar districtul a amorțit, nu se face nici o îmbunătățire; prefectul nu are nici un fel de inițiativă.

Doljul este cel mai lesne de administrat, dacă va avea un prefect onest. Cu onestitatea impune craiovenilor. Către acestea este acolo o gașcă de neguțători obicinuită a-și face trebile în contra intereselor generale și contra legilor, prin administrațiune. Cu acest preț vătămător legii și dreptății, ei sunt gata a ajuta guvernul. Dar atunci va țipa tot districtul și ajutorul ce poate avea guvernul de la dînșii, cu acest preț, va fi mai slab decît alienarea simpatiiilor poporului. Este însă o junime inteligentă, fără culoare politică, și pe care guvernul ar putea mai bine să sesușie. Haralambie este un om foarte onest, dar impropriu la serviciu.

Gorjul este unul din județele cele mai roditoare, dar din cauza lipsii totale de șosele, nu transportă bucatele; cultivă numai porumb pentru trebuințele lui. Singura ambițiune a gorjanilor este să aibă o șosea de la Tîrgu Jiului la Turnul Severin pe o distanță de 35 la 40 kilometri. Toți orașanii m-au rugat să vă scriu ca să le începeți această șosea, adăugînd că dacă în timpul d-tale nu se va face șoseaua, apoi sunt siguri că niciodată n-are să se mai facă pentru ei nimic. Aici nu este nici un roșu. Către acestea, familiile sunt certate, din cauza femeilor. Măinescu pe care l-ai numit prefect se vede om inteligent. El a reușit a-i împăca și a

stîrpi anarhia dintre săteni, izvorîtă din reaua administrațiune a lui Borănescu și neinteligința primarilor de sate. Gorjani pun mare speranță în d-ta. Nu ar fi rău să trimiteți un inginer să studie tărîmul drumului la Turnul de la Tîrgu Jiului. Monastirile sunt căzute cu totul. Ruină și mizerie peste tot și critică generală contra guvernului că le lasă să se prăpădească.

Ar trebui să faceți ceva pentru primari. Ei au devenit niște bice ale populațiunii rurale. Nu s-ar putea face a se alege oameni mai inteliginți în locul lor? Spre exemplu ofițeri din armată care au rămas pe dinafară. În cele mai multe sate sunt mai bine plătiți decît locoteninții de armată.

Bietul episcop de Rîmnic a căzut în copilărie din cauza bătrînețelor, a devenit un obiect de rîs. Și episcopia se află în minile unor hoți de secretari care fac ce vor cu el.

Toți protopopii se plîng despre starea ce s-ar fi făcut preoților de la bisericile comunale prin legea rurală. Ei aveau fiecare, dupe regulament, pogoane de pămînt. Astăzi are numai biserica 17 pogoane. Atunci proprietarii le dau cîte ceva, astăzi nu le mai dă nimic. Pe moșiile statului li se dă cîte ceva, chiar prin contracte între arendași și stat. Astăzi cînd se fac contractele, nu li se mai dă nimic, încît se zice că toți preoții au să se lepede, și toate acestea constituie o plîngere generală. Ați putea vindeca această mare rană printr-un proiect de lege la Camera viitoare prin care să li se dea vechile lor avantaje. Pînă atunci nu ar fi rău, printr-o circulară, să liniștiți această clasă desperată.

La Turnu Severinului locuitorii sunt nemulțumiți de prefect. Ei nu au culoare politică, dar ar voi un prefect dintre dînșii, care să fie interesat a vindeca rănile județului, și cei mai mulți deseamnă pe Miculescu care, deși foarte moale, este foarte onest.

Am văzut podul de fier de la Slatina. Este foarte bun, dacă ar putea rezista la furia apelor. Singura lucrare care miroase a civilizațiune.

Pretutindeni proprietarii cer drumuri de fier. Este o manie astăzi și atît de mare, încît cei mai mulți declar că pentru aceasta ar dăruii chiar banii ce au să ia de la casa de lichidațiune dupe bunurile rurale.

Partea districtelor despre munte are porumburi bune. Foamea s-ar putea preveni dacă s-ar fixa un preț porumbului de către guvern pînă de primăvară. Ar fi arbitrar, dar nevoia generală ar cere-o.

Către D. GUȘTI

V-aș ruga pentru cumnatul lui Zanne, Philippe Luzatto, care este ofician de telegraf aici. El mi-a zis că a fost nedespărțit de Librecht, astfel că este cel mai vechi ofician care a rămas neînaintat, și se roagă de d-ta a face a se repara această nedreptate, numindu-l un șef de stațiune, măcar la Găești. Văz că se poartă bine pe aici, unde s-a rudat prin nevestă cu toate familiile gorjane.

Crezînd că aceste știri pot aduce oarecare folos și guvernului și țării, imi voi permite a vă mai seri.

Al d-tale serv,
Dim. Bolintineanu

1

[16 octombrie 1867]

Domnule Ministru,

Am onoare a vă comunica că publicațiunea numită *Traianida*, pe anul întâi va cuprinde 48 de coaie de tipar și va avea o poemă *Conrad*, și patru drame histerice în versuri, începînd publicațiunea de la mai și terminînd la martie 1868. Prețul unui exemplar pentru anul I este de 2 galbeni, precum s-a și afișat și precum s-a dat deja la abonați. Poema *Traianida* va ieși în anul al doilea dacă abonații vor veni să încurageze această publicațiune. Deocamdată au ieșit de sub tipar broșurile promise pentru șase luni, adică pentru mai-iuniu, iuliu-august poema *Conrad*, sept. și octombriu o dramă *Mihai Viteazul*? Aceasta din urmă este la legator și se poate în trei, patru zile prezintă împreună cu cele două dinții broșuri.³

Primiți încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

D. Bolintineanu

2

[Octombrie, 1867]

Domnule Ministru,

întrebat dacă la grațioasa invitațiune a domniei voastre poci primi dea figura între membrii unei comisiuni onorifice la Teatru nostru Național, mă grăbesc a vă anunța cu aceeași grațiozitate că o asemenea misiune ce lasă toată libertatea cugetărilor, nu poate decît să-mi facă o profundă plăcere.³ Sunt simțitor, domnule ministru, la delicata propozițiune ce-mi faceți.³

Vă rog să primiți expresiunea simțimentelor mele de cea mai vie considerațiune.

D. Bolintineanu

Domnului ministru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor.

3

15 octombrie 1868

Domnule Ministru!

Prin adresa cu numărul 10512 îmi faceți onoarea a-mi aminti că Comitetul teatral, neputându-se complecta, mă angajați a relua locul de membru la acel comitet.

Domnule Ministru!

Vă rog să-mi permiteți a stăruî în demisiunea mea care am dat mai nainte. Îmi este peste putință de a contribui cu lucrarea mea într-un corp menit a lucra pentru dezvoltarea literaturii dramatice și artei dramatice, cînd nici literatura dramatică, nici arta dramatică nu sunt pe cale de a se dezvolta prin mijloacele luate, cînd nici cea mai mică măsură nu s-a văzut în public pentru încurajarea literaturii dramatice și a artei și cînd subvențiunea statului servă încă numai spre a face din artiștii dramatici niște funcționari ai statului.

Un stat niciodată nu plătește subvențiune pentru întreținerea unui teatru la care ar putea să petreacă locuitorii unei cetăți: aceasta privește pe municipalitate. Statul plătește numai pentru dezvoltarea artii și literaturii dramatice, căci din artă și din literatură dramatică se folosește toată țara care contribuie. Nu este tot astfel cînd prin subvențiunea dată de stat nu profită nici arta, nici literatura dramatică, ci numai publicul care petrece serile la teatru în ideile, sentimentele, destinele unor națiuni străine, aduse aici prin piese străine, rău alese, rău traduse.

Am văzut cu fericire guvernul actual pătruns de aceleași sentimente despre încurajarea artii dramatice și literaturii dramatice, dar pentru acestea trebuie o școală de artă dramatică care pe tot anul să producă cite un talent nou; trebuie premii și încurajieri pentru piesele dramatice originale. Însă frumoasa idee

guvernului și a d-lui ministru la întemeierea acestui comitet pare, dacă nu înlăturată, dar întîrziată. În condițiunile care fac începutul acestei frumoase lucrări nu văd că va putea urma altceva decît a face din teatrul român o secțiune a ministerului și din artiști niște funcționari publici. Orice instituțiune de arte cată a fi liberă spre a se dezvolta. Orice artă cată a fi încurajată prin formarea unei școli. Orice literatură dramatică caută a găsi emulațiune.

Primiți, domnule ministru, încredințările înaltei mele considerațiuni.

Dim. Bolintineanu

9 octom. 1850, Paris

Domnul meu,

După făgăduiala ce v-am dat de a vă trimite când și când câte o poezie spre a o tipări în gazeta domniii voastre, dacă o veți afla demnă, am onoare a vă saluta trimițându-vă totdeodată aceste neînsemnătoare versuri ce n-au alt merit decît că vin din inima întristată a unui român.¹

Eu am scris istoria revoluțiunii din principate Valahia și Moldova, din anul 1848, o carte de vreo sută pagine, cu critica ei, cu portretul atît al revoluționarilor, cît și al boierilor după atunci, și cu deslușirea și soluționarea mai multor chestiuni.²

Dacă gazeta domniii voastre poate primi în coloanele ei acest neam de scrieri, scriți-mi, domnul meu, și vă voi trimite cu plăcere câte un capitol câte un capitol, pe care de-l veți judeca bun, îl veți imprima.³

Dacă socotiți că pana mea poate fi de oarecare ajutor la gazeta domniii voastre și la dezvoltarea născîndei noastre literaturi, vă rog, domnule, să vă adresați către mine nu numai ca către un român, dar ca către al domniii voastre serv,

D. Bolintineanu

101, rue St. Lazare

1

20 oct. [1863]

Domnule Ministru,

D. Ion Giuan este unul din cei mai onești subadministratori, calitate ce dă drept la noi la nemulțumiri din partea omenirii, fiindu-le frică să nu strice meșteșugul. Acum i se face o cercetare căci a voit să facă o justiție.

VI rog, fiind drept, nu-l lăsați a fi prada intriganților.

La revedere,

D. Bolintineanu

2

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice
Cabinetul ministrului

București, 1864, ghenarie 29

Iubite președinte,

M.S. dorește a face oarecare schimbări în redacția raportului ce i-am supus despre destituirea călugărilor. Aceste schimbări fiind a le face spre a putea a-i prezintă raportul, sunt silit să nu viu la adunare.

Vă cer voia cuviincioasă,

al d-l serv și amic,

D. Bolintineanu

6 februarie [1864]

Domnule președinte,

Vă rog să binevoiești a citi acest referat și a-l aproba, fiind foarte urgent. N-am cutezat a da voie să se dea lemne fără Consiliu, căci și altă dată tot prin Consiliu s-a făcut. D-acolo se scrie urgență și amenințare de stricăciuni și mari despăgubiri dacă nu se va da repede lemnele.

Primiți încredințarea prea osebitei mele considerațiuni.

D. Bolintineanu

4

Principatele Unite Române
Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice
Cabinetul directorului

[1864]

Scumpe președinte,

M.S. plecînd, mi-a recomandat cu stăruință acest referat al arendașilor pentru care s-a vorbit la consiliu la palat. Fiind foarte urgent, îl supui în cunoștința dv. ca dacă găsești de cuviință a-l încuviința pe baza că să se scoată din licitația moșiilor puse spre rearendare ale acelor posesori care n-au plătit decît suma dupe contract cu călugării greci. La din contra a nu se înapoia.

Al d-1 serv,

D. Bolintineanu

1

[Decembrie 1864]

Iubite domnule Mariane,

Te rog întrebă pe la tipografiile cele mai bune unde s-ar putea tipări poeziile mele române cu traducțiunea franceză, alături, edițiune în quarto, cu două coloane, ca aceea a lui Nisard: autori latini traduși²; însă pe hîrtie velină bună și cu caractere grațioase căci aici la noi toate caracterele ce se găsesc în tipografia sunt borțoase și grosolane. Adresează-te mai întîi la Simon Racon, rue d'Erfurth no. 1, care a tipărit traducția iui Anacreon în 1856, foarte bine. Acele litere și acea hîrtie aș dori! Îți închi-puiești, că fiind două coloane pe o pagină, caracterele trebuie mai mici ca să încapă. Trimite-mi te rog îndată modeluri de hîrtie, de caractere și prețurile lor. Ce ar costa coala cu hîrtia sa, cu tiparul său. Te rog însă ca îndată să-mi faci această treabă, ca dacă mi-ar conveni, apoi să te rog a te delega să închei contract cu tipograful acolo. Voi să scoț un volum în quarto cu două coloane, edițiune de lux.³

Trimite-mi dar prețurile mai multora, dar îndată, îndată, îndată, și tare mă vei îndatora.

Al d-le frate,

D. Bolintineanu

Complimente lui Jules. Du-te pe la Leon Plee mai ales cu ocaziunea tipării poeziilor mele. Ți-a da bune informațiuni.

2

[Ianuarie 1865]

Iubite Mariane,

Îți trimit atît o parte din manuscrisul francez de poezii spre a o da tipografului ca să înceapă tipăritul, cît și 1500 de franci

spre a-i da acompt. Te vei duce dar la d. Pion, tipograful împăraului, și vei tocni tipărirea în chipul următor.

Edițiunea română se va tipări aici în București. Edițiunea franceză se va tipări acolo, prin urmare nu mai este nevoie de o edițiune în două coloane, edițiune Nisard. Se poate face edițiune octavo cu o singură coloană. D. Pion în scrisoarea sa zice că tipărește cartea pe papier Jesus pr. qualite, foaia dublă, 100 franci și pentru hîrtie 80 franci, socotindu-se iară foaia dublă, adică în loc de o coală ordinară, două coaie. Așadar, fiindcă acum nu mai avem edițiune cu două coloane, ci cu una, poate să se tipărească prea bine cu coala socotită de 8 foi sau 16 pagini ordinare cu reducțiunea prețului. Nu știu dacă sunt destul de înțeles? D. Pion zice edițiunea Nisard, două coloane, 8 coaie sau 16 pagini mari, 100 franci tiparul, 80 franci hîrtia, socotindu-se două topuri, topul 40 de franci. Aceasta va să zică dar că spre exemplu o coală de care vorbește d. Pion că costă tipar și hîrtie 180 franci, este coala cea mare, coala îndoită, unde intră îndoit tipar și două coloane ordinare pentru o coală edițiune Nisard.

Prin urmare, tipărindu-se acum un format cu o singură coloană, prețul fiecăreia coaie de tipar și de hîrtie se reduce în proporțiune. Fă dar învoiala cu d. Pion și dă-i să tipărească edițiunea franceză, în format cu o coloană de lux, cu caracterele edițiunii lui Anacreon de care era vorba și cu cea mai bună hîrtie Jesus.

Aș dori însă ca să nu lase loc gol sau alb și toate poeziile să se urmeze una dupe alta fără loc gol, oricare ar fi locul unde ar începe. 1000 exemplare mi se pare destul.

În ceea ce privește gustul acestii edițiuni, lasă lucrul cu totul asupra d. Pion, cum va ști mai bine!²

Banii 1500 franci i-am trimis d-lui Lemaitre care are a-i depune ori d-le, ori d-lui Pion, îndată ce se va face târgul și va începe tipărirea.

Acum ți-am trimis *Les Fleurs du Bosphore*. Peste două săptămîni vei primi și celealte. Cartea nu va ieși mai mare de 12 coaie duble, adică 16 foi sau 32 pagini mici, sau 8 foi și 16 pagini mari. Te rog însă a se pune caracterele din Anacreon, sau dacă nu acelea, altele, dar elegante.

Te mai rog a vorbi cu corectorul spre a îngriji corectura și îi voi face un cadou.

Titlul general al poeziilor îl voi trimite în urmă.

lată, dragă amice, ce te rog a-mi face. A veghea cum tipărește încă și a-mi trimite prin poștă cea dinții coală ca să am o idee.

Te mai rog însă a vorbi cu Hachette care este în rivalitate cu Levi și care tipăresc traducțiuni, dacă poate adopta în biblioteca sa această carte, spuindu-i că-i voi lăsa un beneficiu de 50 la sută la trebuință, numai și numai ca să se poată trece opera.

Prețul va fi acela potrivit cu alte cărți ce au edițiune de lux și cere d-lui Pion a-ți da ideea amicalmente și la fine, cînd se va tipări.

Du-te și spune d-lui Plee complimente din parte-mi și eu voi avea onoarea a-i seri o carte lungă.

Spune-i lui Jules sărutări dulci și că îl rog a nu-mi fi recunoscător în nimic; dar a studia bine. Cît pentru domnia ta, eu mă gîndesc și sper că va veni ziua ca să poci a-ți face un serviciu, care serviciu va fi bine meritat, căci știu că ești inteligent și silitor.

Al d-le amic sincer,

D. Bolintineanu

3

[Februarie 1865]

Iubitul meu,

Cred că ai primit scrisoarea mea și cu începutul manuscrisului, adică cu *Les Fleurs du Bosphore*. În săptămîna viitoare îți voi trimite continuațiunea acestor poezii. D-ta știi că sunt lucrate în franțozește cu Marsillac care le-a tot corectat². Dar nu știu pînă unde merge și gustul lui Marsillac. Cred că ar fi bine, înainte de a începe a se tipări să le dai unui francez, profesor sau poet, ca să le revizuiască și pe unde trebuie să le corege, pentru care îi voi plăti prețul cuviincios în aceasta. D. Plee poate să-ți recomande pe cineva pentru acest lucru. Poți să-i citești ceva din manuscris, ca să aibă idee, dacă trebuie a se mai pune acele versuri sub o pană pariziană. Totul depandă de la talentul individului și cunoștința sa despre limba poezii.

Scrie-mi asemenea ce condițiuni pune tipograful. Dar ceea ce te rog mai mult este a da manuscrisul în reviziunea unui bun francez, căci Marsillac este Marsillac și mi-ar părea rău cînd ar ieși cartea cu erori de franțozește.

Complimente d-lui Plee. Spune-i că tot voi să-i scriu, dar nu i-am scris fiindcă nu am nimic bun a-i scrie de aici.

Crețulescu și Steege, oameni onești, fură nevoiți a-și da demisiunea, în locul Crețulescului a intrat faimosul Bengescu.

Dar mai bine să vorbim alte lucruri mai vesele. Poeziile mele au să iasă în românește¹. Să nu te plîngi că nu le tipăresc acolo, îmi vine prea greu cu prescripșul și corectura în două limbi. Iată ce te rog astă dată, adică să-mi găsești un bun francez ca să le corige, cu plata cuvenită.

Complimente la toți amicii,
D. Bolintineanu

4

24 februarie 1365

Iubite domnule Mariane,

Iată că îți trimit și alte poezii. Mai întâi o urmare de trei poezii care au să se alătore cu *Les Fleurs du Bosphore*. Dupe ele vin *Legendele istorice*, apoi *Basnele*; iar dupe *Basne* îți voi trimite mai târziu, adică peste o săptămîna, *Les Macedoniennes* și mai încolo, celealte poezii diverse. Deși s-a cam întîrziat, însă această întîrziere este bună căci ne dă timp a se face corecțiunea lor de vreun bun francez acolo, înainte de a le tipări. Sunt încîntat de grațioasa oferire a d-lui Plee de a le corecta și îi voi scrie ca să-i mulțumesc pentru această bunăvoință. Știi că nu am prea mare încredere în Marsillac de aici. Ca să nu se dea prea multă bătaie de cap d-lui Plee, înainte de tipărire aș fi dorit a se fi dat la un francez scriitor care pentru plată să le fi revizuit sau franțozit din condei, rămîind ca d. Plee să arunce cea din urmă căutare pe dîsele.

Oricum ar fi, eu te rog foarte să se dea a se corige și face franțozește elegant la vreun francez cu plată.¹

Te-aș ruga ca cifrele ce am însemnat printre unele din *Florile Bosforului* și care trimit la note, să nu se mai puie la tipar și să se șteargă (acele cifre). Voi face notele fără cifre corispondinte, ci corespunzînd la titrurile poeziilor numai, iată, iubite, tot ce te rog a face, și îți mulțumesc pentru cît ai făcut deja. Nu te supăra că d. Lemaître nu a voit sau a lăsat să se înțeleagă că banii trimiși acolo sunt în depozit. Astfel sunt neguțătorii poznași. Nu îți-am

trimis acei bani direct, ca să nu-ți fac ambarale. Te-aș mai ruga să nu uiți cele ce ți-am scris mai nainte despre tiparul poeziilor, adică să le tipărească mai descior, căci sunt mărunțele, și dacă le va tipări altfel, adică rar, ne topesc cu cheltuiala. Tare am umblat pentru o bursă, dar este cu neputință. Noul ministru a pus concursul dupe noua lege. Voi căuta altceva a face întru aceasta.

Pînă atunci, primește o strîngere de mînă.

D. Bolintineanu

5

Mart. 1, București, 1865

Iubite domnule Mariane,

Cum se poate să nu ai nici un rost de acasă? Eu credeam că ești regulat cu casa. Mi-a părut destul de rău cînd am auzit acest lucru, cu atîta mai mult că ministrul de astăzi nu a voit să se dea bursa, zicînd că legea ordonă concursul și el nu poate viola legea, deși a violat-o în alte puncturi de vedere. Să vedem ce se va mai face. Pînă atunci te rog să primești trei sute de franci de la mine, din banii depuși la d. Lemaître, ca să-ți întîmpini cheltuielile. Aceasta nu trebuie să te jicnească, fiindcă și eu am trăit acolo dintr-o suscripțiune *de particulari*¹. Prezintă această scrisoare d-lui Lemaître care-ți va număra banii.

Dumnezeu e bun. Poate să vie un ministru de Culte care să ia în considerare că mai mulți juri au plecat de disperare la Paris căci celalt ministru n-a voit să facă concurs. Și văzînd că a fost o nedreptate pentru cei plecați, care astăzi fiind concurs, ei ar fi lipsiți de dreptul concursului, aflîndu-se depărtați, să vă facă vro bursă. Am fi avut ideea unei suscripțiuni, dar știi cum sunt românii: poți compta pe suscrierile lor? Cît pentru mine, pe cît timp voi fi în fonețiune, aș putea cu o mare plăcere a vă veni în ajutor cu 50 franci pe lună; aș fi putut oferi mai mult, dacă nu aș fi avut o mare datorie la Polichroniadi pe care o plătesc cu țirîita pe toată luna¹.

În zilele viitoare îți voi trimite continuațiunea poeziilor, întrebă pe d-l Leon Plee despre vreun poet francez care să corige poeziile. Îmi sunt corectate de Marsillac, dar nu mă încred mult. Apropo, șterge din *Florile Bosforului* pe ici pe colo niște cifre

ce-am însemnat eu ca corespunzătoare cu notele, fiindcă la note nu mai pui cifre, ci le voi lăsa numai cu numele lor.

Primește frățești închinăciuni.

D. Bolintineanu

P.S. Cei trei sute franci sunt pentru șase luni d-aici înainte.

6

8 martiu 1865, București

Iubite domnule Mariane,

Epitropia Casii Sterescu, prin gura bătrînului Sterescu, oferă a-ți da de la 1 octomb. 100 (galbeni) pe an pentru ca să urmezi studiile. Eu îți voi da 60 franci. Sper că vom mai găsi ceva și că nu vei fi silit a te întoarce fără ispravă.

Iată că îți trimit încă o colecțiune de poezii: *Macedoniennes*. După aceasta și cea mai din urmă, vei primi o colecțiune de elegii și se sfîrșește. Așadar vei avea în tot patru caiete mai de aceeași cantitate: 1. *Florile Bosforului*, 2. *Legendele și basnele*, 3. *Macedonele*, 4. *Elegiile*. Ași dori, înainte de ale pune sub tipar, a mai trece sub ochii vreunui poet francez acolo, ca să iasă cel puțin corecte, și cînd se va face corectura la tipar, să le dai d-lui Plee precum a avut bunătatea a promite singur și pe care, dacă îl vei vedea, îi vei zice din parte-mi multe complimente și mulțumiri. Dacă francezul cărui veți încredința franțozirea poeziilor, va găsi unele bucăți slabe, puteți a le arunca afară din colecțiune.

Scrie-mi mai des. Fratele d-tale îți scrie. Bucureștii erau înecați, apa șeade, dar nenorocirile ce a produs inundațiunea sunt fără margini. Altfel, din rău în mai rău; societatea a căzut cu totul în viciu și nerușinare.

Al d-tale frate,
D. Bolintineanu

P.S. Noul ministru merge tot pe vechea cale. La Instrucțiune a numit pe Laurian¹ vicepreședinte, — membri Pavel Vioreanu, Turnescu, M. Bacaloglu, Massim și a făcut de critică și rîde toată lumea aici, căci se vede ce soartă tristă are să aibă instrucțiunea publică chiar cu legea nouă.²

132

7

16 martie [1865]

Domnule Mariane,

Vezi că îți scriu mereu și d-ta nu. Te vei fi mirînd de atîtea scrisori. Dar este vorba de poezii.

Te rog fă bine de șterge din rîndul *Florilor Bosforului* următoarele poeme, și anume și le lasă afară spre a nu se tipări. Șterge dar:

1. *Halalie*
2. *Appelle moi*
3. *L'île des Princes*
4. *Barre tes pleurs*
5. *Oii je vais.*¹

Nu-mi scrii dacă ai găsit pe francezul care să corige poeziile ca franțozește. Dacă nu vei găsi, dă-le d-lui Plee să le citească mai nainte de a se tipări și vorbește cu tipograful despre condiții, cît costă coala de 16 pagini, o singură coloană, cu hîrtie Jesus, edițiune in S°?

Să te mai rog un lucru.

La poema trimisă în urmă și numită *Siana*, s-a făcut o greșală. Lipsesc două versuri, alexandrine, și ca să se repare lucrul este nevoie a se șterge două versuri. Aceste două versuri se află pe a 2 pagină la rîndul numărînd 48. Versurile sunt astea:

Il n'est rien de plus triste, hélas! qu'un faux sourire
Sur les traits d'un mourant dans son dernier délire!

Aceste versuri trebuie șterse², fiindcă sunt cu rima femeiască și vin dupe alte două iară cu rima femeiască, ceea ce este oprit. Așadar te rog să se șteargă.

Îți string mîna cu plăcere,
D. Bolintineanu

8

20 martie s.v. [1865] \ București

Iubite Mariane,

Am primit scrisoarea ce mi-ai trimis în urmă. Am văzut tot ce-mi scrii despre cîte ai făcut și munca ce ți-ai dat cu atîtea

133

alergături, griji și bătaie de cap. Eu te admir; fac mai mult decât a-ți mulțumi. Îmi place ideea ce ai avut a da manuscrisul să-l corege un poet. Sunt mulțumit asemenea de preț: nu e scump; dar știi că manuscrisul nu se termină cu al doilea caiet. Sunt patru caiete. Nu-mi pasă, cu orice preț trebuie corectat! Totul ce te rog este să îngrijești a-l corecta bine și să arăți corecțiunile făcute de poetul francez, d-lui Plee, ca să arunce o repede privire. Am scris d-lui Lemaître a-ți pune la dispozițiune 600 franci, din care poți a-i da îndată bietului poet liberal, la dar banii și îi dă unde trebuie!

Eram sigur că Marsillac a lucrat numai ca să treacă timpul și să ia luna, și pentru aceasta te rugam să dai manuscrisul la vreun poet d-acolo. Cei dintii lucru ce mă preocupă este corectura poeziilor, căci ar fi păcat să iasă în public o operă ridiculă în privința limbei. Cît pentru tipar, va fi mai lesne.

Îmi scrii de Lamartine c-ai fost la el¹. Dar el nu putea să facă nici o treabă întru aceasta, fiind obicinuit cu manuscrite de poezii ce i se trimit, și ar fi crezut că avem nevoie de preocupare de aici înainte. Ai putea însă să-i trimiți un exemplar, când se va tipări, ca din partea mea. Iată tot.

Cît pentru S.-Marc Girardin², aș fi fericit dacă ar zice două vorbe de prefață și i-aș rămîne recunoscător, mai ales că este emul care creează astăzi o situațiune literară.

Peste două zile îți voi trimite cel din urmă caiet de poezii. Pe urmă numai să ai extrema și frățeasca amabilitate de a da zor poetului să lucreze. Cînd om trece acest hop, apoi hopul tiparului va fi lesne.

Arată d-lui Plee complimentele mele sincere și spune-i că nu am destule expresiuni spre a-i mulțumi că se gîndește la mine.

Pe aici sunt toți bine și sănătoși, dar a murit bietul Filimon³ de apoplexie astă-noapte.

La revedere, dragă, ia banii de la Lemaître, și dă poetului, luînd garanții morale că va face treabă.

A l d-tale fr.
D. Bolintineanu

Te rog să ștergi după *Macedone* rîndurile de dedicație către persoana acolo însemnată. Am făcut o nerozie și trebuie reparată. Nu are locul ei.

[Martie 1865]

Iubite domnule Mariane,

Iată cel din urmă caiet de poezii. Dupe acesta îți voi trimite numai niște note explicative. Așadar te rog dă-le francezului să le corege.

A l d-le,
D. Bolintineanu

22 april. s.v. [1865]

Iubite domnule Mariane,

Am primit și scrisoarea și cartea d-lui Cantel¹ ce ai avut bunătatea a-mi trimite prin poștă. Poeziile sale mi-au plăcut, forma este foarte frumoasă și corectă și mă mir cum o asemenea carte nu a făcut mai mult zgomot în Paris.

Pentru Dumnezeu! Nu lăsa să puie titru: *Soleil d'Orient*! Ar fi pretențios. Nu voi aceasta. Puneți-i titru de *Brises d'Orient*! Acesta este mai modest.

Sunt două poezii către C. Negri — una mai mare, cealtă mai mică. Cea mai mică, din greșeală s-a pus numele lui Negri, puneți-i numele lui Ștefan Golescu cum este în românește.

Eu aici cu poeziile române sunt pe la finele tipăririi lor. Cele franceze au să se tipărească pe la august. Tocmai atunci este timpul priincios cînd Parisul începe a citi și a se reîntoarce de la țară. Știu aceasta de la d. Plee. Apropo, fă complimentele mele d-lui Plee și-i spune cît sunt recunoscător că se gîndește la mine. Pe aici politica merge ca raii. Nenorocirea acestii țări este că ce face un ministru sau un minister strică celalt ministru ce vine în urmă. La 2 mai se deschide Adunarea care are să dea domnului un credit de câteva milioane spre a merge a face vizite tuturilor regilor puterilor garante. O asemenea vizită poate să fie spre binele țării². Cel puțin așa se crede aici. Va veni și la Paris. Atunci îți voi da o recomandățiune să te duci să-l vezi și poate că îți va da o bursă, împotriva voinții actualului ministru, Brutus³ cînd este vorba

de cei ce nu sunt amicii săi. Se vorbește iar de schimbarea ministerului. Miniștrii actuali, adică Bozianu, Strat, Vernescu sunt onești, dar mai nu fac nimic, nu știu să facă nimic.

Am să-ți trimit și notele la aceste poezii care au să explice multe lucruri, în proză. Nu sunt lungi. Acelea oricine poate să le corige.

Dacă voi avea bani pe la iulie poate să mă repez și eu pentru o lună pe la Paris. Du-te la dama poetă despre care îmi scrii și fă-i curte dacă este frumoasă.

Apropo, trimite-mi volumul din *Univers pitoresque* despre *Asia minoră*, cum și pe Tasso, Dante, Petrarca traduși în franțozește.

Al d-le frate,
D. Bolintineanu

Dă alăturata carte d. Cantel și spune-i și din buze orice te vei pricepe ca complimente, căci știu că ești bun de gură.

II

1865, mai 5

Iubite domnule Mariane,

Am primit cu plăcere scrisoarea dăruită din urmă prin care îmi trimiți o parte din poeziile deja corectate. Părerea mea este că corecțiunea este foarte bine făcută și sunt mulțumit. Știind că mai ai acolo o copie, nu-ți mai înapoiai pe aceea ce mi-ai trimis. Cred că nu este nevoie să-mi mai trimiteți continuarea. Îmi zici că o să dai poeziile la un copist. Eu te rog chiar ca să o faci, cu un preț ceva mai ieftin. Te rog fă complimentele mele d-lui Cantei și mulțumește-i pentru că mi-a trimis portretul, lucru ce am să-i întorc în curînd cînd Sathmary îmi va face portretul meu. Complimente d-lui Plee și alți amici d-acolo.

D-nu și d-na Zanne sunt duși la țară spre Brăila, unde Zanne măsoară la moșii. Speră mai tîrziu să meargă la băi, *denaro pertnendo*.

Dacă d. Cantel ar putea termina mai repede lucrarea, ar fi bine, căci am putea începe tipărirea pe la august.

Primește închinăciunile mele,
D. Bolintineanu

12

28 mai [1865], București

Iubite domnule Mariane,

Am primit scrisorile d-le din urmă. Mai întîi îți voi spune că Jules amîncat la mine, sunt două zile, și a dormit. Prin urmare este sănătos și foarte neodihnit că ar fi auzit că d-ta ai fi închis la Clichy. L-am mîngîiat cît am putut că aceasta nu este. Îmi dai o idee bună despre pedagog de limba română la colegiu. Dar această idee cît de bună mi se pare, să vă iasă din cap că poate fi aplicată în cît timp Vernescu va fi la minister. Advocații nu fac decît pentru ei și oamenii lor și dacă nu ești din tagma lor, nici nu se uită la tine. Pune toată speranța în domnitor și numai în el, căci numai el, din tot guvernul actual, are idei generoase — restul nu face nici două parale. Vernescu nu este capabil nici să înțeleagă instrucțiunea, nici să o guste — nefiind inițiat la acest templu.

Îmi scrii despre poezii că *Dumbrava Roșie* și *Putna* sunt prozaice. Așa este, și din colecțiunea română eu le-am scos. Fă bine și le scoate asemenea din cea franceză cu totul.

În toate celealte privinți, eu încă îți arăt că cu Vernescu nu se poate face nimic, căci nu are idei despre instrucțiunea publică. Ai speranță în domnitor — el va face totul.

Despre prefața la poezii, eu nu știu mult. Dacă aceste poezii trebuie să aibă succes, numai că vor avea o prefață, apoi eu nu știu la asemenea lucru. Cu toate acestea eu aș ține mai mult ca d. Leon Plee să facă o mică prefață, ca o recomandățiune sau explicațiune a cărții cu viața autorului pe care ți-o voi trimite și nimic mai mult. Aceasta îmi va conveni mai bine decît forfanteriile lui St. Marc Girardin despre care sunt încredințat că nu le va face pentru cartea mea. Spune aceasta d-lui Plee.

Dacă ai mare nevoie de bani, din cei 600 franci rămași la Lemaître, mai ia trei sute și fă-ți trebuințele. Eu știu ce va să zică un june în țări streine. Am trecut pe acolo și am suferit; iar dacă trebuie pentru aceasta ca să-ți fac o scrisoare către Lemaître, scrie-mi îndată.

Al d-le,
D. Bolintineanu

P.S. Te rog să-mi cauți copia dupe Coloana lui Traian. Dar câte o carte mare, copie complectă și de mărime însemnată și câte alta în *abrege* și mică. Voi una mare, ca cea de la biblioteca română din Paris. întreabă cât costă.

D. Bolintineanu

13

1865, oct. 16 s.v., București

Iubite Mariane,

Treaba dumitale s-a terminat. Îți dă 500 lei pe lună. Mîne îți va trimite mandatul.

Acum să vorbim de treaba lui Ph. Chasles.¹ Îndată ce am venit în București am căzut bolnav de friguri, ceea ce m-a întîrziat. N-am putut să văz pe domnitor; cu toate astea i-am scris d... ieri.

Seara a adunat Consiliul de Miniștri ca să dezbată asupra mijloacelor de a da d-lui Chasles o misiune. Nu cunosc încă rezultatul dezbaterilor Consiliului; pentru aceea nici n-am răspuns d-lui Chasles, voind a-i răspunde cu succes. Trimite-i vorbă că ieri seară Consiliul de Miniștri a dezbătut chestiunea și am să-i scriu eu rezultatul acelor dezbateri pe care le cred că vor fi mulțumitoare, căci domnitorul ține mult la Chasles. În toate cazurile, el nu poate fi numit în locul lui Roger Collard, căci acel loc s-a dat altuia și leașa lui a scăzut la 2000 franci pe an, căci d-acob îți dă d-le. Sper să fie numit ca corespondinte politic cu bună retribuțiune.²

întreabă pe librari cât costă un exemplar din scrierile d-nei Romieu. Cărțile ce le-ai trimis prin poștă le-am înapoiat. Mi-a cerut pentru transport 120 franci. Ce faceți lucruri copilărești? Pînă cînd atîta copilărie și distrațiune? Dacă să franchezi acele două cărți era să plătești patru franci, le-ai dat la poștă nefrancate, îndată costul se urcă la 120 franci. Astfel este legea poștelor. Acum fă ce vei ști, dar eu nu puteam plăti 120 de franci.

Complimente lui Cantel și lui Jules. în zilele viitoare voi trimite din bani lui Laine librarul.

Al d-le amic,
D. Bolintineanu

14

2 noiembrie 1865

Iubite Mariane,

Lucrul d-tale s-a terminat cum e mai bine. Vei avea încă o lecțiune la fata lui Catargiu dupe cum cată să-ți fi scris. Trimite-mi 15 exemplare, te rog, din operele d-nei Romieu. Lui Philarete Chasles încă nu i-am scris, căci aștept ca ministrul să termine lucrul. Te rog du-te cît mai curînd în persoană la doctorul Goslan, rue..., no..., și dîndu-i scrisoarea aici alăturată în mînă, să-i ceri îndată răspuns, dar prin scrisoare, puindu-i în mînă și 40 de franci, pe care îi vei lua de la d. Lemaître căruia am scris prin aici alăturata scrisoare ce i-o vei da numai pentru aceasta, iar scrisoarea doctorului o vei trimite îndată către mine.

Dacă vezi pe tipograful cărții mele, spune-i că în aceste zile îi voi trimite restul banilor ce îi datoresc. Scrie-mi cît îi sunt dator în tot, căci am uitat. Te rog, la notele poeziilor să se uite Cantel a fi corecte.

Al d-tale amic,
D. Bolintineanu

15

La 15 noiembrie s.v. [1865] \ București

Iubite Mariane,

Te rog du-te la doctor și cere un răspuns în scris care i-am cerut eu și dupe cum am avut plăcere a-ți seri încă în zilele trecute. Acea scrisoare luînd-o de la doctor, trimite-mi-o pe dată.

Aici avem holeră, cu toate că numai în prostimea de jos mor și din ebrei și cu toate că se zice că scade.

Scrisoarea lui Vodă către vizirul a făcut mare și bună senzațiune în toată țara.³

Ceea ce ți-am scris să zici confidențial lui Philarete, grăbește a o face. Cît? Unde o să scrie dacă o să scrie desigur? Dar în mod mai delicat ca să nu se supere omul acesta. Ieri am mîncat la masă cu fratele dumitale care este foarte bine.

Te rog în ceea ce privește *notele* să fie ceva reduse, căci poeziile s-au schimbat de atunci și notele au rămas tot cum au fost. În ceea ce privește viața mea scrisă în dicționarul francez, te rog să nu puie că am fost trimis cu speze din suscripțiunii în Paris, nefiind un punct important.

Cată a te du la seratele lui Philarete Chasles unde ai să faci bune cunoștințe, și nu spune un Cantel cele ce s-ar face cu Philarete Chasles.

Vei ști că am vorbit cu Berner librarul ca să aducă mai multe exemplare ale m-me Romieu și mi-a zis că a și scris întru aceasta. Voi vorbi și cu alții.

Cată de vezi des pe Alecsandri¹, căci acum ești funcționar al statului și nu face politică cu ceilalți studenți, căci facem noi aici destulă politică pentru voi d-acolo, de am pricopsit-o la ceafă.

Al d-le amic,
D. Bolintineanu

P.S. Am primit scrisoarea ce mi-ai trimis cu a doctorului. Nu face acolo rețeta, ci mi-o trimite aici să o fac eu.

16

13 decembrie 1865, București

Iubite Mariane,

Am primit cea din urmă scrisoare în care îmi vorbeai despre supărarea tatii Filaret sau Philarete, că nu i-am scris. Cum văzuși, îi scrisei în fine. Adugă pe lângă aceasta scuzele mele că am fost atîta timp malad.

Lemaître mi-a scris și mi-a trimis și răspica de primire a 1600 franci ce s-au dat tipografului în comptul poeziilor mele. Acum îți dau pe mîină, să nu-l slăbești un minut, să termine cartea, iar dacă tata Philarete va întîrzia cu prefața, d-ta stăruiește de tipograf a tipări opera și chiar fără prefața lui tata Philarete care, dacă poeziile ar fi bune, pot avea succes și fără ea, și dacă vor fi proaste, nu vor avea succes nici cu ea. Știi că nu trebuie să avem aerul de a cere milă. Eu însă voi face pentru el ce am promis. Aștept numai să-mi răspundă dacă voiește sau poate să scrie cîte

MO

ceva în *Debats* sau nu, căci țin aici mult a vedea măcar două rînduri în acea foaie și ei sunt dispuși a face sacrifice.

Trimite-mi doctoriile prin d. Lemaître. Rețeta am primit-o.

Pentru toate aceste servicii eu îți mulțumesc neîncetat și îți voi mulțumi și mai mult cînd te vei însura, la nuntă, unde voi veni să car apă cu ciurul, cum zice vorba.

Complimente lui Jules Zanne. Fratele d-le pe care îl văz cu plăcere în toate duminicile, este sănătos și te iubește.

Baligot a venit ieri la mine și m-a întreat, nu este cu puțință ca prin tata Philarete să se tipărească scrisoarea domnitorului către vizir? l-am răspuns că n-am primit încă răspunsul lui Philarete la întrebările făcute de mine la care are a răspunde categoric, și că eu, îndată ce voi primi un răspuns pozitiv, îi voi comunica. Cu toate astea tata Philarete ar putea reproduce acea scrisoare vizirială în *Debats*, cauza lui este cîștigată aici, sau dacă nu în *Debats*, cel puțin în alt jurnal sau broșură, la vorba cu el, dar cu sul subțire și diplomatic, întrebuițînd fineță ascunsă ca să nu se rănească muritorul.¹

Zanne a sosit sănătos din călătorie.

Al d-ie amic,
D. Bolintineanu

17

[Martie 1866]

Iubite amice,

Am primit cartea ce mi-ai trimis prin poștă. Înainte de toate spune d-lui Philarete Chasles că-i mulțumesc foarte mult pentru grațioasa prefață.

Am întîrziat a-i răspunde pînă poimîne din cauză că colonii români macedoneni din București, văzînd că în prefață se vorbește atît de bine de țara lor, au făcut o scrisoare de mulțumire către d. Chasles suscrisă de toți și aștept ca să o suscrie toți și să i-o trimit.¹

Împrejurările politice nu au putut schimba ideea mea de a încredința d-lui Chasles ceea ce i s-a promis, dar a făcut a se întîrzia din cauza nehotărîrii încă a unui guvern stabil.²

141

Te rog să primești 100 franci de la Kohn Reinach et compagnie pentru cheltuielile cu publicitatea poeziilor. Este tot ce avui în buzunar deocamdată.

Te rog trimite în Turcia prin ambasadă lui Fuad-pașa, lui Ali-pașa, lui Vefic-efendi și la alți turci mari, cum și lui Burdeanu³ și madamii Louise Gropler⁴ prin Burdeanu. Trimite la Paris la toți miniștrii și ambasadorii sau femeilor lor ca din partea autorului. Trimite asemenea împărătesei cu mult omagiu scris asupra. Trimite lui Lamartine, Victor Hugo, doi Girardini, la toți jurnaliștii și damele scriitoare, chiar și lui Jules Janin⁵ și silește pe români să meargă să cumpere, căci tot ce se va vinde la librar este al dumată și al lui Cantel pe din două, cum v-am promis.

Mie trimite-mi numai 10 volume bune și 10 ordinare și restul pînă la 250, care nu am să le dau la librar, împarte-le la persoane însemnate și mai ales la femei, căci ele le gustă mai bine.

Ambasadorului turc din Paris, lui Fuad și Aii trimite-le ca din partea autorului cu omagiu de stimă și trimite încă unul lui Lamermore în Italia, lui Vegezzi Ruscala⁶ pentru fie-sa. Trimite în Londra pe la miniștri englezi.

Poimîne iar îți scriu.

Apropo, prefața s-a tipărit în gazete aici unde a făcut mare zgomot.

D. Bolintineanu

P.S. Polița ți-o trimisei cu această ocaziune. Du-te de ia banii de la bancher, d. Kohn Reinach et compagnie la Paris. Spune lui Cantel complimente. Mîine îi voi seri.

18

[Martie—aprilie 1866]

Iubite Mariane,

Mandatul s-a luat și banii ți s-a trimis de Zanne. Primește o scrisoare către d. Chasles împreună cu adresa macedonoromânilor pe care i-o vei da singur.

Te rog a-i spune în particular că este o bună idee care a făcut zgomot aici că d. Chasles va face un curs de literatură română

142

la Sorbona. Făcînd aceasta, poate că guvernul de aici îl va numi ca pe Ruscala profesore.

Te rog dă la *Debats, Press, Siecle, Constitutionnel* cîte un prea mic anunțiu despre *Brisés d'Orient* între anunțurile de boale venerice ce ei tipăresc. Dar fă-o îndată. Aceasta nu costă mult. Două, trei rînduri. Ai făcut cunoștință cu d-na Emerat, amică a d-nei Zanne? Spune-mi cum îți place și cine este ea acolo?

Al d-le amic,
D. Bolintineanu

19

20 septembrie 1866, București

Iubite Mariane,

Dacă nu-ți scriu, nu-mi scrii, lată un mare defect de care voi să te dezbar. Numai neguțătorii au obiceiul a nu seri decît numai cînd au vreo treabă. Te-am lăsat înadins atîta timp fără să-ți scriu, ca să văz ce o să faci.

Leneșule! Șezi ca o *tărăbuță*, ocupat cu amoruri platonice după nepoatele profesorilor și uiți amicii. Dacă vezi pe d. Chasles nu înceta a mă rechema în suvenirea sa și a-i repeta toate mulțumirile și recunoștința mea pentru cele ce a făcut în privința poeziilor mele, cum și părerea de rău ce am că mi s-a stricat planul cu cele întîmplăte la 11 februarie. Acum trebuie să treacă timp ca guvernul să poată gîndi a face o catedră de literatură română în Paris, căci nu are parale, reduce budgetul pretutindeni, întinde în dreapta, în stîngă, și degeaba, gaura rămîne, ba încă crește. Apropo, cine te-a pus să suscrii hîrtia către Cremieux? Națiunea noastră nu împărtășește ideea generoasă de a se vinde evreilor. Mai lăsați politica, căci facem noi aici destul și pentru voi d-acolo, politică farsă, farsă și atît de bine cît s-a dus dracului țara. Acum peste roșii ne mai veni și foamea pe țară.

De primăvară avem să cîntăm cu *De-mboro macatula vo!* al grecilor și să ne mîncăm talpele de la cizme unul altuia.

Ai dat să lege cartea de poezii pentru ipochimena cea mare? Ai dat ambasadorului turc poeziile? Nu mi-ai scris ritos. Poți să trimiți ceva poezii la librării din București, căci văz că mulți întreabă de ele. Mie era să-mi mai trimiți zece. Nu au sosit încă. Jules este bine și voios. Nu-ți scriu nimic de familia Zanne căci

143

știu că sunteți în corespondință. Ce face madame Emerat? Îți place? Fă-i ceva curte. Sau pe grecește *olastiseală*. Am scos un ziar, *Eumenidele*, satire politice ". Roșii s-au turburat foarte, căci cartea a avut un mare succes. Ei au pus de au făcut un alt jurnal numit *Bolintineadele* înadins; dar nu se vinde căci e rău scris, fără spirit, fără talent.

Fac o suscripție ca să tipăresc *Traianida*'. Epopee mare și șase drame istorice, nu știi dacă voi reuși.

La revedere, dragă Mariane. Scrie-mi și spune-mi povești multe.

Al d-le amic,
D. Bolintineanu

20

Octombrie 1866

Iubite Mariane,

Am primit scrisoarea d-le din urmă. Îmi vestești multe, între altele îmi zici că mi-ai trimis un no. din *Illustration*. Nu l-am primit, îmi scrii asemenea să-ți dau voie a trimite 80 volume spre a le vinde în țară în beneficiul d-le. în aceasta am a-ți vorbi în mai multe rânduri.

Știi prea bine că, când am tipărit acele poezii, n-am făcut-o pentru speculație, ci numai pentru ca să-mi fac cunoscut numele ca poet în Franca. De aici veni că v-am abandonat cele 500 exemplare de la librari în beneficiul dv., rămânând ca cele 250 să se împartă gratis și în Franca, iar nu în România, căci dacă ar fi fost lucrul ca să le vînz aceste poezii în România, nu mai era trebuință a le traduce în limba franceză și a le tipări la Paris cu atîta cheltuială. De aici veni că te-am rugat a trimite din cele 250 la toți ambasadorii și miniștrii și oamenii de litere, gratis, în Paris, ca să se împrăștie. Așadar, mi s-a părut ciudat cererea ce-mi faci din două puncturi de vedere. 1. Căci ea dovedește că acele 250 exemplare nu s-au împărțit gratis la nimeni. 2-lea. Că dintr-o chestie de propagandă voim a face o chestie de speculație.

Acum să admitem c-am trece peste toate acestea și ai trimite în țară 80 exemplare unui amic ca să le vînză. Știi ce are să se întîmple? Vei pierde și cărțile și banii. Ori de au să zacă în vreun district, ori au să se vînză și amicul are să mînce banii, ceea ce mi se întîmplă mie cu cărțile aici și cu cei mai buni amici.

Cu toate acestea, eu nu voi să te mîhnesc și în aceasta doresc a găsi un mijloc de împăciuire. Poți dar pentru încercare să trimiți 20 de exemplare amicului și 10 mie, căci îmi trebuie, iar cele-alte pînă la 250 să le împărți gratis în Paris dupe cum te-am rugat. Te rugasem să trimiteți ia Ministerul Instrucțiunii Publice și la cel al "Afacerilor Străine al Franciei, la ambasada otomană etc., etc. Acum iar repet cu adăugire a împărți la dreapta și la stînga la francezi, a da lui Bălăceanu la care vei merge singur din partea mea ca să te cunoască. Dă un volum să-l lege frumos și trimite-l *împărătești*, cum am vorbit. Interesul meu este ca acele 250 exemplare să nu stea închise, ci să fie deschise pe mesele francezilor, date gratis, căci numai așa se va popula.

Trimite unul d-ei Alecsandri, dă 5 d-ei Emerat a împărți pe la rudele ei etc., etc. Trimite unul lui Burdeanu și altul d-ei Gropler la Constantinopol și oricui imaginațiunea d-le bogată te va îndemna. Vei avea *blagoslovenia* mea în vecii vecilor și blestemul meu dacă vei ține cărțile închise în casă.

Spune-i fratelui Cantel complimente și întreabă-l dacă nu este bine a face d-lui Henri Lavoix un bilet de mulțumire? Acest articol, tradus și tipărit în *Voix de la Roumanie*, în *Trompeta Carpaților* și în *Reforma* a produs mare senzațiune pe aici, fiind mai ales ieșit din *Monitorul* francez.' Aștept răspunsul la macedoneni și cursul d-lui Chasles ca să le reproduc. Planul meu este a-l face cunoscut aici că se ocupă cu literatura română, ca într-o zi presa să pretindă de la ministrul a face cu Chasles ce a făcut în Italia cu Ruscala, adică a-i plăti spre a face un curs de literatură română.

Deja în *Reforma* s-a vorbit ușor despre cursul făcut deja de Chasles și foarte lung despre viața și scrierile marelui critic literat. Românii încep să-l cunoască și să-l iubească.

Nu uita cartea împărătesii, legată spilcă. Voi da ordin a o plăti la Lemaître cu 100 franci, însă te vei consulta cu d-na Emerat cum să intre chiar în mîna împărătesii.

Iată, iubite Mariane, ce-ți răspund. Trimite 20 sau 30 exemplare amicului d-le de aici. Dar fii sigur că o să-ți mînce paralele. Mai bine ai face a trimite cîteva exemplare la librarii din Constantinople și Smirna și Alexandria, d-a dreptul, fără Dantu, din cele 250 — iar puține cu o scrisoare la adresa lor.

Bolintineanu

București, decembr. 24 [1866]

Iubite Mariane,

Ți-am trimis prin poștă o carte din *Călătoriile în Macedonia'* ce mi-ai cerut pentru d. Philarete Chasles. Românii macedoni, coloni aici, cum și alții din Macedonia, doresc a face o scrisoare d-lui Chasles, rugându-l a se însărcina în Franția cu sprijinirea drepturilor lor naționale.

Mi-ai scris ce vei face cu cărțile mele de poezii și nu ți-am răspuns încă. Eu credeam că toate acele cărți sunt împărțite. Dă una sută de volume la d-l Lemaître să le trimită în București la adresa mea. Cît pentru celealte, trimite doi comisionari pe două părți ale bulevardelor să le împartă gratis. Pentru aceea s-a și tipărit cum știi a fi împărțite, căci a le vinde este greu lucru.

În fine, trimite-mi aici 100 sau și 150, dacă aș putea trece la minister câteva din ele, trimițându-ți și d-le un mititel remunerat, cît pentru rest fă cu ele ce vei voi, împarte-le fără milă. Dă pe la amici cîte zece-cincisprezece să împartă la alții, lată ce cred că este de făcut. Grăbește a trece examenele și a lua licența mai curînd. Aici omenirea zice că ești cheltuitor și te plimbi mult. Cată de dezmințe aceste calomnii prin fapte, să rămîie mută gura paginilor.

Spune d-lui Chasles complimentele mele, precum și iubitei d-lui, căruia îi mulțumesc pentru toată amabilitatea și bunătatea care a avut în privința scrierilor mele.

Al d-le amic,
Dim. Bolintineanu

Trimite îndată cărțile 150 exem. prin d. Lemaître.

15 febr. s.v. [1867],¹ București

Domnule Mariane,

Nu-ți fac reproșuri că nu-mi mai scrii. *Astfel este lumea, nu e vina mea*². Dar astă dată o să te rog să ai bunătatea a-mi trimite 10 volume de poezii din cele ce sunt la domnia ta. Am pri-

mit numai zece printr-un craiovean. Celealte zece despre care scrii că mi-ai mai trimis, nu le-am primit, nu au ajuns în București. Totdeodată vă rog să nu vă supărați cu cererile mele de servii. Bunătatea ce ați avut altădată, mă face să sper că și acum o s-o aveți pentru mine, deși timpurile s-au schimbat.

Dacă însă ocupațiunile dvs. nu vă lasă mult timp, vă rog a încredința d-lui Cantel 10 exempl. spre a le da d-lui la d-nu Lemaître ca să mi le trimită aici la București, fiindu-mi foarte trebuincioase.

Am auzit că nu s-au vîndut poeziile de la librar. Aceasta nu putea fi altfel, o știam, ideea mea era să le împart, de aceea v-am și rugat a le împărți 250 pe la diferite persoane.

Vă rog, dacă vedeți pe d. Chasles, a-i spune respectele mele, asemenea și spiritualei d-ei Emerat.

Mă scuzați, domnul meu, despre supărarea ce vă fac cu fel de fel de cereri.

Sunt al d-tale serv,
D. Bolintineanu

P.S. Mi-ar face mare plăcere dacă mi-ați trimite art. despre care mi-ați zis că a apărut în urmă într-o revistă despre poezii. Aici nu primești nimic.

13/25 7-br.,¹ Brusa, [1855]

1

Brusa, 19 sept. s.n. [1855]¹*Domnule Negri,*

Îți scriu numai să-ți arăt cită plăcere și mulțumire am ca să mă rechem în aducerea-aminte a d-le². Eu sînt sănătos. Dar trei părți din lăcuitorii Brusei sînt bolnavi din pricina lungei șederi sub corturi. Joi abia venisem în Brusa și seara s-a cutremurat pămîntul cu trei zguduituri. Am scris și am trimis acolo lui Marin³ niște schițe pentru *România literară*⁴; dar fiindcă plicul este prea gros, iau îndrăzneala să te rog pe d-ta a i-l trimite prin tătarul de la Iași, ca să nu plătească, căci i se duce leafa pe trei zile, și pentru patrie.

Te rog foarte mult daca o să fie să veniți aici, să dați știre înainte. Madame Zanne vă așteaptă pentru botezul copilului cu cea mai mare plăcere și bucurie, și a pus de a spoit casele.

Zanne mă însărcinează să vă arăt din parte-i cuviincioasele închinăciuni, precum și toți românii ceiați.

Brusa nu mai este aceea ce ai cunoscut-o altădată, ci misterioasă, care contrastă și mai mult cu frumusețea cîmpiilor ei.

Persicele cele vestite au trecut; peste 20 de zile se zice că are să iasă altele. Atunci vi se va trimite negreșit. Pînă atunci mă ocup să vă string sîmburi de persică.

Însărcinează pe Marin să-mi scrie daca o să veniți aici.

Așteptînd timpul să te revăz, te rog să nu mă uiți.

Al d-le șerb,
Bolintineanu

Am primit cu mare bucurie scrisoarea d-le de la 11/23 7-br. Cu mihnire însă vă vestesc că am să fiu laconic, din pricină că sîni bolnav de friguri, dar friguri cu delir. Sper însă să scap curînd. Să va trimite marți trăsura la Gemlek; dacă nu voi putea veni eu, va veni Pădeanu și Zanne.⁵ De aci vă puneți în trăsură și veniți aici pe la 10 oare seara cel mai tîrziu.

La revedere,
Bolintineanu

3

17 oct. s.n., Brusa, 1855

Domnule Negri,

Am primit cu bucurie, ca totdeauna, scrisoarea prin care vestești colectiv că ești sănătos. Eu și Zanne de cinci zile am scăpat dar de friguri; nu știu însă daca am scăpat de tot. Aș fi venit astăzi într-acolo, dar lipsa mijloacelor m-a oprit și eram încă slab. Voi mai sta pînă voi avea ceva bani să plătesc doctorii. Madame Zanne vă trimite multe complimente. M-a însărcinat să vă supăr din parte-i, întîi să-i faci onoare cu a doua vizită la Brusa; al doilea, cînd îi veni, să-i dai de veste, că zice cum că la întîia oară se teme că primirea ce v-a făcut n-o vă fi mulțumit poate. Îmi pare foarte bine că ai să vii. Ne vom întoarce împreună, dacă pînă atunci nu voi veni acolo.

D-nu Tirk vă trimite complimente și vă roagă să nu-l uitați. M-e Tirk s-a bolnăvit de friguri, Pădeanu este la Brusa. Este sănătos însă.

Îmi pare bine de venirea lui Vasilică¹. Nu o vrea să te însoțească la Brusa. o zi, mai mult nici nu este de șezut, cu toate că de cîteva zile a început a se împuțina cazurile de friguri.

Complimente milioane d-lui Ralet. Spuneți-i că călătoria merge înainte. Mai am partea Egiptului de prescris². Complimente d-lui Mariani. Aș dori mult să văz cît mai curînd pe Vasilică.

Îți sînt recunoscător, între altele că totdeauna ne scrii.
Ieri seară a venit aici și familia consulului englez.

Al d-le șerb,
Bolintineanu

3 septem. 1857, Constantinopole

Iubite amice',

Sunt sigur că nu mai știi ce m-am făcut pe fața lumii unde vînturile caprițioase ale evenimentelor împinseră barca mea ușoară. Acuma s-a schimbat și soarta noastră și sunt sigur că avem a ne revedea în curînd. Peste cîteva zile voi pleca către căminul părintesc; dar mai înainte am de gînd să vii să vă văd prin Moldova, să văd țara ce am cîntat-o odată, fără să o cunosc, și mai ales locurile memorabile unde străluciră odată armele moldovenilor români.²

Cele ce ți s-au întîmplat cu boala la Stambul, mi-au dat niște emoții care nu aș voi să le mai încerc. Aș fi vrut să vii îndată spre Bosfor, dar vapor nu era la Samos. Nevasta lui Zanne, mi-aduc aminte, a fost dat paraclise la biserică.

Vei arăta d-ei Caterinei Negri cele mai respectuoase salutații din parte-mi, unite cu cea mai înaltă stimă ce îi port.

Luai îndrăzneala a-ți trimite, prin amicul Marin Naționalul, o copie a chipului meu. Ea îți va aduce aminte, din timp în timp, zile frumoase și dureroase ce trecurăm de multe ori împreună prin lumea streină.

În cauza țărilor noastre, în streinătate, este liniște. Toate căutările sunt întoarse într-acolo; cred că o să fii ales deputat.³

Iată tot ce-ți scriu deocamdată, plin de bucurie, de mai înainte, că am să te văz în curînd. Pînă atunci, îți string cu amicie și plăcere mîna.

Al d-le serv și amic,
Bolintineanu

Nr. 1392

București, [24 ianuarie 1859]'
8 h. 50' noaptea
expedie 8 h. matin

M. Constantin Negri
Depute de la Moldavie
Varna

A. Cuza vient d'etre elu Prince de Valachie â l'hunanimite et acclamation aujourd'hui â 3 heurs.

Bolintineano

București, [24 ianuarie 1859]'
8 h. 50' noaptea
expediată 8 h. dimineața

D-lui Constantin Negri
Deputat din Moldova
Varna

A. Cuza a fost ales domnitor al Munteniei în unanimitate și aclamație astăzi la ora 3.

Bolintineanu

6

4 iuliu [1861]'

Scumpe și respectuosule amic,

Am primit cu bucurie toate scrisorile ce mi-ai trimis pînă acum. Nu poci decit a-ți fi recunoscător pentru osteneala ce îți dai cu dînsele.

Pe aici iată ce s-a mai întîmplat. Va porni o deputăție să felicite pe sultanul, compusă de Docan și doi bătrîni octogenari T. Balș și C. Corneanu din Valahia. Dorința nestrămutată a domnitorului este ca să trimiți aici pe Baligot cu întoarcerea deputa-

ților celor trei. I se va trimite pentru aceasta 200 galbeni. Odată la București, îl va porni la Paris cu o misiune pe care M.S. o să ți-o facă cunoscut. Domnitorul mi-a declarat că nu schimbă ministerul; dar Adunarea ce mai are numai trei șanțe va lua vacanțele și astfel, în loc să se întoarcă peste trei luni cu idei de biruitoare și să facă alte noi nerozii, (dacă ar dizolva-o) va veni tocmai peste șase luni, și pînă atunci bun este Dumnezeu, poate să se îmbunătățească poziția. Domnul niciodată nu a fost mai tare decît astăzi și va fi și de aici înainte pe cît timp va merge cu o partidă, cu partea vîncasă și mai mare a națiune:.

Liberalii au și ei multe cusururi; cel puțin nu sînt trădători, și aceasta pare mult astăzi ia noi aici unde oamenii cinstiți sînt rari.

Dorința tuturilor aici este Unirea țărilor, adică că dacă Puterile nu o vor face într-un termen oarecare, să o facem noi. Ca ministru tremur la această idee, deși ca român îmi place tare mult."

Pentru Dumnezeu ! nu-mi mai da numele de excelență în scrisori oficiale! căci voi fi silit a o lua pentru o ironie. Uită-te la mine și mă întrebă dacă seamăn a *exceleță!*

Trebuie să fi cunoscut pe Leon Plee căruia i-am dat o carte de recomandatie. Știi că l-am priimit aici foarte bine și i-am dat și bani.

Reacția este cu totul furioasă; ar crede cineva că a turbat. Ai dreptate: joacă tot pentru tot.

Despre l. Ghica, în adevăr, nu-l mai înțeleg.'

Al d-le serv,
D. Bolintineanu

Complimente de la d-na și dl. Zanne.

Către G. SION

1

6 iunie 1856, Constantinopole

Iubite Sioane,

Am primit scrisoarea ta cu bucurie. Am văzut cele ce îmi scrii și m-am bucurat. Am văzut încă gazeta *Steaua Dunărei* și am înțeles că presa este liberă la voi, din scrierile voastre. Cu toate astea nu-mi place cum debutați, căci ați umplut gazeta cu benchete și toast, cu idei de cărdășie. Era un timp cînd românii cînta pe învingători, o victorie mare asupra enemicilor, un general care își expunea viața pentru patrie cu armele în mîină și cădea sub greutatea rănilor. Cîntă deosebire astăzi și ce cădere! Noi cîntăm, nu pe învingători și căpitani, nu victoriile, ci pe cei care, fiind militari, nu s-au bătut! Astfel este istoria voastră cu acel Filipescu, care poate să fie brav și loial, dar nu a dat ocazie de a-l cînta și a-l festa. Lasă această mulțumire să i-o facă turcii, iar nu românii. Un militar se bate, nu face politică, și cînd face politică nu este militar. Sioane, Sioane, pînă cînd să fim copii, frate iubite! Astfel am făcut noi toți și eu cel dintîi, lăsîndu-ne să ne fure inimile și să facem popularitate celor ce nu o merită. Cîntă, frate, dar cîntă pe românul care se bate, iar nu pe cel ce nu se bate. Dacă francezii ar fi făcut ca noi, nu s-ar fi luat Sevastopolu, căci ar fi rezonat și ar fi găsit că nu-i interesează acest război. Sfirșesc însă zicîndu-ți că dacă Ștefan cel Mare ar fi putut să iasă din mormînt să vază benchetui vostru, v-ar fi tras de barbă și pe tine și pe Negri, căruia să-i citești aceste rînduri. Nu zic mai mult, fiindcă inimile voastre au făcut-o din curățenie și patriotism.'

Lui Ralet i-am scris. Mi-a zis că ți-a cerut *Voiajul* să-l citească. Apropo — ce-ai făcut cu el? Să nu-l trimiți la București, căci acolo nu-l va lăsa să-l tipărească.-

Turcii sunt tare contra unirei, dar și speriați că [românii] vor să o ceară. Cereți unirea, dar nu o definiți cum, cu prinț strein sau pămîntean. De va fi strein, din ce familie? Gazetele nemțești zic că Austria primește, cu condiție să dea un prinț din familia austriacă, care are să vie acolo cu zece generali, 100 ofițeri și amployați — și iată-ne nemții! Așadar, cerînd unirea, cereți totodată și felul ei, ca să nu vă prindă la mîină și să fie sfîrșitul mai rău decît începutul.

Ai dat lui Vogoridis' scrisoarea mea? Ce răspuns a dat? Scrie-mi"

Daca tomul de călătorie va place, voi tipări și al doilea tom pe Nil în sus pînă la cataracte și Teba unde sunt cele mai interesante lucruri de văzut și admirat, și încotro am de gînd să plec."

Apropo, daca te înlesnești de bani, dă 15 galbeni d-nei Luzat-to', astfel îmi scrie m-me Zanne, pentru soru-sa Paulina, cadou frățesc, și tu trage-mi aici o poliță îndată, căci banii sunt aici la Polichroniadis depuși; cinsiprezece galbeni, ai auzit?

Ți-am scris să-mi găsești o fată bogată să mă însor și să mi-o trimiți aici, și tu nici nu te gîndești. Află că sunt de treizeci și unul de ani și trei luni și jumătate.⁶ Chipul, nici frumos, nici urît; nalt; cu ochii negri; cu un dinte rumpt, cu barbă neagră încă, cu păr cam lung, dar cam rar, prost, palavatic, sărac ca un beduin etc. Poți să o dai în *Steaua Dunării* daca se va găsi o fată nebună cu bani, fie cît de urîtă, nu face nimica, numai să aibă spirit și [...], două calități foarte rari a se găsi împreună cu bogăția la o femeie.

Lui Alecsandri nu-i scrisei, căci I-am crezut plecat la Paris. Pe Negri îl sărut dulce. Ar fi bine ca Vogoridis, daca o fi să dea demisia, să-l recomande la Poartă caimacam pe el. Este bine văzut aici de toată lumea, mici și mari. Dar Balș are galbeni și ar fi o norocire să fie Negri caimacam, el care nu este omul Moldovei, dar al tuturilor românilor și, ceea ce este mai mult, al tuturilor ini-milor.

Aici se 2ice că un moldovean care se află aici ar fi promis în numele Sturzei și al lui T. Balș, lui Bosstan-bey să-i dea o fată din Moldova cu zestre de 800 mii galbeni, daca va mijloci să se facă caimacam B. și umblă pe moarte mumă-sa la turci cu toate armencile ale bătrîne spre acest pezevenglic. Ce fată este aceea?

Ferice de ea ! Spune-i să se bucure; dar nu spune nimănui că aceasta vine de la mine.

Al tău frate,
Bolintineanu

De ce ai lăsat să treacă o poștă fără să-mi scrii?

Scrie lui Alecsandri că am dat scrisoarea și muzica lui m-lle Moler, care a plîns de bucurie.

'Jassy – Moldavie
Monsieur G. Sion
Chef des Archives de la Moldavie

2

28 august 1858, București

Iubite Sioane,

Ce te faci? Unde ești? Mi-ai scris de la Paris și mi-ai recomandat să nu-ți răspund din cauză că scrisoarea mea nu te-ar mai găsi la Paris. Îți scriu dar la lași unde poate că te vei fi întors. Pe la noi lucrurile merg astfel încît socotești sau ghicești că pot să meargă adică certe cine să fie domn. Principurile, ideile nu mai sunt pentru nimic. Toată lumea aici strigă că oamenii de la 48 au dat mîna cu guvernul, alții zic că e calomnie; guvernul se ocupă cu schimbarea administratorilor etc. și așteaptă din zi în zi ca să depeie puterea. Tot ce-mi pare rău este că in loc să stăruiască ca să se aleagă la Adunare oameni cu cunoștințe și sentimente frumoase și patriotice, toți se ocupă a recomanda oameni de partidă, de clică, deși Adunarea are a fi chemată să facă legi și reforme; mi-e teamă să nu se aleagă o Adunare care prin deputații săi, să ajungă de rîsul străinilor.

Eu am tipărit o programă, un proiect de o bibliotecă clasică¹, am găsit un capital. Vezi programa, îmi pare rău că nu ești aici. Îmi trec timpul alergînd după abonați, căci deși este un capital, dar concursul abonaților tot este necesar. Cînd o să vii pe aici. scrie-mi.

Scrie-mi asemenea după ce vei cerceta, cine și cu ce ordin a tipărit pe *Manoil*, căci am să-i fac proces, de va fi tipărit fără ordinul tău sau fără ordinul lui Alecsandri.²

Astăzi plec la Bolintin. Adelaida nu s-a mai măritat. Banii i-a luat, dar se vede că fata a început să se dezguste de promisul cel interesat. Marița și Frosa au fost la Rîmnic și s-au înturnat. Lili a fost cerută de un bogat, feciorul lui Petrovici, dar nu a voit să-l ia nicidecum.

Sitza Genaoglo s-a îngărășat puținel împrejurul nasului, la Penteleu.

Predescu s-a înturnat de la munte gras.

Mr. et m-e Steriadi sunt sănătoși, i-am văzut acum patru zile. Vorbim mult de voi, și cu mare interes, precum poți să-ți închipuiești. Aseară am văzut la grădină pe Guguță, cumnatul tău, pe care îl iubesc mult, și mi-a spus că toți ai voștri sunt sănătoși.

M-Ile Ioranu ce asemenea a fost la munte, s-a întremat. Știi că Caliopi, fata aceea de la Rîmnic, a luat pe I. Brătianu. Este urâtă și necioplită, dar se vede că banii au facultatea de a face frumoase cele mai slute lucruri, la ochii unor oameni. Au fost aici la București și acum au plecat iar la țară.

Sora mea și toată familia te salută amicalmente, — iar eu te rog să arăți respectuoasele mele salutații d-nei Sion.

Complimente la toți amicii și cunoscuții mei de pe acolo. Am tipărit o colecție de poezii, *Melodii române*³, nu știu dacă le vei fi primit. Cu aceasta îți trimit câteva programe. Vezi dă lui Hurmuzachi și celorlalți amici. Și scrie-mi părerea ta asupra acestui lucru, căci vreau să te pui la muncă rău. Ion Ghica și Ion Eliade te așteaptă să vii aici.

Zi lui Alecsandri, dacă are ceva de tipărit, poezie sau proză, să le trimită să i le tipărească Societatea noastră, asemenea și altora.

Încă o dată recheamă-mă în suvenirea d-nei Sion și îmi răspunde îndată. Hotel Bossel.

Al tău frate,
Bolintineanu

Către ANIBAL STRAMBIO

8/20 Juin 1861

Monsieur l'Agent,

Je me fais un devoir de vous communiquer le vote unanime emis par l'Assemblée législative de Valachie, à l'occasion de la douloureuse nouvelle qui consterne le peuple italien.

„L'Assemblée nationale de Valachie unit sa douleur à celle de l'Italie pour la perte du Comte de Cavour, dont la mémoire sera toujours vivante parmi nous, à cause de la sollicitude que ce grand homme d'Etat a montrée pour la nation roumaine.”

En me chargeant, Monsieur l'Agent, de vous faire connaître ce vote de l'Assemblée, M. le Président du Conseil m'invite en même temps à vous donner, au nom du gouvernement de S.A., l'assurance qu'il n'est pas moins pénètre que l'Assemblée, des sentiments de douleur exprimés dans son vote. Les sympathies efficaces que l'illustre défunt manifesta toujours pour les Principautés, et celles que nous avons réciproquement pour la noble cause qu'il soutenait avec tant d'habileté, peuvent vous être un sur garant de la part bien vive que le gouvernement et le pays ont à la tristesse si pleinement justifiée en ces circonstances et dont je vous prie de vouloir bien transmettre l'expression au gouvernement de S. M. le Roi Victor-Emmanuel.

Veillez, Monsieur l'Agent, en cette triste occasion, recevoir en même temps, avec l'expression bien sentie de nos sincères regrets, l'assurance de ma haute considération.

D. Bolintineanu

8/20 iunie 1861

Domnule Agent,

îmi revine datoria de a vă comunica votul unanim al Adunării legislative a Munteniei, cu prilejul dureroasei vești care încearcă poporul italian.

„Adunarea națională a Munteniei își unește durerea sa cu aceea a Italiei pentru pierderea contelui de Cavour,¹ a cărui amintire va fi întotdeauna vie printre noi, datorită solitudinii pe care acest mare om de stat a arătat-o față de națiunea română.”

Însărcinându-mă, domnule agent, să vă fac cunoscut acest vot al Adunării, d. președinte al Consiliului mă invită în același timp să vă asigur, în numele guvernului A.S., că nu este mai puțin pătruns de sentimente de durere decât Adunarea, ce și le-a exprimat prin votul său. Simpatiile eficace pe care ilustrul defunct le-a manifestat întotdeauna față de Principate, și pe care le nutrim în mod reciproc față de nobila cauză pe care a susținut-o cu atîta pricepere, pot să constituie pentru dumneavoastră o garanție sigură a viei tristeți resimțite de guvern și de țară, pe deplin justificată în aceste circumstanțe și a cărei expresie vă rog să binevoiți a o transmite guvernului M.S. regele Victor Etnmanuell.

Vă rog, domnule agent, în această tristă împrejurare, să primiți în același timp, alături de expresia sincerelor noastre regrete, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

D. Bolintineanu

I

3 genarie 1856, Constantinopol

Domnul meu,

Nu știu cum să încep această scrisoare ca să mă justific pentru tăcerea mea, căci sunt cel întâi a mărturisi că am făcut o impoliteță precum și o lipsă de recunoștință pentru amabila amicie ce mi-ai arătat. Îți voi spune că am avut multe necazuri și supărări și nu am fost tot în Constantinopol. Eram, precum știi, hotărît a merge în Moldova și a lua foc. Iată ce s-a întîmplat. Cu toate făgăduielile miniștrilor, nu s-a putut dobîndi voia, căci această voie am dorit s-o am, fără încuviințarea domnului Știrbei. Se vede că vodă din Moldova nu va să facă nimica fără ordinul lui Știrbei.¹ Cît pentru gazetă, Alecsandri și-a schimbat opinia, apoi ieri veni veste că d. Ghica-Vodă, pe cînd dă ordin să libereze robii, dă altul să închiză *România literară*.² Ionescu a scris un art. despre robi unde zicea: robii negri să slobod; să așteptăm oare să vedem liberați și robii albi? Ciocoi s-au dus de s-au plîns la vodă și aceasta a închis gazeta.

Aici nimica nou; politica este ca totdeauna încurcată și întunecoasă atît pentru profani cît și pentru inițiații în cele sacre.

Russo ne-a batjocorit printr-o broșură.³ Dar lucru de jos — cum zice Marin. Spune în[tre] alte prostii că din toți emigrații români numai Zosima și Grădiștianu au rămas independenți. Oameni stricați — și nu merită să-i mai critice cineva.

De primăvară am de gînd să viu într-acolo. Pînă atunci arată d-nei Tell respectuoasele mele închinăciuni, precum și la toată familia.

În țară pînea scumpă. Se vede că părintescul guvern al lui Știrbei nu va să lase să mănînce multă pine pe români, ca să nu

li se vatăme sănătatea, uimind unei opinii a unui doctor mare care a scris o carte despre regimul sănătății.

Fata lui C. Cantacuzino are să ia pe feciorul Bibescului; logodna s-a săvîrșit; tot universul înoată în bucurie.

Se vede că în Moldova s-a bătut de păr nemții cu românii.

Mărți plec la Brussa. Cu toate acestea, mare mulțumire mi-ai face cînd mi-ai seri cum vă aflați. Credeți că vă stim și rămîi al d-tale

frate și șerb,
Bolintineanu

2

8 februarie 1856, Constantinopol

Domnule Tell,

V-am trimis o carte din poeziile mele, ce din păcate au ieșit cu o mulțime de greșale de tipar.¹ Î\u știu dacă ați primit-o. Eu voi veni acolo să mă așez, căci nefiind din cei ce umblă cu miniștrii și cu posturile, nu văz cuvînt pentru ce să stau în capitală. Viața e tare scumpă. Pe urmă am scris o carte pe care voi să o tipăresc, portretele politice ale oamenilor noștri de stat.² În multe, voi să te consult pe d-ta ca unul ce cunoști bine pe mulți din acești eroi politici.

Tot cu această ocazie, te rog, daca se poate, să-mi îndrepti această scrisoare către tînărul Zanne care trebuie să fie la Samos, și foarte mă veți îndatora.

Complimente respectuoase d-nei și damicelelor Tell.

Ion Ghica s-a făcut *prins* de Samos, cu ferman.

Eliade nevoind să rămîie în urmă, își dă nume de prinț (bey), fără ferman.

Conferințele de aici au hotărît ca domni să înceteze în iunie; dar să aibă dreptul a fi aleși de țară pentru domni³. Aleși vor fi trei candidați și din trei Poarta va numi pe unul. Domni vor trimite în curînd deputați să facă aici un nou regulament. Toate merg sucite. Oamenii, chiar între noi ce avem oarecare greutate, se uzază. O să vie timpul oamenilor ce nu și-au schimbat ideile lor Edificiul lumei politice este putred, fără îndoială. Pentru aceea, în loc să mă întristez de ceea ce se întîmplă cu pacea, mă bucur.

Este oricum un pas înainte. Românii nu au făcut nimic, dar cred că vor face odată.

Pină să am plăcerea a-ți stringe mina, te salut frățește și cu cea mai mare sinceritate.

Al d-tale șerb,
Bolintineanu

Srayrne

Monsieur le general Tell

3

[Iulic-august 1856]

Domnule Tell,

Din grația Celui-de-sus și mai ales a micului vapor al lui Witel, am ajuns sănătos la Samos împreună cu o mulțime de *ciachşirgi*. Samosul este o insolă frumoasă, dar săracă. Oamenii, mai ales, mizerabili. Lenea îi face tîlhari și nerodirea locului încă contribuie la nenorocirile lor. Cu toate acestea privesc Samosul mai mult cu ochii trecutului, cînd era în splendoarea lui, decît a prezentului. Am găsit pe Zanne și pe soția lui sănătoși. Rachiul l-a trimis doctorul Parascheva, dar a costat mai mult, am dat banii ce mai trebuiau, și ne vom socoti noi mai încolo.

Pe *prințesa* Ghica am văzut-o. Pe vodă nu l-am văzut încă, fiind dus în insolă, nu știu unde. Zanne a plecat la drum astăzi miercuri.

Am tocmit o pereche de cizme la Palamari.³ Te rog pe d-ta, dacă îl vei vedea, să-i zici să mi le trimită aici. Banii voi trimite oricum, cu cel întîi ocazion.

Am plătit la vapor 150 lei; mîncarea de două ori pe zi costă 30 lei, dar este proastă; ajunge la Hio la 5 oare; trece și la 6 oare ajunge la Ieșme, de unde pleacă la miezul nopții și la 6 oare dimineața ajunge la Samos. Acestea vi le scriu spre știința dv.

În Hio rămîie numai cîteva minute. La Samos două oare.

Mai încolo am să viu la Smirna. Mi-e teamă mult să nu mi se urască. Norocire însă cu Zanne și familia sa care au pentru mine toată îngrijirea și amabilitatea unui frate și unei surori. Mai am o speranță, adică vînătoarea. Aici prepelițele sunt dese ca coțofenele.

Respectele mele d-ei Tell și damicelelor, iar lui Ștefănică cel glumeț îi recomand să aibă grijă de vârful nasului, căci altfel n-o să poci să-l sărut când voi veni acolo.

Adio, d-l meu, la revedere,

al d-le serv,
Bolintineanu

4

15 oct. 1856, Vathi

Domnul meu,

Îți mulțumesc cu recunoștință pentru bunătatea ce ai avut a-mi face acele comisioane, pe care le-am priimit aici. Este de prisos a-ți mai zice că dacă am îndrăznit să te supăr, cauza vine de acolo că sunt sigur de bunătatea și amabilitatea d-tale.

Iată îți trimit și eu o scrisoare de la amicul Baligot, venită aici cu poșta trecută și întârziată, se vede la poșta vaporului. Am terminat o călătorie cu toate mărimile din Samos în insolă. Am văzut locul unde a fost vechiul Samos, cele trei minuni de care vorbește Herodot, adică canalul pe sub un munte; molo sau zidul din mare care forma portul și care astăzi este ruinat; templul lui Junon, sau locul unde a fost zidit; abia a mai rămas o colină în picioare, dar numai o colină, celealte sunt îngropate în pământ. Am cerut voie de la vodă grecesc să sap. Zice că se poate. Să vedem.

Madame Zanne și Zanne mă însărcinează să vă arăt convenițele sincere amicitiei, atât d-tale cât și madamei Tell și fetelor.

Din partea mea cele mai respectuoase închinăciuni d-nei Tell și damicelelor. Iar pe Ștefănică, dacă i-a trecut vârful nasului, îl sărut dulce. Basta! Marin îmi scrie că o să vie pe aici să mă ia să mergem în Grecia'. Eu îl aștept.

Primește din parte-mi sincerile mele încredințări de amicie și stimă.

Al d-tale șerb,
Bolintineanu

S-a primit: botine, tutun, pălărie, o broșură.

5

Samos, 3 nov. 1856

Eu încă mă închin dumitale cu plecăciune'. De aici de la Samos nu am mare lucru să-ți vestesc, afară numai de un foca care s-a arătat în portul de la Vathi, ca să complete lista dobitoacelor. „L'île de Samos, dit le journal de Baligot, est condamnée aux betes.”² Eu am fost tot mereu prin insolă și mine iar mă duc cu tânărul Zanne la ruinele de la Țigani. Din țară, proaste lucruri, nu se poate mai proaste. Aflu că Christofi și Serurius au intrat în țară'. Marin îmi scrie că ministerul are să se schimbe în Turcia. Eu sunt tare bine în sănătate. Se zice că mă îngraș.

Respectele mele doamnei Tell și damicelelor.

Am de gând să mă reped într-acolo.

Al d-tale șerb,
Bolintineanu

6

11 noiem. s.n. 1856, Vathi

Domnul meu,

Ți-am scris de trei ori și numai o scrisoare am primit, ceea ce mi-a părut rău; dar nu am dreptul de a mă plînge, fiindcă știu că ocaziile lipsesc și că poate să fii ocupat. Pe aici petrecem nici rău, nici bine, mai mult pe la țară, ceea ce mă mîngîie de ale monotoniei. La Vathi mă duc cîteodată pe la ispravnicul locului. M-a invitat de două ori la masă. Marin mi-a scris că are să-ți facă o frumoasă surpriză, dar nu știu ce surpriză. De n-ar fi zis frumoasă, aș fi crezut că înțelege venirea lui acolo la Smyrna.

Zanne a plecat astăzi la drum și vine diseară. M-a însărcinat să vă fac complimente și să vă rog, mai întii să-l iertați de îndrăzneala ce ia de vă supără cu comisioane și altele, dar are trebuință, n-are alt pe nimini acolo și știe că ești bun. Marin a scris că a trimis pe un tapițer român la Smyrna cu o poliță de 2000 lei ai lui Zanne către d-ta trasă asupra socrului lui Macarie, și din care bani să se plătească datoriile lui către d. Eugeniu. De vor fi venit acei bani și va rămînea vreun rest, eu iau îndrăzneala, în numele lui

Zanne, să te rog a trimite trei oca de tutun ca acela ce ați avut bunătatea a mai trimite, — atîta numai că acela mai mult de jumătate era pulbere; șiretul de tutunar a făcut aceasta. De puteți a-l trimite prin curierul de uscat, fie măcar o oca deocamdată, căci eu unul sufăr rău în lipsă de tutun bun și fum tutun țigănesc.

Știri de prin țară nu știu altele decît cele ce scrie Baligot prin gazetă și care trebuie să le cunoști și d-ta.

Te rog să arăți respectele mele familiei d-tale, iar pe Ștefănică cel mucalit îl sărut dulce. Dacă ai trebuință de ceva articole dupe aici, scrie-mi și-ți trimit cu vaporul ce se vede că are să mai urmeze călătoriile.

Complimente de la madame Zanne pentru d-ta, doamna Teii și toată familia.

Al d-tale șerb,
D. Bolintineanu

7

10 dechem. s.n. 1856, Vathi

Domnul meu,

În fine, cum zice Eliade și comp., am avut ieri plăcerea a primi scrisoarea de la d-ta. A-ți mai spune cît de mulțumit am fost, este de prisos. Nu poci însă să mă opresc a-ți mulțumi pentru tutunul ce ai avut bunătatea a trimite; este excelent, mai bun decît acela ce fumă Marin și care, în mărirea lui, îl plătește 100 lei oca.

Pentru I. tapișorul care în adevăr este un băiat tare onest și demn de amicie și stimă, nu poci să-i dau alt decît complimente. Scrisoarea de la vodă este peste puțină și iată pentru ce: Gandon, secretarul acestui domn, dupe cererea ce-i făcuse Zanne, îmi trimisese, în numele lui, o scrisoare la Smirna pentru consoul de acolo. Cînd a înțeles vodă una ca aceasta, a sărit în grădină, s-a turburat și a muștrat pe al lui secretar căci a îndrăznit să recomande oameni ca mine la oameni ca consoli. Închipuiește-ți dar dacă poci să-i cer o scrisoare de recomandare pentru altul!

Zanne este amărît rău, dar nu are ce să facă, suferă și tace pînă cînd o lumina și pentru el soarele patriei lui.

Știrile ce primesc din țară sunt foarte proaste. Loviturile ce ne vin de la străini sunt grele; dar cele mai amare sunt acelea

ce noi înșine ne dăm. Se vede că românii sunt Sodoma și Gomora. Oamenii se vînd pe posturi astfel cum nu s-a mai făcut pînă aici. Schimb credințele politice dupe chiverniseala ce li se dă. Nu găsești trei oameni care să facă altfel și tinerii cei mai buni încă au picat sub această ciură a inimei. Toți astăzi cheamă pe Știrbei, Bibescu etc. Dumnezeu singur va mai putea face ceva și Dumnezeu este revoluția europeană.

Nu-mi scrii ce se face Pleșoianu? A intrat în țară sau nu? Se zice că Eliade speră să se facă caimacam la Valahia; dar pe Ghica ce are să-l facă?

Samosul merge bine, dar multe încă trebuie. Știi că binele aici este totdeauna în comparație cu cel mai mare rău posibil, adică avînd în vedere acel rău, este astăzi oarecare îmbunătățire în insolă.

Ghica are dorința d-a face, dar n-are curaj, tremură înaintea celor mai mici *raisons d'etat*. Multă înțelepciune este slăbiciune, zice vorba. Pe urmă nu are amici, nu este sprijinit și lipsa amicilor vine iar din slăbiciuni personale. Decît cu trei familii nu se mai vede în insolă. Nu este acesta mijlocul cel mai bun de a guverna în scurt, lucrurile merg bine, însă nu astfel cum se crede prin lume.

Marin îmi scrie și mie că are să vă trimită pentru mine un pachet sau prin vaporul francez, sau prin cel austriac². Te voi ruga și ca atunci ca să mi-l înaintați aici la Samos. Adevărul să-ți spui, mi s-a urît aici cu mărimile aristocratice, cu coroanele, armele și vorbele trezite de boierii ce dezgustă pe oameni. Dar Zanne mă ține cu dinții și Marin mă condamnă la exil.

Petrec zilele cu cititul și scrisul. Din timp în timp fac cîte o călătorie prin țară. Natura aici este încă verde ca primăvara.

Te voi însărcina cu plăcere să arăți complimentele mele d-lui Cugina, iar d-nei Teii cele mai respectuoase salutații. Pe toată familia d-tale o salut, pe micul Ștefan îl îmbrățișez — cum îi merge nasul?

Așteptînd a doua ocazie de a vă seri, mă subînsemn

Al d-tale serv,
Bolintineanu

16 dechem. s.n. [1856] \ Vathi

Domnule Tell,

Iau pana, și nu ca să vorbesc de ale trebilor, căci nu prea am trebi mari; dar să mă inform despre sănătatea dv. a tuturilor, și să vă încunoștiințez și eu că sunt sănătos și vă doresc. Numai Zanne și madame Zanne sunt foarte triști din cauză că Virginia se află rău bolnavă de angină, sau amigdale, astfel încât dupe mai multe operații făcute la gât, abia mai poate răsufla; iar ceea ce este mai prost decât toate este că aici nu sunt doctori mai meșteri în această artă decât mine. Să ferească Dumnezeu pe omenire a se bolnăvi aici! Pentru aceasta tînărul Zanne nu v-a scris cu această poștă; dar m-au însărcinat să vă scriu complimente la toți dupe cuviință. Marin îmi scrie că s-au trimis acolo, prin vaporul austriac sau francez, către d-ta adres. Milo sau casa lui Travi, niște comisioane. Rogu-te, domnule Tell, la asemenea întâmplare să mi le trimiteți sau să-mi scriți de nu s-au priimit ca să scriu la Pera dupe ele, să nu o fi rămas la vapor.

A ieșit o nouă broșură de un Boeresco — drepturile țării. Se zice că este bine scrisă. Cred că acest Boeresco este un pseudonim ?

St.-Marc Girardin s-a pus în *Debats* să critice toate aceste broșuri orientale, scrise în limba occidentală. Criticele sunt bune pentru țară din cauză că autorul este favorabil țării. Acuma a rămas iar la conferințe a se hotărî soarta țării noastre. Sunt însă sigur că despre unire nu are să fie nimica. Englezii au stricat lucru. Să le fie pe gât! Scrisorile venite din țară sunt proaste ca cei care guvernă acolo și ca cei care se supun. Opoziția nu vine din patriotism, în urma faptelor celor mici sau urite ale guvernului, dar din nemulțumirile celor ce nu au posturi etc. Și aceasta este cu atât mai trist că dovedește o corupție adîncă care se întinde preste toți. Nici o opinie publică! Cu toate acestea să sperăm în zile mai bune. Cine știe ce are să se mai întîmple?

V-am scris că despre tapițerul Ion, nu se poate a i se da scri-soare. Ar face mai bine să se înturne la Constantinopol unde lucrul este sigur și abundent și unde cînd se afla, mergea binișor.

Respectuoase salutarii d-nei Tell și damicelor d-le, iar pe cei mici copilași îi îmbrățișez, mai ales pe amicul meu Ștefănică

Scrisorile d-le îmi fac mare plăcere; astfel, te rog să-mi scrii și cît de mult. Eu în credință aș voi să-ți scriu trei coli, dar aici nu este nimica, sălbătăcie, tăcere, întunec; acolo știți mai multe și toate înainte de noi. Pe prințul¹ de aici îl văd o dată pe săptămîna. Undelemnul merge bine astă dată.

Iată pentru această poștă tot. Ți-aș fi scris meditații filosofice, ca să lungesc scrisoarea, dar știu că nu-ți plac astfel de pehlivanii ale poezilor.

Al d-le serv,
Bolinteanu

9

25 dechem. 1856 s.v., Samos

Domnul meu,

Iau pana ca să vă felicitiez despre sărbătorile Crăciunului. Arătați dar respectuoasele mele felicității familiei dv. Vodă de aici pleacă la Constantinopol cu familia în viitoarea săptămîna, poate pentru ca să se așaze cu totul acolo. Zanne rămîne încă la drum; dar cum mi se pare, acest drum poate să înceteze. Pachetul ce-mi trimiți, încă nu a sosit. Marin îmi scrie că-mi trimite 5 ludovici de aur. Vă rog să-i priimiți de la socrul lui Macarie de acolo. Eu sunt foarte sănătos, dar foarte mi s-a urît aici; mă consol numai cu muza.

Scriți-ne cînd aveți timp. Scrisorile dv. ne fac mare plăcere și nu au trebuință să se facă a se dori mult timp pentru aceasta, din contra. Sunt dezgustat de tot de omenire. Cum zice Marin: omenirea are păcatele ei, tolba cu păcatele etc.

Nu vă scriu mai mult căci nu am ce mai zice. Aici suntem cu totul arierăți în cele ce se fac prin lume. Marin îmi scrie că la conferințe s-a hotărît ca Divanul să aibă dreptul a priimi sau nu unirea țărilor, că la Constantinopol s-a făcut un consiliu unde s-a hotărît ca Divanul din țară să fie făcut pe baze largi. Dacă s-o face vreo sermotație, atîta mai rău ne vom recomanda, căci avînd apă, nu ne-a umblat moara.

Adio, domnul meu, scriți-ne,

Al d-tale serv,
Bolinteanu

30 dechemv. s.n. [1856],¹ Vathi

Iubitul meu domn,

Am priimit cu plăcere scrisoarea d-tale din urmă. îmi pare bine mai nainte de toate că vă aflați toți sănătoși. Zanne și soția sa sunt foarte triști din cauză că a murit Virginia, fiica lor. Pachetul ce-mi scrii că îmi trimiți, nu a venit. Se vede că Giovanaky nu a putut să-l trimită prin curier și așteaptă altă ocazie. Oricum, îți mulțumesc foarte mult despre această bunătate nouă din partea d-tale.

Aici nu avem nimica nou: monotonie și sălbătăcie. Din țară noutăți trebuie să le știți mai bine decât noi aici.

Te voi ruga să arăți d-nei Teii respectele mele, precum și damicelelor. Ce face iubitul Ștefănică? Eu mă gândesc adesea la el; dar el sunt sigur că m-a uitat.

Ieri a plecat de aici vaporul „Prometeu” ce șezu 24 de ore numai.

Marin îmi scrie despre niște comitete și statute ce s-au tipărit la Paris. Ce idei!

îmi pare bine că Christofi s-a însurat, dar rău îmi pare că Pleșoianu este bolnav, sărmanul. Sper că Italia îi va face mult bine. Viața Rusciucului l-a bolnăvit.

Un lucru numai o să vă rog, dacă se poate. De veți vedea pe ambasadorul de la Samos, întrebați-l dacă a pornit pachetul, căci poate să se greșască să-l uite întru ale sale.

Madame Zanne, deși este cu totul tristă, dar scrise d-nei Tell.

Adio, domnul meu.

Al d-tale șerb,
Bolintineanu

Scriți-mi, nu mă uitați!

Smyrne

Monsieur Christian Tell

2 genarie 1857, Samos

Domnul meu,

Iau pana să vă urez cele dorite și înturnare în patrie de anul nou grecesc. Totdodată să vă mulțumesc pentru trimiterea banilor veniți din Constantinopol. Am priimit 4 lire turcești și bucați de argint, o bucată rusă, alta de doi franci, alta de 10 solde și un pătrar de rublă, prin comisarul (de la vaporul) „Prometeu”. Zanne a priimit asemenea pachetul. Vă scrie. Cit pentru casa [?] ce așteptam, nu am priimit-o încă pînă astăzi. Se vede că trimisul Samosului a dat-o la vreo corabie care, neavînd vînt favorabil, a rămas încă în vreun port între Smirna și Samos. Eu însă îndată ce o voi priimi, vă voi seri.

Ați auzit poate că Bibescu a sosit la Constantinopol să ia pîne? S-a unit toți ciocoi vechi. La alegere de domn, o să ajungă chestie de princip, îndată ce Bibescu va fi între candidați, căci va veni ideile de la 48. Eu sunt de părere la astfel de întîmplare să se arunce ochii pe un om de la 48, oricare ar fi, nu-mi pasă, căci eu nu am nici un candidat în posinar. Ar fi un al zecelea triumf al revoluției de la 48. Altfel ne vor încăleca ciocoi.

Complimente și respectele mele familiei dv.

Al d-tale serv,
Bolintineanu

8/20 genarie 1857, Samos.

Domnul meu,

Am priimit scrisoarea d-le din urmă, cu multă plăcere și mulțumire. Bani i-am priimit de la vapor. Corabia lui Barbuni ce-mi aduce hainele se află de o lună adăstînd într-un port, vîntul de nord el singur poate să o scoată de acolo. Negreșit că vreo zeităte geloasă de hainele mele, a cerut lui Neptun ca să sufle numai vîntul de sud și să-mi rămînă lucrurile închise pe mare. Eu îi mulțumesc că a avut bunătatea și nu a cerut ca să le înece. Dar mă opresc aci, ca să nu întăresc expresiile ce îmi zici că

vorbesc în poezii limba zeilor. Secretele ce vă scrie Marin cu rugăciune a nu le spune la nimeni, neapărat că mi le-a scris și mie și la alții.

Aștept bani ca să poci pleca. Zanne și nevasta sa mă țin aici pînă va veni timpul de botez; dar â *part celd'*, nu știu dacă, văzînd banii de plecare, voi avea curajul a mai sta pe aici.

Steaua Dunării mi se pare bine rediguită, cu toate că se mărginește numai în cele despre principate. Sunt acolo cîteva articole bune și raportul către ambasadorul turc ar fi fost de minune; din nenorocire autorul se vede că a fost supărat, apoi a pus poezie înuntru.

Se vede că Bibescu și Sturza au să fie candidații ciocoilor la neunirea principatelor, și ai celor cu idei mai generale, Gr. Ghica la Moldova și N. Golescu la Valahia, și astfel să facă din aceasta chestie de princip. Eu nu am nici un candidat; dar dacă mi s-ar cere votul, nu l-aș refuza acestor oameni din urmă, în adevăr. Nu pentru caracterul oamenilor atîta, ca pentru idei. Ce zici? Cred că formînd comitetul știut, au să-și facă popularitate.

Vodă de aici' a plecat la Constantinopol cu soția și un copil, cu un vapor turc, d-a dreptul și repede, foarte supărat pe Zanne și pe soția sa, că nu i se închină prea mult.

Te rog, domnule Tell, să arătați respectele mele familiei d-le, iar pe Ștefănică îl sărut dulce. Rog cerul și toate zeitățile vechi, precum și toți sfinții christianismului, să poci într-o zi pleca către țară. Pînă atunci, sunt

al d-le serv,
Bolintineanu

13

12/24 februarie 1857

Domnul meu.

Iluziile lui Marin, cu fermanul pentru Divan, au început să mai se topească. N-am văzut nimica mai mucalit ca scrisoarea sa din urmă! Ți-am scris cu poșta trecută, trimițîndu-ți un plan de bătălie ca să-l descurci, căci autorul a găsit, se vede, de cuviință să fie încurcat ca să aibă merit. Marin îmi scrie că îmi trimite 10 ludovici de aur. De vor sosi, am să te rog un lucru, și știind

că ești bun, îndrăznesc de confiență. Din acești bani să dați 50 franci lui Travi, din socoteala cărților venite lui Zanne; acești 50 franci sunt cărți ale mele. Pe urmă să-mi cumpărați o pălărie, dar de cele mai bune; apoi două oca tutun bun și o oca de cofeturi pentru botez, afară din cele ce voiește Zanne, căci am să botez acuma, aici copilul (fată) s-a născut, și apoi să mă reped într-acolo.

Se vede că vorbele ce mi-a zis Thouvenel' au să iasă adevărate, lată ce mi-a zis sunt 6 luni.

„Monsieur l'ambassadeur (i-am zis), les idées des émigrés Valaques manifestées en 1848, font aujourd'hui la base des pensées de l'empereur en ce qui concerne la Valachie. Toute la politique européenne s'en est emparée. Pourquoi les émigrés doivent-ils rester encore hors de leur pays et, ce qui est encore pire, hors la loi?"

„Il est vrai que les idées des émigrés de 1848 font aujourd'hui la base des pensées de la France; plus que cela, la conduite de ces émigrés ne saurait qu'attirer les sympathies des cabinets européens; et s'il ne dépendait que du sultan, ils seraient déjà rentres dans leur pays. Mais voici ce qu'il en est. La Porte en donnant un ferman de proscription, a violé les droits de ce pays; donner un autre ferman concernant leur rentrée, ce serait violer de nouveau ce droit, et nous autres ambassadeurs, conseillant la Porte de le faire, ce serait nous rendre complices de ces violations. Done, comme cette affaire concerne l'administration du pays, le pays seul doit décider là-dessus. Il faut donc attendre la décision du Divan ad-hoc."

„Ce que vous dites là est juste et sensé, et si les cabinets européens tenaient le même langage toutes les fois que la Turquie a violé nos droits, la chose aurait été conséquente, mais, malheureusement, lorsqu'il s'agit de violer un droit de ce pays, la Turquie le fait et personne ne lui rappelle son devoir; toutes les fois qu'il s'agit de faire du bien pour ce pays, la Turquie ne doit pas le faire, car s'est une violation de ses droits, et les ambassades se mettent à protester."

Aici amb. a tăcut, apoi a zis: de aici înainte vor merge bine lucrurile.

Din acestea eu am înțeles că emigranții au să mai șază și că Marin cînd zice că o să iasă ferman pentru a lor mergere în țară

se bazează neapărat pe o schimbare în politica înaltă. Poate omul să știe secrete mai adinei.

Toate aceste baliverne le zic ca să vin acolo că avem să mai ședem un an în streinătate; că la astfel de întâmplare, la luna de aprilie, eu, supusul d-le, vin, te iau și mergem, dimpreună cu bătrînul Marin, în țara cozovlahilor, să vedem ce leghioane vor mai fi și acei români. Pînă atunci gătește-te despre cele trebuincioase, în bani, care nu vor trebui prea mulți.

La revedere. Respectele mele familiei d-le. Pe Ștefan îl sărut.

Al d-le serv,
Bolintineanu

Te rog, domnule Tell, dacă veți vedea pe lovanaky, spuneți-i de ce îmi oprește acolo gazeta lui Baligot, care o trimite regulat la el; dar de acolo aici nu vine deloc.

„Domnule ambasador, ideile emigraților munteni, manifestate în 1848, stau astăzi la baza gândurilor împăratului în ceea ce privește Muntenia. Toată politica europeană și le-a însușit. De ce emigrații trebuie să rămînă încă în afara țării lor și, ceea ce este și mai rău, în afara legii?”

„Este adevărat că ideile emigraților de la 1848 stau astăzi la baza gândurilor Franței; mai mult decît aceasta, conduita emigraților nu ar putea decît să atragă simpatiile cabinetelor europene; și dacă nu ar fi depins decît de sultan, ei ar fi fost deja reîntorși în țara lor. Dar iată ce este. Poarta, dînd un ferman de exilare, a violat drepturile acestei țări; a da un alt ferman privind reîntoarcerea lor, înseamnă a viola din nou acest drept și noi ambasadorii, sfătuiind Poarta să o facă, ar însemna a ne face complici la aceste violări. Deci, cum această problemă privește administrația țării, țara singură trebuie să decidă asupra celor de mai sus. Trebuie deci să așteptăm decizia Divanului ad-hoc.”

„Ceea ce spuneți este drept și rațional și în cazul în care cabinetele europene ar fi folosit același limbaj de cîte ori Turcia a violat drepturile noastre, lucrul ar fi avut urmări, dar, din nenorocire, atunci cînd e vorba de a viola un drept al acestei țări, Turcia o face și nimeni nu-i reamintește datoria ei: de cîte ori e vorba de a face un bine pentru această țară, Turcia nu trebuie să o facă, pentru că este o violare a drepturilor sale și ambasadorii încep să protesteze.”

10 martie s.n. [1857],¹ Vathi

Domnul meu,

Am priimit scrisoarea d-tale din urmă, la care nu am avut timpul a-ți răspunde, căci poșta pleacă repede. V-am rugat săptămîna trecută, dacă vor veni 200 franci, în 10 ludovici de la Constantinopol, să dați lui Travi 50 franci și să-mi trimiteti două oca tutun, cofeturi și o pălărie. Marin mi-a scris ieri că a trimis acei 10 ludovici către dv. Astăzi dar vă rog foarte mult să dați lui Travi, în loc de 50 franci, 170 de franci, adică una sută șaptezeci de franci peste tot, socotiți în franci iar nu deloc în lei, ca acompt din datoria lui Zanne către Travi, pentru cărți, în care am și eu o parte, și care bani i-am priimit eu aici mai nainte, ca să nu fie silit a-i trimite acolo. Așadar din restul de 30 franci, veți avea bunătate a-mi trimite cofeturi și tutun, și pălărie cenușie republicană. Comptul lui Travi este trimis în franci, și în franci se plătește.

Mi se pare că am o mică datorie către d-ta. De vor prisosi bani, te-aș ruga să desfaci acea datorie. Lucrurile ce era să vie de acolo, adică hainele și altele, s-au priimit de mult timp.

Trimite-ne și nouă gazeta *Steaua [Dunării]* dacă o primești d-ta precum și cartea de călătorie a mea², numai să-mi mulțumesc curiozitatea de autor.

Aici suntem orbi; închipuiește-ți că sunt abonat la gazeta lui Baligot pe care o trimite regulat recomandată lui lovanaky la Smirna, dar ginere-său o primește și o oprește și tace, încît de trei luni n-am văzut-o cu ochii. Dacă îl vedeți, spuneți-i că sunt aici și nu am murit, ca să-mi moștenească. Am scris pe d-altă parte lui Marin să zică să ți-o trimită recomandată d-tale.

Marin îmi scrie că Balș caimacamul Moldovei a murit și Negri poate să se puie în locul său.

Respectuoase salutații familiei d-tale.

în curînd sper să ne vedem sănătoși,

al d-tale serv.,
Bolintineanu

5/17 martie 1857, Vathi

Domnul meu,

Am priimit cea din urmă scrisoare a d-le cu bucuria ce tot-dauna încerc la astfel de ocazii. Am scos două măsele și mi se umflase obrazul; dar astăzi sunt vindecat. Îmi scriți să vă răspund dacă am priimit cutia cu haine de la Mir, venită pe acolo. Am priimit-o, de sunt două luni, lucrurile toate fiind în bună stare, și îndată v-am scris; dar se vede că nu ați priimit acea scrisoare. Raportul pașii turc în cauza bătăliei de la Cetate vorbește de toate, afară de bătaia din plan, prin urmare de prisos este a vi-l mai trimite.

Se scrie de la Constantinopol că Vogoridi (cel tânăr) s-a făcut caimacam, cu alte vorbe, pe bieții moldoveni i-au dat la greci, sau mai bine la bulgari. O dată avură și turcii ocazie să numească acolo căpetenii și au spurcat-o. Va să zică să fie liberi a face ce voiesc, ne-ar trimite domn pe Rusten-bei — *à la bonheur au moins!* Ce știi și asta la ce o fi bună. Cum trebuie să rîdă moscalii de cele ce se fac pe la noi!

V-am scris cu poșta trecută, din 200 franci ce or să vă vie acolo să dați 170 lui Travi, căci i-am priimit aici; iar ceialți să se ia tutun, o pălărie și cofeturi, dacă vor ajunge — mai repet și astă dată a mea rugăciune tot în acel fel. Gazeta *Steaua Dunării* o priimești d-ta? Este ceva de ea?

Arățați respectuoasele mele salutații familiei d-le. Nu mă uitați.

Sunt al d-le serv,
Bolintineanu

24 martie 1857, Vathi

Domnul meu,

Zanne nu ți-a scris, căci s-a dus de dimineață la drum, dupe treabă. Mi-a zis numai să vă fac complimente din parte-i. Copila nu s-a botezat încă, căci nu sunt cofeturi, lovanaky a oprit acolo tot ce scrii d-ta că ai trimis, împreună cu gazeta mea — *le mal-*

heureux'. De s-ar putea scoate din sacul cu sămînță și trimite aici, bine ar fi.

Bătrînul Marin îmi scrie că s-a trimis 10 ludovici de aur pentru mine, prin Macarie către socră-său de acolo, și a scris și d-tale de mai multe ori. Poate scrisorile să se afle la acel neguțător. Iarăși repet rugăciunea mea, ca priimind acei 10 luigi, să dați lui Travi franci 170, iar cu restul să-mi luați cele ce v-am scris. De aș fi botezat, aș fi plecat astăzi, căci mi s-a urît aici, fără nici o știre de ce se mai face prin lume.

Zanne a trimis giletca, crezînd că este luată de la haine gata și că poate să se schimbe. Acuma rămîne lucru să o ia și astfel, mai ales că n-are să fie ginere, poate socru, dar va fi tîrziu.

Tot acest bătrîn roșu la față și la inimă, Marin, îmi vestește că-mi trimite și alți 10 luigi de aur — joi — care joi nu știu, căci este inimos și n-are răbdare să vorbească lămurit.

Te rog să-mi faci respectele mele familiei domniei tale. Ce face micul Ștefănică? Complimente de la m-me Zanne pentru dv. toți, cum și de la Zanne.

Apropo, îmi mai scrie bătrînul Naționalul cel roșu, că-mi trimite două perechi cizme prin *canalul cunoscut*. Nu știu care canal, căci nu-l definează. Dar rău mă muncește l ovanaki cu gazeta. Am să reclam formal la guvern că mi-a oprit-o, atît eu cît și Baligot care are să-i ceară prețul abonamentului pe trei luni.

Nu-ți mai bate capul cu planul de la cetatea, căci voi veni eu într-acolo în curînd, să mi-l explici, în conversație.

Adio, iubitul meu domn. Cu poșta trecută nu mi-ai scris.

Al d-tale serv,
Bolintineanu

31 martie 1857, Vathi

Domnul meu,

Vă mulțumesc foarte mult de scrisoarea ce mi-ai trimis. Am priimit asemenea și grupul cu bani în păr. lovanaky nu a vrut să trimită celealte lucruri; dar va veni la d-ta poștașul care s-a catehsit aici.

Steaua Dunării am priimit-o toată pînă acuma. Am citit cu părere de rău acolo o scrisoare nu știu a cui către ministru sard

prin care îi zice că trebuie să priimească Piemontul unirea, ca pe urmă cu toții să batem pe austriaci; altă scrisoare iar de român făcută ca din partea unui măcelar englez numit Ion Boul sau Bivolu către Palmerston, vorbindu-i de boii englezi și recomandându-i pe români să-i unească. Astea sunt copilării; dar ce este mai rău, copilării proaste de tot și care pot să ne facă rău. Dar este puțința să încredințezi pe unii oameni că fac prostește?

Am făcut în insolă o călătorie de mai multe zile. În adevăr, sunt lucruri foarte frumoase și cu atât mi s-au părut mai frumoase, că seamănă cu multe locuri din munții noștri. Într-un loc mi s-a părut că mă aflu pe Prahova.

Eu încă nu am botezat copilul lui Zanne, nefiind lucrurile aici, fără care întâmplare aș fi și plecat.

Mi-a părut bine că d. Pleșoianu și doamna sa sunt sănătoși și că se află acolo, că o să am norocire să-i văz. Te rog arată boierului sincere amicii, iar cocoanei sale cele mai respectuoase salutații, precum și d-ei Tell. Îmi scriți că d-nu Pleșoianu cu soția și soru-sa sunt aici. Nu știu din aceasta a cui soră din doi și care.

Ce face Ion Albu?

Marin mi-a scris că pleacă pentru o lună într-un loc unde *interesele cele mai înalte ale patriei cheamă aflarea lui de față*; dar nu-mi spune unde. Mi se pare că se duce să cumpere ceva surci sau brânzeturi de la hotarele patriei.

Vă trimisei și măsura de pălărie.

Mi s-a urît aici, unde nu este nici o distracție. Cred că Smirna este frumoasă în acest timp.

Grecii de aici spun că făcînd Napoleon' mijlocire de pace între englezi și perși, a pus Engliterii condiții să priimească unirea principatelor și s-a priimit [...].

Din țară nimica nou care să nu știi și d-ta, căci și eu le știu din gazete.

Al d-le serv,
Bolintineanu

18

9/21 apr. [1857]

Domnul meu,

Nu v-am scris de mult, poșta fiind neregulată din cauza venirii lui vodă de aici. Sunt două zile de cînd am priimit în sfîrșit

comisioanele, adică cofeturi, o oca pentru Zanne cu alte mărunțișuri, iar pentru mine numai cizmele venite de la Constantinopol; nimic alt. Ieri în sfîrșit am botezat pe fata lui Zanne, dîndu-i nume de Eugenia. Se zice că are să vie în săptămîna aceasta de la Smirna un mic vapor de comerț cu misie de a face trajetul regulat de aci înainte între aceste două orașe. Îl aștept cu plăcere. Știri politice nu am, căci curierul de ieri nu a adus nici scrisori nici gazete pentru nimeni. Am aflat numai că Negri C. a venit la Constantinopol și pe vapor s-a bolnăvit rău de șarbon (serpingea) și era pe ceasul morții; cu toate că Crețulescu scria apoi că „a sărit groapa”, Dumnezeu să-i dea sănătate.

Vă întorc aceas a broșură. A lui Eliade este, o cunosc dupe stil. Are cîteva lucruri drepte, dar rău exprimate, și o mulțime de lucruri iar ce numai din capul unui nebun pot ieși. Subiectul principal al broșurei îmi pare să fie călcarea autonomiei țării de puteri, prin ferman. Are dreptate — în princip; dar luînd cineva în băgare de seamă, că cie nu s-ar trimite comisari privegheîtori și nu s-ar hotărî principii de o alegere pe baze întinse, cu impunere, ciocoi ar fi făcut o veche obștească adunare de boieri, — găsesc protestul nu la locul lui. Pe urmă, maniera ca care exprimă ideile lui, strică lucru.

Complimente respectuoase d-ei Tell și d-ei Pleșoianu, iar pe boieri îi îmbrățișez, așteptînd momentul cînd să am onoare a le strînge mîna.

Al d-le serv,
Bolintineanu

1

2 iunie 1852, Constantinople

Iubite Zanne',

Mîne plec la Mehadia, cu orice preț, voind a întîlni pe soru-
mea Mi-e vizat pașaportul, fără nici o observație. Bălcescu te
dorește foarte mult; se află mai bine; dar scăpare nu este. Sunt
foarte trist la plecare-mi, fiindcă am un presimțiment că n-o să
poci să mă înturn la iarnă, să fiu cu voi. Îți las portretul lui
Alecsandri poetul. Ți-am trimis o mică broșură din jurnalul
ce s-a oprit la Moldova, din pricină că a scris într-insul Bălcescu
supt nume de Conrad Albrecht și eu supt nume de (Valentin).³

N-am putut să-ți fac comisiunile, neavînd o lăscăie.

Oriunde voi fi, îți voi seri cîteodată, cum și lui Serghiad.

Lucrurile merg rău în Franția pentru noi; însă mie îmi pare
rău că opresia nu este încă destul de mare, fiindcă atunci ar ieși
dracul.

Daca m-o lăsa să șed în Transilvania, am să tipăresc manu-
scrisele ce le tîrăsc dupe mine ca pe copiii mei.⁴

Adio, frate Zanne, iubește-mă,
Bolintineanu

Fraților Rousso, Deivos, Padeano-porumbița și Magheru
Nițu — complimente. Dă această scrisoare lui Magheru, pe care
a primit-o Golescu, despecetluită, în picul său.

Primește și această cărticică cu cîntece românești de Alec-
sandri.⁵

2

4 decembrie 1852, Constantinople

Iubite Zanne,

Nu ți-am scris încă, fiindcă voiam a-ți scrie un rezultat plăcut
în pricina ta cea mai interesantă. Îndată ce am ajuns, am zis
d-ei Ghica întru această pricină¹. D-na Ghica a fost înecatată;
însă, spuind lui Ghica, acest băiat a făcut oarecare observații
că adică tu n-ai stare, ea n-are, și, încetînd drumul², o să ră-
mîneți calici; însă, după mai multă gîndire, a consimțit și el;
mai mult pentru alte merite ale fetii. M-me Ghica a chemat pe
fată la Bebeck și i-a propus. Aceasta te văzuse odată. Pe dînsa
o ceruse doi neguțători din Pera, dar i-a refuzat. Pe tine însă —
alfel. A zis că despre ea primește, și fiindcă nu ar voi să rămîna
datoare bărbatului ei, va da și ea lecții de piano și va lua 1600
lei pe lună, la orice rea întîmplare. Apoi a scris mume-sei, ce
se află în Moldova, dîndu-i de știre că un român îi cere mîna și
că ea primește. Acum rămîne la mă-sa și la tine. Socot că nu
te-ai schimbat, ca să mă dai de rușine și pe mine și pe m-me
Ghica. De atunci m-me Ghica o ia cu dînsa la teatru totdeauna.

Eu am cercetat în Pera despre purtarea fetii: un înger în gura
tuturor. Să vezi cît e de frumoasă! Ieri seară la teatru, toate
ocheanele se îndreptau către ea.

Acum dar este trebuință cît de curînd să vii aici măcar o
săptămîna, să vă cunoașteți. De aceea nu-ți trimit gerocul. M-me
Ghica te așteaptă.³

Cît pentru răspunsul la art. grecesc ce mi-l trimiți, lucrul s-a
trezit și s-a uitat. Răspunzînd, îl pui din nou pe tapet și o să afle
și cei care nu știau încă. Guvernul n-are nici un habar de aceasta,
în scurt, fiindcă te aștept aici, nu fac nici o urmare; însă vino
îndată și ia și pe Pădeanu cu orice preț. Adio Zanne,

al tău amic,
Bolintineanu

P.S. Am uitat nasturii de aur cei de la mîna și cei de la pept
la Simon. Cînd îi veni însă să mi-i aduci negreșit, fiindcă azi
plec.

Brusa

Monsieur Alexandre Zanne
Ingenieur du gouvernement

Le 5 Fevrier 1855, Constantinople

Ma tres chare Madame Zanne

Vos commissions sont faites depuis une semaine et restent chez moi. Le garçon du Polichronius, qui devait les porter au bateau, est malade. Cette fois-ci vous les aurez à Brousse; au moins, je l'espere. S'il manque quelque chose à la liste des commissions, vous m'ecrirez pour vous envoyer ces restes. Envoyez toujours à la poste demander des commissions. Vous saurez que je regrette beaucoup d'etre parti de Brousse, d'abord parce que je m'etais habitue avec vous autres et puis parce que la vie ici est tres chere. Je depense 40 piastres par jour rien que pour ia nourriture. Dans toute la ville on a de la peine à trouver une chambre. Je loge pour le moment dans une armoire chez Sophie.

Mme Ghika se porte bien et s'ennuie beaucoup à Samos. Pour s'en distraire, elle vient d'instituer un pensionnat pour les jeunes demoiselles samiotes; cela lui rendra de la popularity. Balaciano, qui arrive de Samos, m'a donne toutes ces nouvelles. Ce dernier partira apres-demain dans le pays avec Serghiad qui part et laisse plusieurs coeurs brises dans la ville de Pera.

Ghika va etre nomme bientot prince de Samos. Gabrieli vint d'avoir une nouvelle attaque d'apoplexie, — il vit tres mal. il ira *in cielo*. La jolie Ninka, fille de Dobokey, est morte et enterree depuis trois jours. Prusnaire vint de partir pour Smyrne, d'ou il compte se rendre à Samos. Je lui ai donne une lettre d'introduction pour Mme Ghika. Cette derniere m'engage d'aller à Samos. Jusqu'à ce jour je n'ai pas encore vu Mme Gropler. J'ai rencontre son mari qui etait très aimable avec moi. Je lui ai donne les chemises; je ne sais pas encore l'effet qu'elles ont pu faire; je les ai donnees de votre part. Si eile ne vous ecrit pas une lettre, elle aura tort. Je pense que je n'irai plus chez eux, parce que j'ai entendu en arrivant qu'on avait tenu des propos tres desobligeants contre tous les Valaques, devant des etrangers. Toutefois je voudrais savoir d'abord si c'est la verite ou une calomnie. Mme Gropler est tombee dernièrement avec son mari dans la mer, en allant conduire au bateau le general Wissosky.' Le cai'que a verse et tous les deux sont alles au fond de la mer. Heureusement des matelots francais se sont jetes à l'eau et les

ont retires evanouis. Depuis cette aventure, il me semble qu'elle a perdu en quelque sorte le prestige poetique.

Ionesco est à Constantinople; il pretend etre marie avec une allemande de Stutgart — une grosse servante à ce qu'il parait. Dans tous les cas depuis ce manage il s'est un peu civilise sous les auspices de cette cuisiniere.

Polichronius, d'apres l'invitation que je lui ai faite en votre Dom de baptiser l'enfant futur, m'a promis tres gracieusement, s'il est à cette epoque là, à Constantinople, de venir à Brousse pour le bapteme et de se charger de tenir dans ses bras l'enfant inconnu. Sa femme est en ce moment dans un etat interessant. Cependant nous comptons de faire ensemble l'ete prochain un voyage en France, en italie, en Angleterre et [end']autres pays.² Je crois que Mme votre mere ne pourra pas venir vous voir ce printemps, vu que la navigation du Danube est suspendue pour tout le temps que durera la guerre³. Elle sera forcee de venir par Bucarest, Rouschiuk et Varna; cela est fatigant. On ecrit de Moldavie que Mile Pauline, votre soeur, est la plus jolie demoiselle de Moldavie. Polichronius dit qu'il faut que je l'epouse à tout prix si elle vient ici et qu'il faudrait prendre un „cifiik”.* Je vous assure que j'y pense, mais les moyens de lui plaire?

Je suis alle trois fois au theatre, mais la troupe est tres mauvaise et la plupart des personnes qui frequentent cet etablissement sont dignes de la troupe. On fume et l'on bois dans le parterre. C'est joli. Les etrangers vont civiliser les Turcs de toutes les manieres.

Sion a quitte la Moldavie, il est à Bucarest en qualite d'agent du prince Ghika⁴. Par consequent il ne faut plus ecire pour les chemises. Si Mme votre mere arrive, vous lui ecrirez de s'adresser à moi. Si je suis à Constantinople, je lui donnerai ma chambre et je l'accompagnerai jusqu'à Ghemlec, surtout si Mile Pauline, ma douce fiancee, l'accompagne.

Les expressions me manquent pour pouvoir vous dire ici toute ma reconnaissance pour la gracieuse et franche hospitalite que j'ai recue chez vous ou je me suis bien reellement [senti] dans la famille de ma soeur et de mon beau-frere. Aussi je vous traite tout à fait comme ma soeur et telle je vous ecris et j'en suis fier et heureux.

J'ai encore dans la tete quelques projets de voyages, mais comme tous les projets-là viennent et s'en vont, je n'y pense pas. Et puis, l'arrivee de Mile Pauline! Je resterai donc ici.

Embrassez en mon nom la petite Virginie la folle et recommandez-lui de ne pas m'oublier. Mes salutations à toutes les dames de Brousse, laides et jolies, mais particulièrement à celles qui sont laides. Elles m'inspirent plus de sympathies, c'est peut-etre parce que je suis de leur espece. Dans le prochain no. de la *Presse* vous verrez un article de moi sur les dames de Brousse.⁶ Le docteur Hisbach est nomme medecin à l'hospital de Varna avec 1800 par mois y compris ses rations militaires, apres un examen. J'en suis content.

Votre tout devoue serviteur,
Bolintineanu

Și acum â toi, mon gargon Alexandre!

Sion vient de m'ecrire qu'il va m'envoyer les chroniques⁷ par M. Poujade⁸ qui doit arriver dans quelques jours à Constantinople. Hier au soir Aleon m'a dit que Poujade va rester à Bucarest dans son ancienne qualite de consul, car le g.f. a change d'avis. Une lettre arrivee hier de Bucarest annonce l'arrestation par ordre du prince Stirbey du censeur valaque et [la] suspension de ses fonctions pour avoir permis l'impression dans le journal *Timpul* d'un article reproduit des journaux autrichiens concernant la nouvelle donnee que le consul anglais avait invite le sous-dit Stirbey de renoncer au protectorat russe. Le journal a ete suspendu aussi⁹. Pour chaque journal ont doit depasser 400 ducats de cautionnement; il doit etre soumis à la censure. Le journal *Timpul* appartenait à Polichronius qui avait charge le redacteur de la faire paraître. Les negotiants sont alles chez Colquhoun¹⁰ pour se plaindre contre cette mesure arbitraire. Ioranu m'a ecrit qu'il a trouve 400 ducats pour faire paraître un journal. Les redacteurs seront Ioranu, Teulesco, Nenovicz, Baronzi, Maximes, Crețesco et autres¹¹. Mais il parait que le projet est tombe dans l'eau.

Des nouvelles de Constantinople il n'y en a pas. Cependant les troupes francaises et anglaises ne souffrent plus. 11 n'y a que 12 à 15 miile Anglais qui sont sous les armes. Le reste n'existe plus et sont malades. li y a rien qu'â Constantinople 8 000 Francais dans les hopitaux. On dit que les Russes veulent livrer une

nouvelle bataille. L'Europe est indignee de la conduite de l'Autriche. L'Autriche devient insensiblement russe. Elle attend le resultat d'une bataille à Sebastopol pour se decider. Pera est encombrée de Francais. La police est toujours entre les mains des Turcs. Avant-hier le soir j'ai rencontre un voleur qui m'a demande de l'argent, mais j'etais à la porte de Polichronius, on m'a ouvert à temps. S'il te reste à faire d'autres commissions, ecrivez-moi.

Bolintineanu

5 februarie 1855, Constantinopol

Scumpa mea doamnă Zanne,

Comisioanele dumneavoastră sînt făcute de o săptămîna și rămîn la mine. Băiatul lui Polichronie, care trebuia să le ducă la vapor, e bolnav. De data aceasta le veți avea la Brusa; cel puțin, sper. Dacă lipsește ceva din lista comisioanelor, îmi veți scrie, pentru a vă trimite restul. Trimiteți în permanență la poștă să întrebe de comisioane. Veți ști că regret mult că am plecat din Brusa, mai întîi pentru că mă obișnuisem cu dumneavoastră toți și apoi pentru că viața aici este foarte scumpă. Cheltuiesc 40 de piaștri pe zi numai cu hrana. În tot orașul cu greu găsești o cameră. Locuiesc deocamdată într-un dulap la Sofia.

D-na Ghica e bine și se plictisește mult la Samos. Ca să se distreze, a instituit un pensionat pentru tinerele domnișoare samiote; aceasta îi va dobîndi popularitatea. Bălăceanu. care vine din Samos, mi-a dat toate aceste noutăți. Acesta din urmă va pleca poimîine în țară cu Serghiad, care pleacă și lasă mai multe inimi zdrobite în orașul Pera.

Ghica va fi numit în curînd prinț de Samos. Gabriely a avut un atac de apoplexie, — se simte foarte rău, va merge în cer. Frumoasa Ninka, fiica lui Dobokey, a murit și a fost îngropată acum trei zile. Prusnaire a plecat acum la Smirna, de unde crede că se va duce la Samos. I-am dat o scrisoare de recomandare pentru d-na Ghica. Aceasta din urmă mă îndatorează să merg la Samos. Pînă azi nu am văzut-o încă pe d-na Gropler. Am întîlnit pe soțul său, care a fost foarte amabil cu mine. I-am dat cămășile; nu știu încă efectul pe care au putut să-l facă; le-am dat din partea dumneavoastră. Dacă dînsa nu vă scrie o scrisoare, va fi nedreaptă. Cred că nu mă voi mai duce pe la ei. Pentru că am aflat, sosind aici, că ar fi spus cuvinte neplăcute contra tuturor valahilor, față de străini. Totuși aș voi să știu mai întîi dacă este adevărat sau o calomnie. D-na Gropler a căzut acum în urmă cu soțul său în mare,

mergînd să conducă la vapor pe generalul Wissosky.¹ Caicul s-a răsturnat și araîndoi au căzut în fundul mării. Din fericire, niateloții francezi s-au aruncat în apă și i-au scos leșinați. În urma acestei aventuri, mi se pare că dînsa a pierdut oarecum prestigiul poetic.

Ionescu se află la Constantinopol; pretinde că s-a căsătorit cu o nemțoaică din Stuttgart — o servantă grasă, după cîte se pare. În orice caz, în urma acestei căsătorii el s-a civilizat puțin sub auspiciile acestei bucătărese.

Polichronie, după invitația pe care i-am făcut-o în numele dumneavoastră de a boteza viitorul copil, mi-a promis foarte grațios, dacă se va afla în acea vreme la Constantinopol, să vină la Brusa pentru botez și să se însărcineze a ține în brațele sale copilul necunoscut. Soția sa este în acest moment într-o stare interesantă. Totuși noi credem că vom face împreună vara viitoare o călătorie în Franța, în Italia, în Anglia și alte țări.² Cred că mama dumneavoastră nu va putea veni să vă vadă în primăvara aceasta, avînd în vedere că navigația pe Dunăre este suspendată pe tot timpul cît va dura războiul.³ Ea va fi nevoită să vină prin București, Ruscuc și Varna; aceasta este însă obositor. Mi se scrie din Moldova că d-ra Paulina, sora dumneavoastră, este cea mai frumoasă domnișoară din Moldova, Polichronie zice că trebuie să o cer în căsătorie cu orice preț dacă vine aici și că va trebui să iau un „ciflik”.⁴ Vă asigur că mă gîndesc și eu la aceasta, dar unde-s mijloacele de a-i plăcea?

Am mers de trei ori la teatru, dar trupa este foarte rea și cea mai mare parte din persoanele care frecventează acest stabiliment sînt vrednice de trupă. Se fumează și se bea la parter. E nostim. Străinii vor cu orice chip să civilizeze pe turci.

Sion a părăsit Moldova, este la București în calitate de agent al prințului Ghica. » în consecință, nu mai trebuie să-i scrieți despre cămăși. Dacă mama dumneavoastră vine, îi veți scrie să se adreseze mie. Dacă sînt la Constantinopol, îi voi da camera mea și o voi însoți pînă la Ghemlec, mai ales dacă d-ra Paulina, drăgălașa mea logodnică, o acompaniază.

Cuvintele îmi lipsesc pentru a vă putea spune aici toată recunoștința mea pentru grațioasa și sincera ospitalitate pe care am primit-o la dumneavoastră, unde m-am simțit cu adevărat ca în familia sorei mele și a cumnatului meu. De aceea vă tratez întocmai ca pe sora mea și tot astfel vă scriu și sînt mindru și fericit de aceasta.

Am încă în cap cîteva proiecte de călătorie, dar cum toate aceste proiecte vin și se duc, nu mă mai gîndesc la ele. Și apoi, sosirea d-rei Paulina! Voi rămîne deci aici.

Îmbrățișați în numele meu pe mica Virginia nebunatică și sfătuiți-o să nu mă uite. Salutările mele tuturor doamnelor din Brusa. urîte și frumoase,

dar mai ales acelora caie sînt urîte. Ele îmi inspiră mai multă simpatie, poate pentru că fac parte din categoria lor. În viitorul nr. din *Presse* veți vedea un articol de mine asupra doamenelor din Brusa⁵. Doctorul Hisbach este numit medic la spitalul din Varna cu 1800 pe lună, în care intră și rațiile sale militare, după un examen. Sînt mulțumit de aceasta.

Al dumneavoastră cu totul devotat servitor,

Bolinteanu

Și acum lie. prietene Alexandru !

Sion mi-a scris că-mi va uimite cronicile⁷ prin d. Poujade⁸ care trebuie să sosească în cîteva zile la Constantinopol. Ieri seara Aleon mi-a spus că Poujade va rămîne la București în vechea sa calitate de consul, căci g[uvernul] f[rancez] și-a schimbat hotărîrea. O scrisoare sosită ieri din București anunță arestarea din ordinul prințului Știrbei a cenzorului valah și suspendarea din funcțiile sale pentru că a permis imprimarea în ziarul *Timpul* a unui articol reproduș din ziarele austriece privitor la știrea că consulul englez invitase pe sus-numitul Știrbei să renunțe la protectoratul rusesc. Ziarul a fost suspendat, de asemenea⁹. Pentru fiecare ziar trebuie să depui 400 ducați cauțiune ; trebuie să fie apoi supus cenzurii. Ziarul *Timj-ulap* aparține lui Polichronie, care însărcinase un redactor să-l scoată. Negustorii au mers la Colquhoun¹⁰ să se plîngă împotriva acestei măsuri arbitrare. Ioranu mi-a scris că el a găsit 400 ducați ca să scoată un ziar. Redactorii vor fi Ioranu, Teulescu, Nenovici, Baronzi, Maxim, Crețescu și alții." Dar se pare că proiectul a căzut în baltă.

Noutăți din Constantinopol nu sînt. Totuși trupele franceze și engleze nu mai suferă. Nu mai sînt decît 12 pînă la 15 mii de englezi sub arme. Restul nu mai există și sînt bolnavi. Numai la Constantinopol sînt 8000 francezi în spitale. Se zice că rușii vor să dea o nouă luptă. Europa este indignată de conduita Austriei. Austria devine pe nesimțite rusească. Ea așteaptă rezultatul unei lupte la Sevastopol pentru a se decide. Pera este înconjurată de francezi. Poliția e tot în mîinile turcilor. Alaltăieri seara am întîlnit un hoț care mi-a cerut bani. dar eram la ușa lui Polichronie. mi s-a deschis la vreme. Dacă îți rămîn de făcut alte comisioane, scrie-mi.

Bolintinecmi

4

Le 14 Juillet 1857, Smyrne

Madame,

Je dots vraiment vous exprimer toute ma reconnaissance pour l'aimable intention que vous avez pour moi. D'abord pour la

gracieuse hospitalite que j'ai recue chez vous, puis pour l'amabilité que vous mettez quand vous faites ces petites affaires concernant mes effets restes là. Je viens de recevoir avec une petite lettre de vous, deux pant[alons] et un gilet. Malheureusement un de ces objets fut tâché par suite de l'adresse que portait le paquet et qui s'est imprimée sur lui, ainsi que de la cire du cachet qui a brûlé un pant. Mais tout cela ne sera rien.

Le bateau de Bakaliar qui avait mes effets à bord n'est pas encore venu ici. Toutefois je partirai pour sur [le] dimanche matin par le bateau qui va à Constantinople. Monsieur Tell n'est pas encore arrivé. Ses dames vous présentent leurs amitiés.

J'ai beaucoup souffert pendant mon voyage, et Smye m'ennuie d'une manière affreuse, au point de crier comme les chiens de la rue. Quoique vous ne m'ayez pas chargé d'acheter de l'arraroot — mais sachant que vous en aurez besoin, je vous envoie un petit paquet. On m'a dit que c'est du véritable. Pourvu toutefois que Iovănescu vous le fasse parvenir.

Mile Octavie a quatre autres sœurs et non pas deux, bătrîne, urîte, coclite.

Je n'ai pas reçu [d']autre lettre de vous et de Zanne aucune. Mais je sais aussi qu'il n'a écrit que lorsqu'il a besoin de quelqu'un. C'est l'opinion de tous ses commissionnaires ici. Voyez-vous comme je suis méchant! Lisez-lui cela.

Par le caïque de M. Missir je vous ai envoyé deux lits, l'un pour Jules, un autre pour Alexandre, un beau chapeau pour lui, des bonbons et biscuits pour vous et les enfants dans mon vieux sac qu'on gardera là, il n'est plus bon que pour de tels envois.

Je viens de voir Mile Octavie, Elle m'a dit qu'elle va vous écrire. Trimiteți comisiunile de acum înainte la Tell, căci Missirii se cam supără și vorbesc.

Tout le compte a été payé à Mile Octavie. Vous avez à vous entendre avec M. Missir à Samos. Pour l'étoffe de pantalon d'Alexandre j'ai payé ici 20 pièces d'étoffe. Si réellement vous avez quelque chose de Const, comme corset etc., demandez-moi ce petit service, sans vous gêner, pourvu qu'il y ait une occasion et je vous enverrai le compte en régie.

Voilà tout ce que j'ai à vous écrire pour le moment. J'ai oublié de prendre avec moi vos portraits en partant. De Constantinople je n'ai reçu aucune lettre, ni pour vous ni pour moi.

Rappelez-moi au souvenir de Jules.

Cela dit, j'ai l'honneur d'être votre très humble serviteur,
Bolintineanu

P.S. L'habitude de vivre ensemble avec du bruit, me fait, dans la solitude, rappeler avec plaisir la vie de Samos et regretter mes bons amis. Ici je n'ai personne avec qui me quereller, ni vous ni Alexandre avec ses nerfs, ce qui m'ennuie.

Je tenais beaucoup à vous envoyer un peu de fromage, mais figurez-vous qu'il est impossible de s'en procurer (dans cette saison à Smyrne).

J'ai écrit également à Mme Ghika.

14 iulie 1857, Smirna

Doamnă,

Trebuie într-adevăr să vă exprim toată recunoștința mea pentru amabila intenție pe care o aveți pentru mine. Mai întâi pentru grațioasa ospitalitate pe care am primit-o la dumneavoastră, apoi pentru amabilitatea pe care o puneți când faceți aceste mici treburi privind lucrurile mele rămase acolo. Acum am primit o mică scrisoare de la dumneavoastră, doi pantaloni și o jiletă. Din nenorocire, unul din aceste obiecte fu pătat din cauza adresei de pe pachet și care s-a imprimat asupra lui, ca și din cauza cerei de la pecete care a ars un pantalon. Dar nu face nimic.

Vaporul lui Bakaliar, care avea la bord lucrurile mele, nu a sosit încă aici. Totuși, voi pleca sigur duminică dimineață cu vaporul care merge la Constantinopol. Domnul Tell nu a sosit încă. Doamnele sale vă trimit prietenii lor.

Am suferit mult în timpul călătoriei mele și Smirna mă plictisește așa de groaznic, că-mi vine să urlu ca și cîinii din stradă. Cu toate că nu m-ați însărcinat să cumpăr arraroot — dar știind că aveți nevoie de acesta, vă trimit un mic pachet. Mi s-a spus că este veritabil. Cu condiția totuși ca Iovănescu să facă să vă parvină.

D-ra Octavia are alte patru surori și nu două, bătrîne, urîte, coclite.

Nu am primit altă scrisoare de la dumneavoastră și de la Zanne nici una. Dar știu însă că el nu scrie decât atunci când are nevoie de cineva. Aceasta este părerea tuturor comisionarilor săi de aici. Citiți-i aceasta.

Cu caicul d-lui Missir v-am trimis două paturi, unul pentru Jules și altul pentru Alexandru, o pălărie frumoasă pentru el, bomboane și biscuiți

pentru dumneavoastră și copii, în vechea mea geantă care se păstrează acolo, nemaifiind bună decât pentru astfel de trimiteri.

Am văzut-o pe d-ra Octavia. Mi-a spus că vă va scrie. Trimiteți comisiunile de acum înainte la Tell, căci Missirii se cam supără și vorbesc.

Tot contul a fost plătit d-rei Octavia. Aveți să vă înțelegeți cu dl. Missir la Samos. Pentru stofa pantalonilor lui Alexandru am plătit aici 20 bucăți de stofă. Dacă într-adevăr aveți ceva comisioane din Constantinopol precum corset etc., cercii-mi mie acest mic serviciu, fără a vă jena, numai să fie o ocazie și să voi trimite socoteala în regulă.

Iată tot ce am a vă scrie pentru moment. Am uitat să iau cu mine, la plecare, portretele dumneavoastră. Din Constantinopol n-am primit nici o scrisoare, nici pentru dumneavoastră, nici pentru mine.

Amintiți-i de mine lui Jules.

Aceasta fiind zis, am onoarea de a fi foarte umilul dumneavoastră servitor,
Bolinteanu

P.S. Obișnuința de a trăi împreună zgomotos mă face, în singurătate, să-mi amintesc cu plăcere viața din Samos și să regret pe bunii mei prieteni. Aici nu am pe nimeni cu care să mă cert, nici pe dumneavoastră și pe Alexandru cu nervii săi, ceea ce mă plictisește.

Țineam mult să vă trimit puțină brânză, dar închipuiți-vă că este imposibil de a o procura (în acest sezon la Smirna).

Am scris de asemenea d-nei Ghica.

5

Le samedi, 24 Juillet 1857, Smyrne

Madame,

J'ai eu l'honneur de recevoir vos deux lettres. Je n'ai pas reçu cependant mon petit sac de voyage avec les effets oubliés. L'individu a laissé la lettre à l'hôtel et [ii] est parti. Par le bateau à cocons de M. Missir je vous ai envoyé deux lits en fer, un chapeau pour Zanne, [des] bonbons et biscuits pour vous et Jules. Par la poste je vous ai envoyé une lettre pour vous, une autre pour Alexandre, *YEtoile du Danube* et un paquet d'arraroot de 10 piastres. Par la présente je vous envoie une ocque de fromage de Suisse que vous aimez — afin de le partager avec Zanne.

Vous me dites de vous écrire beaucoup de choses sur mon voyage. En quoi cela peut vous intéresser? Au contraire, ce sont

là des choses qui doivent assez ennuyer les personnes étrangères au sujet, que d'entendre parler longtemps des choses qui n'intéressent qu'une personne étrangère. Toutefois, dans le cas que vous fassiez exception à la règle, demandez cela à Madame Ghica à qui j'ai raconté tous mes inconvénients du voyage.

Vous devez savoir que je suis très fâché, mais très fâché contre vous — au point que j'étais décidé de ne jamais vous écrire, et j'aurais tenu ma première résolution, sans la politesse qui exige de répondre aux lettres qu'on reçoit, et maintenant que nous soyons quittes, lettre pour lettre, je ne vous écrirai plus, même quand vous m'écrivez; à moins toutefois que vous ne remédiez le plus tôt possible votre tort. Peut-on promettre et ne pas tenir ses promesses? Une personne qui fait cela, pour moi est jugée et condamnée. Mais je ne veux [pas] vous dire quel en est le motif. Je vous laisse [à] le deviner, afin de vous punir par la peine que je veux vous donner à penser. Dans tous les cas, si vous ne remédiez pas à la chose, soyez sûr que toutes vos lettres resteront sans réponse et que celle-ci sera la dernière, c'est pour quoi je tâche de l'étendre en contenu.

Dans vos deux lettres vous avez eie si laconique, qu'on aurait dit que Taction, c'est à dire l'écriture de ces lettres, par rapport au sujet, vous inspirait du dégoût.

Ion le tapissier, ce pauvre garçon est venu m'apporter un... mais je ne vous dis pas toute la phrase, car je veux que vous deviniez vous-même le motif qui fait que je suis fâché contre vous.

Si vous voulez que je retourne à Samos, tâchez de me marier à la brune, la fille de Fours, celle qui est fiancée. Dites-lui que je deviendrai prince de Moldavie, afin de rompre les fiançailles avec l'autre.

Comment se porte votre belle voisine d'en face? A-t-elle pleuré des pleurs de sang quand j'ai quitté Vathi?

Mes amitiés à toutes mes connaissances — M. et Mme Missir. Romano et don Nicol. Enfin le pauvre Gandon est parti. A-t-il pris en voyage son vieux pantalon afin d'avoir de quoi changer de toilette deux fois par jour? Orcum eu nu-i iubesc. Mi se pare că nu este om cinstit, căci foarte avar este. Lorsque le corps est tellement impur, comme [chez] lui, l'âme ne peut pas être plus propre. En revanche, j'aime beaucoup don Nicol.

Zanne m'a envoyé le rouleau de papier, mais j'ai oublié ce qu'il m'a dit d'en faire. Je crois qu'il a oublié lui-même de me

[le] dire. Est-ce pour Travi? Travi est en France, tres fâche de n'avoir pas encore ete paye. Je le laisse chez Tell, que Zanne ecrive â Tell ce qu'il y a â faire lâ-dessus. Vous devez encore assez d'argent â Tell.

Sîmbătă, 24 iulie 1857, Smirna

Doamnă,

Am avut onoarea să primesc cele două scrisori de la dumneavoastră. Nu am primit totuși mica mea geantă de călătorie cu efectele uitate. Individul a lăsat scrisoarea la hotel și a plecat. Prin vaporul cu coconi al d-lui Missir v-am trimis două paturi de fier, o pălărie pentru Zanne, bomboane și biscuiți pentru dumneavoastră și Jules. Prin poștă v-am trimis o scrisoare pentru dumneavoastră, o alta pentru Alexandru, *Steaua Dunării* și un pachet de arraroot de 10 piaștri. Acum vă trimit o oca de brînză de Elveția care vă place — cu scopul să o împărțiți cu Zanne.

Îmi spuneți să vă scriu multe lucruri despre călătoria mea. În ce poate să vă intereseze aceasta? Dimpotrivă, acestea sînt lucruri care trebuie că plictisesc îndeajuns persoanele străine de subiect, să auzi vorbindu-se îndelung de lucruri care nu interesează decît o persoană. Totuși, în cazul că dumnea-voastră faceți excepție de la regulă, cereți aceasta doamnei Ghica, căreia i-am povestit toate pătaniile călătoriei mele.

Trebuie să știți că sînt foarte supărat, dar foarte supărat pe dumnea-voastră — pînă într-atît că eram decis să nu vă mai scriu niciodată și mi-aș fi ținut prima mea hotărîre, fără politețea care cere să răspundem la scrisorile pe care le primim, și acum că sîntem chit, scrisoare pentru scrisoare, nu vă voi mai scrie, chiar cînd dumneavoastră îmi scrieți, decît dacă nu vă îndreptați cît mai curînd posibil greșala. Se poate să promiteți și să nu vă țineți promisiunile? O persoană care face aceasta, pentru mine este judecată și condamnată. Dar nu vreau să vă spun care este motivul. Vă las să-l ghiciți, cu scopul de a vă pedepsi cu o pedeapsă pe care vă las să o găsiți singură, în tot cazul, dacă nu îndreptați lucrul, fiți sigură că toate scrisorile dumnea-voastră vor rămîne fără răspuns și că aceasta va fi ultima, iată de ce mă strădui s-o lungesc în conținut.

În cele două scrisori ale dumneavoastră ați fost atît de laconică, încît s-ar fi zis că acțiunea, adică scrierea acestei scrisori, în raport cu subiectul, vă inspîra dezgust.

Ion tapițerul, acest biet băiat a venit să-mi aducă un... dar nu vă spun toată fraza, căci vreau să ghiciți chiar dumneavoastră motivul pentru care sînt supărat.

Dacă vreți să mă întorc la Samos, străduiți-vă să mă căsătoriți cu bruneta, fiica ursului, aceea care este logodită. Spuneți-i că voi deveni prinț de Moldova, ca să rupă logodna cu celălalt.

Ce mai face frumoasa dumneavoastră vecină din față? A plîns cu lacrimi de sînge cînd am părăsit Vathi?

Complimente la toate cunoștințele mele, dl. și d-na Missir, Romano și don Nicol. În sfîrșit, săracul Gandon a plecat. A luat în călătorie vechiul său pantalon cu scopul de a avea ce toaletă să schimbe de două ori pe zi ... Atunci cînd corpul este atît de impur, ca al lui, sufletul nu poate fi mai curat, în schimb, îl iubesc mult pe don Nicol.

Zanne mi-a trimis sulul de hîrtie, dar am uitat ce mi-a spus să fac cu el. Cred că el însuși a uitat să-mi spună. Este pentru Travi? Travi este în Franța, foarte supărat pentru că n-a fost încă plătit. L-am lăsat la Tell, ca Zanne să scrie lui Tell ceea ce are de făcut în această privință. Datorați încă destui bani lui Tell.

21 august 1857, Constantinopole

Iubite Zanne,

Am primit cu plăcere scrisoarea ta cu alăturata către Pădeanu și cu articolul dacie'. Am mai văzut o scrisoare către Marin, dascălul din țară. Înțeleg supărarea ta pentru netrimiterarea banilor la timp de la Brusa, dar iată ce se întîmplă: însuși Pădeanu, însuși ceialți emigrați, de patru luni n-au putut lua un ban de la Sărai, sub cuvînt că nu sunt docamdată bani. O știu aceasta foarte bine. Am văzut cu mare durere cîte îmi scrii despre viitor, mai ales în privința copiilor tăi, ce vor fi siliți să se expatrieze prin greutatea poziției tale, departe de biata țară, cum și dorința ta d-a te duce în țară într-o zi. C. Polichroniadi, amicul meu și al tău, a luat o moșie mare în arendă spre Buzău, de 6 000 galbeni pe an, și are să o dea unui om credincios și onest să o caute. Mi-a zis să-ți scriu ție dacă vrei să te însărcinezi cu aceasta, cu bună plată, și, deși nu cunoști încă mecanismul moșiilor, dar el tot mai bine ar dori să fii tu acolo, căci ești onest și nu o să-i răpești banii lui, decît oricare altul care i-ar mînca două-trei

mii galbeni pe an. Totdodată a scris frate-său Christake, ce te cunoaște bine din nume, pentru aceasta și așteaptă răspuns. O astfel de poziție ar fi tot ce-ți trebuie, căci pe lângă o viață cam-pină, frumoasă, liniștită și îndestulată, vei avea timpul a lucra și la dicționar² și a face, spre iarnă, excursii oriunde îți place. Vei avea leafă bună, casă, mâncare ca la țară și chiar trăsură. Moșia este luată pe cinci ani.

Acuma cât pentru Ghica cu drumul, este om destul de rezo-nabil și-ți este destul de binevoitor, ca în loc d-a se supăra, să-i pară bine din contra.

Se așteaptă răspunsul lui Christake. De va fi bun, ți se va comunica și atunci să nu mai balansezi un singur minut d-a pleca înaintea iernei. Cred că Costake, care îi cunosc delicateța simțimentelor, la trebuință, ca să vrei, ar putea să-ți înlesnească călătoria în socoteală. Totul este să priimească și Christake. La întâmplare însă d-a nu priimi, alt mijloc pentru tine nu văz decît d-a rămînea acolo *eternellement*.

Trimite-mi îndată celealte articole de jurnal istorice și dă-le ia toate o turnură ca să iasă cu numele tău.

Lefile emigraților, deși a ieșit un firman, nu s-au întrerupt încă; însă se vor întrerupe curînd. Pe Ghica o dată l-am văzut de cînd sunt aici, un minut. Teii, cu familia, Magheru bătrînul și cel tînăr, Perez au plecat în țară. Marin și Crețulescu vor pleca în curînd, poate odată cu mine. Ceialți frați, cum Zosima, Rusu, Eliade, Duță și Giurescu nu vor să recunoască aministia dată, zicînd că Poarta nu a avut drept. Eliade a plecat la Londra. Simon se află aici cu familia. Complimente de la Polichroniadi, Gropler, Marin. Dupe plecarea lui Costake d-aici, care va fi peste o lună, mă tot gîndesc prin ce mijloc să vă mai scriu. Va fi foarte greu.

Ceea ce-mi scrii pentru Jules și Eugenia mi-a făcut mare plă-cere. Lui m-me Zanne îi scriu în dos. Tu fă căzutele mele compli-mente acolo, la Missir, la don Nicol și la ceialți. Elecțiile din Valahia vor fi bune, dupe cum scrie Pleșoianu; cele din Moldova au să se facă din nou. Vogoridi nu îl scoate încă³. Iată toate novelele politice. Acuma să vedem dacă Vogoridi va face iar secături cu elecțiile, ce o să mai facă Thouvenel.⁴

Scrie-mi încă — poate plec săptămîna viitoare.⁵

La revedere,
Bolinteanu

Zanne, vei găsi în posunarul paltonului tău portretul meu — fotografie nouă — dar vezi să-l păstrezi ca pe mine însumi, să nu lași pe Jules să-i scoată ochii.

P.S. Ce portrait est reste pour vous l'envoyer par la poște.

Ma chere Madame Zanne,

J'ai recu aussi votre aimable lettre. La semaine prochaine je compte partir pour la Moldavie, ou je verrai pour sur Mme votre mere et Mile Pauline, votre aimable soeur (à ce que je suppose). Je lui porterai le loucoum en question. J'ai oublie de dire à Alexandre que je lui ai deja envoye un paletot, un gilet et un pantalon, de chez Mir et filles, par M. Catzalidi qui m'a assure qu'il va vous expedier tout cela par un navire samien partant dans quatre ou cinq jours. Je suis fatigue de la vie des îles des Princes, oii je me suis assez ennuye. Il y avait à l'hotel lâ-bas deux dames moldaves, Mme Rosnovano, dont le mari est mort, et Mme Beldiman, une jolie femme, mais bete à ce qu'on dit, car moi je ne lui ai jamais parle, quoique je demeurais dans le meme hotel. Samedi soir il y avait un bal à l'île, à l'hotel, toute la viile de Pera y etait. Mile Bereta aussi, ainsi que Mile Mir; mais moi je suis alle sur la Bosphore pour trois jours, ne voulant pas aller au bal, vu que la maison ou le bal devait avoir lieu n'etait pas solide. J'avais dit d'avance cette pensee à qui voulut m'enten-dre et ma prophetie s'est realisee, car des qu'on se mit à danser, la maison dansa aussi; plus que la moitie du monde se retira et on ne permit plus aux danseurs de danser autre chose que la contredanse. Les trois jours de mon absence je les ai passes à Bebek, chez Mme Gropler qui est toujours aimable... Elle s'inte-resse beaucoup à vous. Je lui ai raconte beaucoup de choses qui vous concernent. Elle me charge de vous presenter ses amities et surtout ses sympathies. Elle est un peu souffrante.

À l'heure qu'il est je reste à Pera, Hotel du globe, ou je m'en-nuie comme un chien de berger enferme dans le chalet. L'autre jour je suis alle à Therapia. J'ai passe la nuit à l'hotel. À table j'ai vu Stourza. Mme Balch y etait aussi (la femme du caimacam, 50 ans). Elle exprima son deșir de faire ma connaissance. Apres dîner, Stourza me presenta à cette dame chez elle. Elle fut tres aimable et figurez-vous quel ennui de passer toute une soiree avec une vieille femme comme elle, à l'entendre parler politique,

de la haute politique. Voilà en quelques lignes ma vie à Constantinople, elle n'est pas fameuse. Au moins, dans la solitude de Samos je me trouvais avec des amis comme des freres, et nous nous querellions souvent pour egayer la vie tranquille et paisible. Qui sait ce que m'attend à Bucarest — peut-etre la mort — qui sait? Â propos de mort. Vu que nous sommes mortels et que nous mourrons un jour, je vous enverrai aussi mon portrait en photographique J'en ai fait plusieurs exemplaires. J'en donnerai un aussi aux Gropler et un autre à ma soeur afin qu'apres moi on puisse avoir la frimousse du poete de Bolintin, qui brilla comme une etoile dans les nuages, mais une etoile qui trainait apres elle une malle de voyage en bois et un sac, ses seules proprietes. Mme Ghika m'a ecrit une lettre froide, sans bonjour et sans adieu. C'est la mode anglaise. Leur maison n'est pas encore prete pour recevoir la familie, il y a beaucoup de choses à faire encore. Mme Polichroniadi aussi me charge de vous faire des compliments. J'ai recu le petit paquet avec le gilet et le portrait.

Ecrivez-moi, cela me fait infiniment de plaisir. J'embrasse vos petites souris d'enfants. Adieu.

Votre tres humblre serviteur,
Bolintineanu

P.S. Acest portret a rămas să vi-l trimit prin poștă.

Scumpa mea doamnă Zanne,

Am primit de asemenea amabila dumneavoastră scrisoare. Săptămîna viitoare cred că voi pleca în Moldova unde voi vedea cu siguranță pe mama dumneavoastră și pe d-ra Paulina, amabila dumneavoastră soră (pe cît presupun), îi voi duce louchoul despre care e vorba. Am uitat să-i spun lui Alexandru că i-am trimis deja un palton, o jiletcă și un pantalon, de la Mir și fiicele, prin dl. Catzalidi care m-a asigurat că va expedia totul printr-o navă samiotă care va pleca în patru sau cinci zile. Sînt obosit de viața din Insulele Principilor, unde m-am plictisit destul. Erau acolo la hotel două doamne moldovence, d-na Rosnovanu, al cărei soț a murit, și d-na Beldiman, o femeie frumoasă, dar proastă după cum se spune, căci eu nu i-am vorbit niciodată, cu toate că locuiam în același hotel. Sîmbătă seara a fost un bal în insulă, la hotel, tot orașul Pera era acolo. D-ra Bereta de asemenea, ca și d-ra Mir; dar eu m-am dus pe Bosfor pentru trei zile, nevoind să merg la bal, deoarece casa în care trebuia să aibă loc balul, nu era solidă. Am spus

dinainte acest gînd cui a vrut să mă asculte și profeția mea s-a realizat, căci îndată ce s-a început dansul, casa dansa și ea; mai mult de jumătate lumea s» retrase și nu s-a mai permis dansatorilor să danseze altceva decît contra-dansul. Cele trei zile ale absenței mele le-am petrecut la Bebek, la d-na Gropler care este întotdeauna amabilă. Ea se interesează mult de dumneavoastră. I-am povestit multe lucruri despre dumneavoastră. M-a însărcinat să vă prezint prietenii sale și mai ales simpatiile sale. Ea este puțin suferindă.

Acum rămîn la Pera, Hotel du globe, unde mă plictisesc ca un cîine ciobănesc închis într-o colibă. Ziua trecută am fost la Terapia. Am petrecut noaptea la hotel. La masă am văzut, pe Sturza. D-na Balș era de asemenea acolo (soția caimacamului, 50 de ani). Ea și-a exprimat dorința de a mă cunoaște. După cină, Sturza m-a prezentat acestei doamne, la dînsa. A fost foarte amabilă și închipuiți-vă ce plictiseală să petreci toată seara cu o femeie bătrînă ca ea, ascultînd-o vorbind politică, politică înaltă. Iată în cîteva rînduri viața mea la Constantinopol, nu e faimoasă. Cel puțin, în singurătatea din Samos mă găseam cu prieteni ca niște frați și ne certam adesea ca să ne mai înveselim viața liniștită și pașnică. Cine știe ce mă așteaptă la București — poate moartea — cine știe? Apropo de moarte. Fiindcă sîntem muritori și fiindcă vom muri într-o zi, vă voi trimite și portretul meu în fotografie. Am făcut mai multe exemplare. Voi da unul familiei Gropler și altul sorei mele, pentru ca după mine să poată avea mutra poetului din Bolintin, care a strălucit ca o stea printre nori, dar ca o stea care trăgea după ca o ladă de călătorie din lemn și o geantă, singurele proprietăți. D-na Ghica mi-a scris o scrisoare rece, fără bună ziua și fără adio. Asta-i moda englezescă. Casa lor nu este încă gata pentru a primi familia, sînt încă de făcut multe lucruri. D-na Polichroniadi m-a însărcinat și dînsa să vă trimit complimente. Am primit micul pachet cu jiletca și portretul.

Scrieți-mi, aceasta îmi face o infinită plăcere. îmbrățișez micii dumneavoastră copilași. Adio.

Al dumneavoastră prea umil servitor,
Bolintineanu

Le 2 Septembre 1857, Constantinople

Madame,

Je suis reellement tout etonne d'entendre que vous n'avez recu qu'une seule lettre depuis mon arrivee ici. Il paraît que mes

lettres ne peuvent pas parvenir jusque dans cette île-là. Il y a quinze jours, en écrivant à Alexandre, je vous avais écrit une lettre monstre, oii je vous parlais de toute chose et particulièrement des choses qui concernaient le séjour enchante des îles du Princes. Comment se fait-il que vous n'avez pas reçu cette lettre? Le costume d'été d'Alexandre, c'est-à-dire, un paletot, un gilet et un pantalon, a été expédié depuis 15 jours pour Samos par un navire samien. Il faut s'informer sur l'arrivée d'un tel navire,

Sion se trouve en ce moment-ci à Bucarest, — par conséquent il n'a pas pu me donner de nouvelles sur votre famille de Jassy. Il m'a écrit relativement au journal et autres choses qui me regardent particulièrement. Je compte partir dans une dizaine de jours pour Jassy. Je porterai les loucoums à Mile Pauline et vos salutations aussi, ainsi qu'à Mme votre mère. Je lui porterai en même temps votre portrait qui lui fera bien plaisir. Mais voilà ce qui arrive. Par suite des souffrances qu'il a du subir, il vient de se casser un coin. Je suis allé, selon le désir d'Alexandre, chez un photographe, pour essayer s'il y a moyen d'avoir une copie. Il m'a promis d'une manière affirmative. J'irai voir ce soir s'il a réussi. En ce cas je donnera la daguerreotypie à Mme votre mère. Je garderai une copie photographe pour moi, et je vous enverrai une autre copie en photographique. J'ai fait mon portrait en photographie, tiré à 10 copies. Il a très bien réussi de trois formats différents. Je vous enverrai aussi une copie. J'en ai déjà donné deux copies chez des amis ici. Voilà assez pour les portraits.

Maintenant je vous dirai que le petit sac contenant un gilet et autres effets doit être perdu, car je ne l'ai pas vu.

Vous m'annoncez que Mme Ghika est de nouveau tombée malade. Cela me fait réellement de la peine. Elle est trop souvent malade et il faudrait prendre bien garde. L'air de Samos ne lui va point.

Mme Gropler, que je vois tous les huit jours, me charge de vous présenter ses amitiés avec beaucoup d'intérêt.

La maison Ghica d'Issar a une charmante position; mais la maison par elle-même ne vaut rien, à moins qu'on ne dépense 10 mille ducats pour la réparer. Les réparations ne seront terminées que l'année prochaine. M. Ghica y demeure tout seul, dans une petite chambre, la seule disponible, mangeant toujours en ville. Il m'a dit qu'il regrette beaucoup ses enfants; il a raison.

Maintenant, parlons de la société de Vathi. Que fait Mel-pomine, Elenko, miss Ecoq etc. etc.? Je vous prie de présenter mes salutations respectueuses à Mme Ghika et à Mme Missir. Mile Missir s'est-elle déjà mariée? Gandon est-il arrivé? et monsieur Popesco a-t-il toujours le mal du pays? Hélas! qui le consolera, dans le pays étranger? Il n'y aura qu'un seul moyen, d'apprendre la langue anglaise [...].

Vous devez être contente d'avoir échappé à la servitude d'un mauvais piano, n'est-ce pas?

Je crois vous avoir dit tout ce que je voulais vous dire, et dans la crainte d'avoir oublié quelque chose, j'y pense et je n'en trouve plus rien, rien qui puisse vous intéresser.

Permettez-moi de vous écrire encore. J'en prends la liberté au risque de vous ennuyer avec mes bavardages. J'ai écrit à Alexandre ce que Polichroni m'a communiqué relativement à sa terre; toutefois pas un désir, pas d'allusion avant que son frère ne réponde, car il est possible aussi qu'il ait déjà nommé un autre. Je dirai à Mme votre mère combien vous seriez heureuse si votre position vous permettait de la voir parmi vous et je tâcherai de la consoler pour l'avenir. Sion m'a écrit dernièrement. Il est encore à Bucarest ou il m'attend, lui ayant donné rendez-vous, et je crois que j'irai à Jassy, en voilà une distraction. Mme Balch m'a engagé d'aller en Moldavie pour me marier avantageusement; mais bien sûr que je n'y vais pas pour cela. Figurez-vous, cependant, si vous receviez une lettre de votre sœur signée Mme Pauline Bolintineanu? N'est-ce pas que cela vous ferait plaisir? Je crois que je serais un bon mari, n'est-ce pas? et que mon seul défaut n'est autre que le manque de richesses? Rappelez-moi toujours au gros Jules-Niano. Mais apprenez-lui sa langue et le français. Pourquoi ne prenez-vous plutôt la maison de la Russe au lieu de vous encombrer dans les ruines de la vieille Gregarine? Je prévois une chose, que Zanne aura des scènes avec elle au point de la rosser, car la vieille est méchante et foile.

À propos, comme je ne puis pas écrire, pour le moment, à Mme Ghica, dites-lui beaucoup de choses de ma part, en attendant, comme par exemple mes salutations respectueuses. Elle ne me trouvera plus à Constantinople. Tâchez d'être aimable avec tout le monde. Mes compléments à M. Popesco, a-t-il le mal du pays réellement ou bien le mal anglais? le spleen, je veux dire.

Si vous pouvez avoir le bonheur de voir la patrie, vous y vivrez au moins avec votre bonne mere, deja vieille. — Est-ce que ma presence la n'est pas encore necessaire, comme parrain? Ah! pardon, c'est plutot à Alexandre que je puis adresser cela, — j'avais oublie que vous vous fâchez. La pauvre Mme Gropler a trois chiens qu'elle aime comme ses enfants. Voilà un malheur. M. Gropler est à la veille de devenir millionnaire, dans une entreprise de marbre. La fille cadette de Polichroniadi sera une beaute et sa soeur ainee en est jalouse au point qu'elle est tombee souvent malade. Jules, cependant, a la nuque un peu dure, il ne s'inquiete pas beaucoup s'il a une soeur cadette ou non. Sa Zisso lui suffit.

Comment se portent la belle Melpomine et Elenco? Dites-leurs beaucoup de choses de ma part. Comment se fait-il que Mme Svorono demande des nouvelles de moi? Est-ce que le promis est mort? De Mile Octavie je n'ai aucune nouvelle ici. Mme Tei! m'a charge de vous presenter ses amities lors de son passage et M. Tell etait desesperé de vous avoir laisse de l'inquietude pour l'affaire de mon argent, mais que cela m'a pas ete avec intention etc. J'ai trouve l'occasion de les voir à la fin.

Je ne sais pas si je ne vous ai deja écrit que le commissaire francais de Bucarest va epouser Mile Cantacuzene ou son million de dot? Les emigres qui sont entres dans le pays, au lieu d'etre utiles, se mettent à faire des intrigues et de la division. Cela les a fait deconsiderer, on me l'a écrit de Bucarest. A Ployesti on a reçu le commissaire francais tel qu'on ne se rappelle pas avoir fait des ovations de cette [sorte] jamais à un autre. A Bucarest, le peuple, au nombre de dix mille hommes sont partis de Cis-medji pour la maison du commissaire avec la musique, des flambeaux et un gros bouquet pour le jour anniv. de l'emp. Napoleon. L'Autrichien, le Turc et l'Anglais en ont proteste.

Enfin je suis au bout des nouvelles, il ne me reste plus qu'à vous dire de faire plus que jamais des economies, afin de pouvoir payer toutes vos dettes là-bas. Ne faites pas attention si je vous recommande d'y aller — je l'ai fait sans intention, par distraction. Je vous ai écrit que le duel Perez n'a pas eu lieu, car dans ces circonstances politiques, il aurait ete funeste. J'ai oublie de dire à Zanne si Gandon a deja vendu son huile. Sinon, qu'il ecrive (lui, Alexandre, à Polich. apres avoir demande à Louis Marc le prix et un echantillon) sur cette affaire. Il voudrait l'acheter,

mais il faut qu'il en ait une idee. Outre cela, dites-lui de se preparer pour l'agronomie par [la] theorie et [la] pratique, afin de savoir comment faire. Il en a des livres, et vous, preparez-vous à apprendre la maniere d'elever des vers à soie, tout en vous occupant du piano. J'ai voulu vous envoyer de la musique, mais ici elle cotite trop cher; il faudrait en trouver d'occasion. Si je pars la semaine prochaine, je vous ecirai encore. La semaine passe je ne vous ai pas écrit, non que la bonne volonte m'ait manquee, mais à cause de cette maudite tie. Vous voyez reellement comme je suis bon et gentil? Quel dommage que tant de qualites restent inconnues, — un bien que j'aurai pu, en me mariant, rendre la vie heureuse à ma femme. Comme personne jamais ne me fait des compliments, je m'en fais moi-meme, au risque de [...].

Comment va la partie de dames? Mile Catinca? Demse et son frere et la belle Aspasia, ma passion à moi?

Lorsque le vent m'a jete, en partant, à Cocari, je suis alle avec Costaky chez un Grec pour [me] reposer un instant. J'y ai vu une jeune fille si belle, que j'ai eu l'idee d'y rester encore un jour, mais le maudit-là d'ici voulut que nous partions malgre la tempete qui, apres 12 heures nous jeta sur une ile pres de Conchadassi, ou nous passâmes la nuit comme des malheureux.

Ainsi vous voyez que je vous ecris longuement. Dans la poche du paletot d'Alexandre, dites-lui de chercher mon portrait, pourvu qu'il ne le maltraite pas comme l'autre, ou plutot que vous ne le maltraitez pas, car c'est vous qui [...].

Quant à ma personne peu significative, je vais [à] vous dire que lundi prochain je prendrai le bateau de Galatz. Je desire-rais beaucoup de vous ecire, mais je ne crois pas que vos lettres de Samos puissent parvenir jusqu'à moi, du jour ou Polichroniade ne sera plus à Stamboul. Aussi ne vous donnez plus la peine de m'ecire, puisque je crains de ne pas pouvoir recevoir vos lettres. Les lettres de M. Popesco, d'apres ce que j'ai appris, ne sont pas encore en train de partir pour la Valachie, Dieu sait ce qu'elles sont devenues.

Je vous envoie deux portraits. Vous garderez le plus grand et vous ferez cadeau du petit à Mme Ghika ou à M. Missir, selon le plaisir que l'une de ces deux personnes montrerait d'avoir l'ombre de mon museau pour decorer le mur d'une antichambre. Le semaine prochaine vous recevrez aussi le votre, il n'etait pas

encore pret. J'espere qu'il sera bon. Alexandre en sera tres contant. J'aurais pu vous envoyer plusieurs copies, mais du moment que vous en avez une, cela suffit pour vous.

Je m'ennuie, mon Dieu, dans cette miserable ville de Pera. et je suis force d'y rester encore huit jours, malgre moi. Je m'ennuie partout, egalement.

J'espere que cette fois-ci je fus assez long? Dans la lettre â Alexandre je vous ecrivais beaucoup plus. Pourquoi me faire des reproches que ce n'etaient que quelques lignes? Demain j'irai passer la journee â Bebek. Mme Gropler vous aime beaucoup. Elle me parle souvent de vous avec avantage. C'est reellement une personne bien charmante que cette dame!

Adieu, Madame, je tâcherai de faire en sorte que les lettres de Samos puissent arriver en Valachie. J'en ai prie M. Ion Simonidi, Krambour-han Const.-ple de se charger de cela. Il me l'a promis. D'un autre cote, Polichroni ne partira que dans 20 iours. Si Alexandre veut m'ecrire, peut-etre que ses lettres me trouveront encore ici.

Vous savez que le prince Gr. Ghika s'est brule la cervelle â Paris?

Je n'ai pas vu Mme Nogues. Son fils est toujours malade. Padeano ne m'a ecrit qu'une seule fois depuis que je suis ici.

Avec tout cela, moi j'ai l'honneur de signer votre tres humble serviteur,

D. Bolintineami

Â propos, mon compte fait, je partirai lundi ou mercredi de la semaine prochaine et ma lettre arrivera lâ dimanche, par consequent votre reponse trouvera Polichroniade encore ici. Vous pouvez done m'envoyer une lettre pour Mme votre mere. Cette lettre pourrait me trouver â Galatz, ou je compte rester quelques jours. Ecrivez-moi done de suite. J'embrasse votre petit Jules et Eugenie. J'espere que Jules se rappelle encore Niano?

J'avais oublie de vous prier de presenter mes amities â don Nicol et â Mme et M. Missir ainsi qu'â la belle Mme Svorono.

Et ma petite brune d'en face que fait-elle? J'allais vous demander: m'a-t-elle oublie? Je ferais mieux de demander: m'a-t-elle connu jamais? Zosima pretend que M. Ghica a recu de la Porte [l'ordre] de retourner tout [de] suite â Samos. Ce pauvre Zosima est amoureux fou d'une femme que vous connaissez, — quelle

betise d'aimer des femmes ! et surtout â cet âge-lâ. Mais il parait que le pauvre homme aime avec passion, car il ne peut pas quitter la Turquie et veut rester ici pour le reste de ses jours [...].

Dites â Alexandre de ne pas essayer de colorier ces portraits, car ils ont deja du vernis et on les gâtera.

2 septembre 1857, Constantinopol

Doamnă,

Sînt într-adevăr foarte uimit să aud că n-ați primit decît o singură scrisoare de la sosirea mea aici. Se pare că scrisorile mele nu pot să ajungă pînă în insula aceea. Acum cincisprezece zile, scriindu-i lui Alexandru, vă scrisesem o scrisoare enormă, în care vă vorbeam de toate lucrurile și în mod special de cele care priveau șederea îneîntătoare în Insula Prinților. Cum se face că nu ați primit această scrisoare? Costumul de vară al lui Alexandru, adică un palton, o vestă și un pantalon, a fost expediat de 15 zile la Samos printr-o navă samiotă. Trebuie să se informeze despre sosirea unei astfel de nave.

Sion se găsește în acest moment la București, — prin urmare n-a putut să-mi dea vești despre familia dumneavoastră din Iași. Mi-a scris în legătură cu ziarul și alte lucruri care mă privesc în mod particular. Cred că am să plec peste vreo zece zile la Iași. Voi duce rahatul d-rei Paulina și salutările dumneavoastră, de asemenea, ca și mamei dumneavoastră. Totodată îi voi duce portretul dumneavoastră, care îi va face multă plăcere. Dar iată ce se întîmplă. În urma suferințelor pe care a trebuit să le sufere, acum i s-a rupt un colț. După dorința lui Alexandru, am mers la un fotograf pentru a încerca dacă există vreun mijloc de a avea o copie. Mi-a promis în mod afirmativ. Voi merge astă seară să văd dacă a reușit. În acest caz voi da dagherotipia mamei dumneavoastră. Eu voi păstra o copie fotografică pentru mine și vă voi trimite o altă copie în fotografie. Mi-am făcut portretul în fotografie, tras în 10 copii. A reușit foarte bine, în trei formate diferite. De asemenea, vă voi trimite o copie. Am dat deja două copii la prieteni aici. Destul despre portrete.

Acum vă voi spune că mica geantă conținînd o vestă și alte efecte trebuie să se fi pierdut, căci n-am văzut-o.

Mă anunțați că d-na Ghica este din nou bolnavă. Aceasta realmente mă îndurerează. E prea des bolnavă și va trebui să fie mai prevăzătoare. Aerul din Samos nu-i priște deloc.

D-na Gropler, pe care o văd la fiecare săptămînă, mă însărcinează să vă prezint omagiile sale cu multă afecțiune.

Casa Ghica din Issar are o poziție îneîntătoare; dar casa în sine nu valorează nimic dacă nu se cheltuiesc 10 mii de ducăți pentru a o repara. Reparațiile nu vor fi terminate decît anul viitor. Dl. Ghica locuiește aici singur,

într-o cameră mică, singura disponibilă, luînd masa mereu în oraş. Mi-a spus că regretă mult copiii săi; are dreptate.

Acum să vorbim despre societatea din Vathi. Ce face Melpomena, Elenca, miss Ecoq etc., etc.? Vă rog să prezentaţi salutările mele respectuoase d-nei Ghica şi d-nei Missir. D-ra Missir s-a măritat deja? Gandon a sosit? şi domnul Popescu tot are dorul de ţară? Vai! cine îl va consola într-o ţară străină? Nu va fi decît un singur mijloc, de a învăţa limba engleză [...].

Trebuie să fiţi mulţumită că aţi scăpat de robia unui pian prost, nu-i așa?

Cred că v-am spus tot ceea ce voiam să vă spun şi de teamă a nu fi uitat ceva, mă gîndesc şi nu mai găsesc nimic, nimic ceea ce ar putea să vă intereseze.

Permiteţi-mi să vă scriu încă. Îmi iau libertatea de a vă scrie cu riscul de a vă plictisi cu vorbăria mea. I-am scris lui Alexandru ceea ce Polichroni mi-a comunicat relativ la pămîntul său; totuşi nici o dorinţă, nici o aluzie pînă nu răspunde fratele său, căci e posibil de asemenea ca el să fi numit un altul. Îi voi spune mamei dumneavoastră că aţi fi fericită dacă situaţia v-ar permite să o vedeţi printre dumneavoastră şi mă voi strădui să o consolez pentru viitor. Sion mi-a scris de curînd. Este încă la Bucureşti unde mă aşteaptă, căci i-am dat întîlnire, şi cred că voi merge la Iaşi, iată ce distracţie. D-na Balş m-a invitat să merg în Moldova ca să mă însor în mod avantajos; dar desigur că nu merg acolo pentru aceasta. Ce-aţi zice, totuşi, să primiţi o scrisoare de la sora dumneavoastră semnată d-na Paulina Bolintineanu? Nu-i așa că aceasta v-ar face plăcere? Cred că aş fi un bun soţ, nu-i așa? şi că singurul meu defect nu este altul decît că-mi lipseşte bogăţia? Amintiţi-i mereu de mine grasului Jules-Niano. Dar învăţaţi-l limba lui şi franceza. De ce nu luaţi mai degrabă casa rusoaicei în loc de a vă încurca în ruinele bătrînei Gregarine? Prevăd un lucru, că Zanne va avea scene cu ea, va ajunge să o bată, căci bătrîna este rea şi nebună.

Apropo, deoarece nu pot să scriu, pentru moment, d-nei Ghica, spuneţi-i multe lucruri din partea mea, aşteptînd de pildă salutările mele respectuoase. Dînsa nu mă va mai găsi la Constantinopol. Străduiţi-vă să fiţi amabilă cu toată lumea. Complimentele mele d-lui Popescu, îi e dor de ţară în adevăr sau dorul englez? plictisul, vreau să spun.

Dacă puteţi avea fericirea de a vedea patria, acolo trăiţi cel puţin cu buna dumneavoastră mamă, deja bătrînă. Prezenţa mea acolo nu este încă necesară ca naş? Ah! iertare, mai degrabă lui Alexandru pot să adresez aceasta, uitasem că vă supăraţi. Biata d-nă Gropler are trei cîini pe care îi iubeste ca pe copiii săi. Iată o nenorocire. D-l. Gropler este pe punctul de a deveni milionar, într-o întreprindere de marmoră. Fiica mezină a lui Polichroniadi va fi o frumuseţe şi sora sa mai mare este atît de geloasă că adesea se îmbol-

năveşte. Jules, totuşi, cu ceafa puţin tare, nu se nelinişteşte mult dacă are o soră mai mică sau nu. Zisso a sa îi ajunge.

Ce face frumoasa Melpomena şi Elenco. Spuneţi-le toate cele bune din partea mea. Cum se face că d-na Svorono cere veşti despre mine? Oare i-a murit logodnicul? Despre d-ra Octavia n-am nici o veste aici. D-na Tell m-a însărcinat să vă prezint omagiile sale, în timpul trecerii sale, şi dl. Tell era disperat de a vă fi lăsat neliniştită în problema banilor mei, dar aceasta n-a fost cu intenţie etc. Am găsit ocazia de a-i vedea pînă la urmă.

Nu ştiu dacă nu v-am scris deja, comisarul francez din Bucureşti va lua în căsătorie pe d-ra Cantacuzen sau zestrea sa de un milion? Emigraţii care au intrat în ţară, în loc de a fi utili, se pun de făc intrigi şi divizare. Aceasta i-a făcut să fie desconsideraţi, cum mi s-a scris din Bucureşti. La Ploieşti, comisarul francez a fost primit cum nu s-a mai pomenit niciodată să se facă ovaţii altuia. La Bucureşti, poporul, în număr de zece mii de oameni, a plecat de la Cişmigiu la casa comisarului cu muzică, torţe şi un mare buchet pentru ziua aniversară a împăratului Napoleon. Austriacul, turcul şi englezul au protestat.

În sfîrşit, sînt la capătul veştilor, nu-mi mai rămîne decît să vă spun să faceţi economii mai mult ca oricînd, cu scopul ca să vă puteţi plăti toate datoriile acolo. Nu daţi atenţie dacă vă recomand să mergeţi acolo — am făcut-o fără intenţie, din distracţie. V-am scris că duelul Perez n-a avut loc, căci în aceste împrejurări politice ar fi fost funest. Am uitat să-i spun lui Zanne dacă Gandon a vîndut deja uleiul său. Dacă nu, să-i scrie (el, Alexandru, lui Polichr., după ce va fi cerut lui Louis Marc preţul şi un eşantion) în legătură cu această problemă. El ar fi vrut să-l cumpere, dar trebuie să-şi facă o idee. Afară de aceasta, spuneţi-i să se pregătească la agronomie prin teorie şi practică, cu scopul de a şti cum să procedeze. Are cărţi şi dumneavoastră preparaţi-vă să învăţaţi modul de a creşte viermi de mătase, continuînd să vă ocupaţi şi de pian. Am vrut să vă trimit partituri, dar aici costă prea scump; ar trebui să găsesc de ocazie. Dacă plec săptămîna următoare, am să vă mai scriu. Săptămîna trecută nu v-am scris, nu pentru că mi-a lipsit bunăvoinţa, dar din cauza acestei blestimate insule. Vedeti într-adevăr cum sînt de bun şi gentil? Ce păcat că atîtea calităţi rămîn necunoscute, — un bine cu care aş fi putut, căsătorindu-mă, să fac viaţa fericită soţiei mele. Cum nimeni nu-mi face complimente, îmi fac eu însumi cu riscul de [...].

Ce face partida doamnelor? D-ra Catinca? Denisa şi fratele său şi frumoasa Aspasia, iubirea mea?

Cînd vîntul m-a aruncat, plecînd, la Cocari, am mers cu Costache la un grec ca să ne odihnim un moment. Aici am văzut o fată așa de frumoasă încît am avut ideea de a mai rămîne o zi, dar blestematul de aici voi ca să

plecăm, în ciuda furtunii care, după 12 ore ne arunca pe o insulă lângă Conchadassi, unde petrecurăm noaptea ca niște nefericiți.

Astfel, vedeți că vă scriu mult. În buzunarul paltonului lui Alexandru, spuneți-i să să caute portretul meu. Numai să nu-l maltrateze ca pe celălalt, sau mai degrabă să nu-l maltratați dumneavoastră, căci dumneavoastră sînteți cea care [...].

Cît privește persoana mea puțin semnificativă, vă voi spune că luna următoare voi lua vaporul de Galați. Voi dori mult să vă scriu, dar nu cred că scrisorile dumneavoastră din Samos să poată ajunge pînă la mine, din ziua în care Polichroniade nu va mai fi la Sambul. Astfel, nu vă mai străduiți să-mi scrieți, deoarece mă tem că nu voi putea să primesc scrisorile dumneavoastră. Scrisorile d-lui Popescu, după cîte am aflat, nu sînt încă pe cale de a pleca în Muntenia, Dumnezeu știe ce s-a întîmplat cu ele.

Vă trimit două portrete. Păstrați pe cel mai mare și faceți cadou pe cel mic d-nei Ghica sau d-lui Missir, după plăcerea pe care una din aceste două persoane o va arăta de a avea umbra mutrei mele pentru a decora peretele unei anticamere. Săptămîna viitoare veți primi de asemenea pe al dumneavoastră, nefiind încă gata. Sper că va fi bun. Alexandru va fi foarte mulțumit. Aș fi putut să vă trimit mai multe copii, dar din moment ce aveți una, aceasta e de ajuns pentru dumneavoastră.

Mă plictisesc, Dumnezeule, în acest mizerabil oraș Pera și sînt forțat să rămîn aici încă opt zile, împotriva voinței mele. Mă plictisesc peste tot la fel.

Sper că de data aceasta am fost destul de lung? în scrisoarea către Alexandru vă scriam mult mai mult. De ce îmi faceți reproșuri că nu erau decît cîteva rinduri? Mîine mă voi duce să petrec ziua la Bebek. D-na Gropler vă iubește mult. Îmi vorbește adesea bine de dumneavoastră. Este într-adevăr o persoană înecîntătoare această doamnă.

La revedere, doamnă, mă voi strădui să fac astfel ca scrisorile din Samos să poată sosi în Muntenia. Pentru aceasta am rugat pe dl. Ion Simonidi, kambur-hanul Constantinopolului, să se însărcineze cu aceasta. Mi-a promis. Pe de altă parte, Polichroni nu va pleca decît peste 20 de zile. Dacă Alexandru vrea să-mi scrie, poate că scrisorile sale mă vor găsi încă aici.

Știți că prințul Gr. Ghica s-a împușcat la Paris?

N-am văzut-o pe d-na Nogues. Fiul său este tot bolnav. Pădeanu nu m-a scris decît o singură dată de cînd sînt aici.

În orice caz, am onoarea de a semna

al dumneavoastră prea umil servitor,
D. Bolintineam

Apropo, încheindu-mi socotelile, voi pleca luni sau miercuri săptămîna următoare și scrisoarea mea va sosi acolo duminică, prin urmare răspunsul dumneavoastră îl va găsi pe Polichroniade încă aici. Puteți deci să-mi trimiteți o scrisoare pentru mama dumneavoastră. Această scrisoare ar putea să mă găsească la Galați unde am de gînd să rămîn cîteva zile. Scrieți-mi deci îndată, îmbrățișez pe micul Jules și Eugenia. Sper că Jules își amintește încă de Niano?

Uitasem să vă rog să prezentați omagiile melc lui don Nicol și d-nei și d-lui Missir, ca și frumoasei doamne Svorono. Și mica brunetă din față ce face? Vroiam să vă întreb: m-a uitat? Mai bine aș întreba: m-a cunoscut vreodată? Zosima pretinde că dl. Ghica a primit ordin de la Poartă să se întoarcă îndată la Samos. Acest biet Zosima este îndrăgostit nebun de o femeie pe care o cunoașteți, — ce prostie să iubești femei! și mai ales la această vîrstă. Dar se pare că bietul om iubește cu pasiune, căci nu poate să părăsească Turcia și vrea să rămînă aici pentru restul zilelor sale [...]

Spuneți-i lui Alexandru să nu mai încerce să coloreze aceste portrete, căci au deja lac și le va strica.

[Septembre, 1857]

Ma chere Madame Zanne

Vous ne m'crivez pas, je vous écris, et c'est encore vous qui vous plaignez de ce que je ne vous écris pas. Quelle est donc cette manière de voir les choses? Il paraît que mes lettres ne vous parviennent pas! S'il est arrivé une semaine ou je ne vous ai pas écrit, croyez-moi, et je vous parle sincèrement, que cela ne m'a pas empêché de penser à mes seuls et mes meilleurs amis. Je n'ai jamais fait de distinction entre vous et ma soeur. Je vous estime également et je peux même dire qu'il se passe des mois, sans que j'écrive à ma pauvre soeur, tandis qu'à vous autres je vous écris. Ne prenez donc plus ma paresse pour de l'indifférence. Demain je pars; quand vous aurez reçu cette lettre, je serai déjà parti chez Mme votre mere et votre soeur. Je porte à la jolie Pauline 3 oka de loucoum de votre part; à Mme votre mere, votre portrait en photographique Je vous écrirai de Jassy [tout] de suite, en vous disant l'effet que Mile Pauline m'aura fait. Qui sait si nous ne deviendrons un jour beaux-freres?

La mere de Mme Nogues, la vieille sourde, a été écrasée par une voiture et tuée sur place dernièrement. Le prince Joinville² est ici. Sa femme est affreusement laide. Je ferai le voyage avec la vieille Mme Balch et sa jolie niece, Mme Coumbari,

qui doit, dit-on, divorcer de son mari. Le temps ici est excellent. Souvent si ce n'est pas toujours, j'ai regretté le tranquille séjour de Samos, surtout lorsque je me vois tout seul dans un hotel, n'ayant autre ami que les rats. C'est là une des causes qui m'ont déterminé à quitter Constantinople. Je garderai toujours le souvenir de vous partout où je serai, de votre brave et bon Alexandre et de vos petits enfants.

Je me rappelle quand j'étais de mauvaise humeur et que j'avais besoin de me quereller, combien j'étais content d'avoir quelqu'un contre qui éclater. Alexandre était souvent l'objet de mes innocentes colères, vous, le pauvre Jules surtout à qui je faisais la vie dure et il m'aimait tant, malgré cela. J'aurai tous les agréments dans la famille de ma soeur, au moins pour quelque temps, car le printemps je partirai pour Paris. J'ai beaucoup maigri et il faut aller me soigner en France³. J'ai une maladie qui n'est pas dangereuse, mais qu'il faut guerir toujours. Mais je crois que j'ai parlé trop de moi-même.

Rappelez-moi au souvenir de Mme Ghika, de M. et Mme. Missir, de la famille Louis Marc et d'Aspasie, Romano, don Nicol, Hadji, Catherina, sa soeur et leurs maris, Mme et Mile Svorano, la belle Grecque, enfin toute la boutique, M. et Mme. Stamatiade etc. Vous donnerez mon petit portrait à Missir. Ghika m'en a pris un, des miens toujours.

Je vous envoie une lettre de Nedeno à propos de votre argent que, d'après les arrangements, Alexandre ne pourrait avoir que dans 30 jours là-bas. Le petit sac que vous m'aviez envoyé à Smyrne, je ne l'ai pas encore reçu. J'embrasse vos petits anges, comme on dit. Jules doit m'avoir oublié. Je quitte Constantinople avec plaisir, mais je n'éprouve pas de plaisir à l'idée de rentrer dans mon pays où je ne connais presque personne. Je verrai là, si je dois m'y attacher ou m'expatrier pour toujours.

Votre devoue serviteur,
Bolintineanu

La copie no. II n'a pas bien réussi. No. HI que je vais donner à Mme votre mere a admirablement réussi.

[Septembrie, 1857]¹

Scumpa mea doamnă Zanne,

Dumneavoastră nu-mi scrieți, eu vă scriu, și tot dumneavoastră sînteți aceea care vă plîngeți că nu vă scriu. Ce fel de a vedea lucrurile este acesta?

Se pare că scrisorile mele nu vă parvin! Dacă s-a întîmplat o săptămîna în care nu v-am scris, credeți-mă, și vă spun sincer, că aceasta nu m-a împiedicat de a mă gîndi la singurii și cei mai buni prieteni ai mei. Niciodată nu am făcut deosebire între dumneavoastră și sora mea. Vă stimez deopotrivă și pot spune chiar că trec luni fără să fi scris bieteii mele surori, în timp ce dumneavoastră celorlalți vă scriu. Nu mai luați deci lenea mea drept indiferență. Mîine plec; cînd veți fi primit această scrisoare, voi fi deja plecat la mama și sora dumneavoastră. Duc frumoasei Paulina 3 oka de loucoum din partea dumneavoastră; mamei, portretul dumneavoastră în fotografie. Vă voi scrie din lași de îndată, spunîndu-vă impresia pe care mi-o va fi făcut d-ra Paulina. Cine știe dacă nu vom deveni într-o zi cumnați?

Mama d-nei Nogueș, bătrîna surdă, a fost strivită de o trăsură și omorîată pe loc, acum în urmă. Prințul Joinville² este aici. Soția sa este groaznic de urîtă. Eu voi face călătoria cu bătrîna d-nă Balș și cu frumoasa sa nepoată, d-na Cumbari, care se zice că va divorța de soțul său. Vremea este aici excelentă. Adesea, dacă nu întotdeauna, am regretat liniștitul sejur din Samos, mai ales cînd mă văd singur de tot într-un hotel, neavînd alt prieten decît șoarecii. Aceasta e una din cauzele care m-au determinat să părăsesc Constantinopolul. Voi păstra întotdeauna amintirea dumneavoastră pretutindeni unde voi fi, a bravului și bunului Alexandru și a micilor dumneavoastră copii.

îmi amintesc, cînd eram în proastă dispoziție și cînd aveam nevoie de ceartă, cît eram de mulțumit să am pe cineva împotriva căruia să izbucnesc. Alexandru era adesea obiectul nevinovatelor mele mîinii, dumneavoastră, bietul Jules mai ales, căruia îi făceam viața grea și care mă iubea atîta, în ciuda acestui fapt. Voi avea toate mulțumirile în familia sorei mele, cel puțin pentru cîtva timp, pentru că la primăvară voi pleca la Paris. Am slăbit mult și trebuie să merg să mă îngrijesc în Franța.³ Am o boală care nu este periculoasă, dar pe care trebuie să o tratez continuu. Dar cred că am vorbit prea mult despre mine însumi.

Amintiți-vă de mine d-nei Ghica, d-lui și d-nei Missir, familiei Louis Marc și Aspasiei, Romano, don Nicol, Hadji, Caterinei, sora sa și soții lor, d-nei și d-rei Svorono, frumoasa grecoaică. În fine întregului grup, d-lui și d-nei Stamatiade etc. Veți da micul meu portret lui Missir. Ghica a luat unul, tot din ale mele.

Vă trimit o scrisoare de la Nedeanu, în legătură cu banii dumneavoastră care, după cele aranjate, Alexandru n-ar putea să-i aibă acolo decît în 30 de zile. Mica geantă pe care mi-ați trimis-o la Smirna, încă nu am primit-o. Îmbrățișez îngerașii dumneavoastră, cum se zice. Jules trebuie să mă fi uitat. Eu părăsesc Constantinopolul cu plăcere, dar nu mă bucur la ideea de a mă

întoarce în țară unde nu cunosc aproape pe nimeni. Voi vedea acolo dacă trebuie să mă stabilesc sau să mă expatriez pentru totdeauna.

Al dumneavoastră devotat servitor,
Bolintineanu

Copia nr. II n-a reușit bine. Nr. UI. pe care o voi da mamei dumneavoastră, a reușit admirabil.

9

[Septembre, 1857]¹ j

Madame,

Je me décide enfin de vous dire deux mots, au risque de perdre le bateau. J'aurais l'honneur de vous écrire une plus longue lettre demain. Pour le moment c'est tout ce que je peux vous dire. La lettre à Mme Luzatto est envoyée à son adresse. Je compte partir dans quelques jours pour le pays (Jassy y compris). Je ferai avec un véritable plaisir votre commission auprès Mile Luzatto. Le séjour de l'île m'ennuie. A l'hôtel j'ai le plaisir de voir Mme Rosnovano et Mme Beldiman, la dernière est charmante. Elles y sont pour prendre des bains, accompagnées d'une demoiselle de comp. anglaise. Des cancons et autres choses pareilles arrivent tous les jours à l'île comme par le passé. Tout le monde qui vous connaît m'a demandé de vos nouvelles. J'aurais donc le plaisir de voir Mile Pauline à Jassy. Je vous écrirai ce que j'en pense. Il faut que je reste ici et c'est réellement assez [de] peine que je m'y arrête, mais le bateau m'appelle. L'île est pleine de Moldaves.

Agreez, Madame, mes sentiments respectueux.
Votre très humble serviteur.

Bolintineanu

[Septembrie, 1857]¹

Doamnă,

în sfârșit, mă decid să vă scriu două cuvinte, cu riscul de a pierde vaporul. Voi avea onoarea să vă scriu mâine o scrisoare mai lungă. Pentru moment este tot ceea ce pot să vă spun. Scrisoarea către d-na Luzatto este trimisă la adresa

ei. Am de gând să plec peste câteva zile în țară (la Iași inclusiv). Voi face cu o reală plăcere comisiunile dumneavoastră pe Ungă d-na Luzatto. Șederea în insulă mă plictisește. La hotel am plăcerea să văd pe d-na Rosnovanu și d-na Beldiman, ultima este înecătoare. Ele sînt aici pentru a face băi, acompaniate de o domnișoară de comp. englezoaică. Cancanuri și alte lucruri asemănătoare sosesc în toate zilele în insulă ca și în trecut. Toată lumea care vă cunoaște mi-a cerut vești despre dumneavoastră. Voi avea deci plăcerea de a vedea pe d-ra Paulina la Iași. Vă voi scrie ce cred în această privință. Trebuie să încetez aici și este realmente destul de greu ca să mă opresc, dar vaporul mă cheamă. Insula este plină de moldoveni.

Primiți, doamnă, sentimentele mele respectuoase.

Prea umilul dumneavoastră
servitor,
Bolintineanu

10

24 octombrie v.s. [1857],¹ Galați

Alexandre dragă,

Am primit o scrisoare de la tine astăzi ajungînd la Galați de lalașivenind, o scrisoare prin care îmi trimiți un articol asupra drumurilor romane și cu data de la 1/13 octombrie. Mi s-a spus aici că sunt 2 săptămîni de cînd veniseră pentru mine încă două scrisori, nu știu de unde, și pe care neguțătorul de aici le-a fost trimis la Iași într-un plic către Sion; dar Sion este la București și astfel n-am putut da cu ochii de ele.

La Iași aflîndu-mă și spuind ideea mea, despre o foaie literară, Kogălniceanu, Hurmuzaki, Laurian etc. mi-au promis concursul lor intelectual. Numai cu Sion nu știu cum să fac, căci este cam rău văzut de toți și cam la o parte. A fost aici oameni care a adunat bani de la public și de la câteva persoane cu care am vorbit, ca să tipărească poeziile și *Călătoria* mea. De la unul a luat 100 galbeni, de la alții 50, 40, 30, 60 etc. și cu toate acestea cheltuiala tiparului s-a pus la socoteală mie². Îți închipuiești acum ca ce oameni avem a face pe aici! Moralul este cu totul căzut în Moldova. Tot lașul este un bordel infam. Frații fac curte cumnatelor; despărțeniile sunt pe toată ziua; orice căsătorie nu ține mai mult de trei luni; nici o femeie nu este sigură cît de onestă ar fi. Bani

joacă mare rolă spre corupție. Oamenii sunt demni de femei. In scurt, ce-am văzut m-a înspăimântat. Și de va fi și în Valahia tot astfel, apoi îți spui cu încredințare că mă voi înturna la Constantinopol în singurătatea mea. Viața este mai scumpă aici decât la Londra. La un otel S lei o cafea cu lapte, 30 lei camera singură pe o noapte.

Despre cele politice vei ști că eram în Iași când s-a pronunțat unirea de Divan; m-am aflat chiar la Divan cu Marin pe care l-am găsit la Iași. Toți au fost de unire, afară de A. Balș și un călugăr Hermeziu: dar amîndoi s-au făcut de batjocură în fața lumii întregi. Negri viceprezidentul a fost salutat cu intuziasm de popor¹.

Ralet a scos o hîrtie pe care călugărul antiunist suscrisese înainte cu jurămînt pe Dumnezeu că va fi pentru unire. Hunmu-i și Kogălniceanu au făcut două cuvinte, cuvîntul celui din urmă a fost foarte frumos. De atunci s-a mai hotărît încă 12 puncturi, adică armia, libertatea tuturilor culturilor, neatîrnarea bisericii etc., dar în asta din urmă are să fie mari certe. Reacționarii fac intrigi și caută să paralizeze lucrările Divanului; însă nu vor izbuti.

Negri și Ralet vă trimit complimente. Am văzut toată Moldova și chiar pe Daciadi² care acum are casă, trei trăsuri cu armăsari, servi și trăiește ca Sardanapal, cu osebire că acumă lucră ca avocat și cîștigă 10 sau 15 mii de galbeni pe an. Pe un milion și jumătate de suflete în Moldova se află 500 mii ebrei. La Iași sunt 45 de mii. Pe urmă, în orice oraș, în orice sat sunt mulțime. Am văzut orașe numai și numai de jidani curați. N-am văzut așa lucru de cînd trăiesc. Am vizitat mănăstirile de călugărițe de la munți cu Marin și vestita mănăstire Neamțu, Cetățuia Neamțului etc. Călugărițele sunt frumoase și ca mice lorete; dar nu am vrut să ne folosim de slăbiciunea lor, *par degoît*. Toată lumea mă cunoaște aici din nume și unde mă duceam ne ieșea înainte fel de fel de oameni. Am avut, este drept, o primire care nu o așteptam. Astăzi sau mâine plec la Giurgiu de unde voi porni îndată către București. Voi vedea ce este și pe acolo; dar nu mă învoiesc cu două lucruri aici, frigul și trista demoralizație ce este în țară. Nu pui piciorul într-un otel, fără să nu vie îndată un blestemat de ebreu care îți propune o femeie publică. Cîteodată stăpînul birtului face această propoziție. Cu toate că nu sunt o virtute,

dar viața lungă trăită în Orient m-a făcut de mă scîrbesc rău cînd aud și văd astfel de blestemății și roșesc ca o fată mare. Mare gust să fi avut a mă însura aici, încă l-aș fi pierdut acuma, văzînd cele ce se întîmplă pe aici. La Moldova se plătește un inginer puțin; sînt cîteva șosele, dar în stare tare proastă.

Am văzut pe soacră-ta și pe cumnată-ta. Paulina este foarte urîță, ba chiar dizgrațioasă. Scurtă, groasă și așa de stricată de vărsat încît trece drept un monstru. Am vorbit cu dînsa și nu credeam să fie ea soră cu nevasta ta. Acuma înțeleg pentru ce nu a voit să vă trimită portretul ei.

De la București îți voi scrie mai multe despre politică și despre literatură. Vei ști numai că cărțile mele tipărite s-au vîndut toate și banii s-au mîncat de frații dupe aici. Alecsandri, deși este deputat, dar nu a venit la Iași. Se află la Paris alergînd dupe o femeie; alții spun că este bolnav rău; eu cred însă mai mult aceasta³. Pe Vogoridi l-am întîlnit la G. Sturdza. Cum m-a văzut mi s-a aruncat în brațe și m-a sărutat. A doua zi m-a invitat la masă la el, unde era și Negri, sora sa Zulnia și călugărița și unde toate onoarele erau pentru mosafiri. Marin se afla asemenea. Zulnia, sora lui Negri, m-a invitat să merg la țară la dînsa, la nunta fiicei sale vitregă Ema, fata lui Vasilică Sturdza, dar nu am putut să mă duc, fiindu-mi peste mînă. Negri este trist și i-a intrat în cap că are să moară în curînd, cu toate că s-a îngrășat foarte mult și se sparge de multă sănătate. Toată lumea, bărbați și femei, mă încarcă de daruri pe care nu le priimesc. Nu poci însă să le refuz pe toate. Închipuiește-ți că unul mi-a dat un inel de briliant de 100 galbeni; mi-a fost peste puțință a nu-l priimi, dupe ce l-am refuzat o dată. Am atîtea pungi ce mi-au dat damele, încît aș putea să le vînd la magazin⁴.

Din țară sper să-ți trimit ceva cărți, dacă nu se va întrerupe comunicația. Acuma te-aș povățui să nu vii în țară, Alexandre, — mare ticăloșie, se află pe aici. Eu însumi am de gînd să mă trag la Hio, unde, din banii dupe cărțile ce voi tipări, să-mi cumpăr o grădină și o casă și să trăiesc în curățenia trupului și a sufletului, însurîndu-mă cu o fată onestă și sărmană, greacă. Am văzut aici ce va să zică a lua femeie bogată.

Adio. Scrie-mi la București, la Polichroniadi cantor.

Al tău amic,
Bolintineanu

Ma chere madame,

Enfin, j'ai recu une lettre de vous dans cette miserable ville de Galatz. Je m'empresse de vous envoyer une lettre de Mme votre mere. Elle est un peu ancienne, mais cela ne fait rien à la chose, vu que c'est moi qui suis la cause du retard et que vous n'aurez pas la coeur de m'en vouloir pour une telle faute. J'ai vu Mme votre mere. Elle est vieille mais belle encore. J'ai trouve en outre que c'est une tres bonne personne, le contraire de ce que j'avais pense avant de la voir (permettez-moi d'avoir eu une telle pensee). Quant à Mile Pauline, vous savez que je ne vous cache jamais rien, ni à vous ni à Alexandre. He bien! elle est tres laide, plusoue laide, la pauvre enfant, mais elle al'air d'une bonne fille ! J'ai donne à Mme Luzalto votre portrait (la copie toujours.) Elle s'est ecriee: «Non, non! Ma fille est jolie, tres jolie. Le portrait n'a pas reussi, certainement! Mais je le garderai. tout de meme.» Elle m'a repondu en outre qu'elle ne peut pas venir à Samos avant le mois de mai, mais qu'alors meme elle preferait vous voir dans le pays que dans une ile eloignee. Elle m'a beaucoup questionne sur votre mari: est-il bon garcon? delicat avec sa femme? l'aime-t-il beaucoup, car voyez-vous, monsieur, ma Victoire c'est un ange de fille et puis elle est encore une enfant. Enfin je vous fais savoir toutes ses expressions. Elle craint beaucoup que votre mari ne vienne pas un jour à vous detester et puis qu'un divorce ait lieu. Que voulez-vous, elle voit ici dans le pays quinze divorces par mois et elle en est effrayee. Je l'ai rassuree cependant en lui disant que sa fille n'est pas comme les dames moldaves et que son gendre est un garcon charmant, plein d'amour et d'amabilite pour sa femme, la seule personne qu'il a dans le monde. Voyez-vous comme j'ai vante votre Alexandre? J'espere qu'il ne me dementira jamais.

Je suis cajole par les grandes dames moldaves. J'ai recu tant de petits cadeaux que je n'ai pas de place oil les mettre. Une semaine apres mon arrivee à lassi, je suis parti avec Marin pour visiter les monasteres de la montagne. Je suis alle avec une voiture et un cocher juif, d'abord à Războieni, monastere de femmes, bati sur l'endroit d'une bataille qui se donna sous Etienne le Grand entre les Turcs et les Moldaves. Dans ce monastere j'ai fait la connaissance des trois soeurs Milo, dont l'une est tres jolie; de la sceur cadette de Mme Coumbari, nee Negel, qui est aussi tres jolie, de Agafia Botez, qui est assez laide et autres.

On dit tant de choses desobligeantes sur le compte de ces dames religieuses. Moi je les ai trouvees tres aimables toutes, voilà tout. J'ai passe la nuit chez Agafia Milo avec Marin qui pendant tout mon sejour dans le monastere ne faisait que faire de la morale à ces pauvres filles, mais qui les amusait beaucoup par sa maniere toute originale. Dans tout les cas nous avons du leur laisser apres nous un souvenir d'honnêtes garçons, ce qu'on voit rarement dans ces contrees-ci.

De là nous sommes alies à Tîrgu Neamțului. Vers le nord de ce miserable village il y a un rocher. Sur ce rocher un voit les mines du chateau d'Etienne le Grand, que j'avais chante en vers sans l'avoir vu. Nous le visitâmes. Le lendemain nous sommes alles à Varatec voir la soeur de Negri. Nous rencontrâmes Mme Eugenie en route allant à Iași. Elle voulut retourner avec nous au monastere, mais nous ne voulumes pas qu'elle fit cette amabilite. Alors elle nous donna une vieille religieuse, son vatafița, qui retourna au monastere, nous recut dans la maison de maica Eugenie et nous fit les honneurs. Nous y fumes traites d'une maniere royale. La maison de maica Eugenie se compose de six chambres, meublees avec un luxe tout à fait exquis: tableaux d'art, bibliotheque de tous les livres valaques qui aient paru. Les murs tapisses partout de beaux tapis de Turquie sont couverts de portraits des amis de Negri. J'y ai vu meme I. Ghica de Samos. La chambre à coucher de la maitresse de la maison et son lit fut mis à ma disposition. C'est une chambre à coucher meublee d'une maniere tout à fait royale. Jamais je n'avait couche dans un lit aussi beau et aussi riche. Il me semble que j'etais un jeune mârîe, et cette illusion ne s'evanouit que lorsque je suis revenit et j'ai vu que j'etais seul avec ma bougie. Marin passalanuit dans la chambre d'à cote.

Le lendemain matin nous partîmes pour un autre monastere, Agapia, apres avoir dejeune toujours et recu la visite de deux religieuses jeunes dont l'une etait tres gentille, spirituelle et patriote. Elles vinrent nous voir comme des curiosites, — je vous dirai au risque de passer à vos yeux pour un homme vaniteux; mais je suis tres connu en Moldavie; toutes ces religieuses me connaissaient comme poete deja. Au monastere d'Agapia nous allâmes accompagnes de notre maica vatafița. Là, nous ne vîmes que l'eglise et la superieure du couvent. Le soir nous allâmes à Neamțu, d'oii nous partîmes de lendemain pour le monastere

qui porte ce nom. C'est un grand monastere de religieux. De Neamțu, nous primes la route de Botoșani — en voici la raison: des que je suis alle à Iași, Ralet, qui m'a pris par force chez lui, m'a dit qu'il veut me retenir en Moldavie et pour cela il a concu le projet de me marier à une jeune et jolie fille de Botoșani qui a 20 miile ducats de dot. Il m'avait donne une lettre pour le pere de la jeune fille et deux autres pour deux families de Botoșani qui etaient, selon lui, dans le secret. Nous voilà en route, moi, pensant à la jolie fille que je ne connaissais pas, Marin pensant aux vingt miile ducats qu'il n'avait jamais vus. Le soir nous arrivons à Fălticeni, ville chef-lieu à quatre heures de Botoșani. Là, on nous conduisit chez le chef de [la] police ou nous recumes la plus mesquine hospitalite qu'on puisse jamais recevoir, et cela pour la raison que notre hote etait dans la misere. Le lendemain nous partîmes pour Botoșani, mais à peine etions-nous en route, qu'un cheval de la voiture tomba par terre et creva. Alors nous nous decidâmes de retourner à Baia et de quitter le projet de voir Botoșani. Je fis mes adieux à la jeune fiancee et Marin aux 20 miile ducats. Nous vîmes, ensuite, les ruines de Baia et nous retournâmes à Iași. Apres une semaine nous voilà de retour à Galatz d'ou je compte à l'instant aller à Giurgevo et puis à Bucarest. Je suis accompagnee de M. Coumbari, dont la femme l'a quitte ces jours-ci, selon l'habitude du pays. Il s'en plaint et souffre, car il l'aime. Voici le resultat des manages des Moldaves ou Valaques, et vous voulez encore que je me marie. Mais ce serait un mariage de trois mois. Le temps que je suis reste en Moldavie, il [y] a eu quinze divorces et cela dans le monde connu. Tout cela et la corruption sans exemple qu'il y a dans ce pays, ainsi que le froid terrible qui y regne, m'ont fait penser de faire quelqu'argent et d'aller à Chio ou à Rode, acheter un jardin et une maison et vivre là toute ma vie dans la solitude et la tranquillite. Maintenant plus que jamais, si vous voulez absolument que je me marie, allez parler ou de droit et faites — moi epouser la brune petite Svorono, car j'aime epouser une femme pour tout le temps que je vivrai et non pas pour trois mois ou trois semaines, comme cela se pratique ici, et surtout l'epouser pour moi et non pas pour d'autres. Si ma femme me trompait, je la tuerais.

J'ai connu la soeur de Mălinesco, une charmante personne. Elle aussi a ete abandonnee par son mari, une heure apres le

mariage. J'ai connu la soeur de Sion, — les deux soeurs de Sion, également divorcees. J'ai connu aussi Mile Dunka qui chante et joue bien du piano. On dit que celle-ci encore avait divorce avec les amants. Vous voyez qu'ici, quand meme une femme echapperait à la maladie qui y regne, elle n'echapperait pas à la calomnie. Si la Valachie me fait la meme impression que la Moldavie, je retourne [tout] de suite à Constantinople.

Je crois que, bon gre, mal gre, je serai force de renoncer au voyage de Paris. Vous m'ecrivez que vous souffrez toujours des yeux et qu'en veut vous droguer. Mon Dieu! ne vous abandonnez pas aux drogues, cela va vous faire mal, et gardez-vous de travailler ou de lire le soir à la bougie. Promenez-vous beaucoup, allez avec Alexandre souvent, tres souvent à la route et vous vous porterez bien. La premiere chose c'est de se donner du mouvement. Moi-meme j'etais menace d'une cruelle maladie, mais il parait que ce n'etait pas cela; les medecins m'avaient effraye.

J'ai donne le loucoum à Mile Pauline. Faites-moi epouser la Svorono à laquelle vous pouvez dire que je lui suis reste fidele, quoique eloigne depuis 6 mois de Samos. Je ne pense qu'à ses beaux yeux ardents; est-elle toujours aussi bete? J'aime les filles qui sont betes comme elle.

Je devais aller à une noce chez la soeur de Negri, Zulnie, à Blinzi, ou je devais voir aussi la fille de Negri; mais je ne suis pas alle. J'ai connu votre amie, l'ex Mme Stourdza, Cleopatre; elle a epouse un de mes amis, Paladi. Cleopatra Rousso fait des folies, on le dit [...]. Mais je ne crois pas. C'est pour vous donner une idee de ce qui se passe ici.

Que fait le petit gros de Jules et Eugenie? Je pense souvent à ce petit drole, il m'amusait tant, surtout quand je le surprénais la main dans le pot de confiture. Mes compliments à Mme Ghika, Missir, don Nicol, Romano et les autres. Pensez-vous quelques fois à moi dans votre societe en jouant au domino?

Je vous ecrirai une plus longue lettre de Bucarest.

Votre tres devoue serviteur,

Bolinteanu

Scumpa mea doamnă,
în sfișit, am primit o scrisoare de la dumneavoastră în acest mizerabil oraș Galați. Mă grăbesc a vă trimite o scrisoare de la mama dumneavoastră.

E puțin cam veche, dar asta nu face nimic, avînd în vedere că eu sînt cauza întîrzierii și că dumneavoastră nu veți avea inima de a-mi cere socoteală pentru o astfel de greșeală. Am văzut pe mama dumneavoastră. Este bătrîna, dar încă frumoasă. Am găsit chiar că este o persoană foarte bună, contrariu de ceea ce crezusem înainte de a o vedea (permiteți-mi să fi avut o astfel de părere). Cît despre d-ra Paulina, știți că nu v-am ascuns niciodată nimic, nici dumneavoastră, nici lui Alexandru. Ei bine! este foarte urîtă, mai mult decît urîtă, biata copilă, dar pare a fi o fată bună! I-am dat d-nei Luzatto portretul dumneavoastră (tot copia). A strigat: „Nu, nu! Fiica mea este frumoasă, foarte frumoasă! Portretul n-a reușit, desigur! Dar îl voi păstra totuși.” în afară de aceasta mi-a răspuns că nu poate să vină la Samos înainte de luna mai, dar că atunci chiar dînsa ar prefera să vă vadă în țară decît într-o insulă depărtată. M-a chestionat mult despre soțul dumneavoastră: este băiat bun? delicat cu soția sa? o iubește mult, căci vedeți, domnule, Victoria mea este un înger de fată și apoi încă este un copil. în sfîrșit, v-am făcut cunoscut toate expresiile sale. Dînsa se teme mult ca soțul dumneavoastră să nu vă deteste într-o zi și apoi să aibă loc un divorț. Ce vreți, dînsa vede aici în țară cincisprezece divorțuri pe lună și e speriată de aceasta. Am asigurat-o însă spunîndu-i că fiica sa nu este ca doamnele moldovene și că ginerele său este un băiat înecîntător, plin de iubire și de amabilitate pentru solia sa, singura ființă pe care o are în lume. vedeți cum l-am lăudat pe Alexandru al dumneavoastră? Sper că nu mă va dezminți niciodată.

Sînt răsfațat de marile doamne moldovene. Am primit atîtea mici cadouri încît nu am loc unde să le pun. La o săptămîna după sosirea mea la Iași, am plecat cu Marin să vizităm mînaștirile din munți. Am mers cu o trăsură și un vizitru evreu, mai întîi la Războieni, mînaștire de maici, zidită pe locul unei bătălii care s-a dat sub Ștefan cel Mare între turci și moldoveni, în această mînaștire am făcut cunoștința a trei surori Milo, dintre care una este foarte frumoasă; cu sora mai mică a d-nei Cumbari, născută Nege!, care este de asemenea foarte frumoasă, cu Agafia Botez, care este destul de urîtă, și altele. Se spun atîtea lucruri neplăcute pe seama acestor doamne călugărițe. Dar eu le-am găsit foarte amabile pe toate, iată tot. Am petrecut noaptea la Agafia Milo cu Marin, care în tot timpul șederii mele în mînaștire nu făcea altceva decît să facă morală acestor biete fete, dar pe care le amuza mult prin felul său cu totul original. în orice caz, trebuie să le-am lăsat după noi o amintire de băieți cinstiți, ceea ce se vede rar prin aceste locuri.

De acolo am mers la Tîrgu Neamțului. Spre nord de acest mizerabil tîrg se află o stîncă. Pe această stîncă se văd ruinele cetății lui Ștefan cel Mare, pe care am cîntat-o în versuri fără să o fi văzut. Am vizitat-o. A doua zi am mers la Văratec să vedem pe sora lui Negri. Am întîlnit pe d-na Eugenia pe

drum, mergînd la Iași. Dînsa vru să se întoarcă cu noi la mînaștire, dar noi nu vroirăm să facem această amabilitate. Atunci dînsa ne dădu o bătrîna călugăriță, vătăfîța sa, care se întoarse la mînaștire, ne primi în casa maicii Eugenia și ne făcu onorurile. Aici an: fost tratați într-un chip regesc. Casa maicii Eugenia se compune din șase camere, mobilate cu un lux foarte ales: tablouri de artă, bibliotecă de toate cărțile romfinești care au apărut. Pereții, tapisați pretutindeni cu frumoase covoare tuiceș!'. sînt acoperiți de poitretele prietenilor lui Negri. Am văzu r'ci chiar pe l. Ghica din Samcs. Dormitorul stăpînei casei și patul său au fost puse la dispoziția mea. Este un dormitor mobilat într-un chip ci: iotul regesc. Niciodată nu m-am culcat într-un pat așa de frumos și așa de logat. Mi se părea cu eram un tînăr căsătorit și r.ceasă iluzie nu s-a șter» decît cînd m-nm întors și ani văzut că eram singur cu lumina-rea. Marin a petrecut noaptea în camera de alături.

A doua zi dimineața am plecat la o altă mînaștire, Agapia, după ce am prînzit iarăși și am primit vizita a două tinere călugărițe, dintre care una era foarte drăguță, spirituală și patriotă. Ele veniră să ne vadă din curiozitate, — vă spun cu riscul de a trece în ochii dumneavoastră drept un om vanitos; dar eu sînt foarte cunoscut în Moldova; toate aceste călugărițe mă cunosc deja ca poet. La mînaștirea Agapia am mers însoțită de maica noastră vătăfîța. Acolo nu am văzut dscil biserica și pe starea mînaștirii. Seara am mers la Neamțu, de unde am plecat a doua zi la mînaștirea care poartă acest nume. Este o mare mînaștire de călugări. De la Neamțu am luat drumul spre Botoșani — iată pentru ce: de cînd am mers la Iași, Ralet, care m-a luat cu forța la el, mi-a spus că vrea să mă rețină în Moldova și că, pentru aceasta, a conceput proiectul de a mă însura cu o lînără și frumoasă fată din Botoșani care are 20 de mii de ducați ca zestre. Mi-a dat o scrisoare pentru tatăl tinerii fete și alte două familii din Botoșani care, potrivit lui, cunoșteau secretul. Iată-ne pe drum, cu gîndindu-mă la frumoasa fată pe care nu o cunoșteam, Marin gîndindu-se la cei douăzeci de mii de ducați, pe care nu i-a văzut niciodată. Seara sosim la Fălticeni, capitală veche la patru ore departe de Botoșani. Acolo ne-au condus la șeful poliției unde primirăm cea mai meschină ospitalitate din cîte se pot primi vreodată, și aceasta pentru motivul că gazda noastră se afla în mizerie. A doua zi plecarăm la Botoșani, dar abia eram pe drum cînd un ca! de la trăsura căzu la pămînt și crăpă. Atunci ne-am decis să ne întoarcem la Baia și să părăsim proiectul de a vedea Botoșanii. Eu mi-am luat adio de la tînăra logodnică și Marin de la cei 20 de mii de ducați; i. Văzurăm, după aceea, ruinele de la Gaia și ne întoarserăm la Iași. După o săptămîna •ată-ne întorși la Galați, de unde socotesc să merg la Giurgiu și apoi la București. Sînt însoțit de dl. Cumbari, pe care soția l-a părăsit zilele acestea, după obiceiul locului. El se tînguic și suferă, pentru că o iubește. Iată rezultatul

căsătoriilor moldovenilor și valahilor și dumneavoastră mai vreți să mă însor. Dar aceasta va fi o căsătorie de trei luni. În timpul în care am rămas în Moldova au avut loc cincisprezece divorțuri și aceasta în lumea cunoscută. Toate acestea și corupția fără seamăn care există în această țară, ca și frigul teribil care domnește aici, m-au determinat să mă gândesc să string ceva bani și să merg la Chios sau la Rodos, să-mi cumpăr o grădină și o casă și să trăiesc acolo toată viața mea în singurătate și în liniște. Acum, mai mult ca oricând, dacă voiți cu tot dinadinsul să mă însor, mergeți și vorbiți unde trebuie și faceți să mă însor cu mica brunetă Svorono, căci doresc să mă însor cu o femeie pentru tot timpul cât voi trăi și nu pentru trei luni sau trei săptămâni, cum se obișnuiește aici, și mai ales să o iau în căsătorie pentru mine și nu pentru alții. Dacă soția mă înșală, o voi ucide.

Am cunoscut pe sora lui Mălinescu, o ființă înepentătoare. Dînsa de asemenea a fost abandonată de soțul său, o oră după căsătorie. Am cunoscut pe sora lui Sion, — cele două surori ale lui Sion, de asemenea divorțate. Am cunoscut și pe d-na Dunka, care cântă bine din voce și la pian. Se spune că și aceasta a divorțat, cu amanții. Vedeți că aici, chiar cînd o femeie scapă de boala care domnește, nu ar scăpa de calomnie.

Daci Valahia mi-ar face aceeași impresie ca Moldova, mă întorc îndată la Constantinopol.

Cred că, de bine, de rău, voi fi silit să renunț la călătoria la Paris. Îmi scrieți că suferiți încă de ochi și că vă drogați. Doamne! nu vă abandonați drogurilor, aceasta vă face rău, și păziți-vă de a lucra sau de a citi seara la luminare. Plimbați-vă mult, mergeți adesea cu Alexandru, foarte adesea la drum și o să vă simțiți bine. Primul lucru este să faciți mișcare. Eu însumi am fost amsnițat de o boală crudă, dar se pare că nu a fost așa; medicii m-au înspăimîntat.

Am dat loeamul d-rei Paulina. Ajutați-mă să mă însor cu Svorono căreia îi puteți spune că i-am rămas credincios, deși depărtat de șase luni din Samos. Nu mă gândesc decît la frumoșii ei ochi arzători; tot așa proastă e? Îmi plac fetele care sînt proaste ca ea.

Trebuia să mă duc la o nuntă, la sora lui Negri, Zulnia, la Blînzi, unde trebuia de asemenea să văd pe fiica lui Negri; dar nu m-am dus. Am cunoscut-o pe prietena dumneavoastră, fostă d-na Sturdza Cleopatra; s-a căsătorit cu unul din prietenii mei, Paladi. Cleopatra Rousso face nebunii, se zice [...]. Dar eu nu cred. Asta pentru a vă da o idee de ce se petrece aici.

Ce face micul gras Jules și Eugenia? Mă gândesc adesea la acest mic caraghios, mă amuza atîta, mai ales cînd îl surprindeam cu mîna în borcanul

de dulceață. Complimentele mele d-nei Ghica, Missir, don Nicol, Romano și alții- Vă gîndiți cîleodată la mine în cercul dumneavoastră jucînd domino?

Vă voi scrie o mai lungă scrisoare din București.

Al dumneavoastră prea devotat servitor,
Bolinteanu

11

Le 12 Decembre 1857, Bucarest

Ma chere amie,

Je viens de recevoir votre charmante lettre. Elle m'a trouve au lit. Un de mes pieds s'est engorge à la suite de la soiree que j'ai passe au bal du commissaire francais. On m'a martyrise — applique des sangsues. Je garde le lit depuis deux semaines, à la fin je vais etre debarasse.

Beaucoup des gens sent malades ici de la petite verole. Le directeur du theatre italien, un certain Dantermy, en est mort hier.

J'espere passer les fetes de Noel à Bolintin. Je m'ennuie à Bucarest et je ne m'amuse pas à la campagne. Je travaille comme toujours. Quand je suis bien portant, je passe mon temps chez Steriadi. Sa femme est une ce mes parentes. Elle et lui me demandent toujours des nouvelles de Zanne. I'ls ont deux grandes demoiselles, dont Tune est une beaute, selon le gof.it des hommes du pays. Je suis invite à diner tous les jours chez eux. Quand je n'y viens pas, on se fâche au point que cela me fait de la peine d'avoir manque. Tout le monde m'aime dans la maison.

Je ↵ mirre e Bucarest dans la maisen Bossel, en face du theatre. Ma sceur demeure à Bolintin avec son mari. Lâ, j'ai ma chambre et j'irai rester quelque temps. Ma soeur vous aime beaucoup. La troupe d'opera est detestable, la cemeciie valaque abominable et le vaudeville francais execrable. Il y a aussi un cirque olympique et dix bals-masoucs publics vent cemmencer. On se marie et on divorce, on s'amuse, on se [...], on s'eiourdit et la societe entiere s'en va toute ivre dans le precipice qui gronde sous ses pieds et qu'elle ne voit pas.

La vie est tres chere à Bucarest, plus chere qu'à Constanti-nople. Pour une place il y a ICCO amateurs, prêts à offrir leurs

âmcs au diable. Si quelque femme echt'ppc e la corruption generale, elle n'echappe à la cctoronie. Les hommes voënt, les femines se prostituent, tout cela pour vivre dans le luxe. Cest triste!

Comment se portent nos amis L:-bas?

J'ai ecrit à Mme Ghika. Presentcz mes amities à Mme Missir, Romano, M. Romano et Missir, don Nicol. J'ai recu le Christ de don Nicol et la carte de M. Missir. Jc vous prie de leur montrer mes remerciements.

Qu'avez-vous fait avec l'affaire Svorono? Rien n'est ce pas? La Grecque veut un epieier.

Je ne restera pas longtemps en Valachie.

Jules et Eugenie sont bien? Je les embrasse.

Comment se portent ies soeurs Parmeksidi? Mes amities à tous ces gens là.

Votre devoue serviteur,
Bolintineanu

Aujourd'hui j'ai quitte la chambre, eiant malade d'un engorgement aux pieds. Aujourd'hui le riche isvorano, beau-vere de Boliac, est tombe dans ie couleau d'un Grec ou plutot dans son pistolet. C'eiait î'homme le plus odieux du pays. Aussi personno ne regrette sa mort. Il avait deshondre ia femme du Grec et viole sa fiiee. [. . .].

Alexandre,

Am priimit scrisorile tale toate. Toată lumea mă întreabă de tine pe aici. Foaia literară n-a ieșit încă, căci trebuie a depune la guvern 400 galbeni și, cu politica, nu sunt amatori de citit. Vom mai sta. Ți-am găsit ceva carii, dar nu mare lucru; dar ac.im nu-i mijloc a ți le trimite. Eu, frate, te-aș angaja să mai stai pc-acoio. Știi ce este aici? Toate slujbele se dau pe bani. Cu toate astea cumnată-meu a luat o moșie mare *in* arendă și ai putea s-o cauți tu, căci el n-are timp. Ai putea șede la Bolintin mai mult d-un an ca ia tine acasă, iar la o trebuință ai putea veni aici ca la frații tăi. Cum vrei tu, așa vei face. Dar are să ți se urască al dracului p-aici. Fumez tutun prost; bun nu se află. Pe îorano l-am văzut o dată prin târg, el este din camaraderia lui Brătianu și nu-l lasă să vie pe la mine, fiindcă războiesc pe cel dintii. Ad-hocui este în ceartă cu comisarii. A prostit-o rău. Emigranții din el și-au dat coatele cu ciocoi. Divanul Moldovei a luat un drum și ai Valahiei alt drum. Unul tratează chestiile din lăuntru,

celalt, al Valahiei, s-a oprit la cele patru puncturi și a compromis lucrurile. A ieșit un nou jurnal guvernamental, *Naționalii!*, al lui Boerescu și Anghelescu — prost.¹

Paleologu este inginer particular al casei lui Milosh. Fotescu este conductor cu 500 lei pe lună. Serghiad inginer cu 1500 și cu 3000 galbeni datorii. Perez *V.* 700. . . Mai sînt vro 30 de ingineri, dar șosea nu se vede nicăieri, ca în timpul dacilor. Mizerie ! mizerie!

Scrie-mi mereu. La revedere,
Bolintineanu

P.S. Voi pune în curînd poeziile mele sub tipar.² Cele vechi s-au vîndut, dar bani nu am văzut.

Zanne, pe poeziile cele rămase am luat 200 galbeni. Este speranță pentru jurnal.³

12 decembre 1857, Bucuroșii

Scumpa mea prietenă.

Acum am primit incirttătoarca dumneavoastră scrisoare. Ea m-a găsit în pat. Unul din picioarele mele s-a scrîntit în urma seratei pe care am petrecut-o la balul comisariului francez. M-au martirizat, mi-au pus lipitori. Stau în pat ds două săptămîni, — pînă la urmă voi fi scăpat de asta.

Mulți oim;.ii sînt bolnavi aici de vărsat. Directorul teatrului italian, un oarecare Dantermy, a murit ieri din această cauză.

Sper să petrec sărbătorile Crăciunului la Bolintin. Mă plictisesc la București și nu mă distrez la țară. Lucrez mereu. Cînd mă simt bine, îmi petrec timpul la Steriad. Soția sa este o rudă a mea. Ea și el îmi cer întotdeauna noutăți despre Zanne. Au două domnișoare mari, dintre care una este o frumusețe, după gustul oamenilor din țară. Sînt invitat la ci la cină în toate zilele. Cînd nu mă duc, se supără într-atît încît aceasta mă mîhnește că am lipsit. Toată lumea din casă mă iubește.

La București locuiesc în casa Bossel, în fața teatrului. Sora mea locuiește la Bolintin, cu soțul ei. Acolo am camera mea, și mă voi duce să stau cîțva timp. Sora mea vă iubește mult. Trupa de la operă este detestabilă, comedia valahă groaznică și vodevilul francez execrabil. Se află aici și un circ olimpic și zece baluri mascate publice vor începe. Lumea se căsătorește și se divorțează, petrece, [...], se amețește și societatea întreagă se îndreaptă beată spre prăpastia care vuiuște sub picioarele ei și pe care nu o vede.

Viata este foarte scumpă la București, mai scumpă decât la Constantinopol. Pentru un loc sînt 1000 de amatori, gata să-și ofere sufletele diavolului. Dacă vreo cîteva femei scapă de corupția generală, ele nu scapă de calomnie. Bărbații fură, femeile se prostituează, toate acestea pentru a trăi în lux. E trist !

Cum o duc prietenii noștri de acolo?

I-am scris d-nei Ghica. Prezențați complimentele mele d-nei Missir, Romano, d-lui Romano, și Missir, don Nicol. Am primit Cristul lui don Nicol și cartea (poștală) de la dl. Missir. Vă rog să le arătați mulțumirile mele.

Ce-ați făcut cu afacerea Svorono? Nimic, nu-i așa? Grecoica vrea un băcan.

Eu nu voi rămîne mult timp în Valahia.

Jules și Eugenia sînt bine? îi îmbrățișez.

Ce fac surorile Parmexidi? Complimentele mele tuturor acestor oameni.

Al dumneavoastră devotat servitor,

Bolintineanu

Astăzi am părăsit camera, fiind bolnav de o scrîntitură la picior. Astăzi bogatul Isvorano, socrul lui Bolliac, a căzut în cuțitul sau mai degrabă în pistolul unui grec. Era omul cel mai odios din țară. Nimeni nu-i regretă moartea. A dezonorat soția grecului și a violat-o pe fiica sa. [...]

12

Le 17 Mars v.s. [1858],¹ Bucarest

Ma chere amie Madame Zanne,

Vos deux lettres me sont déjà parvenues dans ma solitude de Bucarest. Autant la première de vos lettres m'a fait plaisir, autant la dernière m'a fait de la peine, vu qu'elle m'annonce que vous êtes malade au lit. J'espère toutefois que ce ne sera qu'une légère indisposition. Mais aussi pourquoi ne vous donnez-vous pas la peine de ménager votre sante? C'est une chose si précieuse que cette bonne et chère sante! surtout quand on a des enfants et un mari. À propos de mari; on veut en faire un de moi. Deux propositions de mariage, l'une pour une jeune fille de 19 ans, de la province, sachant un peu le français, mais rien d'autre chose, beaucoup d'esprit naturel et 2500 ducats de rente en terres. L'autre, pour une fille de 21 ans, instruite et très jolie — je la connais — avec 700 ducats de rente. Toutes les deux d'ailleurs

d'une réputation à toute épreuve. A quoi je réponds: mai bine aș mînca cașcaval.

Cependant, on m'en parle tant, que je pourrais bien finir par faire quelque betise, et de poète mélancolique devenir un jour un gros rentier et vieux papa. En même temps je fais des préparatifs de départ pour Constantinople. Marin vient de partir déjà pour la Moldavie et puis il ira de nouveau à Galata. Polihroniadi s'est établi à Brăila dans ses penates de famille. Je m'ennuie beaucoup ici. Je vois très peu de monde, mais au moins des honnêtes gens, chose rare ici.

Sion va se marier une semaine après Pâques. Sa fiancée est très gentille. Elle a 450 ducats de rente, 18 ans et une vieille calèche. Elle s'appelle Lise Marculesco.

Ma sœur vient d'accoucher d'un gros garçon. Elle a été en danger comme cela lui arrive toujours en pareille occasion; mais à présent elle est très bien et va retourner à Bolintin oii j'irai la rejoindre pour la fête de Pâques.

J'ai écrit en même temps une autre lettre à Mme Ghika.

Si vous voyez don Nicol, Madame Missir, M. Missir, M. Louis Marc et Melpemine, Helene et Aspasia, Jean le juge et sa femme et ses filles et Constantin et sa femme, Denis, le beau Denis et toute la boutique, sans exception, rappelez-moi à leur souvenir. J'avais oublié M. Fopesco et Miss Eccq, mais vous ne les oublierez pas pour moi.

Marin viendra à Samos, d'après ce qu'il dit, et moi aux lies des Princes, peut-être mariée. Oh mon Dieu! que j'aurais l'air bête! Mais je crois que je n'aurai pas l'honneur de donner le bras à ma très chère moitié.

Je n'ai aucune nouvelle de Mme Gropler depuis mon départ de Constantinople.

Ici à Bucarest nous avons enfin quelques beaux jours, mais c'est compter sans la poussière. Une troupe italienne, un vaudeville français et une comédie valaque, mais tout cela est mauvais comme le pavé de la ville, cette ville qui était sur le point de devenir la capitale de deux principautés unies.

Je suis en train de faire publier mes poésies². Je vous enverrai un exemplaire.

On m'a présentée à Mademoiselle Iorano. Elle est jolie et bien sous tous les rapports. Malheureusement elle est poitrinaire, à ce que dit Sion le poète. Elle m'a chargé de vous dire ce qu'on peut vous dire de sa part et je m'acquiesce, comme vous voyez.

Je finirai pour vous dire que toutes les fois qui je pense à Samos (ce qui m'arrive tres souvent), je pense avec un vif plaisir. Je voudrais me troaver lâ, ne fut-cc que pour vous gronder d'economies à faire.

Vos enfants doivent etre gentiis, j'en suis sur. Que faites-vous de votre temps? Vous m'ecrivez cies lettres si courtes. Si faut renoncer absolument à l'idee de venir en Valachie. Vous y seriez tres mal, tres mal. Au fait, c'est degoutant que de vivre au milieu d'une societe plus que degoutante comme celle-ci, et puis ici il manque la mer, Fair, l'independance de l'esprit.

l'ecrivez-moi et bien vite pour me donner de vos nouvelles.
Votre tout devoue serviteur,

Bolinteanu

17 martie s.v. [1858],¹ București

S;umpa mea prietenă doamnă Zanne,

Amîndouă scrisorile dumneavoastră mi-au sosit în singurătatea mea din București. Pe cât mi-a făcut plăcere prima dintre scrisorile dumneavoastră, pe atît m-a mîfinit ultima, întrucît mă anunță că sînteți bolnavă în pat. Sper totuși că aceasta nu va fi decît o ușoară indispoziție. Dar, iarăși, pentru ce nu vă dați osteneala să vă îngrijiți sănătatea? Este un lucru atît de prețios această bană și scumpă sănătate! mai ales cînd are cineva copii și un soț. Apropo de soț; vor să facă din mine unul. Două propuneri de căsătorie, una pentru o fată de 19 ani, din provincie, știind puțin franceza, dar nimic altceva, mult spirit natural și 2509 de ducați rentă în moșie. Cealaltă, pentru o fată de 21 de ani, instruită și foarte frumoasă — o cunosc — cu 700 de ducați rentă. Amîndouă de altfel de o reputație în afară de orice îndoială. La care răspund: mai bine aș mînca cașcaval.

Totuși, mi se vorbește atîta încît aș putea foarte bine să săvîrșesc o prostie, și din po;t melancolic să ajung într-o zi un mare rentier și bătrîn papa. În același timp fac pregătiri de plecare la Constantinopol. Marin a plecat deja în Moldova și apoi va merge din nou la Galata. Polichroniadi s-a stabilit la Brăila, la penanții săi de familie. Mă plictisesc mult aici. Văd foarte puțină lume, dar cel puțin oameni onești, lucru rar aici.

Sion se va căsători la o săptămîna după Taști. Logodnica sa este foarte drăguță. Ea are 450 de ducați rentă, 18 ani și o caleașca veche. Se numește Lisa Mărculescu.

Sora mea a născut un băiat. A fost în primejdie, cum i se întîmplă mereu în asemenea împrejurare; dar acum este foarte bine și s-a întors la Bolintin, unde voi merge să o reîntîlnesc de sărbătoarea Paștelui.

Am scris în același timp o altă scrisoare d-nei Ghica.

Dacă-i vedeți pe don Nicol, doamna Missir, dl Missir, dl. Louis Marc și Melpomena, Elena și Aspazia, Ion judecătorul și soția și fiicele sale și Constantin cu soția sa, Dionisie. frumosul Dionisie și întregul grup. fără excepție, aduceți-le aminte de mine. Uitasem pe dl. Popescu și miss Ecoq, dar dumneavoastră nu-i uitați pentru mine.

Marin va veni la Samos, după cum spune, și eu în Insulele Principilor, poate căsătorit. O, Doamne! ce aer de prost aș avea! Dar cred că n-am să am onoarea să-i dau brațul scumpei mele jumătăți.

Nu am nici o noutate de la domana Gropler, de la plecarea mea din Constantinopol.

Aici la București avem în sfîrșit cîteva zile frumoase, dar fără să socotim praful. O trupă italiană, un vodevil francez și o comedie valahă, dar toată aceasta este rea ca și pavajul orașului, acest oraș care era pe punctul de a deveni capitala celor două principate unite.

Sînt pe cale de a publica poeziile mele. - Vă voi trimite un exemplar.

Am fost prezentat domnișoarei Ioranu. Este frumoasă și bine sub toate aspectele. Din nefericire, este bolnavă de piept, după cum spune Sion poetul. M-a însărcinat să vă spun tot ceea ce se poate spune din partea sa și mă achit, după cum vedeți.

Voi sfîrși prin a vă spune că de cile ori mă gîndesc la Samos (ceea ce mi s; întîmplă foarte des), mă gîndesc cu o vie plăcere. Aș vrea să mă găsec acolo, numai să vă dojenesc cu privire la economii.

Copiii dumneavoastră trebuie să fie drăgălași, sînt sigur. Ce faceți cu timpul dumneavoastră? îmi scrieți scrisori așa de scurte. Trebuie să renunțați cu totul la ideea de a veni în Valahia. Aici veți fi foarte rău, foarte rău. De fapt, e dezgustător a trăi în mijlocul unei societăți mai mult decît dezgustătoare, ca aceasta de aici, și apoi aici lipsește marea, aerul, independența spiritului.

Scrieți-mi și cât mai repede, pentru a-mi da noutăți despre dumneavoastră.

Al dumneavoastră prea devotat servitor,

Bolinteanu

13

[17 martie 1858, București]¹

Iubite Alexandre,

în sfîrșit, guvernul nu va să ne dea voie să facem gazeta proiectată². Răbdare dar și consolațiune pentru venitor. Aceasta

m-a degustat încă o toană de București. Am văzut pe d-nu Ioranu, mi-a zis să-ți scriu că omul acela cu care te judecai pentru casa ta, a murit. Prin iirmare, dacă el ți-este rudă și n-are alte rude mai d-aproape, tu ca moștenitor intri în stăpînirea casei și procesul cade. Dacă însă nu ți-e rudă și omul are alți moștenitori, se schimbă lucru; dacă n-are moștenitori, apoi iar cade procesul, căci epitropia obștească ce i-ar moșteni trebuie, ca să moștenească, să fie moștenirea cel puțin de 4000 lei venit. Am vorbit cu Ioranu să vorbească cu Ferikidi despre aceasta. Îți voi scrie despre rezultat îndată. Locul tot face vro 1000 galbeni.

La tribunal sunt vro 70 galbeni; are să-i ia în zilele astea Polihroniadi.

D-nu și d-na Steriadi m-au însărcinat să-ți fac sau mai bine să vă spun complimenturi și tot felul de amicitii.

Politica a tăcut pe aici. Este o apatie spăimîntătoare în toată țara, — nici chiar cancanuri de mahala nu se vorbesc deocamdată. Comisarii au să plece peste curînd, dupe cum se crede. Dar Dumnezeu știe cînd vor începe conferințele¹. Speranța despre unire aici s-a pierdut între patrioți. Văzînd îndoioasa politică a Franței, comisarii s-au ciocoit de tot, afară de cel rus și de cel englez. Cei democrați s-au pîngărit.

Tu vei face bine a sta p-acolo. Aici sunt vro zece locuri de ingineri și patru sute de ingineri. Serviciurile sau posturile sunt anevoie de luat, cu mare ciocoie și închinăciuni, și după mult timp de așteptare. Lefile sunt mici și toți inginerii fură de sting, pămîntul. Pe urmă, te încredințez că viața e mai scumpă decît la Londra. Cea mai proastă casă, cu trei odăi, în mahala, are chirie 200 galbeni pe an. Zece sfanțihi pe zi nu ajung la bucătărie.

Mie mi-este dor foarte de mare. Ce noroi! Ce praf! este pe aici. Oamenii sunt demni de elementul în care tăiesc. Văzînd Bucureștii înotînd cu fericire în noroi, ai zice că se trag din porci.

Am două partide de înșurătoare, — una foarte bogată. Dar mi-e frică să fac un astfel de pas, să nu dau peste vro cherază. Ce zici tu?

Dacă oi lua bani dupe scrierile mele, mă voi duce la Paris și voi trece prin Constantinopol.

Tot este căzut aici și chiar literatura, căci o mulțime de autori a scîrbit pe oameni de citit și a stricat și gustul.

Teatru român este în stare de saltimbancie.

Scrie-mi, Alexandre, și cît mai curînd.

Cred că madame Zanne este bine acuma?

Jules trebuie să fie negustor gras și vorbitor și Eugenia frumoșică.

O să aduceți acolo pe soacră-ta? Eu cred că ar fi mai bine să le lăsați tot la lași unde amîndouă au ocupațiunile lor, cel puțin pînă te vei mai împicioroga și tu. Cumnată-ta (asta între noi) este un monstru de urfciune.

Complimente d-nei Ghica și la toți amicii și cunoscuții, fără osebite.

*Â bientôt',
al tău amic,
Bolintineanu*

14

Le 24 Avril 1858 v.s., Bucarest

Ma chere amie,

Il faut savoir que je recois tres rarement vos lettres. La dernière m'a fait un vif plaisir, d'autant plus qu'elle m'annonçait que votre sante est retablee. Avant de la recevoir j'etais bien inquiet, car nous autres mortels nous avons le defaut de nous dnteresser à nos amis de pres et de loin egalement. Je continue de m'ennuyer dans la ville de Bucarest et quand l'ennuisurpasse les bornes de la delicatesse, je pars tout de suite pour Bolintin. Je vois peu de monde, tres peu meme; je ne vais nulle part, pas meme chez des honnetes gens qui ont la bonte de venir me voir. Je travaille beaucoup; je fais parler les mahalas de moi, en leur donnant à lire des vers, et voilà tout. Je vous assure que je regrette beaucoup le temps que j'ai passe à Samos. La solitude n'est pas ce qu'il y a de plus mauvais dans ce monde; elle a cela de bon qu'elle ne trouble pas le ruisseau tranquille de notre existence.

Vos petits-enfants doivent etre gentils comme des perles fines.

Je compte (si mes moyens me le permettent) de faire une excursion à Constantinople, à l'île des Princes. Qui sait? Peut-etre (toujours *tempo permettendo*) que je viendrais meme à Samos; mais ce serait toujours pour peu de temps. Lorsque je dis à m soeur que je vais quitter le pays, cela lui arrache de grosses larmes.

Je ne suis pas decide pour faire un mariage, d'autant plus que je n'aimc aucune syphide. Toutefois, comme dit Ic proverbe, ii ne faut pas se douter de rien. Mais je vous promcts une chose: que je battraï ma femme, si par hasard elle vient â me trahlr, en fait de tendresse.

Mais parions d'autres choses. Je vous ai ecrit dans le temps que Sion est marie; ii part pour Paris avec sa chere moifie. Elle est gentiie, mais pas assez serieuse, ni pas assez âgee pour un homme comme lui.

Je voulais ecire â Madame Ghika. nrjis le temps me manque matericiement parlant. Aussi je ne ;ui ecirai *quo* la semaine prochaine. En ailcndani, jc voi:s prie de me rappeler â sou souvenir, moi et mes homniages respectueux, accornpagnes d'un million de joiis compliments tous dc la premiere amabilile et surtout vrais. Mais n'oubliez pas de dire â M. Ghika dc bonnes et amicaies choses de *ms* pan.

Mes amities â M. et Madame Missir, don Nicel, M. Romano, Ia familie Louis Marc etc. etc. etc., meme a la belle Aspasié et â la petite Svorono, que j'ai oubiiee, pour stir, i'ingrate!

La semaine deraiere j'ai recu dans une lettre de Samos une lettre pour Madame votre mere. Le meme jour Mine votre mere m'a ecrit une lettre, mais pleine de desespoir ct de mefiance. Il parait qu'elle n'avail pas de vos nouvelles depuis longtemps, car elle me priait de lui repondre si vous etes morie ou vivt-nte, cu si ses lettres ne vous font aucun plaisir, vu que vous ne lui ecrivez plus. Jc me suis empresse de la tirer de son desespoir, en lui ecrivant que vous etiez bien portante et en iui envcyaci voire lettre. Figurez-vous done votre pauvre mere, qui vous croyait morte!... Mais aussi pourquoi ne lui ecrivez-vous pas plus souveni?

Je finis en vous priant de m'ecrire toutes les semaines.
Votrc tout devoue,

Bolinteanu

24 aprilie 1858 s.v., București

Scumpa mea prietenă,

Trebuie să știți că primesc foarte rar scrisorile dumneavoastră. Ultima mi-a făcut o vie plăcere, cu atât mai mult cu cât îmi anunța că sănătatea dum-

228

neavoastră s-a restabilit. Înainte de a o primi eram foarte neliniștit, fiindcă noi cei muritori avem defectul de a ne interesa de prietenii noștri din apropiere ca și din depărtare. Continuu să mă plictisesc în orașul București și când plictiseala depășește limitele delicateței, plec de îndată la Bolintii. Văd puțină lume, chiar foarte puțină: nu mă duc nicăieri, nici chiar la oamenii onești care au bunătatea să vină să mă vadă. Lucrez mult; fac să vorbească mahalalele de mine. dându-ie să citească versuri, și iată tot. Vă asigur că regret mult timpul pe care l-am petrecut la Samos. Singurătatea nu e tot ce poate fi mai rău în această lume; are acest bun că nu tulbură rîul liniștit al existenței noastre.

Micii dumneavoastră copilași trebuie să fie drăguți ca niște perle fine.

Cred (dsei mijloacele mele îmi vor permite) că am să fac o excursie la Constantinopol, la insula Principilor. Cine știe? Poate (totdeauna clacă permite timpul) că voi veni chiar la Samos; dar va fi totuși pentru puțin timp. Când î: spun serei mele că voi părăsi țara, plînge în hohote.

Nu sînt hotărît să mă însor, cu atît mai mult cu cît nu iubesc nici o silfidă. Totuși, cam spune proverbul, nu trJouie să te îndoiești de nimic. Dar vă promit un lucru: am să-mi bal nevasta, dacă din întfraplarc mă va trăda, în ciuda aparențelor de tandrețe.

Dar să vorbim de alte lucruri. V-am scris între timp că Sion s-a însurat; plecă ia Paris cu scumpa sa jumătate. Ea este drăguță, dar nu destul dc serioasă, nici așa de în vîrstă pentru un bărbat ca el.

Voiam să scriu d-nei Ghica, dar îmi lipsește timpul, materialmente vorbind. Astfel nu-i voi scrie decît săptămîna viitoare. În așteptare, vă rog amintîți-! de mine și-i transmiteți omagiile mele respectuoase, însoțite de un milion de frumoase complimente, toate de c:a mai aleasă amabilitate și mai ales adevărate. Dar r.u uitați să-i spune! d-lui Ghica lucruri bune și prietenești din panca mea.

Sentimentele mele de prietenie d-lui și doamnei Missir, don Nicol, dl. Romano, familiei Louis Mire etc., etc., etc., chiar și frumoasei Aspazia și micuței Svorono. pe care am uitat-o. desigur, ingratal!

Săptămîna trecută am primit. într-o scrisoare din Samos, o scrisoare pentru mama dumneavoastră. În aceeași zi mama dumneavoastră rni-a scris o scrisoare, dar plină de deznădejde și de neîncredere. Se pare că nu avea noutăți de la dumneavoastră de mult timp, căci mă ruga să-i răspund dacă ați murit sau trăiți, sau dacă scrisorile sale nu fac nici o plăcere, fiindcă nu i-ați mai scris. M-am grăbit să o scot din deznădejdea sa, scriindu-i că sînteți bine și trimițîndu-i scrisoarea dumneavoastră. închipuiri-vă deci pe

biata dumneavoastră mamă, care vă credea moartă !... Dar de ce nu îi scrieți mai des?

Închei rugîndu-vă să-mi scriți în toate săptămînile.

Al dumneavoastră prea devotat,

Bolinteanu

15

Le 15 Juin, v.s. 1858. Bucarest

Ma chere amie,

En arrivant de la campagne j'ai trouve votre lettre et celle d'Alexandre. Elles m'ont cause un vif plaisir, comme cela devrait etre, d'autant plus qu'elles me font savoir que vous vous portez bien. Mais je vous l'avoue, que la nouvelle de la mort de la petite Pepine' m'a fait mal. La pauvre enfant! ou plutot la pauvre mere ! car elle doit etre exasperee. C'est un coup terrible et d'autant plus affreux, qu'on ne peut reparer la perte qu'il a laisse. Je voudrais ecrire â Madame Ghika, mais croyez-moi, le moment serait mal choisi; je ne sais que dire; toute espece de consolation, dans un pareil cas, est un supplice.

La viile de Bucarest est [en] ce moment-ci le theatre de plusieurs epidemies. La rougeole cependant fait du ravage. Il n'y a pas une seule maison oii elle ne regne. Je viens d'assister â l'enterrement d'une de mes cousines, une fille de quinze ans, victime de cette affreuse maladie.

Voyons maintenant: me croyez-vous marie ou non m'arie? Je voudrais bien faire un mariage, pour cause d'ennui, mais je ne trouve pas de compagne. J'en cherche cependant, il faut bien en trouver une jusqu'â la fin. Je m'occupe beaucoup de mes travaux litteraires. Les occupations me prennent tout le temps au point que je ne vais nulle part. Je deviens mysanthrope, mais je n'y perds rien.

Les chaleurs sont plus fortes â Bucarest qu'â Samos: ici point de brise rafraichissante. On etouffe, mais en revanche, les soirees sont froides et on risque de refroidir.

Que faites-vous maintenant â Samos? Pensez-vous quelquefois â votre vieil ami? Vos enfants sont-ils bien portants et le petit

Jules est-il toujours aussi coquin? Toutes les fois que je me le rappelle monte sur la table, apres sa partie de sommeil, et la patte dans le pot de confiture, j'en ris comme un fou.

Que devient le pauvre Gandon? Est-ce qu'il serait mort? Cela me fait de la peine, le pauvre homme! M. Popesco s'est-il marie â Miss Ecoq, comme on me l'a dit dernièrement, ou ce ne fut qu'une invention de Marin?

Ecrivez-moi, je vous prie, comment se portent M. et Mme Missir? Dites-leurs beaucoup de choses de ma part, ainsi qu'â tous nos amis et connaissances, sans oublier les Svorono (femmes), Melpomene, Denise, Ioan et sa femme et ses filles, M. Romano et le pretre don Nicol.

Par grace! n'allez pas m'envoyer de la confiture. Ce serait dommage, elle se perdrait en route, pour sur. Mais gardez-la moi, je la mangerai quand je viendrai â Samos. Je compte venir l'hiver prochain, pour echapper au froid de ce pays, si Dieu le veut. Je n'ai pas renonce â l'idee de planter des amandiers avec votre Alexandre.

Vos lettres on ete expedites â Madame votre mere â Jassy. J'embrasse vos petits-enfants. Dites â Jules que je lui apporterai un grand cheval en bois, s'il est sage. Sinon, c'est Eugenie qui l'aura.

Je vous prie, en outre, de dire â Madame Ghika que je suis tres peine â la suite du malheur qui vient de les frapper et que je vais bientot lui ecrire. Mes compliments â M. Ghika.

Aîecsandri Basile vient de quitter Bucarest. On dit qu'il va epouser Marie Floresco, une grosse carcasse dont les chairs ont etc devorees par les occupations etrangeres. Quelle betise! Tout cela pour entrer dans ia protipendade des koyards.³

Ma soeur vous fait des compliments. Elle est â Bolintin, retenue lâ par l'arrivee de M. Izesco avec sa femme, ses six enfants et quatre domestiques, quatre betes de voiture, et decides de rester en quartier toute la saison, et cela, [chez] des gens qu'on connait â peine, et que personne n'y a invites.

Mais je dois finir car l'espace me manque. Il faut bien ecrire aussi â ce cher Alexandre Zanne, qui sera un keau jour propriétaire d'une maison delabree.

Votre tres humble serviteur,

Bolinteanu

15 iunie s.v. 1858, București

Scumpa mea prietenă,

Sosind de la țară, am găsit scrisoarea dumneavoastră și aceea a lui Alexandru. Mi-au făcut o vie plăcere, cum trebuia să fie, cu atât mai mult cu cât mă înștiințau că vă simțiți bine. Dar vă mărturisesc că vestea despre moartea micuței Pepina' m-a îndurerat. Bietul copiii! sau, mai bine zis, biata mamă! căci trebuie să fie disperată. Este o lovitură teribilă și cu atât mai chinuitoare cu cât nu se poate repara pierderea pe care a lăsat-o. Aș \ rea să-i scriu doamnei Ghica. dar, credeți-mă, momentul va fi rău ales; nu știu ce să spun; orice fel de mângâiere, într-un asemenea caz, este un chin.

Orașul București este în acest moment teatrul mai multor epidemii. Vărsatul însă face ravagii. Nu e o singură casă în care să nu domnească. Am aistat, de curînd, la înmormîntarea uneia dintre verișoarele mele, o fată de cincisprezece ani, victimă a acestei groaznice boli.

Să vedem acum: mă credeți însurat sau neînsurat? Aș dori foarte mult să mă însor, din cauza plictiselii, dar nu-mi găsesc tovarășă. Caut însă, trebuie să găsesc una pînă la urmă. Mă ocup mult cu lucrările mele literare. Aceste ocupații îmi răpesc tot timpul, încît nu mai mă duc nicăieri. Am devenit mizantrop, dar nu pierd nimic.

Căldurile sînt mai puternice la București decît la Samos; aici, nici un suflu răcoritor. Ne sufocăm. Dar, în schimb, serile sînt friguroase și riști să răcești.

Ce faceți acum la Samos? Vă gîndiți vreodată la vechiul dumneavoastră prieten? Copiii dumneavoastră sînt bine și micul Jules este tot așa de ștrengar? De cîte ori mi-l aduc aminte urcat pe masă, după porția sa de somn, și cu mîna în borcanul cu dulceață, rîd ca un nebun.

Ce s-a întîmplat cu bietul Gandon? A murit? Aceasta mă îndurerează, bietul om! Dl. Popescu s-a însurat cu miss Ecoq, cum mi s-a spus acum în urmă, sau asta n-a fost decît o invenție a lui Marin T

Scrieți-mi, vă rog, ce mai fac dl. și d-na Missir. Spuneți-le toate cele bune din partea mea, ca și tutoror prietenilor și cunoștințelor, fără a uita pe Svorono (doamnele), Melpomena, Denisa, Ioan și soția și fiicele sale, dl. Romano și părintele don Nicol.

Pentru Dumnezeu! nu-mi trimeți dulceață. Ar fi păcat, se va pierde pe drum, negreșit. Dar păstrați-mi-o acolo, o voi mînca atunci cînd voi veni la Samos. Cred că voi veni iarna viitoare, pentru a scăpa de frigul din țară. dacă va vrea Dumnezeu. Nu am renunțat la ideea de a planta migdali cu Alexandru al dumneavoastră.

Scrisorile dumneavoastră au fost expediate mamei dumneavoastră la Iași. îmbrățișez micii dumneavoastră copilași. Spuneți-i lui Jules că îi voi aduce un mare cal de lemn, dacă este cuminte. Dacă nu, îl va avea Eugenia.

Vă rog, între altele, să-i spuneți d-nei Ghica că sînt foarte mthnit pentru nenorocirea care a lovit-o și că îi voi scrie în curînd. Complimentele mele d-lui Ghica.

Alecsandri Vasile a părăsit acum Bucureștii. Se spune că va lua în căsătorie pe Maria Horescu, o mare carcasă ale cărei cărnuri au fost devorate de ocupanții străini:. Ce prostie! Toate acestea pentru a intra în protipendada boierilor. -

Sora mea vă trimite complimente. Ea se află la Bolintin. reținută de sesi rea d-lui Izescu cu soția se, cei șase copii și patru servitori, patru cai de trăsură, hotărîți să rămînă acolo toată vara, oameni pe care de-abia îi cunoști și pe care nimeni nu i-a invitat.

Dar trebuie să închei căci îmi lipsește spațiul. Trebuie să-i scriu, de asemenea, și scumpului Alexandru Zanne, care va fi într-o zi proprietarul unei case șubrežite.

Al dumneavoastră prea umil servitor.

Bolintineanu

16

15 iunie 1858, București

Iubite Alexandre'

Nu crede că tc-am uitat; am lipsit pe la țară, — iată tot. Am început să mă îngraș; dar nu mă tem, căci nu va merge departe. Am priimit scrisoarea ta pe care am dat-o îndată lui Ioranu. Nu am luat încă răspuns de ce a făcut, dar eu îi dau lui zor să facă.

Auz că drumul tău merge bine. Pe aici, cu o mulțime de mijloace, cu cincizeci de ingineri, cu 80 milioane cheltuite, nu avem încă o șosea de trei oare cale.

Politica este încă tăcută în străinătate; în țară a încetat cu totul. Dacă priimiți acolo gazetele române, vedeți poate dezbaterea dintre Ruset și popii — și critica lui Brătianu despre istorie. Apropo de istorie. Cum merge lucrarea ta? Nu ar trebui să o pui la ciochină, ci din contra, să lucrezi mereu, căci este singurul lucru serios ce ar putea face astăzi un român.

Cărțile tale - *Preludele* - ce ai văzut la Roset, sînt puține și vechi exemplare date, nu se știe de cine, rămase la Grand, trecute lui Roset și care nu însumează zece sfașii toate, — prețul lor. Fă tu istoricul tău dicționar și vei câștiga mai mult de o mie de galbeni pe sigur cu timpul.

Ce fac copiii? și amicii? și brîndușa mea cea neagră Svorono? A mai învățat carte? Ori așteaptă să învețe mai întîi dăscălița sa Safo, cea cu prune în obraz?

Eu lucrez amarnic ca să-mi poci plăți datoria la Polichronie. Nu am renunțat la sădirea migdalilor, cu tine. Apropo: scrie-mi îndată cum se chema sămînța lui Gandon? Cum se pune în pari-rînt etc. Știi că aici au crescut moșiile numai din cauză că arendașii seamănă rapiță sau *huile* de colza ce dau un mare venit. Sămînța aceea a lui Gandon trebuie să fie încă mai bună. M-a cerut o fată de peste Olt de bărbat și, între altele, are o mare pădure de migdali. Se fac migdale și pe aici, dar sînt mai mici. Numai pentru migdali ar trebui să o luăm.

Bine faci să stai acolo. Aici este care mai de care să se vîre în noroi, ca să apuce o tristă pînișoară. Mi-este dor de mare grozav!

îmi scrii că ai luat casa lui Markidi. Bine ai făcut căci este frumoasă și la aer curat, — și sănătatea înainte de toate.

Tare rău mi-a părut de moartea Pipinii! Tot Paraschiva a căutat-o?

Spune-i d-nei Ghica toate părerile mele de rău.

Faceți voi băi de mare pe acolo? Eu fac de Dîmbovița, dar lucru prost, parcă mă scald într-un pahar cu apă.

Adio, Alexandre. Scrie-mi și mai curînd și mult. Banii tăi de la tribunal încă nu s-au ridicat, — este în tratațiune.

Sion, însurat, s-a dus la Paris, cu trei sute galbeni venit pe an să-i mănînce. Ce mai lucru! Mai bine nimic și o femeie bună, ce se mulțumește cu puțin decît o femeie cu fumuri multe și puține parale. O să-l vezi dat cu totul unchiului său Ioanid și lucrînd în partea lui.

în otelul unde șez, sade și cinstitul Pantazake¹, cu doi feciori, o țigancă bătrînă și un cîne roșu.

Adio, iubite Zanne, scrie-mi.

Te sărut, al tău amic,

Bolintineanu

n

Le 30 Aout v.s. 1858, Bucarest

Ma chere amie,

Je viens d'arriver et je trouve vos charmantes lettres qui m'ont fait un plaisir immense. Je trouve aussi entr'autres une lettre de vous pour Mme Louzatto et une lettre de cette dame pour vous. Je vous les renvoie toutes les deux, car dans la lettre non cachetee de Mme Louzatto il est dit qu'elle va se rendre à Samos. Elle doit etre deja dans vos bras. Par consequent ces deux lettres deviennent nulles.

Alexandre m'a ecrit au sujet du prochain bapteme. Savez-vous qu'il m'est impossible de venir à Samos cet hiver? Je suis entre dans une grande entreprise litteraire qui me retient ici au moins pour quelques mois¹. Toutefois, puisque Madame Louzatto et Mademoiselle votre soeur sont à Samos, vous n'aurez pas besoin de vous adressez pour l'affaire en question à des gens du pays.

Je n'ai aucune nouvelle de Mme Ghika; quant à Mme Gropler, elle m'a ecrit vers le commencement de cette annee et depuis je n'ai rien su sur sa sante.

Le petit sac, expedie de Samos, je l'ai recu depuis longtemps; la confiture est encore à attendre. Pas de lettre. J'ai envoye ce matin un express pour aller s'informer au comptoir de l'homme par l'entremise duquel la confiture doit parvenir à mon adresse. Ce M. n'a rien recu encore. Tout de meme, je vous en remercie un million de fois pour la confiture et l'intention aimable que vous en avez eu.

Je ne vous parle plus de mon mariage, car la jeune personne que j'avais refuse, par desespoir, vient d'epouser J. Brătiano. Je l'ai vu dernierelement à Bucarest. Elle est laide et inculte comme les pasteques de Rîmnic, mais ses trois miile ducats de rente la font belle aux yeux de Brătianu, le grand patriote democrate.

Ma soeur vous remercie pour la confiture, c'est-à-dire pour votre intention et me charge de vous dire miile choses aimables de sa part. Elle est venue avec moi à Bucarest. Plus de dix personnes me demandent deja pour un pot de cette confiture.

Le printemps prochain me vera peut-etre à Samos, mais, pour prudence, j'aime mieux ne plus fixer de terme à mon voyage, car il m'arrive toujours de faire le contraire de ce que je desire.

Je vous prie en outre de me rappeler au souvenir de tout le monde de Samos, amis et connaissances, et surtout au souvenir de \{. et Mme Missir, les Romano, don Nicol, les Louis Marc-pere et fils et fille et niece, et Aspasia, Miss Ecoq et M. Topesco. Mais particulièrement à Mme et Mile Svorono, mes sympathies.

Vous devez avoir une charmante vue sur la mer dans votre nouveau domicile. Quand je pense à cette position et de plus à l'hiver de Samos si doux, il me prend envie de faire viser mon passeport et [...], mais l'entreprise littéraire me retient ici et j'enrage.

Faites-vous parfois [...] de campagne dans les environs? Je pense souvent au pauvre Gandon, que devient-il donc? Est-il mort? S'est-il noyé pendant sa traversée?

Et vos petits-enfants sont-ils bien portants au moins? Jules doit être maintenant un grand et gros garçon, parlant trois langues et disputant à son père le droit au ventre?

Padeano ne m'écrit pas. Je n'ai aucune nouvelle de M. et Mme Tire, ni de la famille Sandesson. Ces dames sont-elles de retour d'Angleterre? Sont-elles mariées à Londres? Je n'en sais rien. Pour la pauvre Marie, il n'en reste aucun doute, elle n'est pas *mar table*.

À propos de demoiselle à marier. Mile Missir est-elle déjà femme mariée? Et la petite Melpomene a-t-elle changé sa qualité de vieille fille en dame, en Madame Liquiardopolo ou Conacaglo ou bien Cianacoglo?

Écrivez-moi et donnez-moi de nouvelles de Mme Ghika. On dit ici que M. Ghika a donné sa démission de prince de Samos et qu'il va venir bientôt s'établir à Bucarest pour toujours. Mais on dit beaucoup de choses ici, que je ne sais ce que je dois croire.

Cela dit, je vous prie de me répondre et de penser toujours à ceux qui pensent à vous.

Et j'ai l'honneur d'être votre serviteur dévoué,

Bolintineanu

30 august s.v. 1358. București

Scumpa mea prietena.

Am sosit acum și găsesc în această oală de dumneavoastră scrisori care mi-au făcut o plăcere imensă. Găsesc, între altele, o scrisoare a dumneavoastră pentru d-na Luzatto și o scrisoare de la această doamnă pentru dumneavoastră.

Vi le înapoiez pe amândouă, deoarece în scrisoarea deschisă a d-nei Luzatto se spune că dînsa se va duce la Samos. Trebuie să fie deja în brațele dumneavoastră. Prin urmare, aceste două scrisori devin nule.

Alexandru mi-a scris în privința viitorului botez. Știți că-mi este imposibil să vin la Samos în iarna aceasta? Am intrat într-o mare întreprindere literară care mă reține aici cel puțin pentru câteva luni. Totuși, pentru că doamna Luzatto și domnișoara, sora dumneavoastră, sînt la Samos, nu veți avea nevoie să vă adresați, peririu afacerea în chestiune, la oameni din țară.

Nu am nici o noutură de la d-na Ghica; cît despre d-na Gropler. dînsa mi-a scris pe \{ începutul acestui ar. și de atunci nu mai știu nimic despre sănătatea sa.

Mica geantă, expediată din Samos, am primit-o de mult timp; dulceața e încă de așteptă. Nici o scrisoare. Am trimis, astăzi dimineață, unul într-adins ca să se informeze la contuar despre omul prin mijlocirea căruia trebuie să sosească dulceața la adresa mea. Acest domn n-a primit încă nimic. Totuși, vă mulțumesc de 4 milioane de ori pentru dulceață și pentru amabila intenție pe care ați avut-o.

Nu vă mai vorbesc despre călătoria mea, căci tînăra persoană pe care o refuzasem, din disperare, s-a căsătorit cu I. Brătianu. Am văzut-o în urmă la București. Este urtă și incultă ca pepeni de Rîmnic. dar cei trei mii de ducați rentă o fac frumoasă în ochii lui Brătianu, marele patriot democrat.

Sora mea vă mulțumește pentru dulceață, adică pentru intenția dumneavoastră, și mă însărcinează să vă spun mii de lucruri amabile din partea sa. Ea a venit cu mine la București. Mai mult de zece persoane îmi cer cîte un borcan din această dulceață.

Primăvara viitoare mă va vedea poate la Samos, dar. din prudență, prefer să nu mai fixez nici un termen călătoriei mele, căci mi se întimplă totdeauna să fac contrariu! de ceea ce doresc.

Vă rog, între altele, să amintiți de mine întregii lumi din Samos, prieteni și cunoscuți, și mai ales d-lui și doamnei Missir, Romano, don Nicol. Louis Marc-tatăl, fiul, fiica și nepoata, și Aspasiai. miss Ecoq și d-lui Popescu. Dar, îndeosebi, d-nei și d-rei Svorono, simpatiile mele.

Trebuie să aveți o vedere înfăntătoare spre mare din noua dumneavoastră locuință. Cînd mă gîndesc la această poziție, și mai ales la iarna din Samos atît de blîndă, mă cuprînde dorința de a-mi viza pașaportul și [...], dar întreprinderea literară mă reține aici și înebunesc.

Faceți cîteodată [...] plimbări prin împrejurimi? Mă gîndesc adesea la bietul Gandon. ce s-a întimplat cu el oare? A murit? S-a înecat în timpul traversării?

Copilații dumneavoastră sînt cel puțin bine? Jules trebuie să fie acum un băiat mare, vorbind trei limbi și disputînd cu tatăl său dreptul la burtă.

Pădeanu nu-mi scrie. N-am nici o noutate de la dl. și d-na Tire, nici de la familia Sandexon. Aceste doamne s-au întors din Anglia? S-au măritat la Londra? Nu știu nimic. Pentru biata Maria, nu rămîne nici o îndoială, ea nu este *de măritat*.

Apropo de domnișoare de măritat. D-ra Missir s-a măritat? Și micuța Melpomeiva și-a schimbat calitatea de fată blîrînă în doamnă, în doamna Lichiardopolo sau Conacaglo sau poate Cianacoglo?

Scrieți-mi și dați-mi noutăți despre d-na Ghica. Se spune aici că dl. Ghica și-a dat demisia din prinț de Samos și că va veni în curînd să se stabilească la București pentru totdeauna. Dar se spun multe lucruri aici, încît nu știu ce să cred.

Acestea fiind zise, vă rog să-mi răspundeți și să vă gîndiți mereu la cei care se gîndesc la dumneavoastră.

Și am onoarea de a fi al dumneavoastră servitor devotat,

Bolintineanu.

18

30 sept. 1861, Buiukdere

Alexandre dragă,

Am ajuns la Constantinopole duminică.¹ Trei zile am șezut în Giurgiu așteptînd vaporul. Aici șed la Negri, unde se află și Costaforul care pleacă poimîne. Venise aici pentru plimbare.

Trebile Unirii. Vei ști că conferințele s-au suspendat pînă va veni dezlegare de la cabinete dacă trebuie să priimească sau nu propunerea Turciei de a interveni numai ea singură în Principate la caz de revoluțiune etc. Se crede că Franția ar fi dat instrucții ambasadorului ei ca, la caz cînd Austria ar stăruî în ideea ca țările unite să se dezunească iară după moartea principelui Cuza, a nu mai merge la conferințe, ceea ce va să zică cu alte vorbe că Unirea să o facă România singură. În fine, așteptăm în curînd ori una ori alta, dar crez că au să înceapă conferințele și că au să facă Unirea în curînd.

238

Toată diplomația aici zice și face să se zică că Europa nu cunoaște altă autoritate în Principate decît a domnitorului și îndatorează pe toți a-i da ascultare.

Ai găsit casa? Scrie-mi? Scrie-mi asemenea ce se mai face pe acolo.

La revedere,
Bolintineanu

Am făcut cunoștința ministrului italian și francez.

Madame Zanne,

Des lignes qui precedent vous avez vu que je suis reste trois jours â Giurgevo, pour attendre le bateau â vapeur. Vendredi je suis descendu â bord. A peine j'ai mis le pied dans le bateau, devinez oui j'ai vu? Je vous le ~~donne~~ en douze. Gropler! 11 revenait d'un voyage qu'il avait fait en Pologne ou il avait conduit sa femme malade, Gropler etait seul. Sa femme est restee â Cracovia. Elle est un peu mieux, m'a-t-i! dit, mais on a peu d'espoir de la voir retablie. J'ai vu â bord du bateau des dames Moldaves et Russes. En arrivant â Buiukdere, j'ai remis le coussin â M. Negri qui a ete enchanie en ajoutant ceci: qu'ai-je fait pour meriter des soins aussi distingues? A Pera je ne suis pas encore alle; mais en revanche, je suis aiie aux îles des Princes. Grand changement; c'est â peine que j'ai pu connaître les îles; partout des maisons. Les personnes connues ont laisse la place â des personnes que je ne connais pas. M. Negri me charge, avânt que de vous remercier lui-meme pour le coussin, de vous exprimer toute sa reconnaissance et [de] vous saluer de sa part.

Le Bosphore est toujours beau, mais je ne le vois plus avec l'ardente poesie d'autrefois. *Autre temps, autres moeurs!* Quand je suis â Bucarest, je desire le Bosphore; ici je desire Bucarest. Tâchez de me rendre agreable et poiî envers nos dames de Bucarest que nous connaissons, en me rappelant â leur souvenir.

N'oubliez surtout [pas] Mme Steriadi et ses filles, Mme Alexandresco, M. Librecht et mes cheres parentes civiles et militaires, aussi que Mme Ghika, si vous la voyez. Sa maison d'Issar est en bon etat, quoiqu'il y ait quelques carreaux casses. Si vous voyez Lili dites-lui que je vais lui apporter de tres jolies petites choses d'ici, pour lui prouver que je ne l'oublie pas comme elle l'avait pense.

239

Mon tartan est perdu en route; ie pauvre petit objet! J'ai écrit une depeche telegraphique à Galatz au capitaine du bateau. Je ne sais ce qu'on fera.

Vous savez que le monde politique europeen est tout à fait pour le prince Couza, ce qui m'a fait un grand plaisir. Les querelles politiques des partis chez nous nous font beaucoup de tort. C'est là notre faiblesse; c'est sur ces divisions que nos ennemis comptent le plus pour nous laisser dans l'état pitoyable de peuple perdu. Si vous voyez Alexandre Golesco recommandez-lui de conseiller ses amis d'être un peu plus reserves. Nos ennemis étrangers se sentiront faibles ic jour ou ik nous croiront plus unis enre nous, que par consequence il faut sacrifier, pour quelque temps au moins, certaines fantaisies de parti en faveur de notre nationalite qui doit passer toujours en avant. lei on n'a pas plus de sympathie pour les blancs que pour les rouges. Il ne faut pas se tromper. Ce que les puissance amies veulent, c'est de nous voir plus unis, quand ce ne serait que pour quelque temps, le temps destine à traverser Forage qui doit preceder le jour de l'union. On pense ici qu'avec la division des partis dans le pays, il n'y aura aucune chance de reussite pour Funion en cas qu'eile soit proclamee par le pays. Cela fait que quelques puissances soient recalitrantes, tandis que ci'autres restent dans un certain doute sur la reussite de la chose. il faut savoir une chose qu'on a perdu tout espoir dans notre merite de pouvoir nous organiser.

On ne veut pas nous faire avancer par rapport aux luttes de partis. Pour ('Europe il n'y a ni blancs ni liberaux, il n'y a que des Roumains, — et les Roumains ne font rien, disent-ils, pour s'organiser. Ce jugement est un peu inquietant il est vrai, mais il est malheureusement reel.

Mais j'espere que je vous ai [assez] fait de la politique. Je m'arrete là.

Je vais vous donner la nouvelle que la derniere mode de Faris quant à la coiffure des dames, c'est de porter un filet noir sur la tete, lequel filet a un petit capuchon qui tombe sur la nuque et qui enferme dans son centre les bouts des cheveux aranges, mais non tresses. Quant à la tete, elle est couverte d'un tout petit chapeau Garibaldi.

Tâchez de trouver une bonne maison, quand meme il faudrait p-tyer quelque chose de plus. J'aurais besoin de deux chambres.

Quant à moi je suis bien portant et je desire avoir de vos bonnes nouvelles. Tâchez de me repondre à Fadresse de M. Negri, sur enveloppe, par la poste autrichienne. Je vais vous apporter des barbouni marinade.

Je suis votre tout devoue serviteur,
D. Bolintineanu

Doamnă Zanne,

Din rîndurile care preced ați văzut că am rămas trei zii la Giurgiu, pentru a aștepta vaporul. Vineri am coborît la bord. Abia am pus piciorul în vapor, ghiciți pe cine am văzut? Precis că nu știți. Gropler ! Revenea dintr-o călătorie pe care o făcuse în Polonia, unde condusesse pe soția sa bolnavă. Gropler era singur. Soția sa a rămas la Cracovia. Ea e puțin mai bine, mi-a spus el, dar are puțină speranță de a o vedea restabilită. Am văzut la bordul vaporului doamne moldovene și rusoaice. Sosind la Buiukdere, am transmis perna d-lui Negri care a fost îneîntat, adăugînd aceasta: ce am făcut pentru a merita îngrijiri așa de distinse? Nu am mers încă la Pera; dar, în schimb, am mers în Insula Prinților. Mare schimbare; cu greu am putut cunoaște insula; peste tot case. Persoanele cunoscute au lăsat locul la persoane pe care nu le cunosc. Dl. Negri mă însărcinează, înainte ca să vă mulțumească el însuși pentru pernă, să vă exprim toată recunoștința lui și să vă salut din partea sa.

Bosforul este frumos ca întotdeauna, dar nu-l mai văd cu poezia ardentă de altădată. *Alte timpuri, alte obiceiri!* Cînd sîn i la București doresc Bosforul; aici, doresc Bucureștiul. Străduiți-vă de a mă face plăcut și politicoș față de doamnele noastre din București pe care le cunoaștem, amintindu-le de mine. Nu uitați mai ales pe d-na Steriadi și fiicele sale, d-na Alexandrescu, dl. Librecht și dragele mele rude civile și militare, ca și pe d-na Ghica, dacă o vedeți. Casa sa din Issar este în stare bună. cu toate că are cîteva ferestre sparte. Dacă o vedeți pe Lili spuneți-i că am să-i aduc foarte frumoase lucrături de aici, pentru a-i dovedi că nu o uit, cum își închipuise.

Pledul meu s-a pierdut pe drum; bietul lucrușor! Am scris o depeșă telegrafică la Galați, căpitanului vasului. Nu știu ce va face.

Știți că lumea politică europeană este cu totul pentru prințul Cuza, ceea ce mi-a făcut o marc plăcere. Certurile politice ale partidelor la noi ne fac mult rău. Aceasta este slăbiciunea noastră; pe aceste divizări contează cel mai mult inamicii noștri pentru a ne lăsa în starea jalnică de popor pierdut. Dacă-l vedeți pe Alexandru Golescu recomandați-i să-și sfătuiască prietenii să fie puțin mai rezervați. Inamicii noștri străini se vor simți slabi în ziua in care ne vor crede mai uniți între noi și prin urmare trebuie să sacrificăm

cel puțin pentru cîtva timp, unele fantezii, în favoarea naționalității noastre care trebuie să treacă mereu înainte. Aici nu e mai multă simpatie pentru albi decît pentru roșii. Nu trebuie să ne înșelăm. Ceea ce vor puterile prietene este de a ne vedea mai uniți, chiar dacă aceasta nu va fi decît pentru oarecare timp, timpul destinat a străbate furtuna care trebuie să preceadă ziua Unirii. Pe aici se gîndește că prin divizarea partidelor în țară nu va fi nici o șansă de reușită pentru Unire, în cazul că ea ar fi proclamată de către iară. Aceasta face ca unele puteri să fie recalcitrante, în timp ce altele rămîn într-o anumită îndoială asupra reușitei acestui lucru. Trebuie să știm un lucru, că s-a pierdut toată speranța în capacitatea noastră de a ne putea organiza.

Nu se vrea să avansăm în luptele de partide. Pentru Europa nu există nici albi nici liberali, ci există numai români, — și românii, spun ei, nu fac nimic pentru a se organiza. Această judecată este puțin neliniștitoare, în adevăr, dar din nenorocire este reală.

Dar sper că v-am făcut destulă politică. Mă opresc aici.

Am să vă dau știrea că ultima modă la Paris în ceea ce privește coafura doamnelor este de a purta un fileu negru pe cap, care fileu are o mică glugă ce cade pe ceafă și care închide înăuntrul său vîrfurile părului, aranjate dar nu împletite. Cît privește capul, el este acoperit de o foarte mică pălărie Gari-baldi.

Străduiți-vă să găsiți o casă bună, chiar dacă va trebui să plătiți ceva în plus. Aș avea nevoie de două camere.

În ce mă privește sînt tîne și doresc să am vești bune de la voi. Străduiți-vă să-mi răspundeți la adresa d-lui Negri, pe plic, prin poșta austriacă. Vă voi aduce barbuni marinată.

Sînt al dumneavoastră devotat servitor,
D. Bolintineanu

19

29 Oct. v.s. [1861],¹ Buiukdere

Cher Alexandre,

Dans quinze jours d'ici je serai à Bucarest. Dans dix jours nous aurons l'union, mais dans de tonnes conditions. La France s'est surpassée en generosite envers les Roumains cette fois-ci. L'ambassadeur francais qui devait arriver depuis quelques jours, va rester encore en route une douzaine de jours, terme jusqu'auquel on espere avoir l'union faite. Si jusqu'à ce terme, on ne fait rien.

alors le Prince devrait proclamer l'union dans le pays. Allez dire cette nouvelle au ministre. Elle est vraie.

Dites à M. Van Sanen beaucoup de choses de ma part. Je le felicite pour la note admirable qu'il a ecrite au consul d'Angleterre au sujet de la pederastie. C'est dommage que le sujet ne soit plus propre ! À propos, dites-lui serieusement ceci, que M. Negri² avec son caractere ne voudrait jamais demander l'argent que l'Etat lui doit pour les mois passes et prefere de se trouver dans la gene que [de] repeter une telle demande. Il faut qu'on lui envoie les arrieres. Le gouvernement moldave fait la meme chose; depuis six mois ces messieurs ne lui ont rien envoye. Quant à la Valachie, depuis l'envois de 2000 ducats sous mon ministere³, l'agent [d'jici] n'a pas recu un sou, je crois. Il y a grande gene. Il faut se depecher le plus tot possible et avant toute autre chose. Mais n'oubliez pas à dire cela à M. Van Sanen et à insister qu'il fasse les papiers.

Le jour de la St. Demetre nous l'avons bien passe. Il a eu dîner à l'agent et nous avons leve quelques toasts. Ecrivez-moi encore tout ce que se passe là-bas.

Sachez une chose: nous sommes tres deconsideres à l'etranger, on nous accuse d'etre incapables de nous gouverner nous-memes, vu que depuis trois ans nous ne faisons que nous disputer le pouvoir. La Chambre et les journaux qui revelent d'une maniere si violente nos lutttes interieures de partis nous ont fait un grand mal et surtout le changement des ministeres.

Tout à vous,
D. Bolintineanu

29 oct. s.v. [1861],¹ Buiukdere

Dragă Alexandru,

Peste cincisprezece zile voi fi la București. În acele zile vom avea Unirea, dar în bune condiții. De data aceasta. Franța s-a întrecut în generozitate față de români. Ambasadorul francez care trebuia să sosească de cîteva zile, va rămîne încă pe drum vreo zece zile, termen pînă la care sperăm să avem Unirea înfăptuită. Dacă pînă la acest termen nu se face nimic, atunci domnitorul va trebui să proclame Unirea în țară. Mergi și spune această știre ministrului. Este adevărată.

Spune-i d-lui Van Sanen multe salutări din partea mea. Îl felicitez pentru admirabila notă pe care a scris-o consulului Angliei în legătură cu pederastia. Păcat că subiectul nu e mai curat! Apropo, spune-i aceasta în mod serios, căci

dl Negri,² cu caracterul său, n-ar vrea niciodată să ceară banii pe care statul îi datorează pentru lunile trecute și prefera să se afle în jenă decât să repete o astfel de cerere. Trebuie să i se trimită restanțele. Guvernul moldovean face același lucru; de șase luni acești domni nu i-au trimis nimic. Cît privește Muntenia, de cînd i-a trimis 2000 de ducați sub ministeriatul meu,³ agentul de aici n-a primit un ban, cred. E o mare lipsă. Trebuie să-i expedieze cît mai curînd posibil și înaintea oricărui alt lucru. Dar nu uita să-i spui aceasta d-lui Van Sanen și să insiști ca el să întocmească actele.

Ziua de Sf. Dumitru am petrecut-o bine. A fost un dineu la agent și am închinat cîteva toasturi. Mai scrie-mi tot ce se petrece acolo.

Să știi un lucru: sîntem foarte desconsiderați în străinătate, ne acuză a fi incapabili să ne guvernăm noi înșine, avînd în vedere că de trei ani noi nu facem decât să ne certăm pe putere. Camera și ziarurile care dau în vileag, într-o manieră atît de violentă, luptele noastre interne de partide, ne-au făcut un mare rău și mai ales schimbarea ministerelor.

Al tău,
D. Bolim <.i'.\mu

20

Oetom. 16/28 [1861],¹ Buiukdere

Iubite Zanne,

Am primit cu o vie plăcere scrisoarea ce tni-ui trimis. Nu poți însă să-ți faci idee de impresia ce mi-a făcut stilul ziarelor române în privința Unirei. Este trist a citi o mie de declarații care toate sunt bazate pe minciuni. Toate puterile au fost și sunt pentru Unire, nici una contrarie. Rusia pe care o acuză că ar fi contra Unirii, sprijină Unirea mai mult decât celealte. Iată cum merge lucru. în conferințele trecute, Poarta, sprijinită de Austria și ambasadorul anglu mai ales (în contra instrucțiilor ce avea acesta), a propus printr-un protocol ca Unirea să fie numai pe viața domnului Cuza, stipulîndu-se de acum cu hotărîre acest lucru: pe urmă să poată interveni ea numai în țară cu armele cînd va fi Convenția amenințată. Conferințele, la această cerere, s-au suspendat, raportîndu-se la cabinete. Rusia a propus ca chiar dupe moartea domnului Cuza, dacă românii vor voi să rămîie uniți, să se decidă de acum ca uniți să rămîie. în fine, propunerile Porții s-au înlăturat.

244

Cred că propunerea Rusiei se va priimi. Cred că în ceea ce privește intervenția străină, va rămînea la vechea hotărîre luată de puteri la alegerea domnului.

Astăzi este să se mai facă o conferință, apoi peste cîteva zile încă una, care va fi definitivă și în care va intra și ambasadorul Ita'i-j. Iată tot ce s-a urmat și nu văz poziția perdută. Sper că *Țaî*: două săplămîni să se efectueze Unirea.

"reouie a vorbi cu ministru spre a dezminți în *Monitor* toate știrile din siare care toate sunt mincinoase. Poimîne îți voi seri mai cu siguranță.

banii din leafa mea pe septemvriu și întrebunțază-i la casa. rină la venirea mea acolo, lucru ce are a se face în curînd, să nu-mi duceți bagajele din casa Steriadi, căci voi să mobiliez al'.Aî noul locaș. Așadar, voi trage tot la casa Steriacii. Mai este ceva: trebuie să fiu acolo ca să plătesc mai întîi ce sunt dator lui Steriadi, să nu zică că am plecat fără să plătesc.

Pe Pădeanu nu l-am văzut. Tot speram să merg la Brusa, dar m-a oprit timpul cel rău, căci aici plouă mereu.

Ce stai de-ți faci venin cu Steriadi și Ghica? Lasă-i în pace și nici nu te turbura. Dacă Ghica era gentilman cum îi place să erează. auzind că l-am înjuriat, ar fi venit singur să se explice; nu a făcut-o, deci este rea voință din parte-i. Se află sub papucul cuiva. Nici nu mai te gîndi, nici nu mai vorbi de el².

Complimente lui Van Sanen din parte-mi. Spune-i că poziția noastră aici nu este rea și că tot ce s-a scris de ziare sunt minciuni. Spune asemenea și lui Al. Golescu cele ce ți-am scris. Am văzut toate protocoalele și să afle că nimeni mai mult decât Rusia nu sprijină Unirea. Recomandă-i reledarea.

Salută din parte-mi pe toți ceialți și că îndată ce se va decide *Un'r.u* aici, voi seri o depeșă telegrafică. Sper că aceasta va fi în această săptămîna.

Adio, la revedere,
D. Bolinteanu

P.S. Spune lui Marin că s-a cerut decorația pentru mitropolit! și are să se trimită îndată. Balș a luat clasa II iar nu I.

Am citit *Independința* lui Ionescu³.

Știri noi.

Luni la 29 a fost conferințe oficiale.¹ Iată ce s-a decis: să se adune la 4 noiemvr. s.n. Poarta s-a plîns că nu i se ia în băgare de seamă cererile. Franția și Analia au trimis instrucții să rămîie

245

în cele două cereri turcești în spiritul protocolului, adică nu primesc propunerile Porții. Prusia și Rusia sunt cu Franția. Poarta are să facă un ferman care va fi dezbătut în sesia viitoare. Bulwer ține cu turcii contra instrucțiilor de la cabinetul său. Pe italian încă l-a refuzat Austria a-l admite în conferințe.⁵

21

[Octobre 1861]

Ma chere Madame Zanne,

Bientot je vais être à Bucarest. Decidement, Constantinople a perdu ses charmes pour moi! Le temps est devenu beau. Mais de tous ceux qui habitaient Buiukdere, nous seuls y restons encore. Pas une âme de plus! J'ai acheté une belle montre en or pour moi chez Gropler, un chronomètre, j'ai acheté deux couvertures de tulle turques, un chal de Perse (petit), deux bournous, l'un blanc, l'autre noir; des testemeles, des bracelets, des papuzi et une foule de petites choses agréables. Mile Campineano a aussi une part à tout cela. Etes-vous aménagés dans la nouvelle maison? Je vous prie de me donner un logement clair, exposé au soleil. D'ici je n'ai plus rien à vous dire si ce n'est que je m'ennuie affreusement, ne voyant presque personne, excepté M. Negri, Bordeano et Calimaki, ses secrétaires. Notre maison est un couvent, — jamais femme n'y a mis le pied.

Mile Anticham Leony va épouser un jeune Grec qui s'appelle, je crois, Coronio, un tout petit homme, mais gentil. Sa mère s'y oppose, mais la fille le veut absolument. Mile Mir qui m'a raconté ce fait a vieilli demoiselle. Fadeano ne m'a pas écrit. Je me proposais d'aller à Brousse, mais je crois que cela me sera impossible maintenant, car la saison [est avancée] et il faut retourner à Bucarest.

Mes compliments à ma sœur et à tout le monde que je connais. Mile Beretta n'est pas mariée, mais je ne Tai pas vue. Mme Gecobs a vieilli affreusement, j'ai l'ai vue au théâtre.

J'ai l'intention de meubler une chambre à la turque. Trois jours après mon arrivée à Bucarest, je viendrai loger avec vous, s'il y a de la place pour moi. Je tiendrai peu de place et je fera* peu de bruit.

Ecrivez-moi. Mes hommages à Mme Luzzato. Que fait Mme Ghika? Est-ce qu'elle attend qu'elle vieillisse à la campagne, afin qu'en arrivant à Bucarest, elle soit tout à fait en dehors de toute mauvaise pensée?

Votre tout dévoué,
D. Bolintineanu

[Octombrie 1861]

Dragă doamnă Zanne,

În curând voi fi la București. Hotărât, Constantinopolul a pierdut formele sale pentru mine! Timpul s-a făcut frumos. Dar din toți cei ce locuiau în Buiukdere, noi singuri am rămas încă. Nu mai e nici un suflet! Am cumpărat un frumos ceas de aur pentru mine de la Gropler, un cronometru. Am cumpărat două acoperțuri de tulle turcești, un șal de Persia (mic), două burnuse, unul alb, altul negru; testemele, lățăări, papuci și o mulțime de mărunțișuri plăcute. D-ra Cîmpineanu are de asemenea o parte la aceasta. V-ați aranjat în noua locuință? Vă rog să-mi dați o încăpere luminoasă, expusă la soare. De aici nu mai am nimic să vă spun în afară de faptul că mă plictisesc groaznic, nevăzînd aproape pe nimeni, în afară de dl. Negri, Bordeanu și Calimachi, secretarii săi. Locuința noastră este o mînaștire, — niciodată o femeie n-a pus piciorul aici.

D-ra Anticham Leony se va căsători cu un tînăr grec care se numește, cred. Coronio, un om mărunt, dar amabil. Mamă-sa se opune la aceasta, dar fiica îl vrea în mod absolut. D-ra Mir care mi-a povestit acest fapt a îmbătrînit domnișoară. Pădeanu nu mi-a scris. Îmi propusesem să merg la Brusa, dar cred că aceasta îmi va fi imposibil acum, căci e tîrziu și trebuie să mă întorc la București.

Complimente sorei mele și la toată lumea pe care o cunosc. D-ra Beretta nu s-a măritat, dar nu am văzut-o. D-na Gecobs a îmbătrînit groaznic, am văzut-o la teatru.

Am intenția să mobilez o cameră turcească. Trei zile după sosirea mea la București, voi veni să locuiesc la dumneavoastră, dacă e loc pentru mine. Voi ocupa puțin loc și voi face zgomot puțin.

Scrieți-mi. Omagiile mele d-nei Luzzato. Ce face d-na Ghica? Așteaptă să îmbătrînească la țară, cu scopul ca, sosind la București, să fie cu totul în afara oricărui gînd rău?

Al dumneavoastră devotat,
D. Bolintineanu

Le 30 Oct. n.s. [1861],¹ Buiukdere

Madame Zanne,

Votre lettre comme de raison m'a fait un plaisir qu'on a de la peine à le dire. Elle est pleine de choses. L'historie de Mme Librecht m'a beaucoup amusé; lorsque je me figurais la frayeur de Mme Alexandresco, de se voir rasec par le mari, je me suis mis à rire comme un fou. Pourquoi tant de peine à propos des paroles de Mme Steriadi? Pourquoi faire un si grand cas de cette affaire? Tant pis pour Mme Ghika si elle a [...] tout ce qu'on lui a dit! Mais il paraît qu'elle se grise de haine et de l'idée qu'elle ne vous verrait plus. Cela arrange sa politique actuelle. Aussi laissez-là à sa liberté sans y penser le moins du monde. En attendant que vous avez tourné contre elle ou son mari des propos désavantageux, en femme bien élevée, en amie, elle aurait dû vous demander une explication. Elle ne l'a pas fait. Cela prouve qu'elle ne veut plus de vous. Alors on dit adieu et tout est fini.

Il faut savoir que je m'ennuie à mourir ici, à cause du mauvais temps. Depuis douze jours je reste enfermée dans ma chambre, ne pouvant ni aller le nez dehors à cause du mauvais temps — il y a du vent et [il] pleut continuellement.

À Buiukdere la saison est terminée. La société d'ici a fait déjà *chiociri*. Il ne reste plus que Mme Hadjar, une jolie Arménienne, mais très jolie et très bête. Tout le monde [lui] court après et la belle ne manque pas de coquetterie. Il y a à côté de nous les Demoiselles Frivoglio auxquelles notre ami Bourdeanu fait une cour tout à fait poétique. Il n'est jamais allé les voir. Quand il les rencontre, il ne les salue pas et cependant il leur envoie tous les matins des bouquets. Il faut rester en Orient pour avoir de telles idées.

Après-demain j'irai à Pera pour la première fois. Gropler, je ne l'ai pas vu depuis. Je sais seulement qu'il a été déçu par des voleurs la nuit passée.

Bulwer habile à Scutari auprès de Mme Aristarky. Ils vivent presque maritalement. Sa femme sait tout et malgré cela va pourtant en compagnie de Mme Aristarky. Elle vient d'arriver de son voyage à Londres.

Si vous faites déménager mon bagage de la maison Steriadi avant mon arrivée là, les gens sont capables de crier que je leur ai soustrait le loyer. Outre cela, je vais arranger autrement mon nouveau domicile. Aussi je vous prie de ne rien changer avant mon arrivée là.

Si je ne vous écris rien sur certaines personnes connues de Constantinople ou de Brousse, c'est que réellement je n'ai vu personne. Je passe mon temps à lire des romans! Moi lire des romans! J'ai eu trois voyages autour du monde; les mystères de la Chine, quatre romans d'Alexandre Dumas etc. etc. Je mange toute la journée. Lire et manger, voici ma vie ici! Vie tellement aride de tout ce que je n'ai pas une seule nouvelle à vous donner. Aussi je reste là votre dévoué

serviteur,
Bolinteanu

30 oct. s.n. [1861],¹ Buiukdere

Doamnă Zanne,

Scrisoarea dumneavoastră cu atât mi-a făcut plăcere cu cât mi-e greu să o spun. E plină de lucruri. Povestea d-nei Librecht m-a amuzat mult; atunci când îmi imaginam spaima d-nei Alexandrescu, de a se vedea rasă de soț, m-am pus pe râs ca un nebun. De ce atîta zădărnici în legătură cu cuvintele d-nei Steriadi? De ce se face un caz așa de mare din această chestiune? Cu atât mai rău pentru d-na Ghica dacă a crezut tot ceea ce i s-a spus! Dar se pare că ea se îmbată de ură și de ideea că nu va mai vedea. Aceasta convine politicii sale actuale. De aceea, lăsați-o în pace și nu vă mai gândiți la ea cîtui de puțin. Auzind că ați spus împotriva ei sau a soțului vorbe neplăcute, ca o femeie bine crescută, ca prietenă ar fi trebuit să vă ceară o explicație. Ea n-a făcut-o. Aceasta dovedește că nu mai vrea să aibă de-a face cu dumneavoastră. Atunci se spune adio și totul este terminat.

Trebuie să știți că mă plictisesc de moarte aici, din cauza timpului rău. De douăsprezece zile stau închis în camera mea, neputînd băga nasul afară din cauza vremii urîte, — bate vîntul și plouă neconținut.

La Buiukdere sezonul s-a terminat. Societatea de aici a făcut deja *chiociri*. Nu mai rămîne decît d-na Hadjar, o frumoasă armeană, dar foarte frumoasă și foarte proastă. Toată lumea aleargă după dînsa și frumoasa este foarte cochetă. Se află alături de noi domnișoarele Frivoglio cărora prietenul nostru Bourdeanu le face o curte cu totul poetică. N-a mers niciodată să le vadă. Cînd le întîlnește, nu le salută și totuși le trimite în fiecare dimineață buchete. Trebuie să stai în Orient ca să ai astfel de idei.

Poimîine voi merge la Pera pentru prima dată. Pe Gropler nu l-am mai văzut de atunci. Știu numai că a fost jefuit de hoți noaptea trecută.

Bukver locuiește la Scutari, lângă d-na Aristarky. Trăiesc ca și căsătorii Soția sa știe tot și în ciuda acestora merge totuși în compania d-nei Aristarky Acum tocmai a sosit din călătoria sa la Londra.

Dacă îmi mutați bagajele din casa Steriadi înainte de sosirea mea acolo, oamenii sînt capabili să strige că le-am sustras chiria. Pe lângă aceasta, îmi voi aranja altfel noul meu domiciliu. De asemenea, vă rog să nu schimbați nimic înainte de sosirea mea acolo.

Dacă nu vă scriu nimic despre oarecare persoane cunoscute din Constantinopol sau din Brusa este realmente din cauză că n-am văzut pe nimeni. Îmi petrec timpul citind romane ! Eu să citesc romane? ! Am citit trei călătorii în jurul lumii; misterele Chinei, patru romane de Alexandre Dumas etc., etc. Mănînc toată ziua. Citesc și mănînc, iată viața mea aici. Viață atît de aridă încît nu am nici o veste să vă dau.

La fel, rămîn al dumneavoastră devotat servitor,
Bolintineanu

23

10 mai 1865, București

Alexandre sau doamnă Zanne — cine va fi din doi?

Iată vă trimit cu această ocaziune mai multe scrisori de la Paris și de la Filip din România. Am fost nevoit a le desigila, căci erau plicuri mari, purtînd înuntru scrisori deosebite către m-me Luzatto și către mine. Dar fiți încredințați că nu le-am citit.

Pe aici bine, foarte bine. Dupe plecarea dv. de aici, Victoritza a avut un fel de suită la boala ei, dar a fost voioasă mereu și acum este cu totul bine. Ea întreabă mereu: Mama! Mama ! Acum tot mai întreabă, dar rar și aceasta n-o oprește de a rîde și de a gongoni. Am învațat-o la ciocolată, deși îi dau foarte puțin și numai să fie vorbă. Într-o zi, luînd-o în brațe, mi-a cerut țință și mă căta în sin.

Nicu și Take au mîncat astăzi la noi, trimiși fiind a se mai plimba. Take nu a vrut să vie, ci numai Nicu, dar a venit în fine. Take se place între fete, pe care le apucă de rochie și nici habar nu mai are de mama. Dar scriind această scrisoare cu el de față și citindu-i-o, mi-a zis că lui îi este dor de papa și de mama și

250

că le sărută minile, cum și Nicu care învață bine și vă dorește și care mi-a dictat a vă seri vorbele de: *învață și dorește*.

Noutăți dupe aici, mai nimic. Davila a fost bolnav de moarte, dar a scăpat. Fata lui Teodori de junghiuri a scăpat. Capeleanu s-a pus în locul lui Grecianu.

Zaharia mănîncă des pe aici. Simon e cam bolnav. Într-o duminică am dat un dineu unde au fost m-lle Pauline, mr. et madame Simon, Zaharia, Leon și eu. Lisandru a fugit de la grădină. O udă Clementin. S-a mai pus flori din nou de grădinarul de la *chosse*. Cartea mea iese peste cîteva zile.'

Take îmi zice să scriu multă sănătate lui Emil, iar Nicu îmi zice că-l sărută pe gură.

Jul e voinic. D. Lemaître ce a avut bunătate să-mi facă o vesiță, mi-a adus între altele și portretul lui Jul coloriat în fotografie. Vi l-aș fi trimis, dar este gros și cu sticlă și prin urmare nu merge cu poșta.

Leon vine de mănîncă toate zilele aici.

Iată tot ce am a vă spune deocamdată, afară numai că prost lucru este a ține menagiul și a avea a face cu servitorii. Îi îndop cu carne, astfel că de nu se vor îngrașa ca niște porci acum, apoi nu se vor mai îngrașa altă dată.

Vă doresc și mi-e urît.
D. Bolintineanu

24

24 Mai 1865

Madame Zanne,

Vous vous plaignez de ce que je ne veux pas vous ecrire. Vous avez du recevoir mes lettres, c'est-à-dire celles de Paris, de Philippe et les miennes par lesquelles je vous avertissais que tout le monde se porte bien ici. Cette fois-ci je vous annonce que tout va bien comme autrefois. Victoritza seule est un peu indisposée de nouveau par suite de ses dents. Nous la soignons beaucoup. Madame Louzatto gronde déjà sur la longueur de votre absence. Aujourd'hui j'invite à dîner chez moi Mme Louzatto, Pauline, Simon, Jules, Marian, Take et Kaloyan Bolintineano, Nicolas et Taky Zanne, Mile Eugenie Zanne et une autre demoiselle du pensionnat,

231

sans parler de M. Leon qui y dine regulierement. La semaine deraiere j'ai invite à diner plus de monde, entre autres l'eveque Ghenadius et M. Caliman, Ionesco est arrive ici. Simon avait fait la plaisanterie de dire à Pauline que M. Ionesco est mort. Pauline l'a pris pour de bon. Elle est venue chez nous et pour s'en assurer, elle a envoye Jouja chez la mere d'Ionesco s'informer sur le fait. Celle-ci une fois en face de Mme Yonesco mere, a demande si elle a des nouvelles d'Ionesco, en ajoutant ces paroles: „Dar n-a murit?" Ces paroles ont produit un terrible effet. La mere d'Ionesco est tombee evanouie. Son frere aussi. Ce dernier, sachant que c'est notre servante qui est venue leur donner la triste nouvelle. est venu chez nous, en criant et en sanglottant. Cette scene a dure trois jours jusqu'à ce que Ionesco [soit] arrive d'Ibraila. Voilà du comique — n'est-ce pas, Madame?

Depuis la deraiere lettre de Paris que je vous ai deja expediee, je n'ai pas recu d'autre. Probablement on vous sait partie pour la campagne. Nous avons charge le frere de Goudjon de parler à ce dignitaire sur l'affaire dont Zanne m'a ecrit dejà.

Je ne vous donne pas de nouvelles pDlitiques. Les nouvelles-la sont mieux connues à la campagne qu'ici. Je vous dirai seulement que les Roumains sont devenus la capricieux, qu'ils ne trouvent jamais un ministere qui soit de leur gout.

Dans quelques jours d'ici je compte partir pour Sinaia, puis pour les eaux d'Alopaték. Je suis bien portant et j'ai engraisse un peu.

Mes amities à Zanne.
Votre tout devoue serviteur,
D. Bolintineanu

24 mai 1865

Doamnă Zanne,

Vă plîngeți că nu vreau să vă scriu. Trebuie să fi primit scrisorile mele, adică acelea din Paris, de la Filip și ale mele prin care vă avertizez că toată lumea se simte bine aici. De data aceasta vă anunț că totul merge bine ca altădată. Victorița singură este puțin indispusă din nou din cauza dinților. Noi o îngrijim mult. Doamna Luzatto bombăne deja datorită îndelungatei dumneavoastră absențe. Astăzi invit la cină la mine pe d-na Luzatto, Paulina, Simon, Jules, Marian, Tache și Caloian Bolintineanu, Nicolae și Tache Zanne,

d-ra Eugenia Zanne și o altă domnișoară din pensionat, fără a mai vorbi de dl. Leon care cinează aici în mod regulat. Săptămîna trecută am invitat la cină mai multă lume, între alții episcopul Ghenadie și dl. Căliman. Ionescu a sosit aici. Simon făcuse gluma să spună Paulinei că dl. Ionescu a murit. Paulina a luat-o de bună. A venit la noi și pentru a fi sigură a trimis pe Juja la mama lui Ionescu să se informeze asupra situației. Aceasta, odată în fața d-nei Ionescu-mama a întrebat-o dacă are vești de la Ionescu, adăugînd aceste cuvinte: „Dar n-a murit?" Aceste cuvinte au produs un efect teribil. Mama lui Ionescu a căzut leșînată. Fratele său la fel. Acesta din urmă, știind că este servanta noastră aceea care a venit să le dea vestea tristă, a venit la noi strigînd și plîngînd în hohote. Această scenă a durat trei zile, pînă cînd Ionescu a venit din Brăila. Iată ce comicărie — nu-i așa, doamnă?

După ultima scrisoare din Paris pe care v-am expediat-o deja, nu am primit alta. Probabil că lumea vă știe plecată la țară. Am însărcinat pe fratele lui Goudjon să vorbească acestui demnitar în legătură cu afacerea despre care Zanne mi-a scris deja.

Nu vă dau vești politice. Veștile sînt mai bine cunoscute acolo la țară decît aici. Vă voi spune numai că românii au devenit capricioși, că nu găsesc niciodată un minister care să fie pe gustul lor.

Peste cîteva zile am de gînd să plec la Sinaia, apoi la băile din Alopaték. Totuși sînt bine și m-am îngrășat puțin.

Salutări lui Zanne.

Al dumneavoastră devotat servitor,
D. Bolintineanu

25

27 mai [18]65

Zanne!

Iată o scrisoare de la Marian și de la Jules venite chiar astăzi prin poștă în plicul meu. Vei lua cunoștință de cele zise într-însa.

Aici acasă lucrurile merg bine. Victorița a fost bolnavă de dinți în aceste zile. Acum însă este bine. Dars-a răsfățat și s-a făcut așa de capricioasă încît bate pe mama-doică, și cînd nu poate să o bată, se bate singură, își smulge părul, se tăvăleşte pe jos. Ea înțelege tot ca un copil mare. Madame Luzatto mi-a zis că are să meargă în vacanță, la Filip, la țară, cu Paulina și cu Leon.

Grădina face progres, dar nu sunt flori multe, deși eu am pus în brazdele cele deșarte verbine. O ud eu în toate serile. Fragii, cei puși la umbră, n-au dat rod, și cei puși la soare și care au dat rod i-a mîncat Eugenia și Victorița. Simon și Zaharia vin aici în toate zilele, precum și tînărul Leon, care nu a reușit nimic la visterie și acum caută în altă parte un serviciu.

Ionescu a demisionat și a venit aici.

Melic e tare și mare.

Marin puternic.

Crețulescu în opozițiune.

Tell patriot mare, dar tot prost.

Boliac flămînd.

Costaforul ahtiat de minister.

Eu am făcut o vizită domnitorului de condoleanță. Se zice că este tare afectat pentru moartea maicii sale.

La 1 iulie plec la Iși la Alopatek, să-mi curăț stomahul de tot veninul ce-am strîns în acești timpi din urmă prin înalta politică a lui Crețulescu, Tell, Boliac.

Madame Zanne,

Que vous dirai-je? Pendant les fetes des Messes ! a piu, selon l'habitude. Votre maison est en bon etat. Mes poesies sont terminees, imprimees et reliees. Je vais envoyer à Ciochină ies exemplaires qu'il me demande. Zisso est reveni de Craiova degonfle. Le jeune Marian est venu dîner chez moi et y [est] reste deux jours. Il se porte bien. Jougea est malade d'un point de cote sans inflammation. Coloman vient tous les jours chez moi. Marian ne vient plus.

Votre tout devoue serviteur,
D. Bolintineano

Doamnă Zanne,

Ce vreți să vă spun? în timpul sărbătorilor Paștilor a plouat, ca de obicei. Casa dumneavoastră este în stare bună. Poeziile mele sînt terminate, tipărite și legate. Îi voi trimite d-lui Ciochină exemplarele pe care mi le cere. Zisso s-a întors dezumflat de la Craiova. Tînărul Marian a venit să cizeze la mine și a rămas două zile. Se simte bine. Jugea este bolnav, are junghi intercostal, fără inflamație. Coloman vine în fiecare zi la mine. Marian nu mai vine.

Foarte devotatul dumneavoastră servitor,
D. Bolintineano

Le 25 Juillet [?]\ Constantineple

Madame Zanne,

J'ai ecrit à Alexandre en le priant de demander 40# au frere d'Ioanin sur l'argent qu'il me doit. Je ne sais si cette affaire est terminee? Je suis bien portant. A peine j'ai pu prendre un seul hain, en attendant d'aller à Buiukdere [ce] qui sera bientet. i Figurez-vous que cet animal de Louis Marc n'a pas envoye ma lettre à Negri! Personne ne l'a vu ici! Est-ce qu'il est encore là-bas?

Ici on parle beaucoup de la guerre — Francais, Anglais, Turcs, Italiens etc. Si la guerre a lieu, il n'est pas etonnant de voir un echantillon de ces messieurs à Bucarest, — avis aux vieilles demoiselles à marier.

Que faites-vous de beau par là? Comment va Leon, les enfants, Mme S. et Mile Louzatto? Alexandre? Rappeiez-moi à leur souvenir avec une foule de compliments pour cortegi. N'oubliez pas de faire la meme chose en face de Mme Steriadi, de Lili et d'Euphrosine ainsi qu'en face de leurs chers epoux.

Mme Gropler est aux eaux d'Allemagne oii Gradovitz est alle la chercher. Son mari qui vient d'arriver ici m'a dit qu'eile est presque retablie.

A fadeano je vais ecrire. A Pera je ne connais plus tout ce S monde. Vous savez que ia population de Pera est une population I flottante.

Vendredi j'irai à Buiukdere oii il va avoir des courses sur l'eau fin bateaux.

M. Negri vous fait ses compliments ainsi qu'à toute la familie,

j Maintenant parlons d'affaires.

Faites amboîter la petite pierre de jaspe et lorsqu'elie presentera quelque chose de gentil, je vous souhaite de la porter en bonne sânte à votre joi cou.

Voilà un compliment. Cela prouve que je suis gai, par suite d'un envahissement de punaises.

! Le projet du chemin de fer de Bucarest à Jassy est en train i d'etre execute. Dites à Lili qui etait si indecise de quelle maniere

elle se rendrait à Jassy, d'attendre que le chemin de fer soit terminé.

Je voudrais vous dire encore un million de choses, mais voici que le papier manque et pour qu'il ne me quitte [pas] au beau moment, je vais le quitter moi à temps.

Un de vos adorateurs,

D. Bolintineanu

Voici pour Alexandre.

Puiule, nu lăsa să plece Bordeanu de acolo fără să-mi aducă banii de la Ioanin, ca și eu să poci a veni mai curînd acasă. Dacă se poate, dă ordin să se puie geamurile la dulapul meu.

25 iulie [?] *, Constantinopol

Doamnă Zanne,

I-am scris lui Alexandru rugîndu-l să ceară 40 de galbeni fratelui lui Ioanin din banii pe care mi-i datorează. Nu știu dacă această afacere este terminată. Mă simt bine. De-abia am putut să fac o singură baie, așteptînd să merg la Buiukdere, care va fi curînd. Închipuiește-ți că acest animal de Louis Marc nu a trimis scrisoarea lui Negri! Nimeni nu l-a văzut aici! Este încă acolo?

Aici se vorbește mult de război — francezi, englezi, turci, italieni etc. Dacă se face război, nu este de mirare de a vedea un eșantion de acești domni la București, — aviz domnișoarelor bătrîne la măritiș.

Ce faceți frumos pe acolo? Ce face Leon, copiii, d-na S. și d-ra Luzatto? Alexandru? Amintiți-le de mine cu o mie de complimente în cortegiu. Nu uitați să faceți același lucru față de d-na Steriadi, de Lili și de Eufrosina, ca și față de dragii lor soți.

D-na Gropler este la băi în Germania, unde Gradovitz a mers să o caute. Soțul său care tocmai a sosit aici mi-a spus că ea este aproape restabilă.

Îi voi scrie lui Pădeanu. La Pera nu mai cunosc toată această lume. Știți că populația din Pera este o populație flotantă.

Vineri voi merge la Buiukdere unde vor avea loc curse pe apă în corăbii-DI. Negri vă transmite complimentele sale, ca și întregii familii.

Acum să vorbim de afaceri.

Încastați mica piatră de jasp și cînd va arăta drăguț, vă urez să o purtați sănătoasă la frumosul dumneavoastră gît.

Iată un compliment. Asta dovedește că sînt vesel, ca urmare a unei invazii de ploșnițe.

Proiectul drumului de fier de la București la Iași este pe cale de a fi executat. Spuneți-i lui Lili care era atît de indecisă în ce mod se va duce la Iași, să aștepte ca drumul de fier să fie terminat.

Aș vrea să vă spun încă un milion de lucruri, dar iată că îmi lipsește hîrtia, și pentru ca să nu mă părăsescă atunci cînd mi-o fi mai drag, o voi părăsi eu la timp.

Unul dintre adoratorii dumneavoastră,

D. Bolintineanu

Iată pentru Alexandru.

S iunie 1861

Către Consiliul de Miniștri

1

București, 22 mai 1861

Principatele Unite
 Ministerul Treburilor Străine și
 Secretariat al Statului
 Al Țării Românești
 No. 1121

Domnule Ministru,

Nota d-lui agent și consul general al Franciei, sub no. 415, împreună cu depeșa d-lui mareșal Randon adresată d-lui Thouvenel, priimită la acest ministeriu la 19 mai corent, relativă la noile avantagii ce M.S. a binevoit a acorda d-lui Le Cler și d-lui Mengel, crez de a mea datorie a vi le transmite pe lângă aceasta, în copie, și a vă ruga, domnule ministru, să binevoiți a le supune la cunoștința prea înălțatului nostru domn spre a li se da în urmă cursul ce se va găsi necesariu.

Priimiți, vă rog, domnule ministru, încredințarea prea osebitei mele considerații.

Ministru,
D. Bolintineanu

Șeful hiuroului,
M. I Mitilinescu
 D-lui ministru secretar de stat
 la Departamentul Trebilor Străine din țara suroră.

Dintr-o comunicațiune a onor. Ministeriu de Resbel sub no. 1815, rezultă că dl. inspector general al serviciului sanitar a fost însărcinat a face la Paris o comandă de o cătățime de cîrpe vechi, destinate a se transforma aici în șarpie pentru trebuința spitalurilor militare ale țării; acum însă dintr-o depeșă se află că autoritățile duaniere ale Franciei a oprit exportul acelei mărfi pe temeiul chiar al legiurii franceze care proibă această exportațiune, pentru care subsemnatul a și intervenit pe lângă onor. agenție a Franciei spre a obține ieșirea excepțională, de va fi cu puțință, a comandai în cestiune și imbarcarea-i pentru Țara Românească.

Pentru a evita dar pe viitor guvernul asemenea dificultăți opuse din partea țărilor străine în virtutea legilor acelor țări, subsemnatul crede de a sa datorie d-a arăta această împrejurare onorabilului Consiliu, pentru ca de acum înainte orice cerere de asemenea natură să se facă prin canalul Ministerului Trebilor Străine care este organul obligat între guvernul țării și reprezentanții statelor străine în țară, spre a se putea lua cu chipul acesta totdeauna, în prealabil, o asigurare formală asupra vericării împiedicării s-ar ivi, precum în cazul de față.

Totdeodată subsemnatul este de părere ca, pînă a nu se face comande în țări străine, ar fi just și mai avantajios încă de a se adresa comerțului local carele va avea facultatea de a concura și căruia, oferind prețuri și calitate egală, s-ar cuveni d-a i se da preferință; prin care mod s-ar favoriza și înlesni dezvoltarea comerțului și industriei naționale și s-ar evita orice plîngerii fondate din parte-i.

Subsemnatul are onoare de a supune cele ce preced la chibzuirea onor. Consiliu spre luarea dispozițiunilor ce va găsi de cuviință într-aceasta.

Ministru secretar de stat
 la Departamentul Trebilor Externe,
D. Bolintineanu

10 decembrie 1861

La redactor,

Am cetit, în serioasa foaie *Țăranul român*, întrebarea ce mi se face dacă eu am comunicat *Independinței* știri privitoare la *Uniunea Țărilor Române*. Vă poci încredința că pe tot timpul cât m-am aflat la Constanținopole nu am comunicat nici o știre nici *Independinței*, nici vreunui alt ziar, pentru cuvântul că chestia era încă pendinte și tot ce se propunea astăzi se schimba a doua zi.' Astfel văzurăm toate știrile date atunci dezmințite îndată de față; iar altele, precum *cei doi guvernori*, o simplă invenție, nefiind propus decât un singur guvernor pentru Moldova, care și acela a căzut de atunci.

Al d-le,
D. Bolintineanu

4

1862, decembrie 17

Domnului redactor al „Romanului”

Ați avut gingășia a recomanda publicului subscrierea la tipărirea poeziilor subsemnatului. Această culegere de poezii era să cuprindă: o serie de poezii lirice, *elegii, balade, legende, ode, cîntece, melodii, macedone, libiene*, apoi poeme și opt *drame* din istoria românilor. Dar fiindcă de un an aproape, numai țara legală, prin deputații Camerei legislative au răspuns la acest apel, ceea ce nu a putut face nici jumătate din numărul trebuincios pentru tipărire, această subscripțiune se anulează cu desăvîrșire. Nu avem a face nici o plîngere. Se înțelege negreșit că, dacă țara nu a încurajat această întreprindere, vina este a autorului al cărui talent și simțiminte par să nu fie la înălțimea gustului și simțimintelor românilor în această nouă eră de progres.'

Domnii ce au binevoit a se însărcina cu liste de subscripțiune, sunt rugați să le rupă.

Al domniii-tale serv,
Dim. Bolintineanu

260

1863, ghenar. 3

Domnule redactor,

Vin să vă mulțumesc pentru maniera grațioasă ce ați luat în privința suspendării listelor pentru poeziile mele. Această suspendare nu merită atîta atenție din partea ziarelor, este un fapt natural. Voind a face o ediție de lux, s-a făcut apel la clasa avută, care avea dreptul a răspunde sau a nu răspunde. Pentru numele lui Dumnezeu, amice, faceți osebire în ziar de poporul român și acei ce nu răspund la întreprinderi de literatură națională, căci toate cărțile mele tipărite pînă astăzi s-au trecut în poporul român pînă la 1500 exemplare. Următoarea scrisoare a editorului d. Cr. Ioanin, ce primii acum, este atît o explicare pentru ce edițiile de lux nu izbutesc, cum și o dovadă de mare credință a unui fiu din popor în poporul român. Vă rog a tipări această scrisoare.'

Al d-tale confrate,
D. Bolintineanu

6

17 octombrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice

ORDIN CIRCULAR CĂTRE TOȚI D-NII PREFECȚI DE DISTRICTE

Domnule prefect,

D-voastră aveți o mare parte de veghere asupra școalelor de sate'. Iată pentru care cuvînt vă îndreptez următoarele rînduri: Instrucțiunile, ce regulă aceste frumoase și utile așezăminte, nu s-au putut încă pune în executare în toată plinătatea lor.

Starea actuală a școalelor sătești lasă mult de dorit, atît în raport cu regulamentul în ființă cît și cu starea lor de completă îmbunătățire, ce este via noastră dorință de viitor.

Sunteți rugat, domnule prefect, nu numai spre a da aginților acestor școli mîna de ajutor și protecțiunea d-voastră, spre executarea ordinelor lor, în privința materială, dar încă a lua o parte de veghere în privința morală a acestor așezăminte.

261

Toți țărani nu sunt chemați a deveni erudiți; dar câtă a-i scoate din ignoranța barbară, prin noțiunile ce vor căpăta în școală, despre ce este bine, ce este drept, ce este adevărat. Aceste scoale câtă să fie inițiativa către cunoștinți, dar și către virtuți, către drepturi și datorii; câtă a da învățămîntul trebuincios pentru oamenii liberi, dar cu o cugetare de bun ordin, a regenera datinile și ideile, dar a dispune pe oameni să practice virtuțile.

Astfel vor fi inițiați învățătorii viitori ai acestor scoale.

Pe aceste baze sînte, și mai ales cu împărțășirea la acest învățămînt a amîndurora sexe, înmulțirea și dezvoltarea acestor scoale, în toate satele României, nu numai că nu vor deveni o cauză de vătămare, precum pretind inamicii luminilor, ba încă vor fi mijlocul prin care poporul se va face demn de aspirările popoarelor celor mai civilizate și mai fericite. Nu este nici o cugetare politică în aceste idei, ținta noastră a fost a vă iniția în dorințele guvernului Măriei Sale domnitorului în această privință, și a vă ruga particular spre a îndoii partea de contribuire și veghere ce vi s-au dat de legi, asupra lucrărilor privitoare la aceste așezăminte.

Preoții satelor vor fi asemenea inițiați prin prea sînția sa mitropolitul.

Vi se va comunica în curînd hotărîrea guvernului pentru măsura binefăcătoare ce consistă în a face să se priimească și fetele țărănilor în școalele de sate.

Priimiți, domnule prefect, încredințarea osebitei mele considerații.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 29801

7

22 octomvrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CIRCULARĂ CĂTRE D.D. INSPECTORI AI ȘCOALELOR COMUNALE

Domnule inspector,

Scopul pentru care guvernul a instituit serviciul inspectorilor a fost de a controla cu înlesnire învățămîntul public și a putea să

aibă pururea încredințarea că toate legiurile și dispozițiunile privitoare la învățămîntul public se observă și se aplică pretutindeni strict și în spiritul dupe care au fost dictate.

Scoalele satești, domnule, sunt menite a dezvolta inteligența țaranului și a-i înlesni oarecum mijloacele traiului.

Starea actuală a acestor scoale lasă mult de dorit sub toate rapoartele; de la energia însă și bunul d-voastră simț depinde ca ele să atingă ținta pentru care au fost create.

Atrag dar toată atențiunea d-voastră și vă invit, domnule, a îndoii privegherea în funcțiunea ce vă este încredințată și a face ca învățătorii comunali să-și îndeplinească cu religiozitate datoriile lor.

Acestea sunt deocamdată observațiunile ce fac și sper, domnule, că vă veți pune tot zelul și activitatea în îndeplinirea funcțiunei d-voastră, spre a nu-mi da neplăcuta ocaziune de a lua măsuri de destituire, pentru acei din d-voastră carii nu se vor pătrunde de delicata misiune ce le este încredințată.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 30018

8

22 octomvrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CIRCULARĂ CĂTRE DOMNII SILVICULTORI'

Domnule,

Bunăvoință a Măriei Sale domnitorului, încredințîndu-mi portofoliul Ministeriului Cultelor și Instrucțiunei Publice, subsemnatul nu poate trece cu vederea solitudinea ce câtă să aibă atît pentru conservarea cît și ameliorarea pădurelor de mîna-moartă.

Pădurele, domnule, dupe cum cunoașteți, sunt nu numai de un interes privat pentru proprietate, dar încă și de un interes general pentru țară, căci ele influențează asupra climei, igienei,

asupra regimului apelor și consolidării terenului, și asupra apărării teritoriului.

Conservarea și ameliorarea lor câtă dar să fie întâia preocupare a d-voastră. De aceea dar vă invit, domnule, a lua cele mai energice măsuri, prin excursiuni dese ce câtă să faceți în pădurile de mână-moartă din circumscripția silvică ce vă este încredințată, de a nu se tăia o nuia măcar de nimeni, oricine va fi, fără specială autorizare, care vi se va face totdeauna cunoscută, în caz de a se da prin direcția generală a administrației silvice, căci la din contra mă voi vedea silit a lua măsuri severe pentru orice abatere, și responsabilitatea va privi asupra-vă.

Îmi place a crede, domnule, că pătruși de misia ce vă este încredințată, nu-mi veți da ocazie de a vă observa nestăruința d-voastră în îndeplinirea datoriilor funcției ce ocupați.

Priimiți, domnule, încredințarea deplinei mele considerații.

Ministru,

D. Bolintineanu

No. 1108

9

25 octombrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice

CIRCULARĂ CĂTRE D.D. INSTITUTORI SUPERIORI AI ȘCOALELOR

Domnule,

D. ministru de Interne, cu adresa no. 26336, din 16 octombrie curent, inserată și în *Monitorul oficial* no. 207, de la 18 octombrie, a comunicat subscrisului că la invitarea ce s-a făcut prin prefecturi institutorilor superiori de prin districte a se însărcina cu primirea și desfacerea cărților didactice, tipărite de stat pentru trebuința și înlesnirea școalelor publice, dupe anume reguli comunicate de ia direcțiunea Imprimeriei Statului în exemplare imprimate, institutorii din cele mai multe districte nu au voit a primi această însărcinare reclamată de interesul public.

Subscrisul nu a putut vedea decât cu părere de rău că institutorii publici, cari trebuie să fie cei întâi la orice lucru cerut

264

pentru binele țării, refuză concursul cerut lor în o lucrare ce se află în cele mai de aproape legături cu însuși misiunea lor specială ca învățători, și deci, considerînd că și în trecut aprovizionarea școalelor cu cărțile didactice trebuitoare a fost pururea una din serviciile purtate de institutorele superior al fiecărui district, că nu este alt mijloc de a se garanta ca județele să fie pe viitor îndestulate cu cărțile didactice trebuincioase învățămîntului public, și că prin regulile comunicate de direcția Imprimeriei se oferă institutorilor pentru asemenea însărcinare și un premiu de 12% din vînzarea cărților, am onoare a vă pune cu aceasta d-voastră, ca institutor superior, secretar comitetului local de inspecțiune, obligatorie însărcinare de a primi să țineți depozitul de cărți didactice trebuitoare școlărilor din acel district, prin înțelegerea cu prefectul respectiv și conform regulilor mai sus citate, comunicate d-voastră de la direcțiunea Imprimeriei Statului, îngrijind pe a d-voastră răspundere de a nu lipsi niciodată școlărilor districtului asemenea cărți.

Priimiți, domnule, încredințările considerației mele.

Ministru,

D. Bolintineanu

10

29 octombrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice

D. N. Ionescu, profesore la Universitatea din Iași, însărcinat cu aducerea rămășițelor mortale ale eminentului istoric N. Bălcescu, mort și înmormîntat în exil la Palermo, dupe dispozițiunile regulate de minister la 8 iunie, anul curent¹, și aprobate prin decretul înălțimei Sale Domnitorului, no. 521, face cunoscut, prin relațiunea dată acum², că spoliile răposatului Bălcescu au fost aruncate în cimetirul săracilor din mănăstirea Capucinilor de lângă Palermo, și astfel i-a fost peste puțină a le găsi, dupe un timp de 11 ani trecuți.

Spre cuonstatarea acestei triste împrejurări, d. Ionescu a produs următoarele acte, autentice însă:

265

1. Declaraarea albergatorului de la stabilimentul „Trinacria”, d. Salvatore Ragusa, în casa căruia a locuit răposatul, de la 17 octomvrie 1852 pînă la trecerea din viață, 29 noiemvrie acelaș an.³

2. Declaraarea capelanului sacramental.⁴

3. Certificatul municipalității din Palermo.⁵

4. Chitanțe pe numele răposatului, pentru plata taxei de cimiteriu la Capucini, în fosa comună.⁶

Aceste acte, dimpreună cu raportul d-lui Ionescu, relativ la această chestiune, precum și testamentul răposatului Bălcescu,⁷ se publică în întregul lor, spre cunoștința tuturilor; iar pasportul răposatului s-a depus la Muzeul Național din București.⁸

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 31046

11

5 noiemvrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CIRCULARĂ CĂTRE TOATE MUNICIPALITĂȚILE ORAȘELOR

Domnilor,

Din cuprinsul referatului prezentat de ministeriu în mai con-
tenit și a încheierei Consiliului Miniștrilor, aprobată de Măria
Sa principele domnitor, publicate acestea și în *Monitorul oficial*,
v-ați putut lămuri de obligațiunea și datoria ce privește pe muni-
cipalități de a întreține toate școalele publice primare a orașelor
cu tot materialul trebuitoriu pentru a lor funcționare, precum și
despre timpul lăsat municipalităților pînă la finele anului curent
spre a-și crea veniturile trebuitoare pentru aceasta, dupe latitu-
dinea acordată de Cameră și promulgată în no. 51 al *Monitorului*
de la 12 martie conținut.

Văzînd dar că acum, pe de o parte, este sosit timpul pentru
pregătirea bugetelor pe anul următoriu 1864, iar pe de alta,
că acest ministeriu nu va mai putea continua purtarea de la sine
a cheltuielilor întreținerii materiale a școalelor orășenești, sub-

scrisul, raportîndu-se și la circulara no. 8620/52 de la 3 martie,
adaogă a vă preveni și prin aceasta ca, prin înțelegere cu comitetele
de inspecțiune locală și institutorii principali ai fiecărei scoale,
să calculați și să prevedeați în bugetul acelei municipalități toate
cheltuielile de întreținere materială trebuitoare pentru buna și
regulata funcționare a tuturor școalelor publice primare de băieți
și fete ce se găsesc înființate în acel oraș, dupe trebuințele și împrе-
jurările locale ale fiecărei scoale.

Convins că, pătruși cu deplinătate și de datoria d-voastră
ca reprezentanți ai acelu oraș, și de simțul devotamentului datorit
de oricare cetățean pentru binele public și progresul român,
veți regula cu cea mai deplină bunăvoință și preferință această
lucrare privitoare la importantul obiect al învățămîntului, nu-mi
rămîne, domnilor, decît a vă recomanda să îngrijiți îndeajuns
toate trebuințele, precum: local, încălzire, luminare, servitori,
mobilare, reparațiuni etc. ca nu cumva prin spirit de o economie
rău înțeleasă să sufere din cauza unei chibzuirii parcimonioasă,
sau să fie reduse a se închide, știind că, în nici un caz, ministeriul
nu va mai purta în anul următoriu vreo cheltuială de material
pentru ele.

Priimiți, domnilor, asigurarea distinsei mele considerațiuni.
Ministru,
D. Bolintineanu

No. 31700

12

9 noiemvrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CIRCULARĂ CĂTRE D.D. I'REFECȚI

Domnule prefect,

Către cele comunicate d-voastră cu circulara no. 29810, în
privința învățămîntului din școalele comunale, am onoare prin
aceasta de față a atrage atențiunea d-voastră special asupra unei
chestiuni nu mai puțin importante, nu mai puțin așteptate de
toată țara. Aceasta este educațiunea ficeilor locuitorilor de țară;
căci pe cînd în orașe au început, de sunt acum patru ani trecuți,
a se folosi și acest sex de imensele beneficii ale învățămîntului,

r

în sate numai această binefăcătoare instituțiune nu s-a realizat încă.

D-voastră, domnule prefect, cunoașteți că numai prin formare de bune soții și mume de familie se pot consolida legăturile familiei prin care apoi se regenerează și prosperează o națiune.

Guvernul actual al Măriei Sale Alexandru Ioan I dorește cu energie a răspîndi o deopotrivă luminare pentru ambele sexe în toate clasele societății, fiindcă fără aceasta nu ar putea exista armonia cerută la desăvîrșita ei prosperare.

Subscrisul vă recomandă dar, domnule prefect, ca, pînă la o lege care va regula în mod mai special învățămîntul fetelor pentru sate, să stăruiti prin mijloacele morale de care puteți dispune, și mai cu seamă prin reprezentanții comunelor sătene, a povățui pe locuitori să trimită și fetele la învățătură în școalele existente astăzi pentru băieți, unde veți fi cu osebită priveghere ca frecventarea lor să se urmeze în modul cel mai cuviincios și mai potrivit.

Convins că veți ști a vă pătrunde de toată importanța acestei însărcinări, subscrisul așteaptă raportul ce-i veți comunica pentru îndeplinirea ei, și pune încredere în buna chibzuință cu care veți privighea ca măsura aceasta să producă rezultate bune și folositoare.

Priimiți, domnule prefect, asigurarea osebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 32114

13

15 noiembrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

ORDIN CIRCULAR CĂTRE PREFECTURE

Domnule prefect,

În urma mai multor informațiuni indirecte, venite la minister, despre înstreținerea unor averi mișcătoare și nemișcătoare din

trecut ale Ministerului Cultelor, mă grăbesc, domnule prefect, a vă încunoștiința ca, îndată după primirea acestia, să vă consultați cu președintele municipalității și comisarul de recenziune, spre a forma comisiunea ce trebuie a cerceta cu scumpătate asupra tuturor averilor mișcătoare și nemișcătoare ale monastirilor pămîtene, închinare și neînchinare, din districtul d-voastră'. Domnul ministru primar, care este inițiat în această idee, și a cărui bunăvoință și stăruire spre descoperirea abuzurilor este cunoscută, vă va trimite cu această ocaziune instrucțiunile trebuitoare. Pînă atunci, ca ministru al averilor monastirești, vă invit, domnule prefect, a vă înțelege cu persoanele mai sus numite, spre a forma această comisiune și a intra îndată în cercetarea averilor monastirești înstreținute.

Priimiți, domnule prefect, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 32649

14

27 noiembrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

Prea sînția sa arhiereul Filaret Scriban, domnii Ștefan Grecianu și Ioan Brezoianu, foști membri ai comisiunei însărcinate cu regularea documentelor și averilor monastirelor zise închinare, cum și d. Hajdău, actual membru al acei comisiuni, făcînd ofrandă portretul lui Mihai Vv. Viteazul și al soției sale doamna Stanca, ctitorii monastirei Mihai-Vodă, copiat cu a d-lor cheltuială, după desemnul ce se afla în zisa monastire, spre a se depune în Muzeul Național, ministeriul arată via sa mulțumire prin organul publicității pentru această binevoitoare și patriotică faptă.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 33972

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

5 dechemvrie 1863

CIRCULARĂ ADRESATĂ COMITETELOR DE INSPECȚIUNE
DISTRICTUALE A ȘCOALELOR DE FETE

Domnilor membri,

Serviciul instrucțiunei publice are menirea cea mai importantă, aceea adecă de a lucra pentru pregătirea viitoriului națiunei. Puteți judeca, domnilor, cită îngrijire și stăruință se cere de la acei chemați a priveghea și a îndeplini în totul sau în parte acest serviciu. Pentru mine, care astăzi mă gădesc chemat la direcțiunea supremă, privesc de trebuință să vă fac cunoscut că sunt bine decis a îngriji prin toate mijloacele putincioase ca învățămîntul public să intre și să fie menținut în cea mai deplină stare de activitate și progres. Pentru aceste însă am nevoie de un întreg și neobosit concurs din partea d-voastră, cari aveți mai mult și decît mine misiunea a priveghea de aproape și la fața locului progresul unei părți hotărîte de învățămîntul ce se urmează în așezămintele locale.

Am onoare deci să deștept o îndoită din partea d-voastră atențiune asupra bunei stări materiale și morale a școalelor publice sau private puse sub directa d-voastră inspecțiune și a funcționarei lor regulate de toată ziua și de toată ora; nu mă îndoiesc cîtuși de puțin că profesorii și învățătorii noștri de toate condițiunile și de toate gradele sunt pătrunși, ca și mine, de importanța și datoriile nobilei misiuni ce avem ca agenți mijlociți și nemijlociți ai culturii naționale. Guvernul cunoaște chiar și aprețuește meritele fiecui și dovezile ce corpul profesoral a dat în multe ocaziuni despre devotamentul său pentru binele public. însă totuși, domnilor, numai o priveghere continuă și inteligentă pot menține în stare de progres real și neîntrerupt un serviciu așa de întins și de divers ca acel al școalelor publice, și a înlătura prin mijloace bine chibzuite anomaliile, greutățile sau neajunsurile de tot felul ce prezintă încă la noi starea generală de tranzițiune din care ne silim cu toate puterile noastre a ieși.

Dacă însă îngrijirea noastră pentru toate școalele trebuie să fie în genere activă și zeloasă, este o parte din eie asupra căroră

trebuie să fim mai cu osebite neadormiți. Aceste, domnilor, sunt școalele de fete menite a pregăti soțiile și mumele generațiunilor următoare, care, la rîndul lor, să crească chiar din fașă pe acele generațiuni în modul cuvenit pentru acel viitor român, la care noi vom fi deplin fericiți dacă vom putea așeza numai un început.

Pentru aceste institute, domnilor, nu ajunge numai îngrijirea și privegherea de funcționari și agenți publici; trebuie o îngrijire de inimă părintească, o astfel de îngrijire îmi propun a avea pentru ele și o astfel de îngrijire aștept și din partea d-voastră.

Dorind dar să am cît mai curînd o cunoștință de aproape și exactă pentru starea morală și materială a școalelor de fete de acolo, precum și despre modul cum institutricele și institutorii respectivi își îndeplinesc îndatoririle, de se conformă întocmai cu programul și instrucțiunile în vigoare și de opiniunea de care se bucură ei în societatea locală, vă invit odată cu aceasta ca cercetînd toate prin o inspecțiune înadins și cu de-amănuntul, să-mi dați de îndată toate aceste informațiuni.

Priimiți, domnilor membri, încredințarea pre osebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 34678

20 decemvrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

Ministerul Cultelor și Instrucțiunei Publice anunță, spre știința tutulor, că este dispus a aduna și a tipări documente privitoare la istoria națiunei române, care nu sunt cunoscute încă.

Remunerariul pentru o asemenea adunare se va decide dupe I ce se va cunoaște și aprețui importanța acelor documente prin ! oameni sperienți.

I Cîți posed asemenea documente și sunt șezători în țară, pot ; 'ă le trimită la ministeriu spre a le cerceta; cei ce posed asemenea

r

documente și locuiesc în țări străine, pot întâi să vestească prin scrisori ce fel de documente posed.

Ministru,
D. Bolintineanu

17

28 decembrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice

Acest ministeriu, dorind a îmbunătăți atât galeria de tablouri din Iași cât și cea din București, care deopotrivă lasă atât de mult de dorit, a decis a da două sau trei sale din Academia Sf. Sava din București în dispozițiunea pictorilor și neguțătorilor de tablouri, cari, expunându-le câțva timp sub ochii publicului, guvernul să poată cumpăra pe acelea asupra cărora gustul publicului și alegerea artei ar putea să cadă.

Spre realizarea acestui scop, ministeriul a și depus în dispozițiunea persoanelor de mai sus două din șalele Academiei Sf. Sava, care vor sta deschise de la 2 pînă la 20 ianuarie inclusiv, dupe care nu se va mai putea prelungi această expozițiune.

Pînă la arătatul timp, d-nii amatori vor putea să viziteze expozițiunea menționată în fiecare zi, de la 5 pînă la 20 ianuarie inclusiv, și de la orele 9 de dimineață și pînă la 2 ore dupe amiază.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 36602

18

28 decembrie 1863

Ministeriul Cultelor și
instrucțiunii Publice

NOTĂ ADRESATĂ D-LOR MEMBRI AI CONSILIULUI SUPERIOR
DE INSTRUCȚIUNE

Domnilor,

Frumoasele scrieri istorice ale răposatului N. Bălcescu, între care este *Vieța lui Mihai Viteazul*, sunt cu drept cuvînt o podoaba

a literaturii române. Acest ministeriu, dorind a le tipări din fondurile ce-i sunt date de Adunare pentru asemenea lucruri, crede că nu face alt decît a împlini dorința publicului român.

Cu toate acestea, înainte de a lua o deciziune, subsemnatul are onoarea a vă invita pe d-voastre să binevoiți a cerceta toate aceste scrieri risipite și a decide care din ele să se tipărească de preferință.

Sunteți încă rugați a vă înțelege întru aceasta cu d. Ion Ghica, însărcinat prin testamentul răposatului a îngrija de scrierile sale.

Priimiți, domnilor, asigurarea distinsei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 36599

19

31 decembrie 1863

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice

Toți advocații ai fostelor monastiri zise închinată, recunoscuți sau autorizați de acest ministeriu a apăra interesele acelor monastiri, conform cu contractele ce aveau, vor primi din casa fiseului remunerariul lor pe cele șase din urmă luni, adică de la 23 aprilie 1863 pînă la 23 octombrie același an.

Advocații acestor monastiri, cari vor pretinde remunerariul lor și pe trecut, nu vor putea dobîndi nimic de nu vor constata legaimente înaintea acestui ministeriu titlurile ce au și cauza ce i-a împedecat de a-și primi apunamentele lor la timp.

Nici o răspundere de bani nu se va face acestor advocați de nu vor depune contractele ce au la acest ministeriu, împreună și cu toate hîrțile, documentele, planurile ce li se vor fi încredințat cu ocaziunea proceselor cu care au fost însărcinați.

Advocații cari au fost însărcinați de către superiorii ziselor monastiri a pleda un proces determinat, și cari au și priimit în total sau în parte remunerariul lor, vor da acestea în cunoștința ministeriului, depunînd și contractul ce a încheiat, spre a putea

fi autorizați cu continuarea pledoariei procesului ce și-au luat asupra-le, se înțelege însă că guvernul își rezervă dreptul de a aprea validarea sau nulitatea unor asemenea contracte.

Aceste se publică spre cunoștința tuturilor, și d-lor d-nii avocați sunt rugați a se conforma cu dînsese cît mai neîntîrziat.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 36809

20

14 ianuarie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CIRCULARĂ CĂTRE D.D. P'REFECȚI

Domnule prefect,

Sunteți invitat ca îndată dupe priimirea acestii adrese, în toate stabilimentele ce depind de acest minister, precum: scoale, internate, seminarii, monastiri de tot felul ce țin de stat, să cercetați cu cea mai mare luare-aminte numărul persoanelor de care se compun și dacă se află în ființă, dupe statul fiecărui stabiliment, și să ne raportați în cel mai scurt timp.

Priimiți, domnilor, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 1051

21

15 ianuarie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

ORDIN CIRCULAR LA TOȚI CURATORII MONASTIRILOR FOSTE ÎNCHINATE DIN CAPITALĂ

Prea cuvioase părinte,

Credeam că preoții de mir, cari îndeplinesc serviciul divin la acea biserică, își au locuința lor în casele din năuntru ei și că chiar pe preoții aceia a căroră locuință o veți fi găsit în altă parte,

274

în case închiriate, îi veți fi chemat a se așeza în încăperile de care dispuneți.

Dar aflînd cu mîhnire că unii din preoții cari servă la acea biserică nu-și au domiciliul lor în încăperile de acolo, îmi dete prilej a vă atrage băgarea de seamă asupra acestei stări de lucruri nemulțumitoare și totodată a vă invita ca de îndată să oferiți preoților servitori la acea biserică casă de locuit; căci prea cuvioșia voastră urmează să cunoașteți mai bine decît oricine că unde este altarul cată să fie și preotul, pentru a căroră soartă guvernul are toată solitudinea, și de urmare, conform acestei dispoziții, veți binevoi a-mi răspunde cît mai neîntîrziat.

Priimiți, prea cuvioase părinte, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

22

15 ianuarie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

Dupe dispozițiunile onorabilei Consilii de Miniștri, luate cu jurnalul din 23 decembrie 1863, no. 14, și sancționate cu decretul domnesc no. 6, din 4 ianuarie 1864, fiind oprit profesorilor publici, retribuți de stat, și cari se găsesc totdeodată și avocați, a pleda pe la curți și tribunale în procese civile contra statului, ministeriul publică această dispozițiune spre cunoștința celor ce se cuvine.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 1204

23

17/29 ianuarie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CIRCULARĂ CĂTRE STABILIMENTELE DEPENDINȚE

Deși subsemnatul, de la venirea sa în acest ministeriu, prin ordin către comptabilul general, a oprit toate viramentele, crede

de datorie și astă dată a seri în parte la fiecare așezămînt ce depinde de acest ministeriu, a observa această regulă cu severitate, căci la dimpotrivă se va vedea silit a lua cele mai severe măsuri contra celor ce se vor abate de la dînsa.

Ministru,
D. Bolintineanu

22 ianuarie 1864

Ministerial Cultelor și
Instrucțiunei Publice

Conform decretului domnesc no. 503, din 17 octomvrie anul trecut 1863, și în vederea opiniunii exprimată de Consiliul Superior de Instrucțiune Publică, prin procesul-verbal încheiat în ședința de la 16 ale curente, subsemnatul publică concurs:

I. Pentru cea mai bună *Gramatică română*, pînă la 31 decemvrie 1865, premiu din fondul Evangele Zapa', două sute galbeni.

II. Pentru cel mai bun *Dicționar român*, în care se vor cuprinde toate vorbele române cîte încep cu litera A, pînă la 31 decemvrie 1865, premiu din fondul Evangele Zapa, trei sute galbeni.'

PROGRAM
PENTRU COMPUNEREA „GRAMATICII LIMBEI ROMÂNE”

Autorele va avea a dezvolta cu judecată critică regulile pe cari se bazează limba română, a) dupe geniul limbei, precum se vorbește de poporul român în genere; b) dupe cărțile cele vechi românești; c) dupe autorii cei mai acreditați moderni cari s-au ținut mai strict de geniul limbei.

Gramatica va cuprinde:

I. Partea analitică sau etimologică, care va dezvolta cu de-amănuntul toate formele cele proprii limbei române, atît moderne cît și vechi, în flexiune, derivațiune și compozițiune, însoțindu-le cu exemple cît se va putea mai numeroase.

II. Partea sintactică, care va dezvolta toate regulile construcțiunei, de la frazile cele mai simple pînă la cele mai com-

plexe, și le va însoți de exemple numeroase luate din regulile limbei.

Lucrarea aceasta va cuprinde minimum pînă la cinsprezece coaie, tipărite în format S ordinaru.

PROGRAM
PENTRU COMPUNEREA „DICȚIONARULUI ROMÂN”

Autoriul va avea a culege toate vorbele române cari încep cu litera A și le va înșira dupe ordinea alfabetică, punînd:

A. Vorba română; 2. derivațiunea ei, sau afinitatea ei cu alte limbi. B. Traducțiunea ei în limba latină, sau italiană, sau franceză, sau germană, în asemănarea generală a vorbei; 2. definițiunea ei, făcută în limba română, dupe însemnarea ei generală; 3. figurarea ei în fraze, în acea însemnare. C. însemnările speciale, fiecare cu traducțiunea în una din limbile mai sus numite; 2. definițiunea ei în limba română, tot în special; 3. figurarea ei în fraze, în fiecare însemnare specială.

Lucrarea aceasta va cuprinde cel puțin pînă la 6 coaie, tipărite în format de lexicon cu litere garmond.

Autorii vor depune lucrările lor la Ministeriul Instrucțiunei Publice pînă la 31 decemvrie 1865, însoțite de un *moto*, și de o epistolă sigilată pe a cărei copertă se va cuprinde același *moto*, iar în întrul ei numele și locuința autoriului.

Lucrările se vor cerceta de către Consiliul Superior de Instrucțiune Publică, prin comisiuni compuse din oameni speciali, preșezute de cîte unul din membrii Consiliului, pînă la 1 martiu 1866. În urma raportului comisiunilor, premiul se va decerne celei mai meritate lucrări, și dupe aprobarea domnitorului se va da de către Ministeriul Instrucțiunei Publice autorelui respectiv.

Numai dupe declarațiunea expusă asupra preferinței lucrării se va deschide epistola sigilată, pe a cărei copertă se cuprinde *moțul* care figurează și pe manuscriptul preferit. Manuscriptul preferit se va tipări cu spezele statului și va rămînea proprietatea statului. Manuscriptele care n-au obținut premiul se vor putea recere de către autorii lor. La întîmplare însă de a nu se recere pînă la 30 iuniu 1866, se vor depune la biblioteca statului, iar epistolele însoțitoare se vor arde.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 2159

23 ianuarie/4 februarie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiune! Publice

ADRESĂ CĂTRE D-NÎI G. BURCHI, BERENDEI, M. CĂPĂȚI-
NEANU ȘI G. VERNESCU

Domnilor,

Ministeriul, văzînd că proiectul reedificării st. mitropolii din capitală se află în cea mai complectă uitare și abandonat de mult, astfel încît nu se poate afla un rezultat definitiv al lucrărilor celor pînă aci executate, nici chiar proiectul primitiv, vă roagă, domnilor, ca întrunindu-vă să binevoiți a vă ocupa cu constatarea lucrărilor pînă aci executate, și de nu se va putea găsi proiectul primitiv, să procedați la facerea unui nou proiect al rectificării mitropoliei, în condițiunile cele mai satisfăcătoare pentru epoca de renaștere în care ne aflăm. Totodată vă veți ocupa și cu căutarea socotelilor lucrărilor executate pînă acum.

Ministeriul, bazat pe patriotismul d-voastră, cere în această lucrare concursul cel mai energic ce are drept a aștepta de la d-voastră.

Priimiți, domnilor, încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 1952

24 februarie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

ORDIN CIRCULAR ADRESAT TUTULOR INSPECTORILOR AI
ȘCOALELOR COMUNALE DIN PRINCIPATELE UNITE

Domnule,

De cîte ori cugetările mele se lasă asupra stărei școalelor sătești de dincoace de Milcov, mi se prezintă ideea că aceste școli nu dau încă tot fructul ce națiunea și guvernul sunt în drept a aștepta dupe toate sacrificiile ce se face pentru ele; știu foarte bine că sis-

temul actual al organizației unei lasă mult de dorit. Guvernul și Adunarea se ocupă cu reforma acestui sistem în general, și generozitatea lor nu se pleacă în fața nici unui sacrificiu; dară o priveghere activă și energică din partea d-voastră, unită cu multa bunăvoință pentru progresul acestui frumos și util așezămînt, poate să suplinească la defectele sistemului actual. Din nefericire, raporturile ce avem din diferite părți ale țării ne încredințează că toată știința și energia acestui ministeriu s-au sfărîmat înaintea unor încapățînări fără exemplu!

Toți cer dezvoltarea învățămîntului public, toți însă nu cer învățămîntul pentru învățămînt. Mulți nu văd în crearea școalelor decît crearea de posturi bogat retribuite. Spiritul de simțualism amenință a intra în locașul unde simplitatea și virtuțile antice singure trebuiesc să prezide.

Generațiunile viitoare vor fi cum vor fi școalele. Nu este destul a-și împlini cineva datoria prescrisă de recile regulamente școlare; mai trebuie ceva: trebuie convicțiunea adîncă că un învățător nu este un salariat, ci un apostol a cărui misiune este a comunica celorlalți cunoștințele în interesul progresului societății, îmi place a fi franc, nu văz în misiunea care vă este încredințată a transpira această ardoare proprie unor convicțiuni adînci. Nu este aici locul a spune anume toate deserturile ce se lasă în serviciul ce vă este încredințat, vi se zice numai că ministeriul nu este pe deplin mulțumit.

Este încă timp a îndoi energia d-voastră spre ridicarea școalelor sătești. De veți amîna a reîntra cu energie în datoria d-voastră, ministeriul va fi nevoit a lua măsuri care, deși ar putea displace unor persoane, dară care ar fi impuse de datoria sa și cerute de opiniunea publică.

Veți revizui toate școalele de sate, veți vedea starea lor, veți arăta lipsele și trebuințele lor, veți face cunoscute calitățile sau defectele profesorilor, păstrînd cea mai mare nepărtinire; învățătorii să fie plătiți la timp; ne veți raporta care sunt școalele unde numărul copiilor este mic, care sunt acelea ce au trebuință de reparațiune, și în scurt tot ce instrucțiunile vă impun, precum și dacă fetele sunt priimate în școli.

Priimiți, domnule, încredințarea osebitei mele considerații.

Ministru,
D. Bolintineanu

Nr. 5685

5 martie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice

CIRCULARĂ CĂTRE CURATORII CIVILI AI
MONASTIRILOR SECULARIZATE

Sînte părinte!

Mai înainte de a intra în chestiunea ce face subiectul acestei circulari, mă cred dator a vă da definițiunea vorbei „secularizare” pe care cei mai mulți din servitorii bisericești par că nu o au înțeles încă.

Secularizare este actul prin care se mirenește, se face a statului o proprietate, un așezământ, un sat care mai înainte fusese al bisericești, este confiscarea bunurilor ecleziastice în favorul statului sau al națiunii, în fine, este tot ce este al statului civil și politic.

Astfel, votul patriotic de la 13 decembrie al Adunării Românești, sancționat de Măria Sa Domnitorul, a fost schimbarea tuturor posesiunilor clerului în domenii ale statului.¹

Prin aceasta chiar, acest act al celor două mari puteri ale statului a fost faptul cel mai mare, cel mai patriotic, cel mai civilizat ce România a făcut de trei secole.

Dupe acest mare act, Ministeriul Cultelor, ce cărmuiea averile bisericești, cată să înceteze de a le administra sub acest titlu; aceste averi trec în domeniile statului.

Monastirile cată asemenea a se schimba în biserici, Egumenii ce le administra, cînd bunăvoință a guvernului și a Adunării ar fi de a le mai păstra locurile lor, rămîn niște simpli curatori civili. Procesele, arendările moșiilor, viilor, privegherea chiar asupra altor lucruri decît a administrațiunii serviciului bisericesc, trec la Ministeriul Domeniilor Statului.

Chinoviile încă sunt secularizate, cu această diferență că statul va îngriji de prosperitate cu toți monahii ce le locuiesc și așezămintele lor democratice.

Atribuțiunile sînției voastre în viitor sunt a primi banii trebuitori pentru serviciul bisericești și a-i împărți după ștat, a îngriji ca tot ce se dă pentru personalul și materialul bisericești a se face cu punctualitate, a păstra, sub cea mai mare răspundere, zestrea

bisericești, dupe inventare, cum ornamente, vase sacre, odoare, cărți etc., a raporta ministeriului trebuințele de reparațiuni ale edificiului, trebuințele de vestminte sacre și cărți ale bisericești.

Misiunea curatorilor civili este frumoasă. Liber de greutatea ce fiecare minut aduce oamenilor din societate, curatorul este omul cel mai independent. Timpul vieții sale poate, dacă va voi, a-l întrebuița la studiu sau la fapte utile societății. Preot sau monah, el are o datorie mai mult decît a face serviciul impus de legi: umanitatea pretutindeni are nevoie de consolațiune și consolațiunea confesorului este pretutindeni un balsam pentru sufletele zdrobite.

Am văzut cu durere mulți din clerici înțelegînd îmbunătățirea și ridicarea Bisericii Române în sporirea beneficiilor materiale ale clericilor. Astfel nu au fost cugetările bisericești creștine în cei cinci secole dupe Christ, acest timp de mărire al bisericești! Aceste sunt simțimentele unei societăți ce se abate, mînată de bătrînețe, unei clase ce se duce, ucisă de materialism. Acest așezământ a avut o idee la început, idee morală, idee mare; această idee se află în Evanghelie: este Christ, este morala sa sublimă. Nimeni nu a combătut mai mult aurul decît Christ, și aceasta pentru că știa că cugetările mîntuitoare nu au trebuință de aur ca să convingă.

Negreșit că acest timp, în care mai toate cugetările se înturnă cu lăcomie, cerînd hrana lor de la budgetul statului, va trece și va fi uitat între relele trecutului. Știm că tot ministrul, care va avea o inimă pentru interesele țării, va fi martirul simțimentelor sale în față cu atîtea trebuinți individuale de mulțumit, dar nu este mai puțin adevărat că națiunea nu va ști a judeca și a da dreptate.

A fost dureroasă pentru națiunea română impresiunea ce i-a făcut cînd unii din clerici au venit să se plîngă că budgetul nu a fost prevăzut toate trebuințele proprii unei vieți ocolite de lux. Acest fapt pentru înția oară s-a văzut în istoria Bisericii Române. Sperăm că va fi și cel după urmă.

Nu am condamnat mai puțin spiritul de ură ce se introdusese între clerul monahal și clerul laic. De mult timp era o tendință din partea clerului monahal spre a depărta pe clerul laic de la toate pozițiunile mai înalte.

Astfel, preoții de mir erau depărtați de la egumeniile monastirilor. Simțimentele guvernului Măriei Sale Domnitorului, asupra

acestui punct, au nepărtinirea ce se cuvine. Nu am voit a crea privilegiuri pentru unul din aceste două clase; am zdrobit ura care exista înainte între clerul monahal și clerul laic, chemînd, la curatoriile civile, monahi și laici deopotrivă.

Sînte părinte ! Starea clerului lasă mult de dorit și guvernul se ocupă cu îmbunătățirea ei. Să sperăm că se va îmbunătăți. O junime mai învățată, mai generoasă, se ridică din școalele clerului; din zi în zi spiritul de materialism perde din tărîmul ce cuprinsese ; legi binefăcătoare ce așteptăm a se vota de Adunare vor da cugetărilor mărirea și generozitatea ce lipsesc încă.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 6767

28

7 martie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CIRCULARĂ CĂTRE PEA SÎNȚITUL MITROPOLIT ȘI PEA
SÎNȚII EPISCOPI EPARHIOȚI DE DINCOACE DE MILCOV

Ministeriul luînd știință că la mai multe monastiri, atît de monahi cît și de monahii, se călugăresc niște persoane tinere, urmare cu totul contrarie canoanelor monahale, precum de exemplu s-au urmat în monastirile Căldărușani și Țigănești, tuzîndu-se la cea întîi vreo 50 și la cea a doua 30 persoane cu totul tinere.

Pe asemenea temei, scrisul cu onoare vă roagă, prea sînte părinte, ca, pînă la votarea legii de călugărie, nici o persoană, atît parte bărbătească cît și femeiască să nu se călugărească fără știrea ministeriului.

Priimiți, vă rog, prea sînte părinte, încredințarea prea osebitei mele considerații.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 7044

282

29

21 martie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

Mai mulți profesori de la facultățile din București, trecuți cu remunerare de două mii lei pe lună, aflîndu-se și profesori în clasele gimnaziale cu remunerare de una mie cinci sute lei pe lună, care peste tot fac 3500 lei pe lună, și unii din aceștia avînd și alte însărcinări salariate la scoale, fapt ce constituie un cumul care, dacă a fost tolerat la început, cînd oamenii speciali lipseau, astăzi devine o anomalie, cînd tineri de diferite specialități se întoarnă de la universitățile străine și cînd profesorii gimnaziului din Iași sunt atît de rău plătiți.

Ministeriul Instrucțiunei Publice este de părere că d-nii profesori ce ocupă și catedre la gimnaziu, și catedre la facultăți, să se socotească demisionați de la 1 septembrie de la gimnaziu, rămîind numai la facultăți; iar pentru acele catedre să se hotărască de acum concurs pentru 1 septembrie. Pînă atunci, dacă d-nii profesori trebuie a primi remunerariul întreg sau jumătate ca profesori de gimnaziu, aceasta se lasă la discrețiunea și patriotismul d-lor.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 8861

30

5/17 mai 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunei Publice

CĂTRE EMINENȚA SA MITROPOLITUL ȘI EPISCOPII
DE EPARHII

Prea sînte părinte,

Prea sînția voastră cunoașteți atît starea de dezorganizare a lucrurilor cît și cauza ei. Un regim constituțional, dar care făcea trei mii de cetățeni și cinci milioane de români, este această cauză.

283

Cu toate stăruințele guvernelor Măriei Sale domnitorului spre a păși înainte, nimic n-a putut a se face; toate stăruințele s-au sfârșit împotriva opozițiunii pusă în sistem și purcedînd parte din ambițiuni personale, parte din credințe ce-și făcuseră timpul.

Ca toate celealte îmbunătățiri ce s-au văzut neîmplinite, îmbunătățirea soartei clerului ea însăși a rămas nefăcută. Să nu regretăm însă. Dumnezeu a voit poate ca îmbunătățirea soartei clerului român să se facă printr-o Adunare aleasă de toată națiunea. Această îmbunătățire cerută de timp este un fapt prea mare, prea frumos ca să poată a se face numai de o mică facțiune a unei clase. Făcută de toată țara, îmbunătățirea soartei clerului va fi mai dreaptă, căci va fi voința întregii națiuni, acestei națiuni pioase și mărinimoase.

Prea sînția voastră cunoașteți proclamațiunea Măriei Sale domnitorului către români. 'Ați admirat frumoasele și generoasele simțimente ale Alesului Națiunei. Știți asemenea că țara este chemată a se pronunța între regimul oligarhic și noua eră de egalitate în care intrăm. Veți vedea din așezămîntul legii electorale ce parte largă se face clerului mirean. Noua eră va face a se deschide poarta în lucrurile țarei servitorilor lui Christ. Clerul, chemat deopotrivă cu ceilalți să-și ia locul său la lucrurile publice, va putea spune trebuințele sale cele adevărate și, prin aceasta, îmbunătățirea soartei clerului va fi asigurată.

În epocile cele mari, de cîte ori inima țarei s-a vărsat în aspirațiuni nobile, clerul român nu numai că nu a rămas nesimțitor, dar încă, cată a mărturisi, el a fost cu inima acolo unde au fost ideile cele mărinimoase, adică acolo unde a fost partea cea mare a națiunei suferindă.

Cu partea cea mare a națiunei suferinde este dar Alesul Națiunei, este guvernul său; originea sa, aspirațiunile, credințele sale îi fac o lege să se afle acolo unde se află ideile generoase, unde se află durerile încă nevindecate.

În aceste împrejurări grele, menite să figureze în istorie, sunt încredințat că clerul român va avea una din paginile cele frumoase ale istoriei și va ști a-și crea un nou titlu la stima națiunei.

Sunteți dar invitat a preveni pe toți protoireii ce depind de prea sînția voastră împotriva intrigilor meșteșugite și cuvintelor gingașe ce pot să uneltească adversarii principiilor mărinimoase. Trebuie ca sufletul lor să rămîie tare în credințele națiunei și îndoiala să nu le facă a se înturna nici măcar un minut de la dato-

riile lor, de la națiune și de la domnitor. Veți stăruia a se citi în toate bisericile eparhii proclamațiunea domnitorului către țară, noul statut dezvoltător Convențiunei. Vă veți uni asemenea cu ceilalți demnitari ai guvernului și veți priimi azeziunile clerului la noua stare de lucruri, pe care le veți înainta Ministeriului Cultelor în București și prefectilor în districte. Veți binevoi a vă pune în capul mării reforme. Dați exemplu cu cuvîntul și cu fapta clerului dependințe de prea sînția voastră.

Ministru,
D. Bolintineanu

31

5/17 mai 1864

CĂTRE PROFESORI

Domnule,

Camera s-a dizolvat. M. Sa domnitorul a chemat țara să se pronunțe între regimul oligarhic, în care națiunea era mărginită în trei mii de alegători, și între regimul constituțional, în care toate interesele națiunei vor fi reprezentate în Adunare.'

Noua lege electorală, ce se va supune la aprobarea națiunei, vă este cunoscută. Cunoașteți asemenea deosebitele faze prin care țara a avut a trece de cinci ani. Instituțiuni constituționale, neîndestulătoare la trebuințele națiunei, au adus în Cameră neîncetat elementul ideilor contrarii atît principiilor de libertate și egalitate, proclamate prin art. 46 al Convențiunei, cît și organizării țarei. Un sistem de precugetată paralizare a tuturor lucrurilor nu putea să nu se așeze și să nu triumfe neîncetat. Ar fi lung a enumera aci toate aceste faze. Mă voi mărgini a zice numai că toate ministerele ce au trecut au trebuit să vază toate speranțele lor de organizare sfărâmate și să se zdrobească ele înșile contra voinței acestui spirit de paralizare. De patru ani țara este fără bugete. Constituțiunea n-a fost înțeleasă decît pentru alegători și aleși; țaranii n-au putut să vază nici o îmbunătățire în soarta lor; instituțiunea publică a trebuit ea însuși să sufere în dezvoltarea ei progresivă și binefăcătoare ca toate celealte instituțiuni. Astfel, inima voastră, chemată a se vărsa în inimile cele tinere, a trebuit să aibă momente de amare încercări, văzînd că sămînța divină

a instrucțiunii, ce semănați neîncetat pe tărîmul patriei, este îndată spulberată.

Guvernul a fost neîncetat acuzat de amicii oligarhiei că nu îmbunătățește soarta școalelor, și aceasta pe cînd acest guvern în bugetele prezintate în toți anii Adunării prevedea neîncetat sume pentru școalele poporului, pe cînd aceste bugete putrezeau nevote de Adunare.

Instrucțiunea este un templu și profesorii sunt preoții lui. Acest templu nu este încă terminat și preoții săi sunt încă risipiți împregiuatul său. Acest templu trebuie să se înalțe în toată strălucirea sa. Noua eră în care intrăm este o garantă pentru dezvoltarea instrucțiunii publice. Cu noua lege electorală, ce cheamă în Adunarea țării toate interesele, învățămîntul nu va mai fi în societatea română un oaspe indiscret, cînd era cea nouă, celor ce posedă cunoștințele le-a însemnat cu mîndrie scaunele lor în Adunarea națională.

Acum, orice vorbă cată să se schimbe îndată în faptă. Viața țării se dezvoltă, se varsă cu energie. Tot ce este viață devine acțiune. Acțiunea este în toate inimele unde se află viață, credință, putere, și domnia voastră, cei dintîi soldați ai civilizațiunii, aveți cea mai mare parte de acțiune la lucrarea viitorului patriei.

Grăbiți dar a vă uni cugetările cu acelea ale națiunii. Grăbiți a trimite Ministeriului Instrucțiunii Publice și în districtele prefecture! azeziunea domniei voastre la noua stare de lucruri menită a regenera patria. Grăbiți a mulțumi domnitorului care, în amorul său pentru organizarea țării și întinderea libertăților constituționale la toată națiunea, a știut să se ridice mai presus de toate considerațiunile personale.

Ministru,
D. Bolintineanu

32

7 mai 1864

CĂTRE D.D. MEMBRI AI CONSILIULUI SUPERIOR DE
INSTRUCȚIUNE PUBLICĂ

Domnilor,

Văzînd procesul-verbal încheiat de d-voastră în ședința din 28 aprilie expirat, prin care propuneți a se pune în concurs cate-

286

drele gimnaziale, ce pînă acum se ocupau prin cumul, subscrisul pe de o parte are onoare a vă face cunoscut că aprobă în totul propunerea d-voastră, iar pe de alta se grăbește a vă arăta mulțumirea guvernului, și aceasta cu atît mai mult cu cît unii din d-voastră, fiind în categoria celor cu două posturi, vin de la sine a face această oferire cu o abnegație exemplară ce le face onoare și pe care subscrisul speră că va veni ocaziunea a le apreția dupe ade-văratul lor merit.

Priimiți, domnilor, asigurarea distinsei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 14324

33

30 mai'11 iunie 1864

Ministeriul Cultelor și
Instrucțiunii Publice

CIRCULARĂ CĂTRE D-NII PREFECȚI DE DINCOACE DE
MILCOV ȘI CĂTRE D-NII SILVICULTORI DE PESTE MILCOV

Domnule,

Baza pe care s-ar putea fonda orice lucrare mai importantă, relativ la pădurile statului, e o statistică completă a tuturilor acestor păduri.

Niște notițe cu totul imperfecte, niște însemnări parțiale ale unora numai din pădurile statului, și acestea în număr foarte restrîns, e tot ceea ce se poate găsi astăzi în ministeriu pentru formarea unei asemenea statistice, fără ca chiar acelea să prezinte ceva uniform, ceva pozitiv.

Considerînd însă importanța acestor lucrări și starea de dezmembrare în care au ajuns unele din pădurile statului, stare ce nu s-ar mai putea prelungi, și avînd trebuință de o statistică mai completă, spre a se putea lua orice dispozițiuni de reorganizare, subsemnatul apelează la zelosul d-voastră concurs. Prin urmare, în ceea ce se atinge de statistica pădurilor statului din acel județ, vă invit, domnule, ca, dupe modelul anexat aci, să binevoiți a-mi

287

înainta de urgență un tablou statistic cu toate notițele însemnate într-insul, în modul cel mai exact posibil, și pentru toate pădurile.

Convins de importanța unei atît de însemnate lucrări, și de un mare interes public, sper, domnule, că veți pune toată silința ca ministeriul să poată avea un rezultat prompt și cît se va putea mai satisfăcător.

Primiți, domnule, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

34

17/29 iunie 1864

Ministeriul Cultelor și
instrucțiunei Publice

În vederea propunerii făcută de Consiliul Superior de Instrucțiune, prin procesul-verbal încheiat în ședința de la 5 ale curentei, se publică spre cunoștința celor ce se cuvine, că la 5 septembrie viitor se va ține concurs atît la Iași cît și la București pentru trimiterea de tineri pe la universitățile din străinătate cu spezele statului.

Condițiunile de admitere la concurs sunt cele următoare, prevăzute de legea stipendiilor din 28 mai 1861.

Stipendiile se vor da la elevii ce vor fi terminat cursul învățaturilor din facultățile indigene și vor voi să meargă a asculta și alte cursuri prin facultățile străine.

Nu se vor acorda burse decît la acei elevi cari, dînd examen pentru învățăturile gimnaziale, vor avea necesitate să se perfecționeze în facultăți străine, pentru specialitățile ce nu vor fi existînd încă în școalele din Principatele Unite, sau cari vor voi a se perfecționa în specialități ce au urmat în facultățile indigene.

Concursul va consista: 1. din o probă în scris, 2. din o probă orală asupra obiectelor respective.

Aspiranții, pînă la epoca fixată pentru concurs, pot a se prezenta la minister spre înscriere.

Ministru,
D. Bolintineanu

288

35

4 iulie 1864

Ministeriul învățămîntului Public
și al Cultelor

CIRCULARĂ CĂTRE TOATE AUTORITĂȚILE DEPENDINȚE DE
ACEST MINISTER

În vederea art. 14 din Convențiunea din 7/19 august 1858, care otărăște ca toți impiegații publici să fie numiți cu decrete domnești, ministeriul anunță pe toate autoritățile dependințe de el, că orice funcționar ar fi să se numească din nou la un post, al căruia salariu ar trece peste suma de 300 lei pe lună, va fi mai întîi recomandat prin raportul ministeriului spre a se supune sancțiunei înălțimei Sale domnitorului.

Publicarea de față se va observa cu cea mai mare strictitate.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 21345

25

6 iulie 1864

Ministeriul învățămîntului Public
și al Cultelor

ORDIN CIRCULAR CĂTRE D-NII PREFECȚI DE DISTRICTE

Domnule prefect,

Încă de la intrarea mea în Ministeriul Cultelor și instrucțiunei Publice, prin ordinul circular de la 22 octombrie, sub no. 1107, am avut în grijă de a vă comunica intențiunile mele în privința pădurilor statului. Interesul cel mare ce cată a avea pentru conservarea lor îl cunoașteți îndestul spre a vi-l mai reaminti și sper că întotdeauna veți avea o vie privighere asupra conservării acestui fond, care neapărat va deveni o însemnată sorginte de avuție pentru stat.

230

Un număr însă enorm de delictе s-au constatat comise în ultimii patru ani și mai cu seamă în 1862 și 1863, a căror valoare se urcă la suma de 1 302 639 lei, 18 parale, și din care trebuie să v-o arăt cu mîhnire numai 120532 lei, 3 parale, s-au împlinit pînă acum. în numărul acestora nu intră delictеle mari pentru care s-au intentat procese, actele puse la dosar sub diferite motive și multe tăieri care poate nu s-au constatat încă, precum trebuie a mai observa că multe din estimățiuni se fac într-un chip dezavantajos pentru fisc. Aceasta a făcut pe subsemnatul să ia măsuri mai energice pentru represiunea unor asemenea abateri, al căror rezultat final era să fie completa și neapărata ruină a pădurilor.

Un alt motiv puternic ce m-a îndemnat la aceasta a fost mai multe raporturi ale unora din d-nii prefecti, prin care se plîng de insuficiența sistemului întrebuițat pînă aci contra acestor abateri, sistem care consta în a supune pe delicvent, în virtutea art. 7 de la partea V, cap. X din Codica civilă, la despăgubire numai, la plata îndoit a stricăciunei făcute.

Cu acest sistem nu se putea ajunge decît scopul contrariu; căci, dupe cum cu drept cuvînt mi s-a observat, cu mulțumire poate plătește un delicvent îndoit prețul unor lemne tăiate dintr-o pădure a statului, care se află în apropiere, în locul unui transport mult mai costisitor, ce ar trebui să plătească spre a le aduce dintr-o pădure mai depărtată. Mi s-a plîns zic contra acestui sistem și mi s-a cerut mijloace mai eficace pentru înfrînarea delicvenților.

Considerînd dar că starea lucrurilor nu se mai putea prelungi fără completa dezmembrare și ruină a pădurilor, și avînd în vedere că, ca delictе, legiuitorul pedepsește tăierile de lemne în pădurile oprite, prin art. 380, alineatul II, din Codul penal, cu amendă sau închisoare, am pus în deliberațiunea onorabilului consiliu de avocați de pe lîngă ministeriu cestiunea dacă e în spiritul legii și prin urmare se poate combina în aplicațiune contra delicventului art. 380, alineatul II, cu art. 7 de la partea V, cap. X, din Codica civilă, și consiliul a opinat, prin jurnalul său de la 16 iunie trecut, că pe viitor amîndouă aceste articole trebuiesc aplicate contra celor ce comit delictе pădurești. Această măsură, subsemnatul, prin raportul său no. 19999, a supus-o Măriei Sale domnitorului, care, prin decretul no. 735, de la 23 iunie, anul curent, publicat și în *Monitorul oficial* cu no. 144, a binevoit a-i da sancțiunea cerută.

Vă notific dar aceasta și vă invit ca mai întii să binevoiți a preveni lucrul, dînd cea mai întinsă publicitate acestei măsuri, și avînd strictă priveghere asupra pădurarilor spre a-și împlini cu sîntenie datoriele. Iar în caz de a se mai comite asemenea delictе veți aplica riguros măsura ce s-a dispus. Prin urmare, în virtutea art. 52 și 53 din procedura Codului penal, îndată ce se va constata în toate formele cerute delictul, încheindu-se și actul de estimățiune, conform instrucțiunilor ce v-am dat mai dinainte, veți supune pe delicvent penalității prevăzute prin alineatul II a art. 380 din Codica penală, aplicînd amenda sau închisoarea dupe importanța și gravitatea delictului.

Cît pentru despăgubirea cuvenită fiscoi, veți împlini în urmă sumele cerute, iar în caz de opunere, numai pînă în concurența maximului fixat de lege, spre a se împlini prin autoritățile administrative. Pe viitor însă veți binevoi a face un act în parte pentru fiecare delicvent.

Pînă la formarea unei noi și complete legiuiri pădurare, sper, domnule prefect, că cu această măsură și privegherea ce sunt sigur că veți depune, voi putea obține niște rezultate mai fericite.

Priimiți, domnule prefect, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 21460

37

București, anul 1864,
luna iulie 8

Principatele Unite Române
Ministerul Cultelor și
Instrucțiunei Publice
Secțiunea clerului
No. 21659

Prea sînte părinte!

Spre răspuns la adresa Prea sînției voastre no. 2322 și pînă a trimiterea unui budget cuprinzător de toate cheltuielile sînte

mitropolii, vă facem cunoscut prea sînte că onorariul unui protopop este de 500 lei pe lună, a proestosului 100 și secretariului 150 lei, organizarea consistoriului veți face în mărginirea fără a numi pe procuror, care este a se rîndui de minister, iar pe revizorul bisericesc îl veți recomanda ministeriului spre a se supune la întărirea domnească.

Priimiți, vă rog, prea sînte părinte, încredințarea prea osebitei mele considerații.

Ministru,
D. Bolintineanu

Prea siriei sale

Părintelui mitropolit al Ungro-Valahiei

38

9 iulie 1864

Ministeriul învățămîntului Public
și al Cultelor

Martți, la 7 ale curentei, deschizindu-se un sarcofag depeatră ce s-a găsit de d. maior Papazoglu în județul Romanați, s-au aflat într-însul următoarele obiecte:

Oasele unui copil

Două inele de aur

Șasesprezece frunzulițe de aur

O pietricică verde

Una rozetă mică de aur

Niște fărîmături ce seamănă de fer și una monedă veche ce nu se poate cunoaște, fiind ruginită.

Aceste obiecte s-au depus în cabinetul de antichități la Muzeul Național din București.

Ministru,
D. Bolintineanu

No. 21753

292

39

18 iulie 1864

DOMNILOR MEMBRI AI CONSILIULUI SUPERIOR
AL INSTRUCȚIUNEI PUBLICE, DECANILOR DE
FACULTĂȚI, RECTORULUI DE UNIVERSITATE DIN
IAȘI, DIRECTORILOR DE GIMNAZII ȘI RECTORILOR
DE SEMINARE

Grație particularei buneivoinți a M.S. domnitorului și miniștrilor actuali, toate îmbunătățirile propuse de noi în budgetul acestui an al Instrucțiunei Publice s-au adoptat. Îmi rămîne a vă mulțumi pentru concursul luminat ce mi-ați dat la noile creațiuni ce am propus.'

Pe cînd România de dincoace de Milcov avea 2075 de școli comunale, România de dincolo de Milcov nu avea decît 75. S-au mai adăogat dar 1000 de școli comunale în Moldova. Au rămas puține comune încă fără școli; aceste lacune le-am fi coperit încă de astăzi dacă am fi avut institutorii necesari. Prin noua lege a instrucțiunei publice, instrucțiua devine obligatoare pentru amîndouă sexele. Sperăm mult că prin aceasta, școalele comunale au să prospere în toată România.

Eu pui mare preț pe instrucțiunea poporului rural. Cînd baza edificiului social va fi luminată, însuflețită de sîntele precepte ale moralei, va fi o garanție pentru prosperitatea României și demnitatea cetățenilor ei. Aceste școli însă trebuie să privească pe seama comunelor. Guvernul tot ce poate face este să le vie în ajutor cu o subvențiune. Această subvențiune se urcă deja mai mult de cinci milioane; aceasta este mult, este enorm pentru stat, este cel mai mare sacrificiu ce poate face guvernul. Școalele primare de orașe lăsau asemenea mult de dorit; cele din Moldova mai ales, cu patru clase și un profesor de fiecă clasă, retribuiți ca servitori, pe cînd în Valahia erau patru clase cu trei profesori bine retribuiți. Era o anomalie. Sumele totale pentru toate aceste scoale din toată România s-au egalizat, numărul profesorilor s-a făcut de trei la toate aceste scoale și deopotrivă retribuiți dupe clase. Școalele de fete de orașe în R. de dincolo de Milcov aveau cîte trei profesorițe; dincoace de Milcov cîte una și o directriță.

Acum s-au făcut și dincoace de Milcov trei profesorițe la aceste Școli, mărindu-se și egalizîndu-se apunamentele.

293

În mai multe orașe s-au mai adăugat școale primare de băieți, în București cu cinci, în Iași cu trei. În orașele unde nu au existat școale, s-au creat din nou.

Instrucțiunea secundară, gimnaziile din București mai ales aveau trebuință de îmbunătățire. Deja prin buget starea lor era neîndestulătoare, în practică erau mai părăsite. Internatele din București, ce lăsa foarte mult de dorit, unele nu aveau nici numărul elevilor trecuți în buget. Gimnaziul „Matei Basarab”, pe lângă patru clase inferioare, primește acum trei alte clase superioare. Gimnaziul „St. Sava”, cu opt clase, se reduce la șapte, ca cel din Iași, pentru că dezvoltarea învățăturilor din această clasă este la facultăți. Gimnaziul din Iași de șapte clase avea profesorii săi retribuiți foarte rău în comparație cu cei din București. De acum vor fi retribuiți deopotrivă cu cei din București. Seminarul din București părăsit, încetase de a mai da semne de viață, nu avea decât patru clase, patru profesori. Astăzi primește încă trei clase superioare, ca cel din Socola. Pe lângă noua episcopie ce s-a creat la Ismail, se creează asemenea un seminar cu internat. La toate seminarele s-au dat câte o sumă pentru remontă, fiind toate lucrurile lor învechite. Gimnaziul din Craiova s-a adăugat până la șapte clase. Un gimnaziu s-a creat la Ploiești și altul la Galați; cel din Galați va purta numele de „Alexandru Ioan”. Internatele centrale de fete din București și din Craiova, ce erau până astăzi în condițiuni destul de modeste, s-au îmbunătățit după modelul școlii centrale de fete din Iași. În internatul central de fete din București erau 30 bursiere întregi și 30 semibursiere; astăzi s-au făcut 100 bursiere întregi; asemenea s-a făcut și pentru cel de la Craiova. Pe lângă cel din București statul menține încă un număr de fete de familie de funcționari sărmani cu așa cheltuială în două internate particulare, și un număr de băieți bursieri începători în alte două internate private, lucru a cărui trebuință era atât de simțită.

Instrucțiunea superioară sau facultățile, iar cea de drept și cea mai bine organizată cea de știință, au început sub inteligențele ministru Odobescu, și cea de litere în timpul nostru; acum au primit mai multă dezvoltare. Pe lângă aceste trei facultăți s-a adăugat o facultate de teologie superioară și o școală de arte frumoase: pictura, arhitectura, sculptura, gravure pe lemn și aramă. Sperăm în curând să se facă și o facultate de medicină.

Pentru aceste facultăți și pentru cele de la Iași s-au trecut în buget mai multe burse. Cea mai utilă creațiune însă va fi școala normală superioară. Această școală va avea de scop a crea profesori pentru gimnaziile superioare și pentru facultăți. Elevii, ca să fie admiși, vor trebui să dea garanție că vor servi ca profesori zece ani, să aibă atestate că au trecut cu succes cursurile gimnaziale superioare și facultățile sau numai gimnaziile superioare, după un proiect de lege ce am alăturat la legea generală a instrucțiunii publice.

Profesorii vor fi aduși dintre cei mai buni discipoli ai școlii normale superioare din Paris.

S-au prevăzut fonduri pentru crearea unei școli române la mănăstirea română de la Muntele Atos.

Corul vocal s-a reînființat în București. Pe lângă mitropolia de Iași s-a înființat un nou cor vocal. S-a înființat încă o școală de surori de caritate, atât de necesare spre ușurarea durerilor omenirii suferinde, sub patronajul M. S. doamnei Elena.

Lângă facultăți s-a adăugat încă o clasă de comptabilitate practică și facultativă.

Nu s-a uitat nici căutarea și tipărirea documentelor istorice, nici achiziționarea de tablouri, nici pentru strângerea obiectelor de numismatică și arheologie, nici premii pentru oamenii de litere cari ar compune cele mai bune opere originale. S-a prevăzut asemenea două ziare, unul pentru trebuințele instrucțiunii publice, ce va fi redigat de corpul academic, și altul pentru documentele arhivelor.

Pentru a ține buna orânduială și a hrăni activitatea în toate aceste școli, s-au înființat 2 inspectori generali, unul în Rom. de dincolo de Milcov și altul în R. de dincoace, pentru instrucțiunea superioară, 16 revizori de districte și 85 revizori de plăși pentru instrucțiunea primară. Instrucțiunea superioară din București, fiind formată din mai multe facultăți, va lua numele de Universitatea Bucureștilor.

Dacă îmbunătățirile făcute în instrucțiunea publică par a fi mai multe școale superioare din Rom. de dincoace de Milcov, cauza este că instrucțiunea superioară de dincolo era deja mai bine organizată de când cu ministrul Kogălniceanu. Acum rămâne, domnilor, ca aceste mari reforme să se poată în practică fără întârziere. Domnia voastră sunteți chemați a contribui la punerea lor în execuțiune și sînt sigur de mai înainte că prin a domniei

voastre activitate veți răspunde la dorințele M.S. domnitorului și guvernului său. Facă cerul ca și succesorii noștri în ministeriu să fie aprinși de aceeași dragoste ce am avut noi pentru instrucțiune, spre a nu lăsa nici o lacună în punerea în practică a tuturor acestor reforme.²

Vacanțiile, ușurându-vă de greutatea studiului, au să vă dea timpul a lucra pentru execuțiunea acestor reforme introduse în noul buget al instrucțiunii publice.

Ministru,
D. Bolintineanu

40

[3 iulie 1867]

Domnule Ministru !

Predînd acestui ministeriu cu ccaziunea examenilor nouă exemplare din poeziile mele în două volume² a lei 54 exemplarul și 20 exemplare edițiune de lux din *Florile Bosforului*² a lei 9, vă rog, binevoii a ordona eliberarea mandatului cuvenit.

Primiți, d-le ministru, asigurarea distinsei mele considerațiuni.

D. Bolintineanu

41

[28 noiembrie/10 decembrie 1867]

Domnule redactor,

Văzînd numele meu într-o listă de candidați pentru alegerile viitoare ai capitalei, vă rog să binevoii a publica în stimabilele d-le ziar că dorința mea este a lăsa locul meu la alți bărbați mai cunoscuți și cari pot fi mai apți decît mine în misiunea ce își propun.²

Primiți, d-le redactor, încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

Dimitrie Bolintineanu

296

42

(30 noiembrie/12 decembrie 1867)

Domnule redactor,

S-a vorbit în mai multe ziare de un articol lingușitor pentru ruși cînd erau să vină în țară la 1848, publicat în *Popolul suveran*.² Erau redactori la *Popolul suveran*: D. Bolintineanu, Nicolae Bălcescu, istoricul românilor, Cezar Bolliac și Al. Zanne. Mai toți redactorii, în urma hotărîrii guvernului de a se retrage la munți, părăsiră capitala și intrară în Brașov împreună cu d. Ioan Bălăceanu, Dim. Krețiușcu, Gr. Peretz, Al. Paleologu; în Brașov, domnule redactor, unde găsiră mulțime de români preparînd un banchet monstru în onoarea intrării rușilor în țară. Acest banchet nu se făcu căci o nouă știre veni să spună că rușii nu vor mai intra, dar vor intra revoluționarii români spre a guverna Țara Românească.

Banchetul se stinse; unii rîdeau, alții plîngeau, unii se întorneau în țară, alții rămîneau în Brașov.

În lipsa redactorilor *Popolului suveran* din București, aceea foaie era părăsită d-lui Kopainig tipograful. Atunci ieși acel articol lingușitor pentru ruși, sub impresiunea unei dulci ocupațiuni militare, scris de o peana care era străină cu totul redacțiunii. Nici unul din cei patru redactori nu a scris acel articol; nici d. Al. Zanne, și deși numele d-lui Zanne este asupra jurnalului ca responsabil, d. Zanne nu a scris nici un articol în acel număr. Aceasta s-a constatat la întoarcerea redacțiunii în capitală, cînd am și dezmințit acel articol. Autorele articolului la mărturisit singur.

Nu este trebuință a spune cine este; toată trebuința era a așeza adevărul că autorele articolului era străin redacțiunii *Popolului suveran*.

Dim. Bolintineanu

43

[23 ianuarie/4 februarie 1868]

Domnii mei,

Nu am venit la serbarea memoriei eroilor poloni, la care mi-ați făcut onoare a mă invita, căci am fost reținut în casă de o indis-

297

pozițiune oarecare. Dar inima mea a fost între voi, a fost între fiii nobilei și neperitoarei Poloniei, intuziasmată de fazele de glorie ale trecutului și zdrobită de ignorarea acestor timpuri de încercări. Această sărbătoare la memoria eroilor poloni a făcut să-mi treacă pe sub ochi epocele de mărire și de libertate cu figurele eroilor ca niște orizonte semănate de raze, luminînd încă pînă în nenorocire copiii mării națiuni pre calea însemnată de Dumnezeu către mărire și libertate.

Europa datorează Poloniei torente de sînge vărsate pentru apărarea libertăților sale și pentru creștinătate. Această datorie sîntă nu este încă plătită. Suferințele eroice națiuni sunt rușinea Europei. Nedreptățile ce i s-au făcut au condamnat umanitatea la credința că nu are nici o misiune generoasă.

Dumnezeu însă răzbună Polonia, hrănind în inima fiilor și fiicelor ei amorul patriei, libertății și gloriei și acel sentiment sublim ce nici temerea de moarte, nici corupțiunea nu au putut ucide. Polonia nu va peri; per națiunile unde oamenii uită datoria lor către patrie și care uită pre eroii lor. Glorie dar la memoria eroilor poloni și onoare acelora cari știu să aprețuiască în străbunii lor virtuțile și patriotismul.

Al domniei voastre,

Dim. Bolintineanu

44

[26 februarie 1870]

Domnule Ministru!

Publicînd *Viața lui Traian fondatorul națiunei noastre*² cu cele două expedițiuni în Dacia, urmînd gravurele Columnei lui Traian, ca actul cel mai sigur, mi-au rămas 800 exemplare pe care le cred că s-ar putea da la elevii români și răspîndi ceva lumini despre originea națiunei române. Această istorie este cea mai detaliată ce este scrisă despre viața lui Traian. Cartea în public s-a vîndut cu doi sfanți exemplaru. Ministerului poci oferi 800 exemp.

298

cu o scădere de 1 leu nou, în loc de 2 sfanți, daca ministerul binevoiește a le cumpăra și crede că această operă poate a se introduce în spiritul junilor români.³

Primiți, domnule ministru, încredințarea înaltei considerațiuni ce vă port.⁴

Dimitrie Bolintineanu

D-lui ministru al Cultelor și Instrucțiunei Publice.

NOTE ȘI COMENTARII

Către VASILE ALECSANDRI

1

16 martie 1851, Paris

Biblioteca Centrală de Stat. Arhiva Kogălniceanu, XC, doc. 2.

Scrisori către Vasile Alecsandri, ediție îngrijită, prefață, note, traduceri de Marta Anineanu, București, Editura Minerva, 1978, p. 135.

1. Prezența lui Dimitrie Bolintineanu la Paris, de unde expediază lui Vasile Alecsandri această scrisoare, se datorește peregrinărilor la care a fost supus după înăbușirea revoluției de la 1848, la care participase activ, îndeosebi ca redactor responsabil al gazetei *Poporul suveran*. Timpul de nouă ani, destinul său a urmat o traiectorie zbuciumată, adesea dramatică. Poetul va purta, cu durere și stoicism, stigmatul proscrisului, izgonit din patria pe care nu va înceta niciodată să o iubească cu ardoare, va fi supus permanent suferințelor morale și fizice ale exilului, dar fără să abdice vreodată de la țelurile sublime ale luptei pentru dreptatea și libertatea poporului român. Multe din scrisorile sale, emise în lunga perioadă a exilului, reunite pentru prima dată în acest volum, sînt pe deplin edificatoare.

După ce izbutește, împreună cu alți revoluționari români, să evadeze din ghimia otomană care îi transporta pe Dunăre, Dimitrie Bolintineanu trece în Transilvania, alături de Nicolae Bălcescu, Cezar Bolliac și A. C. Golelescu-Albu. Aici se integrează activ în acțiunile întreprinse în comun de proscrisii munteni și moldoveni cu scopul de a servi mai departe cauza revoluției și dezideratele naționale ale românilor. Ei aleg un comitet mixt, însărcinat cu trimiterea de delegați pe lângă guvernele țărilor europene, pentru a le solicita sprijinul în favoarea națiunii române. În acest sens, generalul Magheru îl informa pe Ion Ghica, printr-o scrisoare din 24 ianuarie/5 februarie 1849: „Comitetul acesta va fi mixt, va fi compus adică din români și moldoveni, căci ar fi foarte impolitic și foarte imprudent ca noi de sine-ne să facem o despărțire între interesele omogene ale țărilor România și Moldavia. Acest comitet va denumi delegați la toate cabinetele puterilor europene, oriunde va găsi de cuviință. Folitica comitetului va fi determinată de voturile majori-

tații membrilor lui. Se va ocupa în numele națiunii române de toate mijloacele atât materiale cât și morale pentru triumful cauzei noastre și pentru întreținerea fraților emigrați" (Ion Ghica: *Amintiri din pribegia după 1848*, București, Socec, 1889, p. 155).

Ajungând la concluzia că sprijinul marilor puteri îl vor putea obține mult mai lesne prin intervenții directe, emigrații din Transilvania încep să se dirijeze către cele două mari centre unde puteau desfășura o activitate mai eficace, și anume la Paris și Constantinopol. Ideea de a merge la Constantinopol, unde Ion Ghica se afla încă de la 17 mai 1848, ca împrumutător al Țării Românești, trimis de frunzașii revoluției, era susținută în primul rând de Nicolae Bălcescu. Ajungând în capitala Imperiului Otoman, la 23 februarie 1849, Nicolae Bălcescu începe de îndată o acțiune febrilă de organizare a emigrației române. Scopul său era de a întemeia o partidă națională „cinstită și înțeleaptă." Pentru realizarea acesteia, se baza și pe Dimitrie Bolintineanu, acordându-i o mare încredere și prețuire, convins fiind că poetul împărtășea aceleași convingeri și sentimente. Astfel, Nicolae Bălcescu îi scria, din Constantinopol, lui A. G. Golescu-Negru, la 12/24 martie 1849: „Sîntem mai mulți care, crez, că ne asemănăm mai mult în idei și simțimente. Mai întîi eu, care ți-am făgăduit că voi lucra cu tine și ca tine dinaintea revoluției, și cugetul nu mă muștră că mi-am călcat făgăduiala. Apoi Ghica, Magheru [...]. Apoi Bolintineanu și alții alții. În care am multă încredere, și care ne-ar secunda la trebuință ca să întocmim o partidă cinstită și înțeleaptă" (Nicolae Bălcescu: *Opere*, vol. (V, ediție critică de G. Zăne. București, Editura Academiei R. S. România, 1964, p. 143).

Pentru a răspunde planurilor și acțiunilor lui Nicolae Bălcescu, Dimitrie Bolintineanu părăsește Transilvania, spre a merge la Constantinopol. La 7/19 iulie 1849, D. Carionfil îi comunica generalului Magheru că așteaptă la Triest să se îmbarce pentru Constantinopol, împreună cu Dimitrie Bolintineanu, care era „în poziție foarte critică" (Alexandru Bălinescu: *Arhiva generalului Gheorghe Magheru*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1968, p. 77). Probabil că starea critică a poetului era determinată de îngrijorarea ce o avea față de modul în care va fi tratat în capitala Imperiului Otoman, deoarece, cu puțin timp înainte, sultanul semnase *Fermanul pentru exilarea capilor revoluției din Țara Românească*, publicat în *Buletinul oficial al Prințatului Țării Românești*, nr. 63, din 6 iulie 1849. Fermanul, redactat în termeni violenți, pune în vedere domnitorului Barbu Știrbei să interzică intrarea în țară a exilaților, printre aceștia fiind trecut și Dimitrie Bolintineanu.

În aceste împrejurări, poetul ajunge la Constantinopol. Condițiile de aici nu-i sînt însă favorabile. Așa că, în scurt timp, în toamna anului 1849,

se îndreaptă spre Paris. Într-o scrisoare adresată lui Ion Ghica, din Paris, la 5 noiembrie 1849, inclusă în acest volum, Dimitrie Bolintineanu îl informa: „Je ne suis arrive à Paris que le 30 du mois passe", adică la 30 octombrie 1849.

2. Versurile lui Vasile Alecsandri citate de Dimitrie Bolintineanu în această scrisoare sînt din poezia *Maghiara*. Scrisă la mînăstirea Slatina, în 1843, după propria datare a lui Vasile Alecsandri, poezia a fost publicată pentru prima dată în volumul său *Doine și lăcrimioare*, apărut la Paris, în 1853. Rezultă, deci, că Dimitrie Bolintineanu a cunoscut-o în manuscris, citind aceste versuri, probabil, din memorie, pentru că ele prezintă unele diferențe față de textul din volum:

Mindri-s ochii ca din rai.
Dulci ca soarele din mai.

Negri-s ochii, cu văpaie,
Dar pe fața ei bălaie
Se topecs ca nori de ploaie.

3. Dimitrie Bolintineanu face aluzie la faptul că Vasile Alecsandri fusese numit, la 3 februarie 1850, director al Arhivelor Statului din Iași. În *Viața lui Vasile Alecsandri* (București, Editura pentru literatură, 1962, p. 192), G. C. Nicolescu subliniază: „Nu era o slujbă din cale-afară de ispitoare pentru tînărul și plinul de viață Alecsandri slujba aceasta printre actele învechite și fără viață ale arhivei. Ea desigur îi va fi plăcut mai puțin chiar decît mult mai modesta funcție din 1840, la masa pensiilor, care, dealtfel, îi fusese și mai folositoare, punîndu-l în contact mai îndeaproape cu împrejurări pe care el nu le cunoștea suficient, cu viața socială reală a Moldovei, cu suferințele, nedreptățile, speranțele atîtor și atîtor oameni simpli și necăjiți. E drept, prea multă pasiune nici nu se pare să fi pus în această funcțiune de arhivist al statului, care totuși îl așeza printre demnitarii Moldovei.

Numirea lui a avut și un ecou literar. Nemulțumit de tăcerea literară a lui Vasile Alecsandri din anii din urmă, îndeosebi în lirică, Bolintineanu, aflînd de noul post al amicului său, îi adresează o poezie plină de admirație, dar și de imputări."

4. Poezia nu a fost publicată în nici o gazetă din țară. Operînd numeroase modificări, Dimitrie Bolintineanu a tipărit-o el însuși, în *Albumul pelerinilor români*, Paris, foaia I, 15 aprilie 1851, p. 4. Ulterior, transformînd-o structural, a inclus-o, cu titlul *Lui V. Alecsandri*, în volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855, (vezi primul volum al ediției noastre, textul la p. 564 și nota la p. 973).

1851, Paris, oct. 6

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, p. 118, însoțită de poemul *Andrei sau Luarea Nieopolului de români*.

1. în manuscrisul original, poemul poartă mențiunea: „Dedicată lui V. Alecsandri”. în volumul *Cintecc și plîngeri*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, Iași, Tipografia „Buciumului român”, 1852, p. 117, poartă dedicația „Domnului V. Alecsandri”, iar în volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, București, Tipografia kisericească din St. Mitropolie, 1855, p. 299, se schimbă iar dedicația: „Lui V. Alecsandri.”

(T) într-adevăr, Vasile Alecsandri a satisfăcut dorința lui Dimitrie Bolintineanu. publicînd poemul, însă cu titlul *Luarea Rusciucului*, în unicul număr al revistei sale *România literară*, din februarie 1852, sub semnătura D. Valentin. Timp de aproape un secol s-a crezut că acest unic număr, confiscat de cenzură, a dispărut cu desăvîrșire, toți istoricii literari care s-au referit la această chestiune bazîndu-se exclusiv pe informații adiacente (N. Cartoian: *O revistă literară din 1851*, în *Drum drept*, an. II, 1913, p. 141; I. Mîrea: *Lupta j pentru „România literară”*, în *Convorbiri literare*, an. II, 1919, p. 382; N. Zăj haria: *Vasile Alecsandri, viața și opera lui*, București, 1919, p. 42; G. Bogdan-j_Duică: *Vasile Alecsandri*, București, 1926, p. 165). Abia în 1940, Nestor Camariano a descoperit, într-o bibliotecă particulară, unicul număr din 1852 al *României literare*, prezentîndu-l detaliat în *Revista Fundațiilor regale*, nr. 10, octombrie 1940, p. 132. în aprilie 1852, Vasile Alecsandri îi comunica lui Nicolae Bălcescu: „Este adevărat că nenorocitul meu jurnal au fost suspendat pană a nu se naște măcar și aceasta din mai multe pricini, unele mai dobitocești decît altele. Una din rezoanele pentru care mi-au închis gazeta au fost articolul tău: *Răzvan-Vodă*, carele fiindcă au fost scris de tine, s-au socotit de către domnul Știrbei ca un pamflet împotriva lui. Vița țigănească a celui nenorocit domn au atins ambiția stăpînitorului Țării Românești. Nime nu apucase încă a citi gazeta mea cînd au fost suspendată, căci numărul 1 nu ieșise” (Vasile Alecsandri, *Opere*, voi. VIII, ediție îngrijită, traduceri, note și indici de Marta Anineanu, București, Editura Minerva 1981, p. 189). în același sens, într-o scrisoare adresată lui Alexandru Zanne, la 2 iunie 1852, inclusă în acest volum, Dimitrie Bolintineanu îl înștiința: „Ți-am trimis o mică broșură din jurnalul ce s-a oprit la Moldova, din pricină că a scris într-în-sul Bălcescu supt numele de Conrad Albrecht și eu supt numele de Valentin.”

3. Se referă la *Ioan Barac* (1776-1848), autor ai povestii versificate *Istorie despre Arghir cel frumos și despre Elena cea frumoasă și pustiuă căriiasă*,

apărută la Sibiu, în 1801. Această alegorie a cuceririi Daciei de către Traian, prin simplitatea și fluiditatea versurilor ei de factură populară, i-a creat auprului o mare popularitate în epocă.

3

30 mai [1867], București

4

Biblioteca Academiei R.S.R. S _____
CCXXXIII

Documente și manuscrise literare, voi. I, alese, publicate, adnotate și comentate de Paul Cornea și Elena Piru. Cu un cuvînt înainte de prof. univ. Alexandru Dima. București, Editura Academiei R.S.R., 1967, p. 116.

1. Scrisoarea datează din 1867, deoarece, așa cum menționează și Dimitrie Bolintineanu în finalul ei, la începutul acelu an Vasile Alecsandri se afla la Paris, ca să viziteze Expoziția universală (G. C. Nicol'seu: *Viața lui Vasile Alecsandri*, București, Editura pentru literatură, 1962, p. 402). în sprijinul acestei datări vine și faptul că poemul *Conrad* al lui Dimitrie Bolintineanu, pe care i-l trimite lui Vasile Alecsandri, a apărut în primăvara anului 1867.

2. Studentul român George Marian s-a ocupat de tipărirea volumului de poezii în limba franceză al lui Dimitrie Bolintineanu, *Brises d'Orient*, apărut la Paris, în 1866. Relații complete vom da ceva mai departe, la grupajul scrisorilor lui Dimitrie Bolintineanu către George Marian, incluse în acest volum.

3. Primele fragmente din cînturile I și II ale poemului *Conrad* au apărut în *Atheneul român*, an. I, nr. 10 și 11, martie și aprilie 1867, p. 363, însoțite de următoarea notă din partea redacției: „D. Bolintineanu n-a părăsit nicio-dată cîmpul literar și poetic unde a cules atîția lauri și de unde a cîștigat atîtea titluri la admirațiunea și recunoștința românilor. Mai multe poeme sunt deja terminate și unele dintr-însele sunt acum sub tipar. Cele dintîi broșuri vor cuprinde o poemă în patru cînturi. Scena se petrece în Ionia, Siria, Egipt, Franța, Anglia și Italia. Eroul poemei este un exilat român. El moare în Italia. Sceptic, descurajat, el parcură lumea veche, meditînd asupra destinului acestor națiuni care nu mai sunt, revine neconținut la patria sa. O femeie pură, sublimă, înaintea morții lui, îl ridică, îl împacă cu credințele, cu Dumnezeu. Aici poetul este pus în contact neînțecat cu umanitatea, cu natura, cu infinitul. Am avut fericirea a ne procura de la autor următoarele versuri ce fac parte din cîntul întîi și al doilea al uneia din suscitatele poeme.”

Noi fragmente din cînturile I și II se publică, peste scurt timp, în *Trompeta Carpaților*, an. V, nr. 515, 7/19 mai 1867, p. 2059, anunțându-se totodată apariția integrală a acestor cînturi în volum aparte, distribuit cititorilor numai pe bază de abonamente: „Anunțăm cu plăcere că în această săptămîna iesă de sub tipar marea publicațiune de poezii noi ale d-lui Bolintineanu, pentru care s-a văzut liste de abonamente, căci numai prin abonamente se va putea avea, vînzarea în parte fiind oprită. Va apărea 1 și 2 cîntece dintr-o poemă *Conrad*, în patru cînturi mari. Este un român exilat, călătorind în Asia, Siria, Palestina, Egipt, Franca, Angliera și Italia; descriind lumea veche și lumea nouă. Eroul este un fiu al societății sceptice. El se purifică, se înalță prin înturnarea la ideele de religiune, grație unei femei extraordinare, unui amor divin, și merge să moară la Neapol.”

Apariția cînturilor III și IV, în volum aparte, este precedată de publicarea unor pasaje din cîntul III în *Trompeta Carpaților*, an. V, nr. 530, 6/18 iulie 1867, p. 2119, unde se anunța: „Cîntul III și IV din *Conrad de d. D. Bolintineanu* va ieși în aceste zile de sub tipar. Autorele a binevoit a ne permite spre a trage din cîntul III următoarele pasaje.” Pasajele respective au fost însă greșit puse în pagină, inversîndu-se, ceea ce determină redacția să le publice încă o dată, în mod corect, în *Trompeta Carpaților*, an. V, nr. 531, 9/21 iulie 1867, p. 2124, cu scuzele de rigoare: „Reproducem din nou extracul poeziilor din poema *Conrad*, cîntul III al d. D. Bolintineanu, din cauză că în no. trecut, din eroarea tipografiei s-au amestecat strofele, tipărind pe cele de jos, sus, și viceversa, încît s-a desfigurat opera.”

La apariția în volum a cînturilor III și IV. în *Trompeta Carpaților*, an. V, nr. 542, 17/29 august 1867, p. 2167, se publică extrase din cîntul IV, împreună cu următoarea notiță: „Al treilea și al patrulea cînt din poema *Conrad de d. Dim. Bolintineanu* a ieșit de sub tipar și s-a împărțit pre la abonați. Autorele a binevoit a ne comunica și nouă un exemplar. Din acest exemplar, din cîntul IV-lea, care ni se pare cel mai accentat, vom extrage și vom reproduce în *Trompeta* cîteva mîce pasaje cari vor da idee cititorilor despre maturitatea poeziei la români. Cititorii inteligenți vor judica singuri.”

Conrad a apărut în intervalul de timp dintre lunile mai și august 1867, în două volume, primul volum conținînd cînturile I și II, iar volumul al doilea cînturile III și IV.

4. Potrivit propriilor mărturii ale lui Dimitrie Bolintineanu, eroul central al poemului său, *Conrad*, întrupează ceva din biografia, trăsăturile morale și structura caracterologică a lui Nicolae Bălcescu. Menționăm că însuși Nicolae Bălcescu folosea numele de Conrad Albrecht ca nume conspirativ, după revoluția din 1848, sau ca pseudonim literar. De pildă, la 6 ianuarie 1849 îi comunica lui A. G. Golescu: „Scrie-mi la Constantinopol sub adresa:

Conrad Albrecht" (N. Bălcescu; *Opere*, vol. IV. Corespondență, ediție critică de G. Zăne, București, Editura Academiei R.S.R., 1964, p. 126). Tot astfel, la 11 februarie 1850 îi scria, din Paris, lui Vasile Alecsandri: „Quand vous m'enverrez des lettres par la poște, ecrivez-moi sous l'un de ces deux noms: Conrad Albrecht ou Michel Marlehaç" (*op. cit.*, p. 270). Din Paris, la 23 februarie 1850, îi comunica și lui Ion Ghica: „Eu am scris la Moldova, la Panaioti Balș, ce se află lingă Galați, ca să fie în corespondință cu mine și să ne scrie despre ale terii. I-am zis să-mi trimită scrisorile la tine, supt numele meu Conrad Albrecht" (*op. cit.*, p. 275). Nicolae Bălcescu a semnat cu pseudonimul Conrad Albrecht în primul număr al revistei *România literară*, scoasă de Vasile Alecsandri în 1852, dar confiscată de cenzură.

5. Primul volum din *Conrad* poartă următoarea dedicație: „Lui Constantin Negri și Vasile Alecsandri, voi prin care am cunoscut pe românii de peste Milcov cînd s-a aruncat în Paris cea dintîi sămînța a unirii românilor, permiteți a pune în capul acestii poeme numele vostru.”

6. *Halcinski*, consul general al Rusiei țariste la București, ostil personalităților românești cu activitate democratică și progresistă. A cerut confiscarea averilor revoluționarilor de la 1848. La 15 martie 1850, Ion Ghica îi scria lui Nicolae Bălcescu, din capitala Imperiului Otoman: „Halcinski, fostul consilier de ambasadă la Constantinopol, s-a numit consul general rusesc la noi; este un cîne" (Ion Ghica: *Opere*, vol. IV, ediție, note și comentarii de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1985, p. 647). Plecarea acestuia din țara noastră, în 1854, a fost consemnată de Grigore Alexandrescu prin poemul invectivă *Adio*, al cărui manuscris, cu precizarea: „Pentru plecarea proconsolului Halcinski", a fost anexat unei scrisori adresate lui Ion Ghica, la 22 august 1854 (Grigore Alexandrescu: *Opere*, vol. I, ediție de I. Fischer, studiu introductiv de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1972, p. 209):

Pocit, faimos proconsol, mode! de tiranie,
Cumplită fie calea pe care ai plecat,
Cu apa consacrată prin somnul de vecie
Vom curați pămîntul ce tu ai întinat. . .

Adio! lung adio! și fără revedere,
Departe, mult departe te du din țara mea,
Pustiul Siberiiei te-așteaptă cu plăcere,
Fămîntul să te-nghită și dracul să te ia.

7. După ce tipărește, în 1852—1853, cele două părți ale culegerii sale de *Balade (cîntice bătrînești)*, Vasile Alecsandri își propune să reunească toate poeziile populare într-o ediție impunătoare, care să ofere tot ceea ce este

reprezentativ pentru geniul creator al poporului român. Monumentala sa culegere, pentru epoca respectivă, *Poezii populare ale românilor*, apărută la începutul anului 1867, era pregătită încă din 1862. Scrisoarea adresată doamnei Elena Cuza, împreună cu manuscrisul culegerii, poartă data: „Octomvrie, 1862”, precizând: „Complectînd acum, precît mi-au fost în putință, colecția începută și dorind a face ca să contribuie însuși geniul poporului în folosul Azilului de copii găsiți ce poartă numele înălțimei Voastre, iau îndrăzneala a dăruii acestui așezămînt manuscrisul meu de poezii culese din gura poporului.

Ele copriind glasurile intime ale sufletului său și merită de a fi unite cu glasurile de recunoștință și de binecuvîntare ce răsun împregiurul numelui înălțimei Voastre. Ele sînt copii găsiți ai geniului românesc și dar au dreptul a se bucura de îmbrățișarea înaltei protectoare a Azilului Elena.”

Ediția proiectată în 1862 urma să aibă un studiu introductiv semnat de Dimitrie Bolintineanu. Din diverse motive, ediția nu a putut apare în 1862, însă Dimitrie Bolintineanu și-a publicat studiul în *Reforma* din 18 octombrie 1862, cu titlul *Prefață la cîntecele poporane ale d. V. Alecsandri*.

8. Este neîndoielnic că Dimitrie Bolintineanu se referea la revista *Convorbiri literare*, apărută la 1 martie 1867, la Iași. Nemulțumirea poetului era provocată, evident, de amplul studiu al lui Titu Maiorescu *Despre poezia română*, cunoscut ulterior sub titlul *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*, publicat în *Convorbiri literare* de la nr. 1, din 1 martie 1867, pînă la nr. 8, din 15 iunie 1867. În acest studiu, Titu Maiorescu îl cita de cîteva ori în mod pozitiv pe Dimitrie Bolintineanu, dar, în general, îl deprecia. De pildă. într-o notă, criticul preciza că are în vedere pe Bolintineanu „de mai nainte, pînă la 1852, cînd se făcu publicarea primelor sale poezii; căci peste ultimele lucrări ale sale (*Eumenidele* etc.) trebuie să aruncăm un vâl.” în alt loc, reproducînd versuri din poezia *La Constantin Negri* a lui Dimitrie Bolintineanu, Titu Maiorescu scria sentențios: „Toate aceste strofe cuprind un șir de cuvinte reci, fără imagine, și prin urmare nici nu sunt poezie; sun un articol de jurnal pus în rime — o monstruoziitate literară.”

Alături de Dimitrie Bolintineanu erau depreciați și alți scriitori reprezentativi ai generației de la 1848, în primul rînd Ion Heliade Rădulescu și Andrei Mureșanu. În *Junimea și junimismul* (București, Editura Minerva, 1975, p. 70), Z. Ornea subliniază, referitor la atitudinea criticistă a lui Titu Maiorescu: „Opiniile sale antipașoptiste, ca și, mai ales, blamarea violentă a postpașoptismului (caricatură hilară a tradiției pașoptiste), altfel spus a liberalismului de acum, în 1866 au început să se configureze.”

Către BALIGOT DE BEYNE

1

Le 19 Oct. 1857, Jassy

Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. înv. 80298.

Documente privind Unirea Principatelor, vol. III. Corespondență politică (1855—1859). Culegerea documentelor, studiul introductiv, rezumatele, notele și indicele de Cornelia C. Bodea, București, Editura Academiei R.S.R., 1963, p. 325.

Baligot de Beyne (7—1883), ziarist și diplomat francez. În anii 1848—1849 a colaborat cu Vasile Alecsandri la propaganda făcută în presa franceză în favoarea Principatelor Române. A ocupat funcția de secretar al consulatului francez din Constantinopol, bine informat asupra complicatelor probleme politice din Orient. A editat și a condus ziarul *Presse d'Orient*. Recomandat de Vasile Alecsandri și Costache Negri, a fost numit secretarul lui Alexandru Ioan Cuza, venind în țara noastră în 1860, unde a rămas pînă la detronarea domnitorului. Retras la Paris, a continuat să se ocupe de interesele familiei Cuza.

1. După încheierea Tratatului de la Paris, la 30 martie 1856, în urma războiului Crimeii, Principatele Române intră într-o nouă fază de dezvoltare. Ieșind de sub protectoratul țarist, rămîn numai sub suzeranitatea Porții Otomane, asigurate de garanția marilor puteri europene. În fiecare principat urma să se convoace cîte un Divan ad-hoc, cu reprezentanți din toate clasele sociale, iar dorințele exprimate în aceste Divanuri aveau să fie examinate de marile puteri și consemnate într-o Convenție, ce se va încheia tot la Paris, la 7/19 august 1858. Pînă la semnarea Convenției, țările românești erau conduse de un caimacam (locțiitor de domn). Problema fundamentală pusă după Tratatul de la Paris era însă Unirea Principatelor Române. Lupta pentru unitatea națională capătă în această perioadă o largă amploare, o sporită intensitate, dinamizînd toate forțele patriotice, redeșteptînd conștiințele, stimulînd energiile creatoare, pentru a servi propășirea țării, pe multiple planuri. Este o perioadă de adevărată regenerare națională, de avînt patriotic, luminată de nobilul ideal al unității tuturor românilor, de ridicare pe noi trepte de civilizație.

În această perioadă, cînd se impunea cu necesitate o acțiune unitară a tuturor forțelor patriotice, a tuturor spiritelor luminate și inimilor devotate propășirii naționale, începe să fie din ce în ce mai viu și mai categoric exprimată dorința de a li se acorda exilaților de la 1848 libertatea de a se întoarce în țară. Toți cei angrenați în entuziastul efort de regenerare națională erau conștienți ea exilații de la 1848, care timp de aproape zece ani, în condiții

grele, nu încetaseră a trudi pentru binele patriei, erau acum, în perioada respectivă, cei mai indicați să stimuleze și să fortifice, prin devotamentul, clarviziunea și abnegația lor, lupta cu perspective atât de luminoase.

Demersuri pentru întoarcerea exilaților se făc încă de la începutul anului 1856, în primul rând pe lângă guvernul Franței și Napoleon al III-lea, care aderaseră deschis și sprijineau efectiv lupta românilor pentru unitate și prosperitate națională. Invocând demnitatea sa de fost membru al locotenentei domnești, N. Golcescu se adresa în scris, la 2 februarie 1856, contelui W'alewski, ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine al Franței, solicitând sprijinul în obținerea dreptului de întoarcere în patrie a exilaților: „La constante sollicitude du gouvernement de Sa Majeste l'Empereur des Francais pour les Principautes Danubiennes me donne la hardiesse de venir appeler l'attention de Votre Excellence sur un objet qui interesse au plus haut degre ces Principautes. mon pays [...]. Mais maintenant que Sa Majeste l'Empereur et ses augustes allies semblent resolu d'etablir dans les Principautes un nouvel ordre de choses, conforme à leurs interets et à la justice, les patriotes roumains sentent qu'il est de leur devoir d'apporter leur concours à l'oeuvre de reconstitution de leur pays, et j'ose dire que les Principautes aussi les desirent, eprouvent le besoin de leur presence, parcequ'elles ont confiance dans leur devouement et parcequ'elles comptent parmi eux leurs hommes les plus eclaires.

L'insigne honneur que j'ai eu d'etre à une epoqe memorable l'elu de ma nation et d'etre reconnu dans la Lieutenance Prindere de la Valachie par la Sublime Porte et par les Grandes Puissances ses allies actuelles, me faut esperer que Votre Excellence ne me refusera pas le droit de parler en cette occasion au nom de mes compatriotes. Je me flatte aussi de l'espoir que Votre Excellence voudra reconnaître la justice et la necessite de la mesure en fayeur de laquelle j'invoque sa puissante intervention; car, il est incontestable que le gouvernement de Sa Majeste l'Empereur des Francais serait trompe dans ses bonnes intentions et que l'avenir des Principautes serait gravement compromis, si les patriotes roumains continuaient à rester hors de leur pays' (N. Corvian *Din activitatea emigraților români în A/us (1853—1857)*, București, Cartea Românească, 1931, p. 39).

Intervenții similare se făc și în Anglia. La 18 iulie 1856, în Camera Comunelor din Londra, deputatul Otway pledează pentru întoarcerea emigraților români în patrie, comuniindu-i apoi, la 19 iulie 1856, lui D. Brătianu: „Quoi-que lord Palmerston ne m'a pas repondu hier au sujet des refugies roumains, ayant ete empeche par un point d'ordre, je puis vous assurer que j'ai eu une conversation avec lui qui ne me laisse aucun deute qu'il s'interesse à fair donner à tous ceux qui se sont compromis dans les evenements de 48—49 la liberte

de rentre dans leur pays" (Al. Cretzianu: *Din arhiva lui Dumitru Brătianu*. București. Imprimeriile Independența, 1933, vol. II, p. 117). Pentru a obține sprijinul Angliei, în această chestiune, D. Brătianu apelează la toate persoanele influente, cu care se afla în relații ihaie mult sau mai puțin amicale. Unul din prietenii săi apropiați, E. Crowe, corespondentul din Paris al ziarului *Morning Chronicle*, îi comunica la 8 septembrie 1856: „J'ai dine avec lord de Redcliffe vendredi et j'ai cause avec lui toute la soiree [...]. Je lui disais que les proscrits etaient des hommes murs et, apres tout, plus senses et plus moderes que les patriotes qui etaient maintenant à Bucharest et à Jassy, et libres d'agir. Lord Redcliffe m'a dit qu'il avait demande leur rentree, mais qu'il ne croyait pas que la Porte l'accordera" (*Ihid.*, p. 145). De asemenea, D. Brătianu intervine direct la Foreign Office, din partea căruia primește, la 10 februarie 1857, următorul răspuns, semnat de E. Hammond: „Referindu-mă la scrisoarea dvs. din 6 curent, am primit instrucțiuni din partea lui lord Clarendon de a vă ruga să binevoiti a da informațiuni Excelenței Sale în privința numărului emigraților a căror situațiunei-ați semnalat, precum și asupra locului unde se află acum acei emigrați, asupra motivelor pentru care au fost obligați să-și părăsească patria, cât și asupra piedicei ce se opune actualmente înapoierii lor." Bineînțeles, D. Brătianu răspunde îndată lordului Clarendon, la 11 februarie 1857, arătând motivele exilării și locul unde se află cei exilați, pledînd cu convingere pentru revizuirea unor hotărîri arbitrare, perpetuate injust timp de aproape zece ani: „En reponse à ma supplique concernant les emigres roumains, Votre Excellence m'a fait l'honneur hier de me faire demander le nombre de ces emigres, leurs residences actuelles, les motifs de leur exil et l'obstacle qui s'oppose aujourd'hui à leur rentree dans les Principautes. Je m'empresse done de soumettre à Votre Excellence l'expose suivant sur la matiere:

1) Le mois de septembre de l'annee 1848, les Turcs en occupant Bucharest à la demande du general russe Duhamel, qui les accompagnaient, ont eloigne des Principautes les Roumains en question pour avoir tente d'introduire à cette epoqe dans leur pays des reformes, qui avaient cependant recu l'approbation de la Porte, aussi bien que celles des gouvernements d'Angleterre et de France. Quelques mois apres, sans les avoir juges, pas meme par contumace. et au mepris de l'autonomie de la Moldo-Valachie, un firman a converti leur eloignement temporaire en un exil indetermine.

2) L'obstacle qui s'oppose aujourd'hui au retour des emigres dans leur pays est l'ordre donne en 1848 de ne pas leur laisser franchir les frontieres des Principautes. l'ordre qui est encore en vigueur.

3) Les Roumains exiles en 1848 en vertu du firman dont je viens d'entretenir Votre Excellence etaient au nombre de 35. Cinq d'entre eux sont morts

en exil. Cinq autres sont rentres à différentes époques dans leur pays au moyen de faveurs spéciales. Il en reste donc encore en exil 25; voici le tableau de leurs noms et de leurs résidences respectives" (Al. Cretzianu: *Din arhiva jiti Dumitru Brătianu*, vol. II, p. 197). Printre aceștia figura și D. Bolintineanu.

În țările românești, intervențiile în sprijinul întoarcerii exilaților erau numeroase și din ce în ce mai categorice. Începe chiar o acțiune deschisă în presa vremii, curajoasă, toți semnatarii pledoariilor vorbind în numele opiniei publice, relevând necesitatea prezenței, în momentul istoric respectiv, a celor ce se dovediseră devotați patriei și în afara hotarelor ei. Într-un articol publicat în *Concordia*, an. 1, nr. 6, din 23 februarie 1857, p. 2, C. A. Cretzulescu afirma lapidar că „întoarcerea exilaților, precum vedem, este dorită de toată lumea”. Aceștia, se spunea mai departe în articol, „au dat dovadă de un bun simț practic, care îi onoară și care arată că cauza națională are numai de câștigat cu întoarcerea lor”. Într-un alt articol, publicat în *Concordia*, an. I, nr. 23, din 27 aprilie 1857, p. 89, dezideratul era și mai accentuat: „Intrarea emigraților ar fi o măsură de o bună și dreaptă politică în aceste zile de regenerare națională. Inimile noastre sîngerează cu atît mai mult văzînd că porțile patriei stau încă închise pentru persoane cu un caracter onorabil. . .]. Sperăm că guvernul, care în această privință s-a arătat insuflet de o părintească binevoință, va stăruii spre a se ridica fără întîrziere orice împedcare, și a face ca familiile să poată îmbrățișa pe fiii și frații lor despărțiți de dulcele sîn al patriei de nouă ani de zile. Această măsură va avea cea mai vie și mulțumitoare întipărire asupra opiniei publice”. În ziarul *Secuul*, an. I, nr. 33, din 2 mai 1857, p. 1, G. R. Bosuceanu semnează un articol cu modulații patetice, invocînd suferințele fizice și morale ale exilaților, clamînd pentru întoarcerea lor în patria pentru care s-au sacrificat: „Sunt opt ani de zile de cînd unii dintre cei mai aleși fii ai României rătăcesc pe țărîmuri streine și suferă toate asprimele unui exiliu. Opt ani, fără casă, despărțiți, tatăl de copil, și copilul de mamă; lipsiți adesea de pîinea din toate zilele, și bătînd cu sîială la ușa streinului ca să-i ceară un pahar de apă refuzat și aceasta mai mult decît o dată, 8 ani de nesiguranță, de lipsă, de persecuții, de durere; goniți din loc în loc și rătăcind din țară în țară; trecînd pragurile miniștrilor și diplomaților, cerînd la toată lumea o protecțiune. și niciodată pentru dînșii, care aveau destule trebuințe, ci pentru țara lor, pe care o știau în lacrimi și în apăsare [...]. Multe voce se stinseră pe țărîmuri streine, multe corpuri de-abia putură căpăta o groapă spre a se repauza în țări depărtate, pe cînd patria lor nu putu avea nici chiar satisfacțiunea a primi în sînul său, cel puțin morți dacă nu vii, pe acești fii ce se sacrificaseră cu atîta noblețe pentru binele și fericirea ei.” Un vibrant apel publică și M. Costiescu în ziarul *România*, an. I, nr. 9, din 7 mai 1857, p. 33: „Sunt

nouă ani de cînd România se văzu despuiată de o parte din fiii săi, sunt nouă ani de cînd acești oameni rătăcesc pe țărîmuri streine lîncezind de amorul patriei, pe care încă n-o pot vedea! . . . Fără a mai zice alt, chemăm privirea părintescului guvern asupra unei chestii atît de nobilă și atît de dreaptă; îl rugăm în numele omeniei, în numele Patriei, în numele amorului părintesc și frățesc ca să ia măsuri pentru ca să facă. să mijlocească ca acești oameni să vie în fine, ei cari sunt atît de trebuincioși, pentru ca să conlucrăm cu toții la marea operă la care suntem chemați, regenerarea națiunii noastre!”

În acțiunea desfășurată în presa vremii, în favoarea întoarcerii exilaților, s-au făcut și intervenții care îl priveau direct pe Dimitrie Bolintineanu. De pildă, articolul *Dorul de Patrie*, apărut în *Concordia*, an. 1, nr. 16, din 30 martie 1857, p. 61, era consacrat în întregime poetului, argumentat cu propria sa operă: „Un om al cărui amor patriotic s-a tradus prin versurile cele mai elegante și mai armonioase cu care se află înzestrată literatura română, fu aruncat de luptele partidelor afară din sînul patriei. în îndelungatul său timp de pelerinagiu pe țărîmuri streine, a publicat un uvrăgiu intitulat *Călătorii în Palestina și Egipt*. Deschizînd această carte nu poate citi cineva o pagină fără a vedea că ea a fost dictată de acea sete divină cu care se nutresc inimile cele devotate țării lor. Citind lamentarea ce poetul român adresează României din fundul Egiptului, pe ruinele monastirei Sîntului George, și pe care nu ne putem opri d-a o transmite aici cititorilor noștri, ne întrebăm cu durere, oare pentru ce amorul țării să fie o cauză de nenorocire pentru cei înzestrați cu dorul d-a cînta faptele patriei și regenerarea poporului?” Și după ce transcrie pasajul din însemnările de călătorie ale lui D. Bolintineanu („O patria mea! țară frumoasă și întristată! poci eu vorbi de o mare suferință, fără să-mi aduc aminte de tine?” . . . etc.), articolul din *Concordia* încheia astfel: „A ține pe acești bărbați într-un așa de îndelungat chin este o osîndă care nu se poate împăca cu nici un principiu de umanitate și echitate”.

Dimitrie Bolintineanu acționează și el însuși pentru a se reîntoarce în patrie. Din Constantinopol, unde aștepta acest moment fericit, trimite poeziile *Odă Ia România* și *Tu erai frumoasă, o, Patria mea !*, care apar în ziarul *Concordia*, an. I, nr. 27, din 11 mai 1857, p. 107, cu următoarea notă din partea redacției: „Amicul nostru Bolintineanu ne trimite de la Constantinopol cîteva poezii noi din care publicăm deocamdată pe celeurmătoarele. Cînd vedem un bărbat cu un așa de frumos talent suspinînd în streinătate, nu putem decît a ne revolta în contra unor combinări politice care țin departe, de țară pe unii din cei mai aleși ai săi fii. Ce argument mai puternic în favorul intrării emigraților decît capacitatea și talentele celor mai mulți din ei?” Tot din Constantinopol, D. Bolintineanu mai trimite poeziile *Palatul domnilor*

români și Exilatul, precum și *Cugetări trase din „Cîntana României”*, puse în versuri, care apar în *Concordia*, între 15 mai și 8 iulie 1857.

În vara anului 1857, demersurile pentru întoarcerea emigraților capătă forme organizate, mobilizînd întreaga opinie publică, apelîndu-se direct la ocirmuire sau la reprezentanții puterilor garante. La 8 iunie 1857, beizadea Grigore Ghica, Grigore Filipescu, membri ai înaltei Curți, Arion, șef de secție la Departamentul Justiției, și bancherul Polihroniade, prezintă caimacamului o petiție cu mai multe mii de semnături, prin care reclamau libertatea exilaților de a reveni în patrie. În momentul atât de important al regenerării naționale, după Tratatul de la Paris, cînd se punea cu atîta acuitate problema Unirii țării românești și a reorganizării statului și națiunii române pe baze moderne. „În ajunul unei ere nouă ce se deschide pentru nația noastră, — se spunea în petiție — românii simt trebuința d-a o inaugura prin concordie. Ei vin să ceară de la înălțimea Voastră reîntoarcerea exilaților, ca o consfințire de uitarea trecutului, ca un semn că toți voiesc binele comun lăsînd orice spirit de partid. Opt ani de exil i-au apucat; familiile lor sufăr de aceasta, noi suntem pe lîngă înălțimea Voastră interpreții durerii și dorințelor lor.

Către aceste ne zicem: că oricare ar fi mersul cu care faptele lor s-a prețuit, nimeni nu poate tăgădui că n-au fost inspirați de amorul pentru țară; că Tratatul de la Paris a realizat mai multe din lucrurile pentru cari ei au suferit; că toți sunt cuprinși de art. V al Tratatului ce acordă tuturor amnistie, mai cu seamă prin făgăduielile solemne ale Congresului, că țara va fi consultată într-o întreagă libertate, cu o dreptate nepărtinitoare.

Spre a fonda noua sa destinație, Patria are trebuință de luminele și patriotismul tuturor fiilor săi. O singură escluzie am privi-o ca un semn de nenorocire. Să reintre dară frații noștri exilați!" (*Lui C. A. Rosetti*, p. 279).

Caimacamul refuză însă această petiție. Apropiindu-se alegerile, care, conform Tratatului de la Paris, urmau să desemneze Divanurile ad-hoc, cu reprezentanții tuturor claselor sociale, trebuia acționat energic și rapid, partida națională avînd mari speranțe în prestigiul, patriotismul și devotamentul fruntașilor de la 1848, aflați încă în exil. De aceea, îndată ce caimacamul refuză să dea ascultare opiniei publice, se înaintează o nouă petiție, la 10 iunie 1857, către Comisiunea Europeană din București, în care se spunea: „O petiție, acoperită de semnăturile a mai multor sute de oameni onorabili, aparținînd tuturor claselor societății, a fost remisă Excelenței sale prințului-caimacam. Obiectul acestei petițiuni este de a cere repatrierea exilaților din 1848, pentru a putea lua parte și ei la alegerile generale, cari vor hotărî de soarta patriei.

Alteța sa caimacamul n-a crezut de cuviință a primi acea petițiune. Totuși, cererea era conformă cu spiritul Tratatului de la Paris, care vrea ca

toate opimunile și toate interesele să fie admise a concura la libera expresiune a dorințelor țarei. Oamenii, a căror rechemare o cer petiționarii, nu sunt exilați propriu-zîși, deoarece expatrierea lor, considerată de la început ca o simplă măsură de poliție, trebuia să fie provizorie și să înceteze o dată cu împrejurările cari au motivat-o [...]. Afară de aceasta, n-a intervenit nici o judecată nici înainte, nici după expulzare, pentru a pronunța în contra lor o suspendare, chiar temporară, a drepturilor lor de cetățeni români. A le interzice astăzi exercițiul celui mai însemnat din aceste drepturi, ar fi o violare flagrantă a legilor noastre, și în același timp o măsură de rigoare inutilă, și cu totul în opunere cu spiritul de echitate, care a prezidat la conferința de la Paris" (*Lui C. A. Rosetti*, p. 280).

Noua petiție, adresată Gomisiei Europene din București, care reprezenta puterile garante, avu un ecou favorabil. Prin intermediul acestei Comisii, Poarta Otomană dădu în sfîrșit decretul prin care se permitea intrarea în țară a exilaților. Exprimînd satisfacția opiniei publice față de această măsură, într-un articol publicat în *Anunțătorul român*, an. IV, nr. 44, din 29 iunie 1857, p. 1, C. I. Bădulescu spunea: „Această noutate, răspîndindu-se în tot orașul nostru, fu priimită de toți cu plăcere, mulțumind din tot sufletul unor asemenea generoase măsuri. Nici unul din fiii României nu va avea dar în viitor să plîngă în țări streine neputința de a intra în patria sa, și astfel vor fi toți față de solemna zi ce se pregătește pentru regenerarea patriei lor!"

În urma decretului de amnistie dat de Poarta Otomană, revin în țară amai întii frații Nicolae și Ștefan Goleșcu, D. Brătianu și C. A. Rosetti, în iulie de 26 iunie 1857 [*Secuul*, an. I, nr. 48, 26 iunie 1857, p. 3], iar la cîteva zile după aceștia sosește Cezar Bolliac [*Secuul*, an. I, nr. 51, 8 iulie 1857, p. 2], urmat de Christian Tell, Gh. Magheiu, Ion Heliade Rădulescu, Ion Brătianu, A. I. Paleologu, arhimandritul Iosafat Zmagoveanu și C. Bălcescu.

La Constantinopol, unde aștepta momentul reîntoarcerii în patrie, D. Bolintineanu suportă cu greu trecerea timpului. Intenția sa era de a merge întii în Moldova, unde se afla bunul său prieten Costache Negri și unde G. Sion îi editase un număr de volume. Într-o scrisoare adresată lui Costache Negri, la 3 septembrie 1857, inclusă în acest volum, îi împărtășea: „Sunt sigur că nu mai știi ce m-am făcut pe fața lumii unde vînturile caprițioase ale evenimentelor împinseră barca mea ușoară. Acuma s-a schimbat și soarta noastră și sunt sigur că avem a ne revedea în curînd. Peste cîteva zile voi pleca către căminul părintesc; dar mai înainte, am de gînd să viu să vă văd prin Moldova. Să văd țara ce am cîntat-o odată, fără să o cunosc, și mai ales locurile memorabile unde străluciră odată armele moldovenilor români".

Dimitrie Bolintineanu părăsește Constantinopolul în ziua de 20 septembrie 1857, pornind spre patrie. Cei nouă ani de exil, de zbucium și peregrin-

nari, ds suferința morali și fizică, luară sfârșit. Poetul se îndrepta spre pământul strămoșesc cu entuziasmul patriotic ce l-a caracterizat întotdeauna, cu dorința fierbinte de a se dăruia propășirii țării și poporului român.

În timpul drumului cu vaporul pe Marea Neagră și apoi pe Dunăre, D. Bolintineanu avea impresia că timpul trece enorm de încet, era muncit de gândul reîntâlnirii cu cei dragi și apropiați odinioară. Mărturie stau în acest sens însemnările din *Călătorii în Moldova*, publicate în *Calendar istoric și literar pe anul 1859*, din care cităm: „Este peste puțină a descri impresia ce încearcă cineva, după o lipsă de zece ani, înturnându-se în patria sa. Mi se părea că vaporul umblă prea încet și cugetele mele zburau înaintea lui, să întâlnească rude, amici, cunoscuți, mulțime dorită, ce ni se pare că așteaptă cu brațele deschise, cu lacrimi de bucurie în ochi. Astăzi dată îmi aduceam aminte că timpul schimbase fața și inima celor ce iubeam căci nu mă vor recunoaște încă și voi fi mai strein între ai mei, decât în streinătate, și atunci aș fi dorit să mă înturn de unde plecasem. Se uită cel ce lipsește. Locul său la banchetul amicitiei se pierde, numele său se șterge; și când se înturnă, se află strein între ai săi, și de multe ori întoarcerea lui este privită ca o indiscreție”.

Aceste gânduri negre aveau însă să-i fie spulberate de îndată ce va păși pe pământul patriei. Ajungând la Galați, întrerupse călătoria și merse la Brăila, spre a-și revedea niște vechi prieteni. În port, „omul cu legile”, probabil ofițerul de grăniceri, „ce nu avea mai mult de nouăsprezece ani”, fu cuprins de o adâncă emoție când citi pe pașaport numele lui D. Bolintineanu: „Mă luă de mină. câtă să mă sărute”, notează poetul.

Întorcându-se la Galați, pleacă cu diligența spre Iași. În capitala Moldovei fu primit cu entuziasm, cu căldură prietenească. Îndată după sosire, este invitat în cercul deputaților din partida națională, în fruntea căroră se aflau Mihail Kogălniceanu și Costache Negri. Asisînd la discuții, e impresionat de modul în care aceștia stabileau unitatea punctului de vedere ce trebuia apărut în Divanul ad-hoc: „Ca să nu se întimple certe sau discuții în Divan asupra unor chestii noi, se adunau să le dezbată în particular, unde se vărsa toată furia deputaților și sfârșeau prin a se înțelege într-un fel: astfel a doua zi erau toți uniți”.

Din scrisoarea adresată lui Baligot de Beyne aflăm că D. Bolintineanu împreună cu Marin Serghiescu-Naționalul, au asistat la memorabila ședință din 7/19 octombrie 1857 a Divanului ad-hoc din Moldova, în care s-a votat Unirea țărilor românești (*Documente privind Unirea Principatelor*, vol. III, p. 325). Despre această ședință vorbește și în *Călătorii "în Moldova"*: „Moldova își aduse aminte de vechea sa mărire. De mulți școli nu se arătase a fi atât de frumoasă pentru această țară, căci într-acea zi sufletul lui Ștefan trecuse

în sufletele deputaților. Bucuria strălucea pe toate fețele moldave; poporul se îmbăta de speranța fericirilor ce strălucesc în viitor.”

2. *Marin Serghiescu-Naționalul* (? — 1872), funcționar în Ministerul de Finanțe. Participant la acțiunile revoluționare din Țara Românească premergătoare anului 1848. În 1840 a făcut parte, împreună cu Nicolae Bălcescu, din mișcarea secretă a lui Dimitrie Filipeșcu, din care cauză a fost condamnat. A îndeplinit un rol activ în timpul revoluției de la 1848, fiind apoi exilat, întors în țară împreună cu Dimitrie Bolintineanu, a militat activ pentru Unire. Sub Alexandru Ioan Cuza a îndeplinit funcția de revizor în Ministerul de Interne și de intendent al palatului domnesc din Cotroceni.

3. *Dimitrie Rallet* (sau Ralet) (1816—1858). Jurist și scriitor. Studiile de specialitate și le-a făcut în Germania și Franța, devenind judecător și președinte de tribunal în Botoșani. A participat la revoluția de la 1848. În 1849 ocupat funcția de director al Departamentului Dreptății din Moldova, în 1854 a fost numit ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice. A militat activ pentru Unirea Principatelor Române, făcînd parte din Comitetul central al Unirii. A scris nuvele, schițe de moravuri, piese de teatru și *Suvenire și impresii de călătorie în România, Bulgaria și Constantinopol*, apărute la Paris, în 1858.

4. *Alexandru Hurmuzachi* (1823—1871). A urmat cursurile Facultății de Drept din Viena, pe care a absolvit-o în 1845. Întors în țară, a făcut parte din redacția aforului *Bucovina*, pe care l-a condus apoi singur, începînd din 1850. A militat activ pentru libertate și unitate națională, desfășurînd o bogată activitate în cadrul Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina.

5. *Constantin Rolla*. Participant la revoluția de la 1848 din Moldova. Membru al Comitetului central al Unirii din Iași și deputat în Divanul ad-hoc din Moldova în 1857. Sub Alexandru Ioan Cuza a fost ministru Cultelor și Instrucțiunii Publice în 1859 și ministru de Externe în 1861, în guvernul Moldovei.

6. *Anastase Panu* (1810—1867). Participant la revoluția de la 1848 din Moldova. Deputat în Divanul ad-hoc în 1857 și membru al cămăcămiei din Moldova, în 1858—1859. Militant pentru Unire și sprijinitor al partidei naționale în alegerile pentru Adunarea electivă. A avut apoi o evoluție contradictorie, din adept al lui Alexandru Ioan Cuza devenind adversar al domnitorului și părtaș al complotiștilor de la 11 februarie 1866 care l-au detronat.

7. *Petre Mavrogheni* (1819—1887). Militant pentru Unire, candidat la domnie în Moldova, în 1859. În 1866 a devenit ministru de Finanțe. Ulterior a fost ministru plenipotențiar la Roma, Constantinopol și Viena.

8. *Vasile Mălinescu* (1817—1866). Participant la revoluția de la 1848 din care cauză a fost exilat. După reîntoarcerea în țară a fost ales deputat în Divanul ad-hoc din Moldova. În 1857, militând pentru Unire.

*) *Alexandru Balș* (1801 — 1864). Mare moșier, adversar al Unirii.

Le vendredi, [Nov. 1857], Calatz

Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 20 299.

Documente privind Unirea Principatelor, voi. IU. Corespondență politică (1355 — 1859). Culegerea documentelor, studiul introductiv, rezumatele, notele și indicele de Cornelia C. Bodea, București, Editura Academiei R.S.R., 1963, p. 333.

1. Am datat această scrisoare: noiembrie 1857, deoarece este foarte asemănătoare în conținut cu scrisoarea pe care Dimitrie Bolintineanu i-a trimis-o lui Alexandru Zanne, la 24 octombrie/5 noiembrie 1857, tot din Galați, scrisoare inclusă în' acest volum.

2. Marin Serghiescu-Naționalul. Vezi nota 2 la scrisoarea anterioară.

3. *Presse d'Orient*, ;iar condus de Baligot de Beyne. Vezi nota introductivă la scrisoarea anterioară.

4. *August Treboniu Laurian* (1810-1881). Filolog și istoric. Și-a făcut studiile la Cluj și Viena. În 1842 a devenit profesor la gimnaziul „Sf. Sava” din București. Împreună cu Nicolae Bălcescu a editat, în 1845, *Magazin istoric pentru Dacia*. A luat parte activă la revoluția de la 1848 din Transilvania. La sfârșitul anului 1855 vine la Iași și apoi e numit, la 4 ianuarie 1857, inspector general al școlilor din Moldova. Nemulțumiți de măsurile severe luate de August Treboniu Laurian în vederea îmbunătățirii învățământului public, unii profesori se coalizează contra lui, trimițând ministerului o reclamație care, așa cum arată Ilie Popescu Teiușan și Vasile Netea, „poate fi rezumată în următoarele fraze scoase din conținutul ei: «Tot cursul funcționării domnului Laurian ca inspector al școalelor acestei țări este o persecutare, o maltratare și o injurie continuă a profesorilor, atât pămînteni cît și nepămînteni, așa încît nu există nici un profesor în capitală care să nu fi fost injuriat, disputat și dezonorat [...]. Datoria care și-o făcea umblînd din școală în școală nu o făcea cu blîndețea cuvenită unui inspector școlar și cerută de natura muzelor...»” (*August Treboniu Laurian*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1970, p. 160). Reclamația, precizează Ilie Popescu Teiușan și Vasile Netea „era evident exagerată. Oricît ar fi fost Laurian de

exigent și **de** sever, și temperamentul său impulsiv se preta la aceasta, totuși e greu **de** admis că autoritatea sa se manifesta exclusiv prin «persecutarea» și «maltratarea» sistematică a colegilor săi, și că, datorită comportamentului său, n-ar fi rămas «nici un profesor» în capitala Moldovei care să nu fi fost «injuriat» sau «dezonorat», i'atîma reclamațiilor depășea limitele obiectivității și ale adevărului. La originea ei se afla nu dorința sinceră de îndreptare a unei situații considerate dăunătoare dezvoltării normale a învățămîntului, ci **în** primul rînd dorința de răzbunare a unor elemente lovite de dispozițiile severe ale lui Laurian. În fruntea lor găsim pe preotul Ionescu, pe care Laurian nu-l găsisese apt pentru catedră, precum și pe Nicolae Măcărescu, pe care inspectorul îl descoperise că, deși preda la gimnaziu, nu cunoștea declinările limbii latine.”

5. În alegerile care au avut loc între 7/19 și 17/29 septembrie 1857, **în** Moldova, unioniștii au obținut o majoritate zdrobitoare: 83 deputați unioniști și numai 4 nesiguri, dintre aceștia doar doi dovedindu-se antiunioniști. **În** sesiunea Divanului ad-hoc ce s-a deschis la 23 septembrie/4 octombrie 1857, Vasile Alecsandri era ales deputat în județul Bacău, cu 47 voturi din 58 **de** votanți. Dar, precizează G. C. Nicolescu în *Viața lui Vasile Alecsandri* (București, Editura pentru literatură, 1962, p. 271), „la prima ședință ca și la cele din 27 sept. și 4 oct. st. v., el lipsește, declarîndu-se că e bolnav. **În** cea din 1 octombrie se spune că «e încă bolnav în Franța», iar în ședința din 10 octombrie st. v., în urma comunicării lui Alecsandri că demisionează, întrucît starea sănătății nu-i îngăduie să ia parte la lucrările Adunării, se hotărăște alegerea unui alt deputat în locul său”. Vasile Alecsandri considera totodată că era mai necesar ca propagandist al Unirii la i'aris decît ca deputat într-un Divan compus aproape exclusiv din unioniști la Iași. În acest sens, el stabilise legături strînse cu ;iarele franceze *Le Siecle*, *Le Constitutional*, *La Presse*, *La Patrie*, *Journal des Debats*, care deveniseră apărătorii cei mai credincioși ai cauzei românilor.

6. Detalii numeroase ne oferă Dimitrie Bolintineanu în memorialul *Călătorii în Moldova*, publicat în *Calendar istoric și literar pe anul 1859* (v. *Opere*, vol. VI, p. 475). Vezi și scrisoarea către Alexandru Zanne, din 24 octombrie [7557] inclusă în acest volum.

1. În timp ce se afla în exil, lui Dimitrie Bolintineanu i s-au publicat romanul *Manoil*, iași, Tipografia româno-franceză, 1855, volumele de poezii *Cinteci și plîngeri*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, Iași, Tipografia „Buciumului român”, 1852, *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855, și memorialul *Călătorii în Palestina și Egipt*, Iași, Tipografia „Buciumului român”, 1856. Cel ce s-a ocupat de tipărirea volumelor lui

Dimitrie Bolintineanu a fost, așadar, G. Sion, cum lasă să se înțeleagă și din scrisoarea adresată lui Alexandru Zanne, la 24 octombrie 1857, inclusă în acest volum.

3

Boukarest, 16128 Fevrier [18]64

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa LII, f. 49.

I. La 12 octombrie 1863, prin decretul nr. 976, semnat de Alexandru Ioan Cuza, se formează un nou guvern al Principatelor Române Unite, sub președinția lui Mihail Kogălniceanu, guvern care avea să înscrie cel mai luminos moment din timpul Unirii, îndeplinind un rol hotărâtor, de însemnătate istorică, prin legile și reformele realizate. Din acest guvern face parte și Dimitrie Bolintineanu, ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, alături de Ludovic Steege la Finanțe, Al. Papiu-Ilarian la Justiție, N. Rosetti Bălănescu la Externe, Petre Orbescu la Lucrări Publice și Alexandru Iacovache la Război. Încă din primele zile ale instalării sale ca ministru, poetul inaugurează un complex program de activitate, în multiple direcții, dînd dovadă de inițiativă, curaj, clarviziune, spirit de organizare. Dar, mai presus de toate, se afirmă același continuator al idealurilor de la 1848, cum vom arăta mai departe, în notele și comentariile altor scrisori.

Către PHILARETE CHASLES

Le 21 Avril [1866], Bucarest

Dim. Păcurariu-Claude Pichois: *O carte și șapte personaje*, București, Editura Cartea Românească, 1976, p. 140.

1. Scrisoarea datează din 1866, deoarece, așa cum se precizează în cuprinsul ei, Carol de Hohenzollern a fost adus în România în primăvara aceluiași an, în urma detronării lui Alexandru Ioan Cuza, la 11 februarie 1866.

2. Așa cum vom arăta mai pe larg la grupajul scrisorilor adresate lui George Marian, Philarete Chasles a prefațat volumul de poezii *Brisés d'Orient* al lui Dimitrie Bolintineanu, apărut la Paris, în martie 1866. La mijlocul secolului al XIX-lea, Philarete Chasles (1798—1873) se număra printre reprezentanții de seamă ai culturii și literaturii franceze, profesor la Collège de

France, publicist și eseist, critic și istoric literar, unul din întemeietorii literaturii comparate. După volumul de debut *La Financee de Benaris* (1825), o mixtură de proză și poezie, și-a început cariera de critic și istoric literar cu *Tableau de la marche et des progres de la litteraturefrançaise au XVI-e siecle* (1828). A continuat cu studii despre literaturile engleză și germană, incluse în volumul *Caracteres et paysages* (1833), apoi despre literaturile spaniolă și italiană. Notorietatea sa în epocă a fost relevată de E. Margaret Phillips în teza de doctorat *Philarete Chasles, critique et historien de la litterature anglaise* (Paris, E. Droz, 1933), și de Claude Pichois în exegeza *Philarete Chasles et la vie litteraire au temps du romantisme* (Paris, Jose Corti, 1965). Cum vom arăta mai departe, a manifestat un viu interes și pentru istoria, cultura și literatura română, bucurîndu-se de o vie prețuire în țara noastră. La 9 septembrie 1871 a fost ales membru de onoare al Academiei Române (*Analele Societății Academiei Romane*. Sesiunea anului 1871, tom. IV, București, 1872, p. 132). La scurt timp după aceea a fost ales membru de onoare și al Ateneului Român (Claudio Isopescu: *Philarete Chasles e i romeni*, în *L'Observatore romano*, 19 februarie 1950). La moartea lui Philarete Chasles, ziarul *Romanul*, din 16—17 iulie 1873, scria: „Om instruit și dădat mai cu osebire studiilor literaturilor străine, el fu unul din acei francezi filo-români, carii se ocupă de țara noastră, studiindu-i limba, literatura, moravurile, originea și făcîndu-le cunoscute prin explicațiuni și critice, în tot Occidentele. Perderea lui este și trebuie să fie simțită cu durere nu numai de toată lumea literară din Franca, dar și din România, care nu poate decît să-i poarte o eternă recunoștință pentru binefacerile ce i-a adus.”

3. Pentru a cunoaște istoria, limba și literatura română, Philarete Chasles a apelat la Ulysse de Marsillac. Născut în 1821, la Montpellier, Ulysse de Marsillac s-a stabilit în România în 1852, fiind mai întîi profesor de limba și literatura franceză la Colegiul Național și la Școala militară din București. Ulterior, în 1864, a devenit profesor la Facultatea de Litere din capitala țării noastre. A desfășurat o vie și bogată activitate publicistică în sprijinul dezideratelor fundamentale din acea epocă ale națiunii române, susținînd Unirea Principatelor Române și reformele întreprinse de Alexandru Ioan Cuza. A întemeiat și a condus gazetele *La Voix Roumaine* (1861), *La Voix de la /tonnwrae* (1861—1866), *Le Pays Roumain* (1867—1871), *Le Montieur Roumain* (1868-1870) și *Le Journal de Bucarest* (1870-1877). Prelegerile sale de teoria literaturii și le-a reunit în volumul *Lecons de litterature*, apărut în 1859. A mai publicat și o *Histoire de l'armee roumaine*, în 1871. A murit la București, în 1877.

La solicitarea lui Philarete Chasles, Ulysse de Marsillac a început să publice, de la 4 septembrie 1862, în ziarul *La Voix de la Roumanie*, un ciclu

de articole cu titlul general *Lettres sur la litterature roumaine. A Monsieur Philarete Chasles*. Pe baza acestor articole și a cărților primite de la Ulysse de Marsillac, Philarete Chasles și-a propus să țină la College de France, din Paris, un curs despre literatura română.

În *Buletinul Instrucțiunii Publice*, din 1 — 31 martie 1866, p. 406, se publica următorul anunț: „Cu cea mai vie plăcere comunicăm că d. Philarete Chasles, celebrul profesor de la Collegiul de Francia din Paris, urmează a deschide un curs de istoria literaturii române; el mai cu seamă va vorbi despre poezia română. Iaca a treia universitate mare în care frumoasa noastră limbă va fi admirată în producerile sale literarii”.

Într-adevăr, la 20 martie 1866 Philarete Chasles ține la College de France o prelegere despre poezia română, în care analizează pe larg versurile lui Bolintineanu din *Brisca d'Orient*. Prelegerea s-a tipărit mai întâi în *Revue des cours litteraires*, troisième annee, numero 29, 16 Juin 1866, p. 473. În traducere românească integrală a apărut în *Buletinul Instrucțiunii Publice*, din 1 — 30 iunie 1866, p. 50S, cu notele lui V. A. Urechia. Se reproduce apoi în *Trompeta Carpaților*, an. IV, nr. 464, 20 octombrie 1866, p. 1851, cu acest comentariu: „D. Philarete Chasles, unul din cei mai mari critici ai secolului XIX-lea, profesore de literatură la Collegiul de Francia, și prim-bibliotecar al Institutului Franciei din Paris, ingeniosul și spiritualele șef al unei școli care este a sa proprie, unde cugetările filosofice se mărită cu plăcutul; fiul generalului din marea revoluțiune franceză, amicul lui Chateaubriand, autorele a patrusprezece volume și a unor opere de mare însemnătate ce sunt sub tipar în acest moment; pe când toate națiunile în Europa pare că și-a dat vorba să arunce asupra românilor vâlul mortuaru, vine, apucă și rupe ace! vâl cu o mână cutezătoare, și zice Europei latine: Aici este un popul latin și populi latini nu mor! Acest popul latin, această sentinelă a Romei, uitată, abandonată, nu are spre a-și mărturisi viața sa latină, decît urmele romanilor în limba sa: limba. D. Philarete Chasles cutează să ia de mână acest popul latin și, nu să-l ducă pe la ușele miniștrilor Franciei, nici prin antecamerele jurnaliștilor politici, mai dificili de a fi văzuți decît miniștrii, dară la Collegiul Franciei, în acest focar al ideelor de civilizațiune, care a dat Franciei atîta lumină, atîta glorie! Da, d. Philarete Chasles este singurul francez din familia zeilor celor mai sus-puși în literatură, care a introdus în școlile Franciei ideea că există o limbă română-latină. Atragem luarea-aminte a actualului ministru de la Instrucțiunea Publică și il rugăm să se gîndească a pune pe d. Chasles în rîndul celor care au obținut naturalizațiunea mare.” Iar în final, pleda pentru ideea ca Philarete Chasles să fie subvenționat de guvernul român, ca și Vegezzi Ruscalla, pentru a ține la universitatea din Paris un curs despre literatura română: „Pretindem de la d-l Strat a face cu d. Chasles în Paris, ceea ce a făcut d. Tell cu d. Ruscalla în Turin”.

Prelegerea lui Philarete Chasles a fost reprodusă, după traducerea din *Buletinul Instrucțiunii Publice*, integral, și în ziarul *Ordinea*, nr. 26, din 16 octombrie 1866, p. 103.

La începutul prelegerii sale de la College de France, Philarete Chasles creiona o succintă caracterizare a poporului român:

« N'allez jamais demander aux oeuvres solennelles, aux poesies d'agrement et d'imitation le secret de la vie nationale; si vous voulez connaître l'Angleterre, lisez Chaucer et Shakespeare; l'Italie, lisez Dante et l'Arioste; la France, Jean la Fontaine, Marot, Montaigne et meme Remy Belleau; mais surtout remontez aux sources vives; voyez l'onde jaillir limpide et murmurante du fond populaire, du fond sauvage, du creux des roches mystereuses et obscures. Ecoutez les premiers souffles de la poesie qui, à l'aube des societés, native, incivilisee, intacte, fraîche, respire à peine.

Pour la Roumanie ces documents ne nous font point defaut; grâce à eux nous pourrons nous renseigner exactement sur la nationalite, le genie et les tendencies de ces huit millions d'ames, filles robustes et ingenues des vieilles colonies de Trajan”.

Idea lui Philarete Chasles era aceea că «il y a un genie special, tout à fait roumain», a cărui expresie fundamentală este latinitatea: «La note dominante est l'element latin. C'est le latin qui constitue les assises meme du langage, de la poesie et de la vie nationale». Pentru exemplificare, Philarete Chasles recurge la versurile lui D. Bolintineanu din *Brisca d'Orient*: «Pour que vous vous fassiez quelque idee de la langue, de sa sonorite et de son rythme, je detache un fragment excellent et particulierement roumain, emprunte au recueil de Demetre Bolintiniano». Poezia larg analizată era *Mihnea și baba*. Alăturînd versurilor românești echivalentele în franceză și latină, Philarete Chasles demonstra latinitatea limbii române; « Sans nous arreter à la forme poetique, sans nous occuper du mouvement pittoresque et de la vive peinture contenus dans ces vers, soumettons-les à la simple analyse philologique», conchizînd: «Tout y est latin».

La 16 aprilie 1866, Philarete Chasles a mai ținut la College de France o prelegere despre literatura română, analizînd baladele populare din culegerea lui Vasile Alecsandri, *Ballades et chants populaires de la Roumanie*, avec une introduction de A. Ubicini, Paris, Dentu, 1855. Cea de a doua prelegere a fost publicată ulterior în *Revue des cours litteraires* din 13 octombrie 1866.

4. Prefața lui Philarete Chasles la volumul *Brisca d'Orient* al lui Dimitrie Bolintineanu a avut un viu ecou în țara noastră. La numai cîteva zile de la apariția volumului, ziarul *Reforma*, în nr. 18, din 13 martie 1866, p. 2, o reproduce în întregime, în traducere românească, însoțită de acest comentariu: „D. Dimitrie Bolintineanu a tradus și tipărit poeziile sale în limba

franceză. Primirăm un exemplar prin poștă de la Paris. Aceste poezii sunt precedate de o prefață de unul din cei dinții critici francezi, d. Philarete Chasles, profesor la Colegiul Francii și conservator al bibliotecii Mazarine." De asemenea, prefața e reprodusă și în *La Voix de la Roumanie*, în nr. 22, din 4 aprilie 1866. Românii macedoneni, sensibili la cuvintele spuse asupra lor de Philarete Chasles în prefață, redactează o scrisoare de mulțumire, semnată de vreo patruzeci de persoane, pe care i-o transmite prin intermediul lui Dimitrie Bolintineanu, avînd acest conținut:

« *Monsieur,*

La colonie des Roumains de la Macedoine, se trouvant à Bucarest, capitale des Principautés Unies, a lu une préface que vous avez bien voulu joindre à l'édition française des poésies de M. Bolintineanu et dans laquelle votre plume puissante a su faire ressortir avec la grace et le génie qui lui sont propres, la figure d'un peuple qui, jadis, joua un rôle dans la drame de l'Empire d'Orient et qui fut depuis condamné à l'oubli et voué au malheur.

Vous êtes venu, Monsieur, le premier en France relever la pierre sépulcrale qui nous cachait et sur laquelle nos ennemis avait écrit: « Morts ». — Vous êtes le premier qui avez effacé de votre plume ce mot fatal et qui avez remplacé par le mot: « Vivants ».

Au nom de nos compatriotes de la Macedoine, de l'Épire et de la Thessalie, nous venons vous remercier, Monsieur, pour les paroles bienveillantes que vous avez consacrées à notre nationalité.

Veuillez bien, Monsieur, agréer nos sentiments de la plus vraie et la plus profonde reconnaissance.

*A verchie Arhimandritu
Demetrius Cosacovici*

A Monsieur Philarete Chasles, Professeur au Collège de France, Conservateur à la Bibliothèque Mazarine» (Dim. Păcurariu-Claude Pichois: *op. cit.*, p. 142).

5. în vara anului 1865, Dimitrie Bolintineanu întreprinde o călătorie la Paris, din însărcinarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, preocupîndu-se de aflarea unei personalități care să accepte funcția de corespondent politic, de sprijinitor și apărător al intereselor României în presa franceză. Cu acest prilej solicită și prefața pentru volumul său *Briser d'Orient*, de la aceeași personalitate franceză, care avea să fie Philarete Chasles. Problema investirii acestuia cu funcția de corespondent politic se tergiversează însă, nemaiputînd fi realizată după detronarea lui Alexandru Ioan Cuza, la 11 februarie 1866. Asupra acestei chestiuni vom reveni pe larg la grupajul scrisorilor către George Marian.

Le 3 Nov. 1856, Samos, Vathi

Muzeul Literaturii Române. Cota 17198.

N. Crețulescu (1812-1900). Medic, cu studii la Paris. A luat parte activă la revoluția din 1848, fiind apoi exilat la Constantinopol. Întors în țară în 1850, devine ministru sub cămăcămia lui Alexandru Ioan Cuza, în timpul căreia e numit prim-ministru, la 6 iulie 1862, și apoi în 1865—1866.

1. Vathi, capitala insulei Samos, unde Ion Ghica a fost numit guvernator, în primăvara anului 1854, în împrejurările descrise în scrisoarea *Căpitanul Laurent*. În februarie 1856 a primit titlul de lei (prinț) de Samos, deținînd această funcție pînă la sfîrșitul anului 1858. În Samos, Dimitrie Bolintineanu a stat aproape un an, găzduit de Alexandru Zanne, pe care Ion Ghica îl adusese aici ca inginer de șosele.

2. *Soții Gropler*, polonezi refugiați mai întîi la București, apoi la Constantinopol.

3. *Jean-Pierre Claris de Florian* (1755-1794), scriitor francez, autor de fabule, pastorale, idile și romane sentimentale. A influențat pe mulți scriitori români din prima jumătate a secolului al XIX-lea, îndeosebi pe Ion Heliade Rădulescu și Grigore Alexandrescu.

I

Către ALEXANDRU IOAN CUZA

Perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, 24 ianuarie 1859 — 11 februarie 1866, reprezintă cea mai bogată perioadă din viața și activitatea lui Dimitrie Bolintineanu, apogeul rolului politic jucat în epocă. Întors în țară după nouă ani de exil, într-o vreme în care se hotăra destinul națiunii române, poetul află momentul prielnic să pună în practică idealurile revoluției de la 1848, în noile condiții istorice, dăruindu-se cu abnegație, alături de alți vechi tovarăși de luptă, înfăptuirii unității naționale și realizării dezideratelor fundamentale ale epocii. În ceea ce privește activitatea social-politică, Dimitrie Bolintineanu s-a situat, în perioada domniei lui Cuza, printre cele mai de seamă figuri de patrioți care au ctitorit România modernă. Fie ca ministru, fie ca prieten și colaborator intim al lui Cuza, atunci cînd nu deținea nici o funcție oficială, Dimitrie Bolintineanu s-a numărat printre principalii pro-

motori și realizatori ai marilor reforme din timpul Unirii, care au înscris pagini luminoase în istoria poporului român.

Privit propriilor sale mărturii, din memoriul istoric *Cuza-Vodă și oamenii săi*, Dimitrie Bolintineanu l-a cunoscut prima dată pe Alexandru Ioan Cuza la scurt timp după revenirea în țară, în timpul vizitei pe care a întreprins-o în Moldova, la Iași. Desigur, afinitățile sufletești și spirituale, dar mai ales identitatea convingerilor și aspirațiilor patriotice i-au apropiat de îndată, i-au unit într-o nobilă prietenie. În care poetul a făcut dovada celor mai alese trăsături de caracter, celui mai dezinteresat devotament. Pe Alexandru Ioan Cuza, ca om și ca domnitor, l-a privit întotdeauna cu dragoste și respect. L-a admirat cu sinceritate și încredere, l-a slujit cu abnegație și modestie, dar niciodată nu a ezitat să-i spună demn adevărul în față, să-l sfătuiască și mai ales să-l mustre cu curaj și loialitate, să-i dezaprobe slăbiciunile și excesele.

La rîndul său, Alexandru Ioan Cuza a manifestat de la început o deplină încredere în fostul exilat, l-a prețuit fără echivoc, dîndu-și seama că este unul dintre cei mai onești, mai capabili și mai devotați slujitori ai intereselor naționale și patriotice. Acest fapt a reieșit limpede după ce Costache Negri a fost numit, în octombrie 1859, agent al Principatelor Unite la Constantinopol și acreditat în mod separat ca agent al Moldovei și ad-interim al Țării Românești (G. G. Florescu: *Aspecte privind dezvoltarea relațiilor internaționale ale Principatelor Unite (1859-1866)*, în *Studii*, an. XVII, nr. 1, 1964, p. 76). Avînd sarcina dificilă de a conduce cele două cancelarii diplomatice. Costache Negri s-a gândit că cel mai indicat colaborator și locțiitor al său ar fi Dimitrie Bolintineanu și de aceea îi scria lui Vasile Alecsandri, la 14/26 decembrie 1859: « Je desirerais avoir Bolintineano au printemps, pour le mettre à la tete des deux chancelleries et me remplacer en cas d'absence. C'est mon ami, je l'estime. et d'ailleurs, j'ai tout confiance en lui » (Costache Negri: *Serieri*, vol. I, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 167). Propunerea îl înțeinta pe autorul *Florilor Bosforului*, căci, la 4 ianuarie 1860, Vasile Alecsandri îi comunica, din București, lui Costache Negri: « J'ai sonde Bolintineano au sujet du poște que tu veux lui confier, il m'a semble assez dispose à aller te rejoindre à Constantinople des que le beau temps sera revenu, c'est-à-dire au printemps prochain » (Vasile Alecsandri: *Documente literare inedite. Corespondență*, București, E.S.P.L.A., 1960, p. 190). Domnitorul Alexandru Ioan Cuza nu a dat însă curs acestei propuneri, vroidnd să-l aibă pe Dimitrie Bolintineanu printre consilierii săi apropiați și să-i ofere o funcție oficială, atât pentru încrederea și prețuirea ce i le acorda, cât și pentru a-i asigura o poziție materială stabilă. În acest scop, făcîndu-se purtătorul de cuvînt al lui Alexandru Ioan Cuza, Vasile Alecsandri îl ruga pe Costache Negri să cîștige asentimentul Pjrtii Otomane, în legătură cu numirea lui Dimitrie Bolintineanu, scriindu-i

la 20 februarie 1860: « Le Prince ayant pour Bolintineano une estime toute particuliere et placant toute la confiance en lui, desire le garder en Valachie; mais voulant en meme temps lui creer une position independante, il lui destine le poște de membre de la Commission riverain du Danube. Ce poște bien retribue mettra notre ami dans une position convenable sous tous les rapports, et le Prince gardera ainsi un excellent conseiller. Tu es done charge de sonder le terrain à Constantinople, et de le preparer meme de facon à ce que la nomination de Bolintineano ne subisse pas le meme echec que celle de Balaciano » / 33(11)1

j Biblioteca Academiei R.S.R. S-
\\ LVIII

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 14 nov. 1860

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XIV, f. 206.

1. Dimitrie Bolintineanu este numit mai întîi, la 21 aprilie 1860, efor la Eforia spitalelor civile, în locul lui Grigore Alexandrescu, devenit membru al Comisiei centrale, de la Focșani (*Monitorul, ziar oficial al Țării Românești*, nr. 104, 4 mai 1860, p. 433). Peste o lună, la 23 mai 1860, prin decretul nr. 205, semnat de Alexandru Ioan Cuza și de Vasile Alecsandri, ca ministru secretar de stat la Departamentul Trebilor Streine, Dimitrie Bolintineanu este numit „comisar din partea Țărei Românești, la Comisia Dunăreană” (*Monitorul, ziar oficial al Țărei Românești*, nr. 133, 8 iunie 1860, p. 549).

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în [mai 1861]

50
Biblioteca Academiei R.S.R. S-
LXXVII

1. Depeșa telegrafică este, în mod cert, din luna mai 1861, deoarece, la 12 mai 1861 s-a format un nou guvern, sub președinția lui Ștefan Golescu din care a făcut parte și Dimitrie Bolintineanu, ca ministru secretar de stat la Departamentul Trebilor Streine și ad-interim la Departamentul Controlului, alături de Vasile Mălinescu la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice, C. Bălcescu la Departamentul Finanțelor, Grigore Arghiropol la Departamentul Justiției (*Monitorul, ziar oficial al Țărei Românești*, nr. 105, 13 mai 1861, p. 417). încă de la început, guvernul lui Ștefan Golescu s-a con-

siderat un guvern de tranziție, în așteptareamomentului istoric al Unirii depline, când urma să nu mai existe două guverne separate, unul în Moldova și altul în Muntenia, ci unul singur pentru toată România. În declarația dată în fața Adunării deputaților, în numele tuturor membrilor guvernului pe care îl prezida, Ștefan Golescu spunea:

„În așteptarea realizării Unirii unanim simțită de națiunea română și de mai multe ori rostită de ambele Adunări surori, M. S. Domnitorul a binevoit a ne însărcina cu administrațiunea țării.

Programa noului ministeriu este foarte restrânsă.

Ca ministeriu de tranzițiune misiunea sa nu poate fi decât a administra țara pe calea legală pentru ca ea să poată trece în liniște scurtul timp ce ne desparte de marea și mult dorită zi în care se va putea proclama Unirea deplină.

Ca ministeriu constituțional el va fi și numai el răspunzătoriu de actele guvernului M.S." (*Monitorul, ziar oficial al Țării Românești*, nr. 106, 15 mai 1861, p. 421).

Guvernul lui Ștefan Golescu nu s-a putut menține însă nici două luni. La 24 iunie 1861 își înaintează demisia, care e acceptată la 11 iulie 1861. La 19 iulie e instalat alt guvern, prezidat de Dimitrie Ghica, din care Dimitrie Bolintineanu nu a mai făcut parte. Acesta este ultimul guvern separat al Munteniei. La 11 decembrie 1861 se realizează unirea administrativă a celor două țări, iar la 22 ianuarie 1862 se formează primul guvern unit al României (Dan Berindei: *Guvernele lui Alexandru Ioan Cuza*, în *Revista arhivelor*, an. II, nr. 1, 1959, p. 147).

2. Componenta și atitudinea Camerei deputaților a constituit una dintre cele mai grave probleme din întreaga perioadă a domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Aleși în liaza legii electorale cenzitare din acea vreme, deputații reprezentau, în marea lor majoritate, interesele boierimii și ale marilor proprietari ostili reformelor democratice, unii dintre ei lipsiți de orice sentimente patriotice. Inițiativele, proiectele de lege elaborate de Cuza și de colaboratorii săi apropiați erau sistematic boicotate. Guvernele întâmpinau o rezistență adesea îndârjită, din care cauză erau supuse votului de neîncredere, demisionând la numai câteva luni de la instalarea lor. Schimbarea continuă a guvernelor producea mari perturbări în administrarea țării și în aplicarea reformelor, crea o atmosferă de instabilitate politică, submina unitatea de acțiune. În fața acestei situații, Dimitrie Bolintineanu îl sfătuia pe Alexandru Ioan Cuza cum ar trebui să procedeze.

3. În depeșă, text în limba română.

4. **Ioan Em. Florescu** (1819—1893), general, ministru de Război în timpul Unirii.

5. Depeșa conținea, în final, următorul text în limba română, semnat de Marghiloman, în sensul celor comunicate de Dimitrie Bolintineanu: „Modul în care Camera a format votul său da loc la diferite interpelații. Nația aștepta interpelația ce-i veți da Măria Voastră întru înalta înțelepciune spre a adopta și a se însuși această augustă interpelație. Ca credincios nestrămutat al înălțimei Voastre am datorita a ruga din nou plecat pe Măria Voastră ca să binevoiți a da ordinele de-a dreptul către capite de regiment, despre a căror devotament aveți mai multe probe, căci în coștiința mea ministrul de Resbel nu corespunde prin purtarea sa la înalta încredere a înălțimei Voastre.”

*Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1/6 1861*

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 63.

1. Finalul depeșei cu cifru secret.

*Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1/6 1861*

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 64.

1. Ca ministru de Externe, Dimitrie Bolintineanu a reglementat raporturile cu Statele Ioniene, încheind o convenție cu guvernul englez, prin care acesta renunța de a mai interveni în numele lor pe cale diplomatică. Merită să amintim că în articolul *Tratatul cu Insulele Ioniene*, publicat în *Independința*, nr. 11, din 13 octombrie 1861, p. 37, Ion Ghica scria: „Dl. D. Bolintineanu, într-o ședință din luna iunie trecut, a depus pe biroul Adunării hîrtiele atin-gătoare de o convențiune încheiată cu guvernul englez în numele Statelor Ioniane, prin care românii pot moșteni în acel stat, și ionianii pot moșteni în Principate. Noi credem că guvernul a făcut foarte bine de a încheiat acea convențiune, încredințați că se constată dreptul de reciprocitate și lepădarea Engliterei de la orice intervențiune consulară în pricinile ionianilor. Încheierea unui tratat este totdeauna un semn de viață, un act care întărește drepturile naționale.”

5

**Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 2j6 1861**

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 71.

6

5 iunie 1861

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{15(1)}{\text{LXXIV}}$

Teodor Vârgolici: *Corespondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. *Comentarii literare*, București. Editura Eminescu, 1971, p. 190.

În scurta perioadă în care a fost titularul Departamentului Trebilor Străine, adică ministru de Externe, Dimitrie Bolintineanu nu a avut posibilitatea să realizeze prea multe lucruri. Totuși, din corelarea datelor sumare și izolate, rămase în cea mai mare parte necunoscute pînă acum, putem reconstitui activitatea sa din această perioadă, observînd că a 'ost preocupat de multiple și importante probleme, acționînd febril, căutînd să răspundă unor necesități curente.

1. Na sînt puternici. în scrisoare, în limba franceză.

2. Ca ministru de Externe, Dimitrie Bolintineanu era atent la toate evenimentele internaționale, pentru a adopta față de ele o atitudine corespunzătoare și mai ales favorabilă Principatelor Române. Conferința puterilor gîrante era evenimentul internațional cel mai important pentru Principatele Române, deoarece la această Conferință urma să fie dezbătută problema Unirii depline. în funcția sa oficială, poetul se preocupa în cel mai înalt grad de locul, data și buna desfășurare a Conferinței, de atitudinea pe care o vor adopta țările europene participante. Concludent, în acest sens, este răspunsul primit din partea lui Costache Negri, agentul Principatelor Române la Constantinopol, prin scrisoarea din 14/26 iunie 1861: «Vous m'avez demands par depeche telegraphique à quel jour se reunirait la Conference pour l'Union, et je ne vous ai point repondu parce que j'ai calcule que ma lettre precedente arriverait le lendemain de votre depeche et vous mettrait au fait de la situation plus en detail. Je suis toujours à croire que la Conference de l'Union se tiendra à Paris; pour ma part, j'en suis bien plus aise que si elle avait lieu ici, car nous y aurions le stimulant de la presse. et puis la chose serait plus solennellement consacree dans cette capitale qu'ici, oii la politique est plus individuelle et n'a point les allures larges de celle qu'on fait sous les inspirations de l'empereur Napoleon.» în finalul scrisorii, Cos-

tache Negri îl asigura că-l va ține la curent cu mersul evenimentelor și-l ruga să privească cu încredere rezultatele: « Sous peu je saurai vous dire oii et quand se tiendra la Conference. Ayez de la patience, comme moi, que cette question de l'Union a jien balnchi, je vous assure sans compter le reste» (Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 24).

Dimitrie Bolintineanu era, desigur, îngrijorat de amînarea Conferinței, cerea mereu informații de la Costache Negri, acesta trimițîndu-i o nouă scrisoare de răspuns, la 20 iunie/1 iulie 1861: « On ne saint point encore ici ou se tiendra la Conference. Tous sont bien occupes tant de leurs propres affaires, que de celles des autres, et quoi que notre question soit une des plus urgentes, elle subit les fluctuations des evenements majeurs. La reconnaissance du nouveau royaume d'Italie par la France accelerera sans doute la Conference, dont la reunion seule est necessaire pour obtenir le resultat que nous desirons; si cette Conference tarde, je vous le repete, ce retard n'a point d'autre cause que le choix du lieu et surtout les autres nombreuses et importantes question qui surgissent de tout cote» (Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 72).

Conferința puterilor garante se va deschide abia în toamnă, la 13/25 septembrie 1861, cînd Dimitrie Bolintineanu nu va mai fi ministru de Externe. Totuși, după cum vom vedea, el va primi, cu acest prilej, pe cale particulară, însărcinări importante din partea lui Alexandru Ioan Cuza.

3. Caricatura a apărut în revista satirică *Nichipercea*, an. II, nr. C, 27 mai 1861, p. 64, cu următoarea legendă: „Iată, cinstiți boieri, alesul nostru viitor care ne va conduce la fericire pe calea regulamentară. Trăiască prințul strein !”

4. *Saint-Marc Girardin* (1801 — 1873), scriitor și om politic francez, profesor la Sorbona, membru al Academiei Franceze. A călătorit în Principatele Române, în 1836, publicîndu-și înșeninările în cele două volume de *Souvenirs de voyages et c Vetudes*, apărute la Paris, în 1852—1853. Manifestînd interes și simpatie față de țările românești, a intervenit în favoarea cauzei lor prin articolul *Les Principautes du Danube*, apărut în *Revue des Deux Mondes*, tom. XVIII, din 15 noiembrie 1858, prin care susținea Unirea și drepturile românilor în fața Europei.

5. *Leon Plee* (1815—1879), publicist francez, unul dintre cei mai activi filo-români din Franța, întemeietor al publicației *Revue des auteurs unis* și secretar de redacție al ziarului *Le Siecle*, în ale cărui pagini au fost apărute drepturile naționale ale românilor. Unul din articolele sale, apărut în *Le Siecle* din 3 martie 1859, a fost tradus în limba română și tipărit în broșură aparte, la București, cu titlul *Chestia Principatelor înaintea Europei*, în care sublinia: „Poporul român voiește Unirea. Unirea deplină, întreagă și desăvîrșită, Unirea militară, Unirea administrativă. Unirea politică.” în încheiere,

.. .

scria: „Patrioților români! Aveți mai multă încredere, voi ați făcut toate câte ați fost datori a face; Dumnezeu popoarelor vă va îndeplini lucrarea.”

6. **Aianasie (Tănase) B Aintineanu**, coborâtor dintr-o altă familie cu același name, fiul paharnicului Dinu Bolintineanu (N. Petrașcu: **Dimitrie Bolintineanu**, București, „Bucovina”, 1932, p. 11). În timpul revoluției din 1848, numele său figurează în caseta primelor numere din **Poporul suveran**, ca fondator al acestei gazete, alături de St. Bolintineanu, T. Piscupescu și C. Mănciulescu. În 1857 avea rangul de pitar, posesor al unei proprietăți denumită „Bolintin”, cum rezultă din **Lista proprietarilor din districtul Ilfov carenu s-au prezentat spre a se înscrie în listele electorale (Documente privind Uniunea P-inHpatelor**, București, Editura Academiei R.S.R., 1961, p. 417). În 1859 locuia în București, făcând abonamente printre cunoștințele sale la **Marea bibliotecă clasică universală**, pe care o inițiasă Dimitrie Bolintineanu și care consemna acest fapt la sfârșitul volumului său **Bătăliile românilor**, apărut în acel an, în **Lista d-lor abonați**. Într-adevăr, Alexandru Ioan Cuza l-a numit directorul poștei din București. A murit la începutul anului 1862, iar peste un an și ceva, în iunie 1863, și-a sfârșit viața și soția sa, Ecaterina, sora lui Dimitrie Bolintineanu (**Buciumul**, an. I, nr. 50. 20 iunie 1863, p. 199).

7. **Cezar Librecht**, figură de tristă amintire din timpul Unirii, care a influențat în mod negativ domnia lui Alexandru Ioan Cuza și a contribuit la detronarea sa. În lucrarea **Viața și opera lui Cuza-Vodă** (București, Editura Științifică, 1966. p. 355), Constantin C. Giurescu precizează: „I se reproșă apoi, lui Cuza — și din păcate acest reproș era în parte fundat — că se înconjurase de o «camarilă», adică de o clică ce izbutise să-i câștige încrederea și care. folosindu-se de această încredere, făcea trafic de influență și se îmbogățea, în fruntea acestei camarile se găsea Cezar Librecht, directorul general al poștelor și telegrafului, străin de origine — era de fel din Belgia — și care, inteligent, abil și curtean, știind să se facă util, ajunsese să aibă o reală putere, sugerând soluții, determinând numiri, înaintări și destituiri, supraveghind din umbră pe miniștri și mai ales îmbogățindu-se, în văzul și în indignarea lumii. Librecht, prin rețeaua sa de subalterni, și prin legăturile sale personale, informa pe domn asupra prefectilor, șefilor de instituții, miniștrilor și chiar asupra primului-ministru. Dar șeful telegrafului și poștelor nu informa numai; adeseori, el formula și aprecieri, sugera și soluții [...]. Librecht ridică în 1864—1865 o casă somptuoasă: e casa de astăzi a Universității, de pe strada Dionisie Lupu. Construcția acestei case a reclamat sume importante.”

8. **Petrache Nenisor**, registrator la Departamentul Dinlăuntru. A luat parte la revoluția de la 1848 din Țara Românească, fiind apoi exilat. În vara anului 1849 l-a însoțit pe Nicolae Bălcescu în Transilvania.

Depeșă telegrafică Sosită la Iași în 11 iun. 1861

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 225.

1. În primăvara și vara anului 1861, în perspectiva Conferinței puterilor garante, doi adversari ai lui Cuza, Lascăr Catargiu, în Moldova, și Gheorghe Știrbei, în Muntenia, încep să facă agitație în problema aducerii unui prinț străin. Acțiunile lor ostile au fost însă învinse. În lucrarea **Domnia lui Cuza-Vodă** (I. Iași, Tipografia editoare „Dacia”, 1903, p. 198), A. D. Xenopol precizează: „Domnitorul care singur cunoștea pe deplin starea negocierilor într-o dobândirea Unirii, știa totodată ce periculoasă era, pentru obținerea unui rezultat favorabil, reînvierea chestiunii principelui străin. Trebuia deci căutat de înăbușit pe cât se putea atare manifestare, și din conștiință, să se arate că țara s-ar fi lepădat acuma de această năzuință și că era mulțumită cu Unirea sub principiile pămîntean pe care îl dobândise. De aceea ocîrmuirea, pe de o parte, inserează în **Monitorul oficial al Țării Românești** în comunicat prin care spune că «cele din urmă știri ale agentului țării la Paris sunt că chestia principelui străin este neadmisibilă; că nimene nu s-a gândit la aceasta și că va fi opoziție la o asemenea propunere ori de unde ar veni»; iar pe de alta, nu ne vom mira dacă vom vedea manifestându-se în Principate o mișcare pentru susținerea domnului băștinaș, mișcare a cărei legătură cu guvernul, ba poate chiar inspirare din partea lui nu se poate cu totul tăgădui. Dar mai este apoi de luat în băgare de seamă și ambiția domnitorului, care acum tocmai, când era în ajunul de a izbuti, după silinți urieșe și o frământare atît de îndelungă, să realizeze Unirea, nu putea fi dispus a se coborî de pe tron, pentru ca altul să se folosească de munca și de chinurile lui. Mai dorea apoi ca prin Unire să ajungă mai departe, la realizarea cîtorva reforme mari, de care inima lui era alipită, și pentru a căror împlinire tocmai Unirea deschidea o luminoasă perspectivă.”

La interpelarea lui Gheorghe Știrbei, în dezbaterile Adunării deputaților din 18 mai 1861, Dimitrie Bolintineanu îi răspunde că „în urma demersurilor și stăruințelor necurmăte ale Î.S. domnitorului. Poarta a încuviințat Unirea deplină a ambelor Principate. Puterile se vor întruni în Conferință, pentru a hotărî această chestiune (**Monitorul oficial al Țării Românești**. 20 mai 1861).

2. Lovindu-se neconținut de opoziția Adunărilor de deputați, alcătuite în marea lor majoritate din boieri și mari proprietari adversari ai legilor și reformelor inițiate atunci, în primul rînd ai legii electorale, Alexandru Ioan Cuza adresează Porții Otomane și puterilor garante un memorandum în care analiza obiectiv această stare de lucruri și solicita rezolvarea ei prin

elaborarea unei noi legi electorale și înfăptuirea Unirii depline. În acest memorandum, precizează A. D. Xenopol (*op. cit.*, p. 204), „Domnitorul arăta întâi cum el a știut a reținea puternica mișcare către Unire, ce începuse cu alegerea lui, care mișcare voia să meargă mai departe, amenințând să complice războiul Italiei cu o serioasă conflagrație orientală. Această purtare a domnitorului, ținută de el în interesul Europei, expunea guvernul lui la izbucnirea unor nemulțumiri lăuntrice, ceea ce era cu atât mai rău cu cât, având a aplica principiile civilizatoare ale Convenției și a dezrădăcina abuzurile unui trecut deplorabil, avea nevoie de tot prestigiul, pe care numai încrederea în alesul țării putea să i-l deie; apoi alegerea lui, lovind în ambițiile multor altora, și recunoașterea ei întîmpinînd greutăți la oarecare puteri, chiar după dobîndirea investiturii de la Poartă, tot rămăsese în țară minți nemulțumite de noua stare a lucrurilor. Pe lîngă aceste cauze de îngreuiere, se mai adăuga complicata mașină guvernamentală și faptul că Convenția, concentrînd reprezentanția națională în minile unui mic număr de vechi privilegiați, aceștia se foloseau de nerealizarea Unirii, spre a ridica adeseori glasuri, personal interesate, îmbrăcate în mantia interesului obștesc. Dovadă a fost proiectul de constituție al Comisiei centrale, pe care domnitorul a fost nevoit a-l respinge și a dizolva Adunările care, cu toate aceste îl aleseseră pe el.”

În memorandum se demonstrează, mai departe, că „dreptul Adunărilor de a pune în acuzare pe miniștri a devenit un izvor de abuzuri, la niște Adunări ale cărora majorități se compuneau din vechi privilegiați, regretînd trecutul și conduși cu iscusință de niște năzuitori la tron. Așa a fost atacată dispoziția luată de miniștrii lui, de a întinde legile de impozite la toate clasele societății deocamdată prin ordonanțe, spunînd că se calcă Convenția, impunîndu-se o dare fără să fie votată de Adunări, cînd prin acele ordonanțe nu se făcea decît a se înlătura privilegiul de a nu plăti toți locuitorii dările existente, mai ales că complicata mașină guvernamentală trebuia să întîrzie foarte mult votarea noilor legi. Cînd foștii privilegiați nu puteau face altfel, trăgăneau la nemărginire dezbaterile, apoi răsturnau minister peste minister, așa că mersul propășirii era împiedecat prin repetitele crize de guvernămînt. Se poate întrea, întrucît o așa purtare a foștilor privilegiați le este ea folositoare, sau singurul lor scop este mai mult a-și sătura patima lor urficioasă și personală? Apoi cum se poate spera o sinceră aplicare a art. 46 din Convenție, cînd acesta depărtează de reprezentanția națională pe toți cei ce aveau de așteptat ceva de la reformele sociale impuse de ea, și se încredințează dezbaterii organice a marilor principii civilizatoare chiar în mîna acelor pe care îi lipsește de la avantajele exclusive de care s-au bucurat pînă acum? Analizînd apoi legea electorală impusă de Convenție, domnitorul arăta neputința aplicării ei din cauza prea restrînsului număr de alegători și citează mai ales cazul ridicol

al colegiului din Ismail, compus de *un singur alegător*, care alegîndu-se el singur, în colegiul direct ce el concentra în persoana sa, trimitea astfel el singur un deputat în Adunarea generală.”

În continuare, A. D. Xenopol precizează: „După această analiză a elementelor guvernamentale pe care Convenția le pune la îndemîna domnului, memorandumul arăta neputința în care se afla acest din urmă de a conduce afacerile și cere, ca leac al acestei știri de lucruri, unirea miniștrilor și a Camerilor și reforma legii electorale. Dacă în punctul cel dintîi, acel al unirii, urmează memorandumul, foștii privilegiați se arătau a nu găsi un motiv de nemulțumire, ei nu puteau deloc să încuviințeze reforma sistemului electoral, mai ales că domnitorul rostea îndoiala dacă această reformă ar putea fi îndeplinită de Adunările române, deoarece cu greu se putea aștepta ca reprezentanții actuali ai națiunii să împingă abnegația pînă acolo încît să se sinucidă ei înșiși politicește, și că deci nu ar fi mijloc a se aștepta reforma legii electorale de la deputații ieșiți din colegiile de astăzi. Este însă tot atît de greu puterilor executive a lucra cu un sistem electoral protivnic transformării sociale stipulate de Convenția de Paris. În scopul deci de a arăta faptele ce se petrec în Principate, domnitorul însărcinează pe agentul său să aducă la cunoștința puterilor garante cuprinderea memorandumului.”

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 22/6 1861

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 227.

1. Pentru a-l susține pe Alexandru Ioan Cuza și reformele pe care le inițiaseră, arată A. D. Xenopol (*op. cit.*, p. 199), „se subscrieseră două petițiuni din partea poporului, una pe cîmpia de la Filaret în București, alta, tot în cuprinsul celei din București, pe cîmpia de la Frumoasa, la Iași, prin care petiții se cerea respingerea domnului străin și constituirea statului unitar sub alesul din 5 și 24 ianuarie, ca o reprezentare adevărat națională, prin lărgirea dreptului electoral. O alta asemenea petiție circula prin districte.”

Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 30 iunie 1861

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 233

10

**Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1 iulie 1861**

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 235.

11

**Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 3j7 1861**

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XV, f. 515.

1. După vizita sa în Principatele Române, Leon Plee îi scrie lui Alexandru Ioan Cuza, la 29 iunie 1861: « Il me reste à remercier encore une fois Votre Altesse de la mission que son gouvernement m'a confié et ses bontés que ses ministres et les autorités de Bucharest ont eues pour moi » (Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, f. 130).

12

**Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 4j7 1861**

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XVI, f. 23.

1. în depeșă, text în limba română.

13

No. 755, 10 iulie 1861

Monitorul, jurnal oficial al Țării Românești, nr. 154, 14 iulie 1861, p. 612.

1. **Alexandru Zanne** (1821-1880). În 1848 a fost redactor la **Poporul suveran** și comisar al guvernului revoluționar la Pitești. Din această cauză a fost exilat la Constantinopol și Brusa. lucrând ca inginer al administrației turcești. Chemat de Ion Ghica în Samos, a condus aici lucrările de drumuri și șosele pînă în 1859, cînd se întoarce în țară. Primește mai întîi funcția de șef de divizie în Departamentul Lucrărilor Publice, în 1859. La propunerea

lui Dimitrie Bolintineanu este numit de Cuza șef al cancelariei publicațiilor oficiale. Devine apoi inginer șef al orașului București (1862—1864), director în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (1863—1864), cînd Dimitrie Bolintineanu este titularul acestui minister. L'terior ajunge director al Arhivelor Statului din București. În 1845 și-a publicat volumul de poezii **Din preludările lui Alexandru Zâne**. împreună cu Dimitrie Bolintineanu și M. Costiescu a tradus romanul **Mizerabilii** de Victor Hugo, în 1862.

14

**29 oct. s.v. [1861]
Buiucdere**

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XV, f. 516—520.

Documente și manuscrise literare, vol. 1, alese, publicate, adnotate și comentate de Paul Cornea și Elena Piru. Cu un cuvînt înainte de prof. univ. Alexandru Dima, București, Editura Academiei R.S.R., 1967, p. 95.

1. Fiind vorba în această scrisoare de Conferința puterilor garante privind Unirea deplină a Principatelor Române, care a început la 13/25 septembrie 1861, la Constantinopol, e clar că scrisoarea datează din acest an.

2. Alexandru Ioan Cuza a aprobat demisia cabinetului lui Ștefan Golescu, din care făcea parte și Dimitrie Bolintineanu, la 11 iulie 1861 **{Monitorul, jurnal oficial al Țării Românești**, nr. 152, 12 iulie 1861, p. 603). La numai cîteva zile îl reintegrează însă pe poet în postul de comisar al Țării Românești în Comisiunea Dunării, „cu retribuțiunea acestui post de la ziua priimirei de către Noi a demisiunii sale din funcțiunile de ministru al Trebilor Străine”, prin decretul nr. 363, din 16 iulie 1861 **C Monitorul jurnal oficial al Țării Românești**, nr. 157, 18 iulie 1861, p. 624).

Potrivit mărturiilor lui Dimitrie Bolintineanu din memoriul istoric **Cuza-Vodă și oamenii săi**, domnitorul a regretat demisia cabinetului Ștefan Golescu și mai ales a poetului și a lui Vasile Mălinescu. în care avea mare încredere, amîndoi fiind reprezentanții și continuatorii idealurilor de la 1848. Chemîndu-l la Iași pe Dimitrie Bolintineanu, domnitorul i sa confesat cu amărăciune și cu ton de reproș: „Pusesem în voi. liberali, oameni de la 1848, toate speranțele mele spre mîntuirea relelor țării. Voiesc a da libertatea celor cinci milioane de români clăcași de la o clasă de oameni cari răpînd libertățile interioare ale patriei, n-au știut a-i da în schimb nici ce! puțin întărirea naționalității. Acea castă este moartă, pe ea nu mă pot sprijini; viața fuge de moarte. Pe străini nu mă pot sprijini prea mult și alături de voința nației, căci interesele Europei trec la ei asupra intereselor țării mele. în țară nu mă rezemam decît pe partida

cea mai jună, aceea care are mai multă viață și generozitate. Astfel mă sprijinirăți voi, încît astăzi, ca să nu compromit armonia, să fiu nevoit a alerga din nou la casta care nu mai are nimic a face în viitor?" Consecvent principiului său de a nu comite nici o ilegalitate, D. Bolintineanu a răspuns domnitorului că, în urma votului de neîncredere asupra guvernului din care făcea parte, nu avea altă soluție decît demisia: „îi spusei că noi nu puteam face altfel pe cît eram pe tărîmul legalității, pe care domnul însuși ne silise a rămînea nestrămutați; că nu era din partea noastră rea-voință. ci din contra alergasem la acel mijloc tocmai spre a înlesni poziția domnului pe cale legală."

Bucurîndu-se în continuare de încrederea și prețuirea lui Cuza, D. Bolintineanu nu numai că e repus în postul său, ce-i drept mai mult onorific, din Comisiunea Dunării, dar primește o serie de misiuni importante, considerat fiind un consilier intim, clarvăzător și devotat, al domnitorului și al politicii sale. Cînd se deschide Conferința puterilor garante, la 13/25 septembrie 1861, la Constantinopol, Cuza îl trimite pe Bolintineanu ca reprezentant personal al său, pentru a-l ține la curent cu mersul lucrărilor și totodată pentru a fi util acțiunilor întreprinse de Costache Negri. Multe detalii deosebit de interesante, în această direcție, le aflăm în lucrarea lui D. Bolintineanu *Cestiunea Unirii la Constantinople*, apărută în 1861. Problema Unirii depline a țărilor românești era tratată diferit de marile puteri. Poarta Otomană, prin ministrul de externe Aali-pașa, invocă dreptul de a interveni pe cale militară în Principate în eventualitatea unei nerespectări a Convenției de la Paris. Pe de altă parte, Austria pretindea ca Unirea să fie admisă numai pe timpul domniei lui Cuza, urmînd ca după aceea Principatele Române să fie din nou separate. Ca reprezentant al țărilor românești, C. Negri protestă contra ambelor propuneri, „cu energia și convicțiunea ce dă amoearea patriei", cum spune D. Bolintineanu. Singura putere europeană care susținea cauza românilor, unirea deplină, era Franța, prin guvernul lui Napoleon al III-lea. Dacă Austria, mai ales, nu-și schimbă punctul de vedere, Franța urma să nu mai participe la Conferință, în semn de protest, lăsînd Principatelor Române dreptul de a-și hotărî singure soarta.

Ideea că Unirea deplină trebuia proclamată de însăși națiunea română, în numele dreptului de autonomie și independență, era îmbrățișată de D. Bolintineanu încă din perioada cînd era ministru de Externe. În lucrarea sa *Cestiunea Unirii la Cons'an'inopole* pleda pentru aceeași idee, demonstrînd compatrioților săi că numai ei sînt chemați să-și impună voința în fața puterilor străine: „Unirea este cum românii vor voi să fie. Cine poate vreodată să ne oprească de a fi uniți, cînd noi vom voi a rămînea uniți? Să ne violeze dreptul de autonomie, cînd noi vom voi să fie respectat?" D. Bolintineanu nu se mul-

țumea însă a formula întrebări, ci îndemna la acțiune, cu aceeași luciditate: „Dar românii ce fac? Aici este întrebarea cea mai serioasă. O națiune nu-și asigură pentru mult timp libertățile sale prin tractate; între streini tractatele devin nule cînd nu sunt sprijinite de puterile morale și materiale. Străinii se introduc în lucrările noastre din întru prin poarta ce certele și diviziunile noastre le lasă deschisă, istoria ne spune că niciodată românii au nu fost învinși cu armele, ci cu intrigile. Dar mi se răspunde că toate aceste diviziuni se sting și toate partidele vor fi unite cînd este vorba de patrie. Se poate; dar timpul nu ne-a lipsit spre a dovedi aceasta: ce am făcut? Și ce ne rămîne a face în față cu Unirea? Unii găsesc că fermanul prin oarecare articole violează drepturile de autonomie, și trebuie a protesta. Suntem cu totul de această părere, însă iată cum. Unirea este recunoscută de puterile garanți. Românii nu au decît să o proclame."

În timp ce se afla la Constantinopol, ca trimis personal al lui Cuza la Conferința puterilor garante, D. Bolintineanu are prilejul să confrunte opiniile diplomației străine cu realitățile politice din țară, să discearnă în mod obiectiv care erau meritele și ezitățile domnitorului, să mediteze asupra măsurilor ce trebuiau luate. La 29 octombrie 1861 îi trimite lui Cuza această scrisoare, cu un conținut deosebit de interesant și revelatoriu, din care putem deduce lesne atît relațiile intime dintre poet și domnitor, cît și convingerile ferme în numele cărora acționa fostul ministru de Externe. Cu sinceritate și obiectivitate, loial și deschis, D. Bolintineanu aducea în fața domnitorului probleme de hotărîtoare însemnătate pentru acea epocă, pentru bunul mers al țării. D. Bolintineanu împărțea punctul de vedere că puterea executivă, adică guvernul, rămăsese la discreția și jocul retrograd al Adunării legislative, alcătuită din mari proprietari și boieri ostili regimului lui Cuza. Cu un ușor ton de mustrare, îl sfătuiă pe domnitor să procedeze energic, să asigure stabilitatea guvernului, în care să intre oameni devotați și cu sentimente patriotice, să contracareze opoziția Adunării și, la nevoie, să o dizolve. Cu alte cuvinte, pregătea terenul pentru lovitura de stat din 2 mai 1864.

În scrisoarea lui D. Bolintineanu pulsează convingerea profundă că Alexandru Ioan Cuza, în condițiile istorice ale epocii, trebuia să întrupeze prin faptele sale idealul sublim al unității naționale. Pentru aceasta, îl îndemna pe domnitor să-și alcătuiască un partid de adevărați și devotați patrioți, pe care să se bazeze și care, la rîndul lui, să-i sprijine eforturile nobile pentru ridicarea țării pe înalte trepte de civilizație modernă. Cuvintele lui D. Bolintineanu erau grave, severe, dar depărtate de patetismul gratuit și retorismul de paradă, adresîndu-i-se domnitorului cu sufletul deschis, stăpînit de emoție.

În final, Dimitrie Bolintineanu revenea la problema fundamentală a acelei vremi, Unirea deplină. Consecvent convingerii sale, îl îndemna pe Cuza ca,

în caz că puterile garante vor tergiversa acest lucru. Unirea deplină să fie consfințită de însăși națiunea română, personificată în domnitor, chiar fără a mai fi consultată Camera deputaților, care putea fi dizolvată. Evoluția ulterioară a evenimentelor va confirma punctele de vedere ale lui Dimitrie Bolintineanu.

3. **Constantin Duca**, zis **popa Costa**. Supus rus, fost preot și fost voluntar în armata țaristă în timpul războiului Crimeii. Incidentul a avut loc în septembrie 1861, prezentat astfel de A. D. Xenopol (*op. cit.*, p. 212): „Un arnăut popa Constantin, maior în armata rusească, venise în Iași pentru o pricină a lui și ceruse la ministrul Justiției, Rolla, să-i aducă niște acte de la un tribunal de județ. Avind rusul o purtare puțin cuviincioasă, în audiența ce o ceruse la ministru, acesta îl dădu afară. Popa Constantin provocă pe Rolla la duel; iar Consiliul Miniștrilor dispuse darea lui afară din țară. Când fu să se execute hotărîrea, popa Constantin se opuse cu putere, împruscă un ofițer și un soldat și numai după o luptă înverșunată fu rănit și prins. Domnul, care era în București, simți îndată greaua poziție în care-l pusese afacerea lui popa Costa. Pe de o parte se temea de a nu-și îndușmâni pe Rusia, tocmai în momentul când avea mai mare nevoie de sprijinul ei, în chestia Unirii, pe de alta, avea de apărut onoarea țării. El scăpă din încurcătură, ordonând președintelui Divanului ca în 24 de ore popa Costa să fie judecat și condamnat la moarte, ceea ce se și face; iar după aceea domnul îl grațiază. Când primi vizita consulului, totul era sfârșit.”

4. Reconstituim, pe scurt, după temeinica monografie a lui Ovidiu Papadima, **Cezar Bolliac**, București, Editura Academiei R.S.R., 1966, obsedanta poveste a bijuteriilor, care a planat mult timp asupra poetului, creîndu-i numeroase dificultăți în viața și activitatea sa. În vara anului 1849, aflîndu-se cu Nicolae Bălcescu în Transilvania, Cezar Bolliac primește misiunea, din partea revoluționarilor maghiari, de a cumpăra bunăvoința lui Omer-pașa, comandantul armatei otomane, oferindu-i bijuteriile contelui Zichy, executat prin spînzurătoare. La 8 august 1849 se semnează o chitanță de primire pentru nouă butoni cu briliante și o pereche de pîteni de aur cu briliante, de la ministrul de Finanțe al guvernului revoluționar maghiar, Duschek, la ordinul lui Kossuth. Totodată se redactează o notă amănunțită despre natura obiectelor date lui Bolliac: numărul briliantelor, calitatea și mărimea lor etc. Nota e semnată de Fiilepp Lupoh, comisar al guvernului maghiar. Evenimentele din Transilvania s-au precipitat însă brusc și Cezar Bolliac nu și-a mai putut îndeplini misiunea, restituind lui Kossuth bijuteriile. În ciuda declarațiilor lui Cezar Bolliac și a numeroaselor intervenții în apărarea sa datorate lui Nicolae Bălcescu și Ion Ghica, acuzația calomnioasă că și-a însușit aceste bijuterii a continuat să amărăscă existența poetului. Ori de cîte ori aveau

ocazia, adversarii politici ai lui Cezar Bolliac nu ezitau să aducă în discuție această problemă, zădărnîcîndu-i acțiunile. Astfel s-a întîmplat și în timpul alegerilor din iunie 1860, cînd poetul a candidat la Giurgiu. A fost ales deputat cu 9 voturi din 12, iar Adunarea Națională, în ședința din 5 iulie 1860, nu validează alegerea sa, aducîndu-se iarăși în discuție chestiunea bijuteriilor contelui Zichy, proliferînd calomnia și punîndu-l într-o situație critică.

5. **Sir Henry Bulwer** (1801—1873), om politic englez, venit în Principatele Române după 1856, în vederea clarificării situației politice. A devenit apoi ambasador al Angliei la Constantinopol.

6. în timpul Conferinței puterilor garante, de la Constantinopol, precizează A. D. Xenopol (*op. cit.*, p. 222), „Domnitorul se putea aștepta la o dezlegare favorabilă în chestiunea Unirii. De aceea el și ia oarecare măsuri, în vederea acestei îndepliniri. Ministerul muntean ia dispoziții ca, prin înțelegere cu președintele Consiliului din Moldova, în prevederea Unirii definitive a Principatelor și spre înlăturarea oarecăror piedici la punerea ei în lucrare, să se numească o comisie mixtă, compusă din 8 membri moldoveni și 8 munteni, care să proceadă, fără întîrziere, la unificarea legiurilor și regulamentelor administrative.”

7. **Alexandru Dim. Ghica** (1795-1862), fost domn al Țării Românești (aprilie 1834 — octombrie 1842), apoi caimacam în 1856.

8. Lovitură de stat. în scrisoare, în limba franceză. Se referă la lovitura de stat din Franța, de la 2 decembrie 1852, cînd Napoleon III s-a proclamat împărat.

9. **Lavalette**, ambasadorul Franței la Constantinopol.

10. „Ce păcat că nu putem conta pe prințul Cuza! S-ar fi putut face mari lucruri!” în scrisoare, în limba franceză.

15

**Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 1 ianuarie 1862**

15(2)

Biblioteca Academiei R.S.R. S _____

LXXIV

Scrisoarea este edificatoare pentru raporturile intime de colaborare dintre Alexandru Ioan Cuza și Dimitrie Bolintineanu, la acea dată poetul nemaideținînd nici o funcție oficială.

1. **Gh. Costaforu** (1821-1876), jurist, profitor universitar de Drept, om politic conservator.

2. C. Bozianu (1815—1882), jurist profesor universitar de Drept, om politic conservator. În 1865 a devenit secretar de stat la Interne, Agricultură și Lucrări Publice.

16

*Depeșă telegrafică
Sosită la Iași în 19 ianuarie 1862*

15(3)

Biblioteca Academiei R.S.R. S—

LXXIB

1. Nicolae Pîsochi, locotenent-coionel, rudă cu Alexandru Ioan Cuza, membru influent al camarilei.

17

Le 2 Fevrier 1862, Bucarest

15(4)

Biblioteca Academiei R.S.R. S—

LXXIV

1. Grigore Bibescu-Brîncoveanu, fiul fostului domnitor Gheorghe Bibescu. Își spunea Brîncoveanu după mama sa, Zoe, născută Mavrocordat, dar înfiată de banul Brîncoveanu.

18

Bukarest, 9-bre 1862

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, dec. 189.

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 99.

1. După înfăptuirea Unirii depline, la 26 ianuarie/7 februarie 1862 se desființează ministerele din Moldova, instituindu-se, în locul lor, ca o măsură de tranziție, directorate. Școala militară din Iași se mută în București, contopindu-se cu cea de aici. Se mută, de asemenea, administrația poștelor. Iașii nu mai au calificativul de capitală. În lucrarea *Viața și opera lui Cuza Vodă* (p. 129), Constantin C. Giurescu precizează: „Evident, toate aceste schimbări, consecințe inevitabile ale Unirii depline, creează o stare de agitație și nemulțumire între unii ieșeni; nu era vorba numai de o scădere de rang, de prestigiu, ci și de una cu caracter economic, comerțul și meșteșugurile fiind atinse prin desființarea, strămutarea sau reducerea a o sumă de instituții, cu personalul

afărent. Spre a se acorda o compensație fostei capitale, se propune în Cameră — mai întâi în ședința din 18 februarie, de către deputatul P. Cazimir, apoi în ședința din 9 martie, de către deputatul Vărescu — instalarea la Iași a înaltei Curți de Casație și Justiție ce urma tocmai să-și înceapă funcționarea. Această propunere este combătută însă, pentru rațiuni de stat, nu numai de către deputații munteni, dar chiar de către exponenții deputaților moldoveni, de ieșenii Kogălniceanu și Anastase Panu. Propunerea, pusă la vot, cade neîntrunind decît 36 voturi pentru față de 52 contra. Reacția la Iași este vie; se ard în piață portretele celor doi fruntași care combătuseră propunerea; mișcarea cuprinde chiar și pe C. Rolla, fost ministru și unul din cei mai activi unioniști de odinioară. El întocmește o petiție de protest, care urmează a fi iscălită, nu numai în Iași, dar și în ținuturi.”

2. Un articol referitor la petiția antiunioniștilor din Moldova a apărut în *Reforma*, nr. 35, din 30 august 1862, dar nesemnat. Foarte drastic în ton, articolul reclama numirea unei comisii de medici care să cerceteze starea mintală a semnatarilor petiției, adăogînd: „Orice act de această natură este o trădare națională. Orice român ar subscrie un asemenea act este un trădător de patrie.”

19

1 ghenariu 1863

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa L, f. 230.

20

No. 1080, 18 octomvrie [1863]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 210, 22 octombrie 1863, p. 873.

1. Scrisoarea datează, evident, din 1863.

2. La 12 octombrie 1863, prin decretul nr. 976, semnat de Alexandru Ioan Cuza, se formează un nou guvern, sub președinția lui Mihail Kogălniceanu (*Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române*, nr. 202, 12 octombrie 1863, p. 841). Noul guvern avea să înscrie cel mai luminos moment din timpul Unirii, îndeplinind un rol hotărîtor, de însemnătate istorică, prin legile și reformele realizate. Din acest guvern a făcut parte și Dimitrie Bolin-

tineanu, ocupînd importanta funcție de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, alături de Ludovic Steege la Finanțe, Al. Papiu-Ilarian la Justiție N. Rosetti Bălănescu la Externe, Petre Orbescu la Lucrări publice și Alexandru Iacovache la Război.

Primind această funcție de mare încredere și răspundere, Dimitrie Bolintineanu devine principalul colaborator și sprijin al ilustrului om de stat Mihail Kogălniceanu, amîndoi fiind cei mai de nădejde sfetnici ai domnitorului, încă de la primele zile ale instalării sale ca ministru, poetul inaugurează un complex program de activitate, în multiple direcții, inclusiv în domeniul silvic, care îi revenea tot lui, dînd dovadă de inițiativă, curaj, clarviziune, spirit de organizare. Dar, mai presus de toate, se afirmă același continuator al idealurilor de la 1848.

Ca ministru al Instrucțiunii Publice s-a ilustrat printr-o serie de reforme și realizări care i-au înscris definitiv numele printre cei mai de seamă promotori ai învățămîntului din țara noastră. Inițiativele și acțiunile sale au cuprins întreaga sferă a învățămîntului public, de la cel sătesc și pînă la cel universitar, fiind dominate toate de ideea culturalizării poporului, de a asigura condiții favorabile tuturor celor destoinici, de a crea instituții la nivelul civilizației moderne.

Modestia, probitatea morală, spiritul de echitate și de dăruire au fost atributele fundamentale care l-au caracterizat pe Dimitrie Bolintineanu în timpul activității sale ministeriale, ca de altfel în tot restul vieții. Pentru a cunoaște, măcar în parte, exemplara sa comportare, reproducem o succintă evocare publicată de Duiliu Zamfirescu, sub pseudonimul Don Padil, în *România liberă*, nr. 1938, din 18 decembrie 1883: „Se povestește, între altele, că fiind indus în eroare de unul din subalternii săi, trimise lui vodă să iscălească un decret prin care se făcea o mare nedreptate. Cîteva minute mai tîrziu veni un prieten, și, dintr-o vorbă într-alta, îi spuse despre mișelia care era gata să se sancționeze de domn. Bolintineanu tocmai se îmbrăca. Fără să mai asculte nici un cuvînt, sări în trăsura cum se afla și țintă la palat! Vodă era gata să iscălească.

— Stăi, Măria ta!

Vodă, mirat, se opri. Cînd își aruncă ochii la el, ministrul era numai în ciorapi. Cuza rîse cu plăcere și nu iscăli.”

La 19 iulie 1864, fără nici un motiv explicit, Dimitrie Bolintineanu își dădu demisia din guvernul prezidat de Mihail Kogălniceanu. În memoriul istoric *Cuza-Vodă și oamenii săi*, poetul nu insistă asupra acestei împrejurări. Principala cauză care l-a determinat la acest gest se pare a fi refuzul domnitorului de a sancționa legea Instrucțiunii Publice, elaborată în timpul ministeriatului său. În lucrarea *Viața și opera lui Cuza-Vodă* (București, Editura

Științifică, 1966, p. 268), Constantin C. Giurescu susține că, pe lîngă aceasta, r mai fi fost și „dezacordul cu atitudinea dură adoptată de primul-ministru și ministrul de Interne Kogălniceanu față de presă.” Într-adevăr, la scurt timp după lovitura de stat din 2 mai 1864, începuse suprimarea unor periodice. La 22 mai/3 iunie a fost interzisă revista satirică *Nichipercca* a lui N. T. Orășanu, iar la 29 mai/10 iunie *Aghiuță* al lui B. F. Hasdeu. Organul liberalilor radicali, *Românul*, de sub conducerea lui C. A. Rosetti, e suprimat la 9/21 iulie. *Libertatea*, care înlocuise *Românul*, încetează la 23 iulie/4 august.

În urma demisiei lui Dimitrie Bolintineanu, Cuza numește pe Nicolae Crețulescu în funcția de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice. În aceeași zi, 19 iulie 1864, prin decretul nr. 859, domnitorul îl numește pe Dimitrie Bolintineanu membru al Consiliului de Stat (*Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române*, nr. 160, 20 iulie/1 august 1864, p. 719). Era, desigur, o nouă dovadă a prețuirii deosebite de care se bucura poetul din partea lui Alexandru Ioan Cuza.

Una dintre cele mai frumoase și mai emoționante recompense morale primite pentru activitatea sa ca ministru al Instrucțiunii Publice a fost scrisoarea deschisă a studenților din București, adresată în semn de omagiu și de simpatie, publicată în *Dîmbovița*, an. VI, nr. 34, 29 iulie 1864, p. 134:

„Junimea studioasă te-a iubit ca poet, te-a adorat ca ministru al Instrucțiunii Publice. Ca poet i-ai înflăcărat sentimentele nobile. Ca ministru ai făcut-o să crează că junimea studioasă nu mai e disprețuită.

Cari din junii studenți nu a tresărit de bucurie văzîndu-te numit la Ministerul Instrucțiunii Publice? Cari din junii studenți nu avură speranța că dv. veți ridica Instrucțiunea la înălțimea meritată? Ei nu se amăgeau în speranțele lor. Ministru al Instrucțiunii, fuseși părintele ei! Organizarea făcută de dv. Instrucțiunii, adăogirea gimnaziilor, înființarea Școlii Normale, atît de necesare, vorbesc cu destulă elocință despre amoearea ce aveți de Instrucțiune. Subscrișii studenți își îndeplinesc o datorie adueîndu-vă, prin publicitate, mulțumirile lor cel: mai respectuoase pentru dorința ce a-i avut. pe cînd vă aflați ministru, ce a înălța Instrucțiunea.

Dar toate aceste nu sunt puse încă în fapt, să sperăm că actialul d. ministru va termina cele proiectate de dv.

Dar de ce vă retraserăți mai-nainte de a vă termina opera? Cel i țin de ce nu vă vedem membru al Consiliului superior, ca să știm că n-am pierdut pe părintele studenților?

Dar de ce retragerea dv. de la Ministerul Instrucțiunii Publice produse întristare în junii studenți? Fiindcă junimea studioasă de astăzi și cea viitoare consideră pe Dimitrie Bolintineanu de amic al școalelor.”

No. 30222, 22 octombrie [1863]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 219, 2 noiembrie 1863, p. 911.

1. Publicarea scrisorii atestă datarea ei în 1863.

2. Deși poet, Dimitrie Bolintineanu nu și-a limitat raza activității sale ministeriale numai la domeniul științelor umaniste. O egală atenție a acordat învățămîntului în domeniul științific. Dintr-un comentariu publicat în **Buciumul**, nr. 193, din 13/25 februarie 1864, aflăm că „ministrul amic al poporului, amic al luminii și al școalelor” a reorganizat cabinetul de fizică, „a luat toate măsurile pentru repararea aparatelor și pentru înălțarea lor din starea de ruine în care le-a lăsat indiferența timpilor ce au trecut.”

3. Dimitrie Bolintineanu a acordat o mare atenție dezvoltării învățămîntului superior, din dorința de a da un nou impuls propășirii culturale și științifice a țării noastre, de a crea instituții similare celor din alte țări cu veche tradiție în această direcție. Ca ministru al Instrucțiunii Publice a avut marele merit, printre altele, de a întemeia cea dintâi Facultate de Litere, la București. La numai zece zile de la numirea sa în guvern înaintează lui Alexandru Ioan Cuza această scrisoare. Domnitorul a aprobat propunerea prin decretul nr. 1047, din 30 octombrie 1863, precum și regulamentul de funcționare, ambele publicîndu-se în același număr din **Monitor**: „Se instituie la Academia din București o Școală superioară de litere, în scop de a forma profesori gimnaziali în ramurile limbilor clasice și moderne, ale literaturii și filosofiei, istoriei și geografiei.” Pentru început, se prevedea ca Școala superioară de litere să-și organizeze cursurile pentru anii I și II. În primul an, studenții urmau să frecventeze „a) Istoria filosofiei, b) Istoria literaturii clasice, c) Istoria critică universală antică, d) Istoria critică a țărilor române”. În cel de al doilea an, cursurile aveau ca obiect „a) Filosofia (psihologia, logica, metafizica și etica), b) Istoria literaturii moderne, c) Istoria critică universală medie și modernă, d) Istoria critică a țărilor române și a literaturii române, e) Gramatica comparativă a limbilor elene, latine, române, italiene, spanice și portugaleze, f) Arheologia clasică, g) Pedagogia și metodică.”

În regulamentul se preciza că „fiecare materie din programa prescrisă se va prepuce de trei ori pe săptămîna, adică: profesorii vor ține fiecare câte două lecțiuni și câte o conferință cu studenții lor”, iar „studenții vor fi datori a urma regulat cursurile și a face toate lucrările prescrise”. Pentru a promova, studenții urmau să fie „supuși la două examene pe an, atît în scris cît și orale, iar profesorii vor califica după meritele lor.” De asemenea, pentru a facilita

accesul la această nouă și de viitor instituție de învățămînt superior, se acordau cincisprezece burse, „de cîte 150 lei pe lună”, pentru studenții lipsiți (de mijloace materiale, iar „obținerea bursei va urma prin concurs.” După soluțivire, beneficiarii acestor burse aveau obligația ca, timp de zece ani, să fie în serviciul statului.”

[1863]

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XVI, f. 114.

Teodor Vârgolici: **Correspondență inedită D. Bolintineanu**, în voi. **Comentarii literare**, p. 192.

1. Scrisoarea datează, evident, din 1863, cînd se pregăteau marile reforme sociale din timpul Unirii, împrumutarea țăranilor și secularizarea averilor mînăstirești, reforme care au marcat momentele culminante ale domniei lui Alexandru Ioan Cuza, ale epocii de la începutul celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, cu consecințe profunde în întreaga evoluție social-economică și politică a țării noastre. Dimitrie Bolintineanu era de părere că întîi de toate trebuia înfăptuită legea rurală, a împrumutării țăranilor.

28 decern. [1863], București

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XI, f. 531.

1. Cu certitudine, scrisoarea e din 1863, deoarece la data de 28 decembrie din acel an era ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice.

2. Azilul Elena Doamna a fost înființat în toamna anului 1862 (A. D. Xenopol: **op. cit.**, vol. II, p. 221).

Ian. 14, 1864

Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 418, **1864**, vol. I, f. 63.

I. *Constanța Dunca-Schiau* (15 februarie 1843 — ?) A studiat la Viena și Paris. În 1863 a ocupat prin concurs catedra de morală și pedagogie la Școala centrală de fete din București. Tot în 1863 a prezentat domnitorului și Camerei legislative un proiect de organizare a învățământului pentru fete. Alexandru Ioan Cuza a fost receptiv la propunerea lui Dimitrie Bolintineanu și i-a acordat Constanței Dunca un premiu de 100 de galbeni pentru această lucrare, publicată cu titlul *Femeia femeiei*, în 1863. A editat și a condus publicația *Amicul familiei*, între anii 1863—1865 și în 1868, în care a publicat scrieri originale și numeroase traduceri din literatura universală. A mai publicat comediiile *Martirainimei* (1870) și *Motiv de despărțenie sau Ce deputat!* (1871), povestirile pentru copii *La Alma* (1881), *Feminismul în România* (1904).

25

No. 1174, 15 ianuarie [1864]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 13, 18/30 ianuarie 1864, p. 56.

1. Data publicării atestă anul 1864.

2. Prin decretul nr. 60, din 15 ianuarie 1864, publicat în același număr din *Monitor*, Alexandru Ioan Cuza aprobă propunerea lui Dimitrie Bolintineanu.

26

No. 2530, 29 ianuarie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 25, 1/13 februarie 1864, p. 107.

1. Prin decretul nr. 136, din 30 ianuarie 1864, publicat în același număr din *Monitor*, Alexandru Ioan Cuza aprobă propunerile lui Dimitrie Bolintineanu.

27

No. 2651, 30 ianuarie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 30, 7/11 februarie 1864, p. 127.

1. Rezoluția lui Cuza: „Se aprobă”.

350

28

No. 4192, 12 februarie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 73, 30 martie/11 aprilie 1864, p. 333.

1. Prin decretul nr. 385, publicat în același număr din *Monitor*, Alexandru Ioan Cuza aprobă propunerea lui Dimitrie Bolintineanu.

29

No. 5219, 21 februarie [1864]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 47, 27 februarie/10 martie 1864, p. 197.

1. Rezoluția lui Cuza: „Se aprobă”.

No. 7261, 10 martie [1864]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 60, 13/25 martie 1864, p. 257.

1. Rezoluția lui Cuza: „Se aprobă.”

No. 7665, 21/14 aprilie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 76, 2/14 aprilie 1864, p. 355.

1. Rezoluția lui Cuza: „Se aprobă.”

32

No. 13080, 29 aprilie 111 mai 1864

Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească, dosar 1503, 1864, f. 3.

351

1. Rezoluția lui Cuza: „Se aprobă”. Dimitrie Bolintineanu adaugă: „Deocamdată se va publica numai pentru numirea p. Radu Șapcă.”

33

No. 18604, 11 iunie [1864]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 15-, 10/2- iulie 1864, p. 679.

1. Rezoluția lui Cuza: „Se aprobă”.

34

No. 19999, 20 iunie [1864]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 144, 1/13 iulie 1864, p. 652.

1. Prin decretul nr. 735, publicat în același număr din *Monitor*, Alexandru Ioan Cuza aprobă propunerile lui Dimitrie Bolintineanu.

35

No. 21133, 3 iulie [1864]

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 149, 1/13 iulie 1864, p. 663.

1. Cea mai de seamă realizare a lui Dimitrie Bolintineanu, ca ministru al Instrucțiunii Publice, a fost întemeierea Universității din București, act de însemnătate istorică și de valoare națională. Prin decretul nr. 765, din 4 iulie 1864, Alexandru Ioan Cuza aprobă acest act. La 7 iulie 1864, Dimitrie Bolintineanu prezidează solemnitatea oficială a deschiderii Universității din București.

36

14 noiem. 1864

^ M i n i s t e r u l Cultelor ș, Instrucțiunii Publice,

1. Rezoluția lui Alexandru Ioan Cuza: „Se recomandă ministrului nostru secretar de stat la Departamentul de Culte și Instrucție.” O altă rezoluție, semnată indescifrabil: „Avînd în vedere că zisul uvragiu ar putea fi cu mulțumire distribuit ca premiu la elevi, avînd în vedere că autoru merită încurajare pentru lucrările sale, din paragraful premiilor literale se va da autorului lei *cinci mii*, iar din paragraful premiilor anului corent i se va da lei *nouă mii*, conform angajamentului aci exprimat.”

împrumutul obținut a fost de bun augur. în primăvara anului următor vede lumina tiparului ediția în două volume *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1865, iar peste încă un an apare volumul *Brises d'Orient*, Poesies roumaines, traduites par l'auteur lui-meme, precedees d'une preface de M. Philarete Chasles, Paris, E. Dentu, 1866.

Către C. ESARCU

[12 februarie 1871]

Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 782, 1871, f. 2.

Constantin Esarcu (1836—1898), a fost profesor de zoologie și Botanică la Universitatea din București. în 1871 era ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice. în 1865 a întemeiat, împreună cu V. A. Urechia, societatea „Ateneul Român”, inițiind o subscripție publică de amploare pentru construirea clădirii Ateneului Român. A editat și revista *Ateneul Român* în 1866—1869 și 1894—1895.

1. Scrisoarea lui Dimitrie Bolintineanu este înregistrată la această dată.
2. Titlul corect: *Viața lui Traian August, fondatorul neamului românesc*.
3. Titlul corect al ediției a doua, din 1870: *Viața și faptele lui Ștefan-Vodă cel Mare*.
4. Titlul corect: *Ștefan Gheorghe-Vodă sau Voi face doamnei tale ce ai făcut tu juplinesei mele*.

5. Rezoluția lui C. Esarcu:
„Avînd în vedere serviciile aduse literaturii și limbii române de către d-nu D. Bolintineanu;

Avînd în vedere mijloacele restrînse ale numitului și nemulțumitoarea pozițiune în care se află actualmente dupe mai mulți ani de muncă literară și servicii publice;

Avînd în vedere utilitatea cărților ce propune ministerului a se cumpăra pentru distribuțiune de premii;

Pentru aceste motive decidem a se cumpăra cărțile indicate în aceasta, pentru care i se va emite mandatul cuvenit de patru sute și nouă lei, bani patrusprezece (409, 14), și aceasta din cumpărări de cărți și premii."

Către GABRIELY

15J27 octombrie 1852, Brusa

46

Biblioteca Academiei R.S.R. S—

DCVIII

Nu știm precis cine era acest Gabriely. Numele său îl mai întâlnim într-o scrisoare a lui Ion Ghica trimisă lui Dimitrie A. Crețulescu, la 27 februarie 1855, din Samos: „Ma femme, Gabriely et moi nous vous souhaitons de la gloire, des grades et des decorations" (Ion Ghica. "Opere, vol. V, ediție îngrijită note și comentarii de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1988, p. 131)

1. Cuvînt turcesc, însemnînd moșie mare, lucrată printr-o învoială cu țărani.

2. În timpul exilului în Turcia, la Brusa, Dimitrie Bolintineanu se simte puternic încercat de vîpăile erosului. În 1852 ne apare îndrăgostit de fiica lui Costache Negri, Iosefina, stăpînit chiar de dorința de a o cere în căsătorie. Născută prin 1835—1836, din legătura nelegitimă a lui Costache Negri cu cîntăreața Sabina Heinefitter, dar recunoscută apoi legal, Iosefina nu dispunea de nici o avere materială, situație care-l determina pe tatăl ei să fie foarte reținut față de insistențele poetului, peregrin sărac și chinuit pe drumurile nesigure ale exilului. La 22 septembrie 1852, Costache Negri îi scria lui Ion Ghica: „Iată că-ți trimet teatrul lui Alecsandri și poeziile lui Bolintineanu. Cît pentru acest din urmă, știi că au îndrăgît să vede pe fata mea. Eu am agiuns de sînt sărac, el asămînea, și pentru că viitorul să nu mă apuce blăstămat de către ei, a mea datorie este a gîndi la dînsul cu acel singe race și înfălepciune ce nu are poezia care privește toate în floare trandafirie. Mai cu vreme, cînd să vor mai preface încunjiurările proaste în care astăzi mă aflu, și înainte de toate cu învoirea fetii, nu mă voi împotrivi, iar păr-atuncea voi lucra după cum cer adevăratele îndatoriri părintești — adică mai întîi de toate a sigurepsi o pîine permanentă bieții fetii mele. Aceste ți le scriu ție, iubite Ion Ghica, ca unul ce ești cu minte bărbat, nevroid asămînea a le scrie Bolintineanului, cu care în asămînea pricină eu nu pot să am dreptate din orbirea cu care îl bagă înșălătoarele iluzii ale poeziei" (Costache Negri: *Scrieri*, vol. II, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 51). Ulterior, cînd și iluziile lui Dimitrie Bolintineanu se spulberaseră, Iosefina s-a căsătorit cu Vasile Romalo,

fiul prietenului lui Vasile Alecsandri, la moartea căruia, întîmplată la Constantinopol, în 1849, poetul scrisese poezia *La mormîntul lui Gr. Romalo*. Sentimental și nestatornic, permanent îndrăgostit, cum va rămîne tot restul vieții, dar necăsătorindu-se niciodată, Dimitrie Bolintineanu a înlocuit-o în scurt timp pe Iosefina cu Filomela, cum reiese din această scrisoare către Gabriely.

Către ION GHICA

1

22 mai 1847, Paris

47(1)

Biblioteca Academiei R.S.R. S—

DCVIII

Teodor Vărgolici: *Correspondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. Comen-tam *literare*, p. 184.

1. Printre elementele importante din biografia lui Dimitrie Bolintineanu, mult timp controversate, se numără și data plecării poetului la studii, în capitala Franței. Dincolo de rigoarea reclamată de exactitatea istorico-literară, precizarea acestei date oferă posibilitatea de a cunoaște atmosfera în care s-a aflat tînărul poet român la College de France, ce cursuri a audiat, ce influență au exercitat asupra sa agitațiile revoluționare din jurul iluștrilor profesori Jules Michelet, Edgar Quinet și Adam Mickiewicz, din anii 1845—1847, activitatea depusă în cadrul Societății Studenților Români din Paris etc., toate acestea constituind cea mai importantă perioadă din existența poetului înainte de 1848, perioada adevăratei sale formări spirituale și morale.

Această dată a fost vehiculată confuz încă din timpul vieții lui Dimitrie Bolintineanu, chiar de către unii din contemporanii săi apropiați, comentatorii și biografii ulterioari preluînd-o cu aceeași incertitudine. În *Biografia oamenilor mari scrisă de un om mic* (Paris, 1859, p. 37), I. G. Valentineanu afirmă, pentru prima dată, că autorul *Legendelor istorice* a plecat în Franța, pentru completarea studiilor, în anul 1847. Aceeași dată este susținută apoi de Aron Pumnul în *Lepturariu românesc* (tom. IV, partea 1, Viena, 1864, p. 406), de Iosif Vulcan în *Panteorul român, portretele și biografiile celebrităților române* (Pesta, 1869, p. 97), iar după moartea poetului de către Vasile Gr. Popu în *Conspect asupra literaturii române și literațiilor ei de la început și pînă astăzi în ordine cronologică* (București, Tipografia Alessandro A. Grecescu, 1875, vol. 1, p. 124), de George Popescu în cea dintîi prezentare monografică *Dimitrie Bolintineanu, viața și operele sale* (București, Noua tipografie a laboratorilor români, 1876, p. 6), de G. Sion în prefața la *Poezii de D. Bolinti-*

neanu (București, Socec, 1877, p. VII), precum și de Ioan Lăzăriciu, în *Istoria literaturii române* (Sibiu, W. Krafft, 1892, p. 133).

O opinie cu totul izolată a făcut N. Petrașcu, în monografia închinată, în 1932, lui D. Bolintineanu, afirmând, iarăși fără nici o probă, că poetul a plecat la Paris în 1844.

Cei mai mulți biografi și exegeți ai lui Dimitrie Bolintineanu au indicat însă anul 1845. Această dată a fost pusă în circulație de Anghel Demetrescu. În studiul său publicat în *Analele literare* din 15 ianuarie 1886. Exegezele recente, datorate lui G. Călinescu (*Studii și comunicări*, culegere, cuvânt înainte și note de Al. Piru, București, Editura Tineretului, 1966, p. 15), Ion Roman (*Bolintineanu*, Editura Tineretului, 1962, p. 30), D. Păcurariu (*D. Bolintineanu*, Editura Tineretului, 1969, p. 13), consimt că anul plecării lui D. Bolintineanu în capitala Franței ar fi tot 1845.

Anghel Demetrescu susținea că anul 1845 „rezultă în modul cel mai neîndoios” din poeziile lui D. Bolintineanu *Un june român murind la Paris* și *La ziua mea aniversală*, ambele purtând ca dată acest an. Argumentele au fost preluate apoi de cei care au încercat, într-un fel sau altul, să-și spună cuvântul asupra poetului.

Confruntările de date pe care le-am întreprins m-au dus însă la concluzia că D. Bolintineanu a plecat la Paris nu în 1847, nici în 1844, și nici în 1845. ci în anul 1846. Mai întâi e de precizat că datarea celor două poezii cu anul 1845 este făcută prima dată în ediția *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion (București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855). La apariția ediției, D. Bolintineanu nu era însă în țară, ci în exil. Peste zece ani, când își editează singur volumul *Poezii atât cunoscute cât și inedite* (București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1865), în notele finale redactate de el însuși precizează: „Autorul acestor poezii, espuls din țara sa, în anul 1848, compromis în mișcarea politică de atunci, se duse în Transilvania, apoi la Constantinopol, de unde înainta la Paris, spre a-și urma studiile începute acolo în 1846 și întrerupte de revoluțiunea din februarie”. Când George Marian îi furnizează lui Philarete Chasles datele necesare pentru prefața la volumul *Briser d'Orient*, apărut la Paris, în 1866, traduce exact în limba franceză pasajul respectiv din notele lui D. Bolintineanu. Faptul că doar cu câteva rînduri mai sus Philarete Chasles menționează anul 1847, pare a fi o scăpare din vedere sau o eroare tipografică.

Convingerea mea că D. Bolintineanu a plecat la Paris în 1846 se bazează pe următoarele argumente:

1) în *Almanah al statului pe anul 1846* (p. 97), „pitarul” D. Bolintineanu figurează ca funcționar la Secretariatul Statului, secția II-a, a „pricinilor suditești”, adică a supușilor străini, „masa 11-a”, a „translației românești”.

2) Poezia *Un june român murind la Paris* a apărut prima dată, cu titlul *Un june murind în streinătate*, în *Curierul românesc*, an. XVIII, nr. 86, 9 noiembrie 1846, p. 344, însoțită de o notă a lui P. Teulescu în care se arată că tînărul român decedat la Paris era „Mihail Goga, elev trimis în anul 1840 cu cheltuiala școalelor ca să studieze la Berlin științele naturale [...] în anul trecut merse la facultățile Parisului și la aprilie 1846 a murit”. Data morții și înmormîntării lui Mihail Goga, la Paris, este atestată și de C. A. Rosetti, în *Note intime*, în ziua de 18/30 aprilie 1846 (vol. I, 1902, p. 115). Deci, D. Bolintineanu nu putuse să scrie poezia în 1845, cum o datase G. Sion, pentru motivul foarte clar că Mihail Goga murise la Paris în aprilie 1846.

3) Poezia lui D. Bolintineanu *O noapte pe malul Dunării* apărută în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, nr. 47, 18 noiembrie 1846, p. 376, era însoțită de o altă notă lămuritoare a lui P. Teulescu, în care se spunea: „Sunt cîteva luni de cînd junele poet Bolintineanu, abandonat la amorul studiului, s-a dus ca să-și orneze geniul cu roze din facultățile de instrucție ale Farișului. ...” Deci, în noiembrie 1846, P. Teulescu informa că de la plecarea lui D. Bolintineanu la Paris trecuseră doar „cîteva luni”.

4) Asociația pentru înaintarea literaturii românești ține în București, la 19 februarie 1846, o ședință în care alege încă opt membri noi, și anume pe Ioan Văcărescu, C. G. Filipescu, Grigore Alexandrescu, Predescu, Radu Rosetti, C. Brăiloiu, Ioan Voinescu II, C. N. Filipescu, Procesul-verbal al acestei ședințe, aflat în manuscris la Biblioteca Academiei R.S.R. (Ms. rom. 4633, f. 4), poartă și semnătura autografă a lui D. Bolintineanu, ceea ce demonstrează fără nici un dubiu că la 19 februarie 1846 el încă se afla la București.

5) în *Subscripția Asociației literare pe anul al 2-lea, de la 1 martie 1846 și pînă la 1 martie 1847*, reprodusă în colecția de documente *Anul 1848 în Principatele Române* (București, Carol Gobi. 1902, tom. I, p. 58), D. Bolintineanu nu mai figurează printre cotizanți.

6) în *Lista de subscripții Societății Studenților Români din Paris* reprodusă de asemenea în colecția de documente *Anul 1848 în Principatele Române*, (tom. I, p. 82), în care se menționează cît a cotizat lunar fiecare membru al Societății, începînd din decembrie 1845 și pînă în februarie 1848, D. Bolintineanu apare pentru prima dată în luna august 1846.

Așadar, în baza argumentelor de mai sus, putem conchide că D. Bolintineanu a plecat la Paris în anul 1846, în intervalul de timp dintre 19 februarie, cînd încă se afla în București și semna procesul-verbal amintit, și aprilie 1846, cînd scrie, la moartea lui Mihail Goga, poezia *Un june român murind la Paris*. Dacă ținem seama și de faptul că, de la 1 martie 1846, nu mai figurează în *Subscripția Asociației literare pe anul al 2-lea*, putem preciza că

D. Bolintineanu a plecat la Paris la sfârșitul lunii februarie sau începutul lui martie 1846.

Versiunea de circumstanță lansată la plecarea lui D. Bolintineanu la Paris era aceea a unei burse de studii oferită de Asociația literară. În realitate, trimiterea tânărului poet în capitala Franței se datora inițiativei lăudabile a lui A. C. Golescu-Albu și Ștefan Golescu, care s-au străduit să realizeze o subscripție colectivă, cu condiția ca beneficiarul să nu aștepte cine au fost generații săi protectori. Abia mai târziu a devenit cunoscut acest lucru, însuși D. Bolintineanu menționând, în notele finale de la volumul *Poezii atît cunoscute cit și inedite*, apărut în 1865 (p. 293), că a plecat la studii prin contribuția lui A. C. Golescu-Albu și Ștefan Golescu „cu condițiune ca autorul să nu știe niciodată cine au fost suscriptorii”. Aceeași precizare este făcută, aproape identic, și într-un articol publicat în *Albina Pindului*, an. 1, nr. 4, 1 august 1868, p. 85.

Demersurile făcute pentru obținerea unei sume satisfăcătoare, care să asigure existența tânărului poet la Paris, ne-au devenit cunoscute, în bună măsură, dintr-o scrisoare a lui A. C. Golescu-Albu către Ștefan Golescu. Din ea rezultă că cei doi Golești se preocupau în egală măsură și de un alt tânăr de talent, viitorul pictor I. D. Negulici (participat la revoluția din 1848 și mort în exil. la Constantinopol, în 1851), în strădania acestuia de a edita un *Magazin pitoresc*, după modelul periodicului ilustrat *Le Magazin pittoresque*, scos de Edouard Charton în 1833. Reproducem un pasaj edificator din scrisoarea lui A. C. Golescu-Albu către Ștefan Golescu: «Le prince Ghyka (et cela s'adresse à Nicolas) c'est engage en ce qui touche Bolintineanu pour la somme de 50 ducats par an et cela pendant trois années. Voici, Nicolas, ses propres paroles: « Venez voir par vous-mêmes, tenez, je viens de noter dans mon porte-feuille 50 ducats par an pour le compte de Bolintineanu, afin qu'il puisse faire ses études à Paris, et 50 autres ducats pour Negoulitch pour l'aider dans son entreprise du *Magasin pittoresque*; je lui en parlerai dans ma première lettre que je lui écrirai. Faites en autant... » Voilà donc 50 ducats de bien sur. Philippesco (Vulpoi) c'est aussi engage de l'aider; de combien, ne nous en a rien dit, mais il nous a promis de signer une somme respectable. Je me rappelle encore qu'avant de nous séparer, les dernières paroles que nous lui adressâmes furent les suivantes: « Jean, rappelle-toi bien, lorsque tu souscriras, que tu fais un bienfait à tes deux amis; qu'en conséquence, plus la somme que tu signeras sera grande, plus le bienfait sera grand et plus nous t'en remercierons ». Insiste donc auprès de lui pour qu'il contribue d'une somme d'au moins de 50 ducats. Barkanesco m'a promis à Saison de souscrire pour la somme de 12 ducats par an; je crois qu'en veillant et flattant un petit peu son amour-propre tu parviendras facilement à lui arracher le

nombre rond de 20 ducats; essaie toutefois. Enfin, je me suis adressé encore à Ottetelechano. Après quelques résistances et la forte, la terrible objection: qu'il soutenait déjà un jeune homme à Paris, je réussis à la faire souscrire. En ce moment entre aussi Jean Bibesco; de suite on lui fait la proposition et sans trop faire des difficultés il s'engage à son tour pour la somme de 20 ducats et, pour plus de facilité, ils arrêtent et conviennent ensemble que c'est au premier, c.à.d. à Ottetelechano, à déboursier annuellement les 20 ducats. Enfin Ottetelechano s'engage, de plus, de faire la proposition à son ami Michalesco et m'assure d'avance du succès. En leur disant donc que Bolintineanu n'a rien à espérer de ce côté-là, qu'il a tenté voie sans le moindre succès et que maintenant toute la réussite de cette lionne oeuvre dépendait d'eux suivant qu'ils déboursaient ou non cette somme, je crois que tu parviendras facilement à les déterminer au sacrifice annuel de 80 ducats. De la sorte, Bolintineanu aura 220 ducats par an; c'est tout ce qu'il lui faut, avec de l'économie et de l'ordre.

AUons, mon cher Etienne, du courage et à l'oeuvre. Sois éloquent, sois tenace et obtiens-nous cet argent. Ne te laisse rebuter par aucun obstacle, aucun ennui... Qui sait le bien, tout le bien qu'il pourra en résulter pour le pays par le seul envoi de ce jeune homme à Paris?... Non! Etienne! ne négligeons pas ce jeune homme et un si bonne occasion de faire le bien" (George Fotino: *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești* București, Imprimeria Națională, 1939, vol. II, p. 123—125).

Trimițându-l pe D. Bolintineanu la Paris, pentru desăvârșirea studiilor, A. C. Golescu-Albu și Ștefan Golescu făceau nu numai un bine uman, ci și un real serviciu patriei, literaturii române. Încrederea cu care l-au onorat pe tânărul poet nu avea să fie dezmințită, ci va rodi în întreaga sa activitate literară, civică și politică. Nu peste mult timp, A. C. Golescu-Albu și Ștefan Golescu îl vor simți pe D. Bolintineanu alături de ei, în timpul revoluției de la 1848, vor împărți împreună plina amară a exilului, iar apoi, după înfăptuirea Unirii, în guvernul prezidat de Ștefan Golescu va intra și cel ce se bucurase de generoasa lui sollicitudine.

2. În timpul studiilor la Paris, Dimitrie Bolintineanu continuă cu pasiune activitatea creatoare și publicistică, menținând un contact permanent cu gazetele din țară și cu prietenii apropiați de aici, care îi puteau facilita tipărirea versurilor. După cum am văzut, poeziile *Un june murind în streinătate* și *O noapte pe malul Dunării* au apărut prin intermediul lui P. Teulescu. Așa cum însuși Dimitrie Bolintineanu precizează, în notele finale din volumul *Poezii atît cunoscute cit și inedite*, din 1865, poezia *Cea din urmă noapte a lui Mihai* a fost „scrisă în 1846, la Paris.” În această perioadă, tânărul poet renunță în bună măsură la tonul elegiac-sentimental, orientându-și inspirația

din ce în ce mai mult spre istoria națională, introducând în lirica sa tot mai numeroase accente patriotice, corespunzătoare stării de spirit prerevoluționare, luptei pentru libertate și unitate națională.

În *Curierul românesc* și *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, publică, în 1846, poeziile *Doamna lui Negru și bardul*, *Trei cintece*, *O noapte pe malul Dunării*, *Ferentarul*, *Radu-Vodă și fata din casă*, iar în 1847 *Lăcustele și grauri*. *Ana și arapul*, *Carpați* și altele.

În timp ce se afla la Paris, Dimitrie Bolintineanu alcătuiește și primul său volum de versuri, care apare la București, în 1847, în tipografia lui C. A. Rosetti și Vinterhalder, cu titlul *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanu*. Așa cum se specifica chiar pe copertă, volumul s-a tipărit „cu fondurile Asociației literare.” Cel ce s-a ocupat îndeaproape de apariția volumului a fost Ion Ghica, cum rezultă din această scrisoare.

3. Nicolae Bălcescu se documenta pentru fundamentala sa operă *România supt Mihai-Voievod Viteazul*.

2

Le 5 Novem. 1849, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S —

DCVIII

1. Asupra împrejurărilor în care Dimitrie Bolintineanu a ajuns la Paris, după revoluția din 1848, vezi nota 1 la scrisoarea 1 către Vasile Alecsandri.

2. *Lajos Spleny* (1817—1860), publicist maghiar, participant la revoluția de la 1848 din Ungaria, trimis ca reprezentant diplomatic la Constantinopol și Paris. În conflictul care s-a iscat, în timpul exilului, între Ion Ghica și Ion Heliade Rădulescu, acesta din urmă îl acuza pe cel dintâi că a intenționat să „vîndă țara ungarilor” prin intermediul baronului Spleny. Acuzația a făcut mare vîlvă printre românii exilați. Ion Heliade Rădulescu a pretins, prin declarații publice și scrisori, că știe acest lucru de la Spleny. De pildă, la 15/27 decembrie 1849 îi scria, din Paris, lui I. D. Negulici: „D. Ghica se abucă cu d. Spleni cînd era acesta în Constantinople. Eu îl întîlnii îndată după venirea lui în Paris, și aflai demarșa d-lui Ghica pe la începutul lui iulie. După datorie o comunicai colegilor mei, pentru că Locotenenta sau Comitetul e una, și n-avem ascunse între noi alte lucruri de mai mică importanță, necum aceasta” (Ion Heliade Rădulescu: *Scrisori și acte*, ediție îngrijită de George Potra, Nicolae Simache și George E. Potra, București, Editura Minerva, 1972, p. 84). Afectat de această acuzație nedreaptă, Ion Ghica s-a explicat stăruitor față de exilații cu care era în raporturi cordiale. Astfel, la

3 decembrie 1849 îi scria lui Iancu I. Filipescu: „Je ne saurais vous donner une idee exacte des infames mencees de M. Eliad contre moi, qu'en vous envoyant une copie d'apres ses circulaires et d'apres les lettres d'Alexandre Golesco, Balcescu et Bolintineano. Je vous estime trop pour supposer que j'aurai besoin de me rehabiliter aupres de vous de calomnies aussi indignes. [...] Une lettre qu'Alex. Golesco vient de m'ecrire de Paris, par laquelle il me dit qu'il n'a aucun tort à mon egard, que lui avait rompu completement avec Eliad depuis que celui-ci avait tenu sur mon compte des propos qui ont ete dementis par le baron Spleny, qui avait nie en sa presence et celle de Etienne et Nicolas Golesco d'avoir jamais recu de moi un papier de la nature de ceux dont avait parle M. Eliad” (Ion Ghica: *Opere*, vol. V, ediție îngrijită, note și comentarii de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1988, p. 163). De asemenea, la 5 noiembrie 1849 îi scria lui Nicolae Bălcescu: „Je t'attendais ici pour nous concerter sur ce qu'il y avait à faire; j'attends maintenant de l'argent pour quitter, car tu sais que j'ai ete declare traite à la patrie par l'honorable lieutenance. Il a ete prouve que j'ai vendu la patrie au baron Spleny; heureusement pour la patrie, le Isaron n'a pas voulu l'acheter” (Ion Ghica: *Opere*, vol. IV, ediție îngrijită, note și comentarii de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1985, p. 595).

3. Baronul Spleny avea să nege acuzațiile aduse lui Ion Ghica, supărîndu-se pe Ion Heliade Rădulescu, căruia, se pare, i-a cerut satisfacție. Ca și Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Bălcescu îi scria lui Ion Ghica, din Paris, la 6 noiembrie 1849: „Am văzut pe baron Spleny, la Brown, și mi-a zis că are să ceară satisfacție lui Eliad pentru pricina ce știi” (N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, București, Editura Academiei R.S.R., 1964, p. 232).

4. Îndată după sosirea sa la Paris, Dimitrie Bolintineanu ia contact nemijlocit cu emigrația română, discerne cu luciditate diferitele tendințe contrarii manifestate în cadrul ei, stabilindu-și clar și categoric poziția sa. Intrînd imediat în acțiune, se preocupă atît de activitatea emigraților cît și de repercusiunile acestei activități asupra destinului țării românești. Sesi-zînd manifestările pernicioase ale lui Ion Heliade Rădulescu, ce se erija în conducător al emigrației, ca fost membru al locotenentei domnești din timpul revoluției de la 1848, împreună cu Christian Tell și Nicolae Golescu, și care întreținea o atmosferă de suspiciuni, de intrigi și disensiuni printre emigrați, Dimitrie Bolintineanu se desolidarizează de acesta. În *Amintiri din pribegia după 1848*, Ion Ghica releva rolul nefast al lui Ion Heliade Rădulescu, „ale cărui invective și bănuieli ne făceau să ne îndoim unii de alții”, ocupîndu-se cu „acuzări copilărești în contra lui N. Bălcescu, lui Rosetti, a Brătienilor și în general în contra tuturor acelora cari nu se plecau talentului său politic; toți cîți îndrăzneau a vorbi sau a scrie fără știrea și încuviințarea lui, eram

în ochii lui trădători și spioni muscălești. Această purtare a lui Eliad ne-a făcut pe mai mulți a lua hotărârea a ne ținea cu totul afară de acțiunea celor trei membri ai fostei locotenente, cari își adjudecase lor lucrările și conducerea emigrațiunii" (Ion Ghica: *Opere*, vol. III, ediție îngrijită, note și comentarii de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1973, p. 158). Analizând cu obiectivitate comportamentul lui Ion Heliade Rădulescu și atitudinea celorlalți față de el, Mircea Anghelescu precizează: „Bineînțeles, Heliade nu este cu totul nevinovat de tratamentul la care este supus. Încă de la București, din timpul revoluției, poza lui celebră, în mantie albă, a stîrmit destule animozități și nu e imposibil ca el să se fi gîndit într-adevăr la domnie; în exil, lipsa de flexibilitate, tendința autoritară, ușurința cu care folosea verbul mușcător, i-au închis pe rînd căile de comunicație și i-au îndepărtat pe oamenii de valoare, pe care — date fiind pozițiile principale — i-ar fi putut apropia, măcar atît cît să fie posibilă o colaborare" (*Ion Heliade Rădulescu*, București, Editura Minerva, 1986, p. 267).

5. *Contanțin Aristia* (1800—1880), poet, profesor la colegiul „Sf. Sava” din București. În 1837 a publicat prima traducere în românește a *Iliadei* lui Homer. A luat parte la revoluția de la 1848 din Țara Românească, fiind comandantul Gărzii Naționale. În timpul exilului a fost apropiat de Ion Heliade Rădulescu. În 1851 s-a reîntors în țară.

6. *Grigore Grădișteanu* (1816—1893). Participant la revoluția de la 1848 La Paris, în exil, s-a situat de partea lui Ion Heliade Rădulescu. În 1858 s-a reîntors în țară.

7. *Nicolae Pleșoianu*, ofițer, participant la revoluția de la 1848. S-a reîntors în țară în 1857, sfîrșindu-și viața în 1859.

8. *Alexandru Goleșcu-Negru sau Arăpîlă* (1819—1881). Unul din conducătorii revoluției de la 1848 din Țara Românească, secretar al guvernului provizoriu, prieten și colaborator apropiat al lui Nicolae Bălcescu, de partea căruia s-a situat și în timpul exilului. S-a reîntors în țară în 1857, militînd pentru Unire. În 1860, sub Alexandru Ioan Cuza, a fost ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, în guvernul de la București.

9. În aceeași scrisoare către Iancu I. Filipescu (vezi mai sus nota 2), Ion Ghica îl anunța că îi trimite „Une circulaires autographe de M. Eliad aux emigres, dans laquelle il fait savoir que j'ai remis un papier, portant plusieurs signatures, à des Hongrois, par lequel je demandais l'incorporation des Principales à la Hongrie. Le papier est écrit de manière à être vu par les Turcs. J'en possède l'original autographe.”

10. La Paris, D. Bolintineanu se bucură de stima și încrederea compatrioților săi, fiind considerat un om integru, sincer și modest. A reieșit limpede acest lucru cu prilejul discuțiilor referitoare la fondurile bănești avute

asupra lor de emigrați, în timpul revoluției. Sub presiunea boierilor din București, caimacamul C. Cantacuzino numise, în octombrie 1848, o comisie pentru cercetarea cheltuielilor zise nelegale, făcute de comitetul și guvernul revoluționar. Comisia, alcătuită din I. C. Borănescu și N. Pîclenu, depune lucrarea la 2 noiembrie 1848, acuzîndu-i pe revoluționari de a fi cheltuit ilegal și fără acte justificative suma de 1.390.006 lei și 30 parale (C. D. Aricescu: *Corespondința secretă și acte inedite ale capilor revoluțiunii române de la 1848*. București, Tipografia Antoniu Mănescu, 1873, partea 1, p. 52). Consiliul de Miniștri decisese ca acea sumă să fie recuperată prin confiscarea averii revoluționarilor. Caimacamul își dădu aprobarea, la 23 februarie 1849, printr-o *Delă pentru împlinirea sumelor cheltuite pe vremea nepravilnicului căzut guvern și hotărîte a se întoarce în casa visteriei*. Domnitorul Știrbei-Vodă a revocat însă, tacit, această „delă”. Cu toate acestea, acuzația plana asupra revoluționarilor, aflați în emigrație. La agravarea ei contribuiau și intrigile întretinute de Ion Heliade Rădulescu. În plus, C. A. Rosetti, ca fost casier al comitetului revoluționar din 1848, ceru socoteala banilor printr-un *Apel la oamenii cei liberi*, care a circulat ca foaie volantă în toamna anului 1849, la Paris, printre emigrați. Neliniștiți de disensiunile care periclitau unitatea de acțiune a compatrioților lor din Paris, emigrații români din Brusa trimit acestora propunerea de a se institui o comisie, alcătuită din oameni de încredere și de onoare, care să cerceteze problema fondurilor bănești și să aplaneze fricțiunile. „Fraților emigrați, — scriau cei din Brusa — cu mare durere vedem că este o fatalitate ce ne persecută neîncetat pentru a menține discordia între noi, în emigrațiunea noastră. Din ce în ce, cu creșterea certurilor particulare, pe cari unii vor a le mesteca, a le înveli cu cauzele publice, disperarea noastră crește și mai mult de a vedea odată realizată între noi și concordia, numai prin care am putea abia corespunde la nemărginitele datorii ce ne-am impus asupra-ne pentru salvarea patriei și națiunii noastre [...]. Așadar, fraților emigrați, fiindcă după cum vedeți, din cearta d.d. Tell și N. Bălcescu, a ieșit pe tapet cauza sumelor publice ieșite din țara noastră; adică a se da emigrațiunei un cont despre cheltuirea lor, vă rugăm ca, împreună cu noi, să concurgeți spre a numi o comisiune provizorie care să fie încărcată de a lua cont de la toate persoanele din emigrațiune, cite vor fi cunoscute că au avut bani publici asupra-le. Această comisiune trebuie să fie compusă de oameni de încredere publică, și care să nu fi avut asemenea sume asupra lor” (A. I. Cretzianu: *Din arhiva lui Dumitru Brătianu*, București, Imprimeriile Independența, 1933, vol. I, p. 219). Scrisoarea era semnată de G. Adrianu, Alexandru Goleșcu, Dumitru Florescu, C. Racoviță, P. Cernețescu, Radu Goleșcu, I. Deivos, A. I. Zanne, C. G. Florescu, C. Tădeanu,

C. Serghiade, Joranu, G. Magheru, I. Ionescu, I. Simion, Al. Manno, Cezar Bolliac, P. P. Ferez.

11. **Constantin Bălcescu** (1813—1902), fratele mai mare al lui Nicolae Bălcescu, om politic și specialist în probleme financiare. În timpul revoluției de la 1848 a fost director la Departamentul de Finanțe. Exilat la Paris. Reîntors în țară, a militat pentru Unire, fiind apoi ministru de Finanțe în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

12. Denumirea germană a orașului Brașov.

13. Despre relațiile extraconjugale ale lui Ion Heliade Rădulescu îi scria și Vasile Alecsandri lui Ion Ghica, la 1 decembrie 1849, din Paris: „Je suis vexé pour une foule de raisons: [...] de laisser au beau milieu le spectacle comique que l'illustre Eliade nous donne depuis quelque temps, en association de la comtesse de Turnberg, nee comtesse Delcaretto, ex-maîtresse de Corradini. Cette interessante aventuriere, que tu connais sans doute de reputation, a deja improvise plusieurs odes à Eliade, lequel lui a repondu en valaque-italien par des strophes brvilantes. On les voit ensemble toujours et partout, comme deux âmes en peine, devorees de besoins pressants...” (Vasile Alecsandri: **Opere**, voi. VIII, ediție îngrijită, traduceri și note de Marta Anineanu, București, Editura Minerva, 1981, p. 149).

14. La 26 octombrie 1849, Nicolae Bălcescu îi scrie lui Ion Ghica: „De se va declara resboi, cum nu cred, apoi eu viu la Constantinopol, de nu, apoi cred că tu vei veni aci. Aș vrea în această din urmă întâmplare, să ne apucăm aci a scrie o revistă românească serioasă, care să ne dezmeticească pe toți românii din ameteala în care sîntem și să ne îndrepteze pe o cale bună. Pentru aceasta ne trebuie fonduri. Eu voi seri lui Negri în Moldova. Asemenea socot că, de n-ai întrebuițat toți banii, ce cred poate că i-ai priimit acum de la mumă-mea, apoi îi putem întrebuița în treaba aceasta” (N. Bălcescu: **Opere**, vol. IV, p. 229).

15. **Alexandru Callimachi**, ambasadorul Turciei la Paris.

16. **Pantazi Ghica** (1831—1882), publicist și scriitor. Secretar particular al lui Nicolae Bălcescu, apoi secretar de redacție al **Magazinului istoric pentru Dacia**, în 1847. În timpul revoluției de la 1848 a fost comisar de propagandă în județele Prahova și Buzău. Exilat la Paris. A revenit în țară în 1853, desfășurînd o bogată activitate publicistică. Ca scriitor, s-a făcut cunoscut îndeosebi prin romanul **Un boem român**, apărut în 1860.

r

J

Le 26 Novembre 1849, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S – I Z ® —

DCVIII

1. Se referă la scrierea lui Ion Heliade Rădulescu **Souvenirs et impressions d'un proscrit**, apărută la Paris, în noiembrie 1849, dar purtînd pe copertă data de 1850.

2. Denumirea germană a orașului Sibiu.

3. **Henry John Temple Palmerston** (1784—1865), om politic englez, ministru de Externe (1830-1834, 1835-1841, 1846-1851), ministru [de Interne (1852-1855), prim-ministru (1855-1858, 1859-1865)].

4. Scrierea lui Ion Heliade Rădulescu **Souvenirs et impressions d'un proscrit** a fost dezaprobată de mulți revoluționari români. Astfel, la 16 februarie 1850, din Paris, Nicolae Bălcescu îi scria lui Ion Ghica: „Eliad asemenea a publicat în franțozește o urmare a scrierii lui ce a anunțat. Este foarte ticăloasă și plină de minciuni și contraziceri [...] Sistema lui Eliad este ca să arate intrigi mari ale Rusiei în toate părțile, ca să conclue că numai el le-a putut pricepe, ca să-și dea laude nemăsurate” (N. Bălcescu: **Opere**, vol. IV, p. 271). În același spirit, într-o scrisoare adresată lui Ion Ghica, la 1 decembrie 1849, din Paris, Vasile Alecsandri numea această scriere o „ridicule agglomeration de betises” (Vasile Alecsandri: **Opere**, voi. VIII, p. 150).

5. Convocați într-o adunare generală, la 28 noiembrie 1849, emigrații din Paris aleg o comisie pentru cercetarea fondurilor bănești avute asupra lor de participanții la revoluția din 1848. În această comisie este ales și D. Bolintineanu, împreună cu I. Voinescu II și Gr. Marghiloman (C. D. Aricescu: **Corespondința secretă și acte inedite ale capilor revoluționari de la 1848**, parte I, p. 60). Pe lângă calitățile lui morale, poetul era considerat demn de a face parte din comisia de anchetă deoarece nu primise nici o sumă la 1848, cum se constată din **Lista de cei ce au prîrr. it bani, pentru ce trebuință și după care temei, în vremea revoluției de la 1848**, reproducută de C. D. Aricescu în volumul I din **Corespondința secretă și acte inedite ale capilor revoluționarilor români de la 1848** (p. 93 și urm.). În raportul întocmit după îndeplinirea dăruirii lor misiuni, D. Bolintineanu, I. Voinescu II și Gr. Marghiloman spuneau, cu amărăciune: „Abia frumoasa și sacra noastră revoluție fu la 13 septembrie 1848 înecată în sînge, abia oamenii revoluției apucasă să puie piciorul pe pămînt strein, și îndată detractorii mișcării patriotice din iunie aruncară cu mîini pline în fața căpeteniilor ei defăima și calomnia; îi acuzară, zicem, că ar fi jefuit, ridicînd din visterie milioane pentru ca să le împartă între dînșii

1

în streinătate. Asemenea calomnii nu pot pune în mirare pe nimeni. Oamenii care le făceau sunt oameni deprinși în acest fel de fapte și au dat dovezi despre aceasta: căci orișicând s-a aflat la cîrma trebilor publice, ei nu au făcut decît trebile lor însuși." în finalul raportului, cei trei membri ai comisiei precizau însă, cu satisfacție: „Pentru milioanele ce detractorii revoluției pretind că s-ar fi luat din visteria țarei, ați văzut că ele se reduc la suma neînsemnată de vreo șase mii galbeni, dați pe la cei trimiși cu deosebite misii în streinătate."

6. *Effingham Grant* (1820—1892), secretar al consulatului englez din București, căsătorit în 1850 cu o româncă. Sora sa, Maria Grant, s-a căsătorit cu C. A. Rosetti. Effingham Grant se ocupa de administrarea averii din țară a lui Ion Ghica.

4

26 dekem. 1849, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S—^{47 (4)}
DCVIII

Teodor Vârgolici: *Correspondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. *Comentarii literare*, p. 186.

1. Eforturi pentru organizarea emigrației române și stabilirea unității ei de acțiune se depuneau, concomitent, și din partea celor aflați la Brusa și din partea celor din Paris, în aceste eforturi fiind angienat și D. Bolintineanu, hucurîndu-se de aceeași încredere din partea compatrioților săi. Astfel, la 5/17 decembrie 1849, emigrații din Brusa trimit un apel celor din Paris, propunîndu-le înființarea unei organizații, condusă de un comitet format din cinci persoane. Iar acestea „prin majoritatea voturilor să aleagă pe unul dintr-înșii de cap al emigrației, și capul își va asocia doi din cei cinci ca să conlucre ca comitet responsabil, și numai capul să aibă executarea proiectelor, a lucrărilor politice și a tot ce se atinge de binele cauzei noastre." Apelul invita pe emigrații din Paris și Constantinopol să-și trimită voturile la Paris, comisiei însărcinate cu tragerea scrutinului. Pentru această comisie, emigrații din Brusa propuneau pe St. Goleșcu și D. Brătianu, iar în lipsa acestuia din urmă, pe D. Bolintineanu (ton Ghica: *Amintiri din pribegia după 1848*, p. 783).

La 2 decembrie 1849 se constituie, la Paris, „Asociația română", cu scopul de a organiza emigrația, de a imprima activității ei o înaltă finalitate revoluționară și patriotică. În numele adunării generale a românilor din Paris,

I. Voinescu II scria astfel celor din Brusa, la 6 decembrie 1849: „Cinsprezece luni au trecut de cînd fatala lovire ce vrăjmașii au dat patriei noastre, și emigrația română, răspîdită în toate părțile Europei pînă și în Asia-mică, a încetat de a da vreun semn de viață, astfel încît înaintea patriei cît și în afară ar zice cineva că românul s-a lepădat de principiile în numele cărora a făcut una din cele mai frumoase revoluții, prin care s-a însemnat anul 1848 [...]. Pentru aceste considerații emigrații șezători în Paris, chibzuind că e vremea a lepăda din cestiile de princip orice cesticie de personalitate, ca c-o neapărată trebuință a face să reinvieze spiritul de unire și dorința de lucrare, — după mai multe dezbateri în seanța de la 2 decembrie, a găsit de cuviință a se constitui într-o societate sub titlul de „Asociația română" și a alege un comitet executiv al voinței ei, alcătuiind niște statute prin care totdeauna lasă în parte fiecăruia o largă parte de lucrare prin inițiativa ce i se acordează." Membrii comitetului erau Ion Ghica, generalul Magheru, Nicolae Bălcescu, C. A. Rosetti și D. Brătianu. Statutele „Asociației române" au fost semnate și de Dimitrie Bolintineanu, alături de I. Voinescu II, C. Bălcescu, A. Faleologu, I. Brătianu, Gr. Marghiloman, A. G. Goleșcu, D. Brătianu, C. A. Rosetti, D. Berindei, N. Bălcescu, G. Crețeanu, G. Magheru, Ion Ghica (din Constantinopol), I. Bălăceanu și D. Cretzulescu (din Geneva) și alții.

Unii emigrați din Paris, și în primul rînd N. Bălcescu, deși pledau și trudeau cu înflăcărare pentru organizarea emigrației, nu erau însă de părere să se constituie o „Asociație română" legală, ci una secretă, pentru a nu i se îngădi cîmpul de acțiune. La 7 decembrie 1849, din Paris, N. Bălcescu îi scria lui Ion Ghica: „Simțeam și simt trebuința unei organizații care să ne dea o poziție nu atît către streini, cît către români, ca să putem avea oarecare înacție în părțile române. Dar eram de opinie d-a forma o soțietate secretă" (N. Bălcescu: *Opere*, vol. IV, p. 235). Opinia lui N. Bălcescu și-a însușit-o și D. Bolintineanu. Poetul era de acord că alegerea comitetului executiv din cinci personae a servit în primul rînd la anihilarea celor trei foști locotenenți domnești care își arogau dreptul de capi ai emigrației. Totodată, sprijinea hotărîrea lui N. Bălcescu de a nu primi să facă parte din acest comitet, atît timp cît „Asociația română" nu era o organizație secretă. Sfatul dat de Dimitrie Bolintineanu lui Ion Ghica a avut efectul cuvenit. La 6 februarie 1850, N. Bălcescu îi comunica prietenului său din Constantinopol: „Eu mi-am dat demisia din comitet [...] pentru că tu și Magheru n-ați primit. Nu văd mari foloase de la întocmirea unui comitet public, și cred că e mai bine a face un comitet secret" (N. Bălcescu: *Opere*, vol. IV, p. 267).

2. *Teleki László* (1811 — 1861), conte, participant la revoluția de la 1848 din Ungaria, reprezentant al guvernului revoluționar maghiar la Paris și apoi exilat aici.

3. în urma cercetărilor pe care le-am întreprins în bibliotecile din Paris » consultând și *Le Catalogue collectif des periodiques du debut du XVII-e siecle à 1939 conserves dans les Bibliothèques de Paris et dans les Bibliothèques universitaires des départements*, am constatat că proiectata publicație *Les Nationalités* nu a mai văzut lumina tiparului. în Bibliothèque Naționale din Paris se află doar câteva numere dintr-o publicație cu titlul *Les Nationalités*, care a apărut însă cu un an mai devreme, adică la sfârșitul anului 1848 și începutul lui 1849. în paginile acesteia, subintitulată *Feuille hebdomadaire, scenique artistique, industrielle*, nu întâlnim niciodată numele deputatului francez Corali. Ca redactor-șef este înscris Brun, iar singura semnătură care revine în fiecare număr este a lui Theophile Gautier, deținătorul cronicii teatrale.

4. *Cyprien Robert* (1807—?), profesor la Collège de France, redactor-șef al ziarului *La Pologne*. La 16 decembrie 1849, din Paris, Nicolae Bălcescu îi scria lui Ion Ghica: „Despre jurnale, aci putem tipări în oricare, numai scrisul e cam anevoie. Ba încă mai mult, se bat dupe noi, care mai de care, mai cu seamă dupe mine, parce que je blague sur la Hongrie. Deunăzi am avut niște scene ciudate. Unii din vechii redactori ai *Tribunei popolilor* vor să reînceapă acest jurnal. Vreo câțiva deputați de opoziție și Colson vrea să facă un jurnal tot de asemenea fel și tendință. Apoi luptă, certe, hule între ambele redacții, care să puie mâna pe concursul nostru și al ungarilor. în sfârșit eu m-am declarat pentru cea din urmă redacție. Asemenea am luat oarecare îndatoriri reciproce cu foia *La Pologne* a lui Cyprien Robert, care se va modifica oarecum într-un sens mai general, pentru toate naționalitățile, iar nu numai pentru slavi” (N. Bălcescu: *Opere*, vol. IV, p. 251).

5. între noi fie vorba. în scrisoare, în limba franceză.

6. Tînărul student la școala de „beaux arts” este Gaetano Burelly, viitorul socrul al lui I. L. Caragiale. Devenise unul din cei mai apreciați arhitecți din București (Șerban Cioculescu: *Viața lui I.L. Caragiale*, București, Editura pentru literatură, 1969, p. 146).

7. Pentru a apăra cauza revoluției de la 1848 și a înlătura din rîndurile emigrației române tendințele pernicioase, Dimitrie Bolintineanu apelează la cele mai variate mijloace. O cale eficace i se părea a fi obținerea unei misiuni, chiar onorifice, pe lângă ambasadorul Turciei la Paris, Callimachi, cu scopul de a exercita o influență pozitivă asupra acestuia, în apărarea intereselor românilor.

8. C. A. Rosetti.

9. Urmarea. în scrisoare, în limba franceză.

10. Scuză-mi această glumă. în scrisoare, în limba franceză.

10 genarie 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S - 47 (5)
DCVIII

1. Se referă la Callimachi, care era de origine greacă.
2. Atașat. în scrisoare, în limba franceză.
3. *Soltenhof de Sefels*, secretar al ambasadei Turciei din Paris, în bune relații cu emigrații români.
4. *Toto*, primul copil al lui Ion Ghica, Dimitrie (1848—1914). Și-a făcut studiile în Anglia. A tradus *Istoriile* lui Herodot, *Romeo și Julieta* și *Hamlet* de Shakespeare.

26 genarie 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S - 47 (6)
DCVIII

1. Despre ce este vorba. în scrisoare, în limba franceză.
2. *Reșid-pașa* (1802—1858), ambasador al Turciei la Londra, mare vizir (1846-1852) și ministru de Externe (1853- 1856).

6 fevr. 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S - 46 (7)
DCVIII

Teodor Vârgolici: *Correspondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. *Comentarii literare*, p. 188.

1. în acest sens, Ion Ghica îi scria lui Nicolae Bălcescu, la 15 ianuarie 1850, din Constantinopol: „Vă sfătuiesc să nu publicați cheltuielile și socotelile ce dau unii, alții, după cum văz că scrie Bolintineanu lui Marin. Să face mare scandal. Eu o să-ți trimit cu poștia viitoare socotelile mele, dar ție, și

cu condiție să nu le dai decât cu condiție d-a rămînea secrete" (Ion Ghica: *Opere*, vol. IV, p. 630).

2. Respectuoasele mele omagii d-nei Ghica. în scrisoare, în limba franceză.

Le 16 Mars 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (8)
DCVIII

16 iunie 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (10)
DCVIII

1. Neavînd posibilitatea să desfășoare o activitate publicistică în Franța, Dimitrie Bolintineanu e entuziasmat de perspectiva ce i se oferea de a scoate un ziar în Transilvania, unde putea interveni mai eficient în propagarea dezi-deratelor revoluționare și patriotice pe care le slujea cu devotament. Intenția sa de a pleca în Transilvania e confirmată și de Ion Heliade Rădulescu, într-o scrisoare către Grigore Zossima, din 6 august 1850: „Să prepară să plece în Transilvania mai mulți: Rusetache, Bolintineanu și alții" (Ion Heliade Rădulescu: *Scrisori din exil*, cu note de N. B. Locusteanu, București, Tipografia modernă, 1891.,p. 40).

70

Le 26 Jfuin] 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (11)
DCVIII

1. **Enric Winterhalder** (1808-1889), tipograf, librar, publicist, de origine austriacă. A participat la revoluția de la 1848 din Țara Românească, fiind apoi exilat. Bun prieten și colaborator al lui C. A. Rosetti.

2. La princesse Aurelie Ghika: ***La Valachie moderne***. Paris, Au comptoir des imprimeurs, Comon editeur, 1850.

3. Dimitrie Bolintineanu parodiază ineptiile din carte: „Toutes les migrations barbares qui depuis le commencement du monde ont passe par là y ont laisse, comme des jalons, les ossemens de leurs peres. Ces sont des tumulus surmontes des grossieres croix de bois couvertes d'une espece d'auvent qui les preserve de la pluie et de la dissolution. Ces sepultures primitives que la superstition a respectees sont, avec quelques ruines sans indication direct, les seules traces d'un passe qui est comme le poeme epique des nations" (p. 41).

4. **Fuad-efendi** (1814—1869), general, om politic otoman, comisar imperial în Principatele Române în 1848, unul din organizatorii înăbușirii armate a revoluției din Țara Românească.

11

Le 6 Juillet 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (12)
DCVIII

12

Le 16 Jjuillet] 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (9)
DCVIII

1. Lucrarea proiectată nu a mai fost realizată.
2. în vara anului 1850. Alexandru Odobescu sosește la Paris, pentru studii, alăturîndu-se patrioților români aflați aici.

3. **Doamna Mavros**, soacra lui Ion Ghica, soția lui **Nicolae Mavros** (1782—1868), secretar al lui Alexandru Suțu, fost domn al Țării Românești între anii 1818—1821. După căderea acestuia, a plecat în Rusia, unde a devenit general. A revenit în țară în timpul războiului ruso-turc din 1828—1829.

4. Mihail Kogălniceanu s-a întors din exil în 1849, devenind director al Departamentului Lucrărilor Publice pînă în 1850, cînd demisionează. în 1851 a fost numit director al Departamentului Treburilor din Lăuntru, din Moldova.

Le 26 Aout 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (13)
DCVIII

1. în studiul *Vactivite de journaliste d'Eliaide Rădulescu pendants son exil à Paris*, publicat în *Dacoromania*, vol. IV, 1924—1926, p. 72, George Oprescu precizează că revista *La Ligue des peuples* a apărut în mai 1850, la Paris, avînd ca director pe Eugene Carpentier, vechi prieten al scriitorului nostru. Articolul la care se referă Dimitrie Bolintineanu se intitulează *Galerie des agents russes* și a fost publicat în numerele 2, 3 și 4 ale acestei reviste.

2. Pantazi Ghica, fratele lui Ion Ghica.

3. în legătură cu această chestiune, Ion Ghica îi scria lui Nicolae Bălcescu, la 15 septembrie 1850: „Nu am timp să răspund Bolintineanului la scrisoarea ce mi-a scris, pentru că am de scris mult pentru curierul de București. Spune-i, din parte-mi, că, pentru ceea ce privește articolele lui Eliad din jurnalul *La Ligue des peuples*, sunt cu totul de părerea lui; nu trebuie făcut nimic. împotriva părerii mele, acei de la Brusa au scris redacției o scrisoare, pe care nu am văzut-o, dar aș dori mult, de se va putea, să nu se tipărească. Frati-meo a făcut o copilărie și o să-i scriu de ce să nu te consulte, cînd a vrut să facă un asemenea pas” (Ion Ghica: *Opere*, vol. IV, p. 670).

4. în această perioadă are loc pregătirea revistei *România viitoare*, al cărei prim număr apare, la Paris, în noiembrie 1850, sub conducerea și îndrumarea directă a lui N. Bălcescu. Pe de altă parte, încă de la începutul anului, D. Bolintineanu intenționa să scoată și el o publicație. Cunoscînd și preocuparea lui Bălcescu de a edita un organ al emigrației, Ion Ghica nu era de părere de a se diviza forțele în două publicații diferite. De aceea, la 24 septembrie 1850, îi scria lui N. Bălcescu: „De ce nu te înțelegi cu Bolintineanu, ca să nu se facă decît un jurnal, iar nu două?” (N. Cartoian: *Scrisori inedite de la N. Bălcescu și I. Ghica*, București, 1913, p. 45). Poetul rămîne însă constant în intenția sa. Așa se explică de ce proclamația *Poporului român*, din fruntea primului număr al *României viitoare*, scrisă, așa cum s-a demonstrat, de N. Bălcescu, nu e semnată și de Dimitrie Bolintineanu, ci numai de C. Bălcescu, N. Bălcescu, D. Brătianu, C. G. Florescu, St. Goleșcu, N. Goleșcu, G. Magheru, V. Mălinescu, A. Paleologu, C. A. Rosetti și I. Voinescu. Cu toate acestea, D. Bolintineanu nu putea rămîne străin de spiritul acestei proclamații, în care se spunea: „Doi ani trecură de cînd, printr-o trădare mișlească, smulși din sinul popoului, lipsiți de dulcea căldură a soarelui patriei, zăcem, suferind pe pămîntul strein, pe pămîntul exilului. Dar niciodată inima noastră

nu se simte mai dureros frămîntată decît în minutele acelea, cînd imaginația pe aripile sale ne strămută în mijlocul aceluia popor mare și bun, pe care l-am iubit, căruia am slujit cu credință și de la care, o mărturisim cu mindrie, c-ara priimit dovezi netăgăduite de dragoste, căci sprijinul și ajutorul lui nu ne-au lipsit, oricînd în lucrările, în întreprinderile noastre a socotit că vede un semn de rîvna noastră pentru binele obștesc; niciodată, zicem, inima noastră nu sîngerează mai mult decît cînd în fiecare suflare a vîntului ce trece peste Carpații noștri și ajunge pînă la noi, auzim un suspin, un răcnet al suferințelor țării... ”

Fraților români! Niciodată încrederea în viitorul României, una, mare și nedespărțită, nu a ieșit din inima noastră. Niciodată dezunirea nu va fi păcatul la care vom cădea. Datoriile cari le avem către patrie nu sînt încă împlinite, sîngele nostru este al vostru, virtutea noastră e a voastră, noi le cruțăm pentru voi, pentru mîntuirea țării, cînd ceasul sculării popoarelor și al biruinței lor va suna; și acest ceas nu este departe... ”

Că Dimitrie Bolintineanu nu a rămas străin de spiritul proclamației și nu s-a detașat de eforturile compatrioților săi o demonstrează faptul că, în *România viitoare*, el e prezent cu poezia *La o paseră trecătoare* (intitulată mai tîrziu *La o rîndunelă*), în care exprima tristețea exilatului în fața suferințelor patriei și dorul de pămîntul țării.

Le 16 Octobre 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (14)
DCVIII

1. Amînarea plecării lui D. Bolintineanu în Transilvania s-a datorat, poate, și următorului fapt. Ahmet-efendi, comisarul turc în Principatele Române, îi comunică lui Sefels, secretar al ambasadei otomane din Faris, că Știrbei-Vodă, domnitorul Munteniei, ar acorda amnistie românilor emigrați: „Les Valaques qui desirent rentres dans le pays, n'ont qu'â adresser une lettre â Stirbey, sans aucune protestation, mais seulement pour prendre l'engagement de ne rien entreprendre contre l'orde des choses etabli. Le pays leur sera ouvert.” Dar N. Bălcescu, în numele emigraților politici, îl roagă pe Sefels să ceară la rîndu-i deslușiri: „1. Dacă aceasta coprinde și pe-i expatriați cu firman; 2. Dacă vreunul din noi, mergînd în Moldova, poate fi îndatorat a face cererea cerută către Știrbey sau Ghica, de vreme ce, cînd merge în Constantinopol sau într-altă parte a Turchiei nu ni se cere nici o declarație”

(N. Bălcescu: *Opere*, vol. (V, p. 327). Se pare că răspunsul a fost negativ, deoarece exilații nu se pot întoarce în Muntenia. Neavînd posibilitatea de a reveni în țară, D. Bolintineanu stăruie și mai mult în ideea de a scoate o gazetă fie în Transilvania, fie în Bucovina. Solicită chiar sprijinul material al lui Vasile Alecsandri. Acesta îi scria lui Ion Ghica, din Iași, la 3 octombrie 1850: „J'ai recu une lettre de Bolintineano, dans laquelle il me demande de l'argent. Je lui en enverrai par le prochain courrier, et en attendant qu'il arrive à Test pour ce que tu sais, je travaillerai de mon cote autant qu'il sera en mon faible pouvoir" (V. Alecsandri: *Documente literare inedite. Corespondență*. Ediție îngrijită și note de Marta Anineanu, cu o prefață de G. C. Nicolescu, București, E.S.P.L.A., 1960, p. 61). Perseverînd în intenția sa, D. Bolintineanu apelează la ajutorul bănesc al lui Ion Ghica, scriindu-i acestuia, la 16 octombrie 1850. Ideea că revoluționarii exilați să sprijine lupta românilor din Transilvania era susținută și de N. Bălcescu. care îi scria lui Ion Ghica, în acest sens, la 6 decembrie 1850: „Eu cred că mijloacele noastre de lucrare, punctul de reazăm este în Transilvania; numai cu românii de acolo vom putea odată pune țările în picioare, printr-înșii chestia noastră se leagă cu a Europei, fără dînșii sîntem izolați" (N. Bălcescu: *Opere*, vol. IV, p. 348).

Dorința lui Bolintineanu de a părăsi Parisul se datora însă și intrării sale în conflict cu unii exilați, accentuării disensiunilor din cadrul emigrației, unele din acțiunile sale nefiind aprobate nici de Bălcescu. La 6 decembrie 1850, N. Bălcescu îi comunica lui Ion Ghica: „Aicea s-au adunat duminică căzușii, s-au înjurat și s-au despărțit mai învierșunați cum n-au fost niciodată. Bolintineanu însuși s-au purtat foarte mișelește. Intriga dezunirii acestiea a venit de la Boliak, Rosset, Voinesco, Teulescu și Ionescu" (*Ibid.*, p. 349). Lucrurile se agravează în așa măsură, încît are loc și un duel între Bolintineanu și Mălinescu. La 17 decembrie 1850, N. Bălcescu îl informa pe Ion Ghica: „Ieri a fost aci un duel între Mălinescu și Bolintineanu. Acest din urmă dedese de față un angajament secret, luat între vro cîțiva de aci, de sînt acum mai multe luni. Era o faptă necinstită, și Mălinescu a calificat-o astfel. D-aci duel. Bolintineanu n-a nimerit și Mălinescu a slobozit în vînt, zicîndu-i Bol. că numai cu o purtare cinstită va șterge acea pată ce și-a făcut. Astfel nu s-a vărsat sînge" (N. Bălcescu: *Opere*, vol. IV, p. 350).

2. Această scriere a lui Dimitrie Bolintineanu avea să fie publicată mai tîrziu, în 1856, tot la Paris, cu titlul *VAutriche, la Turquie et les Moldo-Va-laques*.

16 iulie 1851, Paris

47 (15)

Biblioteca Academiei R.S.R. S

DCVIII

1. Se referă la *Memoirs sur Vhistoire de la regeneration roumaine ou sur les evenements de 1848 accomplis en Valachie par J. Heliade Radulesco*, apărută la Paris, în 1851.

2. Neputînd să meargă în Transilvania, pentru a tipări ziarul proiectat, Dimitrie Bolintineanu izbutește, în cele din urmă, să scoată singur, la Paris, în 1851, o publicație proprie, cu titlul *Albumul pelerinilor romani*, care amintește de *Cartea pelerinilor polonezi* a lui Mickiewicz. *Albumul...* a apărut în trei numere, la 15 aprilie, 30 mai și 30 iunie 1851, fiind scris în întregime de Dimitrie Bolintineanu, cuprinzînd numai versuri. În primul număr publica poemul *Sorin sau Tăierea boierilor la Tirgoviște* și poeziile în exil, *Fluierul și buciumul, La B. Alecsandri-poetul Moldovii. La o damă mare română și Pandurul. La G. Magheru*. În cel de al doilea număr continuă poemul *Sorin sau Tăierea boierilor la Tirgoviște* și introduce poeziile *La C... N...*, *Călătorul, Marș de război și O scrisoare de la București*. Al treilea număr conține, în continuare, poemul *Sorin sau Tăierea boierilor la Tirgoviște*, și poeziile *Visul lui Ștefan cel Mare, Dochia, Virful cu dorul, La români și Răspuns la scrisoarea din București*. Atît la Paris cît și în țară, *Albumul pelerinilor români* s-a bucurat de interes și prețuire. De pildă, la 27 septembrie 1851, Gh. Gh. Magheru îi scria, din Paris, sorei sale Alexandrina, că-i trimite portretul pe care i l-a făcut Tattarescu, învelit în mai multe exemplare din publicația lui Dimitrie Bolintineanu, cerîndu-i să le distribuie pe unde va crede că e mai bine (Alexandru Bălintescu: *Arhiva generalului Magheru*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1968, p. 86).

16

23 septem. și octom. 1852

AI (16)

Biblioteca Academiei R.S.R. S

DCVIII

1. Spre sfîrșitul anului 1851, Dimitrie Bolintineanu intenționează să se întoarcă în țară. La 15 noiembrie era la Orșova, dar intrarea pe pămîntul natal îi e oprită, rămnînd să rătăcească „încă pe pămînturi streine, așteptînd

ca porțile patriei să se deschidă proscrisiilor politici sau ca pământul strein să le dea câte un mormânt", cum spune în memorialul *Călătorii pe Dunăre și în Bulgaria*. De la Orșova ajunge la Cladova, aici așteptând patru zile, pînă să poată lua mai departe vaporul, pe Dunăre. La Rusciuc își întrerupe călătoria, cu speranța că o va putea reîntîlni pe sora sa, Ecaterina, „căci de la anul 1848 nu-i auzisem vocea decît prin scrisori stropite cu lacrimi.” Timp de aproape o lună de zile, în care a redactat, într-o primă formă, romanul *Manoil*, poetul a așteptat zadarnic venirea sorei sale. Într-o mărturie publicată mai tîrziu, în *Dimbovița*, nr. 1, din 22 martie 1870, p. 10, își amintește: „Această carte fu scrisă în exil. La Rusciuc, unde, venit din Paris, apropierei o lună așteptînd să vie sora mea Ecaterina să o văz. Dar domnul țării Știrbei nu permise aceasta.” La începutul anului 1852, Dimitrie Bolintineanu sosește la Constantinopol. În Turcia, găzduit de Ion Ghica și apoi de Alexandru Zanne, își va continua exilul timp de peste cinci ani. În primăvara anului 1852 urma să întreprindă o călătorie la Atena. Din capitala Greciei, Nicolae Goleșcu îl înștiința pe Ștefan Goleșcu, la 6 aprilie 1852: „Bolintineanu est à Constantinople. Il va venir bientôt à Athene” (George Fotino: *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, vol. III, 1850—1852, București, Imprimeria națională, 1939, p. 321). Nu putem preciza dacă a realizat sau nu această călătorie. Ceea ce știm sigur e faptul că, în vara lui 1852 a făcut o călătorie în Transilvania, stînd cîtva timp la Mehădia, cum rezultă dintr-o scrisoare adresată lui A. Zanne, la 2 iunie 1852, inclusă în acest volum.

17

[1856]

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47 (17)
DCVIII

1. Scrisoarea datează sigur din anul 1856, ținînd seama de relatările din cuprinsul ei. În luna februarie a acestui an, Ion Ghica a fost numit bei al insulei Samos, fapt pentru care îl felicita Dimitrie Bolintineanu. Tot în 1856 s-a născut Louis Napoleon, fiul unic al lui Napoleon III și al Eugeniei de Montijo.

2. Se referă la Itroșura litografiată a lui Cezar Bolliac, *Choix des Lettres et Memoires sur la Question Roumaine*, Goyar, 1856.

3. Este vorba de cartea lui Dimitrie Bolintineanu, *VAutriche, la Turquie et les Moldo-Valaques*, Paris, Imprimerie Bailly, Divry et C-ie, 1856. Partea

a doua a cărții cuprinde un amplu capitol intitulat *Les Hommes politiques des Principautés*. Scopul acestui capitol era, pe de o parte, de a aduce la cunoștința opiniei publice din străinătate și din țară, a reprezentanților marilor puteri, care erau oamenii politici români pe care se puteau baza cu adevărat, exprimînd interesele și aspirațiile naționale în mod just și demn; iar pe de altă parte, de a dezvălui adevărata față a falșilor patrioți, de a discredita pe cei care puneau mai presus interesele personale celor naționale. În culori negative îi prezintă pe caimacamul Constantin Cantacuzino, prințul Barbu Știrbey, Plaiano, domnitorul Gheorghe Bibescu, Emanoil Băleanu („un vieux boyard valaque, une nullite revoltante”), Ion Mănu, George Știrbey, fiul domnitorului, Ion Bibescu („personnage ridicule”), Costin Catargi, P. Rosetti-Bălănescu („point d'esprit, mais ils sont habiles en fait d'intrigues”) etc. În schimb, aduce un cald elogiu lui Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Iancu Văcărescu, Ion Ghica. În concluzie, Dimitrie Bolintineanu demonstrează că oamenii politici demni de încredere, chemați să vegheze asupra soartei țării, puteau și trebuiau să fie aleși nu numai din rîndurile boierimii, ci din toate categoriile sociale: „La classe des grands boyards ne peut pas fournir seule tous les hommes necessaires aux premieres fonctions. Les hommes de talent, de probite, de coeur, ne sont pas le produit exclusif de cette classe; ils appartiennent à toutes les classes. C'est done dans toutes les classes egalement qu'il faudrait les chercher, quels que soient leur grade, leur naissance, leur position sociale.”

Întrucît lucrarea a apărut semnată numai cu inițiala B., paternitatea lui Dimitrie Bolintineanu este confirmată de această scrisoare. În mod public, în scris, identificarea lui Dimitrie Bolintineanu ca autor a fost făcută prima dată de C. D. Aricescu în cartea *Căpîirevoluțiuniiromâne de la 1848judecași de propriile lor acte* (București, Tipografia Ștefan Rassidescu, 1866, p. 10), unde afirmă că poetul „a adus patriei sale mare serviciu cu acea operă.”

Le 31 Mars 1857, Vath

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47(18)
DCVIII

1. *Nogues*, ziarist francez, director al gazetei *Journal de Constantinople*.

Mardi [1857]

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47(20)
DCVIII

1. Presupunem că scrisoarea datează din anul 1857. Ion Ghica era atunci prinț de Samos și Dimitrie Bolintineanu îi cerea permisiunea să-i publice un discurs în gazeta lui Baligot de Beyne, *Presse d'Orient*.

20

București, 3 ianuarie 1864

Arhivele Statului București, Ministerul Instrucțiunii Publice, dosar 601, 1863-1864, f. 83.

N. Bălcescu: *Opere*, vol. IV, ediție critică de G. Zâne, București, Editura Academiei R.S.R., 1964, p. 428.

1. Așa cum vom arăta mai departe. Dimitrie Bolintineanu s-a ocupat, ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, de publicarea documentelor referitoare la încercarea de a aduce în țară osemintele lui Nicolae Bălcescu de la Palermo și de a publica scrierile marelui istoric sub îngrijirea unei comisii prezidată de Ion Ghica, legatarul său testamentar.

29 august [1866]

Biblioteca Academiei R.S.R. S 47(19)
DCVIII

1. Scrisoarea datează sigur din anul 1866 deoarece conținutul et este foarte asemănător cu al articolului lui Dimitrie Bolintineanu intitulat de noi [*Situația în țară*], publicat în *Trompeta Carpaților*, an IV, nr. 450, 13 septembrie 1866, p. 1798 (v. *Opere*, vol. X, București, Editura Minerva, 1988, p. 231). La acea dată, Ion Ghica era prim-ministru.

D. Guști (1818— 1887), profesor de filosofie, în 1845, la Academia Mihăileană din Iași. Inspector, director al Departamentului Școlilor, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice (1867—1868), de mai multe ori primar al Iașului. A colaborat îndeosebi la *Albina românească* a lui Gh. Asachi, semnînd poezii, nuvele, traduceri și cronici dramatice. Este autorul poemului *Închinare lui Ștefan-Vodă*, atribuit mult timp lui Eminescu, răspîndit pe foi volante în timpul serbării de la Putna. A publicat și o lucrare utilă pentru acea vreme, *Ritorica română pentru tinerime*, în 1852.

[16 octombrie, 1867]

Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 664, 1867, f. 105.

1. înregistrată la minister la această dată.
2. *Mihai Viteazul condamnat la moarte*. Dramă în trei acte, București, Imprimeria națională, 1867.
3. Rezoluția lui D. Guști: „Se vor lua una sută exemplare din § premiilor literare.”

[Octombrie 1867]

Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 491, 1867, f. 168.

1. Datarea corespunde conținutului scrisorii.
2. în ședința Consiliului de Miniștri din 18 august 1867, D. Guști prezintă un proiect de reorganizare, în care susținea ca „teatrele să treacă sub privegherea și conducerea Ministerului Instrucțiunii”. Așa cum arată Dimitrie C. Ollănescu în lucrarea *Teatrul la români* (Partea II, Teatrul în Țara Românească, 1798—1898, al doilea memoriu, București, Inst. de arte grafice Carol Gobi, 1898, p. 90), „pe lângă fuzionarea tuturor forțelor noastre artistice, ceea ce preocupa însă pe ministrul Guști, în solicitudinea sa pentru teatru,

era formarea unui repertoriu « în totul conform cu scopul moral și emina-mente național ce trebuia să aibă teatrul.» Pentru rezolvirea acestei chestiuni el chibzui « instituirea unei *Cotri.siuini a teatrului*, care să aibă de misiune privigherea și conducerea acestei instituțiuni, alegerea unui repertoriu bun, în vedere cu scopul scenei naționale și controlul, pentru ca execuțiunea acestui repertor să se facă cu toată corecțiunea posibilă. Într-un cuvânt, reorganizarea și înflorirea acestei însemnate instituțiuni de educațiune publică.» " De asemenea, „ținta de căpetenie" a lui D. Guști era „de a asigura și îmbunătăți starea materială a actorilor, cari, scăpați de grija zilei de mîne, să se poată devota fără rezervă artei lor, ridicînd astfel nivelul scenei naționale."

Comisiunea teatrului, preconizată de D. Guști, a luat ființă, într-adevăr, în toamna anului 1867, fiind compusă din Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Dimitrie Bolintineanu, A. Odobescu, V. A. Urechică, C. Stăncescu, Grigore Bengescu și Simion Mihălescu (Ioan Massoff: *Teatrul românesc*, vol. II, București, Editura pentru literatură, 1966. p. 259).

3. Rezoluția lui D. Guști: „Se va trece în decretul domnesc."

3

15 octombrie 1868

Arhivele Statului București. Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, Direcția a 11-a, dosar 563, 1868, f. 437.

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 117.

1. Timp de un an de zile, cît a făcut parte din Comisiunea teatrului, Dimitrie Bolintineanu s-a străduit, alături de ceilalți membri ai ei, să alcătuiască un repertoriu național capabil să instruiască și să educe publicul, să asigure actorilor o independență materială și spirituală. Constatînd însă, cu regret, că oficialitatea politică a vremii manifesta indiferență față de scena națională și producțiile dramatice originale, tratînd pe actori ca pe simpli funcționari ai statului, scriitorul, neabdicînd niciodată de la demnitățile sa, își dă demisia din Comisiune. Solicitat de D. Guști să-și reia locul în cadrul ei, Dimitrie Bolintineanu înaintează această nouă cerere de demisie.

Dimitrie Bolintineanu aprecia inițiativa lui D. Guști, însă considera că nu se acordase suficientă atenție dezvoltării literaturii și artei dramatice naționale, propunînd, în acest scop, înființarea unei școli de artă dramatică, premii stimulativă pentru creația dramatică originală.

D. Guști își exprima regretul pentru demisia lui Dimitrie Bolintineanu, însă îi împărtășea punctele de vedere, pe cererea sa punînd următoarea rezoluție: „Cu cea mai mare părere de rău se admite stăruitorul refuz al on. d.

D. Bolintineanu. Pentru școala aceasta s-a prevăzut în organizarea teatrului, numindu-se un vechi artist profesor. Pentru ridicarea pieselor mari dramatice și naționale, direcțiunea tinde la aceasta, deși cu greu." în locul lui Dimitrie Bolintineanu a fost numit B. P. Hasdeu (*Documente și manuscrise literare*, p. 117J).

Motivele expuse în cererea de demisie au fost reluate de Dimitrie Bolintineanu în lucrarea *Cuza-Vodă și oamenii săi*. Rămînînd devotat lui Alexandru Ioan Cuza, scriitorul se declara nemulțumit de situația teatrului românesc de după detronarea acestuia, scriind: „Teatrul român, instituție liberă, cu mare subvenție, se pune sub guvern. Actorii sunt salariați de guvern și declarați ca funcționari dintr-o secție a ministerului, un comitet revede piesele dramatice și ia rola de cenzor al poliției, în ceea ce privește piesele de reprezentat. Nici o școală spre a forma artiști, spre a forma gustul și artele. Subvențiile date de stat la teatru au un scop, a forma arta, iar nu a face să petreacă publicul unui oraș, căci atunci ar trebui să plătească și pe Rașca ce face deliciul băutorilor de bere."

Către ALEXANDRU HURMUZACHI

9 octom. 1850, Paris

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 3349, f. 85.

1. în gazeta *Bucovina* a lui Alexandru Hurmuzachi i se reproduc poeziile *Invocație* (nr. 15, 18 mai 1849), *Mircea cel Mare și solii* (nr. 16, 27 mai 1849) și *Ștefan cel Mare și maica sa* (nr. 23, 29 iulie 1849), din volumul *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanu*. în tipografia lui C. A. Rosetti & Vinterhalder, 1847.

2. Se referă la lucrarea *VAutriche, la Turquie et les Moldo-Valaques*, apărută ulterior la Paris, în 1856.

3. în gazeta *Bucovina*, apărută la 4 octombrie 1848, Dimitrie Bolintineanu nu a putut să mai publice nimic, deoarece și-a încetat apariția, la 20 septembrie 1850. La Paris, poetul încă nu aflase acest lucru.

Către MIHAIL KOGĂLNICEANU

1

20 oct. [1863]

22(4)

Biblioteca Academiei R.S.R. S

DCC VII

1. După cum am mai arătat, la 12 octombrie 1863 Dimitrie Bolintineanu a fost numit ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, în guvernul prezidat de Mihail Kogălniceanu.

București, 1864, ghenarie 29

Biblioteca Academiei R.S.R. S 22 (1)
DDCVII

6 februarie [1864]

Biblioteca Academiei R.S.R. S
DCCVII

Biblioteca Academiei R.S.R. S 22 (2)
DCCVII

Către GEORGE MARIAN

După ce demisionează, la 19 iulie 1864, din funcția de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, pe care o deținuse în guvernul prezidat de Mihail Kogălniceanu, Dimitrie Bolintineanu revine la masa de scris, preocupat, printre altele, și de traducerea operei sale poetice în limba franceză. Nu era determinat de nici un scop mercantil, ci numai de dorința de a se face cunoscut în Franța și, implicit, de a contribui la răspîndirea literaturii române peste hotare.

Ideea de a-și traduce poeziile în limba franceză a început să-l stăpînească în toamna anului 1864. Într-o petiție adresată domnitorului Cuza, la 14 noiembrie 1864, (inclusă în acest volum), poetul solicita un împrumut de 500 de galbeni, ca să poată tipări o culegere de versuri originale, vechi și noi, precum și o ediție a versurilor sale în traducere franceză. Împrumutul se obliga să-l restituie sub formă de exemplare tipărite, pentru a fi distribuite ca premii școlare, ceea ce Cuza-Vodă aprobă.

În această frumoasă, dar dificilă întreprindere, Dimitrie Bolintineanu apelează la serviciile unui tânăr student român din Paris, George Marian, care se dedică împlinirii dorinței poetului cu un pilduitor entuziasm, cu o generoasă și respectuoasă afecțiune. George Marian (1843— 1900) a devenit ulterior judecător la București, îndeletnicindu-se și cu literatura. A colaborat la **Revista contemporană, Traian, Presa**. În 1884 atipărit piesa de teatru **După despărțenie** iar postum, în 1933, i-a apărut volumul de poezii **Lumină nouă**.

[Decembrie 1864]

Biblioteca Academiei R.S.R. S- 3 (17)
CCXXXIII

Documente și manuscrise literare, vol. I, alese, publicate, adnotate și comentate de Paul Cornea și Elena Piru. Cu un cuvînt înainte de prof. univ. Alexandru Dima, București, Editura Academiei R.S.R., 1967, p. 100.

1. Conținutul scrisorii îndreptățește această datare.

2. Dimitrie Bolintineanu se referă la **Collection des auteurs latins avec la traduction en français**, dirijată de Nisard, cu colaborarea lui Littre, Fouquier, Elias Regnault și alții, din care apăruseră 27 de volume, între 1838— 1850. Poetul nostru poseda, în biblioteca sa, 19 volume din această serie, cum rezultă din inventarul făcut la moartea sa (Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 117. Vezi și Augustin Z. N. Pop: **Soarta bibliotecii lui Dimitrie Bolintineanu, în Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare**, București, Editura Academiei R.S.R., 1957, p. 343).

3. În scrisoarea de răspuns, trimisă din Paris, la 22 decembrie 1864, George Marian îl informa pe Dimitrie Bolintineanu despre demersurile sale pe la tipografia parizieni: „La fiecare dintr-înșii le-am exprimat tot ceea ce-mi ziceți prin scrisoare. D. Pion, către care am avut o recomandățiune din partea d-lui Leon Plee, ca imprimarul împăratului, mai dificil se vede, nu mi-a dat decât prețul pe care vi-l și alătur; cît pentru model de hîrtie și de caractere de litere, s-a scuzat că nu are la dispoziție, dar m-a asigurat că cu prețul arătat de 180 franci coala a 1000 exemplare, veți avea hîrtia calitatea cea mai bună, numită Jesus, mărimea traducțiunii lui Nisard și caracterile literilor lui Anacreon tipărit în 1856, fiindu-i cunoscute amîndouă aceste opere.

Adresîndu-mă apoi și la d-nu Simon Ragon (rue d'Erfurth, 1) pe care mi-l recomandăți prin epistola dv., mi-a trimis acasă alăturatul deviz și model de litere și hîrtia, care dacă vi se pare oarecum ordinară, poate prea bine să puie

alta mai bună. În fine, vă mai trimit și alăturatul deviz al d-lui J. Claye însoțit de un model de caractere de litere, pe care mi l-a rupt dintr-o carte, neavînd pe nici o foaie tipărite literele ce ar fi voit să mi le arate, precum și de un model de hîrtie care iar se poate schimba în mai bună. Trebuie însă a vă spune că atît d-nu Pion, cît și ceilalți tipografi mi-au zis că, spre a fi operă de lux, nu se cuvine a se tipări în două coloane, ci textul p-o față și traducțiunea pe cealaltă. Rămîne la dv. s-alegeți, deși atunci vă va costa mai mult, opera fiind mai voluminoasă; precum rămîne a vă alege pentru tipograf acela care vă va conveni" (Dim. Păcurariu-Claude Pichois: *O carte și șapte personaje*, București Cartea Românească, 1976, p. 105).

În aceeași scrisoare de răspuns, George Marian îl informa pe Dimitrie Bolintineanu și despre alte probleme discutate cu tipograful parizien: „Toți tipograful mi răspundeau că ar trebui să-i prezint manuscrisul, spre a vedea de trebuie a pune litere mai mari sau mai mici cînd versurile ar fi alexandrine, că ar trebui să văză dacă textul e scris deslușit, spre a nu avea lucrătorii dificultate mai cu seamă pentru o limbă pe care n-o cunosc, că nu știu dacă traducțiunea va fi sus și versurile române jos, cum sunt la traducțiunea clasicilor latini de Nisard, și altele asemenea.”

4. Despre Leon Plee vezi nota 5 la scrisoarea 6 către Alexandru Ioan Cuza. În scrisoarea de răspuns, George Marian îi transmitea lui Dimitrie Bolintineanu: „Mai înainte d-a termina, dați-mi voie, d. B., a vă mulțumi pentru bunăvoința ce ați avut de a mă recomanda d-lui Leon Plee care m-a primit destul de bine și care a fost așa de bun de a-mi zice că oricînd voi avea vro necesitate în privința studiului să m-adresez către d-lui, precum și cînd voi voi a avea vro recomandațiune către cineva.”

2

[Ianuarie 1865]

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (13)}{CCXXXIII}$

Documente și manuscrise literare, vol. 1, p. 101.

1. Dat fiind faptul că George Marian îi răspunde lui Dimitrie Bolintineanu pe data de 4 februarie 1865, această scrisoare nu putea fi trimisă decît în ianuarie 1865.

2. În scrisoarea de răspuns, George Marian îi comunică: „D. Plee a avut marea bunăvoință de a-mi propune să meargă împreună cu mine spre a ne înțelege cu d. Pion și spre a alege caracterile literelor astfel după cum dv.

doriți; rămîind ca eu să mă duc la d. Pion de a-l ruga să-mi spuie ora la care-l putem găsi spre a trata această afacere și în urmă a anunța printr-o epistolă pe d. Plee de a ne întîlni cu toți. Din nenorocire însă împăratul d-aici s-a apucat de autorfîc, a dat d-lui Pion să-i imprime *Historia* lui Cezar pe care a lucrat-o, după unii, cu fostul secretar al său, iar după alții, cu d. Duruy, pe care se zice că l-a chemat la Minist. Instr. Publice, spre a-l avea mai aproape de sine și a-l putea consulta ca historic, în privința operei sale; astfel, d. Pion, ocupat cu imprimarea acestei opere, îmi zice că nu poate intra cu mine în asemenea afacere decît numai la finitul lunei aceștia sau poate pe la 20, cînd atunci m-a asigurat că se va ocupa cu dinadinsul cu imprimarea poeziilor dv.” În legătură cu celelalte probleme, George Marian scria: „D. Plee mi-a propus ca, de vreți voi și dv., să se ocupe d-lui cu corectarea tiparului, a frazelor franceze de va fi necesariu; toate acestea, zice d-lui, pentru onoarea unui vechi ministru și amic al meu. Văzînd atîta amabilitate din partea d-lui Plee, mi-am permis de a-l ruga ca, după imprimarea poeziilor, să propuie și d-lui, d-lui Hachette de a adopta această operă în biblioteca-i. D. Plee a acceptat cu cea mai mare bunăvoință, zicîndu-mi că cînd va veni timpul vom merge împreună să-i propună și sper că d. Hachette va primi, avînd adesea necesitate de jurnaliști” (Dim. Păcurariu-Claude Pichois: *op. cit.*, p. 108).

3

[Februarie 1865]

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (19)}{CCXXXIII}$

Documente și manuscrise literare, vol. 1, p. 103.

1. Această scrisoare a lui Dimitrie Bolintineanu către George Marian este anterioară celei imediat următoare, emisă la 24 februarie 1865. Deci, prin conținutul ei, poate fi datată în februarie 1865.

2. După ce își traduce singur poeziile în limba franceză, Dimitrie Bolintineanu vrea să aibă certitudinea că a respectat întocmai limba lui Victor Hugo și atunci le încredințează, spre a fi corectate, lui Ulysse de Marsillac (vezi nota 3 la scrisoarea către Philarete Chasles).

3. Poeziile sale apar în ediția în două volume *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cit și inedite*, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1865_

24 februarie 1865

Biblioteca Academiei R.S.R. S 3 (1)
CCXXXIII

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 103.

1. Este evident că Dimitrie Bolintineanu nu a fost mulțumit de modul în care Ulysse de Marsillac i-a revăzut poeziile traduse în limba franceză și de aceea îl roagă din nou pe George Marian să caute pe altcineva, la Paris, care să-i corijeze versurile cu mai multă grijă și pricepere pentru acuratețea expresivității franceze, operațiune ce urma să fie remunerată.

Mart. 1, București, 1865

Biblioteca Academiei R.S.R. S 3 (2)
CCXXXIII

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 104.

1. Vezi nota 1 la scrisoarea 1 către Ion Ghica.

2. În memorialul *Călătorii la românii din Macedonia și Muntele Athos sau Santa Agora*, publicat în 1863, Dimitrie Bolintineanu scria: „A nu avea nici un venit din țara sa, a trăi exilat în streinătate, și cu toate acestea a călători în țări depărtate. Asia, Siria, Egipt, țările locuite de români, a seri broșuri în limba franceză despre drepturile patriii care te gonește, cu jumătate prețel din modesta hrană a vieții sale de exilat, ca să te înturni odată în sînul patriii, unde poate că te așteaptă persecuțiile consîngenilor tăi, hula și calomniile confrăților tăi, sînt lucruri ce trebuie a fi cineva exilat, ca să i se întîmple. Dar să uităm lucrurile ce sfîșie inima. Era în Constantinopoli un român cu nume Constantin Polihroniade. Patriotismul acestui om a fost cauza tuturilor acestor fapți, neînțeleși împreună. Acest om a împrumutat toată emigrația română. Toate aceste lucruri se făceau cu o sumă mare ce mi-a împrumutat și care pînă astăzi nu i-am plătit încă cu desăvîrșire.”

3 (3)

Biblioteca Academiei R.S.R. S
CCXXXIII

Teodor Vârgolici: *Corespondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. *Comentarii literare*, p. 194.

1. August Treboniu Laurian. Vezi nota 4 la scrisoarea 2 către Baligot de Beyne.

2. O contribuție substanțială a avut D. Bolintineanu la elaborarea legii Instrucțiunii Publice, una dintre cele mai însemnate realizări din timpul domniei lui Cuza. Legea a fost proiectată după venirea poetului ca titular al ministerului. Proiectul inițial a fost elaborat de Vasile Boerescu, membru al Consiliului superior al instrucțiunii, din însărcinarea acestuia (Ilie Popescu-Teiușan: *Contribuții la studiul legislației școlare românești. Legea Instrucției Publice din 1864*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1963, p. 41). La 17 decembrie 1863, D. Bolintineanu face cunoscut proiectul de lege Consiliului de Miniștri, care îl aprobă, hotărînd să fie trimis spre deliberare Camerei legiuitoare. Proiectul este adoptat de Consiliul de Miniștri la 31 ianuarie 1864, sub președinția lui Cuza. Camera, după ce introduce mai multe amendamente, îl votează la 16/28 martie 1864. Pentru a fi sancționat, D. Bolintineanu redactează un raport, pe care îl înaintează domnitorului. Dar Cuza nu iscălește decretul. În lucrarea sa *Viața și opera lui Cuza-Vodă* (p. 225), Constantin C. Giurescu dă două explicații ale acestui refuz: „Prima, că nu era de acord cu modificările introduse prin amendamentele Camerei. Cea de a doua, că nu voia să lase acestei Camere — care-i făcuse o opoziție îndârjită atît în privința legii rurale, cît și a celei electorale, și pe care urma s-o dizolve peste cîteva zile — puțința de a-și atrage vreun merit în privința legii instrucțiunii, puțința de a arăta opiniei publice că era în stare și de o atitudine constructivă, nu numai de o opoziție sistematică.” La 20 iunie 1864, D. Bolintineanu face un nou raport către domnitor, rugîndu-l să dea proiectul în cercetarea Consiliului de Stat, ceea ce Cuza aprobă. Consiliul de Stat începe examinarea proiectului de lege abia la mijlocul lunii iulie 1864, aducîndu-i numeroase modificări. Din păcate, D. Bolintineanu nu a mai avut satisfacția personală de a vedea proiectul de lege aprobat, deoarece își dăduse demisia din guvernul lui Mihail Kogălniceanu. Legea a fost aprobată în ședința Consiliului de Miniștri din 24 noiembrie 1864, prezidat de Cuza, care a sancționat-o în aceeași zi, succesorul lui D. Bolintineanu la Instrucțiunea Publică fiind N. Crețulescu. Cu toate că ulterior i s-a atribuit numai acestuia meritul realizării legii, totuși un rol important i-a revenit și poetului. Sintetizînd concepția lui Cuza și a princi-

palilor săi colaboratori, legea a avut cea mai lungă durată din istoria noastră modernă, regenerînd învățămîntul public și guvernîndu-l timp de aproape patru decenii.

7

16 martie [1865]

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (4)}{CCXXXIII}$

Teodor Vârgolici: *Corespondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. *Comentarii literare*, p. 195.

1. George Marian nu a respectat întocmai dorința lui Dimitrie Bolintineanu. În volumul *Brisés d'Orient* nu a inclus poeziile *Halalie, Vile des Princesses* și *Barre tespleurs*, dar a păstrat *Appelle-moi* și pe ultima, cu titlul schimbat, *Ou aller?*

2. Versurile au fost eliminate din volum.

8

20 martie s.v. [1865], București

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (5)}{CCXXXIII}$

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 105.

1. Evident, scrisorile sînt din 1865.

2. La 23 martie 1865, George Marian îi scria lui Dimitrie Bolintineanu: „Intr-una din zile decisesem a le arăta d-lui Lamartine, a-i vorbi de poet, a-l ruga să le corige, dar chiar în ziua cînd plecasem spre dînsul, aflai că nu primește streini decît pre aceia cari sunt curioși de a-i vedea fața, mi-adusei aminte că mi-ar trebui o recomandăție, nu o aveam și necurios de a-i vedea fața, nu mă mai dusei” (Dim. I'ăcurariu-Claude Pichois: *op. cit.*, p. 112).

3. Vezi nota 4 la scrisoarea 6 către Alexandru Ioan Cuza.

4. La 19 martie 1865 s-a stins din viață Nicolae Filimon (G. Călinescu: *N. Filimon*, în *Opere*, voi. 17, București, Editura Minerva, 1983, p. 216).

388

9

[Martie 1865]

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (18)}{CCXXXIII}$

10

22 april s.v. [1865]

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (16)}{CCXXXIII}$

Documente și manuscrise literare, vol. 1. p. 106.

1. La sugestia lui Delacourt, membru al Academiei Franceze, George Marian apelează la Henri Cantel, poet cu mult mai modest, desigur, decît Lamartine, dar bun meșteșugar al versului francez. Astăzi, la noi, ca de altfel și în Franța, nu se mai știe aproape deloc cine a fost Henri Cantel. A trăit între anii 1825-1878. A colaborat la *Revue fran caise*, *Revue contemporaine*, *Revue des deux monies*, *Le Correspondant*, *Revue de France*, *Revue gauloise* și *Le Moniteur universel*. Primul său volum de versuri, *Impressions et visions*, vede lumina tiparului în 1859, după care tipărește volumul de sonete *Amours et Priapees* în 1860, un „poeme galant” cu titlul *Son mouchoir* în 1868 și *Les Poemes du souvenir* în 1876. Postum, în 1879, îi apare romanul *Le Roi Polycârpe*, subintitulat „moeurs du temps”. Posteritatea l-a acoperit complet de uitare, și pe bună dreptate, fiind un poet modest, cu predilecții pentru galanterii sentimentale și senzualiste, însă în epoca lui s-a bucurat de unele aprecieri pozitive, chiar elogioase. În articolul *Les Poïtes nouveaux*, publicat în *Revue du XIX-e siecle*, tom. III, octombrie 1866, p. 188, Theodore de Banville îl definea drept „un de nos poetes plus brillants”. Mai echilibrat în aprecieri era Barbey d'Aurevilly, care scria astfel despre volumul de debut al lui Henri Cantel: „Dans ce recueil, la langue est prete. Comme une cire vermeille et parfume, qui bout ici et flambe là, elle est prete à recevoir la cachet qui lui donnera son empreinte. Elle a partout de la souplesse et des grosses et opulentes plenitudes. Le rythme y joue en miile plis charmants ou profonds. Il y a le nombre et l'harmonie. Beau milieu d'accords, mais milieu, et milieu en tout. Le poete plane, mais pas assez haut. Il n'a pas cette force aquiline qui perce le bleu de l'ether. Sa fantasia est comme sa richesse, sa passion, sa

389

melancolie. Cela n'eclate point, cela ne poigne ni les yeux, ni les oreilles, ni le coeur. Cela ne fait pas morsure" (J. Barbey d'Aureville: *Poesie et poetes*. Paris, Alphonse Lemerre, 1906, p. 139).

Primind unul din volumele lui Henri Cantel, spre edificare, D. Bolintineanu rămîne încîntat. G. Marian îi încredințează lui Henri Cantel versurile poetului nostru, mai întîi cu titlu informativ, spre a vedea dacă acceptă sau nu misiunea de a le îndrepta din punct de vedere al limbii franceze. Henri Cantel este de acord cu această întreprindere, comunieîndu-i lui G. Marian, la 18 martie 1865: „J'ai parcouru attentivement les poesies que vous m'avez confiees. Il me semble avoir retrouve la pensee originale du poete, arrete par les difficultes d'une langue qu'il connait mais qui ne lui est pas familiere comme la langue natale. Je serai heureux de preter à une pensee brillante, à une inspiration vaillante les efforts de mes habitudes de versificateur assez habile pour admirer les pretres de l'art. Il y a des beautes rayonnantes dans les poesies que j'ai lues; il y a des splendeurs à mettre en lumiere par une reparation de metrique et de rimes. Le travail me plaît et je l'entreprendrai avec plaisir" (Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 19979). Totodată, stabilește și condițiile de remunerare a muncii sale: „Je ne crois pas exagerer mes pretentions en demandant six cents francs: 200 fr. en commençant le travail, 200 fr. en remettant la premiere moitie, 200 fr. à la fin de marche", adăugînd: „En France les poetes n'ont guere de richesse que dans la rime; c'est parceque je suis dans ces conditions et que j'interromp pour un confrere differents travaux retribues que je suis obligé d'assurer, des aujourd'hui, la tranquillite de ma vie materielle". Avînd procură din partea lui D. Bolintineanu, G. Marian acceptă condițiile lui Henri Cantel, îndemnîndu-l printr-o altă scrisoare: „Ainsi done, cher Monsieur Cantel, à l'oeuvre, travaillez, je vous prie, continuellement et esperons que nous serons tous les deux contents; moi, de votre travail, et vous, de la recompense bien meritee" (Biblioteca Academiei R. S.R. Coresp. inv. 20040).

Henri Cantel avea multe afinități cu poeziile lui D. Bolintineanu din volumul *Brises d'Orient*, deoarece călătorise și el în Orient și-l cîntase în versurile sale. In volumul *Les Poemes du souvenir* are un ciclu intitulat *Nuits d'Orient*, din datarea poeziilor rezultînd că întreprinsese voiajul în Orient înainte de a lua contact cu lirica poetului român.

2. Poate că, la sugestia lui Henri Cantel, volumul lui D. Bolintineanu urma să fie intitulat *Soleil d'Orient*. Acest titlu displăcu însă poetului nostru. Titlul *Brises d'Orient* pare să-l fi împrumutat de la culegerea de melodii orientale a muzicianului Felicien David, intitulată exact *Brises d'Orient*, apărută la Paris în 1835. Melodiile orientale pentru pian poartă denumiri ca *Dans orientale*. *Smyrne*, *Vicux Caire*, *Fantasie Harabi*, *La Sultane*, *Le Harem*, *L'Al-*

Tf

mee, *Reverie* etc.. care pot fi asociate cu titlurile, numele proprii și atmosfera versurilor lui D. Bolintineanu din *Brises d'Orient*.

3. în lucrarea *Viața și opera lui Cuza-Vodă* (p. 337), Constantin C. Giurescu precizează că Alexandru' Ioan Cuza a renunțat la acest proiect, „din cau za repercusiunilor pe care le-ar fi avut asupra relațiilor sale cu Franța o vizită la St. Petersburg, unde știa că va fi foarte bine primit."

4. Prin „Brutus" e înțeles aici Gheorghe Vernescu (1830—1900), avocat și om politic, ministru la Culte și Justiție în guvernul prezidat de C. Bozianu, care s-a menținut de la 26 ianuarie/7 februarie la 14/26 iunie 1865.

5. în timpul exilului, Dimitrie Bolintineanu și Ion Ghica, pe atunci bei al insulei Samos, au întreprins o călătorie pe coastele Asiei Mici. în 1865 poetul a început să descrie acest periplu în memorialul *Călătoria în Asia Mică*, publicat mai întîi în *Trompeta Carpaților*, de la nr. 458, din 11 octombrie 1866, p. 1825, pînă la nr. 471, din 24 noiembrie/6 decembrie 1866, p.1877, și apoi în volum aparte, la începutul anului 1867. Cunoscînd lista celor 101 volume din biblioteca lui Dimitrie Bolintineanu, scoasă la licitație, împreună cu puținul său mobilier, în împrejurările dramatice ale îmbolnăvirii și internării sale în spitalul Pantelimon, unde și-a sfîrșit viața, putem preciza că volumul solicitat lui George Marian, care i l-a trimis, este *Asie Mineure* de Charles Texier, apărut în 1862, cum atestă lista amintită (Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, p. 117. Vezi și Augustin Z. N. Pop: *loc. cit.*, p. 343).

11

1865, mai 5

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (6)}{CCXXXIII}$

Teodor Vârgolici: *Corespondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. *Comentarii literare*, p. 196.

1. în sensul." dacă voi avea bani.

12

28 mai [1865], București

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3 (12)}{CCXXXIII}$

Documente și manuscrise literare, vol. 1, p. 107.

1. Poeziile *Dumbrava Roșie* și *Monastirea Putna* au fost eliminate, într-adevăr, din *Brises d'Orient*, dar, contrar celor afirmate de poet, au fost menținute în ediția *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, din 1865,

1865, oct. 16 s.v., București

Biblioteca Academiei R.S.R. S 3 (7)

CCXXXIII

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 108.

1. Vezi și notele 2, 3, 4 și 5 la scrisoarea către Philarete Chasles.

2. După ce se întoarce de la Paris, unde tratase cu Philarete Chasles problema prefeței și a corespondențelor politice în favoarea României, D. Bolintineanu așteaptă răspunsul definitiv al acestuia, prin intermediul lui G. Marian. Tînărul său prieten îi scria, din Paris, la 7 octombrie 1865. „Peste o oră d. Chasles mă cheamă d-o parte, îmi luă brațul și plecă cu mine prin grădină, întrebîndu-mă dacă mai am să-i spun ceva și la răspunsul meu că nu doresc altceva decît a vedea odată prefața făcută, îmi adaogă că să vă spui că dînsul n-a luat propunerea dv, *de legere* — ca să mă exprim pe limba sa — și că s-ar simți foarte onorat să poată aduce un serviciu țarei noastre” (Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 20029). Îmbolnăvindu-se, D. Bolintineanu nu-l poate înștiința îndată pe Cuza despre demersurile sale pe lîngă Philarete Chasles, în chestiunea corespondențelor politice, mai ales că poetul nu mai deținea nici o funcție oficială. Abia la 16 octombrie 1865 îi scria lui G. Marian, la Paris, că a intervenit pe lîngă Cuza pentru a-i oferi lui Philarete Chasles misiunea de corespondent politic, mai avantajoasă decît aceea de supraveghetor al bursierilor din capitala Franței, deținută pînă atunci de Roger Collard. La 8 noiembrie 1865, G. Marian îl informează pe D. Bolintineanu că Philarete Chasles acceptă misiunea pe care intenționa să i-o încredințeze Cuza, însă fără titlatura prea frapantă de „corespondent politic” (Biblioteca Academiei R.S.R., Coresp. inv. 20030). Văzînd însă că guvernul de la București întîrzie să ia o hotărîre definitivă, D. Bolintineanu încearcă să mențină încrederea și simpatia lui Philarete Chasles prin organizarea vînzării, în librăriile de la noi, a cărților acestuia și ale soției sale, M-me Romieu, autoarea volumului *Des paysans et de Vagriculture en France au XIX-e siecle* (Paris, 1865). În acest sens, G. Marian îi scria lui Philarete Chasles, în numele poetului nostru: „Avant de finir ma lettre, j'ajoute que M. Bol. sera tres honore d'en avoir une de votre part qui pourra lui permettre de vous rendre un service en s'adressant à une librairie de Bucarest pour faire repandre quelques volumes traitant Pagriculture, l'oeuvre si interessant fait par l'auteur si aimable que j'ai eu l'honneur de connaître ” (Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 20059).

În cele din urmă, la insistențele lui D. Bolintineanu pe lîngă domnitor, guvernul e de acord de a-l subvenționa pe Philarete Chasles, pentru a între-

ține în presa franceză interesul și simpatia față de cauza românilor și domnia lui Cuza. Evitînd să-i comunice oficial lui Philarete Chasles această hotărîre, poetul îi încredințează tot lui G. Marian delicata misiune, cum rezultă din scrisoarea celui din urmă adresată profesorului de la Collège de France:

„La distance et le rapport qui existe entre Mr. B. et moi me defendent de juger pourquoi il ne vous escrit pas, mais m'obligent en meme temps de vous informer que dans quelque endroit que vous soyez de tout ce qu'il me dit dans sa confidente lettre. Je ne ferai, M. tr. M. , que copier ce que M. B. me charge de vous dire sans employer avec votre permission la langue diplomatique qui me fait defaut. M. le ministre des Affaires Etrangeres est venu chez M. B. pour lui dire qu'il a l'ordre du Prince à vous donner six ou huit miile francs par annee, non pour louer le gouvernement, mais en exilant, selon votre deșir, le titre de correspondent politique, pour soutenir en principe les droits du pays en ecrivant de temps en temps dans les *Debats* et autre revistes [sic !] et meme dans les brochures, dont leur impression sera payee à part; seulement M. le Ministre ne sait pas si vous y consentez. Aussi, Mr. B. a l'honneur de vous prier par moi de vouloir bien lui ecire si vous etes content d'une remuneration de six ou huit miile fr. par annee et si vous acceptez cette condition. De mon cote, dans le desir de vous prouver que les paroles du jeune intermediaire assez discret et assez muet, qui voudrait meriter, une fois votre confiance,, n'etaient pas volants, je vous en supplie d'ecrir immediatement à M. B. une lettre à ce sujet qu'il puisse assurer M. le Ministre que vous acceptez et puis M. le M. angajera de suite notre Agent de Faris s'entendre confidentiellement avec vous sur ce point et finir plus vite cette affaire promise.

Les paroles roumaines ne s'enfuient jamais. Daignez M. tres honore M. m'informer si vous voulez bien ecire à M.B. qui me demande une reponse subite afin que sache ce qu'il faut lui dire et agrees toujours mes hommages les plus respectueux avec lesquels je suis votre tres humble et tres obeissant serviteur” (Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 20055).

14

2 noiembrie 1865

Biblioteca Academiei R.S.R. S 3(8)
CCXXXIII

Biblioteca Academiei R.S.R. S ³ (9)

CCXXXIIT

Documente și manuscrise literare, vol. 1, p. 109.

1. Este în legătură directă cu scrisoarea anterioară, din 2 noiembrie 1865.

2. La 29 octombrie/10 noiembrie 1865 Alexandru Ioan Cuza a răspuns unei scrisori impertinente a vizirului Fuad-pașa, redactată sub presiunea și amestecul reprezentanților Angliei și Rusiei la Constantinopol, care-i aducea critici grave în legătură cu tulburările ce avuseseră loc la București în 3/15 august 1865. Acestea au fost puse la cale de opoziție, de adversarii lui Cuza, care unelteau să-l detroneze, l'rofitînd de faptul că domnitorul se afla la Ems, pentru tratament medical, opoziția organizează „o încercare de răsturnare”, cum demonstrează Constantin C. Giurescu în *Viața și opera lui Cuza-Vodă* (p. 338). Această tentativă eșuată era taxată în scrisoarea vizirului drept „expresiunea brutală a unei nemulțumiri generale”, recomandîndu-i-se domnitorului „să nu mai întîrzie” cu adoptarea măsurilor destinate a curma nemulțumirile. Răspunsul lui Alexandru Ioan Cuza, publicat în *Monitorul* din 9 noiembrie 1865, apăra cu multă demnitate autonomia țării noastre, respingînd atît în fond, cît și în formă, pretențiile otomane, calificate drept amestec în afacerile interne. „De cîte ori liniștea României va fi compromisă, — arăta domnitorul — ori de unde ar veni primejdia, eu nu voi consulta decît datoria mea, drepturile mele și interesele noastre comune” (*Scrisoarea marelui vizir și răspunsul Măriei Sale domnitorului românilor Alexandru Ioan atîngătoare de evenimentele din 3/15 august*, București, 1865, p. 41).

3. *Iancu Alecsandri* (1826—1884), fratele lui Vasile Alecsandri. Se afla la Paris în calitate de agent diplomatic. Deținea această funcție încă din 1859, cînd fusese numit reprezentant al guvernului Moldovei la Paris și Londra, dar de la 1 iulie 1860 fusese oficializat ca agent diplomatic al Principatelor Române Unite în capitala Franței. A îndeplinit această misiune pînă în 1866 (R. V. Bossy: *Agenția diplomatică a României în Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza-Vodă*, București, 1931, p. 10).

13 decembrie 1865, București

Biblioteca Academiei R.S.R. S ³ ^
CCXXXIII*Documente și manuscrise literare*, vol. I, p. 110.

1. Cu toate demersurile lui D. Bolintineanu, Philarete Chasles întîrzie și prefața la *Brises d'Orient* și răspunsul privitor la misiunea pe care voia să i-o încredințeze Alexandru Ioan Cuza. Pentru a avea certitudinea că Philarete Chasles acceptă propunerea lui Cuza, D. Bolintineanu îi solicită o intervenție concretă în presa franceză, de acută însemnătate pentru domnitorul român și prestigiul țării noastre. Spre a face cunoscut pe plan european atitudinea și scrisoarea lui Cuza către Fuad-pașa, D. Bolintineanu, la sugestia lui Baligot de Beyne, secretarul domnitorului, îl roagă pe Philarete Chasles să o publice în *Journal des debats*, această acțiune urmînd să constituie răspunsul tacit al profesorului de la College de France față de propunerea venită din partea românilor. La rîndul său, G. Marian îi comunica, de îndată, lui Philarete Chasles, la 26 decembrie 1865: „Tout est pour le mieux ! Voilà ce que Mr. B. me charge de vous dire dans la lettre que je viens de recevoir à l'instant-meme. On tient beaucoup à votre personne, si savante, si distinguee et si desinteressee. Le secretaire du Prince s'est rendu chez M. B. pour lui demander si c'est possible d'inserer, par votre influence, dans le journal dont nous avons parle, la lettre du L'rince adressee au vizir, cette lettre pleine de dignite et qui pretând de la Turquie à respecter notre autonomie. M. B. a repondu qu'il n'a pas encore recu votre lettre d'acceptation. Cependant en attendant M. B. a cru necessaire de m'ecrire que si vous pouviez reproduire cette lettre dans le journal en question ou meme dans un autre on verrait que vous avez bien voulu accepter, la cause serait gannee surtout lorsqu'on est dispose à faire meme des sacrifices pour votre noble mission” (Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 20051).

Se pare însă că Philarete Chasles nu a putut îndeplini dorința lui Cuza de a-i publica scrisoarea către vizirul Fuad-pașa, în *Journal des debats*. În scrisorile schimbate ulterior între D. Bolintineanu — G. Marian — Philarete Chasles nu se mai amintește de această chestiune, totul limitîndu-se la obținerea prefeței pentru *Brises d'Orient*. Văzînd că Philarete Chasles întîrzie prefața, D. Bolintineanu îi scrie lui G. Marian să publice volumul fără prefață. G. Marian îi comunică întocmai dispoziția poetului nostru, dar, cu diplomatie, încearcă să-l măgulească pe Philarete Chasles. În scrisoarea pe care i-o adresează, la 17 ianuarie 1866, reproduce mai întîi dispoziția lui D. Bolintineanu: „Si à la fin de l'impression vous ne recevez pas la preface, etant peut-etre une promesse arrachee, publiez l'ouvrage tout de meme”, după care adaugă: „Mais moi, convencu, mon respectable Monsieur, de votre genereuse âme, de la noblesse de caractere qui vous personifie et rassure par plusieurs de vos aimables lettres que j'aurai cette preface, j'ai eu la hardiesse, hasardee peut-etre, de lui annoncer que cette fois-ci, pour la premiere fois, je ne suivrai pas son conseil.

Aujourd'hui, mon tres respectable Monsier, pardonnez-moi si j'ose vous •demander votre dernier mot à ce sujet. Que me conseillez-vous à faire? Avant de passer outre j'ai cru necessaire et prudent de vous demander votre avis car le role que j'ai l'honneur d'avoir envers Mr. Bolintineanu, que je respecte, et envers vous, que je venere, m'oblige à le remplir consciencieusement et je ne vous demande que votre indulgence pour me pardonner de mon importunite" (Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 20045).

În sfârșit, la 24 februarie 1866 G. Marian îi comunică lui D. Bolintineanu că a obținut prefața lui Philarete Chasles, iar la 10 martie 1866 îl înștiințează că volumul *Brisés d'Orient* a apărut (Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 20034).

17

[Martie 1866]

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3(14)}{CCXXXIII}$

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 111.

1. Vezi nota 4 la scrisoarea către Philarete Chasles.

2. După detronarea lui Alexandru Ioan Cuza, la 11 februarie 1866, Dimitrie Bolintineanu nu renunță la ideea de a-i încredința lui Philarete Chasles o misiune semioficială, în favoarea românilor, remunerată de guvern. Poetul considera că momentul potrivit pentru a obține din partea guvernului român asentimentul față de misiunea proiectată a fi încredințată lui Philarete Chasles, îl constituia intenția acestuia de a ține la College de France un curs despre literatura română (vezi și nota 3 la scrisoarea către Philarete Chasles).

3. *Nicolae Burdeanu*, locțiitorul lui Costache Negri la agenția diplomatică a României la Constantinopol.

4. *Louise Gropler*, soția exilatului polonez Gropler (vezi nota 2 la scrisoarea către soția lui N. Crețulescu). În *Brisés d'Orient* indusese poezia *A Madame Louise Gropler*.

5. *Jules Janin* (1804—1874), scriitor, membru al Academiei Franceze, între 1851—1855 apublicat șase volume din *Histoire de la litterature dramatique*, iar în 1859, două volume de *Varietes litteraires*.

6. *Giovenale Vegezzi Ruscala* (1798—1886), om politic și scriitor italian. A intervenit eficient pentru realizarea năzuințelor patrioților români în cursul evenimentelor premergătoare Unirii. În 1866 i s-a acordat titlul de cetățean de onoare al țării noastre.

[Martie-aprilie 1866]'

Biblioteca Academiei R.S.R. S $\frac{3(21)}{CCXXXIII}$

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 112.

19

20 septembrie 1866, București

Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 106681.

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 113.

1. Nu pot să fac așa ceva. În text, în limba greacă.

2. S-au publicat inițial cu titlul *Eumenidele sau Satire politice*. Jurnal în versuri. Redactor D.B., București, Tipografia Națională, 1866. Au apărut zece broșuri, numerotate. Publicarea *Eumenidelor* a început în a doua jumătate a lunii iulie 1866, cum ne informează următorul anunț apărut în *Trompeta Cărpacilor*, an. IV, nr. 438, 22 iulie 1866, p. 1752; „*Eumenidele*. Satire politice. Jurnal în versuri de D. B. Iese de două ori pe lună. Frețul este de 24 sfaștihi pe an. Broșura un sfaștih. S-a depus chiar astăzi broșura I la d. George Ioanide, librar, unde se fac și abonamentele.” Din anunțurile succesive inserate în *Trompeta Cărpacilor* rezultă că broșurile nu apăreau cu o periodicitate prea idne precizată. Astfel, în *Trompeta Cărpacilor*, an. IV, nr. 443, 19 august 1866, p. 1772, repetându-se prima parte a anunțului, se menționa: „S-a depus chiar astăzi broșura II la d. George Ioanide, librar, unde se fac și abonamentele”. Broșura nr. 3 era anunțată, cu aceeași formulă, în *Trompeta Cărpacilor*, an. IV, nr. 445, 26 august 1866, p. 1780, iar broșura nr. 4, în *Trompeta Cărpacilor*, an. IV, nr. 459, 14 octombrie 1866, p. 1832. Despre broșura nr. 5 nu întâlnim însă nici un anunț. Ultima broșură anunțată, din cele zece apărute, este broșura nr. 6, în *Trompeta Cărpacilor*, an. IV, nr. 463, 16/28 octombrie 1866, p. 1848.

Primele cinci broșuri au apărut cu titlul *Eumenidele sau Satire politice*—Jurnal în versuri. Redactor D.B. Broșura nr. 6 are titlul ușor modificat: *Eumenidele. Satire politice*. Broșurile nr. 7, 8 și 9 poartă numai titlul *Eumenidele*, dispărând precizările „Satire politice” și „Jurnal în versuri”, iar în loc de redactor se menționează: „Proprietar D.B.” Broșura nr. 10 se intitulează concis *Eumenidele*, toate celelalte elemente fiind eliminate complet.

Intenționând să contracareze *Eumenidele*, adversarii politici vizați în aceste satire au apelat la publicistul umorist N. T. Orășanu. care tipărește, ca replică, un alt „jurnal în versuri” intitulat *Bolintineadele* (București, Tipografia Națională, 1866), în două broșuri. Induși în eroare de titlu și de unele clemente formale asemănătoare cu *Eumenidele*, mulți istorici literari au crezut că *Bolintineadele* aparțin tot lui Dimitrie Bolintineanu. Chiar și G. Călinescu, în *Istoria literaturii române*, ca și în studiul dedicat poetului, publicat în *Steaua*, nr. 11 și 12, noiembrie și decembrie 1959, și nr. 3, martie 1960, reprodus apoi de Al. Piru în volumul *Studii și comunicări* (București, Editura Tineretului, 1966), menționează *Bolintineadele* alături de celelalte scrieri satirice ale autorului *Eumenidelor*. Că acest jurnal satiric nu aparține lui Dimitrie Bolintineanu, ci adversarilor săi politici, o declară însuși poetul. De asemenea, într-o notiță publicată în *Sentinela română*, an. V, nr. 10, 5 septembrie 1866, nr. 39, se preciza: „A apărut o nouă publicațiune în versuri, sub titlul *Bolintineadele*, care va ieși o dată pe lună. Această publicațiune, după cât vedem, este un răspuns la *Eumenidele* domnului D.B. Nu putem recomanda mai bine publicului această întâia broșură, decât reproducând următoarea plină de spirit și originală descriere a lui 3 august, coprinsă într-însa.”

Prima broșură din *Bolintineadele* conține *Epistola înfăia. D. Dimitrie Bolintineanu*, în care, prin insinuări și ironii mai puțin controlate, îl acuză pe poet că ar fi profitat de funcțiile avute în timpul domniei lui Cuza, spre a se îmbogăți, și de aceea lua apărarea domnitorului detronat. Evident, asemenea acuze nu corespundeau cîtuși de puțin adevărului, Dimitrie Bolintineanu fiind, ca ministru în timpul lui Cuza, de o ireproșabilă conduită etică și civică.

La fel de nedrepte erau și acuzațiile din *Epistola a doua. D. Dimitrie Bolintineanu*, apărută în broșura nr. 2 din *Bolintineadele*, potrivit căreia poetul ar fi urmărit să fie ales deputat. Adevărul este că Dimitrie Bolintineanu a respins întotdeauna, în mod categoric, orice încălcare a legalității, orice tentativă de a trage profituri personale prin escamotarea adevărului. În primăvara anului 1861, de pildă, cînd se punea problema alegerii unor noi deputați în Adunarea legislativă. Comitetul oficios central îl propune candidat și pe Dimitrie Bolintineanu, printre alți reprezentanți ai partidei naționale independente. În manifestul *Către alegători*, publicat în *Românul*, an. V, nr. 74, 15 martie 1861, p. 237, se spunea: „Credem de a noastră datorie a alătura aci lista persoanelor, prezinți astăzi la memoria noastră, care pot avea sorți d-a fi aleșii partidei naționale independenți pentru viitoarea Adunare legislativă”. Dimitrie Bolintineanu nu era însă omul care să fie sedus ușor și să renunțe la principiile sale înaintat de astfel de propuneri. Printr-o scrisoare deschisă, adresată „Onor membri ai Comitetului electoral central”, publicată în *Uniunea română*, an. I, nr. 4, 22 martie 1861, p. 14. refuză categoric can-

didatura sa pentru locul de deputat în Adunarea legislativă. Refuzul său constituia un protest declarat împotriva legii electorale din acea vreme, care, bazată pe sistemul cenșitar, avea un caracter retrograd, antipopular, acordînd dreptul de vot și de a fi ales numai celor care dispuneau de avere materială. Cum poetul era într-o stare de pauperitate cronică, se solidariza cu masa imensă a celor lipsiți de drepturi electorale. Ba mai mult, declara că și în cazul în care ar fi îndeplinit condițiile impuse de legea electorală, tot nu ar fi acceptat propunerea de candidat atît timp cît nu era abolită legea respectivă, ce îngrădea libertățile cetățenești. Scrisoarea de refuz reprezintă o adevărată profesiune de credință: „Domnii mei, nu mi-a plăcut niciodată a îmbrățișa o lege care n-a avut simpatiele mele. Chiar atunci cînd aş avea calitățile cerute de legea electorală în ființă, încă n-aş primi a fi deputat, căci această lege este diametral opusă cu principiile melc. Doresc o lege electorală care să dea drepturi de alegători și aleși tuturor românilor cărora legile cer datorii, și, permițeti-mi a observa aici, că oricare va fi votul ieșit din urna proprietarilor, nu va avea nici meritul de a ne face să sperăm la cea mai mică îmbunătățire în această lege.”

În epoca apariției lor. *Eumenidele* au avut un viu ecou printre contemporanii lui Dimitrie Bolintineanu, fiind apreciate îndeosebi de cei ce păstrau o imagine luminoasă despre domnia lui Alexandru Ioan Cuza. O mărturie elocventă ni s-a transmis de la Al. Macedonski, într-o *Analiză critică*, publicată în *Literatorul*, an. I, nr. 8, august 1882, p. 454: „Tatăl meu dar citise pe Bolintineanu și îmi aduc aminte că era abonat pînă și la faimoasele sale *Eumenide*, publicațiune lunară, uitată, dar ce va reînvia într-o zi, spre a rămîne pentru noi aceea ce pentru latini rămăseseră versurile lui Juvenal”.

3. Potrivit propriei mărturii a lui Dimitrie Bolintineanu. prima versiune a epopeii *Traianida* a fost concepută și, probabil, scrisă, încă din 1866. Ca și în cazul altor scrieri ale sale, intenționa să-și asigure publicarea și difuzarea ei pe baza unor liste de abonați, procedeu frecvent în epocă.

Primul cînt din *Traianida* s-a publicat în vara anului 1867, sub formă de broșură, distribuindu-se celor înscriși pe listele de abonați. Se pare însă că mulți dintre aceștia nu și-au respectat angajamentul de a achita suma convenită, poetul fiind nevoit să dea următorul anunț, în *Trompeta Carpaților*, an. V, nr. 542, 17/29 august 1867, p. 2168: „Domnii cari au subscris la publicațiunea numită *Traianida*, care au primit întâia broșură și nu au trimis prețul abonamentului după angajament, sunt rugați a face onoarea iscăliturii d-lor trimițînd banii”. Apelul lui Dimitrie Bolintineanu a rămas, din păcate, fără ecou, nemaiputînd continua tipărirea celorlalte cînturi. Pentru a-i stimula pe cei abonați și a trezi interesul altor cititori, selectează din primul cînt cîteva fragmente și le retipărește în *Albina Pindului*, an. I, nr. 2, 1 iulie 1868, p. 30,

însoțite de această noti din partea redacției: „Extragem următoarele fragmente din *Cintul I* ce autorul a binevoit să ne comunice. în numărul viitor, vorbind în genere despre poezia epică ne vom întinde cu observațiile noastre și asupra epopeii domnului Bolintineanu, unicul monument complet de asemenea gen, c~ domnia-sa ridică în literatura română.”

Redacția gazetei *Albina Pindului* n-a mai revenit în numerele următoare, așa cum promisese, asupra epopeii lui Dimitrie Bolintineanu. Ceva mai târziu, din cauză că poetul nu putea să-și mai tipărească *Traianida* în broșuri aparte, din lipsă de abonați, *Albina Pindului* îi oferă coloanele sale și astfel epopeea apare mai întâi în această gazetă, începând de la nr. 11, 15 noiembrie 1868, p. 257, până la nr. 2, 16-30 iunie 1869, p. 40.

Prima parte a epopeii, publicată în *Albina Pindului*, pînă în februarie 1869, apare, în luna martie, în volum: *Traianida*, poemă epică, broșura I, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1869. Apariția e anunțată, la rubrica de „Bibliografie”, în *Românul*, an. XIII, 2 martie 1869, 195: „A ieșit de sub tiparul Lucrătorilor asociați înția parte din *Traianida*, poemă epică de Dimitrie Bolintineanu. Se află de vânzare numai la biroul gazetei *Albina Pindului*, în Fasagiul Român. Prețul este trei sfanți.”

Apariția *Traianidei* în *Albina Pindului* și în volum aparte nu a avut ecoul scontat printre abonați. Cu amărăciunea speranțelor înșelate, Dimitrie Bolintineanu publică, sub propria sa semnătură, următorul anunț, în *Pindului* an. II, nr. 2, 16-30 iunie 1869, p. 39:

„Pentru a vedea starea de decadință în care am ajuns, unde nația și guvernul nu mai au simțimîntul literilor României, vom zice că am avut patruzeci de abonați la această poemă, dintre cari numai douăzeci au făcut onoare subscrierii lor.

Acestor abonați se va da restul *Traianidei* prin caiete din *Albina Pindului* unde se va publica regulat. Dacă însă din acest mic număr de abonați, vor fi unii nemulțumiți cu această decizie, sunt rugați să ne înștiințeze spre a li se înapoia partea din bani ce au plătit și care privește *Traianida*.”

În același număr din *Albina Pindului*, Grigore H. Granda, conducătorul gazetei, intervine prin articolul *Publicația operilor domnului Dimitrie Bolintineanu*, acuzînd în primul rînd oficialitatea vremii de vinovată atitudine nepăsătoare față de un poet care adusese mari servicii patriei și literaturii române:

„Iacă un poet ca Bolintineanu care în lunga lui viață da dureri și privații n-a avut alt scop decît deșteptarea simțimîntelor nobile și patriotice la români. Pentru tot ce a făcut, n-a fost răsplătit decît cu sudori de sînge. Și toți acei cari, mai mult sau mai puțin, au simțit în inima lor nobilă setea d-a păși pe această cale spinoasă, nu credeți că au izbutit mai bine.

Dar ce să mai zicem noi? Lăsăm pe poet singur să vorbească cu acea răceală a unui suflet mîndru. Să vă spună el în cîți români avu răsunet chemarea lui pentru publicarea operilor sale cari sunt o avuție sintă a nației.”

20

Octombrie 1866

3(22)

Biblioteca Academiei R.S.R. S_____

CCXXXIII

Documente și manuscrise literare, vol. I, p. 114.

1. La apariție, în 1866, volumul *Brisés d'Orient* s-a bucurat de o primire favorabilă și de aprecieri pozitive din partea scriitorilor și criticilor francezi. Comentariile din presa franceză au fost parțial traduse și reproduse în presa românească a epocii, rămînînd greu accesibile. Ele au fost prezentate prima dată de Aurel Martin în articolul *Bolintineanu văzut de scriitorii francezi*, publicat în *Gazetaliterară*, nr. 40, din 1 octombrie 1964, și nr. 41, din 8 octombrie 1964, inclus apoi în volumul *Metonimii*, București, Editura Eminescu, 1974, p. 147.

Cercetările pe care le-am întreprins personal în Bibliotheque Naționale din Paris m-au condus însă la cunoașterea integrală a comentariilor franceze despre volumul lui Dimitrie Bolintineanu, precum și la descoperirea unora necunoscute și nemenționate de nici un cercetător al vieții și operei poetului nostru. Toate aceste comentarii franceze le-am reprodus integral în capitolul de *Note și comentarii* din volumul IV al ediției noastre, în care am inclus *Brisés d'Orient*. Aici, le menționez numai, cu titlu informativ, în ordine cronologică, primul comentariu francez este publicat de Henri Lavoix în *Le Moniteur Universel!*, nr. 128, 8 mai 1866, p. 551. În versiune românească a apărut în *Trompeta Carpaților*, an. IV, nr. 424, 31 mai 1866, p. 1695. Al doilea comentariu francez, semnat cu inițialele A.G., s-a publicat în *Athenaeum Fvancais. Bulletin Bibliographique de la Revue Contemporaine*, 2-e serie, no. 2, 15 mai 1866, p. 16. Al treilea comentariu francez e datorat lui Andre Lefevre, *mVillustration*, 24-e annee, voi. XLVII, no. 1212, 19 mai 1866, p. 314. Versiunea românească s-a tipărit în *Trompeta Carpaților*, an. IV, nr. 427, 14 iunie 1866, p. 1708. Cel de al patrulea comentariu aparține lui Theodore de Banville, apărut în *Revue du XIX-e siecle*, tom. III, octombrie 1866, p. 138. Traducerea românească s-a publicat în *Trompeta Carpaților*, an. IV, nr. 464, 13/25 octombrie 1866, p. 1893. Dintre comentariile franceze despre Dimitrie Bolintineanu, rămase necunoscute, pe care le-am descoperit personal în Bibliotheque Naționale din Paris, menționez pe cel din ampla lucrare a lui Virgile Rossel, *Histoire de la litterature francaise hors de France*, apărută la Paris,

în 1895, la editura Alfred Schlachter. De asemenea, Virgile Rossel a consacrat lui Dimitrie Bolintineanu o amplă analiză în studiul *La Poesie française en Roumanie*, în *Revue d'histoire littéraire de la France*, an. V, nr. 1, 15 ianuarie 1898, p. 125.

21

București, decembr. 24 [1866]

Biblioteca Academiei R.S.R. S 3(H)
CCXXXIII
Documente și manuscrise literare, vol. 1, p. 115.

1. Titlul corect al cărții: *Călătorii la românii din Macedonia și Muntele Athos sau Santa Agora*, apărută în 1863.

22

15 febr. s.v. [1867], București

Biblioteca Academiei R.S.R. S 3(15)
CCXXXIII

Teodor Vârgolici: *Corespondență inedită D. Bolintineanu*, în voi. *Comentarii literare*, p. 197.

1. În raport cu conținutul scrisorilor anterioare, aceasta datează evident din 1867.

2. Dimitrie Bolintineanu parafrazează cunoscutele versuri ale lui C. A. Rosetti din romanța *A cui e vina*, de largă circulație în epocă: „Astfel merge lumea, nu e vina ta”; „Astfel ți-este sexul, nu e vina ta”; „Astfel e amorul, nu e vina mea”, fiecare din aceste versuri încheind câte o strofă

Către COSTACHE NEGRI

Brusa, 19 sept. s.n. [1855]

Biblioteca Academiei R.S.R. S 4(5)
LXV

402

1. Scrisoarea datează din 1855, în cuprinsul ei fiind vorba de revista *România literară* a lui Vasile Alecsandri, care apărea în acest an. De asemenea, se referă la botezul copilului lui A. Zanne, care nu putea fi decât Jules (Iuliu A. Zanne), născut în acest an.

2. În 1855 Costache Negri se afla la Constantinopol, trimis de domnitorul Moldovei, Grigore Ghica, spre a-l informa asupra atmosferei din capitala Imperiului Otoman privitoare la situația Principatelor Române. Aici, Costache Negri stă aproape un an.

3. Marin Serghiescu-Naționalul. Vezi nota 2 la scrisoarea 1 către Baligot de Beyne.

4. În afară de poezii, Dimitrie Bolintineanu a publicat în *România literară* din 1855 numai romanul *Manoil*, începând de la nr. 27, din 16 iulie 1855, până la nr. 40, din 15 octombrie 1855.

13/25 7-br., Brusa, [1855]

Biblioteca Academiei R.S.R. S

1. Ca și alți scriitori din aceeași epocă, Dimitrie Bolintineanu notează unele luni ale anului printr-o cifră corespunzătoare pronunției franceze, deci 7-br. semnifică luna septembrie. Scrisoarea datează din 1855, deoarece în cea imediat următoare, din 17 octombrie 1855, îi comunică lui Costache Negri că a scăpat de friguri.

2. C. Pădeanu și A. Zanne conduceau lucrările de construire a șoselei dintre Brusa și Ghemlek.

17 oct. s.n., Brusa, 1855

Biblioteca Academiei R.S.R. S 4(2)
LXV

1. Este vorba de Vasile Alecsandri. În octombrie 1855, aflându-se în Franța, Vasile Alecsandri pornește spre țară prin Marsilia, ajungând la Constantinopol. De aici întreprinde o călătorie în Crimeea, unde vizitează câmpul de luptă de la Sevastopol, scriind apoi poezia *La Sevastopol*. întorcându-se

403

la Constantinopol, petrece aici revelionul împreună cu Ion Ghica, Costache Negri, D. Ralet și Baligot de Beyne.

2. În urma unei călătorii întreprinse în primăvara anului 1854, Dimitrie Bolintineanu redacta atunci memorialul *Călătorii în Palestina și Egipt*, va apărea în 1856.

4

3 septem. 1857, Constantinopole

4(7)

Biblioteca Academiei R.S.R. S
LXV

1. În martie 1856 Costache Negri s-a înapoiat în Moldova, unde îi scrie Dimitrie Bolintineanu.

2. În legătură cu apropiata întoarcere în țară a lui Dimitrie Bolintineanu, în toamna anului 1857, după nouă ani de exil, vezi nota 1 la scrisoarea 1 către Baligot de Beyne.

3. La 25 mai/6 iunie 1856, Costache Negri și alți militanți unioniști, ca Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, N. Docan, D. Ralet, C. Rolla, pun bazele societății „Unirea”. Bucurându-se de un deosebit prestigiu, e ales deputat.

5

București, [24 ianuarie 1859]

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. 4643, f. 160. Telegramă.

Documente privind Unirea Principatelor, vol. III. Corespondență politică (1855—1859). Culegerea documentelor, studiul introductiv, rezumatele, notele și indicele de Cornelia C. Bodea, București, Editura Academiei R.S.R., 1963, p. 425.

1. Conținutul telegramei justifică această datare.

6

4 iuliu [1861]

4(4)

Biblioteca Academiei R.S.R. S
LXV

1. Scrisoarea datează din 1861, din perioada când Dimitrie Bolintineanu era ministru de Externe și Costache Negri se afla la Constantinopol ca agent diplomatic al Principatelor Române Unite.

2. În legătură cu conferința puterilor garante privind Unirea deplină, vezi nota 2 la scrisoarea 6 către Alexandru Ioan Cuza.

3. După întoarcerea sa în țară, în perioada frământată a Unirii, Ion Ghica adoptă, într-adevăr o atitudine echivocă, ce-l va determina, în cele din urmă, să se plaseze pe o poziție ostilă lui Alexandru Ioan Cuza. Analizând cu obiectivitate manifestările lui Ion Ghica din această perioadă, în studiul introductiv la ediția critică de *Opere* (vol. I, București, Editura pentru literatură, 1967, p. 37), Ion Roman precizează: „în tot acest timp, deși a făcut politică liberală, s-a găsit în conflict adesea cu propriul partid, deoarece a fost unul dintre fruntașii aripii de dreapta, înclinată să împartă puterea politică cu boierimea și neinteresată în rezolvarea celor două probleme fundamentale puse după Unire: lărgirea bazei electorale și împrumutarea clăcașilor.” În scurtul interval de la începutul lunii martie pînă la 29 aprilie 1859, când a fost prim-ministru în Moldova, Ion Ghica a cerut Unirea cu principe străin, fapt jignitor pentru Alexandru Ioan Cuza. „Ion Ghica dovedi așadar de la bun început că nu înțelege să fie devotat domnului”, arată Ion Roman, adăugînd: „După ce, către sfîrșitul anului 1861, Poarta recunoscu Unirea deplină a Moldovei cu Țara Românească și se putu forma cel dintîi guvern unic al Principatelor Unite, Cuza nu mai face apel niciodată la serviciile lui Ion Ghica, ar acesta trece fățiș de partea adversarilor săi.”

Către G. SION

1

6 iunie 1856, Constantinopole

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235; f. 21-22.

N. Cartoian: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 6, 1 iunie 1909, p. 469.

1. În legătură cu această împrejurare, N. Cartoian precizează: „*Steaua Dunării* din 26 mai 1856 cuprinde dări de seamă asupra banchetului dat la 22 mai la via lui Kogălniceanu în onoarea maiorului Filipescu. Căpitanul Filipescu refuzase, fiind comandant al bateriei moldovene, să se supună ordinului, dat de guvernul provizoriu, în septembrie 1854, de a se retrage cu armata rusească și trupele moldovenești peste Prut. Luat atunci de ruși ca prins de război, izbutește să se întoarcă în țară, după o petrecere de aproape doi

ani în cetățile Bobruisc și Costroma. în frământarea care cuprinsese sufletele atunci, în preajma Unirii, întoarcerea căpitanului Filipescu a fost sărbătorii cu căldură în toată Moldova. Domnul îl înalță la rangul de maior și-i acordă o remunerație de 800 de galbeni. Prietenii îi dau un banchet în via lui Kogălniceanu, unde țin toasturi, între alții, Kogălniceanu, A. Panu, Ralet și C. Negri." în *Steaua Dunării*, nr. 26. din 29 mai 1856, p. 104, G. Sion publică poezia La *maiorul G. Filipescu*, în care accentua că locul de onoare al ostașului trebuia să fie în lupta pentru Unire:

Frații tăi toaste-nchină
Ție și-n unirea lor,
Căci la toți inima plină
Este-acum de acest dor.
Și oșteanul prin Unire
Poate-n lupte-a străluci,
Căci n-ar căpăta mărire
Neputîndu-se uni.

în același număr din *Steaua Dunării*, maiorul G. Filipescu îi răspunde lui G. Sion: „Inima cătră inimă se lipește cînd o sîntă datorie cheamă pe toți a face jertfe pentru patrie, care jertfe atunci sînt și mai ușoare. Foete amice! tu, ca și oșteanul arăși astăzi simțirea ta: unul își face datoria, altul o cîntă; cu toții servim aceieși cauze." Din depărtarea exilului, fiind și prea exigent, Dimitrie Bolintineanu nu agree astfel de manifestări.

2. Într-adevăr, memorialul *Călătorii în Palestina și Egipt* nu a apărut la București, ci la Iași, în Tipografia „Buciumului român", în 1856.

3. *Nicolae Vogoride* (1820—1863), caimacam al Moldovei între anii 1856- 1858.

4. Dimitrie Bolintineanu nu a mai întreprins această călătorie. A doua ediție a memorialului a apărut cu titlul *Călătorii la Ierusalim în sărbătorile Paștelui și în Egipt*, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1867.

5. *Doamna Luzatto*, mama soției lui A. Zanne.

6. Data nașterii lui Dimitrie Bolintineanu a fost mult timp controversată. Pentru a simplifica problema, Ovid Densusianu declara categoric: „Nu putem preciza anul nașterii lui Bolintineanu" (*Literatura română*, curs litografiat, vol. II, 1900—1901, p. 925). încă din timpul vieții poetului s-a propus ca dată a nașterii sale anul 1826. Cea dintîi mențiune a acestui an o întîlnim în lucrarea lui I. G. Valentinianu, *Biografia oamenilor mari scrisă de un om mic* (Paris, 1859, p. 37). O singură dată a fost propus anul 1823, de către P. Chițiu în *Dimitrie Bolintineanu*, conferință publică ținută la 5 aprilie 1886 (Craiova, Tipografia națională Ralian și Ignat Samitea, 1886, p. 12),

cu precizarea că această dată i-a fost comunicată de vărul poetului, I. Bolintineanu.

în monografia *Dimitrie Bolintineanu* (București, Editura Tineretului, 1962, p. 14), ton Roman a pledat pentru anul 1824.

Data care a fost oarecum oficializată în istoria literaturii române este anul 1819. Această dată a fost pusă în circulație de Anghel Demetrescu, în articolul publicat în *Analele literare*, an. I, nr. 2, din 15 ianuarie 1886, p. 69. De atunci încoace, aproape toți cei ce au scris despre Dimitrie Bolintineanu, inclusiv principalii săi exegeți, consimt că anul nașterii poetului este 1819. În studiul *Scritori progresiști între anii 1848—1859: D. Bolintineanu*, apărut în *Steaua*, nr. 11—12 din 1858 și nr. 3 din 1959, care reprezintă forma revizuită și completată a capitolului respectiv din *Istoria literaturii române*, G. Călinescu admite tot anul 1819. De asemenea, D. Păcurariu, în monografia *Dimitrie Bolintineanu* (București, Editura Tineretului, 1969, p. 9), subscie la aceeași dată.

După părerea mea, nici una din datele enumerate mai sus nu este cea reală. Convingerea mea e că Dimitrie Bolintineanu s-a născut în 1825. Voi încerca, în cele ce urmează, să demonstrez acest lucru.

În lipsa unui act oficial, trebuie în primul rînd să luăm în considerare propriile mărturii ale scriitorului. Astfel, în această scrisoare adresată lui G. Sion, D. Bolintineanu preciza: „Află că sînt de treizeci și unu de ani și trei luni și jumătate". Printr-un calcul aritmetic se poate deduce așadar că autorul legendelor istorice s-a născut în anul 1825, prin luna februarie. Această dată este însă contrazisă de poet în ziarul său *Dîmbovița*, an. II, nr. 2, 21 octombrie 1859, p. 6, în care întîlnim notița următoare: „Redactorul nu s-a schimbat, este tot cel vechi, D. Bolintineanu, din satul Bolintinul din Vale, de ani 35, de lege creștină ortodoxă... " Din această notiță ar rezulta că poetul s-a născut în 1824. Dacă ne bazăm însă pe declarația din scrisoarea către G. Sion, din care reiese că s-a născut în 1825, prin februarie, înseamnă că în octombrie 1859, cînd publica notița din *Dîmbovița*, D. Bolintineanu era în vîrstă de 34 ani și 8 luni, ceea ce l-a determinat probabil să nu mai acorde atenție unei diferențe de 4 luni și să declare cifra rotundă de 35 de ani.

Propunînd ca dată a nașterii anul 1819, Anghel Demetrescu se baza pe următorul argument. În volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Bolintineanu*, apărut sub îngrijirea lui G. Sion, în 1855, în timp ce poetul era în emigrație, se află poezia *La ziua aniversată*, datată 1845, care începe cu aceste două versuri:

Douăzeci și șase astăzi au bătut
Ani ai vieții mele ce-n dar au trecut.

Anghel Demetrescu scădea 26 din 1845 și conchidea că D. Bolintineanu s-a născut în 1819. După opinia mea și potrivit unor noi fapte de istorie literară pe care le vom expune mai jos, G. Sion a datat poezia *La ziua aniversată* cu anul 1845, în mod eronat. De altfel nu e singura eroare de datare pe care o săvârșește în această ediție.

Convingerea mea este că poezia *La ziua aniversată*, în care D. Bolintineanu își preciza vârsta de 26 de ani, a fost scrisă la Faris, în timpul exilului, în anul 1851. De aici rezultă, iarăși printr-un calcul aritmetic, că poetul s-a născut în 1825, dată ce corespunde și declarației din scrisoarea ce i-o va adresa, câțiva ani mai târziu, la 6 iunie 1856, lui G. Sion. Din manuscrisul 3349, f. 85, aflat astăzi în Biblioteca Academiei R.S.R., constatăm că, la 9 octombrie 1850, din Paris, D. Bolintineanu îi trimite lui A. Hurmuzachi, pentru gazeta *Bucovina*, poeziile *La o paseră de pasagiu*, *Sărbătoarea exilatului*, *De ce sînt tăcut* și *Răsura*. Ceea ce ne reține atenția cu deosebire este poezia *Sărbătoarea exilatului*, din care cităm:

Zi aniversală, te salut în chin,
Te salut în lacrimi p-ăst pămînt strein!
Astăzi la mea masă nimeni nu s-adună,
Harpa este moartă, cupa nu mai sună.
Oaspeții cei veseli poate nu mai sînt,
Pe a lor țărînă sufl-al iernii vînt,
Casa mea se surpă, cade în tăcere,
Poarta-i pe țîțîne geme cu durere.
Paserile nopții pe-nvelișu-i cînt,
Iarba crește verde pe coperămînt.
Cînele ce latră acolo cu teamă
în tăcerea nopții în deșert mă cheamă!
Cînd se va întoarce tînăru-i stăpîn,
Nu-l va recunoaște, căci va fi bătrîn,
Căci exilul stinge mîndra tinerețe...
Zi aniversală — tu mă afli-n chin,
în exil și-n lacrimi, pe pămînt strein.

Poezia *Sărbătoarea exilatului* este însă reluată, sub o formă mult modificată, dar și cu unele versuri transpuse identic, peste un an de zile, în 1851, în poezia cu titlul *La ziua aniversală*, în care poetul își precizează etatea de 26 de ani:

Douăzeci și șase astăzi au bătut
Ani ai vieții mele ce-n dar au trecut!
Zi aniversală! Zi de bucurie

Ce-așteptam atîta într-a mea junie!
Ce-mi vestești tu oare pe acest pămînt,
Dulce fericire sau al meu mormînt?
Cînd veneai odată, zi de bucurie,
Cîte dulci dorințe n-adeceai tu mie!
Cîte mîni iubite mîna-mi nu strîngea!
Cupa unui frate cupa mea lovea;
Ochii unei mume, plini de lăcrimioare
Mă cătau pe mine ca pe-o dulce floare!
Astăzi eu sînt singur, pe străin pămînt;
Maica mea iubită doarme în mormînt;
Oaspeții, în preajmă-mi nu se mai adun;
Cupele, la masa-mi, vai! nu mai răsun!
Casa părintescă cade la pămînt;
Iarba verde crește pe coperămînt;
Paserea de noapte geme fără seamă;
Cînele, în lanțuri, cînd și cînd mă cheamă;
Cînd se va întoarce tînăru-i stăpîn,
Nu-l va mai cunoaște, căci va fi bătrîn.
Cînd se va întoarce-n casa părintescă,
Ochii săi în lacrimi or să se topească!
Zi aniversală, ce-mi aduci tu mie,
Lacrimi și mormăitul? dulce bucurie?
Dulce bucurie? o, deșert cuvînt!...

Poezia *La ziua aniversală* a fost scrisă în 1851. La 6 octombrie 1851 D. Bolintineanu o expedia, din Paris, lui Vasile Alecsandri, împreună cu alte poezii. Manuscrisul autograful poeziei *La ziua aniversală* se află astăzi în Biblioteca Academiei R.S.R., la cota Ms. rom. 235, f. 118, f. 133.

Să recapitulăm. La 9 octombrie 1850 D. Bolintineanu îi trimite lui A. Hurmuzachi poezia *Sărbătoarea exilatului*. Peste un an, la 6 octombrie 1851, îi expediază lui V. Alecsandri poezia *La ziua aniversală*, în care reia motivul și unele versuri din *Sărbătoarea exilatului*. Așadar, poezia *La ziua aniversală* nu a fost scrisă în 1845, cum credeau G. Sion și Anghel Demetrescu, ci în 1851. Dacă ar fi fost scrisă în 1845, poetul ar fi introdus-o, neapărat, în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanu*, volum apărut în 1847 și cuprinzînd întreaga sa producție poetică de pînă atunci. Poezia *La ziua aniversală* a fost inclusă prima dată în volumul *Cîntece și plîngeri*, apărut în 1852.

Din precizarea, în primele două versuri ale acestei poezii, scrisă în 1851, că aniversează vârsta de 26 de ani, rezultă că Dimitrie Bolintineanu s-a născut în anul 1825.

28 august 1858, București

Ștefan Meteuș: *Din relațiile și corespondența poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi*, Cluj, Tipografia „Pallas”, 1939, p. 19.

1. În vara anului 1858, dându-se unei activități febrile, D. Bolintineanu își propune să inițieze o bibliotecă clasică, o suită de ediții din operele reprezentative ale literaturii universale și române, distribuite cititorilor prin abonament, în această direcție, D. Bolintineanu continua o preocupare mai veche a cărturarilor noștri. În 1821, Zaharia Carcalechi scoase, la Buda, *Biblioteca românească*. În 1830, Stanciu Căpățineanu inaugura *Biblioteca desfătătoare și plină de învățătură*, declarând că vroia să tipărească, printre altele, *Mărirea romanilor* de Montesquieu, *Zadig sau Ursitoarele* de Voltaire, *Contractul social* de Jean-Jacques Rousseau, *Ruinele* lui Volney etc. Tot în 1830, Ion Heliade Rădulescu dădu la lumină *Adaosul literar* la *Curierul românesc*, în mai multe volume, în care publică traduceri din Marmontel, Levizac, Lamartine, „precum” și *Wopșile* lui Young în tălmăcirea lui Simion Marcovici. La scurt timp, Ion Heliade Rădulescu a inițiat o nouă *Colecție de autori clasici*, în care a introdus traduceri din Homer, Alfieri, Byron, Hugo, Rousseau. În 1843, continuând preocupările în acest domeniu, autorul *Zburătorului* lansează o *Chemare către folos, facere de bine și glorie*, tot pentru alcătuirea unei biblioteci de literatură universală, dar rămâne fără ecou. În 1846, revine cu o altă *Chemare*, publicată în *Curierul românesc*, nr. 26, din 25 martie, în care spunea: „A înțelege o nație mai multe limbi este mai anevoie; a se traduce mai mulți și varii autori într-o limbă este mai cu puțință; și aceasta din urmă și-a propus jos-însemnatul, cugetînd a da națiunii un început de *Bibliotecă universală*. Într-înșa se vor coprinde cei mai remarcabili autori antici și moderni, ale căror scrieri au contribuit spre împlinirea faptei mari a civilizațiunii, spre formarea minții și inimii umane, spre perfecția 'omului'. În același an, pictorul I. D. Negulici publică în *Curierul românesc* (nr. 98, din 27 decembrie 1846), un *Plan de o mică bibliotecă universală, religioasă, morală, literară, petrecătoare, și-ințifică etc., etc. pentru educația omului de toate clasele mirene și ecleziastice și pentru ambele sexe, începînd de la vîrsta copilăriei și pînă la vîrsta coaptă*. Pictorul I. D. Negulici avea drept model pe Aime Martin, profesor de literatură la Athenee și la Ecole Polytechnique din Paris, director al bibliotecii Sainte-Genevieve, care inițiasse, în 1836, *Le Pantheon litteraire*, o vastă bibliotecă de literatură universală. Același model îi servise și lui Ion Heliade Rădulescu.

Abia în 1858, un nou proiect de bibliotecă clasică universală este lansat de Dimitrie Bolintineanu și editorul Hristu Ioanin. Din „grecii vechi” își propuneau să traducă *Iliada* și *Odissea* de Homer, „Descrierea asupra dacilor

sau geților după timpul cînd Darius trecu cu oștiri Dunărea la noi” de Herodot, *Republica* lui Platon, precum și opere ale lui Tucidide, Anacreon și Safo. Din scriitorii latini erau prevăzuți Virgiliu, Cicero, Juvenal, Ovidiu. Literaturile europene erau reprezentate prin Shakespeare, Byron. Jean-Jacques, La Bruyere, Victor Hugo, Lamartine, Musset, Goethe, Schiller, Burger, Klopstock, Dante, Tasso, Manzoni, MachiaveUi etc. De asemenea, își mai propuneau să tipărească „Cînteele poporane, colecții de poezii lirice de mai mulți autori români, călătorii în Principate și în țări străine”, teatru original, scrieri și documente istorice, precum și „scrierile din toate limbile, vechi și noi, ce au raport cu țările românilor”, apoi un „mare dicționar istoric și geografic despre lucrurile românilor, încă din timpii antici și pînă astăzi”, elaborat de A. Zanne (*Dîmbovița*, an. 1, nr. 7, 1 noiembrie 1858, p. 28).

Din acest vast proiect al Bibliotecii clasice universale, D. Bolintineanu nu a putut realiza decît două cărți, și anume *Istoriile* lui Herodot și volumul său de versuri *Bătăliile românilor*, ambele apărute în primăvara anului 1859.

Poate că nerealizarea acestui proiect s-a datorat și faptului că, îndată după Unire, D. Bolintineanu e absorbit din ce în ce mai mult de activitatea politică, numărîndu-se printre cei mai apropiați și mai devotați sfinctici ai domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

2. *Manoil*, roman național, Iași, Tipografia româno-franceză, 1855. Este cert că romanul a fost tipărit de G. Sion, care s-a ocupat și de publicarea altor volume ale poetului, în timpul exilului său. Astfel, în articolul *Manoel sau Căderea și înălțarea omului prin femeie*, apărut în *Gazeta de Moldavia*, an. XXV, nr. II, 5 februarie 1853, p. 41, G. Sion informa cititorii că romanul urma să apară într-o elegantă ediție, chemîndu-i să se înscrie pe listele de „pre-numerați”, după un procedeu al epocii, adică de abonați:

„Cartea se va tipări într-un frumos format, pe hîrtie velină, în Tipografia româno-franceză.

Pentru a întîmpina cheltuielile tiparului și beneficiul autorului, s-au deschis de cătră subscrierul prenumerației; în Iași la librăria d. Henig și la aceea a d. Hristofor, iar în ținuturi la domni profesori, și îndeosebi la persoanele ce se vor însărcina cu asemenea bine.”

3. *Melodii române*, București, Imprimeria C. A. Rosetti, 1858.

Către ANIBAL STRAMBIO

5/20 Juin 1861

La Voix de la Roumanie, I annee, no. 20, 8/20 Juin 1861, p. 78, cu următoarea notă din partea redacției: „M. Bolintineano, ministre des Affaires Etrangeres, a adresse à M. Strambio, consul general d'Italie, la lettre suivante.”

1. *Camillo Benso di Cavour*, născut în 1810, a murit la 6 iunie 1861 Patriot italian, militant de frunte pentru unitatea națională a țării sale. În 1847 a editat ziarul *Il Risorgimento*, pus în slujba acestei cauze. Lupta sa s-a desfășurat îndeosebi în Sardinia, făcând-o principala forță unificatoare a Italiei. A privit cu simpatie și a sprijinit activ lupta poporului român pentru libertate și unitate națională.

Către CHRISTIAN TELL

1

3 genarie 1856, Constantinopol

Biblioteca Academiei R.S.R. S [^]—L)

C

1. La acea dată, domnitor în Moldova era Grigore Ghica, iar în Țara Românească Barbu Știrbei. Bucurându-se de un binemeritat prestigiu, Dimitrie Bolintineanu primise, în 1855, din partea lui Grigore Ghica, propunerea de a ocupa catedra de literatură română la Academia Mihăileană din Iași, Desigur, era entuziasmat de această ofertă, așteptând cu nerăbdare să se întoarcă în patrie, dar, și de astă dată, speranțele i-au fost spulberate. Poarta Otomană i-a refuzat intrarea în Moldova (I. G. Valinteanu: *Biografia oamenilor mari scrisă de un om mic*, p. 38).

2. La 6 decembrie 1855, *România literară* a fost suspendată, deoarece Nicolae Ionescu, cronicarul politic al revistei, reproducând ofisul domnesc prin care se hotăra eliberarea țiganilor robi, își încheia comentariul său astfel: „Astăzi cade și se deființează sclavia cea neagră; mîne caută să cadă și să se desființeze serbia cea albă... căci almintrele cum vom începe a fi o societate?” Evident, pleda pentru eliberarea și împroprietărirea țăranilor.

3. Broșura nu a fost scrisă de Alecu Russo și nici de Ion Heliade Rădulescu, cum se credea în acel timp, ci de un alt emigrant român, N. Lăcusteanu. La 5 decembrie 1855, din Terapia, Ion Ghica îi scria soției sale, Alexandrina Ghica: „J'ai fait la conquete de Monsieur Thouvenel, malgre la nouvelle brochure d'Heliad, signee Rouso, ou peut-etre à cause de la brochure qui fait de moi l'homme le plus infame de la terre, mais en meme temps l'homme le plus capable et le plus habile que la terre ait porte" (Ion Ghica: *Opere*, vol. IV, ediție îngrijită, note și comentarii de Ion Roman, București, Editura Minerva,

1985, p. 229). Broșura, care avea de fapt 215 pagini, a apărut la Bruxelles, în 1855, cu titlul *Suite ou supplement a l'histoire politique et sociale des Principales Danubiennes de M. Elias Regnault*. Lucrarea lui Elias Regnault apăruse tot în 1855, la Paris. În cartea sa, Russo-Lăcusteanu elogia excesiv pe Ion Heliade Rădulescu și acoperea de injurii pe oponenții acestuia, ceea ce a produs o vie indignare. În *Steaua Dunării*, nr. 13, din 7 februarie 1856, p. 52, se scria: „Dacă Eliade a fost instigatorul acestei scrieri — cum zic unii — atunci a avut o rea inspirație, căci s-a omorît pe sine însuși.”

2

8 februarie 1856, Constantinopol

45 (2)

Biblioteca Academiei R.S.R. S [^]—L)

C

1. Este vorba, desigur, de *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855.

2. *VAutriche, la Turquie, et les Moldo-Valaques*, Paris, Imprimerie Bailly, Divry et C-ie, 1856.

3. La începutul lunii iulie 1856, domnitorul Grigore Ghica din Moldova a fost înlocuit cu caimacamul Toderiță Balș, iar în locul lui Barbu Știrbei din Țara Românească a fost numit caimacam fostul domnitor Alexandru Ghica.

3

[Iulie—august 1856]

Muzeul Literaturii Române. Cota 2219.

1. Scrisoarea următoare justifică această datare.

2. Denumirea turcească a pantalonilor largi, de culoare roșie.

3. În *Biografia domnului Alex. Christofi*, scrisă de el însuși (Craiova, Tipografia N. I. Macavei, 1897, p. 41), menționa: „La Smirna aveam un prieten cizmar grec numit Palamari, om cinstit și de omenie; prin el se corespundau toți românii de la Constantinopol și Paris.”

15 oct. 1856, Vathi

Biblioteca Academiei R.S.R. S ⁴⁵⁽³⁾_

C

1. Impresiile din acest periplu le va relata în *Fragment din călătoria d-lui D. Bolintineanu în Arhipel*, publicat în *Calendar istoric și literar pe anul 1860*.

Samos, 3 nov. 1856

Biblioteca Academiei R.S.R. S ^{45J4)}

C

1. Rînduri scrise de Dimitrie Bolintineanu pe pagina a patra a unei scrisori a lui A. Zanne către Christian Tell.

2. „Insula Samos, spune jurnalul lui Baligot, este condamnată animalelor”. În text, în limba franceză.

3. Potrivit datelor din *Biografia domnului Alex. Christofi* (p. 49), au intrat în țară la 14 octombrie 1856.

11 noiem- s.n. 1856, Vathi

Biblioteca Academiei R.S.R. S ^{45J5)}

C

10 dechcm. s.n. 1856, Vathi

Biblioteca Academiei R.S.R. S ^{45 (6)}

Rațiuni de stat. în text, în limba franceză.

2. Pe marginea scrisorii, Christian Tell notează: „I-am trimis pachet, la 20, prin Giovanake.”

16 dechem. s.n. [1856], Vathi

Muzeul Literaturii Române. Cota 2220.

1. În succesiunea celorlalte scrisori, aceasta datează, evident, tot din 1856.

2. E vorba de lucrarea lui B. Boeresco: *La Roumanie apres le traite de Paris du 30 mars 1856*, precedee d'une introduction par M. Royer-Coillard, professeur du droit des gens à la Faculte de Droit de Paris, Paris, E. Detitu, libraire-editeur, 1856. Semnătura B. Boeresco nu era un pseudonim, ci reprezenta ortografierea franceză a numelui lui Vasile Boerescu (1830—1883), ziarist și jurist. Și-a luat licența în Drept la Faris, în 1855, și apoi doctoratul, în 1857. În timpul Unirii a fost ministru! Justiției și unu! dintre cei mai devotați colaboratori ai lui Alexandru Ioan Cuza. Lucrarea citată a apărut în anul următor, 1857, și în versiune românească. Publicată în perioada în care marile puteri europene discutau soarta Principatelor Române, lucrarea lui Vasile Boerescu pleda cu însuflețire pentru drepturile legitime ale națiunii noastre, în prefață, Royer-Coillard își exprima speranța că puterile garante „vor lăsa românilor întreaga suveranitate ce le e rezervată și le vor permite, prin mijlocul dezvoltării civilizației și prin creațiunea bunelor instituții interioare, de a merita un loc onorabil și respectat în marea familie europeană.” Susținând punctele de vedere ale lui Vasile Boerescu, Royer-Collard sublinia: „Punctul cel mai important este, fără îndoială, ameliorația soartei țăranilor, complectea lor dezrobire și priimirea lor la participația drepturilor civile și politice care se cuvine tutulor.”

3. Prințul este Ion Ghica.

25 dechemv. 1856 s.v., Samos

Biblioteca Academici R.S.R. S ^{45 (7)}

C

10

30 dechemv. s.n. [1856], Vathi

Biblioteca Academiei R.S.R. S ^{45_(8)}

C

1. Evident, scrisoarea datează tot din 1856.

11

2 genarie 1857, Samos

Biblioteca Academiei R.S.R. S⁴⁵ (9)

8/20 genarie 1857, Samos

Muzeul Literaturii Române. Cota 2217.

1. Pe lângă aceasta. în text, în limba franceză.
2. Ion Ghica.

13

12\24 februarie 1857

Biblioteca Centrală de Stat. Ms. 3955.

1. *Eduard Antoine Thouvenel* (1818—1866), diplomat francez. Din 1855 a fost ambasador la Constantinopol, pînă în 1860, cînd a devenit ministrul de Externe al Franței.

14

10 martie s.n. [1857], Vathi

Biblioteca Academiei R.S.R. S⁴⁵ (10)

1. Continuînd scrisoarea anterioară, aceasta datează tot din 1857.
2. Memorialul *Călătorii în Palestina și Egipt*, apărut în 1856.

15

5117 martie 1857, Vathi

Biblioteca Centrală de Stat. Ms. 3956.

1. Ce mai fericire! în text, în limba franceză.

16

24 martie 1857, Vathi

Biblioteca Academiei R.S.R. S⁴⁵ (11)

I. Nefericitul. în text, în limba franceză.

17

31 martie 1857, Vathi

Biblioteca Centrală de Stat. Ms. 3957.

1. Napoleon III.

18

9121 apr. [1857]

Muzeul Literaturii Române. Cota 2218.

1. Fiind în continuarea scrisorilor anterioare, aceasta datează tot din 1857.

Către ALEXANDRU ZANNE și SOȚIA SA

2 iunie 1852, Constantinople

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 12.

N. Cartoian: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. 1, nr. 6, 1 iunie 1909, p. 464. într-o scurtă introducere la aceste scrisori, N. Cartoian preciza: „în manuscriptul cu numărul 235 din Biblioteca Academiei Române se păstrează un număr însemnat de scrisori de la D. Bolintineanu. Scrisorile încep din anul 1852, pe cînd Bolintineanu, exilat din patrie, după o petrecere de trei ani în Paris, călătorea prin Orient, și se sfîrșesc în 1872, cînd poetul, atins de o boală crudă, e internat în ospiciul Pantelimon, unde-si sfîrșeste zilele. Din aceste numeroase scrisori, adresate mai toate fami-

liei Zanne, extragem deocamdată scrisorile datate din vremea exilului. între multe nimicuri ale vieții de toate zilele, se găsesc în aceste scrisori și, împrăștiate ici și colo, știri interesante privitoare la colonia de emigrați români din Orient, la mișcarea politică și culturală din țară."

1. Despre Alexandru Zanne, vezi și nota 1 la scrisoarea 13 către Alexandru Ioan Cuza. în timp ce se afla în exil în Turcia, îndeplinind funcția de inginer al administrației otomane, Alexandru Zanne s-a căsătorit cu Victoria Luzatto, originară din Moldova, căsătorie la realizarea căreia a contribuit și Dimitrie Bolintineanu. Tînăra familie Zanne a manifestat apoi față de poet o dragoste cu adevărat frățească, găzduindu-l pînă pe la începutul anului 1855. După întoarcerea în țară, Dimitrie Bolintineanu s-a bucurat de aceeași solitudine din partea familiei Zanne, mai ales în ultimii ani ai vieții sale, cînd o boală necruțătoare la țintuit pe patul de suferință, în casa bunilor săi prieteni. Singur pe lume, fără nici un sprijin, nevoind să facă nici un compromis politic cu cei ce-l detronaseră pe Alexandru Ioan Cuza, Dimitrie Bolintineanu fusese lăsat în părăsire de oficialitatea vremii. La 25 februarie 1871, Costache Negri îi scrie lui Alexandru Zanne: „Am cetit cu adincă mîhniciune ceea ce-mi scrii despre dumneata și Bolintineanu, și mai mult decît todeauna rămîn înțepenit în trista mea convingere, cum că oamenii de treabă, în biata noastră țară, nu numai că sînt înlăturați și nesocotiți, dar apoi persecutați și apăsați cu o scîrboasă perseverență" (*Scrieri*, vol. II, p. 351).

Pentru a-l putea îngriji cum se cuvine, Alexandru Zanne apelează la bunii prieteni ai poetului. Lui Vasile Alecsandri îi trimite o scrisoare zguduitoare, solicitîndu-i sprijinul în a obține o pensie mai bună pentru nefericitul autor al *Legendelor istorice*: „Sărmanul nostru amic merge tot degenerînd în toate. Nu mai are nimic din omul ce cunoașteți, decît o carcasă zdrobită și schimonosită. Oasele picioarelor s-au strîmbat, încît picioarele lui reprezintă un O. Capul îl ține neconținut plecat, ca cînd i-ar fi junghetura frîntă. De multe ori *hi* ține capul în mîini, ca cînd i-ar fi frică să nu-l piarză... Moralul lui este scăzut așa de jos ! Nu i-a mai rămas decît memoria unor lucruri trecute dar incontinente... Alterarea cea mare a sistemului său nervos nu poate suferi prea mult timp nici o emoțiune. Negația a orice simțire este singura stare în care are quietudine. Poate că bietul om a simțit prea mult, a întins poate prea mult coarda simțirii prin imaginețiune și suferințe morale, încît aci coarda s-a zdrobit. Am pierdut orice speranțe de îndreptare. .. Tot ce vă rog pe d-voastră este de aveți vreun bun amic în astă Cameră să-l îndemnați a-i face o pensie mai potrivită cu trebuințele ordinare și extraordinare ce reclamă starea fizică și morală a acestui om" (Petre Cosînescu: *O mărturie despre D. Bolintineanu*, în *Tomis*, an. II, nr. 8, august 1867, p. 13).

Cel ce a pledat în Camera deputaților pentru acordarea unei recompense naționale lui D. Bolintineanu a fost Cezar Bolliac. în ședința din 25 iunie 1871, susținînd propunerea unor deputați, Cezar Bolliac arăta răsplat că pentru Bolintineanu „patria nu a făcut încă nimic, deși toată viața lui a lucrat pentru patrie și a scris cît puțini literați au scris. Ei bine, în munca silnică care-și impunea el pentru a-și scoate pînea cu sudoarea frunței, s-a smintit, și astăzi este într-o mizerie de care nu vă puteți face idee, nu-l țin picioarele, îi tremură mușchii, este ca un copil, și lipsit chiar de pînea de toate zilele" (*Monitorul oficial*, nr. 144, 3/15 iulie 1871, p. 779).

în fața acestei intervenții de natură să zguduie inima oricărui om onest, s-a găsit totuși un deputat, un Brătianu, cu inima de piatră, care să riposteze cinic: „Ce să facem?"

Cezar Bolliac a replicat atunci sever: „D-voastră întrebați ce să facem unor ilustrațiuni literare cari mor în mizerie? Ce mai așteptăm de la un june ca d-ta ca să ne miște inima, cînd d-ta acum vii și ne întrebă ce să facem? Ei, d-le Brătienne, ce să facem? Să vă spun eu ce trebuie să facem. Dacă nu este nici un ban în visteria țării, pentru ca să arătăm recunoștința națiunii către un bărbat ca Bolintineanu, care a scris așa de mult, și care astăzi este smintit și se află în starea unui copil, fără conștiință de ce mai zice și ceea ce mai face, atunci noi cu toții să punem pungile noastre jos pe masă, și să îndulcim puțin momentele cele lucide ale acestui nenorocit".

Președintele Camerei trimite însă propunerea să fie analizată în secțiuni, în ciuda protestului vehement al deputatului A. Florescu. Cum era de așteptat din partea unor deputați care reprezentau interesele monstroasei coaliții, propunerea de a i se acorda lui D. Bolintineanu o recompensă națională, în starea tragică în care se afla, a rămas înmormîntată în dosarele secțiunilor, fără nici o rezolvare.

Din nenorocire, nici A. Zanne, care-l găzduia pe poet, nu dispunea de prea multe mijloace materiale, pentru a-i da îngrijirea necesară. Și atunci, împreună cu alți devotați prieteni, recurge la un gest disperat, de ultimă soluție, organizînd o loterie publică pentru a vinde biblioteca și mobilierul ce mai rămăsese de la cel care se afla pe patul morții. în articolul **Poetul Bolintineanu**, apărut în **Trompeta Carpaților**, nr. 902, din 4/16 aprilie 1871, se scria:

„Poetul Bolintineanu zace de mai mult timp în casa amicului său Zanne. care și el nu se bucură de verio favoare a sorții, cu numeroasa sa familie ce dă îngrijirea de tot momentul acestei ilustrațiuni a națiunii române care se cheamă Dimitrie Bolintineanu, de la care în puține case române se va întîmpla să nu fie o carte.

Noi facem apel la toți românii simțitori să se grăbească a veni să concure la o loterie la care s-a pus mobilierul și biblioteca Bolintineanului.

Frumos suvenir în fiecare casă de român un scaun, o masă, un obiect oarecare cu care s-a servit poetul...

Să ne grăbim cu toții să aducem un suris pe buza aceluia care ne-a încântat mai multe zeciuri de ani.

Biletele de loterie se găsesc la biroul *Trompetei Carpaților*, Fasagiul Român, cum și la toate celelalte birouri de jurnale din Pasagiu.

Prețul unui bilet cinci lei noi."

Imediat după publicarea acestui anunț, de tragică semnificație, aproape toate publicațiile oneste sprijină acțiunea de ajutorare a poetului muribund. De pildă, în *Columna lui Traian*, nr. 14, din 5 aprilie 1871, B.P. Hasdeu lansa primul strigăt de durere:

„Bolintineanu, poetul cel mai simpatic, ex-ministrul cel mai național, inima cea mai nobilă, mai pură și mai românească, zace într-o stare oribilă pe patul unei lungi agonii.

Biblioteca și mobilierul său s-a pus la loterie, câte cu 5 lei noi biletul.

Fi-va vreun adevărat român, care să nu vină în ajutorul acestei ilustre suferințe?"

Tot în *Columna lui Traian*, nr. 16, din 19 aprilie 1871, G. Sion publică poezia *Adio la Bolintineanu*, izvorâtă dintr-o sinceră compasiune:

Te duci, Bolintinene, acolo unde poate

Te-așteaptă fericirea ce-ai n-ai aflat...

Apelul din *Trompeta Carpaților* e reprodus în *Presă*, nr. 75, din 6 aprilie 1871, în *Familia*, nr. 5, din 11 /23 aprilie 1871, precum și în *Transilvania*, nr. 10, din 15 mai 1871, aici fiind însoțit și de următorul comentariu:

„Este oare român care să știe ceva carte, și să nu fi aflat pînă astăzi din foile noastre publice, că Bolintineanu înfrînt de morb fizic, la care se adaoase și morbul spiritului, era în pericol învederat de a muri de frig și de foame, dacă nu i se făcea de vînzare frumoasa bibliotecă?

Departa am ajuns ! Pentru că unul din cei mai geniali scriitori ai națiunii să nu moară de foame, trebuie să vază, încă fiind în viață, cum i se înstrăina biblioteca sa, singura amică, și dacă voiți consoartă a lui, printre toate vicisitudinile vieții sale!

În același timp se fac ospețe, care costă multe mii, se joc comedii politice și sociali cu timpane și trîmbețe, cu flamure și flacăre, se pradă și perd zeci de mii în jocuri de cărți, iară profeților poporului le lipsesc încă și cojile care cad de pre mesele celor avuți, în sînul șerbilor și al lingușitorilor.

Se aruncă sute de mii și milioane pentru lux și desfrînări spurcate, rapacitatea își serbează bachaniile, orgiile sale; iară literatura națională este condamnată a sta la siervitulul băcanilor și al modistelor.

Se edifică palaturi colosali, locuința buhelor și liliecilor... iară adevărați dascăli, luminători și liberatori ai națiunii n-au unde să-și plece capul."

Din *Comptu loteriei d-lui D. Bolintineanu*, păstrat în manuscris în Biblioteca Academiei (la cota Ms. rom. 235, f. 115), aflăm că *Trompeta Carpaților* a luat 15 bilete, *Columna lui Traian* 10, Vasile Alecsandri 100, Costache Negri 15, generalul Mănu 20, B. P. Hasdeu 21, Al. Golescu 8, Leon Luzatto 102, N. Crețulescu 10, Ecaterina Balș 15, cu rugămintea de a le distribui și altor persoane. Oprindu-și un bilet, Vasile Alecsandri încredințează lui Iacob Negruzzi restul de 99, pentru a le împărți membrilor „Junimii”, scriindu-i, în acest sens, la 4 mai 1871:

„Aflu din jurnale și din scrisorile particulare că Bolintineanu se găsește în cea mai tristă stare a sănătății și în cea mai completă mizerie. Din cauza lipsei, poetul cel mai poet din Valahia este amenințat a-și închide ochii la spital. Ar fi o rușine pentru noi să lăsăm a fi pradă mizeriei un om care a vărsat pe altarul patriei sale toate comorile sufletului, inteligenței și geniului său {...}. Am trimis d-lui Zanne, care găzduiește pe Bolintineanu, 30 galbeni pentru înlesnirea celor mai neapărate cheltuieli și cît pentru biletele de loterie am crezut că fac bine trimițîndu-le „Junimei”, care mai bine decît oricine va ști să apreuiaască datoria ce au toți românii către Bolintineanu.

Trebuie numaidecît ca aceste 99 de bilete să fie împărțite și banii adunați cît mai curînd expediții d-lui Zanne. Acest ajutor amical va ușura suferințele unui om care din lucrările sale a meritat o soartă mai bună în lume și este în drept de-a aștepta din partea compatrioților săi adevărate probe de simpatie și de recunoștință” (V. Alecsandri: *Scrisori*. Publicație îngrijită de II. Chendi și E. Carcalechi, București, Socec, 1904, p. 53).

Între timp, cu ajutorul doctorului Carol Davila și sprijinul Eforiei spitalelor civile, D. Bolintineanu este internat la Spitalul Pantelimon. Ajunsesse o ruină, într-o sărăcie cumplită. În condica de înregistrare a spitalului a rămas înscrisă pentru posteritate, acuzatoare, specificarea: „Dimitrie Bolintineanu, fost ministru de Culte, intrat fără haine”. Prin stăruința doctorului Davila, poetul este internat „chiar în apartamentul intendentului, și îi alocă două infirmiere și un infirmier, cari să n-aibă altă grijă decît ca toate să fie pe placul lui Bolintineanu”, își amintea dramaturgul Al. Davila (Al. Davila: *Din torsul zilelor*, vol. 1, București, Editura „Oltenia”, p. 35).

Dacă cercetăm lista obiectelor puse la loterie (păstrată în Biblioteca Academiei, la cota Ms. rom. 235, f. 117), constatăm că nu reprezentau mai nimic, 1 oterie fiind organizată mai mult pentru a aduna o sumă de bani din vînzarea biletelor. Tot mobilierul poetului se reducea la dulapul unei biblioteci, 1 masă, 1 fotoliu mare, 4 fotolii mici și 3 galerii de ferestre. La acestea se adăugau cele 101 volume din biblioteca lui D. Bolintineanu.

La tragerea loteriei, care are loc la începutul lunii martie 1872, mobilierul e cîștigat de Ecaterina Balș, dulapul bibliotecii de Vasile Alecsandri și cărțile de Costache Negri (Augustin Z. N. Pop: *Soarta bibliotecii lui Dimitrie Bolintineanu, în Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare*, București, Editura Academiei R.S.R., 1957, p. 343). Vechii și devotații săi prieteni, V. Alecsandri și C. Negri, fac însă dovada unei generoase atitudini umane și civice, renunțînd la obiectele cîștigate, lăsîndu-le să mîngîie mai departe inima nefericitului poet, în camera de spital a ultimelor sale zile. La 30 martie 1872, după ce i-a comunicat telegrafic lui A. Zanne că renunță la cărțile cîștigate, Costache Negri îi scria soției acestuia: „Monsieur votre mari n'a peut-etre recu la telegramme que je lui ai expedie en reponse au sien, qui m'annoncait le gain de la bibliotheque.

Aussi je m'empresse de repondre â votre lettre, qui m'est parvenu un peu plus tard, que je ne puis beneficier de ce malencontreux gain sur notre malheureux ami Bolintineano et que sa bibliotheque continue â rester sienne" (C. Negri: *Scrieri*, vol. II, p. 358).

La Biblioteca Academiei se păstrează, în manuscris, la cota Ms. rom. 235, f. 110 și urm., un număr de scrisori schimbate între Eforia spitalelor civile și A. Zanne, privitoare la internarea și îngrijirea lui D. Bolintineanu în Spitalul Pantelimon, documente edificatoare pentru împrejurările triste în care poetul și-a trăit ultimele zile. Prin adresa nr. 1372 din 17 martie 1872, Eforia spitalelor civile îl ruga pe A. Zanne să convoace un consiliu de familie, pentru a decide asupra condițiilor în care urma să fie îngrijit D. Bolintineanu: „în urma adresei dvs. am luat necesariile dispozițiuni și am dat convenitele ordini spre a se așeza d. Dimitrie Bolintineanu în Hospiciul Sf. Pantelimon. Însă pe cîtă vreme credem că dvs. nu voiți a se confunda cu ceilalți pacienți din Hospiciu, ci negreșit voiți ca el să aibă o cameră și un serviciu deosebit, precum și o altă hrană de ceea ce se dă în comun, într-un cuvînt a fi tratat în conformitate cu înalta pozițiune ce acest bărbat a avut în țară, credem, domnule, că puteți și pentru această ultimă dovadă de interes ce-i purtați să convocați un consiliu de familie, la care, după legi și amicii săi de aproape pot lua parte, spre a se hotărî astfel ca din pensiunea ce primește de la stat să fixați suma care ar trebui dată ca subvențiune pentru tratamentul și căutarea sa în Hospiciul Sf. Pantelimon". La această adresă, A. Zanne răspunde cu deplină înțelegere pentru destinul tragic și demnitatea poetului, argumentînd inutilitatea unui consiliu de familie și de prieteni, atît timp cît D. Bolintineanu nu era un alienat. Din răspunsul lui A. Zanne aflăm însă și condițiile mizere în care

poetul se zbătuse în ultimul timp, fiind silit să contracteze datorii sau să-și amaneze puținele obiecte de valoare:

„Opinia subsemnatului este a nu se constitui consiliu de familie pentru că legal acesta se face numai pentru alienați, și D. Bolintineanu, pe cît știu, în nenorocita pozițiune în care l-a adus această teribilă boală, conservă inteligența și voința.

De aceea mai mulți din amicii săi intimi au și preparat o declarație prin care vă roagă a-l lua sub a d-voastre deplină îngrijire și ocrotire, dispozînd de pensiunea sa pentru trebuințele ce reclamă maladia sa [...].

D. Bolintineanu mai are un cronometru de aur cu lanț de aur, în valoare cam de 150 galbeni peste tot și care se află depus la d. Zifen Lideni pentru suma de 2410 lei vechi ce a mai rămas din o veche datorie de 5000 lei din care am plătit pînă acum d-lui Lideni suma de 2590. Plătindu-se dar d-lui Lideni suma de mai sus din pensia d-lui Bolintineanu, va rămînea acest orologiu iar în păstrarea d-voastră spre a dispune cum credeți de cuviință.

Un alt obiect de valoare ce avea D. Bolintineanu era un portocigar de chilibar negru pur din România, pe care i-l oferise d. general Acrescu ca suvenir și care poate valora pînă la 30 galbeni; acest obiect s-a luat de d. Ștefan Bolintineanu (bătrînu) cînd a venit în zilele trecute să vază pe D. Bolintineanu la mine acasă. Rămîne ca d-voastră să faceți și cu aceasta ce veți crede de cuviință".

Înțelegînd că zbuciumata existență a poetului se apropia implacabil de deznodămîntul suprem, *Trompeta Carpaților* din 20 august 1872, prin pana lui Cezar Bolliac, desigur, anunța, cu emoție reținută: „Poetul Dimitrie Bolintineanu moare zilele acestea și cei cari voiesc a-l vedea, pînă mai suflă, să grăbească a se duce să-l vadă, la spitalul de la Pantelimon".

Cînd apărea acest anunț, chiar în ziua de 20 august 1872, Dimitrie Bolintineanu își dădu obștescul sfîrșit.

2. Probabil că, prin intermediul sorei sale, Ecaterina, îi transmite lui G. Sion manuscrisul volumului de poezii *Cîntece și plîngerî*, care apare la Iași, în 1852. De altfel G. Sion își amintea că prietenul său exilat i-a trimis poeziile „netipărite încă, cu rugămîntea ca să fac ceva cu ele, spre a-i trimite un ajutor pecuniar. M-am dus de le-am tipărit într-o mie de exemplare cu propriile mele mijloace, și, după trei luni de la aparițiunea lor, n-am mai avut un exemplar" (G. Sion: *Suvenire contimporane*, București, Minerva, 1915, p. 391).

3. E vorba de unicul număr al revistei *România literară* a lui Vasile Alecsandri, din februarie 1852, confiscat de cenzură. Detalii mai multe în nota 2 la scrisoarea 2 către Vasile Alecsandri.

4. în Transilvania nu a publicat nimic din manuscrisele sale.

5. Vasile Alecsandri: *Poezii populare. Balade (Cîntice bătrînești)*, partea I Iași, Tipografia „Buciumului român”, 1852.

2

4 decembrie 1852, Constantinople

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 10.

N. Cartoian: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 6, 1 iunie 1909, p. 463.

1. De la începutul anului 1852, cînd sosește la Constantinopol, Dimitrie Bolintineanu a locuit la Ion Ghica, „în grațiosul său locaș pe Bosfor”, cum va prteiza mai tîrziu, în *Dîmbovița*, an. 1, nr. 1, 22 martie 1870, p. 10.

2. E vorba de drumul pe care îl construia Alexandru Zanne, ca inginer al administrației otomane.

3. Detalii privitoare la căsătoria lui Alexandru Zanne cu Victoria Luzatto.

3

Le 5 Fevrier 1855, Constantinople

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 16.

N. Cartoian: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 6, 1 iunie 1909, p. 465. Scrisoarea către doamna Zanne este publicată numai în traducere.

1. *Wisofski Josef* general polonez în exil la Brusa.

2. Nu a mai făcut această călătorie.

3. Războiul Crimeii, izbucnit la 4 octombrie 1853, între Rusia și Turcia, și încheiat prin Tratatul de la Faris, din 30 martie 1856, urmat de Convenția de la Faris, semnată la 17/19 august 1858.

4. Ciflik. Vezi nota 1 la scrisoarea către Gabriely.

5. Grigore Ghica, domnul Moldovei.

6. Nu am descoperit un astfel de articol în *Presse d'Orient*.

7. E vorba de *Letopisețele Țării Moldovii*, editate la Iași, în 1852, de Mihail Kogălniceanu.

8. *Pierre Eugene Poujade* (1813—1885), om politic francez, diplomat, Consul în Țara Românească între 1849—1854, sprijinitor al românilor. Căsătorit cu Maria Ghica, fiica lui Scarlat Ghica.

9. Ziarul *Timpul* al lui G. R. Bossueceanu a fost suspendat, într-adevăr, la 20 ianuarie 1855. A reapărut la 17 decembrie 1856, pînă la 5 decembrie 1857.

10. *Robert Gilmour Colquhoun* (1804—1870), diplomat englez la București, în relații cu revoluționarii de la 1848 și sprijinitor al Unirii Principatelor Române.

11. Ziarul proiectat va apărea abia la 6 februarie 1857, cu titlul *Concordia*, colaborînd la el G. Ioranu, G. Baronzi, George Crețeanu, I. Bălăceanu, Nenovici, Grigore Alexandrescu, în spiritul idealului unionist.

4

Le 14 Juillet 1857, Smyrne

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 27.

N. Cartoian: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 7, 1 iulie 1909, p. 514, numai în traducere.

5

Le samedi, 24 Juillet 1857, Smyrne

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 25, nesemnată.

1. Dimitrie Bolintineanu și Ion Ghica au făcut o călătorie pe coastele Asiei Mici, descrisă apoi în memorialul *Călătorii în Asia Mică*, apărut în 1867. Tot în această perioadă vizitează insulele Tenedos și Canaris, despre care va relata în *Fragment din călătoria d-lui D. Bolintineanu în Arhipel*, publicat în *Calendar istoric și literar pe anul 1860*.

6

21 august 1857, Constantinople

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 30—31.

N. Cartoian: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 7, 1 iulie 1909, p. 515. Tarta a doua a scrisorii, adresată soției lui Alexandru Zanne, publicată numai în traducere.

1. Se referă, probabil, la articolul lui Alexandru Zanne *Podul lui Traian peste Danubiu*, apărut, ulterior, fără semnătură, în *Calendar geografic, istoric*

și literar pe anul 1861, unde era însoțit și de desene explicative. Dimitrie Bolintineanu l-a reprodus apoi la sfârșitul lucrării sale *Viața lui Traian August, fondatorul neantului românesc*, București, Tipografia națională, 1869, fără titlu, dar cu semnătura lui Alexandru Zanne.

2. Alexandru Zanne intenționa să elaboreze un dicționar istoric. Proiectul n-a mai fost realizat.

3. După ce caimacamul Toderiță Balș moare pe neașteptate, la 17 februarie/1 martie 1857, Poarta Otomană îl numește caimacam al Moldovei pe Nicolae Vogoride, soțul Cocuței Conachi. Acesta se plasează de la început pe o poziție ostilă mișcării unioniste. Cu prilejul alegerilor pentru Divanul ad-hoc, Nicolae Vogoride, susținut de guvernul otoman și de consulul Austriei de la Iași, încurajat în secret prin scrisorile particulare ale fratelui, tatălui și cumnatului său, acesta din urmă ambasadorul Turciei de la Londra, falsifică listele electorale, înlătură de pe ele, sub pretextele cele mai absurde și mai ridicule, pe oricine era suspect de a fi cît de puțin favorabil Unirii. Față de această măsură samavolnică a alegerilor din 30 iunie/12 iulie 1857, partida unionistă protestează energic la guvernele puterilor garante. Luînd cunoștință de valul de indignare generală, Napoleon III și regina Victoria a Angliei încheie un acord la Osborne, la 11 august 1857, prin care anulează alegerile din Moldova, în aceste condiții, Poarta Otomană consimte și ea să anuleze alegerile și între 7/19 și 17/29 septembrie au loc noi alegeri, Nicolae Vogoride rămînînd însă mai departe caimacam al Moldovei, pînă în 1858.

4. Thouvenel — vezi nota 1 la scrisoarea 13 către Christian Tell.

5. Dimitrie Bolintineanu se pregătea să se întoarcă în țară, dorind să meargă mai întîi în Moldova.

Le 2 Septembre 1857, Constantinople

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 32.

[Septembre, 1857]

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 28.

N. Cartoian: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 7, 1 iulie 1909, p. 518, numai în traducere.

1. Din cuprinsul scrisorii și mai ales din finalul ei rezultă că a fost expediată cu puțin timp înainte de plecarea lui Dimitrie Bolintineanu în țară, adică în septembrie 1857. Vezi nota 1 la scrisoarea 1 către Baligot de Beyne.

2. *Prințul de Joinville*, fiul regelui Franței Ludovic-Filip, detronat în timpul revoluției de la 1848.

3. Întors în țară, Dimitrie Bolintineanu se integrează activ în lupta pentru Unire și nu va mai pleca în Franța.

[Septembre 1857]

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 71.

1. Scrisoarea datează tot din preajma întoarcerii sale în țară.

10

24 octombrie v.s. [1857], Calaji

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 35—36.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 3, 30 ianuarie 1911, p. 44 și nr. 4, 6 februarie 1911, p. 61. Partea a doua a scrisorii, adresată soției lui Alexandru Zanne, a fost publicată numai în traducere. Într-o notă introductivă. N. Cartoian scria: „Scrisorile poetului, după întoarcerea în țară, își au și ele importanța lor. Trimise celor mai buni prieteni pe cari i-a avut poetul, ele conțin, pe lîngă multe nimicuri ale vieții de toate zilele, informații despre entuziasmul cu care a fost primit poetul în Moldova, păreri asupra mișcării politice și literare din țară, destăinuiri asupra proiectelor lui literare, impresii sincere asupra lumii în mijlocul căreia trăia. Scrisorile acestea proiectează dar mai multă lumină asupra vieții poetului, în fazele ei principale.”

1. Avînd un conținut asemănător cu scrisoarea adresată lui Baligot de Beyne, la 19 octombrie 1857, după întoarcerea sa în țară, e clar că și această scrisoare datează din 1857.

2. Dimitrie Bolintineanu a fost nemulțumit de faptul că cei ce se ocupaseră cu tipărirea volumelor sale *Poezii vechi și noi* și *Călătorii în Palestina și Egipt* (1856), și în primul rînd G. Sion, abuzaseră de lipsa sa din țară, cheltuind sumele încasate, ba mai mult, scoțîndu-l și dator.

3. Vezi nota 1 la scrisoarea 1 către Baligot de Beyne.

4. Se pare că acest Daciadi fost și el exilat după revoluția de la 1848, a ajuns în cele din urmă un parvenit, îmbogățindu-se în chip misterios. Numele lui îl întâlnim și în corespondența lui Ion Ghica. De pildă, în decembrie 1852 îi scria lui Ion Bălăceanu: „Quant aux Golesco, tout en me temoignant beaucoup d'attention et de consideration, ils ne viennent pas me voir de peur de se compromettre dans l'opinion de Daciadi, l'aspirant au role de Tzela moldo-valaque" (Ion Ghica: *Opere*, vol. IV, p. 577). Tzela a fost un țăran fruntaș în răscoala din Galiția, din februarie-martie 1846. Tot Ion Ghica îl informa pe Nicolae Bălcescu, că Cezar Bolliac, sosind la Pera, „a tras în gazdă la Daciadi", adăugind: „Unii zic că i-ar fi dat Daciadi câteva mii de lei. Știu în adevăr că Daciadi are parale, dar de unde le are? căci, când a venit aici, n-a avut nici cu ce plăti pasaju pe vapor, și d-acasă nu a priimit nimic" (Ion Ghica: *op. cit.*, p. 655).

5. Din dezgust. în text, în limba franceză.

6. Vasile Alecsandri a plecat în Franța pe la sfârșitul lui iulie sau începutul lui august 1857, sub pretextul că vrea să-și îngrijească sănătatea și în același timp să intervină pe lângă unele personalități din Apus în favoarea Unirii. Aluzia lui Dimitrie Bolintineanu are alt sens. Iată ce presupune G. C. Nicolescu în *Viața lui Vasile Alecsandri* (București, Editura pentru literatură, 1962, p. 272): „Plecarea lui Alecsandri se pare că avea și alte motive decât cele politice sau de sănătate. Spre sfârșitul anului 1856 și la începutul anului 1857, se situează idila sa cu tânăra Paulina Lucasiewicz. La un moment dat, și ce împrejurări anume și din ce cauză nu știm, legătura aceasta s-a rupt. De altfel, această legătură începuse și se desfășurase fără să se pună vreun moment eventualitatea încheierii ei prin căsătorie. Ca orice celibatar de peste 35 de ani, Alecsandri desigur nu se putea hotărî cu ușurință să se căsătorească. Se mai adăuga fără îndoială la această inițială rezervă față de renunțarea la libertate atât o veche făgăduială ce și-o făcuse după moartea Elenei Negri, așa cum ne informează mai târziu chiar fiica sa, de a nu se căsători niciodată, cât poate și prejudecățile vremii, întrucât Paulina era de origine socială foarte modestă. E probabil că dorința de a curma definitiv această legătură să fi contribuit într-o bună măsură la plecarea lui din țară și la prelungirea șederii în străinătate."

7. Vezi și memorialul lui Dimitrie Bolintineanu *Călătorii în Moldova* publicat în *Calendar istoric și literar pe 1859*, inclus în vol. VI al ediției noastre.

Le 21 Decembre 1857, Bucarest

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 23.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 4, 6 februarie 1911, p. 78. Prima parte a scrisorii, către soția lui Alexandru Zanne, publicată numai în traducere.

1. Ziarul *Naționalul* al lui Vasile Boerescu a apărut la 5 decembrie 1857 și a durat pînă la 11 mai 1861. A devenit una din principalele publicații ale vremii, în paginile lui colaborînd Cezar Bolliac, C. D. Aricescu, A. I. Depărățeanu, Nicolae Filimon, I. C. Fundescu, George Baronzi, Atanasie M. Marienescu și alții.

2. Dimitrie Bolintineanu pregătea volumele sale de versuri, care vor apărea anul următor: *Legende sau basme naționale în versuri*, București, Tipografia națională a lui I. Romanov et Comp. 1858, și *Melodii române*, București, Imprimeria C. A. Rosetti, 1858.

3. Poetul pregătea gazeta *Dîmbovița*, al cărei prim număr va apărea la 11 octombrie 1858.

Le 17 Mars v.s. [1858], Bucarest

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 69.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 21, 5 iunie 1911, p. 333, numai în traducere.

1. Scrisoarea datează din 1858 deoarece, peste o lună și ceva, la 24 aprilie 1858, continuînd unele detalii din această scrisoare, o informa pe soția lui Alexandru Zanne că G. Sion s-a căsătorit.

2. Vezi nota 2 la scrisoarea precedentă.

[17 martie 1858, București]

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 67.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 21, 5 iunie 1911, p. 335.

1. A fost expedită odată cu scrisoarea anterioară, către soția lui Alexandru Zanne, având același format al hîrtiei și comunicîndu-i amănunte similare.

2. Se referă tot la pregătirea gazetei *Dîmbovița*.

3. Convenția de la Paris se va semna la 7/19 august 1858, hotărînd ca cele două țări românești să poarte denumirea Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, rămînînd sub suzeranitatea Porții Otomane și sub garanția colectivă a marilor puteri europene.

4. Pe curînd. în text, în limba franceză.

14

Le 24 Avril 1858 v.s., Bucarest

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 40.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 19, 22 mai 1911, p. 290, numai în traducere.

15

Le 15 Juin v.s. 1858, Bucarest

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 36.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 19, 22 mai 1911, p. 291, numai în traducere.

1. *Pepina*, fiica lui Ion Ghica.

2. Dimitrie Bolintineanu acredita unele zvonuri neîntemeiate. în toamna anului 1858, Vasile Alecsandri instalează oficial la Mircești pe Paulina Lucașewicz, cu copilul lor, Maria (G. C. Nicolescu: *op. cit.*, p. 338).

16

15 iunie 1858. București

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, p. 38.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 20, 29 mai 1911, p. 316.

1. Pantazi Ghica. Vezi nota 16 la scrisoarea 2 către Ion Ghica.

430

17

Le 30 Aout v.s. 1858, Bucarest

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 46.

N. Cartoian: *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. III, nr. 20, 29 mai 1911, p. 318, numai în traducere.

1. E vorba de proiectul lui Dimitrie Bolintineanu de a iniția o Bibliotecă clasică, o suită de ediții din operele reprezentative ale literaturii universale și române, distribuite cititorilor prin abonament. Vezi nota 1 la scrisoarea 2 către G. Sion.

18

30 sept. 1861, Buiukdere

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 59.

1. Dimitrie Bolintineanu se afla la Constantinopol ca reprezentant personal al lui Alexandru Ioan Cuza, pentru a-l ține la curent cu lucrările Conferinței puterilor garante, începută la 17/25 septembrie 1861, privitoare la Unirea deplină a Principatelor Române. Detalii mai multe în nota 2 la scrisoarea 14 către Alexandru Ioan Cuza.

19

29 Oct. v.s. [1861], Buiukdere

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 29.

1. Relatînd despre Conferința puterilor garante privind Unirea deplină, scrisoarea datează, evident, din 1861.

2. Costache Negri participa la Conferința puterilor garante ca agent diplomatic al Principatelor Române Unite.

3. Dimitrie Bolintineanu a fost ministru de Externe între 12 mai—11 iulie 1861. Vezi nota 1 la scrisoarea 2 către Alexandru Ioan Cuza.

431

20

Octom. 16/28 [1861], Buiukdere

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 42.

1. Fiind vorba tot de Conferința puterilor garante, scrisoarea datează din 1861. Credem că scrisoarea a fost începută la 16/28 octombrie și apoi întreruptă, fiind reluată după 29 octombrie, cum îl informează pe A. Zanne referitor la Conferința puterilor garante.

2. în legătură cu atitudinea lui Ion Ghica din această perioadă, vezi nota 3 la scrisoarea 6 către Costache Negri.

3. Gazeta *Dîmbovița* a lui Dimitrie Bolintineanu, scoasă la 11 octombrie 1858, și-a încheiat prima serie a apariției sale la nr. 101, din 19 octombrie 1860, când avea ca redactor responsabil pe Radu Ionescu. în locul *Dîmboviței*, acesta scoate gazeta *Independința*, mai întâi între 23 octombrie—30 noiembrie 1860, și apoi între 13 aprilie 1861—20 noiembrie 1862.

4. Precizarea ne determină să plasăm această scrisoare după cea precedentă.

5. Vezi nota 5 la scrisoarea 14 către Alexandru Ioan Cuza.

21

[Octobre 1861]

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 52.

1. Anunțând întoarcerea sa în țară după încheierea Conferinței puterilor garante, scrisoarea a fost emisă în această perioadă.

Le 30 Oct. n.s. [1861], Buiukdere

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 63.

1. Fiind în continuarea scrisorilor anterioare, e cert că datează din 1861

23

10 mai 1865, București

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 92

1. *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, în două volume, apărute în primăvara anului 1865.

432

24

24 Mai 1865

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 90.

25

27 mai [18]65

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 94.

26

Le 25 Juillet [?], Constantinople

Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. rom. 235, f. 65.

1. Am așezat această scrisoare la sfîrșit deoarece nu am putut stabili anul în care a fost emisă.

DIVERSE

1

București, 22 mai 1861

Biblioteca Academiei R.S.R. Arhiva Cuza, mapa XLVII, doc. 52.

1. Trimisă omologului său din Moldova, când încă existau două guverne separate.

8 iunie 1861

Monitorul, jurnal oficial al Țării Ronânești, nr. 126, 8 iunie 1861, p. 501

433

10 decembrie 1861

Țăranul român, an. 1, nr. 5, 10 decembrie 1861, p. 40.

1. După întoarcerea sa de la Constantinopol, unde fusese trimis de Alexandru Ioan Cuza ca să-l țină la curent cu lucrările Conferinței puterilor garante privind Unirea deplină, Dimitrie Bolintineanu publică acest răspuns la următoarea notă apărută în **Țăranul român**, an. I, nr. 4, 3 decembrie 1861, p. 32: „Pe când d. D. Bolintineanu, fondatorul și redactorul **Dîmboviței**, transformată în **Independința**, se afla la Constantinopol, zisul jurnal a publicat corespondințe pe care lumea le-a atribuit domnului Bolintineanu, bazându-se pe relațiunile ce se află între ambele jurnale. De câteva zile d. Bolintineanu se află între noi și așteptăm cu nerăbdare a se pronunța, afirmînd sau dezmințind bănuielile ce plană asupra domniei sale în privința acestor corespondințe.”

În legătură cu relația dintre **Dîmbovița** și **Independința**, vezi nota 3 la scrisoarea 20 către Alexandru Zanne și soția sa.

1862, decembrie 17

Românul, an. VI, nr. 353, 19 decembrie 1862, p. 1153.

1. În 1862, doi dintre scriitorii proeminenți de la mijlocul secolului al XIX-lea, Dimitrie Bolintineanu și Grigore Alexandrescu, s-au decis să-și alcătuiască, fiecare în parte, o ediție cuprinzătoare și reprezentativă din creația lor lirică de pînă la acea dată. În presa vremii, intențiile celor doi poeți au fost aduse de îndată la cunoștința cititorilor, cu scopul de a le atrage interesul asupra acestor ediții, lasîndu-se totodată liste de abonați, pentru a se asigura o cât mai largă difuzare a exemplarelor tipărite. Astfel, într-o notă intitulată **Despre literatură la noi**, apărută în **Românul**, an. VI, nr. 325, 21 noiembrie 1862, p. 1065, redacția ziarului arăta că își face „datoria de a semnala atențiunii publice, deși nu în totul nește nouă produceri, dară cel puțin două frumoase reproduceri”, precizînd că e vorba de „retipărirea operelor poezilor noștri Bolintineanu și Gr. Alexandrescu”. Nota din **Românul** se oprea mai întîi asupra operei poetice a lui Grigore Alexandrescu, relevîndu-i succint, sensurile și trăsăturile caracteristice, referindu-se apoi la opera și personalitatea lui Dimitrie Bolintineanu. Pornind de la premisa că „operile sale sunt destul de bine cunoscute de români”, comentariul ziarului exprima

convingerea că „toți și-aduc aminte de duioasele, melodioasele versuri în cari d. Bolintineanu cînta simțimintele cele mari, patriotismul, virtutea, în cari se nara în tablourile vieții eroilor noștri, legendele ce poporul făcu asupra lor”. În încheiere, anunțînd că D. Bolintineanu „publică astăzi o edițiune completă a tuturor operelor sale vechi și a altor noi”, alături de Grigore Alexandrescu, nota din **Românul** chema publicul cititor „a da ambilor noștri poeți concursul și susținerea sa”.

Un anunț similar s-a publicat și în **Buciumul**, an. I, nr. 1, 15 decembrie 1862, p. 3, în care se arăta că „doi poeți eminenți ai noștri, doi autori clasici ai României, dd. Grigore Alexandrescu și Dimitrie Bolintineanu, au pus sub tipar în cîte o ediție completă scrierile lor de pînă astăzi. Bibliotecile noastre se vor înavuți cu aceste două cărți mari cari vor cuprinde două genuri diferite ce au binemeritat totdeauna din partea patriei. Aceste două nume atît de iubite și cu drept cuvînt stimate de către români sunt destul să figureze în capul acestor două cărți spre recomandațiunea lor.” În finalul anunțului se preciza, cu un îndemn subînțeles, că „liste de subscrieri sunt depuse pe la toate librăriile și administrațiunile ziarelor române”.

Primul care a izbutit să-și concretizeze intențiile, într-o scurtă perioadă de timp, a fost Grigore Alexandrescu. Dispunînd probabil de condiții materiale mai bune și de un sprijin mai eficace, are satisfacția de a-și vedea apărută, în 1863, la București, în Tipografia națională a lui Ștefan Rassidescu, ediția completă intitulată **Meditații, elegii, epistole, satire și fabule**.

Ediția poeziilor lui Dimitrie Bolintineanu a întîmpinat însă numeroase dificultăți, care i-au întîrziat cîteva ani apariția. Fie din lipsa unor posibilități pecuniare, fie din insatisfacția provocată de numărul prea mic de abonați la ediția anunțată, poetul s-a văzut constrîns să renunțe la proiectul său, nu fără amărăciune, cum reiese din această scrisoare.

Intervenția lui Dimitrie Bolintineanu, avînd un evident sens de reproș moralizator, nu a rămas fără ecou. În presa timpului s-a luat îndată atitudine în favoarea sa, în sprijinul tipării ediției. Situația critică în care se afla poetul, nevoit să-și întrerupă publicarea poeziilor, a fost semnalată cu promptitudine în **Buciumul**, an. I, nr. 2, 1 ianuarie 1863, p. 4, la rubrica **Revista literară**, lansîndu-se din nou publicului cititor un apel cu vibrații patetice, dar și cu finalitate critică față de dezinteresul cu care unii au întîmpinat pregătirea ediției. Comentariul din **Buciumul** releva, la început, revirimentul produs în lirica românească de cei mai reprezentativi poeți ai epocii respective, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, Alexandra Donici, care „înălțară și pișcară de mai multe ori cu frumoasele lor versuri inimile noastre”. Se pleda apoi la modul interogativ, pentru reunirea în volume distincte a tuturor poeziilor acestora, spre a oferi cititorilor o lectură de

profunzime și, pe de altă parte, spre a facilita viitorilor cercetători posibilitatea studierii și cunoașterii complete a caracteristicilor liricii românești din acea epocă: „Dar pentru ca aceste schinte de geniu, risipite pe foi volante, să nu se adune în flăcări, să nu se adune în câte un întreg pe care să putem citi pagină cu pagină toate exaltările acestor suflete mari, create spre a înnobila și a corige inimile noastre printr-un suspin sau printr-un surîs? Pentru ce acești poeți ai unei singure epoci, contemporani, să nu imprime în câte un volum, întregul lor risipit și să caracterizeze mai bine, celor ce vor voi să studie o epocă întreagă a literaturii române? Ne mîngîiem la anunțarea că d. Bolintineanu și d. Gr. Alexandrescu au pus sub tipar operele lor întregi pînă astăzi”. Argumentele invocate serveau la demonstrarea necesității tipăririi ediției lui D. Bolintineanu, arătîndu-se că sistarea acestei ediții constituia o pierdere pentru literatura română, un motiv de îngrijorare și mîhnire: „Durerea însă a fost mare cînd am aflat că d. Bolintineanu renunță la tipărirea operelor sale și mîhnirea a fost profundă cînd am aflat cauza acestei renunțări.”

Cei ce rămăseseră impasibili față de listele de subscripție pentru tipărirea ediției erau apostrofați și muștrați pe un ton liric dar ferm, incitîndu-i să-și revizuiască atitudinea ce putea să pară vinovată față de destinul poetului: „Ce feliu! Voi, toți părinți și mume, cari vă mîndriți, surîdeți și sunteți fericiți cînd ascultați pe pruncii voștri recitînd o baladă eroică, o elegie înecîntătoare a poetului Bolintineanu, nu v-ați crezut datori, nu v-ați simțit culpabili cînd ați aflat că poetul Bolintineanu, această pasăre măestră, ce înecîntă căminul vostru, își trage de sub tipar poeziile sale pentru că nu se găsesc destui subscripitori spre a se acoperi cheltuielile tiparului? Și cari sunt aceste cheltuieli ale tiparului? Vreo două-trei sute de galbeni! Ce feliu? în toată România liberă, de cinci milioane de oameni, între toți românii 14 milioane, nu s-a găsit un singur om, un singur părinte de familie, o singură mamă care să zică: pentru anul nou 1863 un franc mai puțin, o fustă mai puțin; să facem cadou copilului nostru inima, sufletul poetului român Bolintineanu și să-i zicem: ține minte bine, să spui copiilor tăi că părinții ți-au făcut cadou de anul nou 1863 cartea cea mare a geniului Bolintineanu.” Dar nu numai virtualii cititori obișnuiți erau apostrofați, ci și cei care aveau misiunea să se dedice educației publice, răspîndirii și prețuirii literaturii române. Erau vizați în primul rînd profesorii, a căror nobilă datorie era aceea de a sădi în inima și conștiința tineretului studios nu numai dragostea față de literatura națională, ci și sensurile patriotice conținute în mesajul liric al lui D. Bolintineanu: „Trist lucru în adevăr că nici unul din junii noștri, și ce zic, nici unul din profesorii noștri să nu anunțe, să nu deplîngă de pe catedra sa acest eveniment în literatura română.” Interpelarea din *Buciumul* nu scutea nici forurile

oficiale, îndeosebi Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, care „risipește pe tot anul 120.000 lei fără să știe nimeni cum și pentru ce” și care ar fi trebuit să ia decizia „să dăm o a 12-a parte din banii încurajierelor pe acest an spre a scăpa din naufragiu geniul unui autor clasic al României”.

O pledoarie entuziastă în favoarea lui D. Bolintineanu întîlnim și în *Aurora română*, an. I, nr. 2, 15/27 ianuarie 1863, p. 22. Dînd relații asupra conținutului ediției, ziarul deplînge și el faptul că „eminentul poet al națiunii noastre” s-a văzut constrîns, din lipsă de abonați, să renunțe la proiectul său: „Foile de prenumerațiune au ieșit aproape de un an, însă, durere, la poeziile celui mai excelent poet român se subscriseră atît de puțini, încît nu se acoperiră nici jumătatea spezelor de tipar.” Reproducînd scrisoarea deschisă publicată de B. Bolintineanu în *Românul*, nota din *Aurora română* încheia cu același ton de reproș față de cei ce nu acordau suficient interes operei unuia dintre cei mai de seamă poeți ai vremii: „Ce cuvinte modeste sunt aceste! Cît de frumos exprimă ele noblețea spiritului și abnegarea poetului... Sărmanule poet! de ce n-ai scris opurile tale frînșe sau grecește, atunci te-ai bucura nesmintit de o îmbrățișare mai călduroasă din partea multor fii ai României.”

5

1863, ghenar. 3

Buciumul, an. I, nr. 4, 5 ianuarie 1863, p. 4.

1. Faptul că ziarele amintite își extindeau reproșurile asupra tuturor categoriilor de cititori l-a determinat pe D. Bolintineanu să aducă unele clarificări necesare ale problemei în discuție, printr-o nouă scrisoare deschisă. La sesizarea editorului Christu Ioanin, care cunoștea bine, prin propria sa experiență, interesul sau dezinteresul diverselor categorii de cititori față de operele scriitorilor noștri din acel timp, Dimitrie Bolintineanu precizează, în această nouă scrisoare, că cei ce trebuiau blamați nu erau cititorii simpli, oamenii obișnuiți, preocupați continuu de propășirea literelor românești, ci reprezentanții claselor avute, înstrăinați de literatura națională. Scrisoarea lui D. Bolintineanu era precedată de această notă din partea redacției: „Văzînd în într-un număr al *Românului* că d. Dimitrie Bolintineanu își trage de sub tipar edițiunea completă a scrierilor sale din cauza lipsei de subscripitori trebuincioși pentru acoperirea cheltuielilor acestei edițiuni, indignați, noi am provocat simțimîntele naționale în termeni ce s-au văzut în *Revista literară* din no. 2 al *Buciumului*. Acum d. Bolintineanu ne asigură că lucrul s-a trecut cu totul altfel de cum arătase ziarul *Românul*. Fericiți că această culpă se

aridică d-asupra națiunii române, publicăm aci cele ce ne comunică d. Bolintineanu". Poetul aducea ca argument scrisoarea primită de la editorul Christu Ioanin. Scrisoarea lui Christu Ioanin, datată „3 ianuarie 1863”, reprodusă în continuarea scrisorii lui D. Bolintineanu, lămurea pe deplin lucrurile, incriminând nepăsarea protipendadei față de operele scriitorilor români și demonstrând, convingător, că cititorii din masele populare erau cei mai devotați iubitori ai literaturii autohtone. „Domnule Dimitrie Bolintineanu! — îi scria Christu Ioanin. Am cetit în remarcabilul și eruditul ziaru *Buciumul* că listele de subscriere la poeziile dumitale le-ai fi retras. Nu mă prinde mirare, fiindcă de mai multe ori v-am înștiințat că edițiile de lux al căror cost este foarte ridicat și ai căror amatori sunt foarte puțini, după o lungă speriență ce am făcut, nu au reușit. Dar dacă această ediție ar fi pentru popor, vă asigur că va reuși precum au reușit toate operile dumitale ce am editat și din care unele le-am trecut pînă la no. de 1500 exemplare. Domnul meu ! Să nu se facă nedreptățire poporului român, căci poporul citește românește, și pot zice că numai poporul citește.

Ca librar, cunosc pe amatorii de literatură română; ei sunt numai în popor. Eu însumi m-am lăsat de multe ori a mă amăgi de frumoasa speranță că clasele avute vor contribui la literatura română; astfel, cînd am voit a edita opere ce se adresa la capitaluri, am rămas cu ele în magazie; cînd însă am editat opere române ce se adresa la popor, prin prețul lor, am reușit a le trece repede. O repet însă, numai poporul citește românește."

Christu Ioanin îi propune lui D. Bolintineanu să renunțe la ideea unei ediții de lux, oferindu-se să-i tipărească o ediție obișnuită, amîndoi avînd de cîștigat de pe urma acestui fapt: „Cît pentru operele dumitale, dacă această ediție s-ar tipări obicinuit, vă asigur că va reuși precum au reușit toate operele dumitale, rămîindu-mi și mie un profit. Pentru aceea, sigur fiind de o completă reușită, ca totdeauna, mă ofer a edita eu toate poeziile dumitale vechi și noi, ba încă și cu o remunerație demnă de aceste opere, și sper, domnul meu, că nu-mi vei refuza propunerea ce vă fac și-mi veți da preferința ca cel mai vechi editor al scrierilor dumitale." Propunerea lui Christu Ioanin era, desigur, tentantă. Parțial, D. Bolintineanu va ține seama de ea. Ideea unei ediții de lux îl va obseda însă, în continuare.

Deși ziarele interveniseră activ în stimularea interesului cititorilor pentru ediția anunțată, realizarea acesteia a întîmpinat încă foarte mari obstacole. Se pare că sumele rezultate din înscrierile pe listele de abonați nu acopereau în suficientă măsură cheltuielile de tipărire, publicarea ediției fiind amînată de la an la an. N-ar fi exclus ca însuși D. Bolintineanu să fi trenat apariția ediției, deoarece în această perioadă devine înalt demnitar de stat al Principatelor Române Unite, și, cu modestia-i exemplară, ce l-a caracterizat întot-

deauna, desigur că nu vroia să profite de poziția sa politică. După cîtva timp, pentru a-și vedea visul împlinit, se adresează chiar Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, al cărui titular fusese, solicitînd un împrumut de 500 de galbeni, în vederea publicării ediției din poeziile sale vechi și noi, obligîndu-se să restituie suma respectivă sub formă de exemplare tipărite, care să fie distribuite ca premii școlare. Ministerul îi aprobă un împrumut de 1400 lei {Arhivele Statului București. Ministerul Instrucțiunii Publice, 1864, dosar 418, f. 620).

Evident, împrumutul obținut a fost de bun augur. În primăvara anului următor, 1865, ediția vede, în sfîrșit, lumina tiparului, în două volume, purtînd titlul *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*. A apărut mai întîi o ediție obișnuită, la București, în Tipografia lucrătorilor asociați. La foarte scurt timp, utilizîndu-se același zaț, dar schimbîndu-se calitatea hîrtiei și prezentarea grafică, apare mult dorita de poet ediție de lux, purtînd pe pagina de titlu mențiunea „Edițiunea a doua". Apariția ediției de lux a fost salutată cu entuziasm în presa vremii. De pildă, în *Trompeta Carpaților*, an. I, nr. 28, 10/22 iunie 1865, p. 109, se scria: „Literatura română își urmează precum am mai zis-o, avîntuț ei. Două volume de poezie ale dulcelui nostru poet Bolintineanu ieșiră de sub tiparul cel mai perfect pînă astăzi la noi, de sub tiparul Lucrătorilor asociați. Această edițiune este demnă de ceea ce conține, de poeziile Bolintineanului. Este, în adevăr, agreabil a citi o poezie suavă pe o hîrtie velino, frumos și exact tipărită."

6

17 octombrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 209, 21 octombrie 1863, p. 869.

1. Ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, Dimitrie Bolintineanu a acordat o sporită atenție școlilor sătești, văzînd în aceasta un mijloc în plus de a contribui la îmbunătățirea stării țăranilor. A înființat peste o mie de școli sătești, îngrijindu-se permanent de buna lor funcționare.

7

22 octombrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 212, 24 octombrie 1863, p. 881.

22 octombrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 213, 25 octombrie 1863, p. 885.

1. Ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, Dimitrie Bolintineanu avea în sarcina sa și domeniul silvic.

25 octombrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 213, 25 octombrie 1863, p. 885.

29 octombrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 217, 31 octombrie 1863, p. 903.

1. Acțiunea de a aduce în țară osemintele lui Nicolae Bălcescu de la Palermo a fost inițiată de A. Odobescu, predecesorul lui Dimitrie Bolintineanu la portofoliul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice.

2. Raportul lui N. Ionescu s-a publicat în același număr din *Monitor*: „*Domnule Ministru,*

La 2 octombrie trecut, din Palermo chiar, trimis fiind în misiunea aducerii oaselor neuitatului patriot Nicolae Bălcescu, în patrie, am avut onoarea adresa predecesorului d-voastră trista știre că spoliile mortale ale istoricului lui Mihai Viteazul au fost aruncate în cimitirul săracilor din mănăstirea Capucinilor de lângă Palermo. Precum v-am spus ieri din viu grai, domnule ministru, astăzi viu a vă raporta în scris că asupra acestui fapt vrednic de jale, dupe actele autentice dobândite la fața locului, și pre care le depun alăturat pe lângă acest raport, este astăzi definitiv constatat. Iată aceste acte:

1. Declarația albergatorului de la «Trinacria», d. Salvator Ragusa, în casa căruia a locuit răposatul, de la 17 octombrie 1852, pînă la sfîrșitul său, 29 noiembrie.

2. Certificatul giunței municipale din Palermo, dat dupe cererea mea

3. Chitanța pentru plata tarifei de cimitiriu la Capucini, pentru acei ce se pun în fosa comună, chitanță pe numele răposatului.

Afară de aceste, de la d. Caccia, ce funcționa atunci ca consul otoman la Palermo, am dobîndit:

a) pasportul răposatului

b) un număr de scrisori adresate, parte direct răposatului, parte d-lui Salvator Ragusa, scrisori deschise, în număr de 10, și nedeschise 2, în sfîrșit

c) inventariul de lucrurile răposatului, rufe, haine, cum și de lăzile cu cărți și manuscrise, inventariu făcut sub ochii răposatului, chiar în cele din urmă momente ale vieții și în care este expresa sa voință de pe urmă, relativă mai cu seamă la cărți și manuscrise, pe care le-a lăsat «cu limbă de moarte» ca să se încredințeze d. Ion Ghica ce se afla la Constantinople.

Acesta e, domnule ministru, rezultatul misiunii mele la Palermo.

N. Ionescu"

3. Iată această declarație, în traducerea apărută în același număr din *Monitor*:

„Eu, aicea subsemnat, declar că răposatul Nicolae Bălcescu a sosit în casa mea în ziua de 17 octombrie anul 1852, în o stare foarte critică, și văzînd că mergea din rău în mai rău, și avînd a-mi plăti diferite compturi de săptămîni la hotel și pentru medicamente și vizitele doctorului, l-am întrebat dacă era în stare de a regula acele compturi. D-lui îmi spuse că așteaptă o poliță și că nu-mi putea plăti mai înainte de primirea acei polițe.

În fine, în ziua de 29 noiembrie 1852, informîndu-mă că viața sa era la termine, am chemat pe d-lui consul otoman, d. Caccia și pe popa grec, anume Tapa Andrea Cuccia, și în prezența dumnealor a declarat că nu are decît ca 30 franci în bani, diferite obiecte de îmbrăcăminte și multe cărți și manuscrise. O oră pe urmă, a murit în mîinele preotului.

Apoi, în prezența d-lui consul, s-a pus toate obiectele într-o cămăruță, și d. consul le are pecetluite, dînd cei 30 de franci pentru spezele de înmormintare, și corpul a fost dus a doua zi în groapa comună de la mănăstirea Capucini.

Dupe cîteva zile, d. consul mi-a plătit, atît mie cît și doctorului, precum și spezele pentru medicamente; în urmă mi-a ordonat de a face o ladă mare spre a-i depune înăuntru toate obiectele răposatului. Îndată ce lada a fost gata, d-lui ridică sigiliul și cu inventariul în mînă s-a depus totul în ladă și s-a pecetluit și pornit, silindu-mă a face toate spezele, încă pentru cele de

expedițiune, carele se urcă la 16 franci aproape și mi-a promis de a mă despăgubi, dar pînă acuma nu am priimit nici un ban.

Salvator Ragusa
Birtaş la «Trinacria»
Palermo, octomvrie 3, 1863."

4. „Noi, Papa Andrea Cuccia, preot al bisericii Sintului Nicolae Panormi, atestăm și declarăm, într-o condică la care se însemnează numele și pronumele răposaiților, dupe legile în vigoare:

în ziua a douăzecelea și nouă noiembrie, anul 1852, Nicolae Bălcescu din Valahia a încetat din viață, la etatea de treizeci și unu de ani, pregătit cu toate rînduieșile religioase și prohodit de preotul [Josef Calida, capelanul adjunct.

Și pentru aceasta subsemnăm și punem sigiliul parohiei.
Dat în Panormi, la trei octomvrie 1863.

Capelanul sacramental,
Josef Masy."

5. II reproducem, de asemenea, în traducerea din *Monitor*:

„Palermo, 6 octomvrie 1863

Consiliul municipal de Palermo

Văzînd raportul asesorelui oficiului, delegat pentru serviciul înmormîntărilor, cu care se tăgăduiește dreptul, ca fiind dus ofițerul sanitar la monastirea Capucinilor, și acolo întrebînd pe directorele mormintelor asupra corpului d. Nicolae Bălcescu, i-a declarat prezisul directore încredințînd că corpul răposatului a fost acolo îngropat la 30 noiembrie 1852, la groapa comună, unde de la acea epocă pînă astăzi cîțimi de mii de cadavre au fost îngropate, și pentru aceasta fiind amestecat scheletul d-lui Bălcescu cu acei prea mulți în aceeași groapă, ne vine peste putință a recunoaște măsura sa și a avea o urmă destinată.

Asupra cererii d-lui profesor Ionescu, ce s-a prezentat cu misiunea de a găsi și a reavea corpul de care este vorba,

Se adeverează cea de față.

Președintele municipalității,
A. Kudini
Asesorele."

6. în *Monitor* se publică, în traducere, această chitanță:

„Palermo, 29 noiembrie 1852

Subscrisul, guardian al venerabilului monaster al reverenzilor Capucini, afară din cetatea acestei capitale Palermo, priimesc, prin mîinile lui Masaro.

mila de 12 tari (gologani) cari sunt pentru înmormîntarea fostului N. Bălcescu.

Guardianul Capucinilor,
fratele *Gheorghie Datalenio.*"

7. Testamentul lui Nicolae Bălcescu:

„Declar, eu subsemnatul, de a avea un geamantan de piele cu haine purtate, adecă trei haine, două perechi pantaloni, opt giletce, două halate, trei cravate, un ac de argint antic reprezentînd un papagal, izmene șasesprezece, patrusprezece cămăși, nouă prosoape de olandă, șease fulare, cinci flanele, una pereche ghete de postav, cinci perechi ciorapi de lînă, cinci perechi ciorapi de bumbac, nouă șervete de bumbac, patrusprezece gulere, patru perechi pantaloni de vară, șease fețe de pernă, două perne, una cutie căptușită cu catifea cu joc de șah, de fildeș de la China, diferite cărți de studiu pentru istorie, diferite cărți în două lădițe cu catalogul cărților. Aceste obiecte vor fi predate la d. lancu Ghica, sau cui se va prezenta pentru dîrșul.

Declar încă a fi dator la d-lui Salvatore Ragusa, locandierul de la «Trinacria», o lună de locuință și nutrimentul învoit cu suma de doi piaștri pe zi, osebite de alte lucruri extraordinare. Mai declar și voi ca prezisul d. Ragusa să fie răsplătit cu alți patruzeci piaștri, peste tot 100, pentru îndemniizarea de obiecte prăpădite și arse sau pentru alte cauze ale maladiei mele. Un orologiu de argint fără lanț, și piaștri douăzeci și cinci, declar a fi dator la d. doctorul Battaglia, cincisprezece piaștri pentru vizitele făcute la mine, precum și la Tomaso Mallone sluga, trei piaștri și jumătate, și în fine alte șease piaștri de bacșis la servitorii de otel.

Palermo, la 29 noiembrie. anul 1852.

N. Bălcescu

Martor, Papa Andrea Cuccia.

Idem Nicola Prasso."

8. O nouă cercetare la Palermo a avut loc în 1921. La propunerea lui Vasile Pârvan, Ministerul Cultelor și Artelor a apelat atunci la arheologul italian Giuseppe Lugli. Acesta, fără să aducă argumente convingătoare, a susținut că Nicolae Bălcescu a fost înmormîntat în groapa comună a cimitirului Rotoli din Palermo. Mai tîrziu, reluînd această problemă, Al. Balaci a infirmat ipoteza lui Giuseppe Lugli, argumentînd din nou, prin articolul *Adevărul asupra mormîntului lui Nicolae Bălcescu*, publicat în *Revista Fundațiilor regale*, an. XIV, nr. 8—9, august—septembrie 1947, că a fost înmormîntat în groapa comună de la Capucini.

5 noiembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 222, 6 noiembrie 1863, p. 926.

9 noiembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 226, 12 noiembrie 1863, p. 943.

Reforma, an. V, nr. 33, 15 noiembrie 1863, p. 128.

15 noiembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 230, 18 noiembrie 1863, p. 966.

1. În această perioadă, ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, Dimitrie Bolintineanu lua măsurile necesare în vederea elaborării legii pentru secularizarea averilor mănăstirești. Actul secularizării era concluzia firească și necesară a unui proces care începuse cu decenii înainte, făcând parte și din programul revoluției de la 1848, în punctul 12 al **Proclamației de la Islaz**. Pentru prima dată, chestiunea fusese dezbătută public, în baza unor argumente de ordin istoric, documentate temeinic, în lucrarea lui Nicolae Bălcescu **Question economique des Principautés Danubiennes**, din 1850. Dintre lucrările ulterioare, pe această problemă, mai amintim **Memorandum despre bisericile, mănăstirile, bunurile mănăstirești și în special despre mănăstirile închinatelor domniei Țării Românești** de G. Bengescu (1858), **Question des monasteres de Moldavie vouës aux Lieux Saintes** de N. Istrati (1860).

În 1863, problema averilor mănăstirilor închinatelor devenise acută, cerea o grabnică soluționare, mai ales că Poarta Otomană vroia să împiedice această acțiune prin convocarea puterilor garante (Constantin C. Giurescu: **Viața și opera lui Cuza-Vodă**, p. 193).

27 noiembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 238, 29 noiembrie 1863, p. 997.

5 decembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 243, 7 decembrie 1863, p. 1017.

20 decembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 1, 2/14 ianuarie 1864, p. 3.

28 decembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 1, 2/14 ianuarie 1864, p. 3.

1. Pentru organizarea acestei expoziții, Dimitrie Bolintineanu făcea apel la directorul Academiei de la „Sf. Sava” și la membrii Consiliului superior al instrucției publice, rugându-i să acorde „tot concursul în vederea acestui țel prin deschiderea acestor săli chiar înaintea anului nou” (Arhivele Statului București. Ministerul Instrucțiunii Publice, dosar 592, 1863, f. 427). Expoziția s-a deschis în ianuarie 1864, saloanele fiind decorate „într-un sentiment de frumusețe severă și de gravă armonie”, iar „pe pereții pictați într-un cenușiu închis se detașau net tablourile”, cum precizează Ulysse de Marsillac într-o dare de seamă publicată în **La Voix de la Roumanie** din 4 februarie 1864. Au expus cu acest prilej Aman, Tattarescu, Trenk, Mișu Pop, Carol Popp de Szatmary (Barbu Brezianu: **Rolul și contribuția lui Dimitrie Bolintineanu la dezvoltarea artelor frumoase în Principatele Române**, în **Studii și cercetări de istoria artei**, an. VI, nr. 2, 1959, p. 249).

Prin insistențele lui Dimitrie Bolintineanu s-a obținut și înființarea Școlii de belle-arte. La încheierea anului școlar, poetul publică în *Dimbovița* din 29 iunie 1864 o dare de seamă, în care sublinia: „Pe lângă Facultatea de Drept, Științe, Litere, s-a adăos și o școală de arte frumoase: pictura, arhitectura, sculptura și gravura pe lemn și aramă. Facă cerul ca și succesorii noștri în ministeriu să fie aprinși de aceeași dragoste pentru instrucțiune, spre a nu lăsa nici o lacună la punerea în practică a tuturor acestor reforme introduse în noul buget al Instrucției Publice.”

18

28 decembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 4, 8/20 ianuarie 1864, p. 16.

1. Manuscrisul monumentalei sale lucrări *Români supt Mihai-Voievod Viteazul* a rămas netipărit, din păcate, o bună bucată de vreme. Primele ei părți au fost publicate de Alexandru Odobescu, în *Revista română* din 1861 — 1863, ca un necesar act de pietate și de justiție față de memoria și strădania marelui patriot și revoluționar. Tot prin grija și truda lui Alexandru Odobescu, opera capitală a lui Nicolae Bălcescu vede lumina tiparului într-un volum de sin e stătător în 1878, în atmosfera plină de avânt patriotic și național din timpul războiului de independență, când semnificațiile majore ale operei sale erau de o stringentă actualitate. În *Preacuvântarea* la volumul *Istoria românilor sub Mihai-Vodă Viteazul, urmată de scrieri diverse* de Nicolae Bălcescu, apărută la București, în Tipografia Societății Academice Române, în 1878, Alexandru Odobescu mărturisea: „îndeplinesc astăzi una din cele mai vii și mai stăruitoare ale mele dorințe; aceea de a scoate la lumină *Istoria românilor sub Mihai-Vodă Viteazul*, lucrarea de căpetenie a eminentului și mult deplinsului nostru istoric Nicolae Bălcescu, care totdeauna este și o scriere de frunte în literale românești.

De douăzeci și cinci de ani de când Nicolae Bălcescu a murit, înstrăinat de preaiubita și preadorita sa țară, eu unul n-am pregetat un moment de a căuta mijloc spre a face cunoscută publicului românesc această frumoasă operă, în care își pironise mintea și puterile sale un om de un rar talent, pe care, de copil, încă, mă deprinsesem a-l respecta, a-l iubi, a-l admira.

Cincisprezece ani din aceștia, am păstrat cu sînțenie la mine manuscriptele lui, cercîndu-mă, de câte ori mi-a stat în putere, a da publicității cel puțin o parte din ele. Dar, spre rușinea noastră de pînă acum, a trecut un pătrar

446

de secol de la moartea Bălcescului mai înainte ca să poată fi pus sub ochii națiunii române tot ceea ce dînsul lucrase întru cea mai mare a ei onoare.

A trebuit ca o rază din acel foc de vitejie strămoșească, care ardea în inima lui N. Bălcescu, să străbată în sfîrșit în vinele tuturor românilor, pentru ca să afle timpul priincios de a ieși la iveală patrioticele pagine scrise de peana lui, muiată și oțelită în singele atîtor eroi ai românilor din trecut!”

Iar în încheiere, Alexandru Odobescu sublinia: „Noi sperăm și credem că această carte, așa cum este, va aduce, în împrejurările de față, folos și întărire cugetului național al întregii români !”

Apariția lucrării lui Nicolae Bălcescu a avut un amplu ecou în acea vreme, concordînd în substanță și semnificații cu momentul istoric al cuceririi independenței naționale. Demn de reamintit este, în primul rînd, articolul lui Mihai Eminescu intitulat *Bălcescu și urmașii iui*, publicat în *Timpul* din 24 noiembrie 1877, în care releva:

„Peste două-trei zile va ieși de sub tipar *Istoria lui Mihai-Vodă Viteazul* de Nicolae Bălcescu.

Se știe neobositul zel cu care acest bărbat plin de inimă și înzestrat de natură, c-o minte pătrunzătoare și c-o fantezie energică, au lucrat la istoria lui Mihai-Vodă. Din sute de cărți și documente el au cules, c-o adevărată avariție pentru gloria nației românești, toate colorile din relații și notițe, cu cari apoi au zugrăvit acea icoană măreață, din care figura voievodului românesc iese în prosceniu, vitejească și mîndră și vrednică de a se cobori din strălucita viță a Basarabilor.”

Conștient de valoarea istorică și patriotică a lucrării lui Nicolae Bălcescu, Mihai Eminescu îndemna, în final: „Facă-se această scriere evanghelia neamului, fie libertatea adevărată idealul nostru, libertatea ce se cîștigă prin muncă.”

19

31 decembrie 1863

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 2, 3/15 ianuarie 1864, p. 6.

1. La 13 decembrie 1863, guvernul a prezentat Camerei legea secularizării averilor mînăstirești, care a fost aprobată cu 93 voturi pentru și 3 contra (Constantin C. Giurescu: *op. cit.*, p. 194).

447

14 ianuarie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române nr 21 v. s. ianuarie/9 februarie 1864, p. 90.

15 ianuarie 1864

ianuartlSt'pT' ^ " ' " " ^ * ~ « • < W

15 ianuarie 1864

ianuartlS'r ^ ^ " ^ »" ^ ^

17/129 ianuarie 1864

22 ianuarie 1864

5 f e b ^ ^ f e / e / / w t . e / / . f i i t / w
min-V^T^ZUPPA(1860-1865) - în septembrie 1860 a donat Ministerul. » Cultelor și Instrucțiunii Publice, suma de 5000 de galbeni pentru a lăsa în viață gramatici și a unui dicționar al limbii române

2. Vezi și articolul lui Dimitrie Bolintineanu *Dicționarul și Societatea literară*, publicat, sub pseudonimul Cosmat, în *Trompeta Carpaților*, an. V, nr. 543, 20 august/1 septembrie 1867, p. 2171, inclus în vol. X al ediției noastre (p. 495).

23 ianuarie 14 februarie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 17, 23 ianuarie/4 februarie 1864, p. 74.

24 februarie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 47, 27 februarie/10 martie 1864, p. 198.

Reforma, an. VI, nr. 20, 3 martie 1864, p. 78.

5 martie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 55, 7/19 martie 1864, p. 233.

Reforma, an. VI, nr. 22, 9 martie 1864, p. 86.

1. Legea s-a aplicat tuturor averilor mănăstirești, precizînd în primul ei articol: „Toate averile monastirești din România sînt și rămîn averi ale statului.” Generalizarea legii, arată Constantin C. Giurescu (*op. cit.*, p. 195) „fusese impusă de considerentul că o secularizare numai a bunurilor mănăstirești închinată ar fi fost prezentată în fața forurilor internaționale de către cei în cauză, ca o măsură discriminatorie, nedreaptă și xenofobă. Secularizînd bunurile tuturor mănăstirilor, se anula din capul locului o asemenea argumentare care, cu siguranță, ar fi impresionat puterile garante.”

7 martie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 58, 11 /23 martie 1864, p. 251.

21 martie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 68, 23 martie/4 aprilie 1864, p. 314.

Reforma, an. VI, nr. 29, 9 aprilie 1864, p. 114.

Buciumul, nr. 211, 9 aprilie 1864, p. 3.

5/17 mai 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 100, 5/17 mai 1864, p. 459.

Dimbovița, an. VI, nr. 1, 10 mai 1864, p. 3.

Reforma, an. VI, nr. 35, 13 mai 1864, p. 138.

1. La 2 mai 1864, Alexandru Ioan Cuza a înfăptuit lovitura de stat, determinat de agravarea situației politice interne. Sistemul constituțional stabilit prin Convenția de la Paris era dificil, ridica obstacole adesea insurmontabile în calea colaborării dintre puterea legislativă și cea executivă. O schimbare radicală era necesară, în primul rând datorită faptului că opoziția Camerei crescuse, era înverșunată, prin prezența reunită a marii boierimi din Moldova și Muntenia. În plus, se produsese înțelegerea dintre dreapta conservatoare a moșierilor și stînga radicală a liberalilor, conduși de Ion Brătianu și C. A. Rosetti, cunoscută sub denumirea de „monstruoasa coaliție”, care urmărea detronarea lui Cuza, aducerea unui principe străin, împiedicarea reformei agrare și a celei electorale etc. Într-un articol publicat în *Buciumul*, nr. 15, din 20 februarie 1863, Cezar Bolliac scria: „Coalițiunea monstruoasă de astăzi nu poate duce la nici un rezultat bun nici naționalitatea, nici libertatea noastră; și ni se sfîșie inima cînd vedem talentele cele mai eminente, oratorii cei mari ai naționalității și ai libertății române

urcîndu-se pe tribuna națională ardicată de revoluțiunea de la 48 față-n față. cu tronul României, că se pun în serviciul reacțiunii și că se sforța din toate puterile, spre a spăla trecutul condamnaților de națiune, spre a-i pregăti, spre a-i face proprii să mai vie încă o dată în stare a strivi principiile dobîndite în 48 și a înăbuși și chiar vocea acestei tribune”.

Din cauza opoziției Camerei, guvernele se schimbau des, se crea instabilitate și haos politic, se îngreuna înfăptuirea și aplicarea reformelor. La începutul anului 1864, cînd se punea problema înfăptuirii reformei agrare și a celei electorale, atitudinea reacționară a Camerei devenise violentă. Era necesară, așadar, o modificare radicală a sistemului de guvernare. Singura soluție adoptată de Cuza și colaboratorii săi apropiați era o lovitură de stat, prin care să dizolve Camera și domnitorul să-și asume prerogativele puterii legislative, instaurînd domnia autoritară. Cuza și sfetnicii săi au plănuit inițial să dea lovitura de stat la 30 noiembrie/12 decembrie 1863. În Arhiva Cuza (mapa XLVI, documentele 6 și 7) s-au păstrat două concepte scrise de mîna lui Dimitrie Bolintineanu, la această dată, privind dizolvarea Camerei, noua lege electorală, apelul ministrului de Interne către locuitorii capitalei, proiectul de proclamație a lui Cuza, un plan detaliat de măsuri etc. Lovitura s-a amînat însă din motive tactice. Ea a redevenit actuală cu prilejul depunerii în Cameră, spre aprobare, a proiectului de lege rurală, la 13/25 martie 1864. Deputații moșieri se opuneau acestei legi și au dat vot de neîncredere guvernului. Mihail Kogălniceanu intenționa atunci să-și dea demisia, dar Cuza i-o refuză, amînînd deschiderea Camerei pînă la 2 mai 1864. La reînceperea lucrărilor, Mihail Kogălniceanu citi mesajul domnitorului de dizolvare a Camerei și astfel se înfăptui lovitura de stat.

Îndată după lovitura de stat, Dimitrie Bolintineanu, ca unul care o pregătise, precum și ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, se preocupă, în primul rînd în sfera activității sale, de justificarea și însemnătatea ei. Trebuie precizat că nici un alt ministru nu a lansat asemenea apeluri pentru sprijinirea loviturii de stat din 2 mai 1864.

J/77 mai 1864'

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 100, 5/17 mai 1864, p. 460.

Dimbovița, an. VI, nr. 1, 10 mai 1864, p. 3.

Reforma, an. VI, nr. 35, 13 mai 1864, p. 138.

1. Vezi nota la scrisoarea precedentă.

7 mai 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 104, 9/21
mai 1864, p. 475.

30 mai \U iunie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 120, 30
OTai/II iunie 1864, p. 551.

17/29 iunie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 133, 17/29
iunie 1864, p. 603.

Dimbovița, an. VI, nr. 19, 21 iunie/3 iulie 1864, p. 75.

Reforma, an. VI, nr. 44, 25 iunie 1864, p. 175.

1. în perioada în care a deținut portofoliul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, D. Bolintineanu s-a remarcat printr-o serie de acțiuni cu viu ecou în epocă. Trin grija sa, tineri capabili au beneficiat de burse de studii în străinătate, cu obligația ca, la întoarcerea în patrie, să servească nevoilor statului. La un moment dat s-a produs și o neînțelegere, ministrul-poet •fiind bănuț de favoritism. într-o notă apărută în *Buciumul*, nr. 209, •din 2 aprilie 1864, ca urmare a protestelor unor studenți, se exprima însă deplina încredere în onestitatea și corectitudinea lui D. Bolintineanu:

„Ni se spune, — și ceea ce ni se spune este foarte grav — că d. ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice ar fi decis să trimită în străinătate 9 juri Tomâni, fără nici un concurs și chiar fără nici o alegere. Studenții vin să ne asigure că au și văzut decretele de numire ale mai multora din acești juri, prin cari decrete li se asigură mijloacele de studiu pentru cîte cinci ani în •cutare facultate, pentru cutare obiect, cu obligațiunea ca întorcându-se să servească zece ani statului. Mai mulți ne asigură de diferite incapacități ale multora din acești juri, cari prin subterfugiu voiesc să profite de beneficiile tezaurului statului.

Nu putem crede și nu putem primi că d. Bolintineanu, al cărui nume se pronunță cu atîta admirațiune pe băncile școalei, ar fi putut să uite pe junii cu merite, pe junii cu drepturi cîștigate pe aceste bănci.

Nu putem crede noi că meritele au putut fi uitate de amicul nostru ministru ; nu putem crede că d. Bolintineanu ar putea lovi în viitorul junimii. Nu, nu credem. Din contra, putem asigura pe junii ce aleargă la noi că nici cea mai mică nedreptate imaginabilă nu li se va face de d. Bolintineanu."

Cu spiritul de onestitate ce l-a caracterizat întotdeauna, D. Bolintineanu răspunde oficial, în *Monitorul*, nr. 67, din 2 aprilie 1864, p. 307, arătînd deschis motivele pentru care unii bursieri n-au mai fost supuși unui concurs: „In adevăr, ziarul nu s-a înșelat, căci dacă unii din ei nu au trecut anume concursuri pentru străinătate, trecuseră însă mai înainte concursuri pentru posturi de profesori secundari, care li s-au considerat acum, iar alții afîindu-se în străinătate, de la sine se înțelege că nu au putut îndeplini condițiunea cerută, aceasta însă nu se crede a fi o piedică pentru a veni în ajutorul tinerilor sîrguitori, cînd ei se află odată studiind la cursurile din străinătate și ale căror atestate sunt excelente". Pentru a nu mai da naștere la nici o neînțelegere, D. Bolintineanu instituie de îndată un concurs pentru toți solicitanții de burse în străinătate, publicînd un comunicat „urginte" în *Buciumul*, nr. 210, din 5 aprilie 1864, p. 849: „La 1 mai se va ținea un concurs pentru trîmiterea în străinătate a șeșe stipendiști din cari trei în București și trei alții în Iași. Delaliile acestui concurs, regulat de Consiliul superior, se va tipări în *Monitorul oficial*". Pe marginea acestui comunicat, iarul lui Cezar Bolliac făcea următorul comentariu, un adevărat elogiu al lui D. Bolintineanu:

„Mulțămim cu toată recunoștința d-lui ministru Bolintineanu pentru această deplină satisfacțiune ce vine să dea prin organul nostru studenților români, atîtor inime blesate de indignațiune, atîtor spirite iritate de o idee de nedreptate și de părtinire, cari se înclina să creadă că ministrul populariu, că ministrul Bolintineanu, al cărui nume este însoțit de atîtea suveniri, că poetul Bolintineanu, care și-a consacrat vieața în cultul muzelor și a adăpat cu atîta nectar inimele tinere ale României, a putut lăsa pana sa să subsemneze moartea junimii pentru a cărei educațiune morală și-a dat toți anii vieței sale.

Iată dară, copii ai României, cum vă deschide ușele concursului d. D. Bolintineanu, cum trîmite la luptă cu voi în cîmpul științelor pe aceia asupra cărora v-ați indignat voi, crezînd că vor putea pleca în străinătate fără concurs.

Nu. Aveam dreptate să nu credem noi că vor pleca pentru studii pe bani' statului, cînd este ministru d. Bolintineanu... Și cînd vedem pe generosul ministru dezmințînd toate zgomotele, prin anunțarea unui concurs; cînd îl vedem așa de simțitoriu la toate simptomele junimii; cînd dupe aceasta ve-

dem concursul ridicat la toată înălțimea lui, și toate diplomele, toate titlurile, tot privilegiul, toate gradele, toate examenele absurde, doborâte înaintea meritului, înaintea unui concurs, — unde junii au să se înfățișeze în luptă cu cunoștințele lor, cu valoarea lor intrinsecă, iară nu cu hîrtii ridicule, cu titluri, cu grade și atîtea absurdități, — mulțămim încă o dală, și acum în numele junimii, d-lui Bolintineanu, care introduce deplina egalitate în școlile române."

35

4 iulie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 150, 8/20 iulie 1864, p. 673.

36

6 iulie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 150, 8/20 iulie 1864, p. 673.

37

**București, anul 1864,
luna iulie 8**

Biblioteca Academiei R.S.R. Coresp. inv. 62360.

38

9 iulie 1864

Monitorul, jurnal oficial al Principatelor Unite Române, nr. 153, 11/23 iulie 1864, p. 684.

Reforma, an. VI, nr. 46, 18 iulie 1864, p. 182.

454

13 iulie 1864

Dîmbovița, an. VI, nr. 23, 13 iulie 1864, p. 90.

Reforma, an. VI, nr. 46, 18 iulie 1864, p. 182.

1. Cu puțin timp înainte de a-și da demisia din funcția de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, Dimitrie Bolintineanu face acest impresionant și obiectiv bilanț al activității sale.

2. Dimitrie Bolintineanu a avut o contribuție substanțială la elaborarea legii Instrucțiunii Publice, una dintre cele mai însemnate realizări din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Legea a fost proiectată după venirea poetului ca titular al ministerului.

40

[3 iulie 1867]

Arhivele Statului București. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 372, 1867. f. 623.

1. Data înregistrării la minister.

2. Ediția în două volume **Poezii de D. Bolintineanu afit cunoscute cit fi inedite**, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1865.

3. **Florile Bosforului**, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1866.

41

**[28 noiembrie 110 decembrie
1867]**

Trompeta Carpaților, an. V, nr. 578, 28 noiembrie/10 decembrie 1867, p. 2305, însoțită de următoarea notă din partea redacției: „D. Dimitrie Bolintineanu, amicul nostru, ne-a scris vineri seara tîrziu scrisoarea de mai la vale. Jurnalul fiind sub presă nu s-a putut trece această scrisoare în numărul nostru din urmă.”

1. Data publicării în **Trompeta Carpaților**.

2. începînd din 1866, după detronarea lui Cuza, ostilitatea fățișă a monstroasei coaliții se răsfrînge dramatic asupra existenței lui D. Bolintineanu, provocîndu-i un șir neîntreput de suferințe atît morale cît și fizice

455

care-i vor grăbi sfârșitul vieții. Îndepărtat din arena activității politice, poetul are durerea să-și vadă ultragiată, treptat, însăși personalitatea sa literară. Oficialitatea vremii îl ignoră din ce în ce mai mult. În primăvara anului 1866, când se pun bazele Societății Literare Române, ce se va numi ulterior Societatea Academică și se va transforma în Academia Română, în presa timpului încep să se facă propuneri de viitori membri ai acestei Societăți. Ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, C. A. Rosetti îndemna la o astfel de acțiune, în *Românul* din 10 iunie 1866: „Subsemnatul își împlinește o datorie d-a face d-a dreptul apel la presa din Principatele Unite, ș-a o ruga a face astfel ca opiniunea publică să desemne pe bărbații cari, prin lucrările d-lor literare, trebuiesc a fi chemați spre a lua parte în Societatea instituită pentru cultura limbei naționale”. În acest context de împrejurări, reprezentanți ai opiniei publice îl propun și pe D. Bolintineanu, ca unul care a citorit literatura română și a contribuit la propășirea patriei. Într-o „epistolă deschisă”, semnată de St. Rîmniceanu și A. G. Călinescu, publicată în *Familia*, nr. 12, din 25 aprilie/ 7 mai 1866, era susținută și candidatura celui ce tipărise recent *Briser d'Orient*, considerat „de două ori poet, adecă român și francez, precum a 2is ilustrul critic francez Ph. Chasles”. De asemenea, într-o „scrisoare către redacție”, apărută în *Românul* din 6 iulie 1866, un T. Pascal înscris și numele lui D. Bolintineanu alături de ceilalți oameni de cultură care meritau să facă parte din Societatea Literară Română. Cu toate acestea, poetul nu va intra în atenția forurilor oficiale, fiind exclus din decretul pe care Carol I îl va da la 2 iunie 1867, prin care numea pe membrii Societății Literare Române (V. A. Urechiă: *Actele și solemnitatea oficiale și neoficiale a inaugurării Societății Literare Române*, București, 1867, p. 17).

În fața acestui afront, la care se adăugau și alte nemulțumiri, D. Bolintineanu se retrage complet din viața publică, nu acceptă nici un compromis cu guvernarea complotiștilor de la 11 februarie. Când e propus, în „culoarea de albastru” a Bucureștiului, pentru alegerile municipale, refuză prin această scrisoare deschisă.

42

[30 noiembrie/12 decembrie 1867]

Trompeta Carpaților, an. V, nr. 579, 30 noiembrie/12 decembrie 1867, p. 2309, cu următoarea notă din partea redacției: „Ne grăbim a da loc următorii scrisori ce ne adresează amicul nostru d. Bolintineanu.”

1. Data publicării în *Trompeta Carpaților*.

2. Detalii privind gazeta *Popolul suveran*, apărută în timpul revoluției; de la 1848, în redacția căreia Dimitrie Bolintineanu a îndeplinit un rol important, am dat în capitolul de *Note și comentarii* din vol. X al ediției noastre, p. 695-699.

43

[23 ianuarie/14 februarie 1868]

Trompeta Carpaților, an. VI, nr. 596, 23 ianuarie/4 februarie 1868, p. 2278. cu următoarea notă din partea redacției: „Publicăm următoarea epistolă ce ne trimite amicul nostru d. Dim. Bolintineanu, adresată către polonii ce locuiesc în București.”

1. Data publicării în *Trompeta Carpaților*.

44

[26 februarie 1870]

Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice,, dosar 79, 1870, f. 1.

1. Data înregistrării la minister.

2. Titlul corect: *Viața lui Traian August, fondatorul neamului românesc*. București, Tipografia națională, 1869.

3. În ultimii ani ai vieții sale, Dimitrie Bolintineanu a cunoscut îndeaproape spectrul sărăciei, fiind constrâns uneori să recurgă la încercări disperate pentru a-și asigura existența. Nu a acceptat însă niciodată filantropismul și mila altora, ci a oferit întotdeauna un echivalent al sprijinului primit. Pe lângă condițiile mizere în care se zbătea, Dimitrie Bolintineanu mai avea de acoperit și vechea sa datorie către bancherul Constantin Polihroniade, care-l acreditase în timpul exilului. La un moment dat, acesta nu va ezita să pună propriu-zis chiar pe modesta pensie a poetului. În aceste triste împrejurări, Dimitrie Bolintineanu își oferă mereu cărțile sale spre vânzare. Vezi și scrisoarea către C. Esarcu din 12 februarie 1871.

4. Pe scrisoarea lui Dimitrie Bolintineanu se pune, mai întâi, următoarea rezoluție, semnată indescifrabil: „Pentru ca ministerul să poată a se pronunța asupra meritelor cărții de față, are trebuință spre a o studia, pentru ca apoi să avizeze în cunoștință de cauză dacă să poate satisface cererea de față.” Ridiculă rezoluție!

în Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 79, 1870, f. 2, se păstrează următoarea ciornă de răspuns lui Dimitrie Bolintineanu, din 28 februarie 1870:

„D-lui Dimitrie Bolintineanu

în vederea petițiunii dv. registrate la nr. 620, prin care propuneți a vi se cumpăra 800 exemplare din opera *Viața lui Traian*, subsemnatul are onoare a vă ruga să trimiteți ministerului un număr de trei exemplare din această carte, spre a se putea studia și judeca asupra meritului ei, pentru ca apoi să se avizeze în cunoștință de cauză dacă se poate accepta propunerea ce faceți.”

În același dosar din Arhivele Statului, f. 4, se află și următorul

„Prescript-verbal

Ședința din 6 martie 1870

Având în vedere adresa sub no. 1773 a d-lui ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, Consiliul permanent de instrucțiune, examinând alăturata broșură a d-lui D. Bolintineanu, intitulată *Viața lui Traian August*, opina a se recomanda la unavoință a d-lui ministru, ca din § bugetar respectiv, să dispună a se cumpăra un număr de exemplare ce va chibzui, spre a se împărți ca premii la examenul de la finele anului școlar.”

Semnează Aaron Florian, D. Ietrescu, A. Marin.

INDICE DE NUME

- Aali-pa'șa 142, 340
Aaron, Florian 458
Acrescu 423
Adelaida 156
Adrian 92
Adrianu, G. 363
Ahmet-efendi 373
Albrecht, Conrad 178, 306, 308, 309
Albu, Ion 176
Alecsandri, Iancu 394
Alecsandri, Măria 430
Alecsandri, Paulina 145
Alecsandri, Vasile 3—8, 9, 10, 13, 15, 77, 79, 84, 110, 140, 149, 154, 155, 156, 159, 178, 211, 231, 233, 303, 305, 306, 307, 309, 310, 311, 321u 325, 328, 329, 354, 355, 360, 364, 365, 374, 375, 394, 403, 404, 410, 418, 421, 422, 423, 424, 428, 430, 435
Aleon 182, 185
Alexandrescu 75, 239. 241, 248, 249
Alexandrescu, Grigore 309, 327, 329, 357, 425, 434, 435, 436
Alexis 114, 115
Alfieri 410
Aman, Theodor 445
Amărăscu, I. 60
Anacreon 127, 128, 383, 411
Andreescu 81, 83, 87
Angheliescu 221
Angheliescu, Mircea 362
Anineanu, Marta 303, 306, 364, 374
Arghiropol 25
Arghiropol, Grigore 329
Aricescu, C. D. 363, 365, 377, 429
Arion 316
Ariosto 325
Aristarki 112, 248, 250
Aristia, C. 76, 78, 362
Arsachi 26
Asachi, Gh. 379
Aspasia 199, 203, 206, 207, 223, 225, 228, 229, 236
Aurelian, P. 43
Averchie 326
Axentie 61

B

- Bacaloglu, M. 132
 Bailly 376, 413
 Bakaliar 186, 187
 Balaci, Alexandru 443
 Balș, A. 10, 11, 210, 320
 Balș (doamna) 113, 195, 197, 202, 205, 207
 Balș, Ecaterina 422
 Balș, Panaioti 309
 Balș, Toderiță 151, 154, 173, 245, 413, 426
 Banville, Theodore de 389, 401
 Barac, Ioan 306
 Barbuni 169
 Baronzi, George 182, 185, 425, 429
 Battaglia 443
 Bădulescu, C.I. 317
 Bălăceanu, Ion 76, 77, 78, 79, 145, 180, 183, 297, 329, 367, 425, 428
 Bălcescu, Constantin 77, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 317, 329, 364, 367, 372,
 Bălcescu, Nicolae 7, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 92, 98, 100, 103, 104, 106, 107, 110, 117, 178, 265, 266, 272, 297, 303, 304, 306, 308, 309, 319, 320, 334, 342, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 367, 368, 369, 372, 373, 374, 378, 428, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447
 Băleanu, Emanoil 377
 Bălintescu, Alexandru 304, 375
 Bărcănescu 358
 Beanitz 80, 82
 Beldiman 193, 194, 208, 209
 Belleau, Remy 325
 Bengescu 86, 130
 Bengescu, G. 444
 Bengescu, Grigore 380
 Berendei 278
 Bereta 193, 194, 246, 247
 Berindei, Dan 330
 Berner 140
 Beyne, Baligot de 9-15, 26, 53, 54, 87, 116, 141, 151, 162, 163, 164, 172, 173, 175, 311, 318, 320, 378, 387, 395, 403, 404, 414, 427, 428
 Bibescu-Brîncoveanu, Grigore 344
 Bibescu, Gheorghe 53, 54, 108, 109, 110, 160, 165, 169, 170, 344, 377
 Bibescu, Ion (Jean) 359, 377
 Bodea, Cornelia C. 311, 320, 404
 Boeresco, B. (v. Boerescu, Vasile)
 Boerescu, Vasile 166, 221, 387, 415, 429
 Bogdan-Duică, G. 306
 Bolintineanu, Atanasie 27, 251, 252, 334
 Bolintineanu, Caloian 251, 252
 Bolintineanu, Ecaterina 178, 223, 224, 334, 376, 423
 Bolintineanu, I. 407
 Bolintineanu, St. 334, 423
 Bolintineanu, Tănase (v. Bolintineanu, Atanasie)
 Bolliac, Cezar 40, 41, 45, 113, 220, 222, 254, 297, 303, 317, 342, 343, 364, 374, 376, 419, 423, 428, 429, 450, 453
 Borănescu, I. C. 119, 363
 Bossel 219, 221
 Bosstan-bey 154
 Bossy, R. V. 394
 Bosueceanu, G. R. 314, 425
 Botez, Agafia 212, 216
 Bozianu (frate cu C. Bozianu) 38, 39
 Bozianu, C. 38, 39, 48, 49, 136, 344, 391
 Brăiloiu, C. 357
 Brătianu, D. 312, 314, 317, 363, 366, 367, 372
 Brătianu, Ion 7, 77, 79, 84, 87, 89, 92, 95, 97, 98, 102, 103, 105, 106, 117, 156, 220, 233, 235, 237, 317, 361, 367, 450
 Brierianu, Barbu 445
 Brezoianu, Ioan 269
 Brîncoveanu, banul 344
 Brown 361
 Brun 368
 Brutus 135, 391
 Bulwer, Henry 45, 246, 248, 250, 343
 Burchi, G. 278
 Burdeanu, Nicolae 124, 145, 246, 247, 248, 249, 256, 396
 Burelly, Gaetano 85, 86, 90, 91, 368
 Bürger 411
 Byron 410, 411
 C
 Caccia 441
 Caimacamu, Nicolae 66
 Calida, Iosef 442
 Caliopi 156
 Callimachi, Alexandru 77, 79, 86, 246, 247, 364, 368, 369
 Camariano, Nestor 306
 Cantacuzen 198, 203
 Cantacuzin 110
 Cantacuzino, C. 160, 363, 377
 Cantel, Henri 135, 136, 138, 139, 140, 142, 145, 147, 389, 390
 Capeleanu 251
 Caragea 68, 69
 Caragiale, I. L. 368
 Carcalechi, E. 421
 Carcalechi, Zaharia 410
 Carionfil, D. 304
 Carpentier, Eugene 372
 Cartoian, N. V. 306, 372, 406, 417, 424, 425, 426, 427, 429, 430, 431
 Catargi, Costin 377
 Catargiu, Lascăr 26, 40, 78, 79, 86, 87, 104, 107, 109, 139, 335
 Caterina 206, 207
 Catinca 199, 203
 Catzalidi 193, 194
 Cavour, Camillo Benzo di 157, 158, 412
 Cazimir, P. 345
 Căliman 252, 253
 Călinescu, Alexandru 104, 107
 Călinescu, A. G. 456
 Călinescu, G. 356, 388, 398, 407
 Căpățineanu, M. 278
 Căpățineanu, Stanciu 410
 Cernctescu, P. 363
 Cezar, Iulius 385
 Changarnier 47
 Chardon, Edouard 358
 Chasles, Philarete 16, 17, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 322, 323, 324, 325, 326, 353, 356, 385, 392, 393, 395, 396, 456
 Chateaubriand 324
 Chauser 325

Chelu, Ion 27
Chcndi, Ilarie 421
Chesarie 61
Chițiu, P. 407
Chițulescu, Inochentie 61
Christake 192
Christofi, Al. 108, 109, 163, 168, 413, 414
Cianacoglo 236, 238
Cicero 411
Ciochină 254
Cioculescu, Șerban 368
Ciprian 61
Cîmpineanu (doamna) 99, 100
Cîmpineanu (domnișoara) 246, 247
Cîmpineanu, Ion 101, 104
Clarendon 313
Claye, J. 384
Clementin 251
Collard, Rover 138, 392, 415
Coloman 254
Colquhoun, Robert Gilmour 182, 185, 425
Colson 368
Comon 371
Conacaglo 236, 238
Conachi, Cocuța 426
Constantin 223, 225
Constantin (preot) 62
Coral 85, 368
Corivan, N. 312
Cornea, Paul 307, 338, 383
Corneanu, C. 151
Coronio 246, 247
Corradini 364
Corti, Jose 323
Cosacovici, Demetrius 326
Costa, popa (v. Duca, Constantin)
Costache 192, 199, 203
Costaforu 48, 49, 238, 254, 343

Costiescu, M. 314, 338
 Costinescu, Petre 418
 Crăciunescu 15
 Cremieux 143
 Cretzianu, A.I. 313, 314, 363
 Cretzulescu, C. A. 314
 Cretzulescu, D. 367
 Crețeanu, George 367, 425
 Crețescu 182, 185
 Cretulescu 73, 74
 Crețulescu, Dimitrie 354
 Crețulescu (soția lui Crețulescu, N.) 18, 19, 20, 327, 396
 Crețulescu, N. 18, 19, 20, 110, 130, 177, 192, 254, 327, 347, 387, 421
 Crowe, E. 313
 Cuccia, Andrea 441, 442, 443
 Cugina 165
 Cumbari 205, 207, 212, 214, 216, 217
 Cuza, Alexandru Ioan VI, 21—71, 139, 151, 152, 238, 240, 241, 244, 268, 294, 311, 319, 322, 323, 326, 327-353, 362, 364, 381, 382, 384, 387, 388, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 398, 399, 405, 411, 415, 418, 431, 432, 433, 434, 444, 450, 451, 455

D

Daciadi 210, 428
 Dante 93, 95, 136, 325, 411
 Dantermy 219, 221
 Dantu 145
 Darius 411

I

Datalenio, Gheorghie 443
 D'Aurevilly, Barbey 389, 390
 David, Felicien 390
 Davila, Al. 421
 Davila, Carol 251, 421
 Deivos, I. 178, 363
 Delacourt 389
 Delcaretto 77, 79, 90, 91, 364
 Demetriescu, Anghel 356, 407, 408, 410
 Denisa 199, 203, 231, 232
 Densusianu, Ovid 407
 Dentu, E. 325, 353, 415
 Depărățeanu, Al. 429
 Dima, Alexandru 307, 338, 383
 Dionisie 64, 223, 225
 Divry 376. 413
 Dobokey 180, 183
 Docan, N. 151, 404
 Donici, Alexandru 435
 Duca 22, 23
 Duca, Constantin 45, 342
 Duhamel 313
 Dumas, Alexandre 249, 250
 Dunca, Constanța 58, 59, 350
 Dunka 215, 218
 Duranu 73
 Duruy 385
 Duschek 342
 Duță 192

E

Ecoq 197, 202, 223, 225, 231, 232, 236, 237
 Elenca 197, 198, 202, 203, 213, 225
 Emerat 143, 144, 145, 147
 Emil 251
 Eminescu, Mihai 379, 401, 447

Esarcu, Constantin 72, 353, 457
 Eufrosina 255, 256
 Eugeniu 163
 Evantias, Ioanichie 61

F

Ferekidi 326
 Filimon, Nicolae 134, 388, 429
 Filip 250, 251, 252, 253
 Filipescu, C. G. 357
 Filipescu, C. N. 357
 Filipescu, Dimitrie 319
 Filipescu, G. 153, 406
 Filipescu, Grigore 316
 Filipescu, Iancu I. 361, 362
 Filipescu, Scarlat 86
 Filipescu, Vulpoi 358
 Filomela 73, 355
 Fischer, I. 309
 Florescu, A. 419
 Florescu, C. G. 328, 363, 372
 Florescu, Dumitru 363
 Florescu, I. 22
 Florescu, Ioan Em. 97, 98, 108, 109, 330
 Florescu, Maria 231, 233
 Florian, Jean-Pierre Claris de 18, 19, 327
 Fote seu 221
 Fotino, George 359, 376
 Fouquier 383
 Frosa 156
 Fuad-efendi 94, 96, 142, 371, 394, 395
 Fiilepp, Lipoh 342
 Fundescu, I. C. 429

G

Gabriely 73, 74, 180, 183, 354, 355, 424

- Gandon 164, 189, 191, 197, 198, 202, 203, 231, 232, 234, 236, 237
- Garibaldi 240, 242
- Gautier, Theophile 368
- Gecobs 246, 247
- Geneaglo, Sitza 156
- Ghenadie 64
- Ghenadi» (episcop) 252, 253
- German 104, 107
- Ghervasie 61
- Ghica, Alexandrina 73, 81, 83, 86, 88, 89, 92, 95, 97, 99, 100, 104, 107, 111, 112, 113, 161, 179, 180, 183, 187, 188, 189, 190, 194, 195, 196, 197, 199, 201, 202, 204, 206, 207, 215, 219, 220, 222, 223, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 247, 248, 249, 370, 412
- Ghica, Alexandru 19, 20, 46, 159, 327, 358, 373, 413
- Ghica, Alexandru Dim. 343
- Ghica, Aurelia 92, 95, 371
- Ghica, Dimitrie 41, 42, 73, 330
- Ghica, Grigore 170, 200, 204, 316, 403, 412, 413, 424
- Ghica, Ion 19, 20, 75-120, 152, 156, 160, 165, 167, 170, 179, 180, 183, 192, 196, 200, 201, 205, 206, 207; 213, 217, 228, 229, 231, 233, 236, 238, 245, 273, 303, 304, 305, 309, 327, 331, 335, 342, 354, 355—378, 386, 391, 404, 405, 412, 415, 416, 424, 425, 428, 430, 432, 441, 443
- Ghica, Lucia 18, 19
- Ghica, Maria 94, 96, 424
- Ghica, Mitică (v. Ghica, Dimitrie)
- Ghica, Pantazi 101, 102, 105, 234, 364, 372, 430
- Ghica, Scarlat 424
- Ghiță 73, 111
- Gigiță 110
- Giovanaky (v. Iovanachi)
- Girardin, Saint-Marc 26, 27, 29, 134, 137, 166, 333
- Girardini 142
- Giuan, Ion 124
- Giurescu 192
- Giurescu, Constantin C. 334, 344, 347, 387, 391, 394, 444, 447, 449
- Gobi, Carol 357, 379
- Goethe 411
- Goga, Mihail 357
- Golescu-Albu, A. C. 41, 42, 74, 76, 78, 92, 102, 105, 303, 358, 359, 367
- Golescu-Negru, Alexandru (Arăpilă) 240, 241, 245, 304, 308, 361, 362, 363, 421
- Golescu, Nicolae 77, 78, 84, 170, 312, 317, 361, 372, 376
- Golescu, Radu 363
- Golescu, Ștefan 41, 42, 74, 75, 135, 317, 329, 330, 338, 357, 359, 361, 366, 372, 376
- Golescu, Zoe 104, 107
- Goleștii 76, 77, 78, 79, 82, 83, 86, 90, 91, 178, 359, 376, 428
- Goslan 139
- Goudjon 252, 253
- Gradovitz 255, 256
- Grande, Grigore H. 400
- Grant, Effingham 81, 83, 234, 366
- Grant, Maria 366
- Grasset 92, 95
- Grădeanu, Irineu 66
- Grădișteanu, Grigore 76, 78, 90, 91, 102, 105, 113, 159, 362
- Grecescu, Alexandru A. 355
- Grecianu 251
- Grecianu, Ștefan 269
- Gregarine 197, 202
- Grigore (prințul) 51, 52
- Grigoriu 40, 41
- Gropler 18, 19, 112, 194, 195, 198, 202, 239, 241, 246, 247, 248, 250, 327, 396
- Gropler, Louise 18, 19, 142, 145, 180, 183, 193, 195, 196, 198, 200, 202, 204, 223, 225, 235, 237, 255, 256, 396
- Guguță 156
- Guști, D. 121-123, 379-381
- H
- Hachette 129, 385
- Hadjar 240, 249
- Hadji 206, 207
- Halcinski 7, 309
- Hammond, E. 313
- Haralambie 118
- Hasdeu, B. P. 269, 347, 381, 420, 421
- Heinefitter, Sabina 354
- Heliade Rădulescu, Ion 3, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 93, 96, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 156, 160, 164, 165, 177, 192, 310, 317, 327, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 370, 372, 380, 410, 411, 412, 413
- Hening 411
- Henri IV 115, 116
- Hermeziu 210
- Herodot 162, 369, 411
- Hipolit 61
- Hisbach 182, 185
- Hohenzollern, Carol de 16, 17, 322, 456
- Homer 362, 410
- Hristofor 411
- Hugo, Victor 142, 338, 385, 410, 411
- Hurmuzachi, Alexandru 9, 10, 11, 12, 14, 124, 156, 209, 210, 319, 381, 408, 410
- I
- Iacovache, Alexandru 322, 346
- Ieronim (arhimandrit) 61
- Ierotei 61
- Ioanid 111, 234
- Ioanide, George 397
- Ioanin 255, 256
- Ioanin, Christu 261, 410, 437, 438
- Ion (judecătorul) 223, 225
- Ion (preot) 62
- Ion (tapițerul) 166, 189, 191
- Ionescu 13, 15, 84, 98, 99
- Ionescu (preot) 321
- Ionescu, I. 252, 253, 254, 364, 374
- Ionescu, Nicolae 159, 265, 412, 440, 441, 442
- Ionescu, Radu 245, 432
- Ioranu (domnișoara) 223, 225
- Ioranu, G. 98, 99, 156, 182, 185, 220, 226, 233, 364, 425
- Iovanachi 168, 172, 173, 174, 175, 186, 187, 414
- Ipsilanti, Alexandru 66, 67

Ipsilanti, Elisaveta 67
Iscovescu, Barbu 103, 106
Isopescu, Claudio 323
Istrati, N. 444
Isvoranu 75, 220, 222
Izescu 231, 233

Janin. Jules 142, 396
Joinville 205, 207, 427
Jugea 254
Juja 252, 253
Juvenal 399, 4J1

K

Kirițescu 118
Klopstock 411
Kogălniceanu, Mihail 9, 10, 11, 12
14, 76, 99, 100, 125-126!
209, 210, 295, 303, 318, 345,
346, 347, 371, 377, 380, 381,
382, 387, 404, 406, 424, 451
Kopainig 297
Kossuth 342
Krafft, W. 356
Krețulescu, Dini. 297
Kudini, A. 442

L

La Bruyere 411
La Fontaine 325
Laine 138
Lalleman 47
Lamarcieri 47
Lamartine 132, 142, 388, 389, 410,
411

Lamermore 142
Laurent 327
Laurian. August Treboniu 13, 15,
132, 209, 320, 321, 387
Lavalette 47, 112. 343
Lavoix, Henri 145. 401
Lăcusteanu, N. 412, 413
Lăpușneanu, Alexandru 72
Lăzăriciu, Ioan 356
Le Cler 258
Lefevre, Andre 401
Lemaître 128, 130, 131. 134, 137,
139, 140, 141. 145, 146, 147,
251
Lemerre, Alphonse 390
Leon 99, 100, 251, 252, 253, 254
255, 256
Leony, Antichram 246, 247
Levi 129
Levizac 410
Librecht, Cezar 27, 48, 49, 120
239, 241, 334
Librecht (doamna) 248, 249
Lichiardopolo 236, 231
Lideni, Zifen 423
Lidersoh 41, 42
Lili 156, 239, 241, 255, 256, 257
Lisandru 251
Littre 383
Locusteanu, N. B. 370
Louis-Marc 198, 203, 206, 207
223, 225, 228, 229, 236, 255
256
Louis-Philippe 113, 427
Lucasiewicz, Paulina 42S, 430
Lugli, Giuseppe 443
Lupu, Dionisie 334
Luzatto (doamna) 154, 20S, 209,
211, 212, 216, 228, 229, 235,

236, 237, 247, 250, 251, 252,
253, 407

Luzatto, Leon 421
Luzatto, Paulina 154, 181, 182,
184, 193, 194, 196, 197, 200,
202, 205, 207, 208, 209, 211,
212, 215, 216, 218, 235, 237,
251, 252, 253, 255, 256
Luzatto, Philippe 120

M

Macarie 163, 167, 175
Macavei, N. I. 413
Macedonski, Al. 399
Machiavelli 93, 94, 95, 96, 411
Magheru, Gheorghe 84, 85, 87,
102, 105, 192, 303, 304, 317,
•364, 367, 372, 375
Magheru, Nițu 178
Maiorescu, Titu 310
Mallone, Tomaso 443
Manno, Al. 364
Mânu 45
Mânu, Ion 377
Manzoni 411
Marcovici, Simion 410
Marghiloman, Gr. 90, 91, 331, 365,
367
Marian 251, 252, 253, 254
Marian, George 7, 8, 127-147,
307, 322, 356, 382-4.02
Mariani 149
Marienescu, Atanasie M. 429
Marin, A. 458
Marița 156
Markidi 234
Marlelac, Michel 309
Marmontel 410
Marot 325
Marsillac. Ulysse de 35, 36, 129,
130, 131, 134, 323, 324, 385,
386, 445
Martin, Aime 410
Martin, Aurel 401
Masaro 442
Massim 132
Massoff, Ioan 380
Masy, Josef 442
Matei, Basarab 294
Mavrocordat, Zoe 344
Mavrogheni, Petre 9, 10, 11, 319
Mavros (doamna) 99, 100, 371
Mavros, Nicolae 101, 104, 371
Maxim 182, 185
Măcărescu, Nicolae 321
Măinescu 118
Mălinescu, Vasile 9, 10, 40, 41, 42,
43, 103, 106, 214, 218, 320
329, 338, 372, 374
Mănciulescu, C. 334
Mănescu, Antoniu 363
Mărculescu, Lisa 223, 224
Melega, Anania 63
Melic 40, 41, 254
Melpomena 197, 198, 202, 203
223, 225, 231, 232, 236, 238
Mengel 258
Metes, Ștefan 410
Michelet, Jules 355
Mickiewicz, Adam 355, 375
Miculescu 119
Mihai Viteazul 6, 76, 121, 269, 272
360, 379, 440, 446, 447
Mihalescu 359
Mihălescu, Simion 380
Milo 166, 212, 216
Milo, Agafia 213, 216
Milosh 221

- Mir 174, 193, 194
 Mir (domnișoara) 193, 194
 Mircea cel Mare 325, 381
 Mirea, I. 306
 Missir 115, 116, 186, 187, 188, 189,
 190, 191, 192, 200, 204, 205,
 206, 207, 215, 219, 220, 222,
 223, 225, 228, 229, 231, 232,
 236, 237
 Missir (doamna) 197, 199, 200,
 202, 205, 206, 207, 220, 222,
 223, 225, 228, 229, 231, 232,
 236, 237
 Missir (domnișoara) 197, 202, 236,
 238, 246, 247
 Mitilinescu, M. I. 258
 Moller 155
 Montaigne 325
 Montesquieu 410
 Montijo, Eugenia de 376
 Moustier 47
 Mureșanu, Andrei 310
 Musset, Alfred de 411
- N
- Napoleon, Bonaparte 107, 109
 Napoleon Louis 376
 Napoleon III 47, 113, 176, 198,
 203, 312, 332, 340, 343, 376,
 426
 Năniescu, Iosif 61
 Nedeanu 206, 207
 Negel 212, 216
 Negri, Caterina 110, 150
 Negri, Costache 4, 7, 9, 10, 11,
 13, 15, 26, 43, 44, 58, 89,
 90, 100, 110, 135, 148-152,
 153, 154, 173, 177, 210, 211,
 213, 215, 216, 217, 218, 238,
 239, 241, 242, 243, 244, 246,
 247, 255, 256, 309, 310, 311,
 317, 318, 328, 332, 333, 340,
 354, 364, 377, 396, 402-
 405, 406, 418, 422, 431, 432
 Negri, Elena 428
 Negri, Iosefina 354
 Negri, Zulnia 211, 215, 218
 Negruzzi, Iacob 421
 Negulici, I. D. 358, 360, 410
 Nenciulescu, N. 63
 Nenișor, Petrache 27, 334
 Nenovici 182, 185, 425
 Netea, Vasile 320
 Nichifor 61
 Nicol, don 180, 191, 192, 200, 205,
 206, 207, 215, 219, 220, 222,
 223, 225, 228, 229, 231, 232,
 236, 237
 Nicolescu, G. C. 305, 307, 321,
 374, 420, 430
 Ninka 74, 180, 183
 Nisard 127, 128, 383, 384
 Nisipeanu, Martinian 61
 Nogues 114, 115, 200, 204, 205,
 207, 377
- O
- Octavia 186, 187, 188, 198, 203
 Odobescu, Alexandru 99, 100, 294,
 371, 380, 440, 446, 447
 Ollănescu, Dimitrie C. 379
 Omer-pașa 41, 42, 342
 Onufrie 61
 Oprescu, George 372
 Orășanu, N. T. 26, 40, 41, 347,
 398
 Orbescu, Petre 322, 346
 Ornea, Z. 310
- Oteteleşanu 99, 100, 359
 Otway 312
 Ovidiu 411
- P
- Padil, Don (v. Zamfirescu, Duiliu)
 Paladi 215, 218
 Palamari 161, 413
 Paleologu, A.I. 297, 317, 367, 372
 Paleologu, Laura 104, 107
 Paleologu, Timoleon 103, 104, 106,
 107, 221
 Palmerston 80, 82, 114, 115, 186,
 312, 365
 Panu, Anastase 9, 10, 319, 345, 406
 Papadima, Ovidiu 342
 Papazoglu 292
 Papiu-Ilarian, A.I. 322, 346
 Parascheva 161, 234
 Parmexidi 220, 222
 Pascal 107, 109
 Pascal, T. 456
 Păcurariu, Dim. 322, 326, 356, 384,
 385, 388, 407
 Pădeanu, C. 111, 149, 178, 179, 191,
 200, 204, 236, 238, 245, 246,
 247, 255, 256, 363, 403
 Păucescu 22, 23
 Pârvan, Vasile 443
 Pepina (fiica lui Ion Ghica) 230,
 232, 234, 430
 Peretz, Gr. 297
 Perez, P. P. 192, 198, 203, 221, 364
 Petrarca 136
 Petrașcu, N. 334, 356
 Petrescu, D. 458
 Petrovici 156
 Philips, Margaret E. 323
 Pichois, Claude 322, 326, 384, 385,
 388
- Pietri 13, 15
 Piru, A.I. 356, 398
 Piru, Elena 307, 338, 383
 Piscupescu, T. 334
 Pisoțchi, Nicolae 50, 344
 Plcleanu, N. 363
 Plaiano 377
 Platon 411
 Plee, Leon 26, 31, 33, 39, 40, 47,
 127, 129, 130, 131, 132, 133
 134, 135, 136, 137, 152, 333*
 335, 383, 384, 385
 Pleșoianu, Nicolae 76, 78, 111, 165,
 168, 176, 177, 192, 362
 Pion 128, 129, 383, 384, 385
 Polihroniade, Constantin 40, 41,
 131, 154, 180, 181, 182, 183,
 184, 185, 191, 192, 197, 198,
 199, 200, 202, 203, 204, 205,
 211, 223, 224, 226, 234, 316,
 386, 457
 Polihroniade (doamna) 194, 195
 Pop, Augustin Z. N. 383, 391, 422
 Pop, Mișu 445
 Popescu 75, 197, 199, 202, 204,
 223, 225, 231, 232, 236, 237
 Popescu, George 355
 Popescu-Teiușan, Ilie 320, 387
 Popu, Vasile Gr. 355
 Potra, George 360
 Potra, George G. 360
 Pougade, Pierre Eugene 182, 185,
 424
 Prasso, Nicola 443
 Predescu 75, 156, 357
 Privilegio 248, 249
 Prusnarie 180, 183
 Pumnul, Aron 355

Q

'Quinet, Edgar 355

R

Racon, Simon 127, 383
 Racoviță, C. 363
 Racoviță, N. 59
 Radu-Vodă 360
 Ragusa, Salvatore 266, 440, 441, 442, 443
 Ralet, Dimitrie 9, 10, 11, 113, 149, 153, 210, 214, 217, 319, 404, 406
 Ralian 407
 Randon 258
 Rassidescu, Ștefan 377, 435
 Redcliffe 313
 Kegnault, Elias 383, 413
 Reinach, Kohn 142
 Reșid-pașa 88, 102, 105, 114, 115, 369
 Ricazoli 47
 Rimniceanu, M. 64
 Rimniceanu, St. 456
 Robert, Cyprien 85, 368
 Rolla, Constantin 9, 10, 11, 319, 342, 345, 404
 Romalo, Gr. 355
 Romalo, Vasile 354
 Roman. Ion 309, 354, 356, 361, 362, 405, 407, 412
 iRomano 189, 191, 206, 207, 215, 219, 220, 222, 228, 229, 231, 232, 236, 237
 Romanov, I. 429
 Romieu 138, 139, 140, 392
 Romulus 93, 95
 Rosetti—Bălănescu, N. 322, 346, 377

Rosetti, C. A. 7, 39, 40, 41, 42, 77, 79, 84, 86, 87, 89, 92, 95, 103, 106, 233, 234, 316, 317, 347, 357, 360, 361, 363, 366, 367, 368, 370, 372, 374, 381, 402, 411, 429, 450, 456
 Rosetti, Radu 357
 Rosnovanu 87, 193, 194, 208, 209
 Rossel, Virgile 401, 402
 Rousseau. Jean-Jacques 410, 411
 Rousso 178
 Rousso, Cleopatra 215, 218
 Rucman 110
 Ruscala, Giovenale Vegezzi 142, 143, 145, 324, 396
 Ruset, C. (v. Rosetti, C.A.)
 Russo, Alecu 412
 Rusten-bet 174
 Rusu 192

S

Safo 234, 411
 Saizon 358
 Sandesson 236, 238
 Sanen, Van 243, 244, 245
 Samitca, Ignat 407
 Săvescu 27
 Schiller 411
 Schlachter, Alfred 402
 Scriban, Filaret 269
 Sefels 87, 369, 373
 Serghiade, C. 178, 180, 183, 221, 364
 Serghiescu-Naționalul, Marin 9, 10, 11, 12, 14, 78, 79, 104, 107, 148, 150, 159, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173,

f

175, 176, 192, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 223, 224, 225, 231, 232, 245, 319, 320, 369, 403
 Serurie 40, 41, 163
 Shakespeare 325, 369, 411
 Silvestru 62
 Simache, Nicolae 360
 Simeon 58
 Simion. I. 364
 Simon 73, 179, 192, 251, 252, 253, 254
 Simonidi, Ion 200, 204
 Sinadon, Theodorit 61
 Sion, George 153-156, 181, 182, 185, 196, 197, 201, 202, 209, 215, 218, 223, 224, 225, 228, 229, 234, 305, 306, 317, 321, 322, 355, 356, 357, 406-412, 413, 420, 423, 427, 429, 431
 Sofia 180, 183
 Spleny, Lajos 76, 78, 360, 361
 Stamatide 206, 207
 Stanca, doamna 269
 Stanomirescu, Nicolae 59, 60
 Stavropoleanu, Ambrozie 61
 Stăncescu, C. 380
 Stănculescu 38, 39
 Steege, Ludovic 130, 322, 346
 Sterescu 132
 Steriadi 156, 219, 221, 226, 239, 241, 245, 248, 249, 250, 255, 256
 Stilescu, S. 43
 Strambio, Anibal 157, 412
 Strat, I. 118, 324
 Stratonichias, Calist 61
 Sturdza, Cleopatra 215, 218
 Sturdza, Ema 211

Sturdza, G. 211
 Sturdza, Vasilică 211
 Sturza 154, 170, 193, 195
 Sutzu 112
 Suțu, Alexandru 371
 Svorono (doamna) 198, 200, 203, 205, 206, 207, 214, 237
 Svorono (domnișoara) 206, 207, 214, 215, 218, 220, 222, 228, 229, 231, 232, 234, 236, 237
 Szathmary, Carol Popp de 136, 445

Ș

Șapcă, Radu 66, 111, 112, 352
 Ștefan cel Mare 72, 153, 212, 213, 216, 318, 353, 375, 379, 381
 Ștefan, Gheorghe-Vodă 72, 353
 Știrbei 26, 41, 42, 84, 110, 111
 Știrbei, Barbu 304, 306, 363, 373, 376, 377, 412, 413
 Știrbei, Gheorghe 159, 165, 182, 185, 335, 377
 Știrbei, Grigore 112

T

Tasso, Torquato 136, 411
 Tattarescu, Gh. 375, 445
 Teleki, Lászlo 85, 367
 Tell (doamna) 198, 203
 Tell, Christian 76, 77, 78, 81, 83, 84, 98, 100, 103, 106, 159-177, 186, 187, 188, 190, 191, 198, 203, 254, 317, 324, 361, 363, 412-417, 426

If

Tell, Ștefan 162, 164, 165, 166,
168, 170, 172, 175
Teodori 251
Teologu 85, 103, 106
Teulescu, P. 85, 103, 106, 182,
185, 357, 359, 374
Texier, Charles 391
Thouvenel 171, 192, 258, 412,
416, 426
Tirk 149, 236, 238
Toto (Dimitrie Ghica, fiul lui
Ion Ghica) 88, 90, 91, 92,
97, 98, 99, 100, 104, 107,
111, 369
Traian, August 72, 93, 95, 298,
325, 353, 421, 425, 457,
458
Travi 166, 171, 173, 174, 175,
190, 191
Trenk 445
Trianon 75, 98, 100, 101, 105
Troados, Athanasie 61
Tucidide 411
Turnberg 364
Turnescu 132
Tzela 428

U

Ubicini, A. 325
Udrea, hatmanul 6
Urechiă, V. A. 324, 353, 380,
456

Valentin, D. 178, 306
Valentineanu, I. G. 355, 407, 412
Văcărescu 110
Văcărescu, Iancu 357, 377

Văsescu 345
Vărgolici, Teodor 332, 349, 355,
366, 369, 387, 388, 391,
402
Vefic-efendi 142
Vereș 103, 106
Vernescu, Gheorghe 136, 137, 278,
391
Victor Emmanuell 157, 158
Victoria, regina Angliei 426
Vioreanu, Pavel 132
Virgiliu 93, 95, 411
Vîrnav, Costin 99, 100
Vlădescu, Dinu 63
Vogoride, Nicolae 154, 174, 192,
211, 407, 426
Voinescu II, Ioan 75, 77, 79, 85»
87, 88, 103, 106, 357, 365,
367, 372, 374
Volney 410
Voltaire 84, 86, 410
Vulcan, Iosif 355

W

Walewski 312
Winterhalder, Enric 92, 95, 360,
370, 381
Wisofski, Josef 180, 184, 424
Witel 161

Xenopol, A. D. 335, 336, 337,
342, 343, 349

Y

Young 410

Zaharia 251, 254
Zaharia, N. 306
Zamfirescu, Duiliu (Don Padil)
346
Zăne, G. 304, 309, 378
Zanne, Alexandru V. 43, 73, 111,
113, 114, 115, 120, 136,
141, 142, 143, 148, 149,
152, 160, 161, 162, 163,
164, 165, 166, 167, 168,
169, 170, 171, 173, 174
175, 176, 177, 178-257,
297, 306, 320, 321, 322,
327, 335, 363, 376, 403,
407, 411, 414, 417-435
Zanne, Eugenia 177, 192, 200,
205, 215, 218, 220, 222,
227, 231, 233, 251, 253,
254
Zanne, Jules (Iuliu) 127, 129,
137, 138, 141, 143, 186,
187, 188, 190, 192, 193,
197, 198, 200, 202, 203,

205, 206, 207, 215, 218,
220, 222, 227, 231, 232,
233, 236, 238, 251, 252,
253, 403
Zanne, Nicolae 250, 251, 252
Zanne, Tache 250, 251, 252
Zanne, Victoria 143, 148, 149,
150, 152, 154, 162, 164,
166, 168, 170, 175, 178-
257, 417-435
Zanne, Victorița 250, 251, 252,
253, 254
Zanne, Virginia 165, 168, 182,
184
Zappa, Evanghelie 276, 448
Zatrianu 102, 105
Zăgănescu, Ștefan 59
Zichy 342, 343
Zinidi 75
Zisso 198, 207, 254
Zhagoveanu, Iosafat 317
Zossima, Grigore 159, 192, 200,
205, 370
Zotescu, N. 43

CUPRINSUL

<i>Nota editorului</i>	V*
------------------------------	----

CORRESPONDENȚĂ

<i>Către</i> Vasile Alecsandri	f3
<i>Către</i> Baligot de Beyne	9"
<i>Către</i> Philarete Chasles16-
<i>Către</i> soția lui N. Crețulescu18:
<i>Către</i> Alexandru Ioan Cuza	21
<i>Către</i> C. Esarcu72
<i>Către</i> Gabriely	3
<i>Către</i> Ion Ghica75-
<i>Către</i> D. Guști21
<i>Către</i> Alexandru Hurmuzachi124
<i>Către</i> Mihail Kogălniceanu125-
<i>Către</i> George Marian127
<i>Către</i> Costache Negri	144'
<i>Către</i> G. Sion153
<i>Către</i> Anibal Strambio157
<i>Către</i> Christian Tell159<
<i>Către</i> Alexandru Zanne și soția sa178
<i>Diverse</i>	258;
<i>Note și comentarii</i>	30'
<i>Indice de nume</i>	459'